

I 10972

almanahul literar '77

EDITAT DE ASOCIAȚIA SCRITORILOR DIN BUCUREȘTI

FILE DIN CRONICA ANULUI 1877, RECONSTITUIRI FOTOGRAFICE : TUNURILE INDEPENDENȚEI LA BUCUREȘTI ȘI HOTELUL „PRIZONIERULUI“, ANTOLOGIE LIRICĂ, MĂRTURII LA MARELE FORUM, TUDOR MUȘATESCU — INEDIT, POLEMICA ARGHEZI — CIOGULESCU, TESTAMENTUL LITERAR AL LUI ION PILLAT, DIN LITERATURA UNIVERSALĂ, DESPRE UN PLAGIAT NEDESCOPERIT, MERIDIANE LIRICE, DIN ISTORIA UNIVERSALĂ A INFAMIEI DE JORGE LUIS BORGES, ULTIMELE SCRIERI ALE VIRGINIEI WOOLF, GABRIEL GARCIA MARQUEZ : TOAMNA PATRIARHULUI, GIUSEPPE UNGARETTI : PAGINI DE JURNAL, REVISTA REVISTELOR, NOTE DE CĂLĂTORIE, TRENUL AMINTIRILOR, REVELION LA SCRITORI, UMOR, ANECDOTE LITERARE, MICROANTOLOGIA EPIGRAMEI ROMÂNEȘTI CONTEMPORANE, ACASĂ LA NADIA, DIN CULISELE MONTREALULUI, DIN MEMORIILE LUI CASSIUS CLAY : PE JOE FRAZIER ÎL VOI IUBI TOATĂ VIAȚA

almanahul literar '77

1990

JUL. 2005

U
FBI
2022

Avem nevoie de o literatură și o artă care să redea cât mai colorat și cât mai divers din punct de vedere artistic realitatea contemporană, viața constructorilor socialismului, succesele și bucuriile lor, greutățile și lipsurile existente, mentalitățile înapoiate și viciile condamnabile ale unor oameni. Sîntem revoluționari și nu dorim opere care să înfrumusezeze realitatea, considerăm că o astfel de prezentare idilică a vieții este dăunătoare pentru dezvoltarea spiritului și a combativității revoluționare a omului socialist. Dar nu ne trebuie nici o artă care să nege realitățile, să le deformeze, prezentîndu-le în negru, înfățișînd în culori cenușii viața și munca eroică a poporului nostru. O asemenea artă are, de asemenea, un caracter bolnăvicios și ca atare este profund dăunătoare. Oamenii muncii au nevoie de o artă cu adevărat revoluționară, care să redea în mod veridic și obiectiv realitatea, care să fie pătrunsă de un puternic suflu mobilizator, militînd cu pasiune pentru perfecționarea societății și a omului.

NICOLAE CEAUȘESCU

Tiparul executat sub comanda nr. 60 620
la Combinatul Poligrafic „Casa Scintei”.

Piața Scintei nr. 1 — București
Republica Socialistă România

Almanahul literar 1977

EDITAT DE ASOCIAȚIA SCRITORILOR DIN BUCUREȘTI

Texte semnate de: George Alboiu — 40, Florența Albu — 49, Petru Anghel — 218, George Bera Arădeanu — 86, Neli Arsenescu-Costinescu — 51, Ovidia Babu — 207, Horia Bădescu — 137, Ion Dodu Bălan — 31, Camil Baltazar — 226, Ion Bănuță — 230, Vasile Băran — 143, Marta Bărbulescu — 212, Col. Victor Beda — 240, Adrian Beldeanu — 136, Gerald Bisinger — 187, Vlaicu Bârna — 56, Ana Blandiana — 49, Valentin Borda — 64, Jorge Luis Borges — 199, St. Bossun — 50, Valeriu Bucuroiu — 62, Emilia Căldăraru — 207, Karel Capek — 113, Ion Caraion — 211, N. Carandino — 134, Virgil Carianopol — 189, Nina Cassian — 49, Mariana Ceașu — 116, George Chirilă — 116, Dan Ciachir — 97, N. Ciobanu — 33, Hristu Cândroveanu — 132, Cassius Clay — 164, Gheorghe Constantinescu — 234, George Corbu — 154, Mihail Cosma — 136, Elisabeta Costin — 188, Andrei Covaci — 232, C. Cristobald — 185, Ov. S. Crohmălniceanu — 124, Adi Cusin — 222, George Dan — 196, Ioan Dan — 223, Ion Davideanu — 137, Suzana Delciu — 212, Emily Dickinson — 211, Gabriel Dimisianu — 232, Leonid Dimov — 224, Ștefan Aug. Doinaș — 32, Hilde Domin — 42, Ion Drăgănoiu — 227, Virgiliu Ene — 87, Diana Făgărășanu — 213, Teodor Francu — 218, Ingrid Fulga — 46, Tudor George — 237, C. Georgescu — 181, Petre Ghelmez — 63, Ludmila Ghițescu — 188, Goethe — 32, Petre Got — 136, Dorina Grăsoiu — 84, Cezar Grigoriu — 195, Angelina W. Grimbé — 211, I. Grinevici — 197, Gh. Grosu — 225, Stelian Gruia — 204, Aurel Gurghianu — 56, Grigore Hagiu — 31, Heine — 32, Walter Hollerer — 187, Traian Iancu — 43, Dinu Ianculescu — 230, Ion Th. Ilea — 218, Gh. Istrate — 34, Gabriel Iuga — 227, Ion Iuga — 101, Cezar Ivănescu — 35, Pan Izverna — 224, Marian Jachimowicz — 211, Aurel Lambrino — 117, Simon Legree — 196, Sorin Lepa — 230, Maria Lopasowska — 146, Ion Lotreanu — 204, Amy Lowell — 211, Ileana Mălăncioiu — 49, Ion Sofia Manolescu — 63, Emil Manu — 14, N. Grigore Mărășanu — 222, Nicolae Mareș — 211, Teodor Maricar — 85, Angela Marinescu — 207, Gabriel Garcia Marquez — 76, Matei Gavril — 212, Teodor Mazilu — 79, Conrad F. Meyer — 32, Dumitru Micu — 222, Mircea Micu — 196, Teohar Mihadaș — 85, N. Mihaiescu-Nigrim — 80, Ștefan Mihaileanu — 230, Despina Mincu — 207, Marin Mincu — 33, Mihai Moșandrei — 207, Florin Mugur — 230, Ion Munteanu — 149, Rusalin Mureșanu — 186, Ion Murgeanu — 57, Tudor Mușatescu — 145, Dan Mutașcu — 56, Nicolae Nasta — 232, Fănuș Neagu — 28, Petru Neculce — 183, Lucia Negoită — 222, Vasile Netea — 10, Nicolae Nicoară — 113, Mara Nicoară — 117, Nietzsche — 32, Constantin Nisipeanu — 136, Sever Noran — 106, Maria Octavian — 49, Constantin Olariu — 216, Vintilă Ornar — 233, Doina Maria Păcurariu — 76, Francisc Păcurariu — 118, Pall Lajos — 216, Ela Panait — 86, Frida Papadache — 89, Ovidiu Papadima — 133, Gelu Păteanu — 153, Mihai Pelin — 152, Ion Pillat — 147, Gheorghe Pituț — 42, 44, Teodor Păcă — 56, Marius Pop — 175, Pop Simion — 161, Marian Popa — 74, Adrian Popescu — 85, Florentin Popescu — 122, Ion Apostol Popescu — 172, Ștefan Popescu — 188, Banu Rădulescu — 219, Al. Raicu — 140, Aurel Rău — 56, Vasile Rebreanu — 129, Cornel Regman — 25, Marius Robescu — 226, Mirela Roznoveanu — 138, Romulus Rusan — 127, M. N. Rusu — 110, Vedat Saigel — 190, Nicolae Scurtu — 177, Corneliu Șerban — 227, Cella Serghi — 193, Tadeusz Sliwiak — 211, Vasile Smărăndescu — 86, George Șoimu — 126, Marin Sorescu — 37, Nichita Stănescu — 27, Lidia Stăniloae — 184, Nicolae Ștefănescu — 94, Niculae Stoian — 9, Octavian Stoica — 205, Petre Stoica — 187, 226, Petre Strihan — 83, Szász János — 153, Szemler Ferenc — 216, Szilagyi Domokos — 216, Teodor Tanco — 69, Dan Claudiu Tănăsescu — 209, Virgil Teodorescu — 24, Edith Thomas — 51, Constantin Țoiu — 71, Gheorghe Tomozei — 102, Cristian Țopescu — 236, Dumitru Trancă — 230, Corneliu Vadim Tudor — 117, Dorin Tudoran — 204, Paul Tutungiu — 86, Giuseppe Ungaretti — 97, Damian Ureche — 189, Mihai Ursachi — 62, Dragoș Vacariuc — 146, Ion Velican — 185, Iulian Vesper — 188, Dragoș Vrinceanu — 204, Marius Vulpe — 116, H. Zalis — 41, C. D. Zeletin — 218 și alții.

Manuscrisele nepublicate nu se restituie.

Coperta: János Bencsik

Prezentarea grafică: Mihail Cărciog

MĂRTURII LA

DIN CUVÎNTUL PARTICIPANȚIOR LA CONGRESUL

Înțelegînd că literatura și arta își sorb substanța tocmai din uriașele schimbări pe care socialismul le generează pe plan material, spiritual și psihologic și că noțiunea de operă literar-artistică implică datoria creatorului de a nu se detașa niciodată de marile probleme ale timpului său și ale realității înconjurătoare — pentru că arta n-a fost niciodată și nu poate fi apolitică —, se cuvine să subliniem că responsabilitatea ce ne revine nouă, scriitorilor, sporește în actuala etapă de rapidă dezvoltare multi-laterală și progresivă a societății noastre socialiste. Dar pentru că între etică și estetică, între elaborarea operei și viața autorului există o permanentă interferență, un raport direct și reciproc, se cere o mai mare rigoare față de calitățile profesional-artistice și moral-cetățenești ale scriitorilor, stăvilirea tendințelor de pasivă contemplare, de reflectare vagă și superficială a realității, combaterea exercițiilor formale și lipsite de finalitate și, totodată, o mai mare grijă în ce privește promovarea talentelor autentice, în primul rînd a tinerilor.

VIRGIL TEODORESCU

Este de natura evidenței că a apărut la noi, de peste două decenii de activitate literară intensă, o generație pe care aș numi-o constructivă, care se manifestă nu numai în poezie și în proză sau în critică, ci și în muzică, în pictură în sculptură, generație constructivă, reprezentîndu-i pe constructorii socialismului. Mesajul umanist-socialist al artei noastre nu are nimic destructiv în el, nimic din ce-ar putea descuraja ființa muncitoare și visătoare a omului.

Înainte de a fi poet, sînt cetățean al țării; de aceea, pentru mine libertatea nu înseamnă debandadă și haos, ci pentru mine libertatea înseamnă vigoarea Constituției țării. Mesajul artei noastre este mesajul Constituției țării noastre, care este al țării de pămînt și de piatră, al țării eterne și al spiritualității ei. Cît despre actul creației, n-avem decît să ne întrebăm mamele cu ce preț ne-au născut pe noi.

NICHITA STĂNESCU

Văd importanța Congresului nostru în faptul că imediat, la începutul celui de-al VI-lea plan cincinal, și-a propus să mobilizeze toate forțele, toate mijloacele pentru formarea și dezvoltarea conștiinței caracteristice națiunii noastre socialiste, să contribuie la adîncirea conștiinței socialiste în gîndirea, atitudinea și activitatea întregului popor, a întregii națiuni, să contribuie deopotrivă la adîncirea patriotismului și a moralei muncii, a setei de cunoaștere și a propășirii unei noi viziuni estetice, a întăririi spiritului de responsabilitate și de dăruire în muncă.

LÉTAY LAJOS

MARELE FORUM

EDUCAȚIEI POLITICE ȘI AL CULTURII SOCIALISTE

Îndemnul plin de căldură și de justificată critică al secretarului general al partidului nostru trebuie să devină mai mult decît oricînd un memento al fiecărui scriitor, pentru care patria, destinul ei, demnitatea ei, oamenii ei, limba în care rostim primele și ultimele cuvinte sînt suprema justificare a trecerii pe acest pămînt.

TITUS POPOVICI

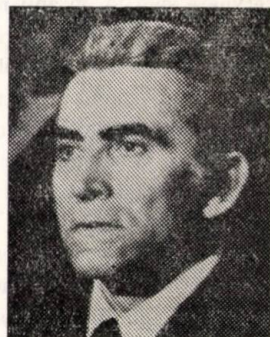
În lumina prețioaselor indicații cuprinse în expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu, întregul program de perspectivă al activității editoriale va fi profund marcat de orientarea către promovarea acelor lucrări care se întemeiază pe concepția filozofică marxist-leninistă, pe experiența P.C.R. în construirea noii societăți, pe principiile eticii și echității socialiste, contribuind astfel la formarea omului nou, la modelarea neconținută, în spirit revoluționar, a conștiinței maselor. Se va acorda o atenție deosebită realizării de opere care să alcătuiască vasta epopee națională, precum și publicării literaturii politice, cit și a celei cu caracter științific-informațional, necesare progresului întregii noastre societăți.

ION DODU BĂLAN

Făurirea unui om nou, dotat cu o inteligență și o sensibilitate cultivată, crescut de partid în spiritul cinstei și al devotamentului neîfărmurit față de clasa muncitoare, de patria liberă, de poporul român a constituit țelul neabătut al educației pe care partidul a dat-o membrilor și simpatizanților săi, tuturor oamenilor muncii, țăranilor, tineretului studios decenii de-a rîndul, luptînd cu obscurantismul și cu nelegiuirea, într-o țară subdezvoltată economic și sanitar, ținută la nivelul de alfabetizare rușinos cu care ne-am înfruntat încă multă vreme după eliberare. Partidul a condus poporul spre lumină și victorie și poporul a biruit dușmanul cel mai teribil al omenirii: ignoranța și înapoierea, lumea veche și omul vechi, cu toate ale lui. Este un imens avantaj pentru viitorul poporului român această însușire determinantă a societății pe care și-a făurit-o: educația, izbînda învățaturii, a științei și artelor, a civilizației.

MIHNEA GHEORGHIU

SENSURI MAJORE ALE LITERATURII

Orice creație literară autentică implică o temeinică examinare a problematicii abordate și a mijloacelor adecvate pentru întruparea ei în expresie estetic valabilă. De foarte puține ori a pretins vreun scriitor — așa cum făcea între cele două războaie mondiale Miguel de Unamuno — că scrie *a lo que salga*, adică „iasă ce-o ieși“.

Creația literară înseamnă de fiecare dată o nouă geneză, nașterea unei lumi noi, armonios construită în detaliile sale, transpunere în microcosm ordonat de sens a realității umane mai complicate decât orice junglă nestrăbătută, constituire a unei lumi luminate de înțeles, din elementele lumii reale, explorate de scriitor pînă în adîncurile ei cele mai ascunse.

De aceea, operele literare sînt produse ale unei activități îndelungate, complicate și istovitoare, impunînd meditație severă și gravă, muncă neostenită de constructor (lucid, ponderat, plin de cumpăt, de răbdare și de sentimentul răspunderii) al unei imagini totalizatoare a vieții, capabile să-i facă pe cititori să recunoască lumea făurită de scriitor ca lume veridică, în care își recunosc problemele (sau unele din ele) și în care, mai cu seamă, descifrează un un sens al vieții, al lucrării oamenilor în timp.

În acest sens, meditațiile asupra dezbaterilor Congresului educației politice și al culturii socialiste se înmănunchiază în trei nuclee capabile să constituie trainice puncte de sprijin pentru activitatea creatoare pătrunsă de năzuința de a se înfăptui în dimensiuni majore.

Mi se pare, deci, deosebit de important faptul că, în spiritul politicii profund democratice a partidului nostru, al mobilizării inițiativei, potențialului de gîndire creatoare originală și al răspunderii personale a celor angajați în rezolvarea concretă a sarcinilor din diferite domenii de activitate (constituind o totalitate atît de complexă în condițiile unei societăți aflate în plină dezvoltare și în ferm efort de modernizare), Congresul, într-un mod care [ilustrează o concepție profund întemeiată despre libertatea creației estetice, a relevat strînsa întrepătrundere dintre preocupările întregii societăți și activitatea scriitorilor și artiștilor, a stăruit asupra direcțiilor fundamentale, teoretice, politice, etice, capabile să însufle creației noastre literare forța de a-și îndeplini în cele mai bune condiții misiunea artistică, socială și patriotică pe care, de altfel, și-a asumat-o în toate epocile istoriei, dar pe care și-o recunoaște, cu fervoare sporită, în anii noștri. Prin urmare — pentru a rosti răspicat ceea ce fiecare dintre noi a înțeles cu toată claritatea — Congresul, departe de a aduce vreo îngrădire libertății scriitorilor de a-și alege temele, modalitățile de realizare estetică sau stilurile artistice — dimpotrivă, îi îndeamnă a opune un refuz categoric schemelor și formulelor ruginite, adresînd — prin cuvîntul Președintelui țării — o fierbinte chemare la făurirea de „opere nepieritoare prin conținutul și valoarea lor artistică, de o mare diversitate“. Această respingere a canoanelor, a schemelor și a uniformității — izvorită din cele mai profunde idei rostite de clasicii marxism-leninismului despre literatură și artă — exprimă fermitatea cu care Partidul nostru, Secretarul său general, luptă pentru mobilizarea și punerea în valoare a capacității de gîndire proprie, de creație individuală, de inovare personală, ca atare, împotriva inerției, a rutinei, a schematismelor de orice fel.

De o mare importanță pentru modul scriitorilor de a explora realitatea, pentru atitudinea lor față de problemele ei, este, totodată, îndemnul fundamental, formulat de Congres, la o implantare viguroasă, cutezătoare, plină de răspundere, a creației literare în realitatea nefalsificată, complexă și complicată, a zilelor noastre, la o întrupare artistică exigentă, fără concesiile și fără menajamente, a problemelor existenței noastre. „Sintem revoluționari — a spus tovarășul Nicolae Ceaușescu — și nu dorim opere care să înfrumusețeze realitatea, să prezinte viața în culori trandafirii; nu avem nevoie de dulcegării artistice. Dimpotrivă, considerăm că o astfel de prezentare idilică a vieții este dăunătoare pentru dezvoltarea spiritului și a combativității revoluționare a omului socialist“. Refuzul literaturii idilice, de poleire roză a realității, de înlocuire a pulsației ei grave și uneori dramatice cu scheme superficiale, se împletește în concepția pusă în relief cu atita putere la Congres cu îndemnul adresat scriitorilor spre asumarea înaltului lor rol de cercetători pasionați și inspirați ai realității în nebanuita profunzime a straturilor, înfățișărilor, conflictelor, contradicțiilor și schimbărilor ei. Înăptuirea eficientă a acestui rost înseamnă, pe de o parte, descoperirea tendințelor dătătoare de viață, generatoare de noi înfățișări ale existenței și ale societății, ce duc spre viitorul prefigurat de cifrele planurilor de perspectivă și de îndrăznețele proiecții spre anul 2000 ale voinței noastre creatoare și ale capacității de analiză lucidă, din Programul Partidului Comunist Român. Iar, pe de altă parte, ea implică dezvăluirea necruțătoare a fenomenelor negative, a lipsurilor și greșelilor, a manifestărilor de imoralitate și de inechitate, de necinste și de lipsă de răspundere, care frânează mersul ascendent al societății noastre. „Dorim — a spus tovarășul Nicolae Ceaușescu în cuvântarea rostită la încheierea lucrărilor Congresului — o artă care să redea cele mai nobile sentimente ale constructorilor noii orînduiri sociale, dar care, totodată, să biciuiască mentalitățile înapoiate, să dezvăluie lipsurile și greșelile“.

În miezul orientărilor statornicite de Congres se află, în spiritul umanismului socialist, reamintirea nobilei misiuni îndeplinite de literatură și artă în direcția „formării omului nou, a prototipului uman al comunismului“, a „dezrădăcinării rămășițelor trecutului“ și „pentru a cultiva o atitudine nouă față de muncă, de viață, de societate, spiritul de cinste, dreptate și adevăr“.

Așezarea omului în centrul creației e rostul dintotdeauna asumat al literaturii. Toate marile ei opere au, ca miez viu — din care iriază forța lor de a zgudui conștiințele, de a dezvălui sensul și menirea existenței — ființa umană cu nenumăratele sale ipostaze, ciocnirea dintre năzuințele nobile și inerțiile meschine din societate și din conștiința oamenilor, dialectica infinit de variată a confruntării dintre bine și rău. Opera literară, ca sistem de semnificații, nu poate exista decît în contopirea organică dintre un material de teme și un cod expresiv prin care el se preschimbă în valoare estetică. Dar nici o construcție artistică nu dobîndește valențe majore fără concentrarea unei problematici umane dense, de mare bogăție, dramatice, deci pline de energie, de contradicții și de tensiune. Opera literară e o mănăstire care se năruie într-o singură noapte dacă în temelia ei nu e așezată — ca în cea înălțată de Meșterul Manole — ființa omului, cu fragilitatea, cu complicațiile și cu inerțiile sale, dar și cu capacitatea sa de eroism și de sacrificiu, deci și cu micimea și cu măreția sa.

LITERATURA

UNEI VIZIUNI REVOLUȚIONARE

ASUPRA OMULUI

ȘI A SENTIMENTELOR SALE

SCRIITORII — MILITANȚI PENTRU ÎNFĂPTUIREA PROGRAMULUI IDEOLOGICO-EDUCATIV AL PARTIDULUI

Un nucleu de foc iradiant. Sintem astăzi în măsură să apreciem, mai exact ca oricând, ce moment cu adevărat de referință, istoric, l-a constituit în viața politico-ideologică a partidului nostru, în însăși devenirea sa spirituală și morală, formularea de către tovarășul Nicolae Ceaușescu în urmă cu cinci ani și jumătate a acelor clarvăzătoare și revoluționare „Propuneri de măsuri pentru îmbunătățirea activității politico-ideologice, de educare marxist-leninistă a membrilor partidului, a tuturor oamenilor muncii“, denumite cu o metaforă, curentă în acele zile, „Tezele din iulie“, teze care au constituit în fapt nucleul de foc al programului ideologic al partidului. Mi-am amintit acest moment pentru că din nou, la începutul verii acestui an, ca de fiecare dată când viața a cerut-o, simplu, limpede, firesc, secretarul general al partidului nostru comunist, purtătorul de „steag al destinului poporului român“, cum a fost salutat cu dreptate chiar pe un îndepărtat meridian, tovarășul Nicolae Ceaușescu ne-a înfățișat nu numai o strălucită analiză a întregului context socio-economic și politico-ideologic, la nivel național, ci a deschis o seamă de ferestre largi către realitatea contemporană la scară planetară, îmbrățișând o problematică extrem de complexă, de la moștenirea grea a subdezvoltării cu care se confruntă imensa majoritate a statelor lumii, la climatul și perspectivele în care acționează în prezent partidele comuniste, forțele antiimperialiste în genere. Expunerea secretarului general al partidului și președintelui Republicii la forumul spiritualității românești din iunie, prin sinteza pe care o face asupra dezvoltării noastre istorice și prin perspectiva ce o deschide societății noastre socialiste în toate compartimentele sale, în concordanță cu liniile directoare stabilite de partid, dă culturii noastre actuale un fundament cu adevărat durabil și sigur.

Programul de măsuri cu caracter politico-ideologic și cultural-educativ adoptat în toamna acestui an în vederea înfăptuirii hotărârilor Congresului al XI-lea al partidului și ale Congresului educației politice și al culturii socialiste îndeamnă, prin însuși spiritul său creator, la aprofundarea prevederilor conținute prin experiența pe care o deținem în diferite domenii de activitate, prin strădaniile fiecăruia dintre noi de a găsi soluții și inițiative menite să fructifice cât mai plenar un asemenea mod revoluționar de a concepe viața spirituală a națiunii noastre, formarea unui om cu adevărat multilateral pentru o societate multilateral dezvoltată. Cum literatura și artele au prin însăși rațiunea lor de a fi virtuți formative dintre cele mai prodigioase, virtuți augmentate de mesajul nou, revoluționar cu care sint îmbogățite în epoca actuală, se înțelege că răspunderile conferite în acest document scriitorimii și creatorilor din alte domenii trebuie să asigure asimilarea. Adeziunea la spiritul lor trebuie să însemne și efortul de a gândi astfel lucrurile încât să ne punem efectiv în situația de a da acele scrieri pătrunse de spiritul revoluționar al ceasului de față, sînge și carne din sîngele și carnea epocii.

Cunoașterea vieții înseamnă participare. Un critic observa nu demult, pe bună dreptate, că, de pildă, poezia politică veritabilă nu înseamnă simplă ilustrare, comentare politică, ci angajare decisivă, militare pasionată, revoluționară, pentru idealurile și comandamentele ce stau în fața națiunii noastre în prezent. E tocmai ceea ce trebuie înțeles prin participarea scriitorului la viața social-politică a țării, prin prezența sa în miezul de foc al contemporaneității. Participarea — specifică scriitorului — la viața social-politică a țării sale, la efortul constructiv general al națiunii socialiste este înainte de toate literatura sa. Măsura acestei literaturi o dau gradul de conștiință revoluționară pe care o exprimă, strălucirea artistică,

adică acea capacitate de a insufla cititorilor gânduri și sentimente revoluționare proprii omului nou, pe care acesta să și le însușească în mod organic. Participarea prin literatura scrisă nu exclude, ci dimpotrivă presupune activismul social al scriitorului, jurnalismul militant, implicit postura de tribun. Ca să participe la înfăptuirea unui țel trebuie întâi să-l cunoști temeinic, să i te poți daruți fiindcă ești pătruns de însemnătatea lui, să-i cunoști totodată pe cei cu care te contopești în această bătălie. O literatură mare s-a născut întotdeauna din militarea pentru cauze mari. Și nici o cauză n-a fost vreodată atât de înaltă ca aceea pentru care ne batem azi: de a plasa națiunea noastră pe orbita civilizației înaintate, demnă și egală în drepturi cu celelalte națiuni ale lumii. Din acest punct de vedere, trebuie să recunoaștem că scriitorii noștri înaintași, atât de atașați unor idealuri îndrăznețe de emancipare a națiunii noastre, ne-ar invidia pentru acest capitol fundamental din istoria și epopeea națională cărui trebuie să-i dăm expresie durabilă. Tocmai o asemenea experiență ne convinge că nu există scriitor mare sau mic, de ieri ca și de azi, care să fi dat o scriere cît de cît viabilă, fără să fi cunoscut, uneori cu prețul unor sacrificii viața contemporanilor săi, problemele fundamentale ale cetății.

Toate acestea converg spre ceea ce reprezintă satisfacerea nevoii noastre primordiale de fiecare zi: cunoașterea vieții în toată amplexarea și complexitatea ei, cu entuziasmul dar și cu dramatismul situațiilor, cu oamenii care sînt port-drapelul marilor idei, dar și cu cei pentru care tocmai activitatea de fortificare a conștiinței revoluționare, de eliberare a lor de toate sechelele trecutului oferă scriitorului subiecte, observații, considerații și concluzii extrem de fertile pentru mesajul cărții sale. Dacă potrivit sfatului davincian — izvorul, nu ulciorul, nu o dată invocat de tovarășul Nicolae Ceaușescu — vrem să cunoaștem viața în toată complexitatea ei, atunci să ne adăpăm la izvoarele ei pline de vigoare, chiar dacă pentru aceasta va trebui să părăsim magistralele asfaltate, cu popasuri turistice de prim rang.

Epopeea națională, la timpul prezent. Aspirația realizării cu mijloacele diverse ale literaturii și artelor, a unei epopei naționale polarizează tot mai mult în anii din urmă nu numai dezbaterile, ci și strădanile creatoare ale tuturor oamenilor din aceste domenii ale culturii. Adevărul este că o asemenea idee, devenită comandament la ordinea zilei în contextul efervescenței ideologice generată de hotărârile și inițiativele partidului, readuce în conștiința contemporaneității una din cauzele pentru care ilustrii noștri înaintași n-au prețuit să-și închine cele mai nobile energii și sacrificii. Dacă am invoca fie și un singur moment crucial din această epopee, Războiul pentru independență, al cărui centenar îl vom celebra în anul care începe, și ce minunate dovezi de patriotism activ, creator ne oferă scrierile, pinzele, desenele corurilor unor Alecsandri și Macedonski, Nicolae Grigorescu și Sava Henția, Gavril Musicescu și Gh. Cucu. Un poet ca Ion Nenitescu, participant direct încă din primul ceas la legendarele bătălii care au consfințit cu sîngele jertfit de ostașii români independența de stat a României, și-a cîștigat prin cîteva poeme devenite cîntece de luptă dreptul de a se număra printre cîtorii, fie ei și modești, ai acestei epopei. Fixînd pentru eternitatea neamului minunile mari ale istoriei contemporane lor sau întorcîndu-se cu aviditate și luciditate la epoci de glorie anterioare, marii noștri scriitori, dintre care pe unii i-am avut în mijlocul nostru pînă mai ieri — Sadoveanu, Arghezi, Voiculescu — au pus de pe acum temelii, ba chiar au ridicat o bună parte din acest monument al luptei poporului român pentru independență și libertate, pentru dreptul său de a trăi liber și demn sub soare, în hotarele patriei sale străbune.

Fără îndoială, în istoria noastră națională există încă destule figuri și epoci care merită luminate cu mai multă intensitate și strălucire. A le rechema în memoria contemporanilor și a le proiecta în viitor, conferindu-le măreția de care sînt demne prin locul pe care-l ocupă în dăinuirea noastră milenară pe aceste meleaguri reprezintă și pentru scriitorul sau artistul de azi o nobilă preocupare. Ceea ce nu înseamnă însă că n-au rămas destule momente din istoria la zi, din epoca revoluționară desfășurată sub ochii noștri, care trebuie să-și găsească o fidelă și inspirată reflectare în opere cu adevărat durabile, proprii unei epopei naționale. De la actul revoluționar al insurecției din august 1944, preluarea puterii și proclamarea Republicii la victoria definitivă a socialismului și dezvoltarea multilaterală a noii societăți în condițiile lichidării rapide a subdezvoltării — un întreg drum istoric și o problemă socială, economică și umană ne solicită mai presus de orice pe noi scriitorii de azi să contribuim la făurirea acestei epopei naționale. Și nu numai prezentul, ci viitorul însuși ne oferă o nouă și certă dimensiune pentru viziunea, conturul și culoarea în care trebuie concepută și zugrăvită această epopee. Epopeea națională trebuie să însemne așadar o literatură pătrunsă organic de suflul actualității, de o înaltă responsabilitate patriotic-revoluționară față de destinele societății românești contemporane. A eterniza prin cuvînt, culoare, linie, sunet chipul contemporanilor noștri, a reține vibrația acestor zile, a desprinde din clocotul adesea dramatic al vieții naționale sensurile atotbiruitoare — iată într-adevăr un mod comunist de a ne înțelege cauza pe care trebuie să o slujim în făurirea epopei naționale. Marea literatură cu care sîntem datori față de poporul și timpul nostru reprezintă tocmai această contribuție considerabilă a noastră la întregirea epopei naționale.

NICULAE STOIAN

LA CENTENARUL INDEPENDENȚEI DE STAT A ROMÂNIEI

— 9 mai 1977 —

Se împlinesc o sută de ani de la proclamarea prin noi înșine a independenței statului român.

Aniversarea emoționează și entuziasmează toate sufletele românești. Le face să vibreze de bucurie și mândrie. În zarea amintirilor istoriei apar atîția eroi ai stindardului românesc, atîtea jertfe semănate pe lungul drum către biruință, atîția cărturari, istorici și poeți. Apar toți cei care, timp de secole, au ridicat sabia și paloșul, cuvîntul și versul, buciul și goarna, apar atîtea altare și morminte, troițe și obeliscuri, apar marile cîmpuri de bătaie de la Posada și Rovine, de la Podul Înalt, Războieni și Jiliste, de la Călugăreni și Șelimber, apar Coziile și Putnele, Voronețele și Moldovițele, Sucevițele și Dragomirnele — o întreagă istorie, o întreagă epopee românească.

Paginile ei au fost scrise de Buerebista și Decebal, de Basarab și Dragoș, de Vlaicu și Bogdan, de bătrînul Mircea și marele Ștefan, de Iancu de Hunedoara și Vlad Țepeș, de Neagoe Basarab și Radu de la Afumați, de Petru Rareș și de Ion Vodă cel Cumplit, de Mihai Viteazul, de Șerban Cantacuzino, Constantin Brîncoveanu și Dimitrie Cantemir, de Horia, Cloșca și Crișan, de Tudor Vladimirescu și Avram Iancu — de toți acei voievozi și logofeți, hatmani și pîrcălăbi, vornici și cluceri care au apărat teritoriul statului și i-au păzit cu îndrjire inima și marginile, de la Tisa și pînă la Marea cea Mare.

Și alături de paginile de sînge ale acestei istorii, s-au scris atîtea altele, de lumină și miros de busuioc, de desfătare și înțelepciune, de către diaconul Coresi, de mitropolitul Varlaam, de Simon Ștefan, de Grigore Ureche, Miron Costin și Ion Neculce, de Chesarie de la Rîmnic și de Ioan Buda-Deleanu, care, exprimînd graiul poporului de pe ambele versante ale Carpaților, au creat limba „veche și înțeleaptă”. Limba în care aveau să se cristalizeze apoi gîndurile și flăcările inimilor unui George Șincai și Petru Maior, a lui Ioan Heliade-Rădulescu, Grigore Alexandrescu și Anton Pann, a lui George Barițiu și Timotei Cipariu, a lui M. Kogălniceanu, C. Negruzzi, Vasile Alecsandri și Alecu Russo, a lui Nicolae Bălcescu, Al. Odobescu și B.P. Hașdeu, a lui Titu Maiorescu și A.D. Xenopol, a lui M. Eminescu, Ion Slavici, I. Creangă și I.L. Caragiale, — cu un cuvînt a creatorilor literaturii române moderne.

Cu tot atîta vrednicie s-a impus și diplomația română care după revoluția de la 1848 — în decursul căreia libertatea, unirea și independența au fost cerute în toate Țările române — a ținut neconținut în atenția Europei problema necesității Unirii Principatelor române, a eliberării lor de sub dominația otomană și care, prin propaganda științifică, presiunile făcute asupra principalelor puteri europene, a izbutit să obțină din partea Congresului de pace de la Paris din 1856 convocarea Divanurilor ad-hoc din Țara Românească și Moldova, care în 1858 aveau să se pronunțe cu nespusă înflăcărare pentru unirea celor două țări, pentru un veac nou în istoria poporului român.

Zadarnic, pentru a salva Turcia de la o inevitabilă dezagregare, și pentru a scăpa Austria de marea spaimă a unirii tuturor românilor, convenția de la Paris semnată de toate marile Puteri (Anglia, Austria, Franța, Prusia, Rusia, Sardinia (Italia), Turcia, a preconizat să se aleagă doi domni, să se păstreze două capitale, două guverne și două armate, fiindcă luptătorii români, conduși de deviza „hai să dăm mină cu mină”, au știut înălțura, prin patriotismul și ingeniozitatea lor, prevederile absurde ale convenției, și la 5 și 24 ianuarie 1859, bazîndu-se pe însuflețirea și energia maselor populare, au izbutit să aleagă un singur domn, pe Alexandru Ioan Cuza, pentru ambele Principate, recunoscut în același an de toate cabinetele, iar în decembrie 1861, invocînd voința poporului și hotărîrea sa înverșunată de a definitivă Unirea, să determine toate marile Puteri, în frunte cu Turcia, să recunoască contopirea completă a

Moldovei și Țării Românești, cu un singur domn, o singură capitală, o singură administrație.

La 24 ianuarie 1862, Alexandru Ioan Cuza anunță constituirea noului stat român: România. Diplomații care prin contactele avute cu guvernele de la Constantinopol, Paris, Londra, Torino, și-au legat numele de toate aceste acte, au fost îndeosebi Costache Negri și Vasile Alecsandri.

Din momentul anunțării constituirii sale, oricare ar fi fost formele politice și juridice ce o mai țineau legată de imperiul otoman, România s-a manifestat și a acționat ca un stat independent, singurul său țel fiind asigurarea liniștei, a libertății și dezvoltării sale launtrice și externe. La 16 iunie 1862 ea a încheiat astfel o convenție telegrafică cu Austria și cu Serbia — reînnoită apoi la 22 mai 1865 — la 24 octombrie 1866 o convenție financiară cu Franța, la 24 iulie 1868 o altă convenție poștală cu Austro-Ungaria, la 22 noiembrie 1869 o convenție consulară cu Rusia, la 22 iunie 1875 o convenție comercială cu Austro-Ungaria, urmată în 1876 de convenții similare cu Rusia (12/25 martie), Italia (16 noiembrie), Franța (5 noiembrie), Marea Britanie (30 noiembrie), Olanda (14/26 decembrie) și Belgia (8 martie 1878).

În decursul semnării acestor convenții Consiliul de miniștri al României a discutat în două rânduri necesitatea proclamării independenței (13/25 mai și 24 august—5 septembrie 1873), și numai anumite conjuncturi diplomatice nefavorabile l-au împiedicat de a lua hotărârile atât de mult așteptate.

În sfârșit, la 4—16 aprilie 1877, ca o consecință a războaielor din Balcani, a pregătirilor diplomatice și militare ale Rusiei pentru a declanșa un nou război împotriva Turciei și totodată a călătoriei la Livadia, în toamna anului precedent, a primului ministru al României, Ion C. Brătianu, și a discuțiilor sale cu țarul Alexandru al II-lea cu primul ministru Gorceakov, s-a semnat la București, de către M. Kogălniceanu ca ministru al României și de contele Stuart ca reprezentant al Rusiei, și o convenție ruso-română prin care se permitea armatelor țariste să treacă prin România pentru a ataca armatele turcești în Balcani, țarul luându-și în schimb obligația de a respecta integritatea teritoriului românesc.

În urma semnării acestei convenții Rusia a declarat război Turciei, iar armatele țariste au trecut Dunărea.

La 9—21 mai 1877 când M. Kogălniceanu se urca la tribuna Adunării deputaților pentru a anunța — în urma bombardării de către turci a orașelor românești de pe malul stâng al Dunării — ruperea relațiilor cu Imperiul otoman, începutul războiului cu înalta Poartă, și totodată că de acum înainte „*sintem independenți, sintem națiune de sine stătătoare, liberă și independentă*“, România dispunea de un strălucit palmares de lupte naționale și de o veche și bogată cultură originală, și totodată era virtualmente independentă chiar din momentul constituirii sale ca stat, anul 1877 și noul război ruso-turc, nefiind decât *ocazia* așteptată pentru proclamarea independenței, și nici decum *cauza* acesteia.

Deși domnitorul Carol și guvernul român ar fi dorit ca armatele române să treacă și ele imediat Dunărea, totuși comandamentul rus n-a dat atenție acestei dorințe, considerând că ar putea cîștiga singur războiul fără concursul ostașilor români.

La 14—26 mai ziarul *Românul* — ziarul lui C.A. Rosetti, președintele Camerei — mărturisea că „dorința noastră cea mai vie este de a vedea armata noastră trecînd Dunărea și mergînd să contribuiască la nimicirea unei dominațiuni, devenită odioasă lumii întregi“.

Dorința nu ne-a fost luată în seamă.

După lupte înverșunate, turcii, comandați de Osman Pașa, rezistînd cu îndrăjire în cetatea și împrejurimile Plevnei, pe unde trecea drumul spre Constantinopol, și marele duce Nicolae, generalissimul armatelor rusești, fratele țarului, s-a văzut însă nevoit — oricît de mult ar fi dorit să evite aceasta — să telegrafizeze la 19—31 iulie 1877 domnitorului Carol solicitîndu-i ajutorul armatei române.

În urma acestei telegrame, și după ce s-a stabilit că armata română va avea conducere și front propriu, domnitorul lui Carol acordîndu-i-se totodată comandamentul la 12—24 august diviziile române au început trecerea Dunării, pe la Turnu Măgurele și Corabia, primele noastre efective avînd un număr de 38.000 oameni, număr care va spori apoi pînă la 58.000. Unele regimente trecuseră fluviul încă înainte de primirea telegramelor.

De acum înainte începe noua epopee românească, se impun atenției și laurilor istoriei Penes Curcanul și sergentul Grigore Ion, sublocotenentul D. Lemnea, căpitani Valter Mărăci-neanu și Ion Grigore-Năstase, maiorii George Șonțu, Constantin Ene, Dimitrie Gurescu, și atîția alții — simboluri nemuritoare ale vitejiei — ale căror nume sînt încrustate atît în filele istoriei, cît și pe numeroasele monumente ridicate în onoarea celor căzuți pentru patrie.

Rînd pe rînd diviziile române — diviziile curcanilor și ale roșiorilor — au participat apoi alături de diviziile țariste la cumplitele lupte ce s-au dat — înfruntînd plumbul dușman, ploile și lapovițele — la Nicopole, Grivița (30 august), Opanez, Rahova, Lom Palanca, Plevna, Vidin, Smîrdan, care au acoperit de glorie fama ostașilor români și care au sfîrșit prin a constrînge la o capitulare necondiționată armata lui Osman Pașa (28 noiembrie — 10 decembrie 1877).

Independența a fost cîștigată astfel și pe calea armelor. Urmărind desfășurarea războiului unul din corespondenții ziarului *Der Osten* din Viena scria la 9—21 octombrie: „Bărbătească pășire a României pe cîmpul de război a schimbat cu o singură lovitură situația statului român..

Eroii români care țin sus și tare pe cîmpurile de luptă ale Bulgariei, drapelul român, care e împodobit cu lauri nepieritori, nu-și varsă în zadar singele lor. România liberă și independentă va ocupa cu mîndrie un loc în concertul european, și marea ei faptă împreună cu numele ei vor fi imprimate în inima generațiilor viitoare“.

În mod tot atît de elogios relatea mersul luptelor și corespondentul ziarului *The Daily News* de la Londra: „Una din surprinderile acestui război — scria corespondentul englez — a fost neașteptata valoare arătată de trupele române și în genere eficacitatea și solidaritatea armatei române“. Același corespondent afirma în continuare că „armata română a devenit un nou element în chestiunea Orientului... Ea și-a luat dintr-un singur pas rolul său între armatele europene, fiind egală în soliditate cu oricare armată din Europa“.

Numeroase alte ziare străine ca „Neues Wiener Tageblatt“, „Deutsche Zeitung“, „Neue Freie Presse“, „Berliner Tageblatt“, „Daily Telegraph“, „Le Temps“, „Le Siècle“, „L'Orient“, „Bund“, „Impartial“, „Politik“, „Gazeta de Chicago“ au comentat mersul luptelor.

Din insula Caprera la 23 octombrie — 4 noiembrie marele revoluționar Garibaldi telegrafia la București: „Descendenții vechilor noastre legiuni, românii, se luptă astăzi cu eroism pe țărmul Dunării pentru independența lor; îmi pare că este bine — scrie în încheiere Garibaldi — a face să se audă o aplaudare din partea Capitalei vechii lumi și a Italiei întregi, îndreptată valoroaselor noastre rude“.

Cu atît mai mare și mai firesc a fost entuziasmul ziarelor și revistelor românești: *Românul*, *România liberă*, *Timpul*, *Războiul*, *Gazeta Transilvaniei*, *Telegraful român*, *Albina Carpaților* ș.a. — care au urmărit pas cu pas operațiunile militare, însușindu-se — în numele tuturor românilor — pentru toate biruințele și închinîndu-se cu pietate în fața tuturor celor căzuți.

Cea mai largă contribuție la glorificarea patriotică a războiului și la eternizarea istorică a eroilor independenței au adus-o însă scriitorii și artiștii noștri — poeți, prozatori, dramaturgi, pictori — ale căror harpe și peneluri — dînd un imperisabil model de literatură și artă angajată — au oglindit cu atîta putere și autenticitate uriașa încordare a poporului român. Cine ar putea uita vreodată baladele, odele și horele lui Vasile Alecsandri — *Peneș Curcanul*, *Balcanul și Carpații*, *Dorobanțul*, *Oda ostașilor români*, *Hora de la Grivița*, *Hora de la Plevna* și atîtea altele — reproduse în aproape toate revistele românești și adunate apoi în volumul *Ostașii noștri* (1878).

Reamintim sfîrșitul odei:

„...O copii! de voi sînt mîndru, simt acea mîndrie mare

Care crește cu mărirea unui neam în deșteptare.

Mi-am văzut visul cu ochii, de-acum pot să mor ferice!

Astăzi lumea ne cunoaște: *Român zice, Viteaz zice*.

Dar conferința lui Alexandru Odobescu de la Atheneul român despre *Curcanii*? Dar pînzele lui Nicolae Grigorescu? Dar atîtea din articolele scrise în această perioadă de M. Eminescu, care a numit *independența* „suma valorilor vieții noastre“ — C.A. Rosetti, George Barițiu, D.A. Laurian? Dar nenumăratele poezii, povestiri și drame scrise de George Sion, Gh. Bengescu, N. Gane, Iosif Vulcan, Petre Dulfu, Ioniță Scipione-Bădescu, Mihail P. Lazăr, Grigore Ventura?

În pictură, alături de N. Grigorescu s-au remarcat desenele și tablourile lui Sava Henția, Gh. D. Mirea, Carol Pop de Szatmary.

Generațiile următoare reprezentate de George Coșbuc, Duiliu Zamfirescu, M. Sadoveanu, Emil Gârleanu, Gala Galaction, și atîția alții, au păstrat și ele eroilor războiului de independență același sentiment de admirație și recunoștință — sentiment pe care l-au transmis cu aceeași puritate și energie scriitorilor vremii noastre.

Acest război n-a fost numai al românilor din hotarele statului român, ci al românilor de pe ambele versante ale Carpaților. Din toate orașele transilvănene — Brașov, Sibiu, Arad, Oradea, Blaj, Alba Iulia, Lugoj, Timișoara, Năsăud, Beiuș, Abrud, Cîmpeni — au pornit spre București, prin intermediul Crucii Roșii, nenumărate liste de subscripții bănești, pachete cu îmbrăcăminte, încălțăminte, medicamente, războiul fiind considerat ca fiind purtat pentru independența tuturor. De la orașe — atît în Transilvania cît și în Bucovina — pilda a trecut la sate, la cătune, neexistînd nici o localitate transilvănă, bănățeană sau bucovineană — în unele părți ca cele ale Sibiului și Băii Mari, au figurat pe liste chiar și copii de la școl le primare — care să nu-și trimită obolul pentru izbînda României, pentru ajutorarea răniților, pentru mîngîierea văduvelor și a orfanilor.

Cea mai semnificativă dintre aceste contribuții a fost însă contribuția în oameni din toate ținuturile robite, și îndeosebi din cele din sudul Transilvaniei și Bucovinei, și chiar și din Munții Apuseni, plecînd spre București cete de voluntari, alcătuite din studenți, elevi și țărani. „Cauza ostașului român — scria *Gazeta Transilvaniei* la 2 iunie 1877 — e o cauză generală română, victoria lui e a întregii națiuni, fie aceea risipită în orice parte a lumii“.

Celor dintîi voluntari coboriți de la Făgăraș li s-a făcut la Ploiești o strălucită primire cu fanfare și flori. Guvernul austro-ungar a protestat cu violență, cum a protestat și împotriva donațiilor, dar guvernul român a refuzat să dea satisfacțiile cerute. Mulți din voluntarii transilvăneni și bucovineni, comentînd viguroasa frăție, vor cădea sub parapetele Griviței.

și ale Plevnei. După plecarea lor în numeroase părți ale Ardealului și Banatului — la Făgăraș, Tulgheș, Lugoj — se vorbește de o iminentă Plevnă a Transilvaniei, voluntarii urmînd să revină cu toate oștile fraților pentru eliberarea tuturor celor robiți.

Imaginea lui Mihai Viteazul răsărea triumfătoare din veacuri și se anticipa totodată trecerea Carpaților din 1916.

Neamul își trăia istoria în toate punctele cardinale și în toate dimensiunile.

La sfîrșitul anului Timotei Cipariu scria în calendarul Blajului pe anul viitor: „Anul 1877 a fost înălțare pentru cei umiliți, umilire pentru cei îngîmfați... Anul 1878 formează aurorea plăcută a unui viitor plin de glorie. În numele celor mari a semănat mari sperări“.

Multe din străzile vechiului București primeau numele *Victoriei* (în loc de Podul Mogoșoaiei) și al localităților cucerite prin vitejia și sîngele dorobanților: Plevna, Grivița, Rahova, Smîrdan ș.a.

Stăpîni pe Mare, pe Dunăre și pe Carpați, românii se puteau pregăti acum, liberi de orice dominație, pentru marele salt al restaurării vechii Dacii, al Unirii tuturor românilor — fîntă ce avea să se realizeze la 1 decembrie 1918 în cetatea Alba Iuliei.

VASILE NETEA

ROMÂNII LA 1877

Ideea independenței naționale a României n-a apărut ca o noțiune de conjunctură, într-un moment prielnic pe planul relațiilor internaționale, ci a fost în permanență o dorință, un vis al poporului român, legat în mod organic de toate frământările politice și sociale ale istoriei patriei. Luptînd pentru eliberarea socială și națională, Tudor Vladimirescu gîdea, în fond, independența, „dorințele partidei naționale” din Moldova ca și dorințele pașoptiștilor munteni nu vizau numai *unirea* ci și *independența* de stat. Un embrion al acestei idei poate fi descifrat și în „pohta” (dorința) lui Mihai Viteazul de centralizare a pămînturilor românești într-un singur stat.

Cînd, în 9 mai 1877, Mihail Kogălniceanu declara această independență de drept, el afirma că țările române au fost în tot timpul istoriei lor *independente de fapt*, neexistînd în nici o convenție internațională vreun paragraf care să creeze pentru Principatele române un statut de vasalitate: „Mai întîi de toate, d-lor, să ne facem întrebare: ce am fost înainte de declararea războiului?

Fost-am noi dependenți către Turcia? Fost-am noi provincie turcească? Fost-am noi vasali ai Turciei? Avut-am noi pe sultanul ca suzeran? Străinii au zis aceasta; noi n-am zis-o niciodată. Noi n-am fost vasali. Sultanaul n-a fost suzeranul nostru...”.

Kogălniceanu, pe atunci ministru de externe („al treburilor din afară”) raportează situația în care se găsea România la situația politică a întregului continent: „Trebuie să dovedim că dacă noi voiam să fim mai independenți decît am fost pînă acum, aceasta este pentru că nu mai voim să depindem de certele altora. Trebuie să dovedim că reclamăm independența pentru că și noi ca națiune, avem dreptul să trăim cu viața noastră. Cînd toată Europa predică simțămintele de justiție este cu drept ca aceste simțăminte să se răspîndească și asupra noastră și să ne lase să trăim cu viața noastră proprie”.

Ideea inexistenței unei stări de vasalitate în istoria românilor e reluată de Mihai Eminescu în articolul *Cu adîncă mîhnire...*, apărut în ziarul *Țîmpul* din 17 noiembrie 1877.

Eminescu se revolta pe faptul că mesajul domnesc, prin care se declara independența, conținea un paragraf confuz și arbitrar, neconform cu realitatea istorică. În mesaj se spunea că „timpul tutelei străine, timpul vasalității a trecut...” și poetul denunța acest paragraf: „Niciodată pentru România nu a existat un timp de vasalitate. În înțelesul capitulațiunilor încheiate între domnii Țărilor Române și Poarta Otomană, nici Moldova, nici Muntenia nu erau vasale. Și cu atât mai puțin puteau să fie, în înțelesul tratatului de la Paris, vasale Principatele Unite.

Războiul nostru pentru „neatîrnare“, cum îi spunea poetul George Coșbuc, își are deci izvoarele în lupta neîntreruptă a poporului român împotriva oricărei dominații străine, pentru păstrarea ființei sale naționale, pentru înfăptuirea unității statale și afirmarea suverană în viața internațională. Acest război a avut un răsunet extraordinar în sufletele românilor și a constituit un moment de plener entuziasm și de speranțe. S-a afirmat cu această ocazie conștiința certă a întregului popor român, solidaritatea întregii populații românești, „în pofida frontierelor impuse de vitregia vremurilor“. Presa românească a timpului e o dovadă a acestei solidarități și a acestei conștiințe. *Gazeta Transilvaniei* din 2 iunie 1877 scria în acest sens: „Cauza ostașului român este o cauză generală română, victoria lui e a întregii națiuni, fie aceea risipită în oricare parte a lumii“. Se arăta mai departe, în acest editorial, că ardelenii sperau ca dorobanții și călărașii români să „pornească spre Transilvania“, să „ajungă acel moment în care să poată serba marea sărbătoare a reconstituirii, a unității sale“.

Iată cum relatează în jurnalul său generalul Alexandru Cernat căderea Plevnei: „Dimineața, la ora 10 s-a ocupat Plevna de către Regimentul 4 de linie [...] La ora 12, Osman-Pașa văzîndu-se înconjurat din toate părțile într-un spaciu foarte mic și-n imposibilitate de a se mai apăra, fiind și rănit la un picior, au fost nevoit a depune armele și de a se preda prizonierii în mâinile românilor fără nici o condiție dimpreună cu 7 Pași, 40—45 000 de soldați, toate bagajele, toate tunurile în număr de 54“.

O contribuție deosebită au avut românii la cucerirea redutelor Grivița, Rahova, Smirdan, Vidin și alte localități. Încă în acei ani, în 1878, Al. I. Odobescu, într-o conferință a făcut un studiu tactic și istoric asupra bătăliei pentru cucerirea redutei Grivița. Paginile lui Odobescu anunță ceva din patosul conferințelor lui Vasile Pârvan dedicate eroilor din 1917 (Rosalia).

Ziarele și revistele românești (*România liberă*, *Timpul*, *Presa*, *Telegraful*, *Războiul*, *Românul*, *Familia* din Budapesta, *Amicul Familiei* din Cluj, *Gazeta Transilvaniei* din Sibiu etc.) dar și cele străine (printre care *Illustrierte Zeitung*) au elogiat contribuția armatei române la înfrîngerea trupelor turcești¹.

Aceste ziare și reviste conțin, în afara știrilor de pe front, în afara articolelor cu caracter politic și istoric, numeroase creații literare, scrise sub înflăcărea momentului. Este impresionant numărul de poezii dedicate războiului, poezia fiind genul cel mai adecvat pentru agitația politică. Scriitorii noștri au fost tot timpul trup și suflet cu lupta ostașilor de pe front. Dar nu numai scriitorii, pictorul Nicolae Grigorescu a stat în tranșee ca să picteze și să deseneze ca un adevărat reporter de front marile bătălii, așa cum ne arată Alexandru Vlahuță în cartea pe care i-a consacrat-o.

În corespondența sa cu Titu Maiorescu, Duiliu Zamfirescu îi mărturisea că terminîndu-și romanul *În război* vibra încă de emoție: „Știu atât că eu nu am fost niciodată mai sus cu sufletul“. Scriitorul se referea la emoția descrierii luptelor. Astfel, Vasile Alecsandri scria lui Iacob Negruzzi despre acest mare război pe care l-a cîntat în versurile din volumul *Ostașii noștri*:

„Ah, dragul meu Iacob, mult mi-a bătut inima, pînă nu a începe lupta... și înșfîșit mi s-a împlinit dorul. Românul, lăsînd plugul în cîmp și apucînd arma ruginită de patru veacuri a pășit semeț în fața morții.

Mi-am văzut visul cu ochii; nu mai pot vedea nimic mai frumos!“. Ideile coincid și ca expresie cu poemele din ciclul independenței:

Juni ostași ai țării mele, însemnați cu stea în frunte!
Dragii mei vultani de cîmpuri, dragii mei
șoimani de munte!
Am cîntat în tinerețe strămoșeasca vitejie...
Vin acum, la rîndul vostru, să v-aduc o
închinare,
Vin cu inima crescută și cu sufletul mai tare.

Alecsandri nu realizează în acest ciclu poezii de valoarea estetică a *Pastelurilor*, dar se ilustrează ca poet al vitejiei, al bărbăției militare românești, ca rapsod al unui cavalerism autohton. În ciclul *Ostașii noștri* Alecsandri cîntă vitejia dorobanților privită

¹ Pentru o documentare adîncită se pot consulta următoarele bibliografii: C. Băcilă, *Bibliografia Războiului pentru independență*, 1927; Anton Oprescu *Războiul pentru independență*, 1928 și Ilie Ceaușescu — *Războiul de independență*, 1972.

din perspectiva omului de rînd, a omului cu demnitate țărănească, care-și tălmăcește războiul în termeni rurali. Bomba e o scroafă care vine „să fete”, plumbii se risipesc „cum svirli grăunți de păpușoi”. Sergentul, soldatul modest care primește defilarea unui regiment rus, e un om simplu și demn, un țăran, iar Penes Curcanul povestește cu un farmec rural, încă necăzut în desuetudine.

Față de euforia generală a victoriei, față de petardele verbale cu care poezii au întîmpinat pe soldații întorși de pe front, Mihai Eminescu este un realist, pentru că știe și reușește să vadă și suferința eroilor. Eroii se întorceau acasă goi și flămînzi, chiar prizonierii turci au sosit la București mai bine îmbrăcați și mai îngrijiți decît soldații noștri. Eminescu se declara și era solidar cu această masă de țărani în haine ostășești (articolul *Dorobanții*). Rechizitoriul este reluat în articolul intitulat *Oștirea română*. Ideile acestor două pamflete coincid cu acelea ale lui Vasile Alecsandri din poema postumă *Eroii de la Plecna*:

Ei bine! oameni vitregi cu inimile sterpe
Legăți de cîrma țării cu-ncolăcirii de șerpe,
Voi care-ați stat departe de foc și de dureri,
Cum ați întors copiii la sinul bieteii țări?
Priviți-i!... Goi și searbăzi, ca robi trăiți
în lanțuri!
Trîști, fărîmați, sărmanii! de ger, pe cîmp,
prin șanțuri...

Dar Alecsandri a lăsat aceste versuri în manuscris; Eminescu, în schimb, și-a publicat pamfletul în ziarul *Timpul*, apucînd, cum spune G. Călinescu, „fierul înroșit cu miinile nude”. Nu trebuie să se înțeleagă prin aceasta că Eminescu nu prețuia lupta eroică a dorobanților; atitudinea sa critică față de războiul din 1877 făcea parte din lupta pe care poetul o ducea cu reprezentanții partidului liberal, pe atunci în guvern, care n-au asigurat ostașilor condiții materiale omenești pe cîmpul de bătăie. Pe dorobanți i-a admirat în mai multe rînduri; e de ajuns să cităm cronică dramatică din *Timpul* în care polemizează cu F. Damé, autorul pieselor *Visul Dochiei* și *Ostașii noștri*: „Iar astăzi ostașii noștri se aruncă cu bărbăție în luptă; pămîntul se cutremură sub picioarele lor; cad și iarăși cad și totuși, merg înainte; lumea întreagă este uimită...”

În legătură cu articolele lui Eminescu, Iacob Negruzzi avea să scrie în *Amintiri de la Junimea* aîna dreptate lui Eminescu. Doctorul Carol Davilla îi scrie fiicei sale de pe front cam în aceiași termeni: „Sunt încă lîngă fortul Grivița, sub cort, cu viscol și ploaie grozavă. Bieții, soldații noștri suferă

de frig și de viscol, dar rabdă totul cu eroism...”

Războiul din 1877 a însemnat pentru poporul român o cauză de veacuri, independența fiind un act politic ce încheie o veche și dreaptă luptă a românilor. Pentru acest act românii s-au pregătit în toată istoria lor de la Mircea cel Bătrîn la Ștefan cel Mare, de la Mihai Viteazul la Tudor Vladimirescu, de la 1848 și pînă la Unire. Eminescu a exprimat cu foarte multă claritate acest lucru, în *Timpul* (19 februarie 1880): „N-a fost acest soroc al istoriei noastre un copil găsit, fără căpătîi și fără antecedente, ci un prinț care dormea cu sceptrul și coroana alături. Neatîrnarea noastră a fost provocarea reală...”

Literatura epocii s-a sincronizat cu evenimentele, poeziile, articolele, povestirile n-au fost și n-au devenit subiecte de evocare neutră, obiectivă, distantă ci au fost în mod direct momente de entuziasm, de agitație chiar, de adevărată patetică, de patriotism civic. Poezii și scriitorii în genere s-au simțit angajați și s-au declarat angajați. Avem de-a face, pe plan istorico-literar, cu o literatură a prezentului, o literatură fertilă pe toate planurile. Am văzut că cel mai reprezentativ poet al momentului a fost bardul național Vasile Alecsandri, care la numai cîteva zile de la începerea războiului (la 14 mai 1877) scrie poemul *Balcanul și Carpatul* urmat de cunoscutele sale ode cu subiecte grandioase sau chiar legate de teme mai mărunte (*Căpitanul Romano*, *Hora de la Grivița* etc.).

În proză, cum era și firesc, evenimentul a intrat în atenția scriitorilor puțin mai tîrziu, mai ales după întoarcerea ostașilor de pe front, ostași care au furnizat, prin povestiri, material de inspirație.

O circulație deosebită a avut în epocă narațiunea lui Nicolae Gane, *Andrei Florea Curcanul* în care un erou își povestește „romanul” său de război: recrutarea, lupta eroică, șederea în spital, întoarcerea în sat, unde-și găsește iubita moartă. Conflictul erotic al narațiunii e ușor melodramatic, dar povestirea, prin naturalețea punerii în scenă a faptelor, trebuie menționată.

Duiliu Zamfirescu a dedicat războiului un întreg volum din ciclul comăneștenilor, *În război* (romanul „regenerării prin singe”), dar cea mai bună creație a sa cu această temă este nuvela *Locotenentul Sterie*, în care este tratată drama unui ofițer care se sinucide pentru că cedase subiectivelor sfaturi familiare de a nu mai merge pe front, după ce-și pierduse fratele în lupte.

George Coșbuc reconstituie documentar atmosfera războiului și în viziunea sa originală scrie, începând cu anul 1891, poeme aspre, țărănești ca structură: *Trei Doamne și toți trei*, *Rugămintea din urmă*, *Dorobanțul*, *O scrisoare de la Muselim-Selo* etc. Dar „poetul țăranimii” scrie și proză, un fel de istorie literaturizată a războiului: *Povestea unei coroane de oțel*, București, 1890; *Războiul nostru pentru neatrănare povestit pe înțelesul tuturor*, București, 1900.

O creație de nivel superior ne-a dat, pe această temă, Mihail Sadoveanu, în *Povestiri de război*, 1905. Povestirile lui Sadoveanu sînt reconstituiri după narațiuni reale; chiar povestirea faptelor se face la persoana întâia, dînd impresia de autenticitate, de participare.

Emil Gârleanu, în *schifele sale de război*, surprinde momente de duioșie, în care dialogul dintre soldații angajați în luptă devine uneori un dialog între oameni; astfel un dorobanț trimis în recunoaștere îl face scăpat pe un soldat turc obosit și rebegit de frig, gîndindu-se că și el e om.

Alexandru Vlahuță reconstituind biografia pictorului Nicolae Grigorescu, face în același timp și un reportaj de front, o dare de seamă asupra activității acestui corespondent de război, chemat să immortalizeze în creion, în peniță și în ulei avîntul luptătorilor noștri dar și dramele profund umane ale frontului.

Jean Bart vorbește de război amintindu-și plecarea tatălui său pe front dar relatînd mai ales atmosfera familiei care-l aștepta să se întoarcă.

În romanul *Papucii lui Mahmud*, Gala Galaction își imaginează o scenă în cîrciuma unui oarecare Vancea din Rușii de Vede, în centrul căreia stă povestirea unui participant la căderea Plevnei.

În extraordinara autobiografie a lui Nicolae Iorga, *O viață de om așa cum a fost*, un fragment este consacrat amintirilor din copilărie, la Botoșani și la Iași, unde copilul recepționa starea de război prin intermediul atmosferei de acasă, a comentariilor din jur, a fizionomiilor familiale.

Ion Pas face, în ciclul de povestiri *Lanțuri*, o romanțare cu oarecare tendință a biografiei eroului de la Grivița, soldatul Grigore Ioan.

Ar mai trebui amintite aici, printre altele, *Nuvelele originale* ale lui N.D. Popescu, cunoscutul autor al biografiilor de haiduci. Nu trebuie neglijată creația folclorică pe această temă și nici producția, mai mult ocultă, de jurnale de război, ale generalilor de atunci și ale oamenilor, printre aceste jurnale acela al generalului Alexandru Cernat ocupă un prim loc.

*

Centenarul Independenței a prilejuit (și evocarea războiului va mai prilejui) un moment de întoarcere în trecut, de reconstituire a istoriei în expresie literară. Eminescu a cîntat în versuri trecutul devenit istorie, cu personajele lui reale devenite simboluri pentru contemporanii poetului, dar prezentul cu anii aceia de la 1877, l-a interesat ca materie vie, încă nesedimentată în trecut și a abordat-o ca ziarist, deci cu instrumentele investigației politice. Figurile eroilor de la 1877 erau pentru Eminescu portrete contemporane dar sînt pentru noi cei de azi efigii, legende, mituri, deci material de inspirație și de stimulare a fanteziei creatoare. Epoca e încă neexploatăată suficient de investigația literatorilor.

Pe alt plan, readucerea pe scena actualității, a paginilor dedicate acelor ani glorioși, e o completare necesară a marelui nostru epos național, în care independența formează un capitol important.

EMIL MANU

memoria cuvîntului românesc

Un bătrîn de veacuri, pentru puțini aievea în 1821 în zilele Vladimirescului care pentru asta „a îmbrăcat cămașa morții“, dulcea speranță a lui Bălcescu și Magheru la 1848, gîndită tainic de Ioan Cuza, *Independența României* avea să fie faptă la 9–21 mai 1877, cînd *Adunarea Deputaților* proclamă ceea ce declarase mai înainte Lascăr Catargiu, anume că țara, „separată de Turcia și nefăcînd în nici un fel parte integrantă din Imperiul Otoman“, înțelege să-și trăiască destinul ei în timp și în lume. „Sîntem independenți, sîntem o națiune de sine stătătoare... sîntem o națiune liberă și independentă“, spune Kogălniceanu și batalioanele românești vor sfinți cu jertja lor de sînge cald acest adevăr. Rîndurile care urmează se vor mai puțin o cronologie a evenimentelor politice și militare de atunci, din acele zile mari, cît o antologie, firește modestă și fragmentară a mărturiilor și a literaturii de tot felul închinată anului de bronz 1877:

6–18 aprilie. Începe mobilizarea generală a armatei române. Gazetele publică poezii patriotice, ca aceasta a lui George Sion:

„— Este scris *neatîrnare*
Pe a României stea!
Veniți toți, cu mic, cu mare!
Vă-nchinați, români, la ea!“

Satele se golesc de flăcăi, 100.000 de soldați răspund ordinului de mobilizare și ocupă poziții întărite pe malul românesc al Dunării:

„Frunză verde trei Banați,
Din Giurgiu pînă-n Galați
Numai roate de soldați
Făr'de surori, făr'de frați,
Parcă sînt făcuți din brazi;
Făr'de frați, făr'de surori,
Parcă sînt făcuți din flori...“

În tabere tînăra armată română, două corpuri de armată cu cîte două divizii fiecare, întîmpină greutăți, dar își și completa armamentul. Iată un fragment din „*Amintiri din războiul independenței 1877–1878*“, memoriile generalului N. Stoika: „Cismele, nefiind suficiente pe efectivul bateriei, s-au dat deocamdată numai gradelor și conducătorilor, iar pentru servanți, după propunerea lt. colonelului Pastia, s-au cumpărat din comerț pantofi de piele neagră cu găitane, care nu erau deloc practici, fiindcă obielele ce se purtau și cismele nu se puteau purta și cu pantofii din care ieșeau, producînd rosături, apoi intra apa în pantofi la cel mai mic noroiu...“ Tot aici s-a primit de Baterie, de la arsenalul armatei, materialul cel nou de 87 Krupp, numit atunci material greu de cîmp de 9 c., cu țevile de oțel cercuite, obuzele și șrapnelele cu brîu de aramă“. Soldații cîntau în curtea cazărmii Sf. Gheorghe (Malmaison) din București:

„Azi îmi las și plug și boi
Și mă găsesc de război,
Îmi las curte și sălaș
Și mă duc către vrăjmaș...”

De la acești bărbați, „toți dorobanți, toți căciulari, români de viță veche, purtând opinci, suman, ițari”, fii, nepoții, soții și părinții celor rămași acasă, își aștepta națiunea izbăvirea. Cred că la început semănau toți cu Andrei Florea Curcanul, vasluian de la Florești, cel descris de Nicu Gane: „Fără să mă laud, pot zice că nu-mi ședea tocmai rău în uniforma mea de dorobanț, cu opincile bine șfăruite la picioare, cu mantaua cea lungă încinsă la mijloc cu o curea, și mai ales cu căciula cea îndoită pe ureche și împodobită cu pene de curcan”.

21 aprilie — 8 mai: Artileria turcă bombardează Brăila.

26 aprilie — 8 mai: Tunurile românești bombardează Vidinul ca răspuns la bombardamentele turcești asupra Calafatului, Olteniței, Bechetului și Călărașilor. Un martor al luptelor, țăranul Gh. Nicola Stoiian-Ogri-manu, autor al unui neprețuit document literar și omenesc cunoscut și editat sub numele de *Cronica din Bechet* notează: „...au început românii bombardarea la Rahova, cinci zile și a șasea zi fiind turcii așezați cu corturile de la vale de Rahova la Nuci, un sergent de artilerie au scos un tun din redută afară și făcând bine au tras în turci tocmai când le distribuia mâncarea, omorând 18 din ei și aducându-i în mare desordine. A doua zi s-au retras turcii de acolo peste deal unde nu se putea vedea de artileria noastră”.

9—21 mai. După declararea stării de război cu Turcia la 29 aprilie — 11 mai, Adu-narea Deputaților constată că „rezelul între România și Turcia, că repunerea legăturilor noastre cu Poarta și independența absolută a României au primit consacrarea lor oficială”.

19—31 iulie. Principele Carol primește de la Marele duce Nicolae, înfrînt la Plevna, cunoscuta telegramă: „Vino în ajutorul nostru, trece Dunărea unde și cum vei voi, dar vino grabnic. Turcii ne prăpădesc. Cauza creștinătății este pierdută”. Iată și versiunea franceză: „Les Turcs, ayant amassé les plus grandes masses à Plevna, nous obiment. Prie de faire fusion, demonstration, et, si possible, passage du Danube que tu desires faire...” După ce toate trupele care acționau pe malul turcesc al Dunării, la Plevna, sînt puse sub comandă românească armata noastră trece dincolo, pe la Zimnicea, construind în numai câteva zile, un pod de pontoane, Zimnicea-Svistov, pe care-l vor păzi milițiile românești. Un spaniol, marchizul Valle de Toje, corespondent al ziarului „Imparcial”, — pomenit de N. Iorga în „Istoria Românilor prin călătorii” — ne vorbește despre trupele române: „Soldații sînt de bună înfățișare,

viguroși, sobri și disciplinați. Armamentul lasă ceva de dorit, mai ales cel al rezervelor și milițiilor, care în general se compune din puști cu piston”, dar „hotărît că Românii își propun să plece la cucerirea de lauri”. Numai că soldații noștri nu pentru glorie se duceau să moară pe cîmpiile putrede de noroi ale Bulgariei, ci pentru *Neatîrnarea țării*, testament de la străbunii voievozi și dar pentru urmași, atît de cîntată de V. Alecsandri”.

„O, români, în fața voastră, colo-n tainica
cea zare,

Vedeți voi o rază vie care-ncet, încet ră-
sare,

Străbătînd prin umbra deasă de lungi
seculi adunată?

E voiosul fapt de ziuă mult dorită, mult
visată,

E lumina reînvierii, e luceafărul sperărei,
E triumful luptei voastre, soarele
neatîrnării!”

Șiruri lungi de soldați în mantale cafenii treceau Dunărea, spre Plevna, unde lupta de la 10—22 august Divizia a IV-a română:

„Frunză verde și-o lalea
Trec voinicii Dunărea,
Cîte patru alătura,
Voinici naldi și subțirei,
Nu trece plumbul prin ei.
Și calcă din piatră-n piatră
Parcă sînt făcuți de-un tată;
Și calcă din urmă-n urmă,
Parcă sînt făcuți de-o mumă...”

În țară „România liberă” tipărește versu-
rile unui tînar poet, — n-avea decît nouă-
prezece ani și-l chema, Delavrancea:

„Sîntem prea puțini la număr, fără număr
prin virtute;
Sîntem tari c-avem dreptate; neînvinși
prin viitor...”

27 august — 8 septembrie. Regimentul 13 dorobanți, după crîncene lupte în preajma redutei Grivița cucerește o poziție întărită. George Coșbuc în „Războiul nostru pentru neatîrnare” povestește această întîlie izbîndă românească:

„Dar era în fața redutelor, la o depărtare de cîteva sute de pași un redan turcesc, strașnic apărât de pedestrima din el și de tunurile Griviței (...) Redanul trebuia cucerit, căci numai alungînd pedestrima de acolo, se putea deschide dealul. Iar cucerirea redanului nu se putea altminteri decît cu o luptă de baionete. Dorobanții din Vaslui și din Iași erau cei mai aproape de redute, în șanțurile lor. Lor li s-a dat deci porunca să plece cu năvala și să alunge pe Turci din redan (...) Cei mai buni ochitori din regiment au plecat înainte, răsfițați pe coastă. Unii se ascundeau după răzvoarele din cale și culcați așa, ochiau spre redan apoi se ridicau cu graba alergînd înainte (...)

Dar cum se prăvălește apa peste o stîncă, așa se prăvăleau șirurile de dorobanți în redanul Turcilor și-i copleșiră acolo“.

Dramatica luptă ce s-a dat atunci pentru apărarea steagului românesc merită de asemeni știută și o spune Coșbuc; deși de sute de ani umiliți, mereu porniți pe cărările bejeniei, învățați să rabde, dar nesupuși, cu satele și tirgurile fumegînd de pojaruri, călcate de cîți năvălitori au avut drum prin partea aceasta a pămîntului, țărani noștri n-au uitat ce-i rușinea pierderii unui drapel, ei care au văzut atîtea blazoane cusute pe pinză cu fir greu de aur sub potcoavele calului alb al lui Mihai Viteazul la Alba Iulia:

„Trei ofițeri turci se învîrteau cu ai lor pe lîngă steag; pe unul din ei l-a apucat sergentul de gardă Dumitru Pungă și ridicîndu-l sus, de peste brîu — căci era un ofițer mititel și slab, dar turbat de îndrăzneț — îl isbi de o peatră ce era acolo pusă anume în fața redanului, așa că-i rupse șira spinării. Pe alt ofițer l-a tăiat sergentul din gardă Tănase Baci, tocmai în clipa cînd ofițerul a descărcat revolverul. Turcul și Românul căzură deodată morți, unul lîngă altul. Sergentul Pungă și Scărlătescu au murit amîndoi în vremea cînd steagul era primejdut cu totul. Acești sergenți și cu alți vreo șase flăcăi se făcură roată pe lîngă steag,

toți avînd mîna stîngă pe prăjina steagului, iar cu dreapta învîrtînd săbiile ori descăr-cînd revolverele.

Pe steag n-au pus Turcii mîna, dar am pus noi mîna pe redan...”

De atunci poate că sînt rămase versurile acestora, ori de altă dată, cine știe:

„Dumnezeu să te ferească
De bătaia românească,
Că se pun spate la spate
Și dau cu pușca de moarte“.

30 august—11 septembrie. Are loc marea bătălie de la Plevna și este cucerită, pe o vreme ciinească, umedă și rea, cu jertfe cumplite de vieți românești, reduta Grivița 1, „cad în luptă maiorul Gheorghe Șonțu, căpitanul Valter Mărăcineanu și aproape 800 de soldați“.

„Trec soldații Dunărea
Cîte doi alătura
Și la Plevna se ducea.
Iar Plevna e răcăroasă,
Cine intră nu mai iasă;
De la Plevna pîn'la Lon
N-a rămas picior de om...”

Mihail Sadoveanu în volumul „Povestiri din război“ se cutremură la amintirea acelei zile „de sînge udă“, cînd românii și-au dat întreaga măsură a vitejiei de neam vrednic ce demult își aștepta sfîrșitul suferințelor. „Vezi Comăneștene“, se plîngea maiorul

Șontu către un prieten într-o proză de Dui-liu Zămbirescu, „dacă n-ar apăsa pe noi trecutul a 150 de ani de moliciune fanariotă; dacă am putea să legăm firul de azi cu cel de la 1600; dacă am fi știut să murim undeva, acum, mai de curând, domnul nostru ar fi putut să impună vederile aule, sau cel puțin să nu primească răspunderea unei jertfe zadarnice. Dar așa...” Scrie dară Sadoveanu:

„O ploaie rece și subțire cădea neîntre-rup, și-n văi și pe dealuri plutea ceață lăptoasă. Pământul desfundat era moale și cleios. Prin văzduhul închis veneau, de departe, împușcături înăbușite. Tunurile izbucneau des fără să se știe unde; se auzea numai șuierul ascuțit, ca de bici, al ghiulelelor.

Batalioanele noastre porniseră, la ceasurile trei, cu dorobanții din Regimentul 10 în frunte. Flăcări erau tăcuți și cu fețele îngrijate, dar în toate rindurile se simțea o îndrăjire sălbatică. Fiorul cald al așteptării umplea toate piepturile (...). Deodată izbucniră cele dintâi focuri ale păgînilor, drept de deasupra. Parcă ar fi strigat cineva: înainte! Toți se zvîrliră spre creastă cu înverșunare. Maiorul Șontu căzu: dorobanții apărură într-un salt fierbinte pe culme, tăcuți, în-crungați, cu căciula buhoasă pe ochi, cu baioneta lungă, amenințătoare (...). Era un uragan de gloanțe, de sfărîmături de schijă, de urlete, de răcnete, de valuri de fum, de licăriri de fulgere și de trăsnete: parcă venise sfîrșitul lumii! Pământul dudu, văzduhul se zgudui ca într-un geamăt urias, flăcări se izbîră într-un iureș cumplit, — dar se retraseră amețiți îndărăt. Pământul umed se umplu îndată de sînge; morții rămaseră în tină; grămădiți asupra armelor, răniiții căzuți îndreptau ochi de foc spre gura de iad care zvîrlea trăsnet și flacără, ceilalți se întoarseră cu fețele încrețite de minie și durere (...). În sfîrșit porniră a patra oară.

Așa de iute se cățărară pe culme, încît ofițerii cei sprinteni de abia se puteau ținea de ei. Și sus, se zvîrliră spre parapet, într-o tăcere așa de înfiorătoare și de minioasă, și într-un avînt așa de sălbatic, încît pămîntul se zgudui. O volbură de foc se deschise. Nu era o pîrlitură de arme, ci un tunet neîntre-rup; parcă toată reduta, presimțind ceva groaznic, se ridicase în picioare și zvîrlea foc și moarte (...). Dar, prin umbra deasă a înserării, șuvoiul negru de flăcări venea zguduind pămîntul plin de apă; veneau cumpliti ca răzburarea; venea puterea cea mare și cea din urmă a răbdării sleite. Intrară în șanțul din afară, se zvîrliră la metereze, se suiră deasupra. Acolo se dezlănțui minia lui Dumnezeu! Pușca avea două capete: stratul și baioneta; omul avea două brațe: unul cu pușca și unul cu pumnul care cădea ca un buzdugan de plumb. A fost izbitură de trăsnet, împușcăturile conținură.

Cei de pe creasta parapetului se prăvăliră deodată în șanț. Flăcări săriră după ei, cu ochii mari, răcnind, scrișnind, izbind. O furnicare repede, o învălmășeală cu tălă-zuiri adînci, o ploaie fierbinte de sînge. Din șanț soldații turci se năpustiră îndărăt. Dar minia tăcută a flăcăilor nu-i lăsă. O infricoșată izbucnire spre ei le cutremură rindurile slăbite; dușmanii se risipiră ca suflați de vîfor (...). Sublocotenenții rămași erau nebuni de bucurie. Se îmbrățișau, răcneau: — Mă! românii noștri, săracii! Și altceva nu puteau zice. Iar flăcări tăceau neînduplecați și minioși”. (Luarea Groviței).

7—19 noiembrie. Românii cuceresc și ocupă Rahova, iar la 28 noiembrie—10 decembrie lanțul de redute de la Opanez. Străinii, între care un Kohn-Abrest, sînt nevoiți să recunoască realitatea armatei noastre și că „acești bieți țărani români cu blusele lor usate și căciuli cu pene de curcan, ei de care s-a ris atîta, au dovedit că știu să moară, dacă nu să învingă, și că e în adevăr sîngele vechilor Daci care le curge în vine”. Pierderile noastre care pe noi ne dor, pe alții îi impresionează: „Din douăzeci și opt de ofițeri de la 2 de Vînători rămaseră patru, la 5 dorobanți cinci sute douăzeci de soldați din o mie cinci sute optzeci. Davilla e acolo cu ajutorul medical; soldații sufară totul în tăcere, dorind doar să scrie acasă”. (N. Iorga, rezumînd notele lui Canini). Și scrie, sfîșiați de dor aceea *Scrisoare de la Muselim-Selo*:

„Mă doare-n piapt, dar nu să țip.

Și-așa mi-e dor de-acasă,

Și-aș vrea să plec, dar nu e chip

Că vodă nu mă lasă...”

Amintindu-și de cei care au fost bărbați și acum sînt numai lut și verde iarbă și maci roșii, scrie Ioan Nenitescu, el însuși combatant în '77 — ofițer în regimentul 13 dorobanți — și autor al versurilor imnului *Pui de lei*, poemul *Prinosul meu*, reflectînd dreapta înțelegere pe care o avea generația sa a sacrificiului patriotic și a patriei:

„Și cînd muri-voi pentru tine

Ti-oi zice-n ultimul suspin:

Să-ți fie drumul tot spre bine

Și vecinic drumul tău senin!”

Din memoriile generalului N. Stoika se desprind întunecate icoane de suferință. „Tot locul era presărat de oameni și cai căzuți. Răniiții nu fuseseră încă ridicați de ambulanțe. Mai toți răniiții se rugau și cereau apă, arătînd cu mîna la gură. Morții, cu impresia durerii pe chipul lor, cu gurile căscate, cu ochii bolboșai, erau oribili de văzuți — mai ales arapii. În toate părțile cai și oameni mutilați, membre sfărîmate, locuri de sînge încheag, arme și muniții aruncate, chesoane răsturnate cu roțile rupte. Nu se auzea decît gemete și vaete de oameni și nechezături de cai; niște haite de lupi urlau a pustiu”.

28 noiembrie—10 decembrie, Un ordin de de zi al Marelui cartier general român anunță semnarea capitulării armatei turce de la Plevna de către Osman-Pașa, rănit și prizonier: „Ostași, străduințele voastre nobile și eroicele suferințe ce ați îndurat, sacrificiul generos ce ați făcut cu singele și cu viața voastră, toate acestea au fost răsplătite în ziua în care îngrozitoarea Plevnă a căzut înaintea vitejiei noastre, în ziua în care cea mai frumoasă oaste a sultanului, cel mai ilustru și brav general al său, Osman biruitorul, a fost biruit și a depus armele înaintea voastră și a fraților voștri de glorie... Povestea faptelor mărețe ale trecutului vostru, voi ați îmbogățit-o cu povestea faptelor nu mai puțin mari ce ați săvârșit, și cartea veacurilor va păstra pe neșterssele ei foi numele acestor fapte alături de numele vostru“. Aveau să mai treacă încă zile lungi până cind regimentele de dorobanți, de vînători, de călărași vor defila la 8—20 octombrie pe Podul Mogoșoaiei, de atunci Calea Victoriei din București, salutați în versuri calde și solemne de poetul Scipione Bădescu:

„Bravi copii ai României, mîndri v-ați întors,
V-ați întors cu steagul țării rupt... însă
frumos.

Mai frumos de cum fusese, căci de vultur dus
Mîndrul dușmanului soare sub el a apus.
Și-ați adus neatîrnarea țării, dragi copii,
Și virtutea ostășească și trofee mii.

Țara mîndră vă salută... doru-i s-amplinit,
Bravi copii ai României, bine ați venit!“

Dar România, liberă și independentă,
pășise de acum, înainte de San Stefano,
într-un viitor al ei, așa cum îl gîndise Ko-
gălniceanu, așa cum îl va cînta Ioan Neni-
țescu:

„În țara noastră românească vrem înșine
stăpîni să fim,

Și stăpînirea țarei noastre cu nimenea s-o
împărțim.

Și nu vrem noi, românii, fruntea în veci la
nimeni s-o plecăm,

Și din moșie nici o palmă, o unghie n-o să
lăsăm.

Nu vrem să închinăm popoare sub mîndrul
sceptru românesc,

Ci să trăim din viața noastră și dreptul nostru
strămoșesc...“

O. S.

„CÎNTAREA ROMÂNIEI”

Festivalul național „Cîntarea României” este o manifestare educativă politico-ideologică, cultural-artistică de creație și interpretare, de o amploare și de o complexitate fără precedent. El se încadrează în mod strălucit activităților spirituale menite să concretizeze importante prevederi ale Programului de măsuri pentru aplicarea hotărîrilor Congresului al XI-lea al partidului și ale Congresului educației politice și al culturii socialiste în domeniul muncii ideologice, politice și cultural-educative. Prin modul în care este conceput, festivalul reprezintă — așa cum arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu în cuvîntarea rostită la Plenara C.C. al P.C.R. din 2—3 noiembrie 1976 — „o manifestare a muncii și creației libere a poporului nostru, stăpîn pe destinele sale, care își făurește în mod conștient viitorul luminos — comunismul”.

În vederea întîmpinării și sărbătoririi marilor evenimente, Regulamentul-cadru stabilește, pentru această ediție, ETAPELE FESTIVALULUI, după cum urmează:

- ETAPA DE MASĂ: *octombrie 1976—februarie 1977;*
- ETAPA JUDEȚEANĂ ȘI A SECTOARELOR DIN CAPITALĂ: *martie—aprilie 1977;*
- ETAPA INTERJUDEȚEANĂ (desfășurată în centrele: București, Constanța, Pitești, Craiova, Timișoara, Brașov, Cluj-Napoca, Baia Mare, Tg. Mureș, Iași, Galați): *mai 1977;*
- ETAPA REPUBLICANĂ: *în ultima decadă a lunii mai 1977;*
- GALELE ARTIȘTILOR AMATORI ȘI PROFESIONIȘTI LAUREAȚI: *în prima decadă a lunii iunie 1977.*

În acest sens, Regulamentul-cadru stipulează îndatorirea uniunilor și asociațiilor de creație, revistelor literar-artistice și ziarelor, a editurilor, de a stimula activitatea creatorilor profesioniști și amatori, de a tipări material de repertoriu pentru formațiile angrenate în festival.

De asemenea, desfășurînd o activitate sporită — care va trebui mereu intensificată — INSTITUȚIILE ARTISTICE PROFESIONISTE ACORDĂ SPRIJIN CALIFICAT ARTIȘTILOR AMATORI, colaborînd cu aceștia pentru ridicarea nivelului calitativ al spectacolelor. De altfel, *participarea formațiilor profesioniste la festival va fi apreciată și în funcție de sprijinul acordat artiștilor amatori, de eficiența acestui sprijin.*

În acest context, de largă și însuflețită activitate spirituală, este semnificativ faptul că manifestările cuprinse în festival nu se reduc la reprezentatii spectaculare, ci, potrivit prevederilor Regulamentului-cadru, sînt însoțite de UN BOGAT PROGRAM DE MANIFESTĂRI POLITICO-EDUCATIVE menite să antreneze o participare diversă, multilaterală a oamenilor muncii: *dezbateri pe teme politico-ideologice și cultural-artistice, întîlniri ale artiștilor cu publicul, expoziții plastice, de artă populară, ale gazetelor de perete și satirice, gale de filme etc.*

Știînd că de modul în care se desfășoară prima etapă depinde buna reușită a întregului festival, este de datoria tuturor forurilor organizatoare, a tuturor organizațiilor de partid, a tuturor formațiilor participante și a tuturor oamenilor muncii — *potențiali participanți la festival — să acorde atenția cuvenită etapei de masă, dînd tuturor activităților profunzime, amploare și continuitate, dînd fiecărei manifestări un conținut bogat în idei, o strălucire a expresiei artistice care să transmită în mod convingător mesajul educativ, umanist revoluționar al artei și culturii noastre socialiste. Festival al muncii și al creației libere a poporului nostru, „Cîntarea României” trebuie să aducă, de-a lungul etapelor sale, sub cupola întregii țări, pe fundalul cîntecului și versului înaripat, raportul, esențial, al împlinirilor constructiv-productive.*

Festivalul național al educației și culturii socialiste
„CÎNTAREA ROMÂNIEI”

„strălucită manifestare a dragostei de muncă, a virtuților creatoare ale poporului nostru, expresie a democratismului politicii culturale a Partidului Comunist Român

(Extras din „Scînteia”, duminică 28 noiembrie 1976)

Putere milenară

*Peste întinderi calme și albe ca o iie
Răsare vntul care la început adie
Și-apoi, cînd toate palele se-adună,
Izbește din văzduh ca o furtună
Ce răscolește-a mării pînză vastă
Și-alungă valul, creastă lingă creastă,
Spre țărmul unde lasă tot ce-nghite:
Corăbii sparte, ierburi putrezite,
Sau virginalul rut dintre materii, —
Statuie neagră în arșița verii.*

*Împerecheri și-ngemănări pestrițe
Purtate pe enorme cobilițe
Legînd un orizont de altă zare
În care să își afle fiecare
Chemarea și destinul laolaltă
Cu plinea care aburește, caldă,
Cu îndîrjirea de-a fi noi în fapte,
Și-n gîndurile noastre, zi și noapte,
În visele ce se-implinesc și sînt
Cărările acestui scump pămînt,
În îndrăzneala care dă mișcării
Ovalul pur și neodihna mării,
Puterea milenară și zilnicul avînt
De nimeni potolit și neînfrînt.*

Țării

*Poeme fără tine eu n-am scris niciodată,
N-am plîns, n-am rîs în viață fără tine, —
Urcărăm împreună înaltele coline
Ne-a învelit a lunii gigantică prelată.*

*Venit-am de departe ținîndu-ne de mînă,
Multiplicat prin vreme de veșnica mulțime,
Multiplicat de faptele sublimе,
De apa adunată în fîntînă.*

*Și dincolo de tine nu poate fi decît
Tristețea fără margini a lacrimii ovale,
Nu poate fi nici pajiște, nici vale,
Ci un nesfîrșit și muribund urît,*

*Un chip desfigurat și fără trup,
O inimă slușită și hidă, nici un vers
Aici și în întregul univers —,
Sărmane fraze care se întrerup.*

CRITICA FĂRĂ POLEMICĂ?

Dintr-o dedare îndelungată cu lucrarea criticii românești de o sută de ani încoace, oricare cunoscător adevărat va fi de acord că locul polemicii literare e în miezul criticii literare și nici căieri în altă parte. Stabilirea acestei premise are o mare importanță, din mai multe puncte de vedere. Mai întâi, nu există polemică în sine și nici profesia de polemist, cu atât mai puțin se poate confunda spiritul polemic cu travaliul căutătorilor, de noduri în papură, cîndva foarte activi; iar dacă diletantismul și inițiativele camuflete din care răzbate de cele mai multe ori resentimentul și un puternic accent *pro domo* mai animă unele izbucniri polemice, efectul lor e departe de a fi cel scontat: fumigația produsă învăluie în aceeași confuzie persistentă obiectivul și pe țintaș. În al doilea rînd, actul specific al opțiunii în critica literară, acțiunea discernerii care impune valori, dar în același timp are a descuraja mediocritățile, nu se poate exercita în atmosfera unei toleranțe devălmășe. Combativitatea e atributul firesc al selecției, pentru că ea are de apărut o seamă de principii și criterii extrem de sensibile, cărora trebuie să li se asigure o carcasă rezistentă. Se înțelege că această combativitate trebuie să fie și ea specifică, întru totul adecvată situațiilor întîlnite, altfel riscă să devină nefuncțională, redundantă. În al treilea rînd, spiritul polemic, care înseamnă — cum s-a văzut — spirit avertizat, e chiar climatul discuției în critica literară privită de astă dată ca ansamblu, ca totalitate de voci, de modalități ale abordării, înțit, dacă nu e de conceput polemică în afara criticii, nici critica în afara polemicii nu e cu putință. Desigur, mai există categoria criticilor-funcționari, din care avem destui, prea mulțumiți să nu fie scoși din ale lor, acest „ale lor“ însemnînd suma de prudențe profitabile ce-i ajută să se strecoare comod printre contemporani, să străbată cu bine etapele dificile. Mai devreme sau mai tîrziu, această formulă mecanică, îngust-profesională de a produce critica va ajunge să fie identificată de tot mai mulți drept ceea ce este: o manifestare a inerției, așadar o negare a principiului vital al criticii care e dezbaterea, afirmarea decisă a unor puncte de vedere. În legătură cu aceasta, a apela la tradițiile de fermitate ale criticii românești nu mi se pare deloc de prisos. Nu e vorba, se înțelege, de a evoca o „campanie“ sau alta a criticii noastre din trecut — despre asemenea „campanii“ și „fronturi de luptă“ s-a tot vorbit și probabil se va mai vorbi — ci de ceva mult mai strîns legat de ființa însăși a criticii, de felul ei de a fi: o înțelegere virilă a rosturilor acesteia, care hotărăște ca sensibilitatea și talentul criticului să-și asocieze resursele caracterului și, mai presus de toate, luminile unei conștiințe ce se devotează. Rostit sau nu, acest devotament cu obiectiv bine precizat: slujirea valorilor românești autentice în cultură, clarificarea orizontului spiritual al artistului, pîndit de confuzii și de varii ispite, poate fi întîlnit după Maiorescu la toți marii critici ai perioadei dintre cele două războaie mondiale. În primul rînd, la E. Lovinescu, care, în fața asalturilor unei literaturi agresive, purtătoare de elanuri tenebroase, găsea necesar să facă apel la o „conștiință mai activă a solidarității“ criticii estetice și chiar să pregătească spiritele în vederea unei rezistențe în „tranșeea ideologică“. Lesne se poate vedea că departe de a fi doar prilej de hartă între diverse formațiuni și tabere, polemica și spiritul militant în apărarea artei autentice sînt privite ca arme strict trebuitoare criticului. Dar chiar și fără raportări la specificul unei epoci anume (de felul aceleia care îl neliniștea pe Lovinescu), portretul cricului necesar, — așa cum l-a configurat marea generație interbelică, — însumează sistematic trăsături ale bărbăției și caracterului, implicînd într-o măsură esențială combativitatea (ceea ce nu înseamnă și spirit inutil bătăios). Iată o variantă a acestui potret în viziunea, din 1943, a lui Șerban Cioculescu: „Criticul e dator să se afirme curajos, împotriva erorilor sau confuziilor instăpînite în opinia publică. În numele pasiunii sale pentru frumos, el trebuie să înfrunte toate riscurile, susținîndu-și credințele, bruscînd prejudecățile, necontînd pe falșii scriitori, comunicîndu-și entuziasmele și disprețurile. Independența e condiția însăși a profesiunii sale și mîndria ei. De bună seamă, criticul cu experiență nu se cade însă a fi bătăios prin definiție și provocator. Adevărurile cele mai neplăcute pot fi rostite cu eleganță și curtoazie. Ironia e adesea o armă mai tăioasă decît sinceritatea frustă. (...) Cînd însă orizontul se întuneacă, prin recrudescența beotianismului, criticul nu poate uita că o îndelungată convență cu cultura îl obligă să-și scuture indolența aparentă. Cuvîntul său, în zilele mari, își recapătă scilpirea oțelului și ascuțișul de spadă. Atunci, în glasul lui, nu vorbește numai frumosul, ci tună adevărul, adevărul cel neconstrîns, de a cărui afirmare fără teamă se condiționează climatul de lumină prielnic Artei“. La rîndul său, G. Călinescu (în multe pagini din 1941, pînă de curînd inedite) deschide un credit nemărginit atitudinii polemice, pe care o identifică aproape cu chipul spontaneității, cu pornirea firească de a comunica impresii proprii și mai ales cu un mod de a se opune acelei ipocrizii de diferite nuanțe ce tinde să transforme personalitățile istoriei literare în idoli intangibili: „A spune despre un creator orice adevăr nu e infamant“. Și mai departe: „Opinia noastră publică n-are tradiție în materie de critică literară și de aceea cu toate că limbajul zilnic e violent, în literatură se manifestă groaza

de profanare și de ireverență. Luați istoriile literare germane cele mai doctorale și le veți găsi pline de cele mai tari trăsături portretistice la adresa clasicilor, cu Goethe în frunte (...). Istoricul literar are datoria să stabilească valori în perspectiva istorică și cum poate să facă asta fără a da judecăți? El „luptă“ (critica polemică) pentru a înlătura pseudo-valori și a consolida adevăratele valori. Toți istoricii polemizează în acest sens și Thibaudet (citez opere mai accesibile adversarilor mei) combate pe admiratorii lui Béranger.“

Reiese din cele spuse că atitudinea polemică irigă în chip natural toate genurile și teritoriile criticii: inclusiv istoria literară, lucru de altfel întrezărit de mai înainte, din sintezele animate de duh polemic și chiar construite polemic ale lui Nicolae Iorga sau E. Lovinescu. Sinteze cărora nu o singură dată, în monumentală sa lucrare, G. Călinescu le dă replica.

Ceea ce ar mai fi de determinat este raportul dintre diferitele modalități ale polemicii și operațiile specifice ale criticii literare, mai precis, densitatea și felul polemicii în funcție de trebuințele de demonstrație ale criticii. În același articol de curind publicat al lui G. Călinescu (*Manuscriptum*, 4/1975) am înțeles o formulă, ce mi se pare fericită, cu care s-ar putea defini chiar tipul de scriitură propriu criticii într-un sens mai larg. Libertatea ce și-o iau autorii de istorii literare față de obiectul cercetării lor (opere și scriitori) este — spune G. Călinescu — „bruscă și de aparent caracter polemic“. Așadar, chiar fără a polemiza, criticii par a polemiza. „Aparentul caracter polemic“ ar fi atunci și un fel de *grad zero* al scriiturii critice, limita specifică de la care se pleacă și în afara căreia nu s-ar putea vorbi propriu-zis de critică. În acest perimetru de polemică implicită se și circumscrie de fapt acțiunea celei mai întinse părți a criticii literare, începând cu sintezele diacronice (biografii, istorii literare) și sfârșind cu operațiile pe orizontală ale criticii curente, jurnalistice. Polemica explicită poate interveni la rindu-i în astfel de operații (critica criticii fiind o modalitate), în esență totuși critica operelor literare se constituie ca o polemică subiacentă, având în față nu un adversar de idei, nu eroarea localizabilă logic, ci forme ascunse ale imperfecției pe planul realizării estetice (mediocritate, îngustime spirituală, superficialitate, imitație etc.), cu răsfringeri din planul mai larg al valorilor care participă necesar la configurarea operei și a unui profil moral-artistic. În deosebi, critica actualității literare (cronica, articolul, eseul etc.) nu se poate lipsi de acest etalon al spiritului treaz, exigent, al vegheii estetice, în absența căruia se fac simțite de îndată descriptivismul și mai ales apucăturile apologetice.

Neajunsuri, acestea, de un alt ordin, pentru a căror combatere (a lor și a altora de aceeași gravitate) se simte nevoia recurgerii la modalități mai directe ale polemicii, din sfera explicitului și chiar la intervenții mai drastice, colorate pamfletar. De altfel, proasta funcționare a resorturilor criticii (idei strimbe, dar și năravuri înrădăcinate) a inspirat în trecut nu puține polemici și pamflete răsunătoare, printre autori numărându-se Maiorescu (cine poate uita execuția magistrală din *Beția de cuvinte* și *Răspunsurile „Revistei Contemporane“*?), iar mai aproape de noi Lovinescu, Zarifopol, G. Călinescu, Vladimir Streinu, Șerban Cioculescu, alături de Arghezi, Camil Petrescu sau Ion Barbu. O ciudată, inexplicabilă rețineră face ca asemenea intervenții să fie astăzi cu totul sporadice, deși — cum am spus — pricinile de nemulțumire și chiar de ascuțire a tăișului satiric nu lipsesc.

Mai supărător e că un fel de pasivitate, lipsa de entuziasm de a adăposti polemica, necum de a o stimula, s-a extins și asupra a ceea ce ar trebui să fie schimbul curent de opinii între purtătorii condeiului, de la revistă la revistă, de la critic la critic. Firesc ar fi ca susținerea unor puncte de vedere mai puțin întemeiate, insuficient argumentate, să constituie mobilul unor autorizate intervenții în replică, și tot astfel, ca ideile realmente fertile să găsească teren de încolțire pentru noi puncte de plecare sau măcar o încuviințare-ecou, menită să le înlesnească difuziunea. Lucrurile nu se întâmplă din păcate, așa, fie pentru că un deplorabil personalism tinde să asimileze polemica oricât de întemeiată cu simpla răfuială, fie din pricină că publicațiile noastre literare — depou vast din nenumărate linii paralele — nu concepe să cunoască, dintre toate formele de conlucrare, decît vecinătatea...

Se încearcă să se explice și chiar să se justifice slaba audiență a polemicii în practica vieții literare actuale. Celor prea sensibili la argumentele interesatilor e cazul să li se reamintească mai pe larg opinia lui Zarifopol: „Orice gândire, fie cît de negativă în efectele ei asupra unei alteia de care se lovește, este pozitivă atunci cînd e născută dintr-o inteligență robustă, cînd e copilul unui tată zdravăn“. Și „Inutilitatea criticii este un loc comun veșnic împrăștiat. La dînsul aleargă neisprăviții și slăbănogii pe care o soartă perversă i-a umflat cu caraghioase și zmintite vanități“.

CORNEL REGMAN

NICHITA STĂNESCU

Cîntec

Prin lucrul rău, prin lucrul rupt,
prin carnea fără piele,
prin țîța stelei de nesupt,
pe sinul altor stele
aș mai fi stat și-aș fi rămas
mai foarte de nemoarte
stîns, orb, inconostas
și, și departe
aș plînge eu cu ochii tăi
și pomii mi-ar fi lacrimi
aș înmulți un doi în trei
tristețea mea în patimi
a mea, a ta

Calea lactee

Monstruos animal și uriaș din care singele
s-a încheșat în scurgere
și a început să ne ningă

Luptă și crimă
petrecute mai sus și mai deasupra
de creierele noastre

Ah, ninsoarea
este o cerere de iertare
Ah, frigul
este o ispășire

Nu, nu
noi nu putem să iertăm niciodată

Pe o glajă

Frumoasă naștere ai avut tu
femeie predestinată

Amprentă de inger
pe respirarea mea

Clătinat de minune mă las
de faptul ninsorii

Cum poți tu atîta de curată și inocentă
să fii rădăcina unor alte destine?

Cum poți tu să ningi atîta de calm
peste nenăscutul de mine?

Colinda de doi

Uneori ai dreptate
și aceasta mă tulbură și mă face nefericit
Uneori mă ai pe mine
însingurînd cifra unu
Uneori ne vine să murim
cu moartea altora
Alteori ne vine norocul
în casa noastră goală
Astfel ne trăim noi doi,
singuraticii
trăiții de alții,
cum raza rece de la steaua polară
niciodată nu atinge zăpada de la pol.

fănuș neagu

din CARTEA CU REJETENȚĂ

FRANCISC PĂCURARIU

Francisc e prietenia vie. Detașată de succese sau eșecuri. E clipa rară a zilei când dintr-odată, prin nu se știe ce alcătuire de descintec, toate necazurile se sting și simți „o iluzie de fluviu“ sau simți cum:

*...săgetate păsări cu sîngerii aripe
ne seamănă în cale un zeu glumeț în seară...*

Francisc e salcia roșie din țărmul clasic al rîurilor din Transilvania. Acolo, iarba are ev mediu și timpul bivoli neînjunghiați și, fără asemănare...

*...orele se pîrguiesc în tăcere, în ceață
ca strugurii uitați pe araci ce visează-n ascuns
că se preschimbă-n vin...;*

acolo, chiar fără să-l știi pe Claudel, poți să înțelegi că Dumnezeu e un copil etern; acolo, dezamăgirea se împletește cu speranța, viscolul e de liliac și luna fură mătase din Someș și Tîrnave ca s-o arunce pe mări când vrea să

îndulcească drumul spre Indii; acolo, poți spune ca Francisc:

*...Din marile singurății învinse
o singură ispită a rămas
în miezul amintirii necuprinse
ce ne tresare-n fiecare ceas
(precum un zbor de pasăre în noapte
împins spre nesfîrșit și reîntors
în pieptul tău ca-ntr-un ocol de os
în care nu-i scăpare nici în moarte)
în care ne-adîncim ca într-un lut
spre-un orizont noptatic, neștiut,
cuprins între cuvînt și remușcare*

Francisc e un cap amar; amar de dragostea de lume și de carte. El stă cu umerii în doi meri din Bistrița-Năsăudului și cu inima la Cluj, pe hotarul țesut de albine care acoperă pașii celui ce-a fost „contemporan cu fluturii, cu Dumnezeu“. A lucrat ani de-a rîndul în diplomatie și n-a uitat să ridîl. De aceea pot să cred că a plantat o noapte din Transilvania în nopțile de glicină ale Romei și că a ridicat o biserică de sunete, ca acelea ce se aud numai la Sighișoara, în ierburile Americii latine care i-au ars pentru veșnicie gîndul și ochii — oamenii de porumb, orbii lui Sabato, cei o sută de ani de singurătate.

E timp frumos în urmă de cînd am dat peste el, la Atena, ca o năpastă blondă și sfielnică, fiindcă, vorba prietenilor de ne strîngeau la han ca tufişurile în jurul lupului rănit, sînt și bandiți timizi. Veneam de la Istanbul mahmur de seraiuri părăsite de rîpile Fanarului, de cimitirele lui Pierre Loti și de-atîta aur fără acoperire, pentru că în bazarul de la Istanbul găsești cît aur îți poftesc iubirile, găsești chiar și banca Angliei, dar nu găsești un pahar de vin. Francisc m-a luat de mînă și m-a urcat întîi pe Acropole. Bătea un vînt cu vulturi de argint. Și zeii ne-au mîngîiat pe frunți cu degete de floare. Și am văzut-o aievea pe Palas-Atena, zeița-nstelată-n privire, trebuie să mă credeți, fiindcă însuși Homer spune:

*Căci cine poate un zeu să-l vadă
Cu ochii lui, de nu vrea însuși zeul*

Cînd el se poartă-ncoace sau incolo?

Brăila de demult s-a vărsat toată pe străzile Atenei și Francisc m-a ajutat cu bucurie ca să-mi regăsesc mirosul de roșcove pierdut în adolescență, apoi m-a ajutat să fiu soldatul de la Marathon, să declar deschis războiul contra Spartei și să mă sărut cu calul troian ca să nu-i uit niciodată buzele de lemn. Drept mulțumire eu i-am adus aminte lui Francisc de dimineața tinereții, cînd scria *Exerciții pe texte de Villon* și i-am recitat Balada domnițelor de altădată:

*Cine-mi va spune tainica poveste
a umbrelor cu vremea spulberate:
Domnița din vechime unde este
cu trup de calde lunci înmiresmate?
Unde-i mindria lumii, Flora, unde
îi înflorește coapsa primăvara?
Dar ziua trist-a sprintenilor unde?
Dar unde-i neaua de odinioară?...*

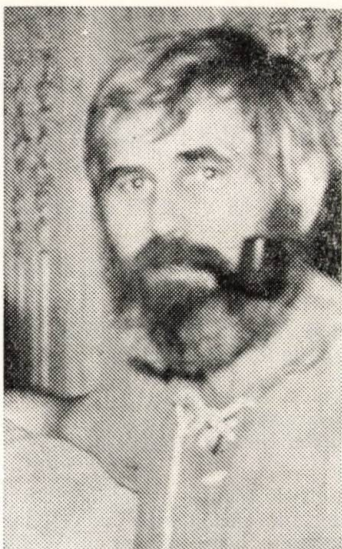
Francisc a venit în literatură ocolind lumea pe la capul Horn. Poeții din Transilvania, aproape fără excepție, scriu în ceasul — singurul din zi sau din noapte, — bătut cu trandafiri. De aici și sentimentul pe care îl încerc, cînd îi citesc, că viața nu suportă decît o singură povară, a iubirii în lumină moale — lumina Tîrnavelor, lumina alunecării rîurilor spre începutul lor. La Francisc, în ceea ce are mai bun ca poet, culoarea scrisului e culoarea livezilor de măsline. O asprime fantomatică, poate febra pietrei meridionale, țîșnește din literă și se întoarce mereu în singele ei, cîntec pentru sine, aerul e gata să dea naștere unor corăbii cu pinze ca niște fluturi de hașiș, dar corăbiile nu ajung să se intrupeze fiindcă, iată, vine sera și se deschid arborii din Transilvania, și totul înaintază cu calm, orînduit, fraza urmează carul Ianului, carul nu părăsește drumul, iar drumul „ca într-o sfință și cumplită lege“ e răzvrătit bărbătește și numai în talpa timpului.

Francisc e mult și blind și nostalgic, ca păsările pe care, începînd din septembrie, le împletește vîntul din frunze de plop. În el

*...,se-ncheagă-ntomnarea suind ca un abur
prin porii aducerii-aminte și griul
menit al speranței“...*

dar cînd îl izbesc durerile unei Transilvanii răpite și frîntă pe roată (romanul Labirintul) se schimbă-n „uliu întors din piscuri cu herghelii ciudate de fulgere“. Cine-l iubește, îl va înțelege cînd zice

*Sînt țeșnic rătăcit și-ngenunchiat
de umbra mea grăbită și vicleană
în care rătăcesc neîncetat
ca amintirea de săgeată-n rană,
și ocolesc pădurile de brumă
ca să găsesc un răsărit nescris
de pasul ei știut, prin care sună
un fluier de țîrînă și de lună
în care m-am reintrupat, ucis.*

PETRE STOICA

Petre Stoica umblă într-o caleașcă trasă de fluturi. Ca poet, Petre Stoica e un aprilie și un septembrie de altădată. Și nu poate fi, deci, lucru de mirare atunci cînd îi scrie unui coleg că

*Ne aflăm pe vremea războiului troian
stimată domnișoară sînt nespus de viteaz...*

Vrea să ne spună — și ne convinge! — că e *Copilul habar nu are* sau bufonul care-și scoate halebarda de sub pat într-o seară cînd ne doare umbra verde-a asfințitului în care am fi putut să dezvelim fața lui Dumnezeu sau a dragostei celei mari și n-am îndrăznit. Utilizînd măsuri de greutate din zilele cînd bunicile încercau să alunge moartea punînd gutui în geam sau stringînd mijlocul mîreselor de turtă dulce în cîngătoare de stafide (spre a ne tulbura nouă, nepoților, cerul gurii, cu un gust nepieritor și pe urmă nemaiîntîlnit), Petre Stoica ne poartă pe sub roata zodiilor, lăsîndu-ne impresia că atîrnăm de întîmplările trecutului nu cu amintirea, ci prin două funii care nu s-au putut aduna în ochi de spînzurătoare sau în laț de păsări — întîi, fiindcă au fost împletite de un păun, la lumină de fum helenic, din garoafe, o șoaptă de tango și plecarea poetului în lună, al doilea, pentru că oricît de neevlavioase, funiile încep și se termină în două măciulii de păpădie crescute sub un altar.

Cred că Nichita sau Breban, sau Hagiu, sau fiecare din cei trei mi-a deschis în prima tinerețe o poartă de grîu copt spre un pod cocoțat deasupra Bucureștilor, la care se ajungea printr-un burlan de piatră, unde Petre Stoica legăna pe picioare un copil dolofan (și azi mă întreb cu ce putea să-l hrănească?) și striga spre străzile marelui oraș:

Ningea cu semne de-ntrebare...

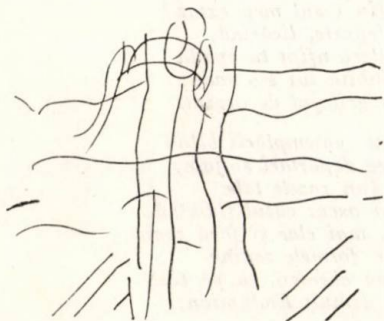
Peste speranța tuturor
ningea
cu scame de poveste
și cu iubire
și cu dor
și ne întrebam dacă mai este
bătrîna casă cu pridvor,
cu leagănul și Abecedarul,
cu bucuria și amarul,
cu fericirea fără samă
a mîngîierilor de mamă,
cu vorba aspră ca de piatră
a sfaturilor de la tată,
cu lingurile prinse-n grindă
și busuiocul la oglindă...
Cu doruri revărsate-n toate
și în visare legănate...

E mult de-atunci
și e departe,
și timp și spațiu
ne desparte
și pe speranță
cade moarte...

A nins peste poteci uitarea;
pe casă
năruită-i zarea;
cei dragi se odihnesc sub ierburi,
eu stau pe-aicia prins de treburi
și tot zic mîine,
mîine plec,
și-n alte treburi
iar mă-nec
și știu că va fi prea tîrziu
cînd voi pleca chemat de-o veste
că nimeni, nimeni nu mai este
și totul s-a făcut poveste...

Atunci va ninge cu visare,
cu dor
și semne de-ntrebare
peste-un copil ajuns om mare.

ION DODU RĂLAN

Păsări de-am fi

cresc lucrurile toate
nimic nu le destramă
se-mbracă-n gingașe-nvelișuri
de parcă-ar tăinui o rană

trebuie să cauți să mergi și mereu
oriunde oricînd mai tăcut mai senin
altfel o clipă nemișcat
prinzi în pămînt rădăcini

păsări de-am fi
cu aripi străline
prin aurul verii

am privi de la o mare-nălțime
cum se cuvine
astrul mesei tăcerii

Legendă

fantasme de vară
dusu-s-au dus
cu umbra mai rară
cu un cîntec nespus

pentru spații vaste
grîul pe pămînt se adună
cărbone al focului nostru
de galbenă humă

vulnerabil de veacuri
de veacuri și drumul
pricepe înalte-mi febre
la apele oricărui rîu scufundat

mereu îmi rămîne o boabă de grîu
lipită-nre umeri direct pe vertebre

GRIGORE HAGIU

ȘTEFAN AUGUSTIN DOINAȘ

Din lirica germană

HEINRICH HEINE

(1797—1856)

Lorelei

*Eu nu știu prea bine ce-nseamnă
Că azi sunt mai trist ca oricând;
Un basm de demult mă îndeamnă
Și nu-l mai pot scoate din gând.*

*Afară e frig, se-nseamnă,
Și apele Rinului curg;
Un pisc de bazalt delirează
În marea lumină de-amurg.*

*Acolo stă cea mai frumoasă
Fecioară, minune pe riu;
Lucind sub podoabe, aleasă,
Își pieptănă părul-auriu.*

*Cu piepten aurit și-l mlădie
Și cîntă-n dulce grai;
Plutește o melodie
Puternică, pe plai.*

*Pescarul în luntrea plăpîndă
De-un vaier sălbatic e dus;
El nu vede stîncă la pîndă,
El se uită numai în sus.*

*Și cred că-n adîncuri vor zace
Pescarul și luntrea, curînd.
Acestea toate le face
Doar Lorelei cîntînd.*

FRIEDRICH NIETZSCHE

(1844—1900)

Pin și trăsnet

*Cresc peste oameni și jivine;
vorbesc — ei nu vorbesc cu mine.*

*Însingurat cresc, nalt și drept —
aștept: și totuși, ce aștept?*

*Vecini am norii grei cu plesnet, —
n-aștept decît întîiul trăsnet.*

CONRAD FERDINAND MEYER

(1825—1898)

Belșug

*Destul nu e destul! Slăvită toamnă
Va fi! Și nici un ram lipsit de rod!
Adînc împovărate crengi se-ndeamnă,
Cu sunet surd cad merele în glod.*

*Destul nu e destul! Zimbesc frunzare!
Mustoase piersici luminează nopți.
Viespi îmbătate zumzăie în zare
„Destul nu e destul!” pe struguri copți.*

*Destul nu e destul! Lărgindu-și crugul
Duhul poetic se desfată bînd;
Dar inima, chiar de-a atîns belșugul,
N-o poate-ndestula destul nicicînd!*

WOLFGANG GOETHE

(1725—1832)

Către lună

*Soră-a primelor lumini,
Chip al grației în doliu!
Cețuri în fiori, lințoliu
Pun pe-obrazii tăi senini;
Pasul tău în zbor mereu
Iscă în adîncuri sumbre
Suflete ca stîNSE umbre,
Pasărea și glasul meu.*

*Ochiul tău scrutează treaz
Depărtările străine.
Ah, înalță-mă spre tine!
Fă din visul meu extaz!
De departe, licărînd,
Cavaleru-nfipt în spadă
Pe iubita lui s-o vadă
Prin grîlajul de argint.*

*Harul contemplării blind
Șterge depărtări și jale;
Și adun razele tale
Și-mi ascut vîzul flămînd.
Clar, mai clar și fără zvon
Joacă formele senine
Și mă cheamă, ca pe tine
Mai demult Endymion.*

ancheta noastră

Marin Mincu

1. Un nume geometric: M.M. = 5 + 5.
2. Am terminat cartea de poezie „Dacica”.
3. Lucrez la un studiu mai amplu despre Ion Barbu. Preocuparea este mai veche (de peste zece ani) dar mi se pare că, pînă în prezent, critica românească nu și-a aflat încă instrumentul spre a perfora nucleele poeziei barbiene.

4. Dincolo de poetul Ion Barbu, prozatorul cel mai „nedreptățit” cred că este Mihail Sadoveanu. Nu pentru că nu s-ar scrie despre opera sadoveniană. Se scrie chiar prea mult, dar cu ce mijloace! Mai recent, un foiletonist zglobiu încerca să taie nodul gordian printr-o frază săltărească, vidată de orice logică. Dintre criticii clasici „nedreptățiți” e D. Caracostea. Ranchiune dintre cele mai prozaice întrețin în actualitate o conspirație a tăcerii care durează de mai bine de 50 de ani. Criticul român este cea mai vindicativă specie a faunei terestre.

5. Nicolae Manolescu suprasolicitat de Al. Ivasiuc și viceversa.

6—7. S-a vorbit cam de multe lucruri în ultimul timp. Atîta vreme cît „componentii” acestei literaturi se încaieră între ei pentru satisfacerea celor mai meschine vanități, nu încap termenul „clasicism”.

Lipsește o anume pondere creatoare fără de care nu se ivesc decît opere hibride. Scrii-

1. Ce credeți că ați adus nou (original) în literatura română?

2. Cum participați la crearea „epopeii naționale”?

3. Vorbiți-ne despre cartea la care lucrați.

4. Care este poetul, prozatorul, criticul pe care îl credeți a fi nedreptățit, deocamdată de istoria literară? Sau nu există un asemenea caz?

5. Spuneți cîteva nume suprasolicitate de către critica literară. Dacă există?

6. S-a vorbit în ultimul timp de un nou clasicism în literatura română. Ce opinie aveți?

7. Literatura română și Europa — o problemă mereu actuală. Spuneți cîteva nume de autori care, deși merită, nu sînt traduși peste hotare.

8. Există autori care publică prea mult și autori care publică prea puțin. Dați cîteva exemple.

9. Răspundeți-ne la o întrebare importantă pe care noi, însă, am omis-o.

torii de azi au un orgoliu nemăsurat al propriei persoane, etalindu-și-o înaintea operei. De aici altercații locale fără ecou european. Literatura română n-a realizat încă dialogul fundamental, nu din cauza lipsei de valori ci dintr-o timiditate. Nu anume traducerea unor autori va împlini acest deziderat, ci și impunerea spiritului literaturii noastre în confruntarea deschisă cu spiritul altor literaturi. S-ar putea să mă înșel, dar gloria lui R. Barthes se datorează mai puțin foiletonisticii „infidele”.

8. Eugen Barbu publică enorm fiind un scriitor harnic în timp ce Marin Preda e mult mai parcimonios. Cine are dreptate?

9. O emit mai întîi: de ce este criticul român de azi atît de hirsut? — Din prea multă seriozitate!

NICOLAE CIOBANU

Un răspuns direct la întrebarea dumneavoastră, totuși, nu cred că pot formula. El poate fi dedus, eventual, din cronicile și recenzii ce mi-au fost consacrate de Al. Piru, Ov. S. Crohmălniceanu, Dumitru Micu, Liviu Leonte, Ion Rotaru, Eugen Simion, G. Dimisianu, Dan Cristea, Doina Uricariu, Al. Ruja, Constantin Sorescu și mulți alții. În principiu, însă, vreau să spun că ideea

de noutate, de originalitate în critică nu e o chestiune de stil, de exprimare „frumoasă“, ci, într-o direcție esențială, e o chestiune de *probitate morală*. Acesta mi se pare a fi elementul care le valorifică pe toate celelalte, fiind, cum arăta E. Lovinescu, componenta axiologică a înseși talentului critic; ceea ce, practic, înseamnă respectul pentru adevăr, adică stimă exigentă, lucidă, dezinteresată atât pentru autorul analizat cât și pentru cititor. Noutatea scrisului meu, așadar, se relevă în măsura în care cei care mă citesc au onestitatea de a recunoaște că judecățile mele critice stau sub semnul unor atare exigențe. În rest, totul e o chestiune de gust, de nuanță, și, în ce mă privește, de risc profesional asumat cu demnitate, la modul existențial.

2. Uzitind de mijloacele de lucru specifice criticii, sint constant preocupat de tot ceea ce literatura noastră de azi și cea din trecut întreprinde pentru a da răspunsuri revelatoare nobilului, profund patrioticului deziderat al epopeei naționale.

3. Presupunind că pînă la tipărirea *Almanahului*, volumul *Insemne ale modernității*, editura „Cartea Românească“, va fi în librării, vă pot spune că în momentul de față lucrez la două cărți. Prima e *Antologia „prozei scurte“ românești clasice și moderne*, trei volume, ce va apare în colecția B.T.T. a editurii „Minerva“. Selecția începe, firesc, cu C. Negruzzi și se încheie cu Pavel Dan, ultimul mare nuvelist al prozei românești interbelice. Fiecare autor autorizat (unii prea puțin cunoscuți sau rău înțeleși pînă acum, alții cu lucrări a căror mare valoare de-abia azi se impune atenției) va beneficia de un succint portret critic și de bibliografie, iar studiul introductiv (un posibil nucleu pentru o viitoare lucrare de anvergură), explicitind sumarul, va fi, cred, în măsură să evidențieze complexitatea și extraordinara originalitate a genului. A doua carte la care lucrez, prinsă în planul colecției *Contemporanul nostru* a editurii „Albastros“, îi este consacrată lui Gala Galaction, ideea critică centrală fiind aceea a dilemei ontologice de un fel special care străbate întreaga operă a acestui dramatic scriitor român modern.

4. Cred că întrebarea este formulată impropriu, întrucît la treapta destinului artistic, nimeni și nimic nu poate nedreptăți pe cineva. Ce importanță are, de pildă, faptul că pentru M. Iorgulescu Ștefan Bănulescu este un imitator, în timp ce Romulus Guga un romancier de prima mînă?

5. Aș da mai degrabă nume supralicitate de pseudocritica literară: Dan Mutașcu și

Dinu Săraru, spre exemplu; altminteri, oameni simpatici și autori stimabili.

6. Dacă acordați conceptului de clasicism înțelesul său general-valabil — acela de maturizare deplină a unei epoci literare —, atunci se poate afirma că literatura română contemporană beneficiază de respectivul atribut.

7. Nu cunosc exact situația, dar mi se pare că la acest capitol, deficiențele sînt încă mari și numeroase. Probabil că ar trebui un nou început, bazat pe alte criterii decît cele de pînă acum.

8. Mărturisesc că nu dețin toate datele necesare în legătură cu autorii din prima categorie. Oricum, nu pot să nu mă mir constatînd că în librării nu s-a mai văzut de multă vreme o carte semnată de A. E. Baconsky. Cît despre cea dintîi categorie, să nu-i învidiem chiar atât de mult pe cei care îi aparțin, nici măcar pe Radu Theodoru...

GHEORGHE ISTRATI

1. O întrebare ca aceasta e de natură să-ți taie respirația; îți radiografiază cărțile scrise, ori nescrise, depozitele de idei și de visuri neconsumate. Avînd o fire retrasă, fragilă și, uneori, circumspectă, mă simt dator să precizez că ideea acestui interviu-anchetă mă tulbură mai mult decît posibilitatea unui zbor în cosmos. Dintr-un interviu nu poți ieși decît învins. E legea oedipiană a Sfinxului răpus. Responsabilitatea unei afirmații publice presupune un lung antrenament de rezistență în fața neîntîrziatelor ironii ori interpretări răutăcioase. Eu n-am o atare deprindere. Trecînd, totuși, peste acestea, desfac întrebarea și spun: aș crede că *noutatea* e o noțiune care numește, cu mai multă exactitate, un efort colectiv, de generație, pe cînd *originalitatea*, noțiune mult mai complexă, face apel la creația individuală, inconfundabilă. Teoretic aș putea să greșesc — însă un lucru îmi este foarte clar: e mult mai ușor să vorbești în numele unei generații recunoscute, care a moștenit știința și orgoliul *duratei* (generația noastră) decît să-ți delimitezi, cu pîndă, cu suspiciune dar și cu rigoare propria ta zbatere. Riguros vorbind, nu am adus nimic nou — fiindcă eu doar refac același gest de reîntoarcere la izvoare, la țărîna părinților, de captare a unei existențe ansestrale, neconsumate în texte, dar evidente, în lăuntru al căreia și eu mă adaug pînă la semnul la care sînt acceptat. Semnul acela ar putea reprezenta

la o citire finală, cota originalității mele, de care eu însumi sint nesigur.

2. Există întrebări care subliniază evidența: pasăre, tu cum zbori? pește, tu cum înoți? omule, tu cum respiri? Acestei naivități care mi s-ar putea reproșa — sinceră până la copilărie — eu îi dau un sens primar: al re-nașterii și al re-descoperirii. Particip, deci, la crearea continuă a sufletului românesc, fără nici o laudă asuprindu-mă, dar cu o rivă și o laudă pentru izvorul care îmi poartă ființa — subțire ori mai făloasă — prin iluminări și îndoeli omenesti, prin aprinderi de gînd peste marginea obișnuinței, prin trecători care umbresc firea ori înarmează spiritul, oricum, om așezat cu toată puterea uneltelor sale în paza literelor magice care numesc tot ce e românesc. Îmi dau silința să exist.

3. Lucrez, ca toată lumea, la un vis. E mai presus decît o carte. Cărțile sînt etape mărturisite, incomplete, întru cuprinderea și mai adîncă a tainei care mereu se refuză...

4. Istoria mereu nedreptățește, obligată propriilor ei convulsii și stratificări. Dar tot ea renaște continente aparelnic pierite, după o lege firească a zbatărilor noastre sociale și politice. Omul acestui secol — limită majoră care ne răstoarnă într-un nou mileniu — este un om politic prin excelență. Scriitorul este și el om politic, și asta înseamnă, după credința mea, că el are acea conștiință superioară, lucidă și intransigentă prin care își asumă cu toate nuanțele — tragice și optimiste — destinul omenirii participînd într-un sens constructiv și suprem — definitoriu — la o mișcare lucidă și armonică a lumii, sub controlul lucid și armonic al lumii. S-ar părea că mă îndepărtez de fondul întrebării. Aداغ că întotdeauna nedreptățim pe cineva, preocupăți de noi înșine. Am temerea că uneori ne nedreptățim înșiși Părinții, marii scriitori clasici ale căror idei credem că ni le-am însușit. E o credință zadarnică. În acest sens spuneam că trebuie să avem sentimentul unei existențe totale și colective, să nu ne depărtăm de ideile Părinților, să ni-i luăm părtași, să fie contemporani cu toată istoria literaturii. Cel mai necunoscut poet rămîne, încă, Eminescu.

5. Critica literară actuală trece printr-o criză: a propriei sale suprasolicități, a unei prea acute cufundări în fenomen, uitîndu-și, în felul acesta, misiunea ei vitală de cercetare în literaturii în totalitatea sa. Nu e de mirare că într-o asemenea situație, poezii și prozatorii au preluat ei această sarcină, riscînd — cu succese mai mari sau mai mici — scrierea chiar a unei „istorii“ a literaturii.

6. „Noul clasicism“ de care se vorbește este, de fapt, fata-morgana a acestei perioade ilterare, o obsesie, un deziderat. Noțiunea

implică o altitudine încă neatinsă, armonizări de stiluri și viziuni, un consens general sine die, care să cuprindă generațiile actuale de scriitori. Ori un asemenea „concert“ amplu literatura noastră îl mai amină.

7. Dacă întrebarea se referă numai la scriitorii români în viață, îl numesc pe Alexandru Philippide.

8. Există numeroase exemple, în ambele sensuri. Cei care publică mult sînt binecunoscuți de toată lumea. Voi numi însă trei scriitori preferați ale căror cărți sînt o raritate — și în sensul apariției, dar și al valorii lor exemplare: în proză: — Ștefan Bănulescu; în poezie — Cezar Baltag; în critică — Ion Negoitescu.

CEZAR IVĂNESCU

1. Convingerea noastră intimă e că un autor știe mai bine decît oricine în ce măsură literatura sa e cu adevărat nouă, originală; o anume pudoare însă ar trebui să ne oprească să facem „complimente sfircului“ („Fac prinsoare că înainte de a suge, ăsta îi făcea complimente sfircului. El și atîția alții de teapa lui, după care veacul nostru găunos se dă în vînt, au învățat numai *tonul timpului și luciul hainei*... (subl. n.)“, (W Shakespeare, „Hamlet“) și să ne decidă să lăsăm altora cuvîntul. Drept urmare cităm din „Al doilea rond“, cartea criticului literar Mircea Iorgulescu, apărută în 1976 la Ed. „Cartea Românească“: „Prin puterea de a comunica fără mijlocire cu lumea, poezia lui Cezar Ivănescu are prospețimea energetică, gingășia grea, elementară, și profunzimea marii creații, iar prin depărtarea așa de hotărîtă de structura tradițională a convenției livrești, consecințele ei pentru evoluția viitoare a liricii românești sînt încă greu de prevăzut.“

2. Scriind un poem de proporții, „Decebal“. Am enunța și un deziderat: ar fi bine ca revistele și editurile să acorde mai multă atenție acelor care au și *vocația și putința* realizării unor poeme-epoei durabile, originale, și să încerce să mai descurajeze apetiturile bovarice, ades dezlănțuite discursiv și fără urmare benignă pentru istoria noastră literară.

3. Lucrez la cartea de teatru, „La Baaad“. Prima piesă, „Mică dramă“, scrisă în 1960, s-a reprezentat în 1969 la Teatrul „Al. Davila“ din Pitești în regia lui Radu Boroiianu. Mi s-a acordat chiar și un premiu pentru dramaturgie (Revista Argeș-1969), dar cartea depusă la Ed. „Eminescu“ în 1968 a bînzăcut mult timp, după care mi-am retras-o. Intenționez să o predau la Ed. „Cartea Românească.“

4. Gellu Naum, Paul Emanuel, George Alboiu, Teodor Mazilu, Nicolae Velea, Sînziana Pop, Dan Laurențiu.

5. Eugen Barbu (autor al „Princepelui“ (?), carte discutabilă din punctul de vedere al omologării lingvistice.

6. Aș defini acest așa zis „nou clasicism“ (ori mai bine „nevoia de clasicism“) ca pe o exigență pentru „realitatea operei“, exigență resimțită de tot mai mulți autori. Ne aflăm într-un moment de acută trăire a unei „totalități“ istorico-literare, literatura fiind prizată ca un „prezent continuu“, Dimitrie Cantemir ori Urmuz ispitindu-ne ca *modele* cu aceeași forță de irradiație; — procesul literar nu mai e tensionat binar de cearta între tradiție și inovație, ci de aspirația spre sinteza „operei“: „creația“ trăind un moment absolut raportată la procesul evoluției literare.

7. Cred că autorul român de astăzi trebuie să fie mai mult preocupat de îmbogățirea

pe orizontală și în adâncime a spectacolului literaturii române — care trebuie să devină fascinant! Desigur, există autori care ar merita să fie traduși și nu sînt. Trebuie făcută net distincția între necesara răspîndire universală a valorilor artei românești, valori sancționate de timp, și goana după falsa glorie europeană, transformată printr-o gîndire vicioasă în argument de valoare a operei.

8. L-am numit deja pe Eugen Barbu. Nu trebuie însă să privim situația dintr-un unghi strict justițiar. Dan Laurențiu, Virgil Mazilescu, Mihai Ursachi, Paul Emanuel, Ion Mircea, Adrian Popescu ori marele nedreptățit Teohar Mhadaș, publică foarte puțin.

10. De ce se publică atît de multă poezie proastă?... aceasta ar fi întrebarea... dar n-aș putea răspunde...

AFORISME UMORISTICE

Lăsați copiii să greșască, altfel nu vor semăna niciodată cu părinții.

Cînd ești îndrăgostit, să mergi ca melcul altfel ajungi prea repede la capăt.

Pe el îl cunoști doar prin deducție iar pe ea prin seducție.

Ieri am asistat la o căsătorie fulger — între doi trăsniți.

El din politețe pentru sexul frumos folosește expresii materne.

Scuzați, restaurantul e închis pentru pauza de prînz.

Are mereu procese dar nu de creație.

Fiind grăbit bate, mereu, la poarta consacrării.

În serviciu el este foarte precaut — nu face nici una nici alta.

După prima iubire, urmează următoarele.

Deși îi ceru dactilografei să-i facă copii, șeful n-a pus accentul la locul cuvenit.

Reclama e sufletul comerțului —... Veniți, avem medicamente proaspete!

Am înțeles pînă și eu piesa jucată; păcat, credeam că-i genială.

Cert; e o confuzie clară pentru toată lumea.

Deși și-a pierdut capul, n-a suferit nici o schimbare.

la tulburat

(fragment de poem)

I

Se făcea întâi zăgazul cu brazde, crengi.
La urmă intrau toți, mai în izmene, mai goi
Dacă izbuteau să țină la distanță muierile.
Și-o luau de la margine, tulburînd cu piciorul,
Răscolind mîlul gros, te duceai în el pînă spre genunchi,
Ca-n coca dintr-o căpistere ori parcă jucai în teasc.

Ca să meargă mai repede, aduceau și-o pereche, două
Mai pajnici. Cîeva-i trăgea de lanț, ca la brăzdat
Dar era un arat de formă, tactic,
Ori numai îi goneau cu parul de colo, colo:
„Nea, Surane! Hai, nene! Hai cu tata, că nu mușcă!
Nu stați mă, boilor, în cale!
Că se sperie naiba și vă amestecă aci cu gioavla.”
„Nene” erau boii. „Boilor li se zicea aștilor mici,
Care se-ndesau în coarnele animalelor.
Aceștia, în pieile goale, roșii ca racii, fuseseră primii
În gîldan. Tulburau mai pe la margine,
Unde era gîrla pînă la glezne.
Cei de nu știu să-noate ședeau cuminți, ciuciuliți pe lîngă sălcii, răchite,
Cu hăinuțele chitite și legate cu cureaua să nu se-mprăstie.
Erau îndoiți: să intre și să dea și ei din picioare acolo
Ciinește, ținîndu-se cu mîinile de mal, ori să mai aștepte?
De, să mai crească și ei o țără și-n răstimp mai scade și nivelul!
Unii veniseră cu cîte două tiugi legate cu ață.
Și alea-i țineau,
Pluteau ca boierii pe de-asupra. Și-odată cîeva
Le trăgea tiugile de sub burtă
Și-i vedeai cum se duc speriați în jos,
Țipau și-nghiteau, înghiteau apă...

II

Al Nepoatei ieșea, cît era de lung,
Se făcea că are treabă
La Țoale și jarp! Cîte-un brînci la fricoși și corconîți,
Se pomeneau ăia dînd din mîini, ca-naintea trenului.
Ori îi lua frumos de mijloc și-i asvîrlea, flească!
În mijlocul lișteții, ca pe sacii cu făină.
„Curaj găină că te tai” — ridea el cu dinți mari și galbeni.
Era o chirăială, o bizțială. Bilci, auzi dumneata!
Muierile țipau mai de departe, de la taină: Muică, muică!
Și aruncau cu zburături.
Dar cum să se-nece, ce vorbă? Că și de-notau ca vidrele, Virlan al lui Ioane,
Ai lui Cretan, ai lui Seder, Gică-al lui Rinu
Numai ce-i luau de tur, vorba vine, și dădeau cu ei pe mal,
Mai săreau și de trei ori în sus, ca mîngea.
Io-te că și-ncepură să se dea prinși! Cine zicea c-a dispărut
Peștele din Țara Românească, făcea al Nepoatei
Da’ce? Acolo se-nvîrta marina, pe dîmb? — ridea el.
Pe mine cînd eram ca ei nu m-a aruncat, tot așa, Ilie al Floarei?
M-am dus la fund, valontoace.
Mai am și-acum apă-n urechi.
Vă clătîră-ți, bă, gura cu odicolom?”
„Da, că te spuî eu la nenea!...” scîncea vreunul.

III

Vîltoarea începea să se-ngroașă, să se-negrească,
Bolborosea din jos,
„Gata, scoateți boii afară, să-ncepem culesul!”
„Care aruncași, mă, a javră? Marș, nu mai limbăi apa acia!
Ni! Mîncați-ar stăpinul coada?”
„Bă! Nu vă mai țineți de drăcii! Creștini sintem sau ce?”

IV

Erau și oameni mai în vîrstă acolo, cu mustăți, foarte serioși,
Cînd tulburau, parcă erau toți schiopi,
Așa mergeau, ameninșînd de-un picior.
Dădeau ca-n mușuroaiele de cîrțișă.
Apa le mai lua greutatea și ei
Vorbeau despre improprietărire,
Ori își aminteau din armată.

„Acum om lăsa-o oțrișoară, să se sleiască,
Să vedem cînd scoate capul inamicul”.
„Na! Că eu și călcai pe ceva moale! Să mă răstoarne, auzi?
Doamne ferește! Dacă n-om prinde noi un loitrar de pește aici
Ca Petru Rareș, să-mi ziceți mie „Cuciu”.

V

Deodată apăreau spinările albicioase.
Năucîți, scoși cu japca de sub răgălii,
Bieții pești își sclipeau în nesiguranță solzii grași.
„Iii! Uite-l! Sări! Îl văzură-ți cum făcea bolta?
Sai, nene Tomo, cu dumicatul. Să-ntingem în el cît sfirtie...”
Iar nunta-ndărăt, în baltă.
Acum îndrăzneau și unele cucoane.
„Ei, da ce? Nu sint oamenii noștri?
Nu-i vedem și-acasă?”
Își sumeau fustele pînă mai sus
Și-așa făceau prin valuri cu ciurul, sita a rea, cu vreun geac rupt.
„Lelișo, nu te uita prin sită, fa, că orbești.
Și nu le da să sugă din țîța a stîngă, că se-nvață stîngaci”.
Unii pescuiau chiar cu mîna goală.
Era amețit peștele, nu mai avea nici-o snagă-n el,
Și nici direcție.
Odată știu că Ilie a scos de la podul lui Giurcă un crap cît plosca.
Dar cei mai mulți erau așa ca deștiul ăl gros,
Alții mai lungi — nisipariță, crăpceni, plătică
De-are solzii în multe culori ca betele, —
Și fițe mărunte,
De sint bune-n tîgaie, trecute prin mălai și prăjite
Cu ulei de floarea soarelui și cu ceapă verde.

VI

„Tot la mine trag, mînca-i-ar tata!
Vorba aia: cît de sărac dar să ai bani mulți.
Bani mulți colo, boldoașă la brîu!”
Al Nepoatei, cu gura lui mare, prindea, nu prindea
Arunca o altă lumină asupra situației, o cîrmea din vorbă.
Altfel puteai să te crezi și-ntr-un vis rău
Cu oamenii disperați într-o apă mare, neagră,
Zbătîndu-se ca înecații să iasă din balta aia
Cît albul ochiului la un orb, plină de gunoaie,
Mocirlă în care te duci la fund ca sorbit de-un gitlej mare
Și-n ceafă simți pumnul unui val cît muntele.
Goi pînă la brîu, uscați, oamenii parcă încercau să

Se prindă de-un peștișor care să-i și țină deasupra
 În timp ce mușcau din el și-l îmbucau, cu oase.
 Se mai nimerea și cite-o broască,
 O azvîrleau măgădani ai mari tocmai în stînul vreuneia mai așa,
 Sărea aia de-un stînjîn, zdruncinată,
 Ca-n carul Sfîntului Ilie.
 „Io-te tomnai unde trasă, nene? Nu mișca,
 Stai că ți-o scot eu ca pe mărăcine...
 Lasă, că nu fac blîndă unde pun mîna că mă spălai adineaori.
 Dacă te mai ferești o ia-n jos, țin-te, mă, la ea!”

VII

Era mai ușor cu cele festoase, grele ca rîșnița,
 Să rupă vîșcălia ciurului, nu alta.
 Mișcau capul mic într-o parte și-n alta,
 Ca pendulele din Craiova, care se văd pe fereastră.
 Dinspre cap păreau ca o nuia verde
 În vîrfurile abia se țin și se clatină un cuiar
 De măiastră.
 Testoasele stăteau poate-n mîl ascunse, din vremea
 Ultimelor năvăliri barbare, erau ca niște copite pierdute.

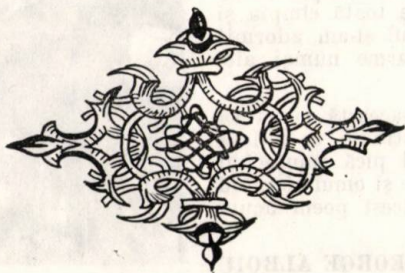
VIII

„Bagă mîna-n apă, bă!” a țipat al Nepoatei la mine.
 Trăsesem, de sub răgălii, un șarpe să nu zic cît sulul războiului
 Dar nu mult mai mic. Văzusem mișcînd și-am îngîmbat mîna.
 Se-nfășurase pe braț ca jurebia pe vîrtelniță.
 „Nu-l ține la aer, că te mușcă!”
 Mi s-a părut că toți de-colo din baltă
 Sintem înfășurați de șerpi veninoși, ca de bice,
 Care ne mîină în Eleșteu, de unde nu mai poți ieși,
 Tipăm dar n-avem glas,
 Doar căscăm gura și bolborosim ceva prin apa tulbure.
 Lighioana s-a îndepărtat cuminte,
 Înotînd cotit.
 La urmă s-a dat drumul la zăgaz.

IX

Muierile, fetele își storceau poalele.
 Peștii se zbăteau cu gurile căscate în gărniți și coșuri.
 Se credeau tot în viltoarea care nu seacă niciodată,
 Cu ochi fără pleoape plîngeau la soare și prevesteau seceta.
 Broaștele festoase se cuibăreau iar adînc în milul istoriei,
 În vechi urme de copite.
 Lumea se risipea pe la case,
 Bucuroasă c-a ieșit la linia de plutire.
 Acum, la anul, cine-o mai avea zile albe.

MARIN SORESCU

CÎTEVA CETĂȚI

1. O lumină precoce văruiește pămîntul. Dar din case tiptil ies femei și bărbați căutîndu-se cu palmele căptușite de patimă. Perechi, perechi se rătăcesc pe cîmpuri și în iarba rece crescută pînă la pieptul calului se trîntesc pe întuneric jeluindu-se. De noapte și de iarbă crudă le arde carnea pe la solduri. Cîmpul geme izbit de mii de genunchi. Cînd zorile troznesc din bice, ies toți din ierburi, verzi, uluiți aleargă la casele lor de pe lume, se urcă în paturi imaculate însă cînd se trezesc au gust de buruiănă-n gură.

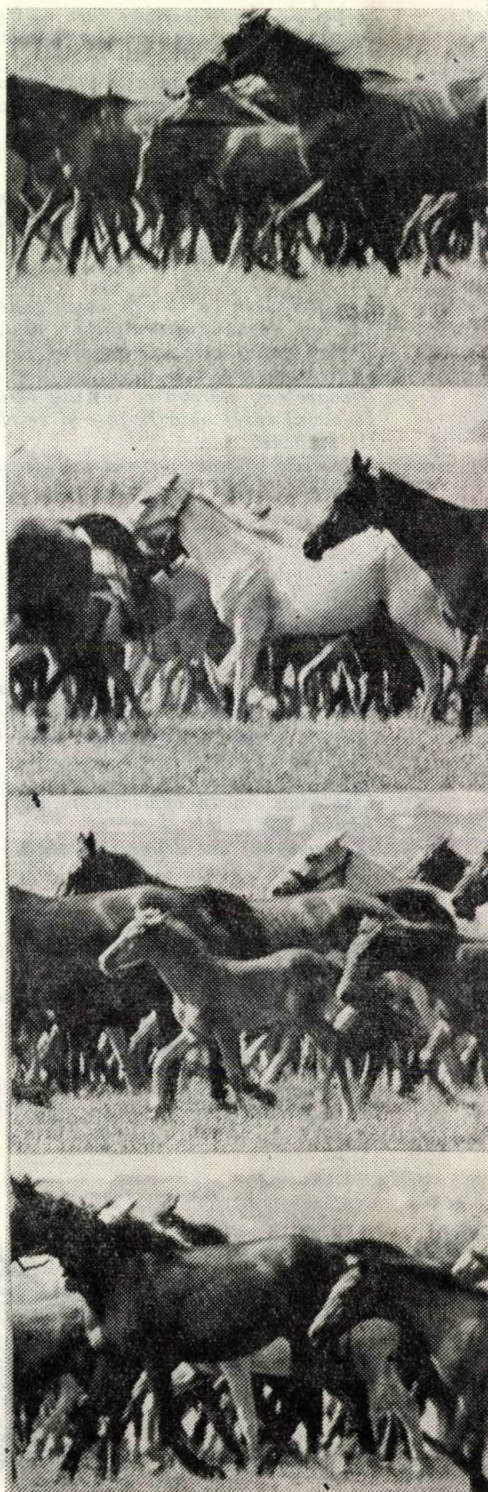
2. Eram la umbra unei mări fără margini, mare verde ca o cîmpie dintr-un secol fertil. Pe cer în loc de soare strălucea destinul proaspăt suit în virfu-acelui bine cu o față nevăzută Eram la umbră și mă răcoream întins pe toate părțile. Mă răcoream cu o răcoare mare ca a unei ierni ce-ar sparge deodată luna iulie. Pe cer în loc de soare strălucea destinul și de-aceea răcoarea cobora în vechi armate către valea ce păream să fiu. E și aceasta o viziune. Realitate maximă. Dar să rămînem la o răcoare mică a norocoasei noastre cărni ce printre zei minori ne pedepsește.

3. În fiecare zi memento și nu *memento mori* ci *vivere*. Amintiți-vă, amintiți-vă ce frumos aleargă zilnic prin grădini femeia. Soldul ei săltînd în goană blindă și genunchiu-n tropot indecis și virful țîței tot în sus obraznic parcă-ar fi o nemurire-și este. Și deodată lovitura de noroc, împiedicarea moale-n vrejul gleznei și căderea la pămînt în dudit ușure de multe, foarte multe ionatane. Deci printre pietrele pe care le-azvîrlim cu cea de-a treia mînă către vidul care umflă ora să ne-amintim și-n fiecare casă grădinile să mute-acoperișul către cer.

4) Într-o noapte venise cîmpia împrejurul meu numeroasă verde cum doar somnul cel mai tînăr o mai poate cunoaște. Venise cîmpia ca să mă culc, venise cîmpia ca să adorm. Și m-am culcat pe toată cîmpia și m-am învelit numai cu cerul și-am adormit somnul acela care se doarme numai aici pe pămînt.

5) A fost de-ajuns să fie-această zi ca să ajungă dogmă: lumina stranie ce-o lasă frunzele în urma lor cînd pică spîtecînd anotimpul, ce-o lasă singele și omul alergînd unul în altul, ce-o lasă acest poem acum cînd se sfîrșește.

GEORGE ALBOIU

DE LA ARTA DE A CITI LA ARTA DE A JUDECA LITERATURA

Există o legătură strinsă între arta lecturii și critica literară. Dacă n-ar fi decît faptul că un critic citește pentru ceilalți. Este ușor de presupus că ocupația aceasta nu este întotdeauna ușoară, plăcută, fie și din pricină că a înțelege un text și a-l face înțeles reclamă simultan vocația de a capta ca și vocația de a interpreta inefabilul.

S-a spus că opera de artă este rotundă ca o sferă dacă are de partea ei autenticitatea și că, așa stînd lucrurile, este de neanalizat. Nu e deloc așa.

O operă de artă și, ca să venim la obiectul considerațiilor noastre, opera literară există și vrea să fie receptată, să-și armonizeze identitatea cu cei care doresc să-i primească mesajul. Încît tot ce se poate spune mai rezonabil în chestiunea care ne preocupă decurge din complexitatea lecturii. Citim adesea ca să ne amuzăm, să ne destindem, dar cînd este vorba de meserie atunci lectura devine o știință sau o artă, care are ca orice profesiune un decalog și mai ales o arie morală, spirituală de apărut.

Iute la vorbă, Caragiale ironizase cîndva tagma criticilor observînd că dacă știi să scrii esti literat, dacă știi să citești ești critic. Zarifopol avea însă dreptate să creadă că marele scriitor referindu-se la scris și citit avea în vedere cunoașterea și practicare elementară a alfabetului. Lucrurile în realitate sînt, o știți cu toții, mai puțin simple. Orice gînd rezultînd din actul lecturii întinde foarte departe orizontul de meditație al cititorului. Și atunci opera, bogată în virtualități, devine pentru el o cutie de rezonanță, cu multiple ecouri. Înspre și dinspre propria lui exigență.

Nu citim numai pentru a ne umple timpul liber, citim adeseori — și socialismul aspiră programatic la idealul determinării tuturor disponibilităților valorice și activării lor în cititor — ca să fim mai buni, mai înțelepți, mai prezenți în dinamica socială. Lectura nu e un mod de evadare din epocă și contingent cit o justificare tot mai productivă a opțiunilor noastre, a gesturilor pe care le împărtășim, a erorilor de care ne despărțim mai devreme sau mai tîrziu.

Textual, miezul luminos al cuvîntului parvine în noi ca o răscruce din care pleacă mai multe drumuri. Cititorul este pus în situația să-l aleagă pe cel mai convenabil și dacă se poate, pe cel care să-l stimuleze mental, să-l conducă spre adevăr. Cînd dintr-o cauză

sau alta nu este îndeplinită această condiție fie că cititorul este prea facil, fie că opera nu s-a lăsat descifrată. Nu ne rămîne decît să reluăm lectura și, desigur, cu o inspirație mai fericită.

Dar, revenind la Zarifopol, să amintim cită însemnătate atribuia penetrantul critic cititului. Pentru el buna cunoaștere a unei cărți lua proporțiile unei arte, *arta judecării cărților*. Îl cităm: „Arta de a citi, care este condiția artei de a judeca o carte, s-a numit de mult și se numește și astăzi cu un cuvînt de formație grecească — filologie“. Ce va să însemne, deci, filologia? Răspuns: arta de a citi încet. Și Zarifopol revine precizînd că e o disciplină grea și savuroasă, negreșit exigentă cu sine, căci „a citi încet înseamnă a citi luînd seama la fiecare cuvînt, la amănuntele lui externe și interne“. Altfel spus, a dezghioa toate sensurile, cele aparente de cele interne și a reface împreună cu autorul universului în care lexicul ne cheamă pentru a desena obiectiv și subiectiv un conținut emoțional.

Avea, desigur, dreptate tot același critic să spună că filologia este ca o *silabisire superioară, rafinată*. E drept că pentru a ajunge aici, pentru a prinde toate nuanțele și mai ales toate intențiile textului cititorul ar vrea și ar trebui să se metamorfozeze pe rînd în sociolog, în politolog, în filolog etc.

Se știe că literatura seamănă cu un imens receptacol în care este loc de atîtea criterii de apreciere cite motive de interes sînt conținute în opera citită. Însă ar fi bine să recunoaștem că în judecarea unei cărți criticul mai mult decît orice alt cititor domină sau tinde să domine interrelația tuturor factorilor constitutivi operei. El găsește în definitiv numitorul ei comun, elementul prin care textul poate să întrețină cu noi un dialog. Această formă de corespondență nu va fi niciodată suspectată de divagație dacă, dincolo de posibilele afinități, criticul construiește imaginea cea mai plauzibilă a operei, o dezvoltă pe cea care pare să fie mai deplin viabilă în context. Numai dacă actul critic are această dimensiune, să-i zicem selectivă și — mai mult chiar — *modelatoare*, se cade să credem că și-a atins ținta. Mihai Ralea vedea cumva lucrurile într-o conexiune mai largă. Pentru el publicul dă viață operei cu fantezia sa. Criticul doar își strigă tare impresiile. Între cei doi factori raportul este următorul: publicul umanizează opera, criticul colaborează cu ea ca să o facă mai interesantă.

Dacă fizionomia actului literar nu exclude retorica, gen ambițios menit să ateste prin pledoarie gradul înalt al asumării cunoașterii, atunci e firesc să ne așteptăm ca cititorul și criticul să închipuie o colaborare de lungă durată. Și unul și celălalt tind să-l apropie pe autor de convingerea că mesajul lui de idei, de simțiri și de iluzii a fost luat în serios.

Cine ar vorbi azi numai despre autor sau numai despre criticii lui ignorându-i pe cititori sub cuvânt că cititorul e un termen pasiv în relația creator — receptor greșeste. O hartă de superioară atitudine a reacțiilor sentimentale și reflexive are în vedere gestul de comuniune între cei trei factori. Va trebui să cădem de acord că acolo unde critica literară își face datoria cu pricepere se dezvoltă gustul sigur al publicului și, implicit, arta de a citi are de câștigat. E o problemă de captare a unor resorturi intime ale creației, dacă ele sînt dezvăluite, dacă asupra lor se pleacă o privire penetrantă. În acest caz nu-și va mai face loc nici patetismul ieftin, nici invarianta prozaică a ermetismului tehnicizat și nici arabescul asociațiilor arbitrare. Cititorul, prevenit, va ști să respingă artificiosul, informul, eticismul didactic. Iar la celălalt pol nu va avea audiență nici gustul restrîns, snobismul, paradoxul epatant, superficial.

Un critic trebuie să fie un spirit deschis. La fel și cititorul să-l secondeze prin mobilitate. Amîndoi pot să se ajute într-o direcție cardinală: să iubească împreună literatura și să vadă în ea nu estetismul exterior ci experiența umană, cu majusculă, oglinda atitudinii de viață la care ia parte activă toată lumea. Numai atunci arta de a citi și arta de a judeca literatura vor merge pereche țintind aceeași finalitate.

Vă amintiți versurile lui Ion Barbu din *Joc secund*?

*„Nadir latent! Poetul ridică însumarea
De harfe resfirate ce-n zbor invers le pierzi
Și cîntec istovește: ascuns, cum numai marea
Meduzele cînd plimbă sub clopotele verzi.”*

Intersecție între spirit și univers, literatura devine, uneori, analogia spiritului însuși. Desigur că revelat prin lectură el este o realitate ascensională. Iar așa cum ascensiunea spre idee are totdeauna nevoie de colaboratori de nădejde evoluția lecturii se confundă, în cele din urmă, cu evoluția talentului critic. Osmoza lor este complicată și subtilă, simplă ca o ecuație.

S-ar zice că epigramistul necunoscut de la începutul veacului trecut care medita în cuvinte amare:

*Le sort des hommes est ceci
Beaucoup d'appelés, peu d'élus;
Le sort des livres, le voici:
Beaucoup d'épelés, peu de lus*

comparînd oamenii cu cărțile sub semnul

destinului asemănător: puținii aleși printre oameni, cărțile citite doar cîteva — avea motivele lui să fie dezabuzat.

Arta de a citi a evoluat o dată cu lumea; spiritul selectiv funcționează astăzi și încă în proporții de masă. Bineînțeles că în uriașul progres petrecut critica a fost de mare folos. Arta de a citi este arta de a gândi cu puțin ajutor, spunea cineva. De acest ajutor este în continuare nevoie. Nu trebuie să credem că am făcut totul pentru a investi cartea, în ochii tuturor, cu calitatea de prieten al omului. Capitolul de încredere suferă ici și colo de pe urma insuficienței instrucției sau a informației. Încît trebuie să ne dorim să se înmulțească o dată cu descoperirea plăcerilor lecturii cei care degustă citind și recitind cărțile de căpătîi, pe urmă cei care vin la bibliotecă să culeagă înțelepciunea de la surse. Cînd în sala de lectură sau pe masa de lucru nu vor mai exista cărți necitite pe sîrite, vom trăi cu toții o zi de sîrbătoare. Am nădejdea că ziua aceasta nu e departe.

HENRI ZALIS

HILDE DOMIN

Pasărea eschimos

*Adesea
cînd adorm
sînt sub mine
decolarea nehotărîtă
a mării păsări eschimos,
care asemeni unui avion nesigur
își caută drumul.*

*Eu zac pe spatele ei
culcată între aripi,
dar tu
multiform animal
stai pe coada păsării
și zbori cu noi,
încîlnat peste mine
și răsufierea mea
nu-ți scapă*

Traducere de GHEORGHE PITUȚ

la noi

I

La noi, cu limbi de foc în singe,
Trecutul a visat prezentul,
Prezentul cutezanței-și stringe,
Să-și dăltuiască monumentul!...
Privighetoarea, spre-nălțare,
Vestește țării viitorul,
La noi, izvorul cel mai mare
De bucurii, e lucrătorul...
El a călit, de mult oțelul,
La noi, în vatra de iubire,
Al lui e soarele și cerul
Și bogății în odrăslire...
La noi, azi, munca ni-i solia,
Ce schimbă taine cu strămoșii,
Pe cer albastru, ciocirlia,
Vestește țării zorii roșii...

La noi, sub vremuri mari, schimbate,
Un vînt al nostru, peste rîu,
Vestește-n glee urbanizate,
Pămîntul îmbrăcat cu griu;
Un cînt de aur și-o lumină,

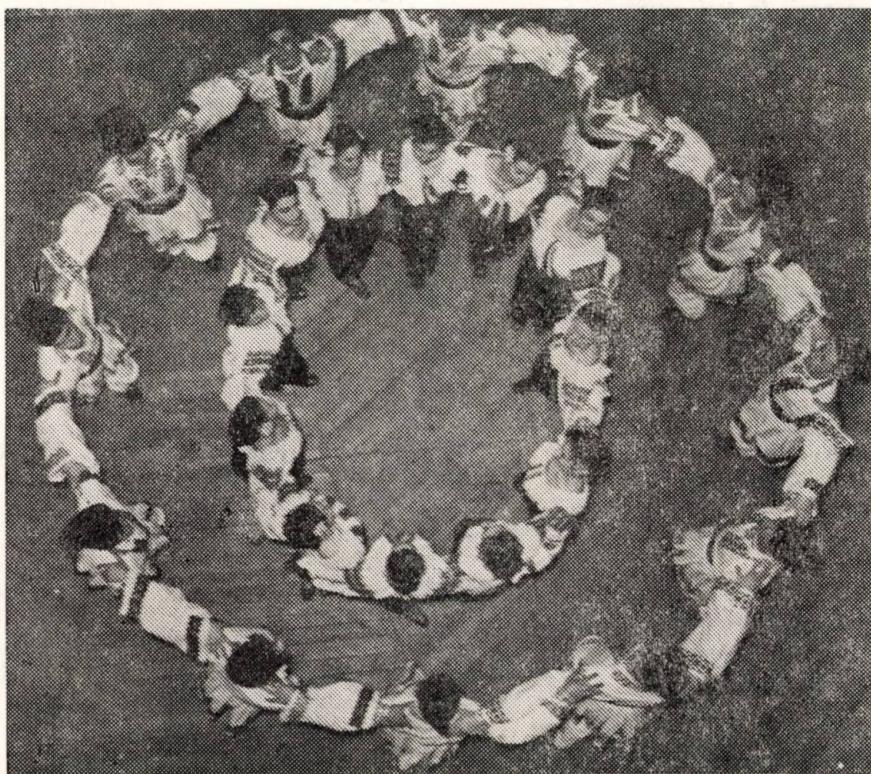
Și-un drept la zbor și doruri vii,
La noi, cresc florile-n grădină,
Conștiințe, fructe aurii!...

II

La ceasul tainic al pădurii,
Gorunii sferici, drepti, ascultă.
Cuptorul care-n cerul gurii,
Fierbe oțel, în trudă multă;
La noi, cînd soarele răsare,
Cu trandafirii împreună,
Balada țării-n fiecare
E un izvor de vreme bună!...

La noi, în cînt de libertate,
Străbatem salt, spre vreme-naltă,
Și luntrea țării, mai departe,
Cu toți o ducem laolaltă;
Cu toți! Din vremi, ce-n noi s-avîntă,
Spre fericire-n dor fierbinte;
La noi, e legea cea mai sfîntă,
Să ducem țara înainte!...

TRAIAN IANCU

Donăzeci și una de scrisori

I

Mulțumită principiului
că tuturor trebuie
să le fie bine
vei ști că și nouă
ne este bine și dor de tine

II

Canalul de aer
prin care vedeam munții
și dincolo de ei pe tine
venind cu un sac
din antichitate
s-a întrerupt brusc
azi dimineată
cu un turn
mai nou ca un prunc
abia născut

III

Ți-am scris în toți anii
trecuți
să nu mai spui oricui
povești
ca să nu-ți termini
ție ființa

IV

Azi noapte
parcă te zăream
cum plîngi și te rogi
ca trenurile
să ajungă cu bine
la capăt
tu iubești chiar și
lucrurile
ce ne pot despărți
sau uni

V

Sfatul pe care mi-l dai
să nu mă amestec
să nu mă implic
este bun
dar nu acum
ci peste o sută de rînduri
de oameni

VI

Iartă-l pe risipitorul
casei tale
mama aprobă
tot ce-am făcut
chiar de-ați rămîne
mai pustii decât Iov

VII

Ai lucrat toată vara singur
ai băut apă rece
flămînd și transpirat
ai adunat toată recolta
și brusc telefonul
mă aruncă în stradă
în căutarea celor
ce pot prelungi viața

VIII

Ce flăcări știi
proiecta pe pereți
n-o să uit niciodată
noaptea de decembrie
când popoarele
migrau din casa noastră
încă o dată în cavalcade.

IX

Îmi închipui cum
te-ai îmbolnăvit
ai înghițit o sămânță
de măr greșit
ai mușcat din esența timpului

X

Când m-ai cântărit
prima oară cu grâu
m-am rostogolit de pe taler
ca un diamant
pe un platou de sticlă
mai întins decât orice închipuire

XI

Dar mi-ai vorbit
de-atâtea ori de iarba
fiarelor
nu mai trăiește șarpele
casei noastre
să i-o smulgi din gură?

XII

M-a vizitat un om
aseară doar în pragul ușii
n-a spus nimic a intrat în ascensor
și a coborît

XIII

Pentru locuitorii de sub treisprezece
ca și de sub celelalte numere
ar fi cel mai bine
să nu se enumere, să nu mai numere

XIV

Boala este o floare
care intră în pâine
și mănincă din ea
ca un copil fugit de-acasă

XV

Copiii spun că dacă vii
să te vadă un doctor
o să-i ții pe piept
toată viața

XVI

De unde ai atâta liniște
încât ne scrii să mâncăm
și să bem liniștiți
fiindcă tu ai trăit destul

XVII

Toți cunoscuii mei
cărora le-am spus
că ai cărat un munte în spate
sânt de părere să vii
și să te lași în seama
făcătorilor de bine

XVIII

Din tot ce ți-am citit cândva
cel mai mult ți-a plăcut
ce-a zis Socrate:
moartea seamănă c-o noapte
nesfârșită senină de vară

XIX

Acum aș vrea să fiu
un om necunoscut de tine
o moară uitată
un lemn sau o scoică
un câine o piatră

XX

Să știi că există un fel de stele
care cu cât se îndepărtează
de noi mai mult
cu atât sclipesc mai tare

XXI

Aseară în timp ce sunau sirene
vântul căra afișe
anunțând un cântec
ce vindecă orice tumoare

GHEORGHE PITUȚ

JURNAL DE VACANȚĂ

LUNI

Totdeauna am crezut că luna nu-i o zi potrivită pentru un început de vacanță. Dar, dacă s-a întâmplat astfel, trebuia să pun capăt acestei prejudecăți.

Așa am ajuns în Japonia. Japonezii au ochii foarte mici, părul foarte negru și sînt foarte veseli. Copacii sînt foarte verzi, grădinile — foarte colorate. Peste tot pagode — niște case cu acoperișuri caraghioase. Fetițele au foarte multe păpuși, băieții au foarte multe zmeie. Cerul e foarte albastru, iar japonezele zîmbesc într-una de sub umbrele. Mă îmbracă în kimono și-mi dau să mănînc orez cu niște bețișoare. Vorbesc tot timpul, dar eu nu înțeleg nimic. Dansăm, îmi dau orez și fructe. Mă invită să merg pe sandalele lor de lemn și rid de mine cînd mă împiedic. Apoi mă poftesc să beau o băutură ciudată și mă îmbată. Copacii și kimonourile se învîrtesc în jurul meu. Seara mă agață de un zmeu și mă trimite acasă. Pe drum îmi spun: Într-adevăr, japonezii sînt foarte fericiți!

Cînd am ajuns acasă, mama m-a luat la rost: Știu că ai fost în Japonia fără să-ți dau voie, și-n afară de asta nici nu-i adevărat că japonezii sînt atît de fericiți pe cît crezi.

MARȚI

Ca să mă pedepsească pentru ziua de ieri (nu mă lasă să mă duc nicăieri fără să-i cer voie, nici măcar pînă-n Japonia), mama m-a trimis să fac piața. Eram tare amărîtă și-mi închipuiam că n-o să am noroc și n-o să găsesc nimic din ce mi-a cerut să-i cumpăr.

M-am trezit deodată într-un vîlmășag de lume. Toți strigau cîte ceva, mă împingeau care încotro, de parcă n-aveau loc să treacă

de mine. Mă aflu într-u bazar oriental. Negustorii mă asaltează cu mărfurile lor, n-au de unde să știe că n-am cu ce să le plătesc. Unul îmi întinde portocale, altul îmi pune pe cap tot felul de pălării, așteptînd să-mi aleg măcar una din ele, o femeie încearcă să mă îmbrace în mătăsuri înflorate, puști obraznici îmi dau să beau limonadă în timp ce mă calcă pe picioare, iar fete cu ochii mari, negri, îmi împodobesc părul cu flori; un bătrîn cu șalvari largi țipă să-i cumpăr brățările, iar altul îmi viră în picior papuci aurii; pretutindeni mormane de roșii, de castraveți, fructe aromate ce acoperă trotuarele, balcoane colorate, inele, mărgelile, oale de lut și covoare pestrițe, coșuri împletite, plăcinte, băuturi misterioase, buruieni binefăcătoare, grămezi de legume se rostogolesc din cînd în cînd pe stradă, trecătorii le strivesc și trec mai departe, păsări și șerpi, talismane. Dar eu nu pot să cumpăr nimic din toate astea. Pentru o clipă, vraja dispare și înțeleg că nu pot să le explic ce săracă sînt, mai săracă decît copiii lor desculți care au adormit pe sub tarabe, toropiți de căldura amiezii. Dar nici la cercei nu vreau să renunț, la ciorchinii de fructe, la eșarfele colorate care m-acoperă. Și-atunci o iau la fugă. Răstorn în urma mea tarabe, negustorii aleargă după mine urlînd. Sînt îngrozită, dar știu că n-am altă scăpare. Mă descurc greu pe străzile înguste. O fată cu părul lung, negru, ce-i flutură pe spate pînă la glesne, mă salvează. Ne privim o clipă în ochi și-apoi mă trage de mînă într-un gang. Ne ascundem pînă ce nu mai rămîne decît praful în urma gloatei. I-am lăsat ei ce furasem, tot nu m-ar fi crezut nimeni prin ce-am trecut. Eu mi-am păstrat doar un șarpe care mi se încolăcise în jurul gîtului și nu voia să mă părăsească.

MIERCURI

M-am hotărît să plec într-o excursie. N-am mai găsit bilete decît pentru ținuturile înghețate ale Nordului. Eschimoșii s-au bucurat, pentru că de mult nu mai avuseseră musafiri.

Mă invită în căsuța lor de zăpadă. Nevasta eschimosului îmi coase haină cu glugă, pantaloni, mănuși — toate din piele de ren. Așa n-o să mai am probleme cu frigul și o să pot să mă joc, pe-afară, cu micuții eschimoși. Stăm cu toții în jurul focului, e cald înăuntru, mîncăm pește. Mergem la vînătoare de foci și de vulpi. După-amiază ne suim toți într-o sanie trasă de reni și plecăm la plimbare. Să dor ochii, nu m-am obișnuit cu strălucirea zăpezii. Copiii fac jucării din gheață și-mi dăruiesc și mie o statueta ce reprezintă un pui de focă. Tatăl povestește. Eu stau ghemuită în sanie printre blănuri, ascult, adorm și visez reni.

JOI

Aseară am primit o scrisoare din Australia. Era de la prietenul meu, Cangurul. Îmi scrie că e tată și că e foarte fericit, are un băiețel. Mă invită la ei acasă, în Australia. Mă roagă să-l aștept în stradă înainte să se lumineze, să nu-l vadă cineva.

Ne cunoaștem de mult, eu și prietenul meu, Cangurul, de pe vremea cînd tata își dorea cu orice preț un ciine-dingo. De-atunci Cangurii mi-au trimis în fiecare an cîte o scrisoare sau felicitare de Anul nou. Invitația lor m-a bucurat foarte mult, mai ales că eram curioasă să le văd puiul.

M-am suit în spatele Cangurului și, din trei salturi, am fost în Australia. Săriturile m-au cam amețit, dar am uitat repede de ele cînd am văzut-o pe Canguriță. Puiul ei era tare drăguț. L-am sărutat și i-am dat jucăria pe care o cumpărasem anume pentru el. M-am ascuns și eu în buzunarul Canguriței și am plecat la plimbare.

Am petrecut o zi minunată. Mi-au promis să-mi trimită o nouă invitație peste cîteva luni, la botezul puiului de cangur și m-au rugat să-i fiu eu nașă. Am primit cu plăcere și m-am suit din nou în spatele Cangurului, să ajung mai repede acasă. De data asta m-am simțit mult mai bine, pentru că am ronțait niște fructe grozave, care se găsesc numai în Australia, special pentru puii de canguri, împotriva amețelii.

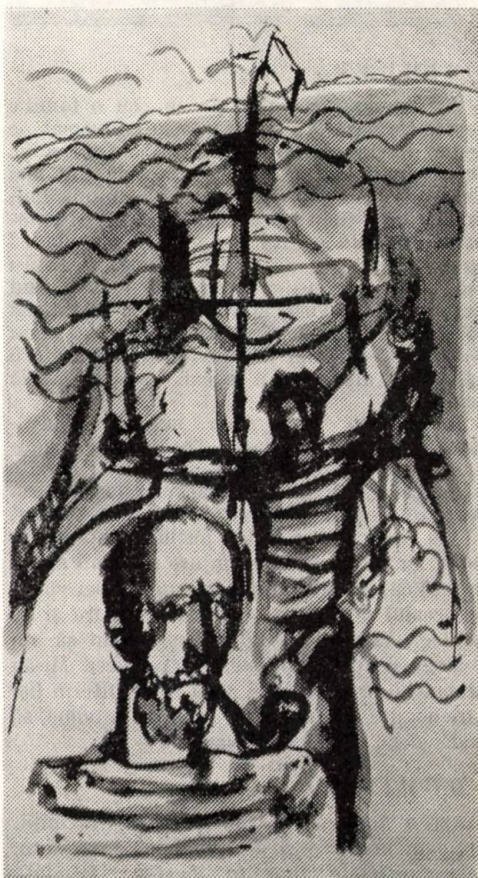
VINERI

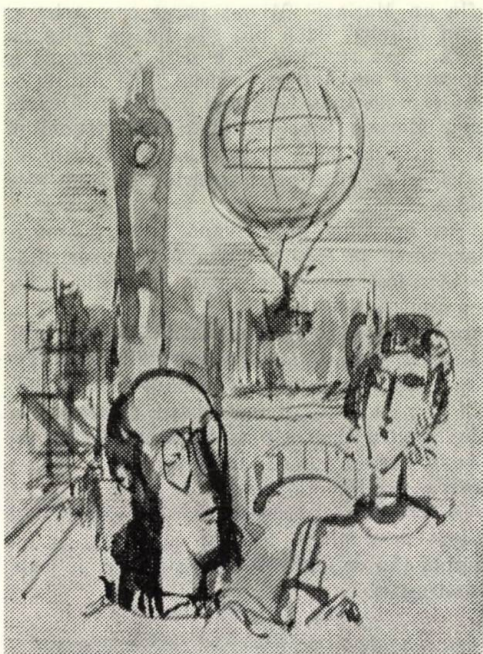
Azi mi s-a făcut dor de mare. Am regăsit-o la fel de albastră, deși în vara asta nu mai e la modă albastrul. Nisipul, scoicile, meduzele m-așteptau ca-n toți anii. Singura schimbare era Marinarul. Da, pe plajă se

afila un Marinar! Mi s-a părut cam trist și l-am întrebat dacă pot să-i fiu de folos cu ceva. Mi-a răspuns că e trist pentru că e singur și nu-l iubește nimeni. M-a impresionat și i-am spus fără nici o ezitare: Dragul meu Marinar, dar te iubesc eu! Atunci el m-a luat de mînă și m-a întrebat: Vrei să cutreieri cu mine mări și țări? Da! i-am răspuns.

Așa am ajuns pe un vapor mare, cu marinari veseli, pe care te puteai foarte ușor rătăci. Am fost primită cu toate onorurile și nu era nimeni în lume mai fericit ca mine. Dar în larg m-a apucat răul de mare. N-am putut să rezist, deși am făcut tot posibilul. Despărțirea era inevitabilă. Marinarul mi-a spus: Eu știu cît de mult mă iubești, și dragostea mea pentru tine este asemeni mării fără de sfîrșit, dar nu pot să iau de soție o fată care suferă de rău de mare.

A trebuit să părăsesc marea, vaporul și prima mea iubire. Și iată cum pînă și un simplu rău de mare poate distruge o poveste de dragoste.

S ÎMBĂȚĂ

Azi am luat ceaiul împreună cu o familie foarte serioasă din Londra. Am conversat pe teme diverse, interesante, dar nu-mi aduc în clipa aceasta aminte nici un amănunt mai deosebit. Ba da! Știu că sint la modă bulldogii. Orice familie care se respectă își cumpără un bulldog. Eu am făcut greșeala să spun că nu pot să sufăr bulldogii (ce să-i faci, așa sint eu, spun omului în față cînd nu-mi place ceva!), și vizita mi-a fost astfel scurtată. Nu mi-a părut prea rău. Nici n-am de gînd să-mi mai pierd vremea cu englezii ăștia, mai ales că nici măcar ceață nu era la Londra.

Acasă, tata dăduse sfoară în țară de „întîlnirea mea de la ora cinci”. Toți vecinii se adunaseră cu valize, cu sacoșe sau măcar cu cite o pungă, să le împart ceață de la Londra. Au fost foarte dezamăgiți cînd au văzut că nu le-am adus și lor puțină ceață și, în final, au început să mă înjure și să-mi strige în față că, sau sint o mîncinoasă și nici vorbă de „ceaiul de la ora cinci”, de Londra și de bulldogi, sau sint o zgircită și vreau să am doar eu ceață de pe străzile Londrei. Mi-au promis că or să aibă ei grijă să se uite în fiecare noapte, pe fereastră, la mine în odaie, să vadă dacă am ceață sau nu!

DUMINICĂ

Azi a fost ultima mea zi de vacanță. Stăteam în curte și mă gîndeam cum să-mi petrec ultimele clipe de libertate. Deodată

a trecut prin fața casei un străin. M-a întrebat dacă nu știu care este drumul spre Ahmadnagar. E un oraș din India. Da, știu drumul și îi propun să-l însoțesc o bucată de drum. Îmi spune că e invitat la o nuntă. Am ajuns repede la Ahmadnagar. Casa unde era așteptat se afla chiar la intrarea în oraș. Pregătirile erau în toi. Grădina era plină de flori. Pereții casei erau pictați cu scene din viața miresei. M-am strecurat în casă, dar m-am oprit în ușă, vrăjită de picturile care împodbeau casa și înăuntru. Pînă și podeaua era desenată în mii de culori în cîntecul evenimentului. Cum nu-mi dădea nimeni atenție, am străbătut cameră după cameră pînă am ajuns în odaia miresei. Călcam cu grijă, de teamă să nu lovesc păsările, florile, animalele — pictate pe jos. Mireasa stătea pe pat și plîngea. Mi-a spus că nu voia cu nici un chip să se mărite cu cel ales de părinții ei, pe care, conform tradiției, nu-l văzuse niciodată. Am rugat-o să mă lase pe mine în locul ei. Îmbrăcată în sari, acoperită cu voaluri, cu bijuterii de aur și argint, nimeni nu putea să ghicească jocul nostru. A primit fericită. M-a ajutat să mă îmbrac. Abia mă puteam mișca în atîtea voaluri. M-am privit în oglindă și nu m-am mai recunoscut.

De afară se auzea muzică. Venea mirele, îmbrăcat și el în mătase, călare pe un cal alb. I-am ieșit în întîmpinare. I-am pus în jurul gîtului o ghirlandă de flori, iar el, mi-a dăruit o casetă cu cîntece. M-a luat de mînă și ne-am învîrtit în jurul unui foc ce ardea în curte de trei zile și trei nopți și avea să ardă tot timpul. Un preot ne citea dintr-o carte. Ceremonia se apropia de sfîrșit. Preotul ne-a legat pe amîndoi strîns unul de celălalt cu ghirlande de flori. Atunci mirele mi-a ridicat vîlul de pe față și ne-am privit adînc în ochi. Din această clipă eram a lui.

Muzicanții au început să cînte și să danseze, musafirii s-au așezat pe jos, pe rogojini. Începea ospățul ce-avea să țină treizeci de zile. Mîncau din vase mici de lut o mîncare tradițională de nuntă. Toți erau veseli și mulțumiți, dar eu n-aveam timp să mă uit la ei. Mi-am luat mirele de mînă și am dat o fugă pînă acasă, să-i chem și pe-ai mei la nuntă.

*

Dar ce să fac cu invitația pe care mi-au trimis-o prietenii mei din insula Pangopango, în cîntecul sărbătorii nucilor de cocos?

INGRID FULGA

Văz

*Pasărea mică de pe terasă
privește departe la pasărea mării,
majestuoasă.*

*Pasărea mării nu privește-n sus, ci în jos,
la peștele ascuns, lunecos.*

*Peștele nu se uită nici la stînga, nici la dreapta.
Privirea lui e totală ca apa.*

NINA CASSIAN

Intristîndu-mă

*În somnul de ieri
am trăit pretutindenea
eu în lumina ta, tu în lumina mea.
Altfel fruntea nu-ți păstra măsura
sărutul meu pur
și nici ruperea înspre noi n-ar fi
dezvelit
trupul meu tandru și dur.
O! dacă n-ai fi venit
risipind tuberoze,
n-ai fi venit din moarte!
Ți-aș fi inventat chipul,
și trupul și patima
netrăită, uitată;
dacă am fi fost soră și frate
umbre, ciudate umbre și beznă ...
Păcătoasă ființă!
ce serbări îți cîntă la gleznă
de te ridici în cuvinte ca-n flori?
Și-ai venit tirziu,
foarte tirziu,
cît o căință.*

MARIA OCTAVIAN

Vara

*Satul întreg adormise
Și poate visa că nici nu e,
Atîi de adînc îl iubise
Mirosu-nșelept de gutue.*

*Stele grele și moi
Trăgeau cerul copt spre pămînt,
Ca și cum ziua de-apoi
S-ar fi pregătit fermentînd*

Piramida

*ci iată piramida domnului alexandru
lăpușneanul
deasupra stă capul unui logofăt mare
mi s-a dat un leac de frică dar eu tot femeie sînt
și în neștire cat în pămînt*

*domnul îmi spune că nu mai omoară
domnul mă roagă să cred în cuvîntul lui
și într-adevăr numai din cînd în cînd
mai scoate cîte-un ochi al nu știu cui*

*apoi se face liniște ca și cum totul s-a sfîrșit
și domnul însuși se uită cu înținare
la piramida în al cărei vîrf
stă capul unui logofăt mare*

ILEANA MĂLĂNCIOIU

Închinare la Mogoșoaia

*Fantastice tristeți călări
Pe drumul dintre lilieci
mai friguros, mai nalt de floare,
tăcerea duce mai departe.*

*Ceremonii de vîrste crude,
cîntări în care s-a murit
și s-a învîiat și s-a murit,
dînd suflet, singe, poeziei.*

*Ținut predestinat. Blestem
de roșu țipăt de păuni,
melancolii și patimi arse,
la roșuri care au mai ars.*

*Un nimb e cerul, o văpaie
statornică. Esențe sfinte.
Șir lung, vin călări poezii
sub bolți de-amurg și liliac,
la celebrarea Poeziei.*

FLORENȚA ALBU

*Astre prea dulci de iubire,
Fructe stricate de dor,
Ca să prelingă-n clondire
Sfîrșitul lumii ușor.*

*Ploi calde de prune ucise,
Miros înțelept de gutue,
Satul întreg adormise
Și poate visa că nici nu e*

ANA BLANDIANA

CÎND SCUTURĂM PRAFUL DE PE LESPEZI ȘI AMINTIRI

„O povestire“.

Într-o stradă retrasă din Craiova, am cunoscut numai cu câțiva ani înainte de moarte, pe octogenara descendentă a familiei Bălcescu.

Casa de factură tipică epocii căreia îi aparținea, era înconjurată de o liniște odihnitoare. Mobila din încăperile de locuit, a acestei ultime descendentă a ilustrei familii, rămasă în Craiova, evocă și ea un anume timp, o anumită lume și viață spirituală craioveană. Cîteva tablouri și un portret mare al unei alte descendentă a familiei Bălcescu, Olga, cuprind o bună parte din peretele din fața ușii de la intrare.

Gazda, se numea Tea Crăznaru. Portretul este al mamei sale Zoe Nicolae Mandrea. Există o asemănare izbitoră între acest portret și femeia care sta în fața mea, pe care am rugat-o să-mi povestească despre Zoe Mandrea și despre familia lor.

Redau povestirea atît pentru farmecul cu care mi-a fost spusă, cît și pentru datele de cert interes ce le comunică această povestire.

„Mama mea Zoe, era fiica lui Barbu Bălcescu fratele lui Nicolae. S-a născut la Craiova în casele din strada Unirii, azi dispărute. — A mai avut două surori; Olga și Ana. Cea mai mică a fost Ana. După căsătoria cu Nicolae Mandrea, mama mea, Zoe, a plecat la București, soțul ei fiind numit președinte la Casație. Era o femeie inteligentă și cultivată“. A avut norocul să se căsătorească cu un om bine cunoscut în lumea de artă a Bucureștiului. Nicolae Mandrea era prieten intim cu Titu Maiorescu și cu Eminescu. Era unul din fondatorii „Junimei“ ieșene. Fire pasionată, entuziastă, Zoe Mandrea a fost și o luptătoare pentru cauza unirii. În casele lor din București, înființase un fel de club, sau cerc, în care se întâlneau cele mai de seamă personalități artistice ale vremii. Veneau și Eminescu și Maiorescu și Caragiale. Veneau: Negruzzi, Rosetti-i, Dutiliu Zamfirescu, G. Mirea, A. Naum. Toți se întâlneau acolo la seratele literare și muzicale ale mamei mele și ale tatălui meu.

Mama era o bună muziciană. Era în același timp și scriitoare și pictoriță. Un tablou de al ei a fost multă vreme în colecția pinacotecii Aman din Craiova.“

„Îmi amintesc cînd a venit la București din Ardeal, împreună cu părintele Lucaci. Ne-au povestit despre suferințele îndurate de români sub apăsarea autorităților imperiale.

Cu cîtă rîvnă a pornit atunci mama la înființarea ligii culturale „FEMEIA ROMÂNĂ“, cu scopul de a veni în ajutorul transilvănenilor!“! Era prin 1892. Am și acum un număr din ziarul în care a apărut constituirea celui comitet, din care mai făceau parte: Ecaterina G. Cantacuzino, Adina Olănescu, Lucia Duca, Olga Stolojanu“. Eminescu a fost aproape două luni oaspetele nostru la Florești lângă Filiși. Acolo l-a vizitat și Vasile Conta, care era un prieten apropiat poetului.

Paginile scrise de Eminescu aci? Probabil, unele din ele erau inspirate de mama mea. Aici Eminescu se refăcuse, își recăpătase siguranța de sine și liniștea. Dar așa cum îi era firea, într-o bună zi a plecat“.

— Ce ne puteți spune, am întrebat, despre legăturile de rudenie ale familiei Dvs. cu alte familii din Craiova?

— Neamul Bălceștilor a dat țării cîteva nume ilustre. Prin alianță, li s-au alăturat și altele. Zoe Mandrea, mama mea, era nepoata lui Theodor și a lui I. Alex. Aman. Mama ei, Elena, era fiica fratelui mai mare Costache mort foarte tînr. Mama lui Nicu Titulescu îi era verișoară — tot o Aman și ea. Mama mea, așa cum v-am mai spus, a scris, a pictat și a făcut muzică. A cultivat prietenia celor mai valoroase personalități de la începutul veacului nostru. Olga, sora ei, a fost și ea scriitoare talentată. Mi-amintesc că la întrunirile din casa noastră, din București, venea și pictorul Petrascu. El obișnuia să spună că: „În casa Mandrea toți se simt mai spirituali“. Mai tîrziu, din cauza neînțelegerilor din familia lui Titu Maiorescu, legăturile dintre ei s-au rupt. Mama mea rămînînd prietenă cu fiica acestuia, Livia. La moartea mamei mele, în sîntarul ei s-a găsit un bilet pe care l-am copiat și eu — originalul nu știu pe ce mîni o fi căzut. —

„Venez sans Fuate jeudi soir, nous avons besoin de votre oreille fine, de votre gout si sur“! Ca mai toți din neamul nostru și Zoe Mandrea a murit la o vîrstă nu prea înaintată“. Avea 66 de ani, în 1924, cînd a murit. În curtea bisericii Mîntuleasa din Craiova, dăinuiește ca o minune o placă de pe mormîntul mamei sale Elena Bălcescu“.

Am plecat impresionat de aceste evocări, care demonstrează o dată mai mult cît este de bogată în evenimente istorice și în oameni de seamă tradiția orașului nostru.

ST. BOSSUN

EDITH THOMAS

FEMEIA ADULTERĂ

Edith Thomas, născută la Paris în 1909, critic și istoric, specialistă în descifrarea scrierilor vechi, se bucură de mare popularitate pentru stilul ei sobru, realist și pentru accentul profund uman al scrisului său. Autoare a mai multor studii istorice, ca „Jeanne d'Arc”, „Femeile de la 1848”, „Eliberarea Parisului”, „Incendiatoarele”, „Paul Rolland, socialismul și feminismul în secolul 19”, „Georges Sand” și altele, debutează cu romanul „Moartea Mariei în 1934, pentru care a obținut premiul de debut. Urmează romanele „Omul criminal”, „Cîmpul liber”. Moare în 1970, puțin înainte de apariția volumului „Eva și celelalte”, ale cărei personaje, eroine luate din biblie, sînt tratate ca niște muritoare, aureola de mit sau de sfințe destrămintîndu-se prin simpla povestire a unei întîmplări din viața fiecăreia din ele.

N.A.C.

Femeia adulteră nu era încă adulteră. Putea să mai aleagă ce să fie pentru eternitate. Dacă în ziua aceea nu ar fi coborît la Ierusalim, poate că destinul ei s-ar fi schimbat. Sau poate ar fi întîlnit un alt bărbat pe care să-l fi iubit tot atît de pătimaș. Încin pentru a doua alternativă.

După ce spălase casa, spălase copiii, — care acum se jucau prin grădină și pe ulicioară — spălase rufe, cîrpi, boarfele, curățase legumele și pregătise cina, femeia adulteră se plictisea sau mai curînd se plictisea făcînd toate acestea. Era o stare neobișnuită, pentru că plictiseala ei nu avea un motiv anume. Nu era un ansamblu de neajunsuri ca ale vecinei sale Marta, care se frămînta că ciocnise o oală, că se certase cu bărbatul, că ultimul ei născut se dovedea cam prostănac, că smochinul rămăsese în anul acela fără fructe. Plictiseala femeii adultere le cuprindea pe toate la un loc: și spălatul rufelor, și cîrpiul lor, și flecăreala cu vecinele, și nopțile petrecute lîngă bărbatul ei. „Și pe urmă?” se întreba ea mereu. „Unde duc toate acestea?”

Nu, femeia adulteră nu avea necazuri deosebite: bărbatul ei era un om cumsecade, copiii creșteau frumos. În casă nu avea mai multă treabă decît are o femeie în mod obișnuit (și Martha venea să o ajute din cînd în cînd), iar smochinul din grădina ei era încărcat de fructe.

Femeia adulteră plîngea fără să știe de ce (bărbatului îi spunea că tocuse ceapă). Se regăsea, la peste treizeci de ani, în acea

stare de așteptare și de singurătate care îi amintea de adolescență, cînd aștepta, aștepta așa, nici ea nu știa ce, și cînd toate clipele păreau la fel de goale. De atunci însă venise căsătoria, copiii și totul rămăsese la fel de gol. Totuși, în ochii lumii trecea drept o femeie exemplară și vădit binecuvîntată de Domnul.

Deci în ziua aceea femeia adulteră se plictisea ca de obicei. Avea rufe de peticit, dar nu le peticea. Mîinile îi căzuseră leneșe pe genunchi; îi era ciudă pe ea dar de lucru tot nu se apucă să lucreze.

Atunci își puse un voal pe cap, ascunse cheia între două cărămizi desfăcute (pe care nu le mai tencuise fiindcă era o ascunzătoare foarte bună ori de cîte ori plecau de acasă) și coborî spre Ierusalim. Își spuse că o să cumpere o oală în care să păstreze uleiul, o paporniță pentru smochinele din grădină, și alte cumpărături de acest fel. Poate o bucată de pînză, dacă îi vor mai rămîne bani, ca să-i facă o rochie Deborhei, cea mai mică dintre fete, care, așa cum observaseră vecinele ei, creștea văzînd cu ochii. Femeia adulteră cobora deci spre Ierusalim cu cele mai bune intenții din lume. Se gîndea la gospodăria ei, la bărbatul ei, la copiii ei, așa cum se și cuvenea.

Cînd ajunse la tîrg, luată de gloata care o înghesuia, putu să constate că totul era ca de obicei. Iuda își vindea burdufurile de piele de capră și oalele de gresie. Cumpără deci oala care îi trebuia și plecă mai departe. Un grup discuta în jurul unui om

mititel cu barbă blondă și îl auzi spunînd: „Dacă l-ai crede pe Moise, m-ai crede și pe mine, mai cu seamă că el a și scris despre mine. Dar dacă nu credeți în scriiturile lui, cum o să credeți în vorbele mele?...“ Era unul din acei falși profeți care se ivesc destul de des și despre care pînă la urmă nu se mai aude nimic. În orice caz, asta nu o interesa cituși de puțin pe femeia adulteră.

În alt colț, o bătrînă vindea ierburi, ghi-cea în palmă:

— E rîndul tău, frumoaso, porumbața mea, întinde-mi palma...

Femeia adulteră vru să-i întindă palma. Dar își aminti că mai avea de cumpărat o paporniță și o rochie pentru Deborah, așa că nu trebuia să-și risipească banii. De altfel, ce ar fi putut să-i spună bătrîna? În viitorul ei în trecutul ei existau bărbatul, gospodăria, copiii. Toate acestea le știa.

Femeia adulteră își cumpără o paporniță și se îndreaptă apoi spre dugheana unde Ruben își vindea pînzeturile. Dar Ruben nu era acolo.

— Și ce dacă nu e, zise omul care îi păzea dugheana, eu îl înlocuiesc ori de cîte ori e plecat.

Avea o voce foarte groasă și domoală care se potrivea de minune cu umbra dughenii.

— Luați loc, o îmbie el.

Și se apucă să îi arate bucăți de pînză. Avea mîini negricioase, lungi și delicate, subliniate de o diră de tuleie, care coborau de la încheietură. Femeia adulteră se uita la mîinile care desfășurau valurile de pînză și nu la pînza în sine. Răspundea „nu“ sau „da“, la întîmplare. Pînă la urmă, nu cumpără nimic și spuse că se va mai gîndi.

Întoarsă acasă se apucă de treabă. Cîrpi rufe și cina o pregăti la timp. Cînd i se întoarse bărbatul, trîncăni cum au obicei femeile, despre ce făcuse în timpul zilei. Cumpărase o oală și o paporniță. Văzuse la tîrg un om care făcea pe profetul și o femeie care ghicea în palmă...

— Și bineînțeles, ai pus-o să-ți ghicească? întrebă soțul ei surizînd cu aerul lui superior și indulgent.

— Ce-ai crede tu că ar putea să-mi spună și eu să nu știu?

— Ești cea mai înțeleaptă dintre femei, răspunse bărbatul.

Și o bătu ușor pe braț, așa cum avea obiceiul să-și înceapă desmierdările.

Fără să știe de ce, femeia adulteră nu vorbise despre dugheana lui Ruben. Acum însă, culcată alături de bărbatul ei, vede-a în întuneric mîinile acelea delicate și negricioase care păreau că mîngiau pînzeturile.

„Ar fi fost bine să cumpăr din inșorul acela alb, se gîndi. Era de bună calitate. Va trebui să mă duc din nou într-una din zilele astea“.

Dar a doua zi, trezindu-se, își spuse că dacă nu se grăbea s-ar putea ca altcineva să cumpere toată bucata. Și apoi, cît timp va lipsi Ruben? Acest gînd însă abia se ivi, că-l și azvîrli în sacul gîndurilor născute moarte.

După amiază femeia adulteră ascunse cheia ca în ajun, între cele două cărămizi și coborî la Ierusalim. Iuda își vindea oalele, dar falsul profet cu barbă blondă nu mai era acolo. Bătrîna își vindea ierburile și cunoașterea destinului. De astă dată însă femeia adulteră îi întinse palma. Asta nu făcea rău nimănui și în definitiv avea și ea dreptul să aibă, din cînd în cînd, o mică bucurie.

— Văd un bărbat oacheș, spuse bătrîna („bărbatul meu“, se gîndi femeia adulteră)... și mai văd încă unul tot oacheș, frumoaso...

Femeia adulteră începu să fie mai atentă.

— Ei și? întrebă.

— Nu ai linia norocului, nu, nu se vede linia norocului...

Povestea asta o costă aproape o drahmă și femeia își aminti că mai avea de cumpărat inșorul.

Intră în dugheană și văzu că Ruben nu era acolo. Ca și în ajun, puse să i se arate tot felul de țesături, pentru plăcerea de a vedea mîinile acelea netede și delicate. O clipă, una din ele se așeză pe brațul ei și femeia simți că se sfîrșește. Îl privi pe bărbat în față și îi văzu obrazul negricios aplecîndu-se spre al ei.

— Dumneata nu vii aici să cumperi pînză, spuse cu vocea lui groasă și cîntată.

O apucă de mijloc și ea încercă să se desprindă. Dar în același timp știa că rezistența ei nu era decît de formă. Omul înțelese și o trase în odăita din fundul prăvăliei.

*

Urcînd spre casă, își dădu seama că tot nu cumpărase bucata de pînză pentru Deborah. Dar asta era cea mai mică preocupare a ei. Privea fețele oamenilor care treceau și se miră foarte tare că nu o arătau cu degetul. Se simțea coplesită de bucurie dar și la capătul desnădejdiei. Era grozav de fericită, îi venea să plîngă și să își smulgă părul, să-și zgîrie obrații, cum fac femeile cînd încearcă o mare durere. Femeia adulteră devenise femeia adulteră pentru eternitate; poate că fusese dintotdeauna. Cel puțin, în bucuria, nelineștea și durerea ei se simțea de acord cu ea însăși.

*

Nu se mai plictisea. Făcea treburile gospodăriei, spăla copiii, cîrpea rufe cu o extraordinară sprinteneală. Cînd se trezea dimineața, nu se mai întîlna cu greutatea zilei pe care trebuia s-o împingă pînă seara ca să o regăsească în dimineața următoare exact în punctul de unde o luase în ajun: la poalele povîrnișului. Ziua îi părea acum

senină și ușoară, ca cerul dimineții deasupra munților. Femeia adulteră aștepta de aci înainte ceva, aștepta momentul când va coborî din nou spre Ierusalim, unde va regăsi bărbatul în odăița din fundul prăvăliei lui Ruben și de unde va ieși ostentiv, zdrobită, redată plenitudinii ei.

Cobora în fiecare zi la Ierusalim și pînă la urmă vecinele ei își dădură seama:

— Pentru că tot te duci la Ierusalim, adu-mi asta sau aia, îi ceruseră ele.

Și femeia adulteră își spunea că era nevoită să se ducă la Ierusalim, fiindcă trebuia să cumpere de acolo una sau alta pentru vecinele ei.

— Ce ai mai făcut la Ierusalim? o întreba bărbatul ei.

— Martha avea tocmai nevoie de un borcan de alifie pentru copilul cel mic, răspundea femeia.

— Putea să se ducă și singură.

— Dar nu putea să-și lase copilul singur, spunea femeia adulteră.

Învăța astfel să mintă. Era plăcut și mult mai ușor decît ar fi crezut.

*

Într-o zi omul îi spuse:

— Mi-a dat de știre Ruben că se va întoarce mine.

Femeia adulteră păli în întunericul din fundul dughenei.

— Asta înseamnă că ai să pleci? întrebă ea.

— Nu încă. Voi rămîne cîteva zile ca să încheiem toate socotelile.

— Și după aceea? întrebă femeia adulteră strîngîndu-se lîngă el.

Știa că era înșurat, că avea copii, pe unde, înspre Bethuli. Și la început își spusese: „La urma urmei, îmi e tot una. Are să se ducă așa cum a venit, și apoi voi avea în viață amintirea lui, amintirea a ceva care cel puțin a existat“.

— Nu poți să pleci, spuse ea.

— Știi bine că trebuie, răspunse omul.

— Dar eu ce voi deveni fără tine?

— Vei continua ca mai înainte.

— Cred că am să mor, spuse cu naivitate femeia adulteră.

— Așa se spune, răspunse omul. Și eu cred acumă că voi muri. Dar știu că din asta nu se moare.

Și-și reluară lupta și joaca lor.

*

Femeia adulteră, întinsă lângă bărbatul ei, rămânea trează, cu ochii larg deschiși în întuneric. Răsuca în minte și pe o parte și pe cealaltă gânduri care nu erau gânduri, gânduri ca niște cai de lemn, care se întorc la nesfârșit în punctul lor de plecare. S-ar putea duce după el, acolo unde locuia. Dar omul îi spusese că nu voia acest lucru, că el avea nevastă și copii și că înțelegea să se întoarcă la gospodăria lui. Dar dacă el pleca, ei nu-i mai rămânea decât să moară. Și fiindcă el spusese că nu se moare din dragoste, trebuia să se omoare într-un fel. Se gindea la o frînghie, la smochinul care avea o cracă groasă, la iaz (dar în acel anotimp nu avea apă), la fîntînă (dar nu era de ajuns de adîncă), la otravă (dar nu știa cum să facă rost de ea, — dacă nu cumva bătrîna din piață avea și așa ceva printre ierburile ei)... Pe neașteptate își aminti de legea lui Moise: femeia adulteră trebuie ucisă cu pietre. Atunci urma să se știe că era adulteră, că fusese adulteră în fața oamenilor și a lui Dumnezeu.

*

Ruben îi deschise ușa prăvăliei. Omul nu mai era acolo.

— Ce vrei? o întrebă acesta.

— Am venit să văd dacă ai adus țesături frumoase din călătorie.

— Te-ai îmbogățit? spuse Ruben.

Era un bărbat corpolent, cu pielea unsuroasă, cu părul murdar.

— N-am timp de pierdut, spuse Ruben.

(„Cu femei sărăntoace ca tine“, vroia să spună.)

Cu toate acestea, scoase două sau trei baloturi de mătase împodobite cu broderii. I le arătă de altfel pe dos, desfăcînd doar un colț de la margine.

Omul tot nu apărea.

— Așa dar, te-ai întors de tot? întrebă femeia.

Nu putea să-l întrebe:

„Și omul care îți păzea prăvălia în lipsa ta?“... Căuta o întrebare care să-l oblige pe el să răspundă la întrebarea pe care nu o punea.

— Bineînțeles că m-am întors! spuse Ruben. Ce idei!

Omul tot nu se arăta.

— Hai că mă duc, spuse femeia. La vedere...

*

Nu era cu putință să fi plecat așa, fără să-și fi luat rămas bun. Nu era cu putință să fi plecat așa, fără s-o mai fi văzut măcar o dată. Sau poate, dimpotrivă, a preferat

să plece, fără s-o revadă, tocmai ca să evite suspinele și sfîșierile de rămas bun. Și poate de aceea i-a spus că va mai rămîne cîtva timp...

A doua zi și încă o zi după aceea, femeia adulteră coborî din nou la Ierusalim. Dădu tircoale prin piață, trecu o dată și încă o dată prin fața dughenii lui Ruben. În sfîrșit, pălăvrăgînd cu unii și cu alții, află că Ruben se întorsese și că omul care îi ținea locul plecase după o ceartă violentă. Că pînă în piață se auziseră cum strigau și se făceau unul pe celălalt hoț. Și era adevărat, în ceea ce îl privea pe Ruben, doar toată lumea îl cunoștea. Și celălalt putea să fie hoț, ce mi-e un negustor ce mi-e altul, și mai cu seamă străinii aștia care nu sînt de pe aici...

„Dar... ar fi putut să urce pînă la mine acasă, își spunea femeia adulteră. Îi descriesem precis casa, a doua pe dreapta, după fîntînă. Poate nu a îndrăznit... Eu, în locul lui... Poate se mai ascunde încă prin Ierusalim, dacă e adevărat ce se povestește? Poate îmi va da totuși un semn de viață, înainte de plecare?“ Plînsul i se innoda în gît și o sufoca. Și ce era îngrozitor, era că ea nu putea să plîngă nicăieri, nici ziua în fața copiilor și al vecinilor, nici noaptea lângă bărbatul ei. Nicăieri nu putea să scape de nodul suspinelor ei.

*

Așteptă astfel cîteva zile, renunțînd să coboare la Ierusalim, renunțînd să răta-cească prin tîrg. Își pusese în cap să-l aștepte, că va veni, și pîndea cărarea fără încetare. Uneori urca un bărbat și de departe credea că-l recunoaște. De fapt ea nu îl văzuse niciodată decît în întunericul dughenii și nu și-l închipuia cum arăta în plin soare, pe drum. Și zi de zi, se înșela.

Trebuia să continue să mintă: pe bărbatul ei, pe copiii ei, pe vecinele care o iscodeau. Încearca să facă așa cum făcuse întotdeauna: să spele rufele, să pregătească masa.

— Dacă te duci la Ierusalim, spunea Martha, adu-mi...

— Nu mă duc la Ierusalim, răspundea ea.

Și Martha îi arunca o privire mirată.

Pe măsură ce treceau zilele, pierdea orice speranță să-l mai revadă vreodată. „Este cu neputință“ își spunea. Dar în același timp, știa că așa era, că el nu va veni la ea niciodată. Încearca să-și regăsească amintirea. Dar își dădea seama că ea fugea, cu atît mai mult cu cît încerca să o cheme înapoi în gîndurile ei. Trupul însuși pierdea din înfiorarea gurii și miînilor lui. Nu mai era decît amintirea unei amintiri, pe care se străduia să o facă să se ivească atunci cînd era ocupată doar cu spălatul rufelor sau cu gătitul mîncării dar care îi scăpa mereu și din ce în ce mai mult. Încearca să-și aducă

aminte cuvintele lui. Dar ce fuseseră cuvintele între ei?

Rămăneau craca de smochin, fintina, ierburile nefaste. Dar craca de smochin nu era îndeajuns de groasă, fintina aproape goală, iar femeia din piață nu vindea decât cimbrisor, rosmarin și patlagină pentru păsărele. Într-o noapte avu poftă să-i spună bărbatului ei că era o femeie adulteră. Dar la ce bun? El nu ar ucide-o. Și totul ar continua ca mai înainte, puțin mai anevoie, poate.

Atunci femeia adulteră își pierdu capul sau nu făcea decât să-și urmeze destinul. Martha avea un fiu de aproape douăzeci de ani, prea prostănac pentru a se putea duce să lucreze împreună cu bărbatii. Dădea numai cite-o mină de ajutor pe ici pe colo, la spălatul rufelor și la grădinărit. Femeia adulteră începu să-i dea tircoale. Îl chema peste zidul despărțitor ca să-iculeagă smochinele de pe crengile mai înalte, să scoată apă din fintină sau pentru orice alt motiv. Într-o zi îl invită să intre în casă.

— Ca să fac ce? întrebă băiatul.

— Hai, vino, am să-ți dau o drahmă, spuse ea.

Curînd Martha își dădu seama de această manevră.

„O tirfă care ne ademenește băieții. Mă tot miram eu de drumurile ei la Ierusalim...” Începu să o pîndească. „Ar trebui să-l previn pe bărbatul ei. Cînd ai fete mari de măritat...”

Dar bărbatul femeii adultere începu să ridice cu poftă și nu o crezu.

Atunci Martha se hotărî să facă ea dreptate. Ațîță vecinii. Aceștia la început ridicară din umeri. Femeile însă, toate erau gata să o creadă. Prin vecini era un fariseu, un înțelept, un bun sfătuitor. Martha se duse la el și îi povesti toată tărășenia. Fariseul dădu din cap, ceea ce făcea să-i tremure barba albă. Vorbea pe nas, sugînduși buzele.

— Martha, spuse el, Cel Etern te trimite la mine. Vom prinde doi iepuri dintr-o lovitură.

— N-o veți ucide cu pietre, se sperie Martha care în fond nu era o femeie rea.

— Aceasta este legea, răspunse fariseul. Uite de ce o să se împiedice profetul nostru! Pînă la urmă el nu crucă pe nimeni.

Se hotărî ziua și ora. Fariseul adună bărbatii. Martha se ocupă de femei aranjă ca băiatul ei să se ducă la femeia adulteră. În acest joc bărbatii nu au nimic de pierdut. Dimpotrivă. Martha nu era de fapt supărată că o femeie măritată îi ademenise fiul. Asta îl va ridica în ochii tinerelor fete care de obicei își băteau joc de el.

*

Martha fu aceea care deschise ușa. A. fără mulțimea scotea strigăte puternice. Femeia adulteră pâlise. De îndată însă își

adună tot curajul, toată voința. Înfruntă oamenii, încercînd să-și prindă părul desfăcut. Era singură în fața acestei haite care urla. Băiatul se ascunsese nu se știe unde. *Celălalt* plecase pentru totdeauna. Ce o mai interesa restul?

Acum mulțimea o împingea spre Muntele Măslinilor, unde fariseul spusese că trebuia dusă. Femeia adulteră mergea în față. Cocul i se desfăcuse și părul îi cădea greu pe umeri. Îi era frică și în același timp se simțea grozav de ușurată. Îi era frică de fapt de prima piatră care va fi aruncată. Și de către cine? Băiatul se strecurase printre bărbatii și striga mai tare decît ceilalți. Femeia adulteră se simțea împăcată cu ea însăși, cu moartea ei, cu viața ei.

Falsul profet cu barbă blondă sta așezat în mijlocul Templului. Fariseul îi spuse:

— Stăpine, femeia asta a fost surprinsă asupra faptului, comițînd adulterul. Prin legea lui, Moise ne-a poruncit să ucidem cu pietre pe cele care sint ca ea. Tu ce părere ai?

Spunea toate acestea pentru a-l pune la încercare, cu scopul de a avea de ce să-l acuze mai tirziu.

Falsul Profet scria distrat cu degetul pe pardoseală. Își săltă ușor capul și spuse:

— Cel care este fără păcat să arunce prima piatră.

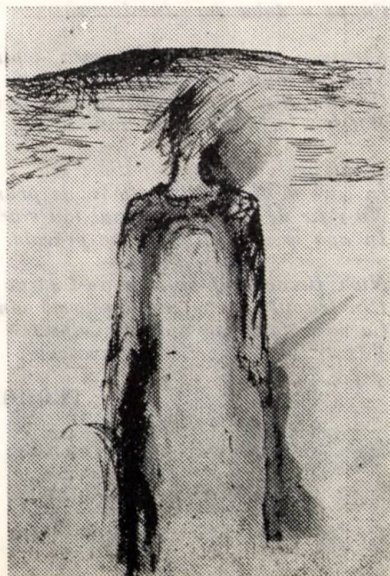
Atunci haita se opri din lătrat. Fiecare părăsi Templul. Profetul cu barbă blondă rămase cu femeia adulteră între patru ochi. Scria mai departe cu degetul pe pardoseală.

*

— Nici eu nu te condamn, spuse el. Du-te, și nu mai păcătuie.

Cu alte cuvinte totul fusese în zadar. Femeia adulteră regăsea intactă greutatea plictisului ei. Cîteva zile mai tirziu o găsiră înecată în fîntină. Și toți s-au întrebat cum de putuse s-o facă în atît de puțină apă.

În românește de
NELI ARSENEȘCU-COSTINESCU

FABULA SOBOLULUI

*Din întineric, harnic, întreprid
ridică muşuroaie lângă zid*

*şi zice: „ăştia-s munţi de piatră, grei,
feriţi-vă să vă loviţi de ei“.*

*Pe unde-a ros, pământul sună-a gol
şi-ntr-un ungher, pe labe, mototol,*

*stă foarte mîndru de singurătate
vîsînd că din pustiile-i palate*

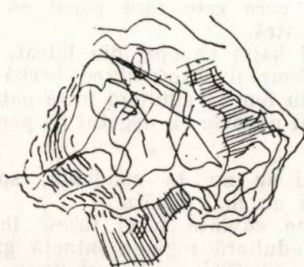
*a scos luminii — mărunţit talaş —
pământul tot, în lanţ de munţi, trufaş.*

*Şi de-un ceas de tihnă şi odihnă
împinge iar ţărina spre lumină,*

*încredinţat că mult fertila-i artă
a şi schimbat de ieri a lumii hartă.*

*Morala: munţii lui de muşuroaie
se năruie şi pier la prima ploaie.*

VLAICU BÂRNA

PATRIEI

*Îţi sărut mîna, Doamna mea frumoasă, —
Genunchiu-mi cade-n cel mai nobil lut, —
Pe care-l simţi că sînt şi mi-l sărut
Ca pe o dulce sare luminoasă.*

*Sărutu-ţi mîna, Doamna mea deplină,
Sfinţită mult de lacrimi şi sudori,
Ca să exişti, să dăinui, să nu mori,
Bătrînă, sfîntă, insulă latină.*

*Sărut profund căuşul palmei tale
În care m-ai crescut frumos, de prunc,
Nu-i fir de praf din trupul tău s-arunc
În apa vremii, stînd să ne prăvale.*

*Nu-i fir de praf pe care nu-l sărut
Din trupul tău pe care-l scurmă vîntul;
Ca să te laud am numai cuvîntul
Văzut, iubit, cuprins şi cunoscut.*

TEODOR PÂCĂ

DESPRE NINSOARE

*Frumos e-afară, „ninge-prăpădînd“,
Scafandri albi din mări corăbii scot.
Comori pe care iuţi, cu bărbi de-argint,
Pitici le-ascund, ba nici le-ascund de tot.*

*Întinzi un braţ, şi reni sub crengi de foc
Ne-au smuls din veac, şi greu nearşi sfirşim
De-atîtea mii, în făr-de-clinchet joc,
Steluţe, lung desprînşi din tot ce ştim.*

*Stă-n cîrji sluţimea. Cum şi-a luat cu el
Şi arc şi corn şi za şi pod şi-alai,
Ca-n somn trecut, prin inişti, spre castel!
Cum sori slăvesc al zînei chip bălai!*

*Şi-astfel, mereu: la porţi de aur străji,
În miezul de grai străvechi, ca-ntr-un colind.
Cu ţel, cu brazi, cu fier, cu dor, cu orăji.
Frumos e-afară, „ninge prăpădînd“.*

AUREL RĂU

MANUEL COMNENUL DESPRE CEREMONIE

*Un călăreţ în zale urmează legile imperiului,
auritul imperiu urmează legile Basilevsului
Basilevsul (Prea norocosul) urmează legile
ceremoniei*

*iar ceremonia (ca o flacără ce se laudă,
ca o flacără ce se ridică-n vîrfurile picioarelor,
căci tot ce-i gol în flacără
se umple de umbră,
iar tot ce-i gol în umbră
se umple de numele flăcării)
îşi urmează sie-şi.*

DAN MUTAŞCU

RACURSIU

*Mă-nvîrt prin caverna indefinită
luminînd c-o lanternă pereţii striati.
Aici locuîră humanoizii?
Gîndul mă duce cu ere-ndărăt.
Ochi mari. Ochi cu pupila febrilă.
Un braţ fumegînd pe matul zăpezii.
Glasul avut-a vreun sens?
Alimar! mi-amintesc
cu celulele trupului prefăcute-n timpane.
A-li-mar! Umă!
Nervii se-abureau de efort.
Mugete prin ani decavaţi...*

AUREL GURGHIANU

PRIETEN CU PICTORII

1. Introducere. *COPILAȘ ROMELIU*. Înainte de-a mă împrieteni cu mulți dintre pictorii tineri eram prieten cu un distins critic de artă din generația mea: Constantin Prut. El mă prezentă într-o zi lui Copilaș Romeliu. Pictorul acesta la început mi-a lăsat o impresie inestetică. Avea miinile colțuroase parcă făcute cu dalta unui sculptor de veche tradiție naturalistă. Sufletul lui îi clarifică însă numele: el este un copil mare, și ori de câte ori îl revăd mai păstrează și astăzi același dar de-a se uimi. Lui, orice poet ar cunoaște fi aduce aminte de Labiș. Îl văzuse odată și-l ascultase spunându-și versurile la un cenanclu din strada Negustori iar după aceea cineva ar fi vrut să-l prezinte lui Labiș. El atunci amină din sfială. Scurt timp după asta Labiș muri. Copilaș nu-și mai poate permite acum să treacă indiferent sau grăbit pe lângă un poet. În atelierul său el adună tot felul de amănți ai muzelor și ai muzeelor. Este un generos și un naiv. Arta sa a beneficiat mult de simpatia pe care i-a arătat-o în timpul studiilor la Institutul „Grigorescu” profesorul Paul Miracovici. Despre pictorul Miracovici, Copilaș are datoria să vorbească în șoaptă, și o face. Doamna Emilia Miracovici, sora lui Paul Miracovici, și a Cassildei căsătorită la Paris cu André Rolland de Reneville, are încrederea că discipolul va avea grijă până la capăt de moștenirea artistică a celor doi pictori dispăruți. Copilaș Romeliu este un optimist. El are și acest dar, să asume răspunderi și față de cei morți și față de vii. Când pictează i se pare că-n ultima zi a operei totul poate fi altfel realizat. El trăiește în felul său pictura. Avînd ca tovarășă de viață o profesoară de matematică (Doamna Polixenia), Copilaș își scrisese pe ușă odată acest imperativ pitagoreic: NIMENI NU INTRA AICI DACĂ NU ESTE UN GEOMETRU. Un prieten hitru îi lăsase următorul răspuns cu o întrebare: NICI TANCHIȘTII? Copilaș este și în artă un pacifist. El pictează în ultima perioadă tablouri mari, tripticiuri, simbolurile lui trădînd setea sa de mesaj. Atunci cînd colorează, în schimb, așa cum remarcase și Paul Miracovici, Copilaș redevine artist.

2. La Zapan. *CIOARTĂ ILIE. CHINSCHI VASILE*. „Îl căutați pe Romeliu? Eu sunt Ilie Cioartă!” N-am să uit niciodată

prezentarea aceasta nelipsită de cochetărie cu ingenuitatea. Cred că era prin 1972. După aceea am locuit la același număr cu Cioartă Ilie pe strada Aviator Petre Crețu într-un comod cartier bucureștean: în Domenii. Camera mea de la mansardă abia dacă îngăduia unui pat simplu și unei jumătăți de masă să respire... Pictorul ajungea totdeauna acasă tirziu, cu fetița lui de mină. Văzusem odată un film unde la fel un actor își purta peste tot fiul rămas de pe urma unei mari iubiri neîmpărtășite cu aceeași fervoare și de mama copilului. Avea multe probleme și pictorul nostru, pe-atunci, dar una singură de natură sentimentală. Uneori am crezut că exagerează: tablourile sale nu-i arată neapărat sufletul zbuciumat deși sunt cotate de critici ca neoexpresioniste. Ele respiră aerul unei poezii nelipsită de tonalitatea acută a vieții. Vag se configurează în ele cite un chip de femeie, același. O iluzie panescă, din cauza multei veri de pe aceste pinze. Și mereu ceva pur, dar nedefinit încă, — o aspirație. O personală Cioartă la București n-a fost.

Colegul său de atelier *CHINSCHI VASILE* a făcut la SIMEZA, după Dișe, succesul unui întreg sezon plastic. El îndrăznise prima personală. La închiderea expoziției toate tablourile erau reținute. Arta lui Chinschi își apropie altfel mirajele poeziei. Aici poate fi vorba de frumusețea rigorii. Chinschi este și artizan însă în cea mai mare măsură poet. Obiecte sau flori, peisaje, portretele unor necunoscuți sau a celor apropiați lui, sunt incluse unor spații de sentimentalitate pre-existente la acest pictor născut în Moldova. Îl iubește pe Luchian dar se îndepărtează de marele său înaintaș tranșant. El face o artă modernă reînterpretînd parcă motive tradiționale de abecedar plastic. Nu folclorizează. Sufletul lui cînd pictează stă neclintit și probabil ființa sa toată încordată. La vernisajul expoziției sale mi-aduc aminte de gluma unor buni prieteni ai săi. Era printre pinzele expuse una intitulată „Singur pe cîmp” reprezentînd un căluț filosof sub povara unei impresionante coame. „Este un autoportet”, mi-a spus unul dintre cei doi prieteni. Chinschi Vasile nu este totuși un solitar. Apăsător nu de vreme, cum a zis cronicarul, însă lovit de oameni, l-am văzut surîzînd încrezător. Voința lui a creat un artist la care eu țin foarte mult. El este și autorul unui tablou neexecutat încă și reprezentînd o femeie. Numele ei îl știu, dar frumusețea acestuia i s-a încredințat lui Chinschi să o redea eternă.

3. Viitorii maeștri. *GRIGORE ION*. Cînd l-am calificat astfel pe acest pictor al Bucovinei natale el s-a speriat ce vor spune confrății. Deschisese o nouă expoziție personală la Galerile de Artă ale Municipiului București. Unitatea ei, puterea stilului, universul foarte personal al inspirației sale, sunt probe trecute cu brio într-o competiție care va sfîrși ducînd cîteva nume într-un nou clasi-

cism al perioadei moderne a artei noastre. Grigore Ion se întorsese nu de mult de la Paris când și-a deschis ultima expoziție. Văzuse acolo, cum ar zice el, atâtea minuni! Abia niște „Case din alte părți“ intraseră însă în noua sa expoziție. Ca și Nicolae Labiș, în rest, Grigore Ion este monograful avizat de rigorile artei să reprezinte sufletul unui sat bucovinean unde vedem și simțim tradiții uitate dar și tradiții din viitor. Acestei arte i-aș aplica fără alte discuții chiar înscrisul poeticei lui Nicolae Labiș din fruntea „Luptei cu inerția“: Deși-i din implicații și rămurisuri pure/ Ori din cristale limpezi ce scînteind se rup/ Intrînd în ea, să tremuri ca-n iarnă-ntr-o pădure,/ Căci te țintesc fierbinte prin ghețuri, ochi de lup.

4. La Pangratti. **GRIGORAȘ DIMITRIE. GROZA NICOLAE.** Spațiul atelierului său de pe-atunci nu-i îngăduise lui Dimitrie Grigoraș să-și monteze acolo uriașul gherghel la care s-a și executat timp de doi ani remarcabilul Goblen cu Ștefan cel Mare (Ulterior am scris despre această lucrare de artă și în ziarul „România liberă“. El poate fi văzut acum în Palatul Culturii din Iași). El era montat „la Zapan“ în atelierul celor doi: Cioartă Ilie și Chinschi Vasile. Rămîneam foarte des cu artistul încercînd cele mai diverse subiecte și forme ale conversației. Dimitrie Grigoraș puneă totuși pasiunea artei mai presus de cuvinte. El oficiază, ritualul său este munca pe care zi de zi o cinstește cu rîvnă răzășească. După ce s-a mutat la Pangratti, în noul atelier „cu etaj“, l-am surprins și asupra șevaletului. Lucra un tablou pe care l-am putut vedea apoi la Dalles. L-am întrebat pe pictor la telefon de ce-l intitulase totuși „Străbunii“, dar adevăratul răspuns la întrebarea mea tot eu singur mi l-am dat: tabloul acesta de Dimitrie Grigoraș reprezentînd într-o versiune originală o „sfîntă familie“, de fapt, m-a făcut să mă gîndesc la un amplu poem al pămîntului, sub forma unui roman, ale cărui trei subdiviziuni ar fi următoarele: STRĂBUNII, PĂRINȚII, COPIII. Dimitrie Grigoraș a reușit performanța aceasta într-un simplu tablou, magistral.

Publicînd în „Luceafărul“ un fragment din romanul meu „Via“ am avut surpriza să mă reîntîlnesc cu numele lui NICOLAE GROZA sub o reproducere după tabloul său „Tractoriștii“. Cunosîndu-l destul de bine pe pictor, cunosîndu-mi și mai bine romanul, cred că atunci am zîmbit. Este vorba de o eroare. Subiectele pictorului (despre romanul meu închei discuția la nivelul ei de pretext) nu sunt rurale nici cel puțin tematic. Rar mi-a fost dat totuși să întîlnesc un om cu simțul umorului ca Nicolae Groza. Voi face o nouă „paranteză“ și voi povesti cum odată

întîlnindu-mă cu Grigore Ion l-am întrebat cu ce va participa la cutare expoziție din cutare ocazie iar pictorul mi-a răspuns: „Nu particip“. „De ce? l-am întrebat eu atunci. „N-am temă!“ Nicolae Groza nu vrea să se afle și el într-un atare „impas“. El pictează orice „temă“ realizînd în lucrări cu subiecte rurale pinze care la Paris cred că i-ar face invidioși pe cîțiva discipoli de-ai lui Utrillo! Poezia acestei picturi este și grațioasă și senzuală, plină de lumini și de umbre pe spații mici. Nicolae Groza este-n pictură ca Mozart în muzică, „floral“, are reverberații acustice. Totdeauna plăcut de interceptat ca auzul văzului!

5. Încheiere și Elogiu. **MIHAI BANDAC. BENONE ȘUVAILĂ.** Sculptorul **CRISTIAN BREAZU.** Pe Mihai Bandac îl cunosc din cîteva întîmplări. Pe Benone Șuvailă dintr-una singură. L-am văzut uneori, mai demult, la atelierul său pe sculptorul Cristian Breazu. Ei toți au ceva asemănător: îi desparte pe fiecare de fiecare o personalitate prea apăsată. Mihai Bandac cucerește pe metru patrat Europa și cred că Benone Șuvailă va face cu timpul la fel. Cît despre arta lui Cristian Breazu, ea m-a impresionat întotdeauna prin patetismul ei sincer alcătuit din grandoare și suplețe. Nu mă încumet să-i fac un „certificat“ de trei propoziții nici lui Bandac și nici lui Benone Șuvailă. Odată la o reuniune, Bandac m-a întrebat: „Îl cunoști pe poetul X?“ l-am răspuns: Da. Ce părere ai despre el? Bună, zic eu. Dar ca om? Cumsecade. El despre tine, etc. Acest spirit atent la cotele competiției din fiecare artă m-a pus după aceea pe gînduri. Bandac cred că și-n arta sa își selectează partenerii de concurs. El poate ajunge departe. Benone Șuvailă l-a pictat pe Bacovia și i l-am privit de vreo cîteva ori pe un perete acasă la prozatorul Mircea Popa. Acum, știu, mi se pare, secretul acestei opțiuni: de a-l picta pe Bacovia și nu, bunăoară, pe Lucian Blaga. Din acest „secret“ aș putea să-i încerc în fugă prea mare tableta pe care o merită pictorul Șuvailă. Dar nu. Mă opresc. Între alte proiecte puse cu grijă abia între filele minții îl am și pe acesta să scriu despre pictori o carte. Știu că înaintea înregistrărilor la radio se dă cite o „probă de microfon“. Însemnările mele de față le propun cu același scop.

ION MURGEANU

TRENUL amintirilor

Părinți și copii

Citi dintre înaintași n-au vrut să schimbe fața lumii, trudă vană care dealtfel încearcă mîndria fiecărei generații, dacă și suavul Nicula Beldi ceanu a fost, la vremea sa, un novator furios anticipînd cu decenii multe din obișnuințele noastre de acum. „Forma îl indignă” scrie moldoveneste Artur Gorovei în cartea sa *Alte vremuri — amintiri literare*. „Ni cerea cu insistență o formă nouă. Și cînd, enervați, îi ceream să ni lămurească bine ce înțelege el prin acea *formă nouă*, ni-a cetit niște versuri care ni-au plăcut. Și în adevăr forma era nouă. Nu mai erau versuri numărate pe degete, ca să iasă un acelaș număr de silabe, ci poezia toată era depănată pe niște versuri cu totul neegale, ca număr de silabe, alternînd versuri lungi cu altele de cîteva silabe numai, cam cum se scrie astăzi de unii poeți, a căror formă a întrebuițat-o Beldiceanu cu mult mai înainte”. Mai departe Artur Gorovei își amintește că Beldiceanu pe care „ideea de *nou* în artă îl obseda”, „ajunsese chiar să tipărească pe hîrtie de învîlit măslina poeziile în care și-a topit o parte din sufletul lui”, rafinament la care, după cite știu, n-a ajuns nici, și chiar că mă mir de ce nu i-a venit, Romulus Vulpescu, cît e el de-al naibii de isteț.

curiozități literare

În niște *Amintiri vesele și duiioase*, carte cu de toate, I.A. Basarabescu își amintește, și el răscolind-o din praful lucrurilor duse, o „Poftire” la unul din atît de rarele totuși oșpețe ale *Junimii ieșene*, mutată la București de nevoi fără nume și rămasă cu nostalgia *Bolșii reci*. Iat-o alcătuită în versuri de Iacob Negruzzi pentru 19 ianuarie 1908: „Zece lustru fără unul, nu e glumă, au trecut De cînd vesela Junimea la lumin-a apărut Și-acum, după ce sburată lung al timpurilor șir,

Iată vor să lege iarăși al tradițiilor fir
Junii care poartă-n spate a lucrărilor povară,
Printr-un prînz gustos și vesel, tocmai ca
odinioară.

Deci fu îndemnat să scrie ca-nainte o poftire,
Secretarul bătrîn astăzi, dar tot june de simțire,
Știre dînd la vechi și tineri, ori de unde-ar fi
— să plece,

Și la București să vie în Ghenare nouăsprezece,
Cînd la Bulevard în nalta și bogata de prînz
sală,

Se vor ospăta cu toții pe-a lor însăși cheltuială.
Veniți dar să mai petrecem la un loc sîrbătorește
Cît în inimile noastre încă flacăra lucește”.

Semnează: „Din partea *Convorbirilor literare*

Iacob Negruzzi
I. Bogdan
S. Mehedinți”

Nicu Metz

Bucureștii, oraș pestriț, parcă la Dunăre, mișunau de o droaie de pui de lele, cei mai mulți cu apucături literare, între care Nicu Metz nu a fost cel de pe urmă. Cartea de vizită pe care singur și-o scrisese:

„Nicu Metz

Doarme noaptea în coteț

Călare pe-un mîgăreț”

chiar dacă înseamnă mai puțin decît cărțile celele pe care originalul le vindea în Cîsmigiu, Cum a-nvîțat dracu *Abecedarul*, *Dragostea lui Costică* cu *Mița-n dulap*, *O guriță cu scandal*, *Jucăria fetei*, sună parcă aproape de birfa unor contemporani, leșinați după scandaluri lingvistice. Despre Nicu Metz spunea Radu D. Rosetti în *Vechituri* că „tot neapt s-a arătat și-n funcția de agent secret acoperit, meserie ce nu i se potrivea fiindcă, avînd inimă bună, în loc să demaște pe borfași, le striga la pont: *Păzea că sînt de-al poliției!*” Tot lui îi aparține și una dintre cele mai trăs-nite motivări de despărțire:

— „Păi am lăsat-o dracului. Îmi închidea în fiecare zi cîșoiul în closet. Eu nu pot să sufăr să văd chinuite animalele altora, d-apoi ale mele!”

Lista de bucate

Dacă botezurile de bodegă ale lui Roman au rămas, mai puțini știu astăzi cum arăta o hăzoasă listă de bucate la un ospăț al *Junimii* de la începutul veacului. Se mâncau, pe atunci:

„Junimiști vechi și noi — tot o ciorbă
Raci retrograzi.
Bou îngrășat pe noile izlazuri
Fasolele englezești
Curcanul lui Penes la frigare
Cronica *Convorbirilor literare*
cu oțet, piper și sare
Pe gheață... la Bulevard
Pampléziruri
Brânză dregătorească
Fruite din nouă lustrii de activitate literară
Cafele aforistice
Drăgășani de la *Bolta Rece*
Șampanie, cui și-a adus de-acasă“
De alcătuit a alcătuit-o, copil bătrîn și
hîtru, Iacob Negruzzi...

Bohema blîndă

Un palid poet cum nu se mai nasc, Ștefan Petică, bolnav de bohemă și de ftizie, îndrăgostit cu disperare de toate dansatoarele spaniole trecătoare prin Bucureștii de atunci și la care jinduia calic, n-a fost, se pare, acel crunt vagabond de cafenea, cu ochii tulburi, cum i s-a dus buhul, ci un blajin trăitor în himere ce-i mai alinau zilele pe care și așa le-a avut prea puține. Spune D. Karnabatt în *Bohema de altădată* că se lăuda Petică, cîndva, într-un Cîșmigiu ruginit, lui Al. Cazaban, prieten cu care-și trecea nopțile lungi ale unei toamne tirzii:

— „Poate oricine să-mi conteste talentul. Nu-mi pasă! L-am pus în operele mele. Ceea ce nu permit nimănui, e să conteste că eu sînt coborîtorul lui Ștefan cel Mare. Cellui care ar îndrăzni să facă asta i-ași trage palme!“

Cazaban, cu eterna lui pornire spre ironie, răspunse oarecum în glumă:

— Iacă eu contest asta. Îmi tragi palme? Petică, iradiat de duioșie, învăluindu-l într-o privire de simpatie, de caldă umanitate, ripostă, surizînd îngerește:

— Cum să-ți fac eu ție una ca asta!“

Flori de iarnă

„Distinsul poet Iuliu Săvescu“, cum îl alinta cu zimbet subțire, nu rău, Cincinat Pavelescu, acesta în zilele lui de autor de răsfaț, s-a stins „într-o cumplită și ticăloasă mizerie“, ne-a lăsat osebit de o tulburătoare traducere din Edgar Poë, *Nevermore*, de nostalgia acestor versuri scrise în șandramaua strîmtă și afumată care era cafenea *Kubler*, ori poate la *Fialcovski*, unde-și mai făcea veacul,

„...Și dorm adînc, și dorm mereu
nemărginirile polare,

Iar din prăpăstiile adînci se-aude-o stranie
vibrare,

Și urșii albi, înduioșați, într-un oftat adînc
și greu,

Se-ntind pe labe de sidef și dorm adînc,
și dorm mereu...“ umorul amar al unui sfîrșit pe care atîți artiști l-au avut. Adunat de pe drumuri în cafenea totuși caldă și cu doi, trei prieteni de un ceas, „din cînd în cînd, scuturat de o profundă tuse seacă, își ducea batista la gură și batista se colora de sînge:

— „Iarba a venit pentru mine cu trandafiri, spunea surizînd cu melancolie, Iuliu Săvescu“.

Lume, lume!

Pe la 1640 trăia la Nürnberg un cetățean cu care orașul își dădea ifose, trecîndu-l între monumentele ce meritau a fi văzute acolo, „un enciclopedist“ cum îl desmiardă *Vatra* în rubrica *Fel de fel* și care-și înscrisese pe firmă cele de mai jos:“

„Isac Makerl, bărbier, scriitor, dascăl, pălărier și ferar. Rade de la un creițar în sus, tunde de la doi creițari în sus și pe deasupra dă gratis pudră și pomadă femeilor tinere și cu mînte, stinge lămpile cu anul ori cu luna, învață pe tineri nobili să vorbească ușor și gramatical limba lor maternă (!), poartă grijă de moravurile lor și îi învață să sila-

bizeze. Potcovește caii nobili și mîrtoagele țăranilor, face și petește cisme și papuci, dă lecții de fagot și flaută, slobode bolnavilor singe, îndreaptă mîinile și picioarele rupte ori scrîntite, învață pe domnișoare codilion (sic! vrea să zică Cotillon, s. *Vatra*) și alte polce, vinde parfumuri de toată mîna, vacs, păcură, scrumbii, carne afumată, prăjituri cu miere, curse pentru șoareci, funii și bice, perii de lustru, bomboane și rădăcini care întăresc inima“.

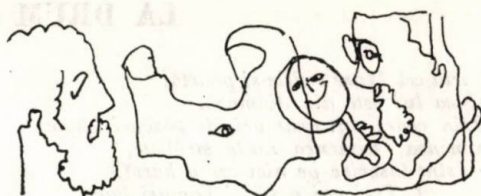
Apoi să nu-nebunești!?

Bani ruginiți

Un anonim rememorează cu secrete nostalgii în *Vatra* lui Slavici, Coșbuc și Caragiale, într-o vreme cînd nici pe aceștia nu-i prea înghesuiau paralele, onorariile poetilor vechi, naiba știe de unde luate, dar dovadă că vorba umblă și se află toate:

„*Pindar*, cel mai mare poet liric al antichității, a primit un onorar de 10 000 drahme (cam zece mii de lei) de la cetățenii Athenei, pentru un himn în care lauda Athena că ea a fost stîncă de care s-au izbit oștile persice. Choerilus din Asmos, autorul epopeii *Perseis*, în care descrie luptele Grecilor contra Perșilor, a primit de la antenieni pentru fiecare vers, în care cîntă vitejiile lor la Salamis, cite un ban de aur (30 de lei), versurile plătite au fost vreo 3 000. Acest Choerilus la bătrînețe s-a dus la curtea regelui Archelaos din Macedonia, regele cel mai darnic și mai iubitor de artă pe acele vremuri. A stat doi ani acolo ca poet de curte și primea onorar pe zi cite 4 mine (400 lei).

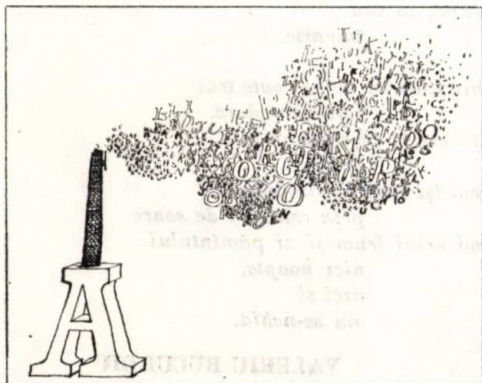
Vreau să adaug doar că zărăfia pe românește îi aparține celui anonim despre care am pomenit mai-nainte și care mult o fi suspinat numărînd ale altuia și jinduind bună-tăți apuse.

Falsuri literare și istorice

Am aflat dintr-o revistă de o sută de ani, *Vatra*, ca nu numai pictorii ci și ai noștri au avut parte de mari falsificatori în stare să rușineze cu talentul lor sfințenia academiilor care pe toate ar trebui să le știe. Unul dintre aceștia a fost profesorul grec Simonides din Atena mort la începutul acestui veac și care „într-o zi dă de știre Academiei de Științe din Atena că el a descoperit manuscrisul *Iliadei*. S-a constituit o comisiune de 12 profesori, parte greci, parte străini, să cerceteze manuscrisul. *Iliada* era scrisă pe foi de lotus, cu niște caractere foarte vechi. Dintre membri numai unul a stat la înnoială, ceilalți au admirat autenticitatea nediscutabilă a manuscrisului. *British Museum* a cumpărat manuscrisul cu 80 000 lei, și toată lumea profesorilor sălta de bucurie și aducea laude lui Dumnezeu pentru găsirea celui mai vechiu manuscris grec. Cînd colo, într-o bună dimineață, un filolog danez descoperă că manuscrisul era o copie după textul publicat de filologul german Wolf, copiat cu toate greșelile de gramatică și de punctuație ale textului“. Simonides, care știa să-și învelească marfa și nici nu se-ncurca, a mai reușit să vindă pentru 50 000 de lire unui demnitar turc, Ismail-Pașa, guvernatorul Siriei, „o oală de fier cu poesii de-ale lui Aristotel“, îngropată, zice-se, de antic la rădăcina unui smochin ce fusese răsădit doar cu cinci ani mai înainte (1). Dar se pare că pe cei de la *British Museum* avea calpuzanul parapon anume dacă numai la doi ani după *Iliada*, „le trimise originalul unui raport al generalului Belisar către împăratul Justinian“, pergament neprețuit, o adevărată plească istorică. Raportul era desigur un fals dar muzeul i-a plătit atunci pergamentul cu 650 de guinee după ce „opt săptămîni filologii au tot studiat manuscrisul și l-au găsit autentic (1). Și grecul nu s-a oprit aici, „pe ducule de Southerland din Anglia l-a păcălit Simonides cu 200 pfundzi sterlingi, vînzîndu-și două scrisori ale lui Alcibiade către Pericle“ și nu i-a cruțat, se pare, nici pe-ai lui dacă, scrie gazeta, „falsificări mai mici a făcut foarte multe, încît opt ani îmbătase Academia din Atena și zăpăcise pe profesorii greci“. S-a stins, cum altfel, „sărac, în mare mizerie“...

Grupaj alcătuit de O.S.

LA DRUM DE NOAPTE

Carul cel Mare stelele-și poartă,
oiștea lui este din diamant.
Prin codri sînt drumuri, de veacuri uitate,
nimenea, nimenea nu le străbate,
nu sînt înscrise pe nici ore o hartă.
(„Trei cai mari și hamuri bune
și-o căruță să nu sune“)

Spiritul cel noctambul și vagant
după ce stele se călăuzește?
Calea Lactee parcă-i o iniște
forfotitoare de febrele verii
și mari constelații gonesc nebunește,
goana lor scapă luminii, vederii...
Stelele clinchetă, parcă-ar fi niște
glasuri de sticlă, de diamant.

POETUL

Negreșit!
Poetul este o instituție
serioasă.
Are portar, contabil-sef,
dosare prăfuite.
Ferestre care dau în stradă,
pe terasă,
Salarii înghețate
sau mărite.
Nu-i lipsește nimic. Nu există post liber
în schemă.
Are planuri pe etape mai mici
sau mai mari.
Toți lucrează. Nici o
problemă.
Dacă sînt doi sau trei
veleitari.
Organizare perfectă. Fiecare pus
la locul lui.
Se lucrează și peste program. Și încă
bine.
Nimic sub povara
norocului.
Peste tot îndoială, tristețe, lumină,
și oarbă-ncredere-n sine.

(„Trei cai mari și hamuri bune
și-o căruță să nu sune“)

O, stare pe loc nu găsi-va niciunde,
acest atelaj nebunesc și galant:
în mijlocul nopții așa stelibunde
totul gonește, gonește, oriunde,
o, echipaj muzical-delirant!
Marele Car, încărcat cu odoare
(strălucitul tezaur al curții burgunde)
gonește pe cer — roțile lui orbitoare,
oiștea albă, de diamant.

(„Trei cai mari și hamuri bune
și-o căruță să nu sune“)

MIHAI URSACHI

Întîmplarea stă aplecată
peste cuvinte.
Aleargă prin gesturi
și fapte.
Alteori se cuibărește
cuminte
În marea cu spicele
coapte.

Întîmplarea umblă cu
buzunarele goale.
Zboară prin crengi
înroșite de rod.
Adună granit și vis
în pocale.
Aprinde peste hăuri —
pod.

Întîmplarea umblă beată
de plăcere
Sau cu ciubotele
sparte.
Uneori dă, alteori
cere.
Adună, ia sau
împarte.

Unii spun că nu se poate trăi
fără-ntîmplare.
Alții cer să fie pusă cu fața
la zid.
Cerul își leagă timpul
prin crînguri de soare
Cînd ochii frumoși ai pămîntului
nici noapte,
nici zi
nu se-nchid.

VALERIU BUCUROIU

TRAMVAIUL DE DIMINEAȚĂ

*În fiecare dimineață
Tramvaiul apărea ca o balenă albastră,
Din ceață.
Își tira burta pe roatele de fontă,
Împungând aerul cu farurile ca niște ochi
Fără pleoape, fără gene,
Scrișnind din încheieturi și din frine...*

Se-nspăimintau de el bietele bătrâne.

*Avea ușile ca niște branhii,
În pielea de tablă solidă crestată,
Și-nlăuntru atâtea lumini colorate.
Noi ne miram cum botul lui vinăt, de pește,
Prin aburii groși ca laptele cald abia mai
răzbește.*

*S-apropia troznind și foșnind,
Alunecând pe friguroasele, lustruitele șine,
Într-un potop de frunze brobonate cu rouă,
Fierte în apele alburii ale zorilor,
Cu atâtea acide și stinse lumine.*

Îl auzeam venind de departe.

De dincolo de viață și moarte.

*Noi îl așteptam în stație de demult,
Cu bagaje, cu pachete și geamantane,
Cu serviete și cărți legate cu sfori,
Amețiți de-al străzii rotitor și fraged tumult.
Ne aruncam cu disperare pe ușile-i
Întotdeauna deschise...*

Porți — între două abise.

*Ne încheștam mințile,
Până la albirea nodurilor de la degete,
Pe neteda, pe roasa, pe înfrigurata bară,
Călătoream uneori chiar pe scară...
Ne înghesuiam solidari unul într-altul*

*Cînd tramvaiul,
Într-un vîrtej orbitor,
Printre case și arbori și flori — da asaltul.
Cîteodată, o fată frumoasă
Plutea prin vagon, surizătoare, plină de
grație...*

*Dar ce păcat! Ea cobora întotdeauna la prima
stație!*

*Doar noi rămîneam pe platforma din spate
Tăcuți, visători, răbdători,
Ni se făcea dor de ea uneori,
De necunoscuta, de suava, de palida arătare...*

Pierdută în lumea cea mare.

*Între timp, vagonul devenea tot mai gol,
O pasăre cu glas argintiu
Da frunților noastre ocol,
Și-ajungeam la stația finală așa, cam pe
seară,*

*Într-un parc vinețiu
Cu arbori de foc și de ceară.
Scopul călătoriei fiind atins, în sfîrșit,
Trebuia să coborîm negreșit.*

*„Coborîrea prin față!” striga cu glas înghețat
Taxatorul.*

*„Ținuta închisă — obligatorie!”
Și-astfel, noi, împăunați cu propria glorie,
Coboram rînd pe rînd nestîngerîți,
Primind de la șirul ploilor umezi onorul.*

*Rumoarea creștea, s-aprîndea
La ușile vagonului, strîmte, din spate...*

*Tramvaiele de dimineață sînt totdeauna
aglomerate.*

PETRE GHELMEZ

COLIND CU FAȚA LA PERETE

*Iu-ho-ho! pe sub perete
să pătrundă fringu-n sete
și să treacă prin oglinzi
steaua-n care te colinzi*

*Cîinii gerului cînd latră
se aud din cer în vatră
și se-mpung în crengi de joacă
tauri albi de promoroacă*

*Pe sub unde mă desprind
să-mi trec lerul prin colind
s-au împrăștiat pe jos
vestitorii lui cristos*

*Fata însă-i fată bună
doarme cu-n picior în lună
cu pleoapele-n fîntînă —
dacă o-ndrăgești răsună*

*Domnișoară dă colacii
că trosnesc de ger copacii
și pe la răscruci iisusii
ard în clopotul cenușii*

ION SOFIA MANOLESCU

MONIQUE...

Creatorul primului avion cu reacție, savantul Henri Coandă, era pasionat de sculptură. La începutul secolului, pe cînd se afla la Berlin pentru studii politehnice, frecventa atelierul maestrului Rudolf Markusse, iar la Paris pe acela al lui Rodin. Dintre reliefurile concepute în Germania sînt cunoscute cîteva titluri: *Prometeu*, *Destinderea*, *Dejunul muncitorului*, *Spre lumină*. În atelierul lui Rodin a realizat un *Christ* — o mică sculptură reprezentînd, într-un fel, masca mortuară a fiicei sale, Monique. Lucrarea era inspirată de chinurile îndurate de aceasta și de durerea părintelui neputincios în fața morții propriului copil. Era destinată mormîntului de la Passy, dar a ajuns în biserică din Migné — Auxances, localitate așezată la o răscruce de drumuri. ...După ani și ani, în peregrinările sale prin Franța, Henri Coandă s-a oprit, în postură

de excursionist, la Migné-Auxances. A intrat în biserică și a privit obiectele de artă existente aici. La un moment dat, preotul, abandonînd pe ceilalți oaspeți, s-a apropiat de unul dintre ei și, arătîndu-i sculptura mignionă, i-a spus: „Știți, *Christi* avem mai mulți în biserică, și chiar în dioceza noastră, unii pictați, alții în reliefuri, dar acesta este admirat cel mai mult. Vizitatorii zăbovesc înaintea lui, îl contemplă, și nu puțini sînt cei care îngenunchiază, reculegîndu-se. Eu cred că procedează așa, pentru că sculptura are ceva deosebit: redă expresia unei gândiri aparte, întruchipează suferința sublimă a omului care deși moare continuă să-și păstreze viu spiritul. Văzînd asemenea operă de artă, oamenii devin, cu siguranță, mai buni. Cît despre acest *Christ* — *continuă parohul, adresîndu-se călătorului anonim, care nu era altul decît Henri Coandă* — aș vrea să vă spun că nu știu nici eu, nimeni nu știe ce mîini pioase l-au așezat în lăcașul nostru, nu cunoaștem nici cine este autorul lui...”

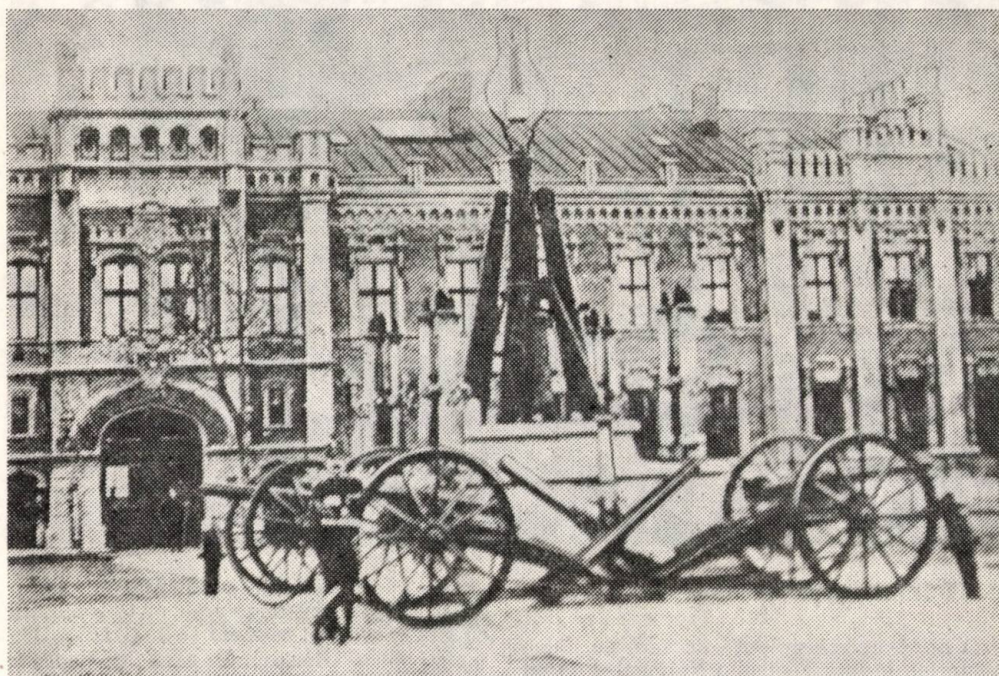
VALENTIN BORDA

bijuterii verbale

- Simplitatea? Este arta artei, gloria expresiei și strălucirea literelor. (*Walt Whitman*)
- Scrisul nu face parte dintre științele exacte. Este mai degrabă la fel cu prînsul fluturilor; nu ești prea sigur dacă vrei să-i prinzi (*Stanley Greenberg*)
- A preschimba viața în cuvinte înseamnă a ț-o însuși după propria ta personalitate, și nu invers. Cuvîntul traduce și transfigurează materia primă-viața, făcînd insuportabilul suportabil. (*Gore Vidal*)
- Călătorînd, descoperi un lucru, apoi te duci acasă și-l așterni pe hîrtie. În ficțiune descoperirea apare în momentul scrierii. La jumătatea unei pagini scrise, întîlnești imprevizibilul. În scris surpriza reprezintă factorul susținător.
- Într-un anume sens noi scriitorii scriem un singur roman. Niciodată n-am repetat un personaj; tot ceea ce am scris face parte dintr-o singură istorie: încercarea de a da sens haosului vieții. (*Nadine Gordimer*)
- Țin cont de reguli și legi, dar deasemeni cred că le puneți prea mult la inimă. Cel mai mare păcat pe care îl poate comite un scriitor este acela de a nu scrie. (*Eleanor Hyde*)
- Un proverb italian spune că o mincare fără vin este ca o zi fără soare. La fel și o povestire fără conflict. Scriitorul trebuie să fie un făcător de buclucuri. (*Ben Bova*)
- Ce ne determină să scriem? Tensiunea dintre a sta deoparte și a fi total implicați. (*Nadine Gordimer*)
- A început să mă intereseze scrisul din momentul cînd am decis că vreau să fiu liber. Limba are o adresă a ei proprie și se află la purtător. (*Jerzy Kosinsky*)
- Nici un poet sau un prozator nu dorește să fi fost singurul care să fi trăit vreodată, dar cei mai mulți dintre aceștia ar dori să fie singurii care să fie în viață; și cred cu tărie în trînicia motivației lor. (*W.H. Auden*)
- Filozofia mea literară este simplă: oamenii citesc romane ca să-i ajute să-și trăiască viața prezentă, iar prezentul este lucrul cel mai plin de sens despre care se poate scrie. (*Susan Berman — prozatoare americană*)

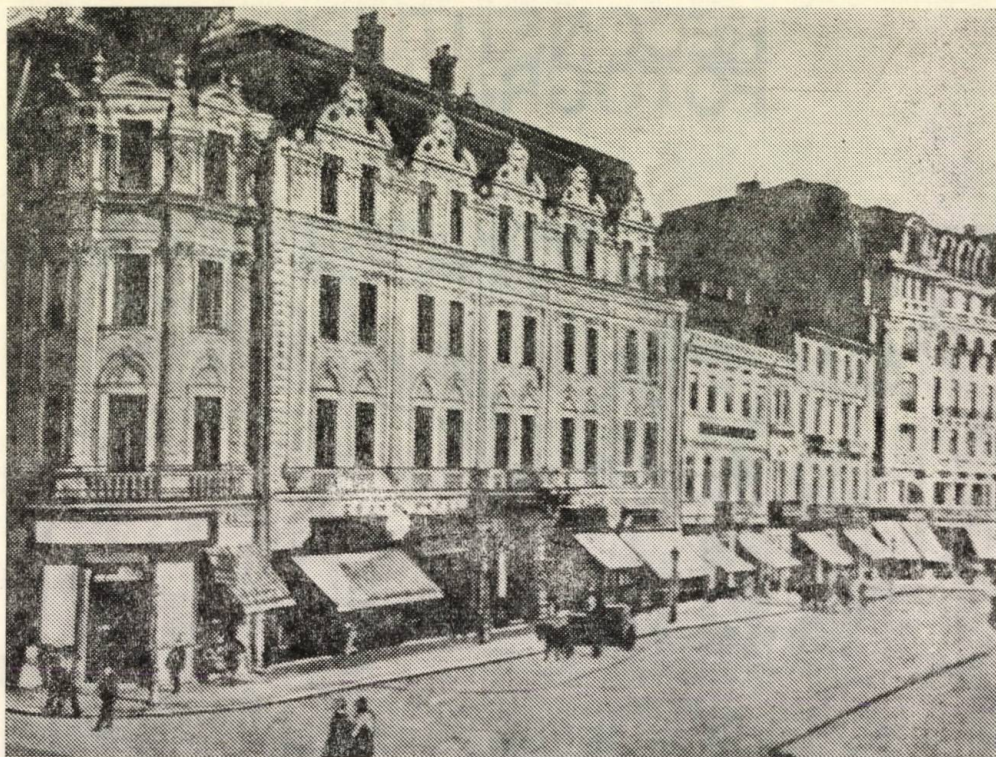
RECONSTITUIRI FOTOGRAFICE

1. Tunurile Independenței la București

Să privim cu atenție imaginea din fotografie. E vorba de un monument ridicat în cinstea Independenței de stat a României. El este compus dintr-un pedestal circular de ciment sau piatră, pe care sînt plasate — pe verticală — cîteva din țevile de tun utilizate de oștile române în secolele XVIII și XIX, iar în spațiul orizontal tunurile de la 1877. (De una din roțile acestora se reazimă un ofițer în uniformă de cavalerie). Țevile de tun așezate pe primul inel al monumentului au suprafața lustruită, polisată, ceea ce în lumina soarelui le conferă, desigur, strălucirea unor torțe pentru veșnicie. La baza ansamblului, înconjurată de lanțuri, se află patru exemplare complete din piesele de artilerie (probabil executate în arsenalul armatei române) care au participat la bătă-

lia pentru cucerirea independenței. Simbolul monumentului este clar: artileria română (respectiv, întreaga armată) n-a făcut decît să continue și să îndeplinească o aspirație de veacuri a poporului român și a oștirilor sale: obținerea unității și independenței de stat. Monumentul din fotografie (de fapt, o ilustrată de la sfîrșitul secolului al XIX-lea) — nu mai există. El se afla plasat în fața porții principale a fostului arsenal al armatei, de pe actuala str. Uranus, acolo unde un Aurel Vlaicu va construi primul aeroplan românesc. Pe locul acestui monument, să-l numim volant, a fost ridicat, ulterior, *Monumentul luptătorilor de la 13 Septembrie 1848*, care fuseseră o pildă de patriotism pentru urmașii lor de la 1877. Așadar, locul însuși al monumentului devenise un simbol al continuității în idealuri.

2. Hotelul "prizonierului"

O după-amiază liniștită de vară pe Calea Victoriei, în fața Teatrului Național. Pietoni pușini. Soarele bate în fațadele caselor de peste drum de *grădina Oteteșteanu* (astăzi Palatul Telefoanelor), încălzind tencuiala proaspătă a Pasajului Imobiliara (acum, Victoriei), ridicat pe locul vechii și celebrei *Case Bossel*. Între aceasta din urmă și clădirea aflată în prim-planul fotografiei, să ne imaginăm defilarea armatei române, care, în 1878, întoarsă de pe fronturile Independenței era primită cu un entuziasm de nedescris de populația bucureșteană aflată pe trotuare, la ferestre și în balcoanele învelite în covoare naționale, aruncînd flori și fluturînd drapele. Unul din participanții la această sărbătoare scria: „Podul Mogoșoaiei, acum Calea Victoriei, este înțesată de lume, de la Băneasa... pînă dincolo de Bulevard, astfel că abia puteai să te strecoari. Am stat în picioare și am umblat neconținut de la 11 pînă la 5, încît nu mai puteam nici a doua zi să mai calc pe tălpi (...) Apoi seara luminății cum n-au mai fost, pe Bulevard, arti-ficii, pînă la 10 din noapte, unde au asistat puțin și Altelea lor; apoi lume, lume că nu

era cu putință să treci pe dinaintea Palatului și a Teatrului, unde erau niște luminații cu gaz splendide, asemeni și în Grădina botanică și a Episcopiei, ceva într-adevăr feeric“.

Să ne mai imaginăm cum în clădirea din stînga fotografiei — actualul *Hotel Continental* — de la una din ferestrele sale sau poate chiar din balconul de deasupra intrării dinspre Teatrul Național, acolo unde în fotografie staționează o birjă, generalul Osman-pașa, prizonierul trupelor române victorioase la Plevna, Rahova, Grivița și Vidin privește marea paradă militară a celor care ne-au adus Independența. Firește, amănuntul nu este în măsură să sporească valoarea arhitectonică și istorică a vechiului hotel Continental, cu atît mai mult cu cît în anul 1878 el avea doar un singur etaj, ci să illustreze felul generos al românului în a-și trata prizonierii, ce-i drept iluștri, reprezentanți ai învinsei puteri otomane, care atîtea veacuri ne-a fost una din forțele asupritoare.

Se spune, în presa vremii, că bătrînul general Osman-pașa a plîns între zidurile acestui hotel, cînd un copil de român i-a întins o floare...

M.N. R.

BUCUREȘTI LA 1877

fișe de roman

Pe la 1870—1880 erau în București Gropile lu' Neptun (acolo fusese dezgropat, la niște săpături de casă, o splendidă statuie de marmură), Gropile lu' Aristide, Gropile lu' Pipăilă (starostele țiganilor hingheri) ș.a.

● Impărțirea pe „culori” a orașului a făcut-o, la 1775, *Vodă Ipsilant*.

● „Embaticul” se numea închinarea pe 99 de ani a unui teren în București de pe la 1877.

● Mahalalele Bucureștiului de pe atunci erau cele ale Abagiilor, Birjarilor, Căldărarilor, Covacilor, Făinarilor, Potcovarilor, Gabrovenilor, Găitănari, ca și mahalalele lui „Bate-Pește”, Falcă Prăjită, Jarcaleților etc.

● *Bilciul Cotrocenilor* se ținea, pe un petec de iarbă, lângă Azilul de bătrini, ridicat de Elena Cuza doamna, de 8 septembrie câte o săptămână întreagă.

● *Grădina lu' Filaret* era largă, umbroasă, bine încopciată de podgorii vineții, plină de pajiști, având în mijlocul ei o fântână de marmură palidă pe care pusese de-o făcuse Mihai Cantacuzino spătarul.

● *Hotelurile Bucureștilor la 1877* erau (aproximativ) 28. Dintre care cele mai cunoscute se numeau: *Hotelul lui Hugues* (de pe calea Mogoșoaiei), *Hotel de France* de la Zlătari, *Hotel Concordia*, *Hotelurile Caracăș și Patria* (din Piața Mare), *Hotel de Rusia*, din mahalaua Gorjanilor, *Hotel „Bien-garni”* de lângă biserica Domnița Bălașa, *Hotel „Uber Land und Meer”*, *Hotel Europa* (str. Stavropoleos), *Hotel „Nemțoaica”* etc.

● Casele dentistului *Lempart* erau cele în fundul curții cărora se tipărea, la *Weiss*, în 1877, ziarul „Războiul”.

● În casa *Vanicu* era redacția ziarului conservator „*Timpu*”, unde salahorea Eminescu.

● *Toderiță Rosetti*, fratele doamnei Elena Cuza, personaj principal al epocii locuia într-o casă mică, la răspintia străzilor Povernei și Brutarilor, pe al cărui frontispiciu triumghiular scria: „Parva domus magna quies” (Casă mică, tihnită (liniște) mare).

● Osman Pașa la intrarea-n București nu mai era însoțit de suitarlic (suită multă).

● Pe la 1877—1879 mai erau, încă, în capitală, spune pictorul francez *Edouard Marebeau*: „slugile arnăute cu mustățile pe oală, cu fes, cu ciucure lung, atîrnînd pe umărul stîng, vestă cu găitane aurii, de fir, ca berea, fustanelă”. Ei făceau pe paznicii și portarii.

● Trăsurile din București la 1877—1880 erau *Victoria* cu perne de catifea, felinare mari, lucioase, hamuri împodobite cu aramă. Birjarii („muscalii”) purtau tichie, în anieruri albastre, de postav.

● Tot la 1877—1880 străzile erau așternute cu piatră de rîu, gurile fiind umplute cu nisip.

● Ce se cumpăra la piață în 1870—1880 în București? Legumărie, lapte, brînză, unt, untură, pește, cărbuni de mangal, grăunțe pentru găini, giște, rațe, curci etc.

● „Apa se tîrguia de la sacagii: se punea în putini și se bătea cu făcălețul și cu puțină piatră acră pentru a fi limpezită” (*George Costescu: Bucureștii vechiului Regat*, Ed. Universul, 1944, pag. 126)

● Un „mahalagiu” de la 1877 era îmbrăcat cam așa: căciulă de blană de oaie (și vară!), mintean fără minci, o cămașă țărănească, lucrată, neapărat, în arnici (roșu și negru), pantaloni încrețiți, de aba, ghețe și bizețuri de gumilastic, briu roșu de lînă, iar la gît, legătură la fel, de lînă roșie.

● Petre Carp zicea: „Românul se naște burșier, trăiește funcționar și moare pensionar”.

● Brutărie venea de la nemțescu Brot = pîine

● Morile cu aburi din București: Assan, Olmazu, Andrei Popovici; mai erau: fabrica de spirt de la Floreasca, blănăriile lui Iordache Tancovici, curelăria lui Beekman.

● „Sufirurgii (subchirurgi) scoteau măsele, curățau (cu o verighetă) coșurile de pe față, puneau ventuze sau lipitori, la cei cu sînge prea gros, obezi, predispuși la congestie, la dambă, vara, ori de sărbători cînd mîncau și beau prea mult.

● Bolile bucureștenilor pe la 1877: trohana (guduraiul), tusea măgărească, spuzeala, porjarul, gîlcile.

● Medicamente la 1870—1877: rășină de jalapă și rugină de fier: hapuri de catramină, se mai luau și pilule Pink (care vindeau orice...)

● Pînă la 1880, în București, lumina era dată de felinare „în fluture“, cu gaz aerian.

● La 1876—1877 există în București ziarul „Curierul financiar“, condus de priceputul Mina Minovici. Tot pe atunci mai apăreau în București publicațiile: „Economia Naționa-

lă“ a lui P.S. Aurelian, „România Medicală (intemeiată în 1877 de medici ... Marcovici, Felix, Kalinderu și Fiala), „România liberă“ (1877) condusă de Dumitru Laurian + Ștefan Mihăilescu“.

● Jocuri de copii în București la 1870—1990: leapșa, barul, șotronul cina, la bordei, croquet-ul, tenisul, țurca, smeul, arșicele (făcute din rotulele genunchiului, din spate, ale meilor)...

● Doamnele în etate se coafau în epocă „à la belle femme“, cu cărare în mijlocul capului și coc la ceafă, iar fetele cu panglică la ceafă, de tafta, fundă — pieptănătura se numea „katogan“.

— Se parfumau, își dădeau cu pudră de orez parfumată.

Femeile se îmbrăcau în = satin moale

rips
otoman
serge
taffetas
velours poan, bătută și moale, rară

cele bogate purtau: blănuri: de chinchilla
skongs
samur
jder

la pălării își agățau — fente — cu cataramă de argint
aur
pene exotice

Bătăuși celebri din Bucureștii de altă dată: Manafu, Vină de bou, Falcă de mîgar, Mitu cîrpă-n nas, Trancă Temelie.

● Ce se cînta pe atunci (1877): „Tiii! ce extra e Natura/ La Șoseaua Kiselef!/ Te crucești, parol! Caști gura!/ și îți vine gust de chef...”

● Din argoul bucureștilor de la 1877: țuicii noi i se zicea „zăpăceală“, o cafea turcească se chema „taifas“, sticlei cu apă rece i se spunea o „naturală“, scobitorilor „Miticii“ din Caragiale le ziceau „baionete“.

● Oamenii politici ai vremii purtau toți porecle. Astfel: I.C. Brătianu era „Vizirul“ dar și „Firfirică“, D. Brătianu era „Catîrul“, I. Ghica, „Cocoșilă“, C.A. Rosetti „Berlicoco“, Cristian Tell, „Tremurici“, C.F. Robescu, „Cataramă“ etc.

● Generalul rus Alexandr Vereșchiaghin, frațele ilustrului pictor prezent la Plevna și mort, mai tîrziu, la Port-Arthur, scria în 1877 despre București că „parcă e scufundat în grădini“, iar pavajul străzii principale, al Mogoșoaiei, ar putea „fi invidiat“ și de Petersburg“

DAN MUTAȘCU

LA ASALTUL GRIVIȚEI

fragment din romanul în pregătire FANA

Cînd Jorj intrase în casă, Melinda era pregătită ca o mireasă. Sta pe perne, cu părul, negru, lung, despletit, cu fața albă palidă, ca în noaptea nunții. El se uită, uimit, tot ca atunci cînd fu surprins de neprihănirea ei, și apropiindu-se o sărută pe frunte, pe gură, întrebînd: „Ștefan? cu aluzie la sexul născutului. Ștefan?”. „Nu“, răspunse ea și mai repetă încă o dată.

Un hău i se deschise în suflet și o apă tulbure începu să-i curgă prin lumina ochilor. Tristetea îl impresură din creștet pînă în tălpi. Se stăpîni și nu zise nimic, rămînînd cu ochii ațintiți pe Melinda și în locul ei văzu Helada cu istoriile și încrengăturile aruncate peste leagănul scitic. Învinsese!... Așteptarea atît de îndelungată nu se implinise. De opt luni de zile, din clipa cînd Melinda îi spuse „mi se pare că am rămas“, nu se îndoi o dată că pîntecul ei purta flăcău și se lăsase furat în visare, îmbătat de ziua care va să vină. O dată nu l-ar fi corectat Melinda măcar printr-o vagă aluzie că ar putea să fie fată. Acum i se părea că ea se bucura și în adîncul sufletului chiar era fericită de tulpina de viață; mladă sălbatecă pentru altoiul hărăzit să aducă în ea rodul... Se mîndrise prin vetrele străbune pe unde îl ducea ingineria și aparținuseră altădată Stroieștilor că o să aibă urmaș, înțelegînd prin aceasta neapărat spiță bărbătească din care să continue neamul și numele lor, să se răspîndească peste cîmpia de jos într-o lume fără pămînturi și ranguri boierești dar cu Dunărea graniță cînd puhoaiete n-o mai calcă cu neorînduiala lor (lăsînd la fiecare retragere izul descompunerilor și a tot felul de boli sufletești și trupești). „Acum de-ar învia boierii și iobagii să se simtă măcar o clipă

uniți pe brazda reavănă a țării, gîndea Jorj, nu numai atunci cînd înfruntau dușmanul și se încurajau luptătorii spunîndu-și „lo-vește frăține!“! Era pe atunci mai mult o datorie decît o domnie, și încă o datorie grea, numele de boier. Dar se petrecuseră atîtea și avură parte de atîtea încercări venite de la granița din vecini încît se subțiasse neamul Stroieștilor, ca și altele, și Jorj se opri cu amintirea la un nume ce dăduse faimă neamului și vestitelor sate de țărani de la Dunăre. Era acesta, spun hri-soavele, un țaran iobag, un șerb sadea care făcuse minuni de vitejie în oastea lui Mihai Vodă Viteazul în luptele cu otomanii și îl învrednicise domnitorul cu ranguri militare, făcîndu-l apoi strajă la Dunăre. Iar la nume adăugîndu-i un nou titlu, acela de boier domnesc și stăpîn pe cîteva moșii luate de la trădătorii și fugiții din țară. Din tulpina acestuia se ridicară oameni vrednici precum se atestă în documente demne de crezare și sînt vii încă în memoria satelor dunărene faptele de iubire de patrie și înnobilită avîntare în luptă săvîrșite de unul cu numele de Ștefan Stroiu în Războiul Independenței din 1877/78. După ce ai noștri se însoțiră cu rușii și cu bulgarii patrioți, lovînd din trei părți oștile otomane, cum făcură și în alte rînduri, avîntul și ușurarea cuprinsă inima poporului într-un lung oftat în pragul deplinei eliberări... Lupta însă era crîncenă și cu căderi de-o parte și de alta, și frontul cerea săbii și piine. Boierul Ștefan fusese cel dintîi care nu catadicsi de la această alăturare și își goli hambarele pînă la sacii de semințe. Ei, Stroieștii, Buzeștii — alții decît cei știuți, Popeștii, erau cei mai aproape și ștafetele și delegații ce se întor-

ceau după aprovizionare la ei se opreau întâiași dată. Și drept răspuns încărcară bacurile și le conduseră oamenii lor pînă la celălalt mal unde așteptau soldații noștri să le transporte spre liniile de front. Apoi din nou sosiră trimișii după cereale. Ștefan Stroiu nu se gîndi la ce va semăna în brazda primăverii. Scoase sacii cu porumb să fie hrană pentru oameni și pe cei cu ovăz și orz pentru caii călăreților și ai celor de la tunuri. Bărbat în plină tinerețe și cu o casă de copii, alerga din noapte în noapte cu împuțerniciri de la guvernul țării ca să rostuiască cele cite se iveau la Dunăre și în imediată apropiere a fronturilor, trebuind printre altele să se ocupe de cazarea răniților și bolnavilor întorși din linia întâi. Ultima golire a gospodăriei o făcu de sărbătorile Rusaliilor, cînd își adună vitele de la pășune și cu mîna lui tăindu-le funiile ca să le alăture cioporului adunat să treacă Dunărea. Își opri un cal pe care încăleca și umbla pe cîmpuri ca să-și vadă semănăturile aproape paragină. Necheza murgul zi și noapte în pustietatea grajdului în care rămase și rar de îl mai încăleca stăpînul; doar cînd se avînta la județ după porunci. De acolo aduse noua hotărîre a țării de a mai trimite un contingent de ostași că luptele crîncene răriră

rîndurile românilor, și pînă or veni alții mai departe, să iasă în ajutor feciorii de la Dunăre, cîți au mai rămas. Ștefan Stroiu colindă sat după sat, înrolînd, nu după poruncă, ci voluntari, tineri, bătrîni, pe toți cei care voiau izbăvirea țării de amestecul turcului. Și mulțimile din satele lui o voriră fără murmur. El se alinie în fruntea lor și cu cîntece de ale pandurilor și „armiei române“ de pe timpul lui Bălcescu și Magheru, porni la luptă cu ai săi. Trece prin fața casei și își salută familia și uncheșii cu mîna la chipiu, călare, mîndru ca un prinț. Văzîndu-l țărani bărbătoși și cu inimă tare, cîntau și mai avan și pe unde ei treceau satele strigau „să trăiască!“ Se mobilizau unul după altul, se incolonau și treceau Dunărea, luînd-o către crestele Balcanilor. În aer plutea izul verii cu griul în pîrgă și în curînd de secerat. Ei însă mergeau să împlinească a istoriei poruncă și nici o deznădejde nu-i cîntea. Se aliniară trupelor pedestre, dorobanților români, și Ștefan Stroiu, în grad de ofițer, se adăposti cu ai lui prin tranșee și redute, lăsînd calul pe seama curierilor. Luptele le cunoscuse din primele zile, secerîndu-i mulți săteni care în afara curajului n-adaseră cine ce știință în alte războiului. Dar cei scăpați se acomodară situațiilor și în scurt timp deprinseră tainele lui Marte. Tineri, bătrîni, ostași, civili, se înfrățiseră într-o sîntă și neasemuită tărie și credință în biruință, și în puținele ceasuri de somn numai la asta visau, văzînd omul și țara liberă. Niciodată nu se simți mai om boierul, nici atunci cînd stătuse cu Vodă la masă și cinară, nici atunci cînd era boier în țara și casa lui, ca în lunile ce le petrecu cu ai lui în tranșee sau pe cîmpurile arate de ghiulele sub arșița verii, însetați, de le crăpau buzele pînă să găsească un strop de apă, ori inundați de păduchi, dar cu suflul de martiri pînă la ultimul om. Muri la sfîrșitul lui august la asaltul Griviței, în aceeași zi, la cîteva ceasuri, sau mai puțin, după ce îl văzu pe redute pe căpitanul Nicolae Walter Mărăcineanu prăbușindu-se; fericit și împăcat Stroiu că românii ocupară înălțimile și-l alungară pe inamic pe povîrșinul celălalt, în jos spre Plevna, răsunînd victoria dorobanților peste freamătul mării și piscurile Thesaliei...

Din punctul acesta pornea motivul mîhnirii și îndurerării lui Jorj că soarta nu-l fericise să-i aducă Melinda un fecior căruia să-i dea numele străbunicului său, eroul de la Grivița: Ștefan Stroiu!

TEODOR TANCO

O CHESTIUNE DE STIL

Pentru ce s-a bătut Bălcescu la școală cu Sotea, cînd Ion Ghica i-a luat apărarea? Pentru o bucată de halviță, pe care gălgănușul, primul său Goliat, i-o luase cu forța.

Prima „explozie” de energie morală a acestui David, supt la față și foarte trist, se poate să fi fost tocmai furia pusă în recuperarea unui bun copilăresc, dar aici trebuie să fi intervenit și prima descoperire a samavolniciei, încercată pe pielea lui sensibilă de băiat plăpînd, puternic doar prin voință și prin combustivitatea fantastică a inteligenței. Temperamentul de luptător, pînă în pinzele albe, al lui Bălcescu, îl definește splendid tot Ghica, în Scrisori, într-o observație plină de umor. E, în același timp, de o mare finețe stilistică faptul că această observație glumească — o gaminerie de foști colegi — stă cuprinsă între brațele brusc deschise ale unei paranteze discrete, ca și cum gravitatea tonului, aici, ar fi stricat...

...Într-o seară — povestește Ghica — ne aflam mai mulți amici adunați la maiorul Voinescu al II-lea; acolo, după ce ne-am luptat și ne-am trîntit, după cum ne era obiceiul (*căci Bălcescu, deși cel mai slab dintre toți, dar căuta trînteala cu luminarea* — s.n.), cînd ne-am potolit, l-am pus cu d'asilă de ne-a citit opera sa: Puterea armată la Români... S-ar putea ca marea admirație pe care Bălcescu a avut-o pentru Mihai Viteazul să se fi datorat, în afara importanței simbolice a acestui erou al istoriei noastre, și unei anume stări de inferioritate fizică, provocată de maladia ce avea să-i curme de timpuriu viața. Ardența sa de suflet, Bălcescu n-o vedea, poate, mai bine adăpostită decît în gestica, în energia fizică a întregitorului. Dar și Mihai Viteazul, dacă ar fi scris, ar fi scris ca Bălcescu, văzînd în litera lui un bun aliat al faptei istorice. Presupunînd că ei doi ar fi fost contemporani și că limba ar fi fost gata formată, domnitorul vizionar s-ar fi văzut oglindit, exprimat, în viziunea intelectuală, în însuși stilul Cărturarului.

„Nicu Bălcescu — notează Ghica — scria lesne, stilul său era limpede, strîns, nervos și elegant...”

Un stil de general comandînd oști ideale. Momentul 1848 a fost și o chestiune de stil. În faza redactării, proclamația de la Izlaz a fost și ea o problemă de stil. A existat un stil Heliade și a existat un stil Bălcescu. Lupta dintre ele era de fapt o luptă între două direcții, din care avea să învingă în mod necesar stilul controlat, lucid, aplicîndu-se atent realității. În aceleași Scrisori, aceleași Ghica, martor fiind, ne spune cum a citit Eliade proiectul său de proclamație. Era „o invocațiune mai mult literară decît politică, plină de poezie și de misticism, dar care anevoie ar fi fost înțeleasă chiar de clasele cele culte”. El (Heliade) trebuie să se fi simțit lezat în orgoliul său, pe care Ghica îl critică atît de aspru, aflînd că proclamația era gata „redactată, discutată și adoptată” de către toți membrii și că stilul ei era stilul lui Bălcescu, opus, nu numai ca intransigență revoluționară, dar și ca mod de a face înțelese scopurile luptei.

Stilul grandilocvent al primului nostru mare enciclopedist se dovedește a fi, pentru cititorul modern, — obișnuit cu viața scurtă a retoricii și emfazei, — o consecință a inerției istorice și conservatorismului prezente în singura, dar esențială obiecție de fond a lui Heliade, adusă punctului ce privea împroprietărirea țăranilor. Faptul că un țăran ar fi rămas cu gura căscată ascultînd cuvintele acelor binevoitori domni în redingotă și cu eșarfe, ar fi fost o teribilă condamnare istorică. Bălcescu și ai lui înțeleseseră cît de importantă era claritatea mesajului.

Să ne imaginăm, omeneste, scena în care Heliade, învins, acceptînd și punctul în litigiu, împroprietărirea țăranilor, „a aderat la redacțiunea lui Nicu Bălcescu”, și, venind a doua zi la Ghica acasă, „a scris cu mîna lui acea proclamație sub dictarea Bălcescului...”

Acest moment merită o dramă scrisă... Să nu-l nedreptățim însă pe marele bărbat în mantie albă.

Poezia, sărînd înainte în viitor cu darul ei profetic, peste confuzia politică, răscumpără totul, ca acel *Sonet*, „La anul 1830” al lui Ion Heliade Rădulescu:

„.... An rău din urmă trecutul fie,
Relele toate cu dînsul fie;
Rădăriștea treacă, s-o numim vis.
Unirea, cîntea în rumâni să crească.
Dreapta reformă în veci trăiască...
Cheile sună... tot s-a deschis”.

Versuri tulburătoare.

CONSTANTIN ȚOIU

Perle folclorice

Cătănire-aș, cătăni

*Cătănire-aș, cătăni,
Numa pușca de n-ar fi
De-ar fi pușca de scaiete,
Regimentu plin de fete.
Cătănire-aș fără frică,
De-ar fi mîndrușă mică.
Da mîndrușă-i mărișoară,
Ochii la feciori îi zboară.
Și mîndrușă-i cam ușoară,
Șede la feciori în poală.
Oleacă-i și hamîșuță
Și le poate fi drăguță*

Informator: **TRIPA TEODOR**, 87 de ani
Satul Cil

La fîntînă-ntre livezi

*La fîntînă-ntre livezi
Est-on păr cu pere verzi,
Cu perele de argint,
Cu crengile la pămînt
Buie lotrii să le fure,
Pînditori pe cine-om pune?
P-o fetiță și p-on june
Tăt pîndiră, cît pîndiră
De l-o vreme să iubiră.
Zisă pruncu cătă fată:
— Hai, noi fată, să fugim,
Să fugim în satu mic,
Să nu știe-a voști nimic
Să fugim în satu mare,
Să nu știe maică-tale.*

Informator: **BEJAN PETRU**, 86 ani
Buteni

* * *

*Frunză verde busuiocu,
Scoate-mă, maică, la jocu,
Leagă-mi salba cu galbeni
Cum-i portu la Buteni
Și-o pană roșie-n chică,
Că mi-s fată frumușică.
Scoate-mă, să fiu jucată,
Că mi-s cea mai mîndră fată.*

*Stli maica și mă dete
La ocol cu iarbă verde,
La ocol cu iosag mult
Și cu bărbatu urît.*

*Grăbi maica și mă dete.
La bătrîn fără măsele,
Nici aude, nici vede,
Numa minciunile crede.*

*O săptămînă-nplinii
Și la măicușă fugii,
Și-n grădină mă băgai
Și florile-m blăstămai.*

*Joi-a-n tîrg la Șăbișu
Io mă vād cu drăgușu
Și mă poartă pîntră șătre
Și face-n ciudă la fete,
Și mă poartă pîn duceane
Și face-n ciudă la nane.*

Informator: **BEJAN PETRU**, 86 ani
Comuna Buteni.

Balada lui Bisorca

Toată lumea-mi zice lotru
C-o dusăi pă mindra-n codru
Toată lumea-mi zice hoțu
Numa mindra-mi zice soțu.
Pe marginea pădurii
Prinsără-mă jandarii,
Doi mă leagă,
Doi mă-ntreabă,
—Ce-ai făcut, Bisorcă, dragă?
—Furai bani de la bărbați
Și-i împărții la săraci.
Pe bogați îi jefuiesc,
Pe săraci îi miruiesc.
La fereastra de uiață
Vine mindra și mă-ntreabă:
—Ce mai faci, Bisorcă, dragă?
—Stau aice la-nchisoare
Vreau jandari să mă omoare,
Vinde-ți, mindră, rochia
Și-mi deschide temnița.
Vinde și măgelele
Și-mi deschide zalele.

Informator: **FARCAȘ ANUȚA**, 60 ani.
Rădești

Culese de prof.
CORINA BEJAN

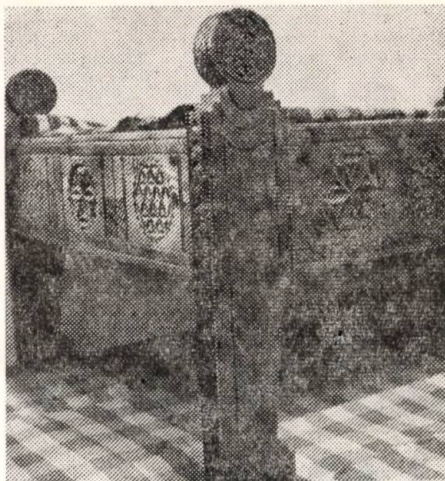
* * *

Măicuță ș-al meu noroc,
Îl pusăși maică pe foc
Și sub lemne pusăși paie
Și-l arseși cu hopătaie.
Norocu meu cel bun
S-o făcut pulbere-n drum
Și norocu meu cel mare
S-o făcut pulbere-n cale

Creangă verde rupe-oi,
Pă jenunte serie-oi,
La badea trimite-oi,
El să vadă și să creadă
Cum mi-i inima de neagră

Ce gindești tu, ceapă neagră,
Că tu-i fi la badea dragă,
Să fii ceapă cum îi fi,
Ca mine dragă nu-i fi.

Informator: **BOCIORT SILVIA**, 29 ani
Comuna Almaș

* * *

Nu-i da, doamne, nimănu
Ce-mi dai mie și codrului.
Codrului i-ai dat frunza
Și mie pă urta.

Ș-asar-am fost la iubit,
Nevasta m-o spovedit,
Da pă sară, iar m-oi duce,
La nana cu buză dulce.

Ochii tăi mindră ș-obrazu
Mă-mbătară ca vinarsu,
Mă ținuse mindră pă brață
Și mă-mbătași pă viață.

Informator: **BEJAN PETRU**, 86 ani.
Comuna Buteni.

OBSESIA LUNII

Într-un cadru nocturn din *Cantonul părașit*, luna e prezentă aproape convențional, mai întâi printr-o precizare realizând sugestia și atmosfera: „Luna se clătina într-o copcă de nori”. Într-un pasaj ulterior, apare asociația: „Jos, spre apus, luna ieșită din cețuri părea botul unui mînz plecat să pască prin cîmpiile cerului”. Acest tip de prezență devine o realitate unică. În *Fintina*: „Dar uită-te, bradule, s-a limpezit zarea, și luna — tot pe cer. E cit o jumătate de potcoavă și a înțepenit deasupra salcîmului de pe hotar”. În *Dincolo de nisipuri* e element dominant într-un peisaj halucinant: „În față răsărise luna. Era galbenă și vălurită ca obrazul unei bătrîne. Nisipul scînteia. Dunga lui albicioasă, ca de sidef, se isprăvea în lună. Sau poate de-acolo curgea în albia rîului”. Cîeva din *O sută de nopți* remarcă: „La Bosfor... luna e galbenă-galbenă, ca zăpada urînată de-un bețiv”. O povestire se numește *În vîpaia lunii*: „Luna, subțire, scorojită ca o lipie arsă, vîrui fruntea casei cu cerdac...” Această e precizare specifică; dar, Patraulea înnebunește bîndu-și țuica și din cauza lunii. „Era lună și el zicea că ninge. A băut pînă la ziuă. În noaptea următoare a întins din nou masa. Luna, ca și ieri, se bălăcea, în căldarea cu țuică, iar Patraulea, tot singur între luminări, bea și cînta”. Ene Lelea din aceeași povestire, își realizează comunicarea cu Sorica tot prin lună. „Sorica dispăruse. Îi văzu umbra, mișcîndu-se între stîlpii de la popicărie, prin lumina albă ca de var a lunii și înțelesese că fata l-a căutat și-l aștepta. Îl scutură un fior la inimă. Tremurul, ca un șoc electric, se transmise în tot corpul. „Măi, rise el, cu ochii la lună, te-ai țicnit de tot!” Luna dansa în brațele unui pitic de tinichea de pe creasta

unei case din fundul unei curți. În *Vară buimacă*, baba Anica caracterizează o vreme prin lună: „O, ce vară buimacă, în vara asta mi-a zburat cocoșul în lună!” Luna determină atmosfera, și apare direct. „Luna, scăpătă printre nori, își rupea coarneau în fereastră”. Și: „Văzu, departe, numai luna, care atîrna coaptă peste cîmpie”. O altă povestire implică de asemeni luna în titlu și o finalizează: *Luna, ca o limbă de cîine*: „Argova zbiară la lună: „Coniță, ai crescut ca o brîncă în plină zi! Uite, am să-ți atîrn patru picioare sub burtă și o să te schimb în vacă”. M-am răzgîndit, pentru că mi-era lene să întind mîna pînă la ea, și i-am zis: „Hai, te iert, du-te să te tăvălești pe spinarea a două ciocănituri, și-o să scoți viermi din coaja pămîntului”. Finalizarea erotică placind tragedia oribilă consumată înainte se face prin aceste ultime rînduri ale povestirii: „În clipa aceea răsări luna. Atîrna pe cer ca o limbă de cîine, și cel care nu știa dacă este Argova sau Matei Matei închise ochii, orbit”. În *Zgomotul*, cîeva povestește ziua ceva, dar introduce luna în legătură cu o sinucigașă: „Ce nopți, mă, acum clopotele, sub luna asta galbenă ca lemnul de fag, nu mai sînt de fier, sînt de iarbă, un culcuș de păsări, va să zică”. Alf, din *Iarba vînată*, își rezumă existența la mare, la sfîrșitul unei vieți ratate: „Și-acum sînt aici, la mare, ca să-mi aduc aminte de... Nu mai știu de ce. A, femeia și luna”. În *Doi saci de poștă*: „Aplecat de vînt, grîul făcea ca noaptea să ni se pară galbenă. Bineînțeles, și luna juca un rol. Între ape, luna e isterică, uneori mi se face frică de ea”. Mai departe: „Stuful suna aproape, un zgomot mărunț, fără trup, fărîmițat, luna se turtea de podele, și dincolo, în odaia cu fe-

reastă spre cîmpia de grîu, Jucu începuse să cînte — un cîntec destrămat, fără cuvinte, spus din gît, prevestitor de urlete“. Şi: „Luna-i aurea gura umedă“. În *Covorul violet*, din *Caii albi din oraşul Bucureşti*, prezenţa lunii printr-un copil: „Sus, în cer, luna, bucălată şi pusă pe gilceavă, trăgea de codiţe o stea verde“. Un cal de lemn coboară din pridvor şi bea apă dintr-o copcă făcută de lună în apa îngheţată, luna se schimbă într-o fată îmbrăcată într-un voal lung, coboară şi devine personaj principal în tot ce se întîmplă mai departe. *Ingerul a strigat* acumulează în circumstanţe diferite luna. Ion Mohreanu în confesiunea lui „stă cu faţa la luna din ceru Dobrogei, rotundă şi încinsă ca un fund de copil opărit“. Apar determinări: „În apă, Ioana, sora lui Chiscăneanu, a lu electricu, se scâldea, că era lună...“ O dez-voltare a unui dialog despre lună:

— Ce e? Priveşti luna? şi arată luna pe sub care treceau nori negri ca nişte stafii de scrum.

— Nu, de ce să mă holbez la ea? Luna e roşie, da nu ţine de cald. Luna e un vas.

— Cum ai zis? făcu Tălmăciu neînţelegînd.

— Luna e un vas cu lacrimi. Din marmură şi din sticlă. Înăuntru sînt adunate lacrimile cu care Maria Magdalena l-a plîns pe Isus Christos. Noaptea sînt sînge, adică lacrimi de cîntă, înţelegi? Iar ziua sînt de rouă, bucuria iertării.

— Şi nu curge?

— Luna?! Păi e un vas sfînt. Numai Dumnezeu o şterge de praf şi n-are nici un interes să-i dea gaură cu burghiu, nu-i așa? Toate acestea sînt spuse într-o situaţie limită, în condiţiile retragerii trupelor germane în ultimul război. Apoi, mai departe, alte prezenţe. „Ploaia fugise dincolo de Dunăre şi peste şoproanele lui Berechet scliepa luna, mică şi rotundă ca o ţiţă de femeie“. Dunărea avea un foşnet calm, tinicheaua lunii sta să se topească“. O acţiune începe cu „Sub luna verde, ca o turtă de venin...“ Sau: „Ieşise luna, mare cît fundu unui butoi cu bere — cît crescuse luna-n două nopţi — şi-n lumina ei de argint văzui caii care sforăiau...“ Un episod interverteşte şi adună planuri spaţiale într-o realitate unic asamblată: „atîrna între crăcile unui salcîm bătrîn ca un ochi de spînzurătoare. Am încremenit. Prin laţu spînzurătorii se strecurau încet-încet, fumuriu, gîtul unui cocor. „O să moară“, mi-am zis îngrozit, şi mi-am dat drumu să lunec pe scară. Jos, în curte, frica mi s-a risipit, cocorul dispăruse“. Acest tip halucinant de relaţionare a spaţiilor trece în fantastic: cocorul este găsit mort de Ion Mohreanu, exact așa cum îl văzuse, spînzurat de lună. Alte circumstanţieri: „Peste zi, luna atîrnase în cer ca un castravete galben, acum se făcuse rotundă şi mare, şi se scâldea în balta aia putredă“. Sau determinări planetare: „Dunărea, în vale, la o sută de stînji, se izbea între pereţii ei de lut, împinsă de luna în creştere...“

Vibraţiile lunii: „Luna tremura. O gheară de gîină rîcea în ea“. Şi: „...luna era subţire, străvezie s-o ciupeşti cu unghia şi s-o destrămi...“; „Luna, deasupra lor, era o căldare plină de gheaţă, în munţi fulgera“.

Exemplele date sînt destule pentru a fixa în selenar unul din termenii de referinţă ai realităţii prozatorului. Frecvenţa lunii nu poate fi considerată întîmplătoare. Ceea ce tutelează luna este de asemenea singular: apar alegeri clare şi sub acest aspect. Pentru a explica tipul de prezenţă selenară se pot cita lexicoane, lucrări de istoria religiilor, de astrologie; dar sînt importante înainte de toate trimiterile la un mod arhaic de percepţie a lumii. Luna nu se prezintă ca element decorativ, lipseşte feericul romantismului minor, pretutindeni luna e deformată, grotescă, dionisiacă. Se face de obicei o distincţie între solar şi nocturn: norma zilei şi pasiunea nopţii. Nocturnul e pus sau nu în raport cu selenarul. Dar la Fănuş Neagu, luna domină atît noaptea cît şi ziua, după cum s-a văzut. Rareori e indicat soarele, iar atunci cînd apare, el are caracterele selenarului. Luna aceasta e demonică, legată de magie, eres, halucinaţie, somnambulism; oamenii sînt lunatici, trăiesc sub *văpaia* acestui astru. Culoarea Mohrenilor este în fond cea selenară: luna e simbolul morţii şi culoarea anticipă sfîrşitul personajelor. Aceasta e luna fantastică, magnetică, a stării de buimăceală, de lipsă de precizie a realităţii pragmatice.

O altă caracteristică a acestei prezenţe fascinante, este dată de viziuna asociativă. Luna acţionează, determină acţiuni, programează oameni dar în acelaşi timp e compartă, asociată. Orice asociaţie pretinde inducţia şi deducţia: toate apariţiile asociative groţesti şi fantastice aduc deformări şi mutaţii de tot felul. Contraste adunate prin lună devin semne ale unităţii universale: cosmic, mineral, uman, animal, vegetal. Din acest punct de vedere, Fănuş Neagu face totul pentru o imagine a selenarului unică în literatura noastră, şi poate că va trebui căutat inutil un exemplu similar în vreo literatură străină.

MARIAN POPA

GABRIEL GARCIA MARQUEZ

TOAMNA PATRIARHULUI

[fragment/]

...A dormit liniștit pînă în ceasul de zori al mulsului cînd a găsit sala de audiențe transformată într-un morman de țandări și gunoaie căci răsculații din cazarma Conde catapultaseră pietre care n-au lăsat întreg niciun geam în toată galeria dinspre răsărit și șomoioage de cîlți aprinși căzînd prin geamurile sparte, umplînd personalul palatului de panică în tot timpul nopții, de-ați fi văzut ce balamuc era generale, n-am lipit geană de geană alergînd dintr-un loc în altul cu pături și găleți cu apă pentru a înăbuși focarele de incendiu ce izbucneau în cele mai neașteptate unghere dar el abia îi asculta, v-am spus să nu vă bateți capul, zicea tîrîndu-și picioarele grele de-a lungul coridoarelor pline de cenușă și de zdrențe de covoare și de goblenuri arse, dar o să continue, îi spuneau, au trimis vorbă că mingile de foc n-au fost decît un avertisment, abia de acum o să înceapă exploziile, generale, dar el trecu prin grădină fără să-i pese de nimeni, aspiră în umbră zvonul trandafirilor ce se nășteau atunci, cîntecul cocoșilor în vîntul mării, ce facem generale, v-am mai spus-o, vedeți-vă de treabă, ce dracu, și s-a dus să supravegheze ca în toate zilele mulsul, așa că răsculații din cazarma Conde au văzut și în ziua aceea că la ora obișnuită apare căruța trasă de catiri cu cele șase butoaie de lapte din grajdul prezidențial și pe capră ședea căruțașul de totdeauna cu porunca de a le spune că iată aici vă trimite generalul laptele ăsta să vă umpleți burțile deși scuipați mîna care vă dă de mîncare, și striga cu atîta inocență că generalul Bonivento Barbonza a ordonat ca laptele să fie primit, dar cu condiția ca înainte de-a fi împărțit să guste căruțașul din el ca să se vadă dacă nu e cumva otrăvit, și atunci s-au deschis

porțile de fier și cei o mie cincisute de răsculați îngrămădiți în geamlcurile dinspre curte au văzut cum ajunge căruța în mijlocul ei pietruit, îl văzură pe ofițerul de serviciu urcîndu-se pe capră cu o cană și un polonic ca să-i dea căruțașului să guste laptele, l-au văzut destupînd primul butoi, l-au zărit zburînd în clipita efemeră a unei fulgerări orbitoare și apoi n-au mai văzut nimic în vecii vecilor în arșița infernală a clădirii lugubre de mortar galben în care n-a existat nicicînd nici măcar o singură floare și al cărei moloz a rămas o secundă în palatul suspendat în văzduh de explozia înfricoșătoare a șase butoaie de dinamită. Gata, oftă el zguduit de răsufllul seismic care a risipit în colb și alte patru case din vecinătatea cazarmii și a făcut țandări cristalele de ospăț din dulapuri pînă în cele mai îndepărtate mahalale, gata, oftă el cînd furgoanele gunoierilor au cărat din curtea fortăreței din port cadavrele celor optsprezece ofițeri împușcați cite doi spate-n spate ca să se economisească muniția, gata, oftă cînd generalul Rodrigo de Aguilar a venit cu vestea că, generale nu mai e din nou nici o palmă de loc pentru arestați politici, gata, oftă cînd au început clopotele de bucurie, jocurile de artificii, muzicile de slavă vestind începutul unui nou secol de pace, gata, paștele ei de lume, s-a terminat comedia, spuse, și a rămas atît de convins de aceasta, atît de nepăsător, atît de neglijent cu securitatea sa personală, încît într-o dimineață cînd străbătea curtea întorcîndu-se de la muls instinctul nu i-a tresărit ca să-l descopere pe falsul lepros ridicat dintre tufele de trandafiri pentru a-i aține calea în burnița lentă de octombrie și nu a zărit decît prea tîrziu lucirea instantanee a revolverului albăstrui, arătătorul

care începu să apese tremurător pe trăgaci și a urlat cu brațele deschise, oferindu-și pieptul, îndrăznește codoșule, cutează numai, cutremurat de uimirea că i-a sosit ceasul în ciuda tuturor prezicerilor foarte clare, trage de ai fudulii tipă în clipita imperceptibilă de ezitare când o stea pală s-a aprins în cerul ochilor agresorului, când buzele i s-au albit și voința i se clătină, și atunci l-a fulgerat cu măciucile pumnilor amețindu-l de tot, l-a doborât la pământ cu o lovitură a brațului său cît o grindă, a deslușit ca dintr-o altă lume larma gărzii alarmate de țipetele sale, abia își dăte seama de izbucnirea de tunet neîntrerupt a celor cinci detunături când

falsul lepros își descărcă în burtă, zvîrcolindu-se într-o baltă de sînge, cele cinci gloanțe ale revolverului ca să nu fie înhățat viu de anchetatorii cumpliți ai gărzii prezidențiale, a auzit prin hărmălaia palatului răscolit de cele întîmplate propriile sale porunci fără apel ca hoitul să fie tăiat în patru pentru ținere de minte, afumat și sărat ca o pastramă, capul macerat cu sare să fie expus în piața centrală, piciorul drept la granița răsăriteană de la Santa Maria del Altar, cel stîng în occidentul fără hotare al pustităților de salpetru un braț în vastele savane și celălalt în marile păduri, iar bucățile de trunchi fripte în untură de porc și lăsate la soare și vînt

pină carnea se va mumifica pe oaste să fie purtate de-a lungul și de-a latul acestui nenorocit de bordel de negrii, ca să nu rămână unul care să nu știe ce pătesc cei ce ridică mîna asupra tatălui lor, și încă verde de minie a alergat la boschetele de trandafiri de unde garda scotea cu împunsături de baionetă pe leproși, ia să vedem care cutează să ridice capul ucigași împuțiți, s-a urcat pe terasă alungîndu-i cu lovituri de copită pe paralitici, să vedem dacă știți cine v-a pus mamele să vă fete, fii de tirfe, a străbătut coridoarele strigînd să se topească în pămînt cu toții, paștele lor, că vine cel ce poruncește, înspăimîntîndu-i pe slujbași și pe lingusitorii nerușinați care-l proclamau „cel etern“, umplu casa de torentul de pietre al răsuflării sale de vulcan, trecu ca un fulger prin sala de audiențe și dispăru în apartamentul privat, intră în dormitor, închise cele trei belciuge, trei zăvoare și trei lacăte și-și scoase cu virful degetelor pantalonii lipicioși de rahat. N-a cunoscut o clipă de odihnă adîncînd în jurul său pentru a descoperi vrăjmașul ascuns care a pus arma în mîna falsului leproș, pentru că simțea că era atît de aproape că-l putea atinge cu mîna, atît de pârtaș la viață sa încît cunoștea ascunzătorile unde-și ținea mierea de albine, avea ochii la găurile cheilor și urechi în pereți la orice oră și se afla pretutindeni ca portretele mele, o prezență abia simțită adîind în alizele lui ianuarie și îl recunoștea în adierea iazminelor în nopțile fierbinți, urmărindu-l luni în șir în spăima insomniilor cînd își tira copitele de strigoi prin cele mai ascunse odăi ale palatului cuprins de tenebre, pînă cînd într-o noapte în timp ce juca table desluși prevestirea materializată într-o mîna gînditoare care închise jocul cu un dublu de cinci și ca și cum o voce lăuntrică i-ar fi dezvăluit că era mîna trădării, paștele ei, asta e, își spuse perplex, și ridicîndu-și privirea prin șuvoiul de lumină al lămpii din centrul mesei întîlni frumoșii ochi de artilerist ai cumătrului meu de suflet generalul Rodrigo de Aguilar, paștele ei, brațul său drept, complicele său fidel, nu e cu puțință își spunea tot mai îndurerat cu cît se deslușea mai adînc urzeala de minciuni cu care l-au amăgit de atîția ani pentru a ascunde adevărul că bunul meu cumătru de-o viață întreagă se afla în slujba politicienilor de ocazie scoși de el în mod capricios din cele mai obscure străfunduri ale războiului civil, i-a îmbogățit și i-a copleșit cu privilegiu fabuloase, s-a lăsat înșelat de ei, a tolerat să-l folosească pentru a se înălța pînă acolo unde n-a visat niciodată să se cocoțeze vechea aristocrație măturată de suflul irezistibil al furtunii liberale, și totuși jinduiau mai mult, năzuiau spre locul de ales al Domnului pe care și-l rezervase sieși,

vroiau să fie eu, tiii de tirfă, iar drumul le-a fost luminat de luciditatea glacială și de prudența nesfîrșită a omului care a ajuns în regimul său la cea mai desăvîrșită încredere și la cea mai cumplită putere folosind privilegiul de a fi singura persoană căreia îi îngăduia să aducă hirtii la semnat, îl făceam să-mi citească decretul cu putere executivă și legile pe care numai eu le puteam emite, îi indicam modificările și semnam cu urma degetului mare punînd dedesubt pecetea inelului păstrat într-un seif al cărui cifru nu-l cunoștea decît el, în sănătatea dumitale cumetre îi spuneam de cite ori îi înmînam documentele semnate, uite-le ca să ai cu ce te șterge, îi zicea rîzînd, și în felul acesta generalul Rodrigo de Aguilar a ajuns să stabilească în interiorul puterii mele un alt sistem al puterii, tot atît de întins și de teribil ca și al meu, și nemulțumit cu atîta a pregătît din umbră rebeliunea cazarmii Conde cu complicitatea și cu sprijinul necondiționat al ambasadorului Norton, amator ca și el de tirfe olandeze, maestrul său de scrimă, care a trecut peste frontieră muniția de contrabandă în lăzi de batog norvegian apărute de scutire de vamă diplomatică, în timp ce mă adormea la table cădelnițîndu-mă că nu există guvern mai prieten, mai drept și mai exemplar decît al meu, și tot ei au pus revolverul în mîna falsului leproș împreună cu cincizeci de mii de pesete în bancnote tăiate în două care au fost găsite îngropate în casa atentatorului, celelalte jumătăți urmînd să-i fie înmînaate după crimă de însuși cumătrul meu de-o viață întreagă, mamă, mamă, paștele ei ce treabă amară, și nu s-au resemnat totuși că au dat greș ci au conceput lovitura perfectă, fără nici o picătură de sînge, generale, nici măcar dintr-al dumitale, căci generalul Rodrigo de Aguilar a reușit să adune cele mai convingătoare mărturii că eu îmi petreceam nopțile fără să dorm, conversînd cu ghivecele de flori și cu portretele precursorilor și ale arhiepiscopului din casa invadată de întuneric, că le puneam vacilor termometrul și le dădeam fanacetină pentru a le scădea febra, că am dispus să se ridice un monument în cinstea unui amiral al mărilor Oceanului care n-a existat decît în imaginația mea înfierbîntată deși am văzut cu ochii mei cele trei caravele scufundate în fața ferestrei mele, că am risipit fondurile publice cumpărîndu-mi aparate cu tertipuri de bilci și am ajuns să le pretind astronomilor să tulbure sistemul solar pentru a face pe placul unei regine a frumuseții care n-a existat decît în viziunile delirului meu și că într-un atac de delir de demență senilă am ordonat ca două mii de copii să fie înghesuți într-o corabie încărcată cu ciment care a fost scufundată cu dinamită în largul mării,

mamă dragă imaginează-ți ce fii de tîrfă,
 și pe temeiul acestor mărturii solemne gene-
 ralul Rodrigo De Aguilar și statul major al
 gărzilor prezidențiale au hotărît să-l aresteze
 la miezul nopții zilei Sfîntului Înger Păzitor,
 patronul paznicilor, în cursul cînei date an
 de an în cinstea ofițerilor gărzii sale, și să-l
 interneze în azilul de bătrîni iluștri de pe
 faleză, închipuiți-vă generale, dar în ciuda
 iminenței și a amplitudinii conspirației el n-a
 făcut nici un gest care ar fi putut trezi
 bănuiala că a descoperit-o, ci la ora prevă-
 zută i-a primit ca în toți anii pe invitații din
 garda sa personală, i-a așezat la masa de
 banchet ca să ia aperitive pînă va sosi gene-
 ralul Rodrigo de Aguilar pentru a rosti
 toastul de onoare, a stat la taifas cu ei, a
 rîs cu ei, ofițerii își priveau rînd pe rînd pe
 furiș ceasurile, le duceau la ureche, le tră-
 geau, era la douăsprezece fără cinci și gene-
 ralul Rodrigo de Aguilar nu sosea, era o
 căldură de cazan de vapor parfumat cu flori,
 mirosea a gladiole și a lalele, mirosea a tran-
 dafiri vii în odaia închisă, cineva a deschis
 o fereastră, respiram, priveam ceasurile,
 simțeam adierea slabă a mării cu un miros
 de friptură fragedă de nuntă, toți transpiram
 în afară de el, toți înduram zăpușeala clipei
 sub privirea neclintită de animal bătrîn care
 clipa cu ochii deschiși într-un spațiu pro-
 priu rezervat într-o altă vîrstă a lumii, noroc
 spunea și mîna neînduplecată de crin lînced
 ridica iarăși cupa cu care a închinat toată
 noaptea fără să bea, se auzea tic-tac-ul
 ceasornicelor în tăcerea unui abis final, era
 la douăsprezece și generalul Rodrigo de
 Aguilar nu sosea, cineva a încercat să se
 ridice, Vă rog, a zis, dar el l-a împietrit cu
 o privire ucigașă, nimeni să nu se miște,
 nimeni să nu respire, nimeni să nu trăiască
 fără permisiunea mea, iar cînd pendula a
 isprăvit de sunat miezul nopții cortinele
 s-au dat la o parte și a intrat iluștrul general
 de divizie Rodrigo de Aguilar pe tavă de
 argint, întins cît era de lung pe garnitură de
 conopidă și laur, macerat în mirodenii, ru-
 menit la cuptor, gătit în uniformă de mare
 gală cu cinci migdale de aur și cu găitanele
 curajului fără limite la mîncei, cincisprezece
 ocale de medalii pe piept și o rămurică de
 pătrunjel în gură, gata pentru a fi servit
 de către bucătarii oficiali la masa de gală a
 camarazilor săi în încremenirea plină de
 oroare a invitaților care am asistat fără a
 respira la meșteșugita ceremonie a tăierii în
 felii și a împărțirii, și cînd în fiecare farfurie
 se afla o porție egală de ministru de război
 cu umplutură și ierburi aromatate, el a dat
 porunca de a începe: Poftă bună, domnilor!
 Traducere de DOINA MARIA PĂCURARIU

Tu ești singura femeie...

Iloncăi

*Tu ești singura femeie...
Visată în mările Egee ...*

*Numai pe tine te-am iubit
Pe tine doar te-aștept să vii
Cu vînturile de miază-noapte
Cu vînturile de miază-zi.*

*De neînvins e chipul tău
Clădit din valuri și blesteme
Pustiul rece mi-e coroana
De rege al patimii eterne*

*Ador nisipul care-ascunde
Arome atît de dulci și crude.*

Aud în fiecare noapte

*Aud în fiecare noapte
De lîngă mine, de departe
Zbuciumul celor de demult
De-asupra-i cerul lui Shakespeare
Liniștea Bach — e dedesubt.*

*O, frați ai mei și ai tuturor
Veniți aproape, mai aproape
Cu vîietul nemuritor.
Dar nu veniți, pe voi vă cheamă
Timpul etern și timpul mamă.*

TEODOR MAZILU

conflictul meu epigramatic cu Cincinat Pavelescu

Iarna anului 1912 am petrecut-o la București împreună cu familia. Locuiam în str. Berzei, 127, la un loc cu soacră-mea și cu o vară a nevastă-mi.

Se înființase de câteva luni *Cercul Literar și Artistic al Teatrului Comedia*. Retras cum am trăit toată viața nu făceam parte din acel cerc.

După îndemnul lui Caton Theodorian mă hotărâsem să intru în acel cerc, dar n-am făcut nici o mișcare.

Caton însă, aflind că citeam bine, (citisem cite ceva de el, de V. Eftimiu și de alții la șezătorile Societății Vegetariene) dorea să citească de el la cercul Comedia.

Atunci s-a dus la Președintele cercului, G. Diamandy, și m-a recomandat, fără știrea mea.

Pe la 16—17 februarie 1912 primesc următoarea scrisoare:

Stimate Domn,

Înființându-se *Cercul Literar și Artistic al Teatrului Comedia*, am deosebită plăcere să vă anunț că ați fost proclamat membru în comitetul acelui cerc.

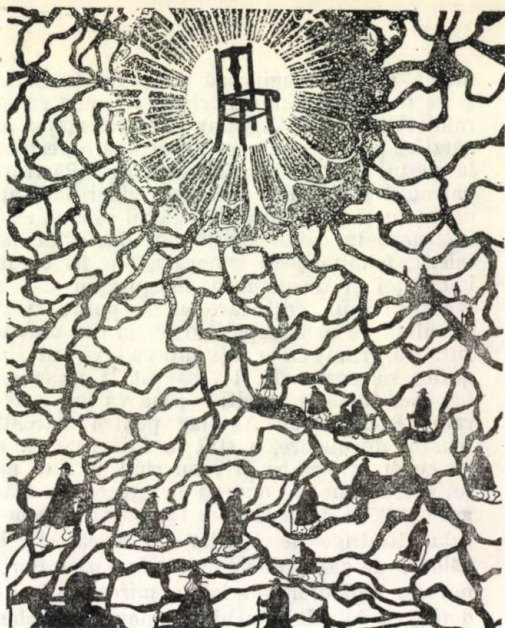
Vă rog să binevoiți a-mi comunica dacă veți citi la matineurile acelui cerc, din lucrările Dv. și din lucrările D-lui Caton Theodorian care mi-a comunicat că a luat înțelegere cu Dv. în această privință.

Primiți, etc.

George Diamandy

39, Plantelor

N.B. Totdeodată vă înștiințez că figurați pe

programul matineului de Duminică 19 Febr.
La această scrisoare am răspuns:

1912 febr. 18

Domnule Președinte,

Am primit scris. Dv. prin care-mi faceți cunoscut că am fost proclamat membru în Comitetul Cercului Aristic și Literar al Teatrului Comedia.

Sunt măguit de această cinste deosebită și vă rog să primiți, împreună cu întregul cerc, mulțumirile mele călduroase.

Voi citi din scrierile mele și din acelea ale amicului meu Caton Theodorian duminică 19 febr. cum și la matineurile viitoare.

Mișcarea începută de cercul literar „Comedia” este foarte frumoasă. Și dacă un poet a putut exclama:

„Viitor de aur țara noastră are”, — un modest cugetător, schimbînd versul celui-lalt, poate zice:

„Viitor de aur țara noastră are”
Mîndră printre veacuri de-a ei cugetare!
Primiți, etc.

N. Mihăescu-Nigrim

A doua zi trebuia deci să mă prezint. Mă tot gindeam ce să citesc. N-avea la mine decît niște manuscrise de poezii cari nu făceau să fie citite la un asemenea cerc. M-am dus cu gîndul atunci la volumul meu de poezii *Astrale*. El fusese publicat în 1901 la tipograful Vlădescu din Cîmpulung în 325 exemplare, prin sept. Obosit peste măsură de meseria de profesor (Eram de 2 ani profesor de limba și literatura franceză la Liceul din Ploiești, un alt an fusesem profesor de Istorie pînă la Crăciun și de franceză restul anului la

Gimnaziul din R. Vilcea) pe care o luasem prea în serios, lucru despre care voi vorbi aiurea, — deși eram suplinitor la catedra aceea, titularul fiind Teodoru, am cerut Ministerului de atunci un concediu nelimitat pentru studii la Paris. C.C. Arion mi l-a acordat și am plecat.

Volumul meu de poezii a rămas... baltă. Tipograful mi-a trimis vreo câteva exemplare, pe cari le-am împărțit pe la prieteni. Restul l-a oprit pentru că nu-i plătisem tot costul lor. Probabil le-a vândut mai târziu. Timp de ani în urmă nu mi-a mai răspuns la nici o scrisoare.

Va să zică bieteile *Astrale* au rămas cu totul necunoscute.

În ziua de 19 febr. duminică după prânz, după ce am găsit la o rudă în București volumul meu *Astrale*, m-am dus cu el la Teatrul Comedia.

Cortina era lăsată. După ce se aduna lumea, care-și plătea intrarea, (din banii strînși se da ceva la sută scriitorilor, am luat și eu vreo 40 de lei pe care i-am dăruit scriitorului Ioan Dragoslav) scriitorii chemați să citească și al căror nume figura pe afișe mari lipite în oraș, se așezau pe scaune în jurul mesei președintelui G. Diamandy. La ridicarea cortinei toți se ridicau în picioare și salutau. Apoi se așezau pe scaune. Prezidentul da scriitorilor cuvîntul după ordinea în care erau înscrși.

Printre alții erau: Cincinat Pavelescu, fratele său Ionel Pavelescu, Oreste, Davidescu, Radu D. Rosetti și alții.

Cînd mi-a venit rîndul să citesc, m-am ridicat de pe scaun, am înaintat pe scenă și am spus: (Reproduc absolut exact):

„Din volumul de poezii *Astrale*, publicat acum 12 ani și rămas în pivnițele tipografului așa precum rămîn unele vase cu vin în pivnițele podgorenilor. Ce încîntat aș fi dacă după atîția ani poeziile mele ar fi căpătat aroma vinurilor vechi!”

Lucrul acesta fusese spus cu oarecare căldură și cu multă sinceritate. Publicul încîntat se îndreptase cu plăcere cu toată atenția spre mine, atmosfera întreagă o ciștigasem deși cu câteva clipe înaintea mea confratele Cincinat desfășurase publicul cu epigrame și glume. Cele două poezii citite au plăcut mult, am fost în sfîrșit aplaudat cum nu mă așteptam. Foarte modest m-am retras la locul meu și am ascultat pe alți cititori.

Ei, dar începutul popularității mele zgîndărea inima invidioasă a lui Cincinat, nălăsa în pace.

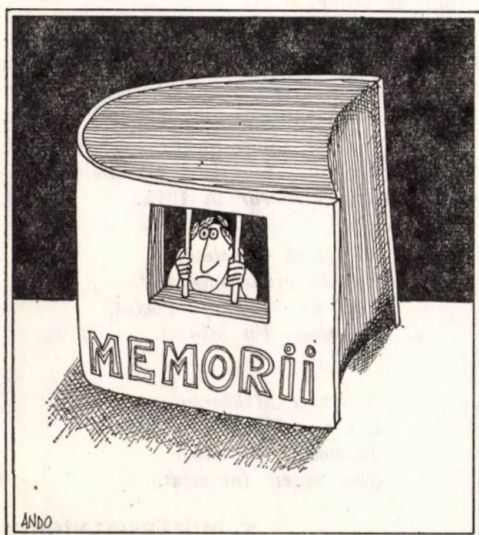
Un confrate îmi șoptește la ureche că Cincinat mi-a ticluit pe genunchi o epigramă. Ba un altul îmi spune că ea ar fi fost făcută de Radu Rosetti. Nu știu nimic. Știu însă că epigrama aceea n-a fost niciodată publicată, pentru simplul motiv că era aproape pe de-antregul furată din ceea ce spusese eu la intrarea în scenă. În orice caz, era inspirată din introducerea mea. Regret că n-o știu pe din afară. Înțelesul cum și versul din urmă erau următoarele: „În loc ca versurile mele să fi căpătat aroma vinurilor vechi, *contrariu s-a întimplat!*”

Firește, publicul, — turmă de oi care se ia după fluieratul ciobanului și se duce orbește oriunde —, a făcut haz, a aplaudat. Eu am tăcut. Șezătoarea s-a isprăvit. Am ieșit cu toții. Pentru duminică viitoare am fost din nou invitat la șezătoare.

În cursul săptămîinii m-am gîndit adesea dacă trebuie să răspund lui Cincinat printr-o epigramă, mai cu seamă că mulți confrăți mă îndemneau la aceasta.

Pînă atunci nu făcusem în viața mea o epigramă. Singurul cuvînt de spirit caustic ce-l pronunțasem fusese în contra mea însămi. Iată-l: Eram profesor de Istorie și-n urmă de Franceză la Gimnaziul din R. Vilcea. Pe cînd ieșeam de la clasă întovărit de Panait Crivăț și de Bogdan Ionescu, colegi, întîmpinam pe o stradă îngustă un car cu boi. Carul era descărcat de niște lemne pe care țăranul le vînduse unui proprietar și le depusese în curte. În acest timp, bieții boi, osteniți, se trîntiseră în stradă și rumegau în liniște, unul dintr-o parte a jugului, cellalt în partea cealaltă, în așa fel încît ca să putem trece mai departe trebuia să sărim peste trupul mare al boilor, sau să ne strecurăm pe lingă coarnele lor mari, arcuite.

Cei doi colegi trecură cum trecură. Cînd îmi veni rîndul meu, mă cam codii.

— Bagă de seamă, îmi zise Crivătz, să nu te-mpungă!

— Aș! Nu mi-e teamă, îi răspund eu.
Bou la bou nu scoate ochii!

Am făcut cu toții haz de înțepătura mea și am trecut.

Era singura „epigramă” ce făcusem, și aceea pe seama mea.

Ei, dar cu Cincinat era altceva. Dacă-l atacam, trebuia să fiu sigur de mine pentru viitor, căci toți mă asigurau că nu mă va lăsa în pace lesne.

Or cum, în ziua de 26 februarie 1912, pe cînd treceam prin fața bisericii Catolice din str. Fintinei, în drum spre Comedia, în cap mi se învîrtea mereu întrebarea: „de ce Cincinat e chel?”

Cînd să ies în Calea Victoriei, epigrama era gata.

Am sosit tăcut la șezătoare. Cincinat lipsea, era magistrat la Constanța.

Cînd mi-a venit rîndul să citesc ceva, n-am putut scăpa de confrății cari știau acum că făcusem o epigramă, și cam timid, dar oarecum vesel la chip, am pronunțat, în marele haz izbucnitor al publicului din sală următoarele:

„Confratele meu Cincinat Pavelescu, în șezătoarea de duminica trecută, a găsit cu cale, — cu spiritul lui ușurel, — să mă atace cu o epigramă, inspirată în mare parte de cele ce spusesem eu la acea șezătoare. Eu răspund cu următoarea epigramă:

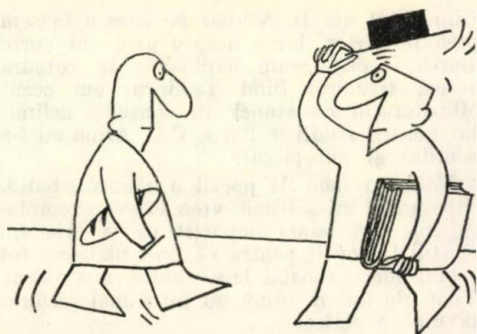
*„Dacă Cincinat e chel
Nu-i de vină decît el:
Tot tratînd pe toți de nulă,
Leși păru-i prin căciulă!”*

Mare haz în public!

La șezătoarea următoare sosește Cincinat cu o falcă-n cer și cu alta-n pămînt. Ticluise epigrame pe cari le... „improviză” apoi la șezătoare.

Duminica cealaltă i-am răspuns cu următoarea epigramă:

*„Ți-am citit volumul:
Versuri cu duiumul;
Prețul, trei lei fix,
Poezie... nix!”*

Acest „nix” nici n-a mai fost nevoie să-l pronunț, căci o doamnă din loja din dreapta mi-a luat vorba din gură și a pronunțat ea destul de tare: nix! în auzul tuturor.

Hazul a fost general. Cincinat plesnea de necaz.

Aceste două epigrame, împreună cu alta, mi-au fost chiar pe scenă cerute spre publicare de către Locusteanu pentru revista *Flacăra*, la care nu colaboram din motive ce le voi arăta aiurea.

În adevăr, și spre marea mea surpriză și dezgust, epigramele mele împreună cu altele ale lui Cincinat adresate mie, au apărut în *Flacăra*, dar însoțite de o notiță în care se spunea între altele că *eu am rugat revista Flacăra* ca să mi le publice, iar pe „maestrul Cincinat îl ruga să nu se supere, etc.”

Cuprins de scîrbă de această infamie, am tăcut. Dar la *Flacăra* n-am mai publicat nimic de atunci.

Astfel s-a început conflictul meu epigramatic cu Cincinat. El s-a continuat apoi cu vervă egală în *Flacăra* și în *Rampa*, dar cu spirit pe care viitorul singur îl va cîntări.

Acest conflict epigramatic s-a sfîrșit cu următoarele două epitafuri ale mele publicate în *Steagul literar* în 1914.

*Aici zace Pavelescu
Fost în viață magistrat,
Căci pe cellalt, pe poetul,
Mihăescu l-a mîncat.*

*Aici zace Mihăescu.
L-a pus Naiba și-a mîncat
Pe poetul Pavelescu
Și-a murit intoxicat.*

N. MIHĂESCU-NIGRIM

Aforisme

- Cea mai veche înclinare a omului e căutarea noului.
- În fața noului, oamenii se împart în două: convinși și învinși.
- Adevăratul critic judecă poezia cu sufletul deschis și cu ochii închiși.
- Spațiul ne desparte. Timpul ne leagă.
- Dacă, în fața dificultății, ai puterea să zîmbești, ai învins-o pe jumătate.
- Umorul are această virtute: face ca și sănătatea să devină contagioasă.
- Sfat umoriștilor: dacă nu ai sare, nu umbla după piper!
- Cine, în perioada de formare, n-a glumit cu viața, va glumi cu dificultățile ei.
- În iubire, credința este aliment. Îndoiala — condiment.
- La tinerete, nu ești tu de acord cu lumea. La bătrînețe, nu e lumea de acord cu tine. La orice vîrstă, deseori, nu ești de acord cu tine însuși.
- Și totuși, viața e o simfonie grandioasă.

● Cea mai înaltă demnitate a omului este demnitatea în suferință.

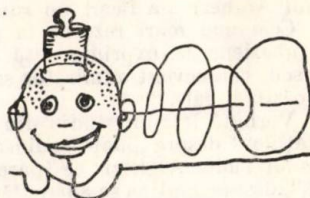
● Un om care a cunoscut suferința numai din lecturi nu e un om de nădejde.

● Cele mai mari bucurii sînt durerile depășite.

● Disprețuiește pe minciunos, dar nu subestima minciuna. Aceasta, nedezmințită, trece drept adevăr.

● A te desbăra de un viciu, e o virtute veritabilă.

PETRE STRIHAN

Reflecții

● La fel ca o bucată de gheață pe plita fierbinte, poemul trebuie să plutească în propria-i topitură. (Robert Frost).

● Vorbirea este arteziana din grădina casei, iar scrierea este ventilul din casă. Prin deschiderea arteziane, presiunea din ventil scade la zero. (Robert Frost).

● Întreaga glorie de a scrie constă în faptul că ne obligă să ieșim din noi înșine și să intrăm în viața altora. Un adevărat scriitor sfîrșește prin a fi un îndrăgostit. (Sherwood Anderson).

● Scriitorul este o persoană care nu aude cu o

ureche și nu vede cu un ochi și este torturată de demon. Este absolut imposibil ca cineva să-i poată băga ceva în cap în afara de ceea ce își bagă el singur; o persoană care vede și aude pe jumătate lumea din jurul lui, pentru că din timp stă și ascultă absorbit la gaura cheii propriului său demon, examinîndu-și fascinat propria-i umbră primordială. (Sean O'Faolain).

Maxime și cugetări

Scriitorul: stenograful epocii sale. (Captează abreviat, cu semne convenționale, realitatea).

Criticul: dactilograf. Transcrie pe-nțeleas ce scrie primul.)

Ideal literar: stenodactilograf.

„Jurnal intim“ își intitulează discretul autor, tainicele reflecții. Apoi le trimite repede la tipar, să le afle toată lumea.

Polemica Arghezi — Cioculescu

Apariția în 1934 a romanului *Ochii Maicii Domnului* de Tudor Arghezi provoacă o vie dispută asupra talentului narativ al autorului. Critica vremii sovăie în aprecieri, ajungând chiar la contraziceri flagrante.

Astfel, G. Călinescu subliniază „puterea narativă” a scriitorului pe când Pompiliu Constantinescu declară fără echivoc că „domnul Arghezi n-a făcut un roman”.

Cele mai mari rezerve în privința prozei argheziene le exprimă însă Șerban Cioculescu, consecvent admirator și comentator al poeziilor sale.

Vorbind într-un studiu din „Revista Fundațiilor” despre „inapținutudinea epică a domnului Tudor Arghezi” ce „pare a fi structurată”, despre „puțina sa aderență pentru roman” exegetul își atrage nu doar dezacordul unor confrăți, ci și trăsnetele maestrelui, care, sensibil la orice nouă interpretare, gata oricând să riposteze, îl interpelează sarcastic pe critic, într-un articol sugestiv intitulat: „Deslegare”.

„Domnul Șerban Cioculescu m-a vorbit și m-a scris atât de multe ori de bine, încât ar avea dreptul să-i pară citeodată rău. Foarte puțin obișnuit cu tratamentul metallic, am primit fumigațiile de aur, întâi cu o jumătate de consternare; m-am cam strîmbat, am tras pe nas și am înghițit, dar m-am deprins. Aș putea să afirm că atunci când am văzut că se repetă des medicina, nici nu mi-a dispăcut. Între alții, domnul Cioculescu făcuse subsemnatului reputația unui bun actor și mim al cuvintelor românești (...). Când s-a înscris la spectacolele mele ca abonat de avant-scenă, critica universitară le tăgăduia și dreptul comercial de publicitate. Lipsa de mai tirziu a fluidelor la scenă descoperită, mi se pare că l-a cam obosit și, după ce stalurile și galeria au căzut cu lojile de acord, binevoitorul meu spectator ar vrea să fluiera el. Prin gaura cortinei, l-am surprins de câteva ori modificându-și ținuta buzelor cu expresia omului care-și aduce aminte un refren și-l încerca aplecat în cot pe o balustradă de plus”.

Suspectându-l, așadar, pe critic de rea credință, Arghezi îl pune în fața unor mai vechi comentarii ale sale despre romanul *Ochii Maicii Domnului*: „Într-o zi, pe neașteptate, prietenul meu m-a înfiorat cu o spovedanie cum se face numai la ureche.

Citise *Ochii Maicii Domnului*, despre care a scris pînă acum numai de două ori și mărturisirea că a plîns în hohote. Momentul a fost cumplit. Nu știam să mă apăr. Dacă elogiile scrise le citesc cu o amărăciune suportabilă, lauda directă și care vine din senin, pe uliță, ca un klakson, mă sperie. Articolul din „Revista Fundațiilor Regale” e mai omenesc, căci îi contestă cărții orice merit și îi ridiculizează și peisajul, preocuparea constantă și desigur absurdă — dar ce mai pot face? — a subsemnatului fiind, nu să scrie versuri, poeme în proză, lirică sau epică, ci să interzică asemănarea cărților lui, una cu alta, și mai cu seamă cu ale tuturor celorlalți. Desinez această proză a melancoliei dintr-un sentiment de simetrică reciprocitate. Aș voi să-i facilitez domnului Șerban Cioculescu o fază. Are, mi se pare, nevoie de ea și se vede, poate, stingherit de antecedente și obligații. Îl desleg. Cu mîna întinsă de bun camarad — e o calitate pe care o cinstesc și care nu-mi este străină îl voi ajuta să treacă girla pe un tărîm mai fericit.

Haidem, dragă domnule Cioculescu, amîndoi. Dumneata erai numai un prieten al lui Arghezi: eu sînt Arghezi întreg. Mă asociez cu dumneata împotriva lui...”

Severa „deslegare”, care părea să marcheze epilogul unei prietenii literare, a făcut mare vîlvă astfel încît, în virtutea dreptului la replică, criticul se explică într-un interviu acordat revistei „Facla”.

La întrebarea „Ce părere aveți despre „deslegarea” domnului Arghezi mijlocită de „Adevărul” literar și artistic?”, Șerban Cioculescu răspunde:

„— Sînt și rămîn ca și în trecut „deslegat” (Nota redactorului: geniul calamburistic s-a intercalat și i-a „deslegat” vorba) de opera domnului Arghezi, de cite ori firește producțiile domniei sale se vor menține la un nivel de creație”.

În legătură cu delicata „chestiune a plînsului”, criticul se justifică astfel:

„Este adevărat că mi s-a întîmplat un lucru aproape de necrezut. Într-o dimineață destul de accidentată, după ce mă scuzașem (mă transportasem la școală cu temperatura de 39 de grade) la școala unde funcționez, pentru absența cauzată de boală, m-am apucat să citesc *Ochii Maicii Domnului*. La pasagiile mai melodramatice ale cărții m-am apucat un plîns pe care francezii îl numesc

„de madalină“ (e vorba de Maria din Magdala...). A fost așadar, nu numai o reacțiune filozofică, așa cum este orice plîns, ci a fost de-a dreptul o manifestare patologică. Am avut naivitatea să-i comunic lui Arghezi această bizară reacțiune. Domnul Arghezi a confundat, pe semne, această slăbiciune nervoasă cu actul emoției estetice. Rețineți, vă rog, adevărul“.

Și fiindcă S. Cioculescu anunțase predarea la editura „Cultura Națională“ a unui studiu despre poezia lui Arghezi, reporterul nu ezită să-l întrebe dacă acest studiu „va mai apărea și se va resimți în el „deslegarea““.

„Va apărea neapărat în această toamnă: (studiul a apărut în 1945 cu titlul „Introducere în poezia lui Tudor Arghezi“ n.n.). El tratează numai despre poetul Arghezi. Nu am nimic de retractat și în ceea ce privește admirația mea motivată pentru poetul *Agatelor Negre*, al *Cuvintelor potrivite*, al *Florilor de mușgai* și al ultimei culegeri *Cărticica de seară*.

Ultima întrebare, deși aparent indiscretă, îi prilejuiește criticului argumentul zdrobitor pentru a demonstra că Arghezi, orice ar scrie, rămîne poet:

„Care este partea de adevăr în impresia domnului Arghezi că ar fi surprins o schimbare de atitudine din partea dumatăle, referitoare la ultimele producții argheziene?”

— Fii liniștit: susceptibilitatea romanțierului Arghezi nu va putea fi rănită într-un studiu dedicat exclusiv poetului.

Era însă de așteptat reacțiunea care se încadrează în dictonul latin-genus irritabile vatum. Domnul Arghezi, romancierul reacționează ca un adevărat poet!

DORINA GRĂSOIU

Roibul

Stă roibul — pălălaie liniștită,
jucînd mătînii albe peste iarbă :
din clorofilă rotunjește pită,
în seva dulce — musturile fiarbă !

Nepriponit, și slobod, și stăpîn,
cu zarea-n patru gheme unghiate,
la nestematul ochiului cadîn
o rouă i se-ngîndură și bate.

Tu, roibule, mîndrie scăpărată !
basmul bunicăi îți scandă molatec
vechile din zestrea ei de fată —
și-ai primenit fărâșul cu jăratec...

MARCEL GAFTON

Odă

Un sunet, intens înaripat
În marea, somptuoasă simfonie,
A ta, statornicia Românie,
Aici, la îndărătnicul Carpat.

Izvodul apei, omul, șoapta ierbii,
Iscoada frunzei și-al țărînii greu,
Suntem întile îngemănări de jerbii,
Acestui unic, orfic empiru.

Sunt glas de corn cînd amintiri mă cheamă,
Oboi doinînd la-nstrăinații înși,
Bucium prelung, pe culmi fără de seamă,
Și orgă albă peste munții niși.

Tu: cîntecul întreg, încăpător,
Înaltul țel, și dintre toate, ntiul.
Sub zodii: legămînt dezlegător,
Și adormirii mele, căpătiul.

TEOHAR MIHADAȘ

Pe ploaie

Plouă.
Am treizeci de ani și trec
prin pădurile Austriei.
Subt brazii — bureții de rouă
felinare galbene
mă petrec.

coborîm, coborîm
parcă într-un vechi tărîm
case nu-s, nici stog de fin.

Un versant tot coborîm
care dă spre soare-apune,
brad albastru și salcîm,
miezul vîrstei, cum se spune.

Suflete, sfios salcîm,
fragă ce-o găsești în fin,
fragă ce-o cosești cu iarbă,
de pe celălalt tărîm.

ADRIAN POPESCU

Împreună

*Cînd se oprește norul, se destramă.
Trecînd doar, forme noi în el s-arată,
din abur pieritor luciri de piatră,
albastrului necruțătoare vămă.*

*Ci fără murmur trecem peste creste,
de ne-am opri, ne-am sfișia pe steiuri
în ale descompunerii temeiuri
etern dușman miracolului Este.*

*Atitea aripi drumul ne-ncunună.
Chiar dacă nu e loc pentru hodină
se teme moartea peste noi să vină
și-ajungem fiindcă sintem împreună.*

LIDIA STĂNILOAE

Graiul mamei

*Limbă mierea mea de-acasă
Spic de grîu cu bobul mare
Mama mea cărturăreasă
Patrie fermecătoare.*

*Ne-ai crescut cuvîntul țară
Din genunea ta solară
Și ne-ai scris pe frunte nume
Din minune din minune.*

*Din urzeala ta latină
Noi română te-am păstrat
Cu lumina zilei, plină
Și cu sufletul curat.*

*Te-ai bătut să-ți fii stăpînă
Și crăiasă pe izvor
Și-ai rămas ca o fîntînă
De-nțelept izvoditor.*

*Vorba ta-i mereu mlădie
Și chemare legendară
De-avem griji sau bucurie
Tu ești nai cu dor de țară.*

*Te-apărăm precum rapsozii
Cărturarii, voievozii,
Și-ți dăm noi culori de floare
Și doiniri răscolitoare.*

VASILE SMĂRÂNDESCU

Tîrziu

*Ca bisericile vechi
Dunărea strînge în ramuri
Frunze iuși de pești-perechi
Mrene, cegi și alte neamuri*

*Muzicile numai sună
Stăpînesc substanța plînsă:
Pururea într-o amiază
Solzii alergînd vibrează*

*Graiul lumii de afară
Sună stîns în apa clară;
Zgomotul prelîns din veac
În orgi blinde cată leac*

*Și se nasc răcori mirate
Clipele întineresc
Ca o toacă luntrea bate
Sălciile clopotesc*

PAUL TUTUNGIU

Pastel

*Tîrziu în amiază veni-vei și tu
cu tăceri
ascunzînd privirile drepte,
apele negre-mi vor cotropi țărîmul
dragostea va fi ca niciodată amară
iar cînd noaptea va trece
peste frunze de plopi
dimineața va fi fără tine
și tîrziu.*

ELA PANAIT

Sfîrșit de februarie

*se opintesc apele, se zbat în ochiuri largi,
gheața troznește-n fereastra malurilor
cum sticla lovită de pumni furioși...
de pe podul înalt de fier privesc valurile,
cioburile reci, răscolind gemete, vorbe,
și văd țîșnitura riului, îl aud gilgîind
cum dintr-o arteră tăiată,
parcă-undeva, dincolo de colitura aceea,
a fost ucisă Iarna.
deoreme încă, seara coboară, coboară încet
și cum stau privind de pe podul de fier,
mi s-a părut că departe, pe-un mal,
o umbră seamănă cu tine;
dar n-a fost decît o salcie subțire,
cu un colț de năframă, ivită
pe firul apei înghețate încă — amurg...*

GEORGE BERA ARĂDEANU

DESPRE UN PLAGIAT

Prestigiul dobândit de nuvelistul și romancierul Nicolae Filimon a umbrat activitatea fructuoasă pe care autorul *Ciocoilor vechi și noi* a desfășurat-o în domeniul criticii muzicale și a folclorului — unii critici și istorici literari ignorînd-o complet, sau amintind-o doar în treacăt. Tînărul corist din trupa Henrietei Karl și flautist de la teatrul lui Papa Nicola — însușindu-și o temeinică cultură muzicală — va începe să semneze, din decembrie 1857, în ziarul *Naționalul*, o serie de importante cronici muzicale, activitate pe care o va continua, în anii următori, la ziarele *Independența*, *Țăranul român*, *Buciumul*, *Monitorul* și *Dimbovița*. În această sferă de preocupări trebuie să amintim și cele două studii ale lui N. Filimon: *Jocul bănășean*, apărut în *Naționalul* din 30 octombrie 1858 și *Lăutarii și compozițiunile lor*, publicat în *Buciumul* din 21 noiembrie 1864, acesta din urmă fiind totodată și cea dintîi schiță cronografică scrisă de un muzicolog român.

Trecînd acum la o altă manifestare a lui Nicolae Filimon în domeniul folclorului — basmul popular — menționăm că vreme îndelungată nu s-a știut că el este cel dintîi care a inițiat acțiunea de culegere a basmelor noastre populare. Această situație a dăinuit și datorită faptului că o parte dintre manifestările sale în acest domeniu au fost publicate în presă fără semnătură — fapt pentru care un contemporan al lui Filimon nu s-a sfiit să-și însușească — concomitent cu alte piese folclorice aparținînd unor prestigioși folcloriști — și unele basme ale lui Nicolae Filimon.

Nicolae Filimon — colaborator consecvent al săptămînalului *Țăranul român* — publică, fără semnătură, la 14 ianuarie 1862, în nr. 10 al ziarului amintit, basmul *Roman Năzdrăvan*, precedat de o introducere, deosebit de interesantă, intitulată *Literatura poporană*, în care, printre altele, semnaleză pericolul de a se pierde, prin reculegere și publicare, „aceste floricele suave ce formează literatura țăranilor noștri”. Totodată el îndeamnă pe literații vremii să treacă neîntîrziat la culegerea creației populare, de o importanță majoră pentru istoria literaturii române.

Spre sfîrșitul anului 1862, mai exact la 11 septembrie, în nr. 34 al *Țăranului român* se publică un nou basm al lui Nicolae Filimon — de data aceasta semnat cu inițialele N.Ph. — intitulat *Omul de piatră*, căruia îi urmează, în numerele 37, 38 și 40 din 2, 9 și 20 decembrie, basmul *Omul de flori cu barba de mătăsă* sau *Povestea lui Făt-Frumos*, publicat fără semnătură. Ca și primul basm, la care ne-am referit, și cel de al doilea este însoțit de o notă, intitulată *Observațiuni asupra poveștii acesteia*, în care autorul ei elogiază înaltul grad al imaginației poetice a țăranului român, adîncă semnificație morală, etică a basmului etc.

Dar spre deosebire de *Roman Năzdrăvan*, aceste două basme din urmă deși păstrează fondul popular, ele se disting printr-o acțiune amplă, „întocmită” de Nicolae Filimon cu măiestrie, printr-un stil viu colorat, printr-un limbaj ales cu multă grijă. Emitem ipoteza că Nicolae Filimon a fost influențat în scrierea ultimelor sale basme de Petre Ispirescu, care publicase la 21 ianuarie 1862, basmul *Tinerețe fără bătrînețe...*, și care, Petre Ispirescu, apropiat fiind de Nicolae Filimon, îi mai citise și alte basme la care lucra în perioada aceea. Este un caz fericit de colaborare: Nicolae Filimon îl stimulează pe Petre Ispirescu să publice basme, pentru ca, la rîndul lor, basmele lui Petre Ispirescu să-l determine pe Nicolae Filimon în alegerea și întocmirea lor într-o formă cît mai distinsă.

Deși activitatea lui Nicolae Filimon în acest domeniu al folclorului se reduce la publicarea celor trei basme populare, importanța ei pentru folclorul românesc este majoră. Preocupat cu scrierea nuvelilor, romanului, cronicilor etc. Nicolae Filimon abandonează, spre regretul nostru, această muncă în care deschisese noi drumuri. Contemporanii și istoria literară i-au acordat o importanță minoră — după cum aminteam — poate derutată și de faptul că două dintre basmele sale au fost însușite de către contemporanul său I.C. Fundescu, și au continuat să apară sub numele acestuia în numeroase ediții, chiar și în zilele noastre.¹

¹ Vezi „Antologie de literatură populară”, vol. II; Basmul, Editura Academiei R.P.R., București, 1956; *Tinerețe fără bătrînețe...* Basme populare românești, EPL, „Biblioteca pentru toți”, București, 1961; *Făt-Frumos cu părul de aur*, Editura tineretului, „Biblioteca școlară”, București, 1963; *Făt-Frumos cu părul de aur și Tinerețe fără bătrînețe...* Basme populare românești, EPL, „Biblioteca pentru toți”, 2., vol., București, 1967; *Făt-Frumos și Ileana Sînziana*, Editura Ion Creangă, „Biblioteca școlară”, 1972 etc. etc.

O scurtă incursiune în istoria acestui plagiat se impune, și ca o mea culpa... În 1867 — deci la un interval de doi ani de la moartea lui Filimon — I. C. Fundescu publică un volum intitulat *Basme, orații, păcălituri și ghicitori*, adunate de... Volumul se deschide cu un studiu scris de Hașdeu și intitulat *Literatura populară*. În cuprinsul volumului, pe lângă unele piese care aparțin lui I.C. Fundescu (cel puțin pînă la ora actuală, cînd cercetările noastre asupra lor nu s-au terminat încă), au fost introduse și basmele lui Nicolae Filimon *Omul de piatră* și *Omul de flori cu barbă de mătasă sau Povestea lui Făt-Frumos*, cărora I.C. Fundescu le schimbă titlul (și le aduce minime modificări), denumindu-le *Dafin împărat* și respectiv *Spaima zmeilor*. Același I.C. Fundescu include în volumul mai sus citat și alte două basme, aparținînd lui Petre Ispirescu: *Fata de împărat și pescarul* și *Făt-Frumos cu părul de aur*, neobosindu-se, de data aceasta, nici să le schimbe titlurile. Referindu-se la cei trei culegători de basme — N. Filimon, Petre Ispirescu și I.C. Fundescu — Lazăr Săineanu va face următoarea remarcă, plină de subînțelesuri: Nicolae Filimon este „cel dintîi care a publicat la noi basme în foaia *Țeranul român* din 1862”. Petre Ispirescu și I.C. Fundescu „ambii posedă cîteva basme comune, care provin de la unul și același povestitor, de la Nicolae Filimon”².

În concluzie, restituind lui Nicolae Filimon ceea ce de fapt îi aparține, putea afirma că el reprezintă pentru folclorul românesc un factor deosebit de important, activitatea sa în domeniul basmului popular fiind echivalentă cu aceea a lui Vasile Alecsandri în sfera poeziei populare. Păcat însă că acest „scriitor de mare merit” — cum l-a caracterizat și Ion Ghica — promotor al valorificării creației epice populare, s-a stins la numai 46 de ani!

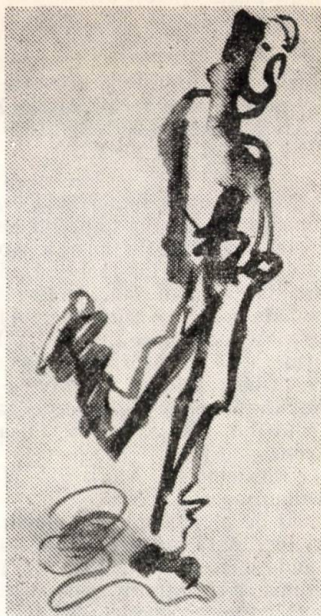
Și mai mare păcat este că editurile noastre să publice basmele lui Nicolae Filimon și Petre Ispirescu sub numele plagiatorului I.C. Fundescu!

VIRGILIU ENE

² Lazăr Săinaanu, *Basmele românești...* București, 1895, p. 188. Vezi și George Baiculescu, *Activitatea folcloristică a lui Nicolae Filimon*, București, 1941.

ultimele scrieri ale Virginiei Woolf

Dacă „Valurile” este „cartea vieții” Virginiei Woolf — cea care exprimă cel mai intens febrila nevoie de înnoire și poezia gândirii ei creatoare — ultima ei lucrare „ÎN TRE ACTE” — scrisă cu o nouă prminenire a mijloacelor ei, cu aceeași luciditate poetică atât de tipică pentru Virginia Woolf, dar cu mai puțină exuberanță poetică; scrisă cu dragoste și cruzime, cu gândul mereu la Anglia și la omenire; scrisă în dureroasă apărare și frământare sufletească — din care nu apar la suprafață decât verva spumoasă a subtiliei cunoscătoare a civilizației engleze a tuturor secolelor, firescul cunoașterii depline și ascuțimea descifrării nemărginite a societății în care trăia — „ÎN TRE ACTE” poate fi considerată *testamentul* Virginiei Woolf — un ÎNDEMN LA UNIREA TUTUROR FORMELOR ÎMPRĂȘTATE, PENTRU SALVAREA CIVILIZAȚIEI UMANITĂȚII, într-un grav moment de răscruce al istoriei. În pragul invaziei hitleriste așteaptată în Anglia — ea și soțul ei LEONARD WOOLF cunoscuți ca vechi militanți socialiști — amenințată cu căderea într-o gravă și la 59 de ani (bănuia ea) nevindecabilă depresiune nervoasă. Virginia Woolf s-a sinucis, în martie 1941, foarte curând după terminarea ultimei ei cărți. S-a înecat în apa Ouse din preajma satului unde soții Woolf se refugiaseră de bombardamentele naziste ce bîntuiau Londra și care le distruseseră atât locuința cât și sediul importantei edituri „HOGARTH-PRESS”, întemeiată și condusă de dinșii. E cu atât mai tulburător mijlocul de ne-capitulare ales de Virginie, cu cât în opera ei a căutat mereu să exprime *fluxul extern al clipei ce se impune*, iar APA, mereu cîntată și poetizată, a fost una din temele ei simbolice cele mai stăruitoare. (Apa, simbol nu doar al scufundărilor și al limanului de adăpost,

ci și al vieții colcăite din adîncuri, al frumuseții și al rodului pe care creatorul, cu răbdătoare-i mreață, jinduiește să-l aducă la suprafață).

Încă din romanul precedent, ANII (1937), cronică a unei familii engleze între perioada 1880 și 1937 — roman scris în stil larg accesibil — din care se desprind convingător schimbările survenite în structura societății engleze timp de trei generații, momentele de tensiune ale istoriei, umanismul și acutul simț de răspundere al unor spirite cultivate și — copios și fermecător — evocarea Londrei —, cititorii ce n-o cunoșteau în ipostaza ei eseistică, ci doar din romane, preocupată exclusiv de scrutarea „realității interioare”, de iluminarea clipei de curgere și de zugrăvirea impresionistă a peisajului sub vrăjile luminii — au putut constata că scriitoarea era cu cea mai desăvîrșită luciditate atentă la realitatea contemporană și credea cu fermitate în valorile spirituale care fac gloria și demnitatea omului și pentru care începea a se teme. În puțin voluminoasa ultimă ei carte-parabolă „ÎN TRE ACTE” Virginia Woolf, deși la modul șagălnic, lansează cu anxietate un strigăt de alarmă pentru salvarea acelorasi valori și demonstrează încrederea ei în rolul călăuzitor și mintuitor al ARTEI. Virginia Woolf mai demonstrează că *se poate face orice cu romanul* (după cum îi spunea poetului Stephen Spender): „Roman-însuși, și dramă și poezie și însemnări... tot ce vrei”. „ÎN TRE ACTE” este într-adevăr o cronică sociologică, o satiră la adresa „mondenității” și a structurilor omenești, un spectacol edificator și delectabil, un poem cîntînd peisajul englez și demnitatea truditiorilor din totdeauna ai aceluia pămînt; dar mai presus de toate o parabolă din care se desprinde îndemnul fervent la stringerea rîn-

durilor, la unitate și armonie în diversitate — pentru a se salva „ACEA ZIDIRE — PE CARE, POATE-N NEȘTIRE — O NUMIM „CIVILIZAȚIE“...”

N-avea nicio importanță ce spuneau, sau cine ce cânta. Jur împrejur se tot roteau în vîrtej, îmbătați de muzică. Apoi, la un semn al domnișoarei La Trobe, dindărătul copacului, dănțuitul încetă. Se formă un alai. Eliza prinzîndu-și cu o mină poalele fustelor, pășind cu pași mari, înconjurată de Duci și Prinți; urmată de îndrăgostiții ce se țineau de mîini; cu Albert idiotul zbughind-o ba înăuntru, ba afară, și cu moarta pe targa-i funerară închizînd alaiul, epoca elisabetană părăsi scena.

„Blestemații! Afurisiții! Naiba să-i ial!“ Domnișoara La Trobe, în mînia ei, se poticni de o rădăcină și-și pocni degetele de la picior. Asta avea să-i fie căderea; Pauza. Cînd scrisese în căsuța ei acest miș-maș, admisesese să întrerupă spectacolul aici; sclavă publicului ei, bodogonelii lui Madam Sanda — despre cea; despre cină; — retezase scena aici. Tocmai cînd pregătise emoția, o risipea. Încît semnaliză: Phyllis! Și, răspunzînd la apel, Phyllis se înființă și răsări din nou pe rogojina din mijloc.

DOMNI ȘI SĂTENI, CU MIC, CU MARE (se porni iar vocea subțirică)

NOI ACTUL — ȘI SCENA — CE VĂZURĂȚI, LE-AM JUCAT.

ZIUA BABORNITEI — ȘI-A TURTURELELOR — S-A TERMINAT.

BOBOCUL A-NFLORIT; ȘI FLOAREA-I SCUTURATĂ.

DAR ÎN CURÎND ALTI ZORI S-OR ÎNĂLȚA,

CĂCI VREMEA, CE PE TOTI NE NAȘTEȚINE-N PĂSTRARE, VEȚI CUNOAȘTE,

VEȚI CUNOAȘTE...

Vocea i se stinse. Nimeni nu asculta. Ci capetele aplecate, citeau pe program: „Pauză“. Și retezîndu-i cuvintele, megafonul anunță în limba obișnuită: „Urmează o pauză“ Jumătate de oră pauză, pentru ceai. Apoi gramofonul porni să răcnească:

ÎNARMAT SOARTA ÎNFRUNTĂ

CAVALERUL RODERICK,

ÎNARMAT ȘI CURAJOS,

’NALT ÎN ȘA ȘI BĂȚĂIOS, etc. etc.

Auzindu-l, publicul se urni. Unii se sculară iute; alții se aplecau, recuperîndu-și bastoanele, pălăriile, sacoșele. Iar pe cînd se sculau, gata să plece, muzica trecu la o schimbare, Muzica întonă: ÎMPRĂȘTIAȚI SÎNTEM. Gemu: ÎMPRĂȘTIAȚI SÎNTEM. Se văieta: ÎMPRĂȘTIAȚI SÎNTEM, pe cînd spectatorii se scurgeau șupli, bălînd iarba cu pete de culoare, peste pajști și dealungul cărărilor; ÎMPRĂȘTIAȚI SÎNTEM.

*

Doamna Manres preluă refrenul. ÎMPRĂȘTIAȚI SÎNTEM. Trecu la „Liberi, cuteză-

tori, de nimeni nu ne temem“ (împingînd din calea-i un șezlong). „Flăcăi, codane“ (aruncă o privire îndărăt, dar Giles sta cu spatele întors). „Veniți pe urma mea, veniți, veniți pe urma mea... O, domnule Parker, ce plăcere să vă-ntîlesc aici! Mă duc la ceai!“ „Împrăștiati sîntem“ Izabela îndărătul ei. „S-a terminat. Valsul s-a spulberat. Și ne-a lăsat, pe fiecare, un naufragiat. Însingurat. Parîma, de trei ori înnoadă, acum-a sfîrșimată... Acuma merg pe urma“ (își împinse scaunul înapoi... Bărbatul în gri se pierduse în multime, pe lîngă tufișul de ilex) „bătrînei tîrfe“ (se adresa siluetei compacte, înflorate, a doamnei Manresa din fața ei) „ceai să bem“.

Doge rămînea în urmă. „Oare să plec?“ murmura, „ori să rămîn? Pe-alt drum s-o șterg? Ori să merg și eu în urma, în urma, în urma lumii ce se împrăștie?“

ÎMPRĂȘTIAȚI SÎNTEM muzica se lamenta; ÎMPRĂȘTIAȚI SÎNTEM. Giles rămînea ca un par pe urma mareei ce se scurgea.

„Să urmez?“ Își izbi scaunul cu piciorul... Pe cine? Unde? „Își pocni pantofii ușori, de tenis, de lemnul scaunului. „Nicăieri. Oriunde.“ Rămase locului, ca de piatră.

Aici Cobbet de la Cobbs Corner, singur sub arborele zis „mirarea maimuțelor“, se ridică și bombăni: „Ce-o fi fost oare în capul ei? Ce idee s-o fi ascunzînd îndărătul a tot ce-am văzut? — hm? Ce-a făcut-o să dea vechilului asemenea strălucire? asemenea farmec „făcut“? și să ne pună să tot urcăm, să tot urcăm, să urcăm în copacul care uluiește maimuțele?“

ÎMPRĂȘTIAȚI, plîngea muzica. ÎMPRĂȘTIAȚI SÎNTEM. Se întoarse și o luă agale după adunarea ce se împrăștia.

Acum Lucy, pescuindu-și sacoșa de sub șezlong, ciripi către fratele ei:

„Bart dragă, hai, vino cu mine...Mai ții minte, când eram mici, piesa care-am jucat-o în odaia copiilor?“

Ținea minte. De-a indienii roșii era jocul; o trestie cu un bilețel înfășurat pe-o pietricică.

„Dar pentru noi, Cindy dragă“ — își culese pălăria — „s-a sfârșit jocul“. Vîlvătaia minunantă, și privirea fascinantă, și bătaia tobelor — la asta se gîndea. Îi dete brațul. Se îndepărtară încet împreună. Iar domnul Page, reporterul, însemnă, „Doamna Swithin. Domnul B. Oliver,“ apoi, întorcînd capul, adăugă în continuare „Lady Haslip, de la Domeniul Haslip, cînd o iscodi pe doamna cea bătrînă dusă cu fotoliul pe roțile de lacheul ei, care încheia alaiul.

În jalnicul rămas-bun al gramofonului ascuns în tufișuri, publicul se îndepărta. ÎMPRĂȘTIAȚI, plîngea, ÎMPRĂȘTIAȚI SÎNTEM.

Acum domnișoara La Trobe ieși din ascunzătoarea ei. Pentru încă o clipă, îi mai ținea laolaltă, așa cum se scurgeau și se revărsau peste iarbă, peste pietriș, cei adunați în împrăștiere. Timp de douăzeci și cinci de minute, nu-i făcuse ea oare să vadă? O viziune împrăștiată era alinarea chinului... pentru o clipă... o clipă. Apoi muzica se istovi, expiră în ultimul cuvînt SÎNTEM. Se auzi vîntul foșnind prin crengi. Îl văzu pe Giles Oliver cu spatele la public. Și pe Cobbet dela Cobbe Corber. Nu îi făcuse să vadă. Era un eșec, alt afurisit de eșec! Ca de obicei. Viziunea îi scăpa. Și întorcîndu-se, o luă cu pași mari înspre actorii care se desbrăcau în vilcea, unde fluturii se ospătau cu polenul săbiilor de hîrtie; unde cirpele de vase alcătuiau în umbră mici eleșteie galbene.

Cobbet scoase ceasul. Trei ore pînă la șapte, notă; atunci să ud plantele. Se întoarse și porni pe drumul său.

Giles, ridicînd și potrivit la loc șezlongul, porni și el în direcția opusă. Luă calea mai scurtă tăind peste cîmp spre șură. În vara asta secetoasă cărarea peste cîmpuri era dură ca o cărămidă. În vara asta secetoasă cărarea era presărată cu pietre. Izbi cu piciorul o piatră ca de cremene, galbenă, o piatră ascuțită, cu margini ca tăiate de un saltimbanc pentru o săgeată. O piatră barbară, din pre-istorie. Să izbești cu piciorul într-o piatră era un joc de copii. Își aminti regulile. După regulile jocului, o piatră, aceeași piatră, trebuia lovită cu piciorul pînă la țintă. De pildă o poartă, sau un copac. Jucă jocul de unul singur. Poarta era o țintă; care trebuia atinsă în zece mișcări. Prima lovitură: Manresa (voluptatea). A doua Dodge (perversiunea). A treia el-insuși (lașul). Iar a patra și a cincea și toate celelalte erau la fel.

Ajunse ținta din zece lovituri. Colo, culcat în iarbă, încovrigat într-un cerc verde-măsliniu, zăcea un șarpe. Mort? Nu, ci înăbușindu-se cu o broască ce-o ținea în gură. Șarpele nu putea să înghită; broasca nu putea să moară. Un spasm contracta coastele; se prelingea singe, mustind. Era o naștere pe dos — o monstruoasă inversiune. Încît, ridicînd piciorul, îi izbi cu sete. Rămase un amestec strivit. Pinza albă a pantofilor de tenis se împroscase cu singe; pata se încheiase. Dar fusese o acțiune. Acțiunea îl ușurase. Porni cu pași mari spre Șură cu singe pe pantofi.

Șura, nobila Șură, șura clădită cu mai bine de șapte sute de ani în urmă și care le amintea unora de un templu grecesc, altora de evul-mediu, celor mai mulți de o vreme dinaintea lor, mai nimănui de clipa de față, era deșartă.

Porțile mari stăteau deschise. O rază lungă de lumină se lăsa, ca un steag galben, din acoperiș spre podea. Ghirlande unduinde, din roze de hîrtie, rămase dela încoronare,*

atirneau de grinzi. O masă lungă, cu un ceainic mare pe ea, cu farfuri și cești, cu cozonaci și pline cu unt, se întindea de-a latul unui capăt. Șura era deșartă. Șoareci se strecurau afară și înăuntru prin găuri sau se înălțau în două labe ca să ronțăie cite un

* Aluzia se referă desigur la solemnitatea încoronării regelui George care avusese loc relativ recent.

pic. Rîndunici trebăluiau cu paie în cioc prin pungile de pămînt aninate de grînzi. Nenumărate gize și gingăanii de toate soiurile se ascundeau prin crăpăturile lemnului uscat. O cățea de pripas făcuse din ungherul întunecat unde stau stivuiți sacii culcuș pentru cățelandrii ei. Toți acei ochi, dilatăndu-se, îngustîndu-se, unii adaptați luminii, alții întunericului, iscodeau din felurite unghiuri și laturi. Ronțaieli și susure mărunțele sfîșiau ades tăcerea. Adieri de miresme dulci și opulente se întrețeseau prin aer. O muscă albastră se aciuiase pe un cozonac și împungea lutul cel galben cu sfredelul ei scurt. Un fluture se scălda senzual în soare pe o farfurie galbenă luminată intens.

Dar se apropia Madam Sands. Își croia drum prin mulțime. Cotise după colț. Vedea poarta larg deschisă. Dar fluturi ea nu vedea niciodată; șoarecii erau ghemotoace negre prin saltarele bucătăriei; molii le cocoleșea iute între degete și le azvîrlea afară pe fereastră. Cățelele nu-i amintea decît de slujnice cu purtări deșănțate. Să fi fost o pisică, ar fi văzut-o — orice pisică, o pisică flămîndă, cu un petec de exemă pe trup, deschidea stăvilarele inimii ei orfane. Dar nu se afla pe-acolo nicio pisică. Șura era deșartă. Așa că fugind, gîfîind, zorită să intre în Șură și să-și ia locul îndărătul samovarului pînă nu sosea lumea, ajunsese la Șură. Și fluturile-și luă zhorul și musca albastră.

În urma ei venea un stol de servitori și ajutoare — David, John, Irene, Loise. Apa dădea în clocot. Ieșeau aburi. Cozonacii fură tăiați felii. Rîndunelele se năpusteau speriate din grindă în grindă. Și începură să intre oaspeții.

„Ce mai șură veche, frumoasă...” zise doamna Manresa, oprindu-se în prag. Nu-i ședea bine să se grăbească a intra înaintea sătenilor. Îi ședea bine, mișcată de frumusețea Șurii, să se oprească locului, să se tragă de-o parte; să contemple; să-i lase pe alții să intre întii.

„Avem și noi una, foarte asemănătoare, la Lathon,” spuse doamna Parker, oprindu-se, pentru aceleași motive. Poate că nu-i chiar atât de mare.”

Sătenii șovăiau. Apoi, cu ezitări, se prelinsă pe lingă ele.

„Și ornamentația...” spuse doamna Manresa, uitîndu-se jur împrejur după cineva de felicitat. Sta zîmbitoare, în așteptare. Apoi intră doamna Swithin. Și ea privi contemplativ în sus, dar nu spre ornamentație. Se părea că spre rîndunele.

„Vin în fiecă an,” spuse, „aceleași păsări.” Doamna Manresa zîmbi cu bunăvoință, îngăduitoare cu ciudățeniile bătrinei doamne. Era prea puțin probabil, gîndi, ca păsările să fie aceleași.

„Ornamentele bănuiesc c-au rămas de la încoronare,” spuse doamna Parker. „Și noi le-am păstrat. Am construit o sală specială, la țară.

Doamna Manresa rise. Își amintea. Îi sta pe limbă o anecdotă, despre o toaletă publică ce se construise cu aceeași ocazie, și cum Primarul... Putea oare s-o spună? Nu. Doamna în vîrstă, care contempla rîndunelele, arăta prea distinsă. „Distinsă”, mă rog — comentă doamna Manresa calificativul spre propriu-i avantaj, confirmînd aprobarea copilei libere și zburdalnice ce se simțea ea-însăși, a cărei fire era „pur și simplu firea omenească”. Înțelegea oarecum distincția bătrinei doamne și o amuza băiatul — Unde-o fi tipul, drăguțul de Giles? Nu era de văzut; și nici Bill. Sătenii tot mai șovăiau să intre. Trebuia cineva să facă începutul.

„Mi-e o sete ne bună — abia aștept ceaiul!” spuse cu glasul ei public; și trecu înăuntru. Puse mîna pe o cană groasă de porțelan. Madam Sands dînd, firește, întîietate cuiva din lumea bună, i-o umplu imediat. David îi dădu cozonac. Fu prima care bău, prima care luă ceva în gură. Sătenii tot mai șovăiau. Asta-i simțul meu pentru democrație trase ea concluzia. La fel și doamna Parker, care și dînsa luase o ceașcă. Oamenii se uitau spre ele. Luaseră conducerea; ceilalți le urmară.

„Delicios ceai!” exclama fiecare, deși era dezgustător, cu gust de rugină fiartă, iar cozonacul pătat de muște. Aveau însă o datorie față de societate.

„Vin în fiecă an”, spunea doamna Swithin, ignorînd faptul că vorbea în vînt. „Din Africa.” După cum veniseră, probabil, și cînd pe locul Șurii era Mlaștină.

Șura se umplu. Se înălțau aburi. Tăcneau porțelanuri, trîncăneau gurile. Iza își croi drum pînă la o masă.

„Împrăștiati sintem”, murmură. Și întinse o ceașcă să i se umple. O luă. „Să mă trag de-o parte,” murmură, îndepărtîndu-se, „de-acest sir de fete” — privi mîhnit în juru-i — „sticloase, deșarte. Să mă duc departe, pe cărare-n jos, pe drumul frumos, sub liliac, sub nuc, pe drumul cel lung, pîn-ajung, la fîntîna dorurilor — unde odată un băiețel din sat (al spălătoresei) a zvîrlit un ac.” Zvîrli două bucățele de zahăr în ceașca ei cu ceai. „Și-armăsarul i s-a dat — zice-se. Dar eu ce-care dor de-al meu’ s-arunc în fîntînă?” Privi împrejur. Nu-l vedea pe bărbatul în gri, pe gentilomul-fermier; și nici pe altcineva pe care să-l fi cunoscut. „Cu undă ei, buna” adăugă, „să n-acopere fîntîna.”

Clinchetul de porțelan și vuietul flecărelii îi înecă murmurul. „Doriți zahăr?” spunea. „Un pic de lapte?” Și dumneavoastră? „Cei fără lapte și fără zahăr. Așa-i place?” „E puțin prea tare? Să vă mai pun puțină apă.”

„Asta mi-am dorit,” adăugă Iza, „cînd am zvîrlit și eu un ac. Apă. Apă...”

„Părerea mea e” rosti o voce îndărătul ei, „că-i admirabil din partea Regelui și Reginei. Se spune că au să plece în India. Ea e încîntătoare. Un cunoscut de al meu mi-a spus că el are părul...”

„Acolo“, reflecta Iza, „ar cădea frunza moartă, când cad frunzele, pe apă. Oare-aș fi mîhnită, să nu mai revăd liliacul ori nucul? Să nu mai aud sturzu cîntînd pe tremurătoare ramură înflorită, și să nu mai văd, avîntîndu-se, cufundîndu-se, de parc-ar spumii valurile văzduhului, ciocănitorea cea galbenă?

Se uita la ghirlandele galben-de-canar rămase dela încoronare.

„Parcă de Canada s-a vorbit, nu de India,“ spuse glasul din spatele ei. La care celălalt glas răspunse: „Dumneata crezi ce scriu ziarele? De exemplu despre Ducele de Windsor. A debarcat pe coasta de sud. Regina Mary s-a întîlnit cu el. Dînsa cumpăraseră mobilă — asta-i fapt cert. Și ziarele spun că s-au întîlnit“.

„Singură, sub copacul uscat care susură într-una despre valurile mării și aude Călărețul galopînd.“

Iza își completa fraza. Tresări. William Dodge era lîngă ea.

El zîmbi. Zîmbi și dînsa. Erau conspiratori, murmurînd fiecare cîte-un cîntec „învățat de la unchiu“.

„Din cauza piesei,“ spuse ea. „îmi tot umblă prin cap piesa.“

„Te salut, dulce Carinthia. Iubirea mea. Viața mea,“ cită el.

„Domnul meu, stăpînul meu,“ răspunse ea cu o plecăciune ironică.

Era frumoasă. Ar fi dorit s-o vadă, nu pe fundalul mesei de ceai, ci cu ochii ei verzi ca sticla și trupul zdravăn — gîtul îi era amplu ca o coloană — proiectată pe un crin imperial sau pe o viță de vie. Ar fi dorit ca ea să spună: „Haide să mergem. Hai să-ți arăt sera, ori cocina porcilor, ori grajdul.“ Dar ea nu spuse nimic, și stătură acolo cu ceștile în mînă, amintindu-și de piesă. Apoi el îi văzu fața schimbîndu-se, de parcă ar fi scos o rochie și ar fi îmbrăcat alta. Un băiețel se lupta să-și deschidă drum prin mulțime, lovind fustele și pantalonii ce-i stăteau în cale de parcă ar fi înnotat orbește.

„Aici!“ strigă ea înălțînd brațul.

El veni atunci drept spre dînsa. Era băiețelul ei, cum se părea, George al ei. Ea îi dete cozonac; și o cană cu lapte. Apoi sosi bona copilului. Iar acum fața ei își schimbă din nou îmbrăcămintea. De data asta, după expresia ochilor, parcă ar fi fost ceva de felul unei tunici drepte și strîmte. Păros, frumos, viril, bărbatul cel tînăr în jachetă albastră cu nasturi de metal, stînd într-o rază de lumină prăfoasă, era soțul ei. Și era soția lui. Relațiile lor, după cum observase la dejun, erau, cum spun oamenii în romane, „încordate“. El băgase de seamă în timpul piesei că brațul ei gol se înălțase nervos spre umăr cînd se întorsese — uitîndu-se după cine?...

Doamna Manresa ajunsă pe la mijlocul Șurii dăduse pe gît ceasca cu ceai. Cum să mă descotorosesc, se întreba, de doamna

Parker? Cînd erau din clasa ei, vai, cum o plictiseau femeile! Nu cele din clasa de jos — bucătărese, patroane de dughene, neveste de fermieri; și nici cele din clasa de deasupra-i — femeii din mica nobilime, contese; ci femeile din propria-i clasă erau cele care o plictiseau. Încît părăsi brusc pe doamna Parker.

„O, doamnă Moor,“ o întîmpină de departe pe nevasta intendentului ei. „Cum ți-a plăcut? Da'bebelușului cum i-a plăcut?“ Îl ciupi pe bebeluș. „Mie mi s-a părut absolut la fel de reușit ca tot ce-am văzut la Londra... Da' nu trebuie nici noi să ne lăsăm mai prejos. Las' că dăm și noi o piesă! În Șura noastră! Le arătăm noi (aici făcu cu ochiul pieziș spre masă; ce de cozonaci cumpărați de gata, cit de puțini făcuți acasă), ce știm noi să facem.“

Apoi, debitîndu-și glumele, întoarse capul; îl văzu pe Giles; îi captă privirea; și-l purtă spre ea, cu un semn. El veni. Da' ce făcuse — privi în jos — ce făcuse cu pantofii lui? Erau pătați cu sînge. O senzație vagă că el își dovedise bravura pentru a fi admirat de dînsa, o măgulea. Vagă, dar dulce senzație. Luîndu-l pe urmele ei, simțea: „Eu sînt Regina, el e eroul meu, eroul meu morocănos.“

„Uite-o pe doamna Neale!“ exclamă. „O minune de femeie, doamna Neale! Spune că nu-i așa, doamnă Neale! Dînsa conduce oficiul nostru poștal. Știe să adune în cap, ceva nemaipomenit! Nu, doamnă Neale? Douăș'cinci de mărci poștale de jumate pen, două pachete de plicuri timbrate și un pachet de cărți poștale — cit face cu totul doamnă Neale?“

Doamna Neale rîdea; doamna Manresa rîdea; Giles zîmbi și el, și-și privi pantofii.

FRIDA PAPADACHE

telefonul de la miezul noptii

François Hrisovelidis, administratorul vilei „Speranța”, o clădire cochetă cu un etaj, pierdută între brazi, undeva la poalele unui munte, trăgea cu nesaț ultimele fumuri din bătrâna sa pipă de care era nedespărțit. Căminul din holul vilei, împodobit cu teracotă de un crem închis, mai răspîndea încă o căldură plăcută, molesitoare, mai ales că pe acoperișul de olane roșii al vilei țîrîia o ploaie mărunță și rece, cernută în rafale din sitele unor nori negrii care ștergeau cu aripile lor umede virful muntelui.

Administratorul, un tip de un pitoresc rar întîlnit, deși avea peste șaizeci de ani; statura sa dreaptă, părul și mustățile cănite, precum și privirea vioaie, scormonitoare uneori, te făcea să nu-i dai mai mult de cincizeci de ani. În viața lui fusese de toate: scamator la circ, trișor la jocuri de noroc, logodnic de meserie, valet la case mari și în fine administratorul vilei „Speranța” încă de pe timpul cînd aceasta aparținea unui mare bancher din Capitală. Atît François cît și vila intraseră în legendă. Se spunea că fuseseră cîștigați pe un pot la poker, de bancher, de la un moșier ruinat de patima jocului de cărți. Legenda mai spunea că, odată cu el și cu vila, fusese mizată și soția moșierului care însă a doua zi, cînd l-a cunoscut pe cîștigător, s-a sinucis.

Anii au trecut, vremurile s-au schimbat, vila a fost naționalizată, însă François a

rămas în continuare administratorul ei. Amabil, descurcăreț, bun gospodar, iată cîteva din calitățile lui François care au determinat forurile de resort să-l mențină în această funcție. În anii cînd se petrece acțiunea povestirii de față, vila era tutelată de Ministerul Podurilor, așa că cei mai mulți locatari ai vilei erau din acest minister, veniți să-și petreacă cîteva zile în acest loc izolat și pitoresc.

Afară ploaia se întetise, iar locatarii dormeau demult. François adună de pe masă filele care alcătuiau un capitol dintr-un roman al său polițist la care lucra de peste patruzeci de ani și le așază într-o copertă de dosar. Strînse apoi cu dragoste de tată manuscrisul la piept și trase înciudat din luleaua care se stinsese. Rămase cîteva secunde cu privirile ațintite undeva unde numai el știa și un zîmbet trist îi trecea ușor peste față. Se gîndise poate la proorocirea moșierului încă de cînd François era valetul său. Acesta îi spusese odată după ce citise o povestire a sa: „Ascultă François, tu ai stofă de romancier, dă-i drumul dragă, ai să ajungi mai mare decît Conand Doyle... Și ce se alesese din această proorocire? Trecuseră mai mult de patruzeci de ani, nu publicase nimic, mulțumindu-se să citească în serile ploioase, capitole din romanul său neterminat, locatarilor adunați în jurul căminului. „Și totuși, șopti emoționat François, cu o lumină stranie în priviri, voi da omenirii cel mai mare roman polițist, chiar dacă va trebui să comit eu însumi o crimă, o crimă perfectă bineînțeles, pe care apoi s-o povestesc...”. Pierdut în asemenea reverii, François abia auzi bătaia prelungă, melodioasă a pendulei de pe peretele opus al holului, care anunța unsprezece și jumătate noaptea. François tresări, mai ales că odată cu trecerea în tăcere a ecoului pendulei, cu un pocnet sec, la picioarele administratorului căzu de undeva — nu-și putea da seama din ce direcție — o hîrtiuță împăturită, parcă aruncată dintr-o prăstie. Desfăcu cu înfrigurare mesajul și putu citi: „La orele douăzeci și patru domnul Plopeanu să fie chemat la telefon”.

— O glumă de prost gust, șopti el, le-am citit romanul și cineva s-a inspirat din el. În capitolul zece care poartă titlul „Telefonul de la miezul noptii” asasinul își cheamă victima la telefon, cu ajutorul unui bilet. Apoi cu ironie: „Iasă că-l descopăr eu pe ăla care se ține de glume cu bătrînul François, mie îmi vinde el castraveți...” Dar stail, strigă înfricoșat François. Capitolul zece nu l-am citit niciodată nimănui, iar romanul îl țin în casa de fier rămasă de la răposatul meu stăpîn. Își umplu înfrigurat pipa cu firisoare mătăsoase de tutun și începu să pufăie înfiorat de plăcerea fumătorului ahtiat, făcînd să se ridice deasupra capului său norișori de fum albăstrui. Mototoli misteriosul bilet în palmă cu intenția de a-l arunca în coșul de hîrtii dar, se opri parcă împiedicat de un

resort nevăzut. Desfăcu din nou biletul, îl ridică la înălțimea ochelarilor și-i silabisi textul. De data asta recitirea textului îi dete cu totul altă senzație, o senzație a cărei nuanță nu putea s-o definească cu precizie; probabil că dorința lui acumulată de decenii de a scrie o capodoperă polițistă, excitată de momentul de tensiune nervoasă pe care-l trăia, îl făcea să aibă stări de halucinație. Astfel, fumul de tutun se transformă în zeci de voaluri ușoare de tül de cele mai bizare culori, ce pluteau între plafonul cu stucaturi aurite și podeaua acoperită de un imens covor persan. Prin ușoara lor adiere, voalurile stîrneau o melodie ca de requiem. Cele douăsprezece bătaii ale pendulei, marcate de ecouri lungi metalice, nu reușiră să-l trezească din reverie. Dar imediat urmă soneria stridentă a telefonului care, insistentă și scormitoare, alungă, de parcă ar fi stîrnit un curent puternic, voalurile de tül. François sări în picioare cu ochii holbați la telefon. Ceva amenințător, primejdios, care depășea limitele unei farse, plutea prin aer. Se îndreptă spre telefon și ca un automat ridică receptorul:

— Alo!

O voce cavernoasă venită ca din străfundul pămîntului, se auzi.

— Cu domnul Plopeanu...

— La ora asta? se miră François.

— Cu domnul Plopeanu... repetă, autoritar, vocea fără să se fi sinchisit de observația administratorului.

— Așteptați vă rog... se trezi spunînd administratorul intimidat, și porni către camera lui Plopeanu. Urcă scara interioară de stejar masiv, iar cînd ajunse la etaj, începu să bijblie prin întineric, căutînd cu înfrigurare comutatorul. „Dumnezeule cine o fi stins toate luminile? Și comutatorul acesta parcă ar fi fost mutat de la locul său“... Cu degetele tremurînde reuși, în fine, să-l găsească. Lumina inundă întreg coridorul, iar la cîțiva pași se găsea camera lui Plopeanu. François se apropie de ușă în virful picioarelor, știînd că acesta doarme foarte ușor, și bătui încet, șoptînd cu urechea lipită de ușă:

— Domnu' Plopeanu... domnu' Plopeanu...

Nu primi însă nici un răspuns. Domn' Plo... mai voi să încerce, dar se întoarse fulgerător pe călcîie. Avea senzația că în spatele său se găsește cineva. Culoarul vilei era însă gol. La capătul opus, la fereastră, perdeaua se mișca încet, geamul fiind deschis. De după perdeaua apărui „Coco“ motanul răsfățat al vilei care-l privea liniștit cu ochii lui rotunzi, verzi și sticloși. „Ce dracu, totul se petrece ca în romanul meu“, izbucni François, mai mult ca să-și facă curaj. Rămase în cumpănă cîteva clipe, dacă să mai încerce sau nu. Poate că Plopeanu lipsește din cameră, poate că pe nesimțite a plecat la București. Totuși, mai încercă o dată. De data asta bătui mai tare în ușă și apăsă pe clanță. Ușa se deschise încet, iar prin deschizătură François putu

să-l vadă pe Plopeanu spînzurat de un cui unde altă dată fusese agățat un tablou mare. Pe față parcă purta o mască de ceară. François mai făcu un pas către omul din ștreang. Apoi voi să fugă. Dar constată cu groază că picioarele îi sînt înțepenite. O sudoare rece i se scurgea pe șira spinării. A doua reacție care-i învinse frica lui François fu mai de omenie. Se repezi și-i prinse mîna lui Plopeanu spre a vedea dacă mai are puls, pentru a-i tăia frînghia. Constată cu groază că omul murise. Își reveni repede și primul gînd ce-i veni fu acela de a da alarma. Își aduse aminte că în apropiere se găsea camera femeii de serviciu, Maria Roșca. Se apropie repede de ușa ei și bătui. Nici un răspuns. Îl cuprinsese o senzație de frig. Întreg corpul îi dîrdîia de parcă ar fi trecut peste el un val de ger aspru. Clătînînd din dinți, șopti întrebător către „Coco“ care se învîrtea pe lingă el cu coada covrig:

— Asta întrece orice... Aici lucrurile se petrec ca în Shakespeare, mor toți... Disperat începu să care cu pumnii în ușă. În cadru apărui în capot, înaltă, uscată, tremurînd la rîndul ei din tot corpul, Maria Roșca.

— Dumnezeu, șopti ea, și lacrimi mari îi șiruiau din ochi, a murit domnul Plopeanu.

— De unde știi? strigă perplex François.

— Cum de unde? sughiță în plîns Roșca. Din romanul dumneavoastră...

— Din romanul meu... mai apucă să spună François și se prăbuși în brațele vinjoase ale femeii de serviciu.

*

Echipa de cercetare la fața locului activa cu rapiditate. Căpitanul Dinu, rotofei, cu cele 90 de kg ale sale, se mișca cu agilitatea unui balerin; se lăsa într-un genunchi, se balansa înainte, pe spate, fulgerînd cadavrul cu blitzul, din toate pozițiile, din toate unghiurile posibile. Maiorul Cristinoiu întocmea o schiță a locului faptei, ca un elev silitor, căutînd să nu scape nici un detaliu, iar medicul legist Suhăreanu pufăia încet, cu ochii pe jumătate închiși, dintr-o țigară de foi și se învîrtea cu luare aminte în jurul cadavrului, mai atent parcă la pașii pe care-i făcea decît la cele ce se petreceau în jurul său. După cîteva asemenea rotații, se apropie de victimă și cercetă cu atenție șanțul de spînzurare făcut de laț.

— Ce spui, doctore? îl întrebă Cristinoiu. Nu ți se pare ciudat că sub cadavru și în apropierea sa nu se găsește nici un obiect de care victima să se fi folosit pentru a se urca în ștreang.

— În cazul unei sinucideri, nu? întrebă doctorul la rîndul său cu privirea mereu pe șanțul făcut de laț, așteptînd parcă răspunsul de acolo...

— Sigur că da, se grăbi Cristinoiu. Adică numai dacă înaintea noastră, prin această cameră, nu a trecut un asasin.

— Și totuși, mormăi printre pufăituri doctorul, șanțul de spânzurare are un caracter vital...

— Vrei să spui că victima a fost pusă în laț fiind încă în viață?

— Exact! confirmă doctorul.

— Constatarea dumitale doctore, mă face să oscilez între cele două posibile ipoteze: sinucidere deghizată, adică asasinat. Nu știu ce să spun: ciudățeniile administratorului cu romanul său, răspunsurile încilcitate ale femeii de serviciu și faptul că știa de moartea lui Ploeanu deși nu intrase în camera lui... Și apoi doctore, privește această cameră... fiecare obiect este la locul său. Nici un obiect în apropierea victimei, deci, dacă este sinucidere, cum s-a urcat în laț?

Mergînd pe a doua ipoteză, asasinat... Nici o urmă de luptă, nici pe corpul victimei, nici în cameră. Pînă cînd și sticla de vin pe jumătate consumată și paharul nu poartă decît amprente ale victimei.

— Ce concluzii tragi? întreabă încet doctorul.

— Nu mă grăbesc... răspunse sec Cristinoiu.

— Mda, asta este una din poruncile „Bătrînului”, surise doctorul. „Tinere criminalist nu te grăbi să tragi concluzii...” Apropo, l-ai anunțat?

— Da. Trebuie să vină se învioră maiorul și voi să mai spună ceva probabil despre „Bătrîn”, dar se opri. În ușa, privind ca un general cîmpul de bătaie, se găsea bătrînul criminalist Ceacănica.

— Cei doi ofițeri se grăbiră să-i raporteze constatările. Apoi maiorul îi expuse cu o logică fără cusur ipotezele sale cu paradoxurile respective. „Bătrînul” după ce străbătu cu pași mărunți, de două, trei ori camera, inventariind din ochi totul și încuviințînd cu cite un „da” observațiile celor de față, se îndreptă deodată către chiuveta din cameră și deschise robinetul. Apa începu să curgă cu clipociri mărunte. Închise robinetul și iar îl deschise. Repetă această îndeletni-

cire de mai multe ori. Doctorul zîmbea semnificativ. Cei doi ofițeri îl priveau oarecum mirați, deși își dădeau seama că jocul cu robinetul nu era făcut la întîmplare de „Bătrîn”.

— Deci e bună, nu are nici o scurgere, spuse mai mult ca pentru sine „Bătrînul”.

— Dinule, fii drăguț și vezi dacă nu poți să relevi într-o fotografie această urmă de pe parchet. Este urma ușoară a unei pelicule de apă. Apoi către subofițerul care făcea de pază pe culoarul vilei: „Cheam-o pe tovarășa Rodica”. Femeia veni repede ștergîndu-și cu o batistă mare, cadrilată, ochii de lacrimi.

— Dacă sînteți amabilă tovarășe Rodica, spuneți-ne cum bea Ploeanu vinul?

— Fără sifon, maică, veni prompt răspunsul.

— Da, încuviință „Bătrînul”. Însă aș mai dori să știu: cald sau rece?

— Rece, maică, răspunse iarăși femeia. Îi aduceam în fiecare seară cite un bloc de gheață de la chioșc, mi-l păstra vinzătorul... Așezam blocul de gheață în chiuvetă apoi puneam peste el sticla cu vin. „Fetească regală”, asta îi plăcea, sărăcuțu... sughiță Maria Roșca podidind-o din nou lacrimile.

— Numai în ultima seară din viața sa, Ploeanu a băut vinul cald. Blocul de gheață l-a folosit pentru a se urca în ștreang. Chestia cu biletul și telefonul au fost o farsă a sa. Îi plăceau farsele și ultima i-a făcut-o lui Hrisovelidis ca să ridă de romanul său. Din prima mea discuție cu Maria Roșca, am aflat că Ploeanu era bolnav de cancer. Această boală incurabilă l-a determinat să se sinucidă. De altfel, telefonul de la miezul nopții a fost dat de ea, de Maria Roșca. Se înțelesese cu Ploeanu. „Bătrînul” mai scormoni odată cu privirea sa vicioasă-ironică spațiul din camera în care se petrecuse această ciudată dramă, apoi către medic:

— Doctore, dă dispoziții brancardierilor să coboare cadavrul din laț pentru autopsie.

NICOLAE ȘTEFĂNESCU

Pagini de jurnal

LUMINĂ REMBRANDTIANĂ

Amsterdam, 23 septembrie 1933

Dacă apucați de-a lungul Heerengrachtului sau pe una din celelalte stradele ce alcătuiesc inima orașului mărginind canalele care, în formă de semicercuri concentrice, dau în golful IJ cuprinzându-l precum cochilia unei inimaginabile stridii; dacă apucați pe lângă casele unse cu catranul care le apără de mucigai, dacă luați seama la două sau mai multe fațade: patru ferestre de cat, strinse în dreptunghiuri netede, fiecare cu acoperișul ca un stindard înțepenit; dacă priviți în virful fațadei brațul scripetelui de transportat sarcinile voluminoase; dacă vedeți scara interioară, piezișă ca și una de frînghie, dacă urcați scara de afară, care, ducând printr-o aripă, ocolește intrarea ca să ajungă deodată dinaintea ei; dacă aplecându-vă peste apa canalelor veți înțelege că și casele se înclină spre apă și nu fiindcă, după cum vi se va explica, ar fi la mijloc o măsură de precauție pentru ploaie, nici pentru faptul că se sprijină pe piloții aceia ca niște picioaroage; deci dacă colindați prin vechiul Amsterdam, răsărit în funcție de nevoile așezării; cum veți face să vă sustrageți iluziei că acest oraș, toate casele acelea crenelelate dulce și funebru, n-au să se pornească dintr-o clipă în alta, ca vapoarele, în larg?

Sînt case care se îmbucă una în alta, care numai fiindcă au fost sudate trainic între ele și durate din cărămizi detașabile, înce-

GIUSEPPE UNGARETTI

pînd cu acoperișul, într-o noapte, ca și cum s-ar amesteca acolo mina unui prestidigitator sau unul din acele trucuri cinematografice care dizolvă un cadrul într-altul — aceste case fără greutate nu prăvălesc piloții nici nu-i afundă în clisa care-i, dedesubt, pămîntul în luptă cu apa. Iar soliditatea construcțiilor pare predestinată și înseamnă izolarea fiecăruia. În monotonia lor nu se aseamănă nici prin culoare, și chiar stăpînind negrul cu ferestre zebrate auriu, nu lipsește ici o fațadă oacheșe, colo una de-un ocru închis.

Adăpostul, un popor și-l durează pe măsura vederilor sale. Iar acestea sînt, înainte de toate, case de calvinisti. Se înțelege că au fost inspirate de cei care obișnuiau să talmăcească în felul cel mai habotnic Scriptura. S-o găsi individualist și formalist mai încrîncenat decît acela care, încredințat că de la divinitate au fost consfințite izbăvirea ori pierderea fieștecăruia, că gesturi bune sau rele n-au cum să corecteze o asemenea scrisă, care atribuie cugetului atotputernic atari nepotriviri de condiție umană? Și va încredința deci arbitrariului și rezervei, în omenie, raporturile cu semenul ce merită un dram de atenție. Cît despre celelalte nu i se va mărturisii nicicui. Așadar, case de negustori, de conchistadori și de credincioși fanatici, bine închegați să reziste, să lupte, să răzbească, însă geloși de propriul cin social și, salvate aparențele, de propria libertate.

Fiecare casă a fost concepută aparte de la pivniță la acoperiș, separată pentru proprie-

tar și familia sa. Ferestrele ocupă mai toată fațada; căci în Nord poți fi avid de lumină; și trecind prin dreptul lor poți zări familia strinsă în jurul mesei sau pe băiutul întors de la școală pregătindu-și temele, sau altă scenă din cele zugrăvite în pictura lor. Sint închiși acolo ca pe o navă sau ca într-o rezervă, într-o izolare expusă celor patru geamuri dar pe care sticla și pereții o fac inviolabilă. Aceasta era ideea lor; aparențele pot fi examinate de oricine — cam întreg secolul al XVII-lea e formalist în felul acesta — și făcute publice pînă și amenajările interioare: de la tîngire la pirostrie, care, ar zice vreun zeflemist, vor fi fost marota unui burghez patent. Opinie satisfăcătoare, rămînea convenit, sub același clopot de sticlă material al domiciliului, că nepieritoarea ferire sau evanescența unui suflet, tot chestie de destin deci, faptele fiecăruia, mizeria, bogăția, grația, idioția, robustețea — nu datorează nici o explicație celorlalți, chemați să-și rezolve în aparențe fantezia. Calvinisti, și, la cîțiva kilometri, jansenista așezare Utrecht.

Aparențe, fantasmagorii; însă vor rămîne interziși toți acei care vor voi să priceapă cum olandezul, ajungîndu-se, a lăsat amintirea în veac a unui iscat mănunchi de pictor. Englitera Elisabetei își are teatrul, formă artistică cerută de circumstanțele prezentului și pregătită de frămîntările istorice anterioare. Și într-o țară și în cealaltă, un fenomen ce depășește limitele: Shakespeare și Rembrandt.

Deci și aici, ca și în Italia, pictura este creație spontană, chiar dacă are stimuli deosebiți și chiar dacă n-a cunoscut grandoa-rea decît după ce-a respirat suflul nostru.

Deci revenim să ne aplecăm tot deasupra culorilor, aici unde ferestrele sint atît de atrăgătoare, producînd — în loc de două — trei dimensiuni; în pictură, rezolvă totul pentru trecător chiar viața caselor; mai revenim și la fațadele fără jocuri de volum, ființînd numai prin culoare, ne întoarcem și la apa peste care, așternute, geamurile și tonurile paralele ale fațadelor provoacă cea mai ascunsă imaginație, unde încet, încet aparențele se prefac în închipuiri.

Urmînd închipuirile, ulmii de pe marginea canalelor și ghebul punților sint unica întrupare a cîmpiei.

Orașul lui Rembrandt. Desigur, omul acesta n-a păstrat pentru sine taina sa, a denunțat aparențele, a făcut pe ele fără să se simtă stînjinit de ceilalți. Și astăzi Amsterdamul, vechea carapace, pe care a știut să-l simtă ca nimeni altul, pare conceput de el. Îl vedea în cruzimile roșii ca singele sau negre ca smoala, de la avînt pînă la imberberia modelelor cojite în adînc de iluziile unei infinități de oglinzi. Mai lipsește ceva, amarnic de lungă

fiind înșiruirea, ca să facă pierdute ideile de cin și de izmeneală ale contemporanilor, atît de scumpe lor, și să cucerească profunzimea?

Se lăsa seara, și peste geamuri și cărămizi bătea soarele cu o stirseală neverosimilă pe cînd un scoc de întuneric punea degetul. Mi s-a întîmplat să văd aici, la țară — vă mai amintiți? —, un asemenea nunțiu al luminii rembrandtiene. Însă aici e mai precis, mai la loc potrivit: Rembrandt era orașean.

Cu ani în urmă, într-o istorie a alchimiei, am citit despre un oarecare Helvetius — altul decît filosoful, altminteri datele nu ar mai corespunde —, căruia îi fusese lăsată o cutioară de fildeș, conținînd „cît ai apuca între buricele degetelor“ dintr-o pulbere ca șofranul, de aparență metalică. Îmboldit de nevestă, curios și el, Helvetius se apucă de experiment și preface, prin fuziune și adăugînd pulberea aceea, o vergea de plumb în aur pe care aurarii îl recunosc a fi dintre cel mai curat. Cartea mai adaugă că i-ar fi asistat fenomenului însuși Spinoza și-ar mai fi și mărturisit, undeva, într-o scriere. Or fi brașoave, dar mă gîndeam că totul s-a petrecut la Amsterdam.

Se întîmplă prin părțile acestea. Soarele de demult, coplesind plumbul de-atunci, deodată — ca o sugativă de șofran. Plumbul dezagregînd, aurul irupe și-l devoră ca o lepră. Dar nu este acesta — soarele aurar — singura piatră filosofală care să fie consemnată la înălțarea lui Rembrandt.

DURERE REMBRANTIANĂ

Amsterdam, 26 octombrie 1933

Foame, moarte, dragoste, cunoaștere

Mă aflu într-o dimineață singur în camera pe care frățește mi-o lăsase să-mi fie de găzduire în casa-i din Bruxelles Franz Hellens. Îmi făceam de lucru cu niște flecușete ce se găseau dinaintea mea. Apoi, fără să vreau, atenția mea se fixă pe unul din ele. Unul care era un fildeș întruchipînd o arătare cu un schelet înșfăcat și dacă întorceam obiectul, vertebrele scheletului îmi arătau un orgasm, statornicînd încirgigate, inelele. În lemnul celuiualt bibelou artistul exprimase exasperarea unui lup care, aruncîndu-se asupra unei broaște țestoase și aceasta strîngîndu-se în carapacea ei, turbă s-o sfarme.

Aceste două bătrâne opere, lucrate cu măiestrie niponă, îmi readuceau acel preț elementar pe care îl au în natură dragostea, foamea și moartea. Totodată alte amănunte îmi sugerau și mă izbea cu osebire faptul că artistul, spontan și în rest, realizase simpatic lupul și odioasă broasca, fără a știrbi cu nimic groaza primului și calmul încrustat al țestoasei, însă în așa fel încît, omeneste, să se răsfrîngă efectul de oribil numai pe nepăsarea și pe acea înfrîngere, care ascundeau, făcîndu-le de nebiruit, un suflet mic și o carne tăbăcită.

Ridicîndu-mi ochii, privirea merse să se așeze pe un microscop pe care Hellens îl moștenise de la tatăl său, celebrul bacteriolog Van Emmergem.

Dragostei și foamei și morții veneau să i se adauge cunoașterea, și anume acel fel de cunoaștere care are mare nevoie de răbdare și metodă întru observațiile și descoperirile sale. Era istoria naturii și a spiritului simplificată care mi se înfățișa în acele patru vorbe, istoria, cel puțin așa cum începuse s-o interpreteze acea sută de ani care ține de la jumătatea veacului XVI pînă la jumătatea veacului XVII. Pun pe tapet secolul XVII care, contrar multelor vederi, s-a afirmat în orice ramură a gîndirii și-a frumosului, și în cercetarea raportului dintre micro și macro, secol turbină în orice țară a Europei, ticsit în opere cu greu de întrecut, și, ca să rezum despre Țările-de-Jos, nu pot să uit că Olanda, în importanța caracterelor sale istorice, prin acel secol fu definită.

Îmi place să afirm că, asemeni Angliei, Cristofor Columb o înălță la mărire. Dezvoltarea unei lumi noi apusului european, mutînd cîmpul aventurilor de pe Mediterană în Atlantic, a insuflat, se știe, națiunilor tinere, că au îndreptățire egală la bunurile de peste ocean, ba chiar îndreptățire sporită, fiindu-le tinere și nevoile și apetitul.

Adăugăm lipsa de lucru, de unde să ne gîndim că apetitul acela era mai degrabă o foame de lup. Cum să nu fie lipsă de lucru într-un moment de răsturnări sociale? Răscoală în Țările-de-Jos, flamingi fugari îi deprind pe englezi cu exploatarea lîinii; Anglia își preschimbă ogoarele în pășuni, pregătindu-se din țară agrară să devină putere industrială; consecință firească a unui atare eveniment — multe brațe ajung să șomeze. Și consecința consecinței? Acei pirați englezi care atacau galioanele spaniole doldora de bogății, care se antrenează în lovituri desperate și care vor forma, sub comanda unuia din căpitani lor, proscrisul Drake, primul nucleu al flotei și-al puterii imperiale britanice, dînd lovitura de grație Armadei, s-ar fi iscat ei fără lipsa de lucru?

Chiar s-o crede că zvîrcoala din Țările-de-Jos va fi izbucnit împotriva spaniolilor pe motiv de divergențe teologice? Chiar s-o crede că vor fi fost sfidate autodafé-urile și executorii bisericii spaniole căzuți în mîinile rebelilor răzbunați dînte pentru dînte și ochi pentru ochi, și că și unii și alții vor fi făcut de pomină acel pămînt întrecîndu-se în finețuri de gide, nipone sau aztece; și toată halima asta numai pentru libertatea cultului?

Chiar s-o crede că un sceptic ca Julien de Nassau își va fi abandonat șuietele domnoase unde era șic s-o întorci fiecăruia în stilul său, și să devină sfinx și să-l popească din senin o înspăimîntătoare credință numai pentru că din lutheran se făcuse calvinist? Or totul s-a jucat numai fiindcă marea Elisabetă își trimisese oamenii la lucru, să-i determine pe olandezi să lupte împotriva adversarului comun, impasibilul de la Escorial?

Filip al II-lea și Carol al V-lea

Olandei de sorginte, refugiul ereticilor, i-a trebuit o sută de ani ca să se înjghebe pe un pătrar al conceptului sacru de libertate și responsabilitate. Poate că cuiul civilizației olandeze, ca și cel al civilizației engleze, a fost faptul că extinderea posesiunilor se fundă pe adîncirea deosebirilor de vederi, urmărindu-le, constrînsă a găsi o cimentare morală în programatismul și puritanismul de complezență, în cultul aparențelor. Consecință a cunoașterii era deci că rămîneau dedesubt de cristale, aparent solide, dezorientate sub aspect esențial, ca privite prin lentila bacteriologului, raportul social și raportul dintre divin și uman?

Atît timp cît Filip al II-lea n-a fost nedemn de adversarii săi, marea idee catolică seculară (*Însingurările* să-i fi fost inspirate lui Gongora de Armada pusă pe fugă?) era ca și cum ar fi fluturat deasupra-i, în afara lui, arăta de parcă obosise să se mai încarneze, după amar de veacuri, într-un monarh. Cînd îi parvine lui Carol al V-lea, care asista într-o mănăstire la repetiția propriilor funerarii, vestea victoriei regelui Filip asupra francezilor la Saint Quentin — firește că îl bucură pe fostul imperator, însă întreabă: „Cum se face că fiul meu nu se afla în sinul combatanților?”. Nu era slab de înger Filip, nicidecum; însă de un curaj cam indirect. I s-a dus buhul că stăpînirea lui răsărea sub semnul funerariilor? Mereu îi va apărea imaginea, de parcă el însuși ar fi fost încercat de grozavii funebre.

Era un întins imperiu, cel mai întins pe care un suveran ar fi putu visa să-l aibe și care, cînd își va alipi Portugalia, va cuprinde

țările aurului și țările colonialelor; întreaga bogăție. Disciplina inflexibilă *ăcuse mina lui Filip al II-lea fără expresie; dar, în trupu-i lovit de podagră, susținut pe gamba muiate de țințari, ca într-un mormînt, în claustrarea Escorialului, sufletul său vibra. Și visînd el voluptăți între munții de sfinte relicve ce-i soseau trimise de pretutindeni, i se-ntîmplă să se surprindă murmurînd:

Unde ești că te-ascunzi, tu!, fericire?

Nu în înlesniri

Nici în petrecerile

Unei lumi care mă îngreuiază,

Nici la limanul dorințelor noastre:

Bogății, iubiri, victorii, trofee.

Nimic din toate astea nu mă umplu.

Să ia aminte lumea

Că dacă eu nu pot să te am

E semn că nimeni nu poate să te aibe.

Veac al nimicurilor lumii. Veac al orgoliului și-al fanteziei. Și de dosnice, drămuite melancolii. Și de flăcări. Flăcări ce mistuiau în mijlocul clamorilor carnavalești victime umane, și flăcări pilpîind pe ape stătute, flăcări care se sting, sensibile, dacă o mină se întinde către ele...

Flacăra cerului pe coșitele tale plouă

Vă amintiți? Există, de găsit în al său Petrarca, către Elisabeta, *Auguriile* lui Gongora adresate Invincibilei Armade.

Mirosul Amsterdamului

Aceste gânduri sau ceva asemănător se isca în mintea mea în dimineața aceea în care îmi făceam de lucru cu statuetele lui Hellens. Și-mi amintesc, că, după ce m-am învîrtit în jurul Heerengrachtului, m-am trezit, tot colindînd prin Amsterdam, chiar dinaintea casei pictorului care a fost, bag de seamă, interpretul profund al veacului său. Era casa-i din anii de prosperitate, casă din care-l alungară creditorii într-o zi scoțîndu-i averea la mezat. Mierisem coborînd dinspre Ooster Dock care se deschide în capătul canalelor de pe mîna dreaptă, hălăduind prin aburii înserării ca un cîine scăpat din lanț; se afla oprită acolo o cotigă cu un munte de cepe roșii, mari cît capul omenesc, și-un salahor își cumpăraseră una ș'acu înfigea dinții-n

ceapă, acu'mbuca dintr-un hering ce-l ținea în mina cealaltă și cît ai zice pește le puse cruce amîndurora și-și șterse gura cu dosul palmelor golite degrab'.

Este adevărat că există orașe care îți lasă impregnat mirosul lor. La Bruges am aflat iz de biscuit, Amsterdamul aromește a hering. În ce fel s-ar putea îndepărta amintirea lui Filip al II-lea? Am aflat precis la numărul 4 în Jodenbrestraat, pe ușa casei lui Rembrandt, o idee de miros de stătut, a acelei cripte de la Escorial unde scheletul aștepta, pentru funerariile definitive, ca timpul să lucreze pînă-n pulbere carnea leșului. Dacă nu avea alte vise, Filip al II-lea, odihnindu-se în camera de culcare, putea, de la o fereastră care se deschidea peste acea catacombă, să asiste progresele putrefacției.

Custozii au aranjat casa lui Rembrandt în așa fel încît să fie evident cum Renașterea și Reforma erau contrastante și indisolubile, disperant de indisolubile, în barocul lui Rembrandt. La *Rijks-museum* mulți s-au scotit dinaintea fragmentului sfișiat de flăcările de la 1723 a *Lecției de anatomie a profesorului Joan Deyman*. Să fie cunoașterea o gaură tenebroasă din vîntre sau acel frig din picioarele care au invadat toată cuvertura și pare că vor să-și împlinte urma în chipul celui nimerit acolo să privească? Sau obrazul de-acum intrat în putrefacție al operatului căruia i s-a tras calota craniană ca să li se dezvăluie tuturor un creier inert?

În căutarea adevărului

Să fi deprins acest lucru din acele pinze de Mantegna și Michelangelo aflate în casa-i din zilele bune și călora. frămîntat, li se judeca? Chinul, negreșit. Și speranța? Mai mult decît materie, nu importă la ce ajunge spiritul?

Adunase o samă de lucruri: cronici zugrăvite, și cabalisme proscrise, pietre, arme din ținuturile îndepărtate de pe unde umblau concetățenii săi colonizatori; avea cu sine provizii de hering afumați care cu solzii lor îi reaprindeau în minte acele cojiri de-aurării solare, fulgi, velure, mă-tăsuri, lemne de esență rară. Și pe cînd picta, în stilul acela al său care gradează, de la un punct, un curcubeu de lumini într-un scoc de umbră — înainte de a face sinteza disperărilor sale, consulta comorile din bazarul acela. — Chiar și atunci cînd îi fuseseră risipite de licitanți, mîinile i se afundau în memorie, se umpleau de amintirea lor.

Oprîți-vă dinaintea pinzei *Ruth și Booz* la Rijiks-museum!

Este una dintre ultimile pinze ale maestrului. Executată cu un an înaintea morții, în 1668. Il reprezintă pe fiul său, Tito, cu logodnica. Negreșit, o tinerețe fierbinte pulsează într-acea pictură furioasă. Booz irupe din laturi, Ruth din autodafé și din spița acelor podoabe nemaipomenite. Dînsa, visătoare, așează dulce degetele pe mina bărbatului care-i ascultă inima. Booz, mai înalt decît Ruth, suride către viitor, cu oarecare grabă, și pare să scandeze o prevestire: „Am voit — ar fi să spună Rembrandt prin el — să ridic lumea așa cum o văd după ce i-am ispășit. Nu-i altceva decît materie. Nu simțiți că pînă și drăgălașele voastre chipuri, mîinile pe care le iubesc, nu sînt altceva?; și înoată, după cum mi-a fost dat să învăț cu amar de osteneală, în coroziunea letală a luminii?” Cunoștea adînc. Chiar și de cele negre știa: dar să nu fie, la el, chiar dispararea speranță? Și materia nu îl inno-

bilase tocmai pentru că fusese atinsă de spiritui-i inegalabil?

Trebuie să fi avut și un Giorgione. Știa, că adevărul formelor nu se află în evanescența cît în darul lor peren de a se reinnoi.

Acesta a fost. Încă din primul moment. La *Maurithius Aja* puteți dealtfel să vă convingeți privindu-i una din primele pinze. E vorba de *Suzana*, care datează din 1637. Carnația este vilvătaie reconstituită drăgăstos din ape. Vilvătaie a pierzaniilor? Vilvătaie și fumigație? E vilvătaie! Există, știa, un crepuscul al aurorei și un crepuscul transmontan, și delirul meridian; noaptea luminii. Rembrandt era un sincer, un înțelept.

Vilvătaia a fost să rămînă aceeași și cînd au început timpurile epice ale Țărilor-de-Jos.

Toți își uitaseră de Rembrandt, care continua să lucreze, ras la existență, găsind de-o bucată de pîine pentru că poza ca model — era o mostră de bătrîn impunător — pictorilor curteni.

În românește de DAN CIACHIR

Acolo-n văile de sus

Nu te-am chemat
mirat pe-al meu pămînt ce cauți
nu-mi regăsesc asemănare prin tine
cel izgonit din ruga mea
pată de var pe peretele casei
tu mai bogat decît cerșetorul
ce cauți în lăcașul meu
din nelumină cioplit
ziua cîți toate zilele tale

veșminte nu am
fără aripi cum să te primesc
și fără picioare
ca o noapte fără ochi
cine să te plimbe
prin hățișul meu care piere

mi-ai întinat hotarul

trupul meu într-o veșnică duminică
bocete ascultă dinspre stele suind
sămînța buneivestiri
uriașe păduri prin oase-mi alungă

hergheliile mele pe riuri
pradă sunt secetei
și riurile-s obraji mei
vetrele n-au odihnă —
pretutîndeni fecioare

prin ele pat de nuferi tîmîi așterne pustia
fecioare cu tîmîie la glezne
și stîni rușinați
de-un păcat mai înalt
decît trecerea ta

stăpîn pe această insulă
nu am odihnă
lucrurile pogoară-n vecernie
cu ochi triumfători
singele meu le tîlmăcește.

ce să cauți în tîrîmul acesta
cu oastea de umbre care moare-n copaci
aici și acum
numai fecioarele
prin ziua mea luminează
și numai jarul se-mprăstie
străinilor hrană

nu primesc oaspeți
casa mea închisă ocrotește grădini
pentru femei care vin
să mă ducă-ntru-departe
mereu mereu
acolo-n văile de sus
pînă lucrurile vor semăna cu mine

acolo-n văile de sus

ION IUGA

7 poeme din „Helada mea”

Templul Atenei Niké

Pe stînca primordială, templul dedicat Victoriei fără aripi. Fără aripi pentru ca niciodată să nu mai poată zbura din cetate. Victorie captivă în grația unei încăperi neînchipuit de modeste. Celulă de temniță sacră, prea mare pentru trupul Victoriei, fragilă, mărunță pentru destinele aripi.

Cei mai mulți dintre oamenii pămîntului s-au născut în odăi mai mari ori cu mult mai mari decît templul Victoriei fără aripi.

Templul e un chip al aerului. Statuia a zborului, asemeni pînii care e statuia foamei și nu a grîului.

Privesc statuia și-mi pare că piatra e acoperită de penetul rotit al unor aripi.

Templul Victoriei fără aripi e așezat pe aripile Victoriei fără aripi...

Inscripție pe Afrodita din Cnid

Trupul ciopîrțit al Afroditei din Cnid: un trup fără cap, fără brațe și glezne. E tot ce-a mai rămas dintr-o iubire fără seamăn.

Femeie devastată ca Troia, surpată ca Babilonul, cu carnea arsă ca a bibliotecii alexandrine... Umeri copti de vara dragostei, sinii — singurele relicve ale fecioriei, pîntecul bombat ca pielea tobelor, pielea marmorei, sărată — adevărată pînză de corabie.

Iubiți prea-plinul acestei marmori neîntrege, iertați lancea pofțicioasă care i-a rupt carnea vinovată; mai are coapse să vă stîmpere setea și dacă nu mai are os de genunchi, lăsați-o să îngenunche cu sinii!

Afrodita îngenunchează (Rhodos)

E goală ca o piersică. Își despletește șerpii (părului) și privește cu pleoape micșorate oglinda din care tocmai a curs.

E-ngenuncheată de sine.

Liniile care-o compun sînt, toate, o insultă adusă conturelor rigide și încărunțitei marmori, o laudă a tiparelor runde.

Oase prea puțin alungite, carne prea puțin înțeleaptă — lut steril din care nu vor descinde pietre la fel.

Cu imprevizibile frîngerî, ea e laptele marmorei.

Și e goală ca lăuntru de sînge al piersicii...

Sigilii

Se crapă pielea vîntului. Ce-mi rămîne e o cupă cu nervi vibrațili. Sînt sigur că priveliștea aceasta *există*. I-am văzut iarba culcată de mersul Afroditei din Cirene, cea cu glez-
nele și pulpele groase.

E toamnă. Capul zeiței se coace și cade.

Cină cu frunze trezite și scoici străvezii.

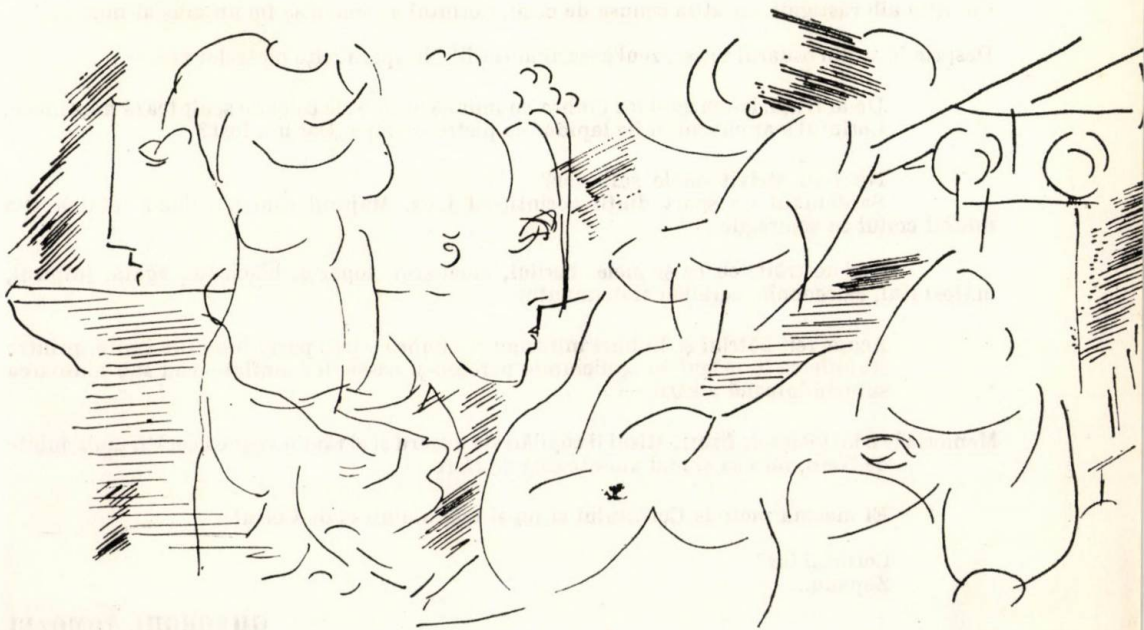
Iubita e o statuie criselefantină...

Îmi rămîn doar clopotele navelor ce se dizolvă în golful Saronic. Și vinul de pin din amfora cu sigilii sărite...

Delfice

Nici oracolul nu știe unde s-a născut Homer.

S-ar fi născut la Chios, la Smyrna, la Cos. Ar fi tesaliot. Ar fi murit la Cos. Uriașul nu se putea naște într-un *singur* loc ci de-odată-n mai multe. Umflat de bătrînețe, trupul lui n-avea cum să moară *numai* în Cos.

Moare pretutindeni, puțin cite puțin.

Mai are, încă mai are mult de murit...

I se pune oracolului întrebarea dacă e ceva în lume mai înțelept ca Socrate și răspunsul vine fără tăgadă: Nu!

Socrate păleşte ca sub o povară de neîndurat.
Adevărul însingurează...

Despre vicleniile grecului

Îți cunosc vicleniile, grece scumpe! Știu că în burta ta nechează Calul Troian.

A venit la Acropole arhitectul (cu mașină americană) și ți-a poruncit să astupi cu mortar a unspea coloană a Partenonului și tu te tirgăiești, zici că ai altundeva o comandă mai grasă (zidirea unei piscine), îți ceri drahmele de arvună, te plingi de mortarul cel precar din ziua de azi (abia peticești o coloană că uite, alta își fărâmă fibra lăuntrică) și când începi să bocănești cu mare lenevie, îmi amintesc brusc de o dimineață la Voroneț.

Un țăran bătea șindriile pe acoperiș, dar le bătea atît de precaut că între o șindrilă și alta trecea o toamnă.

Avea timp.

Și tu ai timp, cîrpaci de temple. Ce e la tine un an? O țandără de clipă (ori marmoră) desprinsă de daltă.

Cînd mă grecesc și eu, mă visez bătînd șindriile peste Partenon...

Corint

Cu-atîta alb răstignit, cu-atîta cenușă de crini, Corintul ar trebui să fie un oraș al ninsorii.

Desprinde-se din osuarul zeiesc, zeul grec al ninsorii? Ne apare zeița pietrelor rare?

De-ar fi așa, le-am implora umbra cu mîinile mirate ale celor ce sculptează miresmele.
Corintul s-ar cuveni să fie lapidat cu pietre scumpe. Dar n-a fost?

Nu l-au strivit ouăle safirelor?

Sardonixul i-a spart dinții corintiacăi Laïs. Majurul roman robînd cetatea și-a umflat coiful cu smaragde.

Aici au trăit, cu os și piele, berilul, ametistul, topazul, hiacintul, agata, jaspisul, matostatul, calcedonia, coralina și diamantul.

Acum zeii bătrîni și tulburi mirosind a cimbru trec peste lespezile supte, printre statuile ce le măgulesc goliciunile păroase și oasele lor umflate cad sub ninsoarea subpămînteană a sării.

Memoria le e înstelată de fisuri. Rîsul li copilărește absurd și ei rămîn veghea cetății mult iubite de Nero, fără să-și mai amintească de Nero.

Ei macină pietrele Corintului și nu-și mai amintesc de Corint.

Corintul lor?
Zăpada...

GHEORGHE TOMOZEI

JURNALISTUL EUGEN BARBU

M-am gândit să scriu cândva o istorie subiectivă a relațiilor mele literare, în care, sub forma unui jurnal, să notez toate iritările și supărările literatorilor pe care i-am cunoscut; mai ales în astfel de momente oamenii sînt sinceri și nu-și cenzurează gestică, ies din cîmpul etic al convențiilor. L-am văzut pe George Călinescu deslănțuit împotriva unor oameni pe care peste puține momente era gata să-i îmbrățișeze, l-am auzit „tunînd și fulgerînd” din cauza unui amănunt, poate chiar neglijabil, dintr-o fișă, l-am urmărit în momentele sale de melancolie. Și, mărturisesc azi, că mi-am notat, cred, cu fidelitate, pe loc, impresiile crude ale „evenimentelor”, căzute apoi în neant și devenite legende.

Pe Eugen Barbu, cel mai călinescian dintre călinescienii sinceri ca temperament, l-am urmărit de atîta vreme să-l surprind deslănțuit, dar nu i-am receptat decît deslănțuirile scrisului. Călinescu își consuma nervul pamfletar mai ales oral, Eugen Barbu și-l consumă în scris. Cine compară filipicele orale ale lui Eugen Barbu cu cele scrise are impresia că aparțin (nu din punct de vedere stilistic) unor autori diferiți. Eugen Barbu vorbește puțin și declară deschis: „Eu mai bine scriu!”

Tudor Arghezi scria pamflete și chiar opere mai întinse la adresa unor inși care-l iritau, de citat comedia postumă *Carac*, adresată lui Caracostea, sau tableta *Mya Lak*, din *Tablete din Țara de Kut*, adresată lui Mihail Dragomirescu. Dar Arghezi se deslănțuia și-n poante orale: cunoscîndu-l pe un publicist cu numele Vior, care-i cerea o colaborare, l-a întrebat: „Ce este asta Vior, masculinul de la vioară?”

Eugen Barbu preferă și-n cazul portretelor satirice de scriitori cheia ficțiunii literare, deci tot scrisul. Temperament puternic (unii spun că este adesea victima temperamentului său), Eugen Barbu nu iartă pe nimeni (dintre contemporani și chiar dintre clasici), scriind o permanentă istorie *polemică* (a literaturii, a societății, a mentalităților etc.). Cînd a fost primit la Academie a ținut un discurs eretic, aducînd sub cupolele apolinice ale acestei instituții hiperclasice un aer proaspăt și o perspectivă spirituală seismică; numai Iorga își făcuse cîndva o asemenea glorie polemică. În locul discursurilor suficiente în sine, științifice, spuse într-o sală cu geamuri închise, Eugen Barbu venea cu fraze tari (vorbind despre Eminescu sau George Călinescu), fraze care izbeau pereții și spargeau geamurile. Toți credeau că după aceea s-a academizat sau și-a academizat scrisul, dar noul membru corespondent a rămas la fel de eretic.

Stau de vorbă cu Eugen Barbu, în redacție sau pe stradă, discut despre o chestiune ce-l supără pînă la violență, nu se agită, nu trîntește cu obiecte, nu-și dilată vocea ci doar mă asigură că va scrie. Își strînge cărți, se informează, consultă, se documentează, meditează și vine a doua zi cu atîtea pagini cît ar fi scris alții într-o săptămînă, dar pagini în care dărîmă catedrale și statui, vitriolează (literar) excrescențele morale și sociale, fiind argumentat justițiar și convingător prin argumente. Dar îți oferă acest text plin de furtuni nordice (necesare) cu-n gest reținut, de un calm sudic. Deslănțuirile lui Eugen Barbu sînt și rămîn opere *scrise*, nu *jucate* oral ca la George Călinescu.

Într-un interviu declara că romanul *Principele* e opera unei mîini prelungite și-și definea pamfletele ca opere de artă. Cei care nu-l iubesc, sau, mai bine zis, nu-l înțeleg pe Eugen Barbu cred că pamfletul *ucide*; în realitate ridiculizează. (Arghezi spunea că pamfletul e arta de a înjura literar.) Autorul *Principelui* și al *Istoriei polemice a literaturii* mai este și autorul unei viitoare mari cărți de pamflet; strînse, într-un volum, pamfletele lui Eugen Barbu ne-ar defini pe unul din cei mai mari jurnaliști contemporani. Cuvîntul *jurnal*ist nu e peiorativ, Arghezi și-l puse pe cartea de vizită.

EMIL MANU

La Cnossos, prin labirintele legendelor

Există în Creta numeroase vestigii ale epocii minoice. Un arheolog spunea, în glumă, că „...oriunde ai săpa poți găsi ceva din civilizația care a înflorit în timpul dinastiei Minos. Totul e o chestiune de timp. Pentru a scoate de sub straturile de pământ ceea ce au creat supușii lui Minos într-un mileniu, ne-ar trebui cam... o mie de ani“.

Dintre toate relicvele, cele mai impresionante sînt, fără îndoială, ruinele palatelor clădite între anii 2.000 și 1.500 î.e.n. Fiecare rege sau prinț mai înstărit — și se pare că au fost destui, deoarece bogățiile Cretei au sporit considerabil între secolele XX și XV î.e.n. — și-a clădit o reședință care, prin proporții, fast, decorațiuni interioare și elemente de arhitectură ilustra grandoearea, bogăția și puterea stăpînului.

În arhitectură, moda a fost lansată de Dedalos, care a creat stilul „labirint“, megalo-palate de proporții uriașe pentru acel timp; în plan orizontal un asemenea palat ocupa cîteva hectare iar în plan vertical întrecea înălțimea ziguratelor asiriene, avînd patru și chiar cinci etaje. Încăperile erau numeroase, de ordinul sutelor, iar legătura dintre ele se realiza prin fel de fel de culoare întortocheate și scări unele largi, impozante, altele mici și răsucite ca scările de serviciu din unele blocuri moderne. Lumina zilei pătrundea în palat prin sute de ferestre, logii și, de asemenea, prin puțuri de lumină a căror ingenioasă dispunere poate stîrni admirația arhitecților moderni.

Fiecare palat avea o curte centrală, dreptunghiulară, în jurul căreia se înălța construcția. De regulă, acoperișul palatelor era

plat. Coloanele nu erau nici masive și nici înghesuite ca la templele egiptene ci de proporții reduse, delicate, acoperite uneori cu fresce și desene. În afară de asta, prezentau o ciudățenie: fuserile lor se îngroșau în sus, spre tavan, în loc să devină mai masive spre bază.

*

Poate că labirintul în care Minos și-a închis fiul monstruos a existat numai în legendă. Dar de-a lungul anilor s-a dovedit că multe legende au cîte un simbul de adevăr. Aici e momentul să ne amintim de Schliemann care, luînd de bun tot ce a scris Homer, a descoperit Troia în colina de la Hissarlık iar mai tîrziu comoara Atrizilor, la Micene. Cînd acest autodidact a murit, în anul 1890, istoria artei grecești era împinsă cu șapte sute de ani în urmă: Schliemann reușise să demonstreze că grecii au intrat în scenă mult după ce insulele din Marea Egee (și mai ales Creta) cunoscuseră o civilizație înfloritoare. Legenda labirintului în care a fost închis Minotaurul are, desigur, un simbul de adevăr. Odată și-o dată se prea poate că labirintul va fi descoperit. Unde? Poate la cîțiva pași de Cnossos. Poate în munți, unde Minos putea foarte bine să clădească un palat-inchisoare, pentru ca fiul său să nu poată fi văzut de nici un ochi omenesc.

Pînă acum au fost descoperite palate-labirint la Cnossos, Mallia, Festos și Gurnia. Dar aria descoperirilor de acest gen nu s-a încheiat. Recent, în estul Cretei, într-un loc mai puțin umblat — la Zakros — au fost scoase la iveală ruinele unui palat de acest tip, despre care n-au spus nimic nici legendele, nici izvoarele istorice. Cît privește labirintul din legendă, acesta așteaptă un... Schliemann.

Ziaristul grec cu care am vizitat Cnososul nu făcea pentru prima oară oficiul de ghid al unui străin dornic să afle curiozitățile turistice ale Cretei. Mi-am dat seama de acest lucru văzându-l cu câtă grijă se străduia să-mi furnizeze date cât mai interesante.

Cnososul a fost descoperit întâmplător. Din acest punct de vedere a avut soarta multor descoperiri arheologice. Acum aproape o sută de ani, un negustor din Iraklion, Minos Kalikairinos, fără nici o vocație de arheolog, dorind să-și procure niște piatră pentru o casă, a săpat în malul râului Kairatos și a avut surpriza să dea peste o comoară. Obiectele din aur și argint au stîrnit senzație, mai ales în lumea istoricilor. Negustorul din Iraklion nu cunoștea Odiseea. Nu citise acele versuri din cîntul al XIX care spun că Ulise

„...poposise

La Amniossos, pe riul, unde-i vîgăuna
Ilitei, și-i anevoios limanul“

și deci, nu pornise, premeditat, ca Schliemann — tot negustor și el —, să demonstreze că Homer n-a scris totul din imaginație. Cu descoperirea pe care a făcut-o, omul nostru avea însă ceva comun. Cred că ați remarcat: negustorul se numea Minos, ca și regii de demult ai Cretei. Amniossos era portul Cnososului, după cum Pireul este portul Atenei. Supușii lui Minos nu erau corăbieri prea vestiți, de aceea privirile lor erau orientate mai ales spre uscat, bunăstarea lor rezultînd, în principal, din cultivarea pămîntului. De aceea, Amniossosul era destul de mic, iar Cnososul n-a avut un Pericle, care să construiască un drum trainic între capitală și portul său, așa cum a avut Atena.

*

Cnososul merită, fără îndoială, admirația turiștilor ca una dintre minunile lumii antice, putînd sta fără să pălească alături de colosul din Rodos, piramida lui Keops, templul Dianei din Efes sau statuia lui Zeus de la Olimpia — asta ca să luăm doar patru puncte de referință, mai apropiate de Creta.

Ruinele palatului de la Cnosos sînt grupe, constituind un nucleu central, în jurul căruia gravitează alte ruine-satelit. La o primă privire, ai impresia unui edificiu întins pe o mare suprafață, căruia o sabie uriașă i-a tăiat inegal etajele, lăsînd o mulțime de încăperi fără tavan astfel că, dacă ai putea să privești totul de sus, ai fi în postura unui stupor care studiază un fa-gure descăpăcit.

Intrînd în incinta ruinelor, întîlnim un grup zgomotos de tineri englezi — elevi ai unor școli din Londra, care în vacanța mare și-au propus să viziteze Creta. Se opriseră în fața bustului lui Sir Arthur Evans, cel care, pe la anul 1.900 a condus lucrările arheologice la Cnosos. Mîndri că un englez a dat la iveală zidurile capitalei lui Minos, acești tineri au uitat, desigur, de umilul negustor Kalikairinos, descoperitorul Cnososului.

Traversăm curtea de vest a palatului — pesemne o fostă agoră în care, după unii specialiști, aveau loc serbări religioase, dată fiind existența unor puțuri de ofrandă, adînci și întunecoase ca niște guri ale infernului. Dacă supușii regelui Minos aduceau jertfe umane, e ușor de închipuit în ce chinuri mureau cei trimiși pe lumea cealaltă ca să îmbuneze zeii.

Din grupul tinerilor englezi s-a desprins o fată, care aruncă o monedă într-unul din puțuri.

— Dă-ți și dumneata obolul, mă îndeamnă ziaristul care mă însoțește. E superstiție, dar merită să tragi o poliță asupra viitorului. Cine aruncă bani în aceste puțuri va reveni la Cnosos. Așa se zice.

Arunc o monedă de un leu, cum am făcut și la Roma, azvîrînd un bănuț în fîntina Trevi, unde operează o zicală asemănătoare — și trecem mai departe. Ocolim zidurile de incintă — de fapt, zidurile exterioare ale palatului, transformate în parapet de către administrația muzeului pentru a împiedica abandonarea palatului bunului plac al vizitatorilor.

Intrarea în palat se face prin partea de sud-est, pe lîngă „Casa marelui preot“. De la bun început, facem cunoștință cu forma coloanelor minoice, subțiate la bază și cu fuserile colorate în cărămiziu: Casa marelui preot are un frumos vestibul cu coloane și două etaje ale căror tavane sînt susținute de pilaștri.

Urcăm apoi o scară impozantă care seamănă cu aceea de la altarul din Pergam găzduit de Muzeul orientului antic din Berlin sau, dacă vrei, cu gradenele unui stadion modern și intrăm în „Coridorul procesiunilor“ pictat cu fresce în falcă de fuserile de coloane care alcătuiau marile propilee.

Frescele originale reprezentau purtătorii de ofrande, preoți și preotese, urmați de o mulțime zgomotoasă, veselă, trepidînd de viață. Din aceste picturi s-au păstrat doar cîteva secvențe: o asemenea secvență, aflată la muzeul arheologic din Iraklion, ne înfățișează tineri în vestmintă ritual purtînd cite un ryton, adică un vas pentru libații. Coloritul frescelor îți incită privirea. Sînt atît de frumoase și par atît de proaspete în-

cît nu-ți vine să crezi că au trecut aproape patru mii de ani de cînd pictorul anonim, amestecînd culori vegetale cu albuș de ou și oțet — sau, cine știe, cu alte ingrediente — și-a început munca-i migăloasă. În unele locuri frescele au fost decupate de pe pereți și duse la muzeul din Iraklion. În locul lor s-au pictat unele asemănătoare, de către pictori renumiți, folosind o tehnică modernă. Operațiunea aceasta s-a încheiat acum patru decenii. Dar vizitatorul constată cu uimire că frescele minoice par mai proaspete decît cele din zilele noastre, culorile lor vibrînd parcă, și fără să vrei, te întrebi care a fost secretul meșterilor anonimi din vremea lui Minos.

Urcăm, coborim și iarăși urcăm. Treceam prin nenumărate încăperi, săli, culoare, vestibule. La o vreme te apucă amețeala. Noroc că acoperișul palatului a dispărut, așa că, din cînd în cînd, ieșim la suprafață — ca peștii, iarna, la copcă — și ne umplem plămînii cu aer proaspăt. Adesea, aflîndu-ne într-o cameră ni se pare că vom reuși cu ușurință să ajungem în alta, aflată în vecinătate și pe care o vedem prin fereastră. Dar ni se întîmplă întocmai ca-n „labirintul cu oglinzi“ de la Bilci: pornim, coridoarele ne dezorientează și ajungem cu totul în altă parte.

După cîțva timp, ne trezim pe o terasă de unde, cîtînd și răsčitînd ghidul palatului, coborîm spre „Camera cu scaunul“ despre care se crede că a fost și sala tronului. Încăperea are un frumos vestibul. Înăuntru, singura „mobilă“ — un scaun din ghips albastrui. Tavanul este susținut de stîlpi, pictați în cărămiziu. O frescă înaltă de aproape un metru acoperă perețele din spațele tronului. Pe fondul său cărămiziu se disting niște animale monstruoase, cu capul parcă de foc și trupul de leu, care stau printre lujeri de crini avatci.

Obosit și vlăguit de căldură, mă așez pe tronul lui Minos — ce să fac? Era singurul scaun din încăpere! — și rămîn tăcut, încercînd cu ochii imaginației să văd scenele care se desfășurau, cu aproape patru mii de ani în urmă, în sala tronului.

În dreapta se zărește o ușă, prin care se ajungea în camera băii rituale. Ziaristul grec o cercetează de parcă acum ar vedea-o prima oară, iar eu sînt intrigat că nu observă gestul meu. Într-un tirziu, îl aud declamînd în grecește. După ce termină, îmi traduce: versurile sînt din *Odissea*.

....Atunci văzui pe Minos
Cel falnic, al lui Zeus fiu. Cu sceptrul
Lui de aur, el ședea pe scaun
Și-i judeca pe morți, iar ei, în juru-i
Stăteau în picioare, cum stăteau la
curtea-i...“*

* Am redat versurile potrivit traducerii lui A. Murnu (n.n.)

Mărturisesc că versurile m-au impresionat. Scaunul era îngust, cu spătarul cam mic. „Dacă astfel de scaun o fi avînd și în infern, apoi nu-i chiar atît de plăcut să stai pe el și să judeci cît e ziulica de mare“, gîndesc eu și, înfiorat de-o presimțire neagră, mă ridic.

— S-a întîmplat ceva? mă întrebă ziaristul grec.

— Nu. Dar m-a fulgerat un gînd. Cu legende nu-i de glumit. Dacă, doamne ferește, povestea aceea, care zice că după moarte Minos a ajuns șeful completului de judecată din infern, are vreun simbul de adevăr? Minos ar fi în stare să-mi impute gestul de azi, socotindu-l un sacrilegiu... Ziaristul rîde:

— Fiți liniștit! N-am prea văzut turist care să nu încerce, măcar pentru cîteva clipe, să fie în postura lui Minos! Unu la sută rezistă ispitei. Bătrînul rege s-o fi împăcat de mult cu soarta tronului său. Și-apoi, să-ți mai spun un secret: scaunul e o copie. Adevăratul tron, originalul, se află la muzeu...

*

Într-una din încăperi admirăm o frescă ce reprezintă un grifon, animal fantastic cu corp de leu, cap și aripi de vultur. Gîndul te duce la sfinții Egiptului faraonic. Combinațiile între om și alte viețuitoare (leu, taur, cal, sau între diferite animale — taur, vultur, leu) caracterizează religiile asiro-caldeenilor, sumerienilor, hitiților și egiptenilor, așa că nu este cazul să ne formalizăm dacă legendele spun că Minos a avut un fiu jumătate om, jumătate taur. La urma-urmei, taurul-tată a fost un trimis al zeilor, ca și taurul ceresc cu care s-a luptat Ghilgameș.

În reprezentarea idolilor, perșii scobeau pereții stîncosi ai munților de granit, realizînd sculpturi megalitice. Cretanii nu i-au putut imita pentru simplul fapt că munții lor erau calcaroși. Au folosit însă imagini colorate, ca și pictorul sau sculptorul din Babilon și Ninive: au amestecat omul cu vulturul, taurul și leul, creînd monștri fantastici, ca minotaurul cu trup de om și cu capul de taur, sau ca grifonul.

...Și toate acestea se întîmpleau cam în vremea cînd Creta cobora din mit în istorie. În acea perioadă, pe uriașă stîncă din Mediterana se amalgamau zeități și credințe din Siria și Fenicia, Egipt și Cirenaica, „Creta amestecînd — ca să folosim expresia lui Elie Faure — Asia decăzută cu Grecia care se naște“...

SEVER NORAN

109

DIN ISTORIA TEATRULUI NAȚIONAL

Numit la început, în 1852, *Teatrul cel Mare*, apoi, în 1877, *Teatrul Național*, rolul celebrei instituții în cultura și literatura română nu mai trebuie demonstrat. Viața lui teatrală și artistică se confundă la un moment dat cu însăși istoria teatrului românesc; toată perioada clasică și modernă a dramaturgiei noastre naționale s-a afirmat între zidurile monumentalei clădiri; nu există biografie de scriitor și actor din secolul trecut și prezent care să nu-și datoreze consacrarea primei noastre scene, care a fost Teatrul Național din București, incendiat de bombardamentele hitleriste ale anului 1944; nu există personalitate artistică și literară în cultura noastră care să nu fi năzuit cu ardoare la „urcarea” pe

scena Naționalului considerat ca o supremă consacrare.

Și cu toate acestea, istoria Teatrului Național, veche de peste un secol, dacă avem în vedere și cele dintii inițiative, nu a fost încă scrisă. Avem în schimb numeroase studii, articole și capitole rezervate acestuia în unele lucrări de specialitate, dar o istorie propriu-zisă a Naționalului își așteaptă cercetătorul pasionat și neobosit. Desigur, ea trebuie scrisă pe bază de izvoare, de documente, de amintiri etc. Spun aceasta deoarece articolele cunoscute pînă acum, deși apelează într-o anumită măsură la izvoarele directe, în cele mai multe cazuri folosesc informații indirecte, unele amendabile. Pentru a înțelege mai bine această situație si-

Teatrul Național din București la sfîrșitul secolului al XIX-lea.

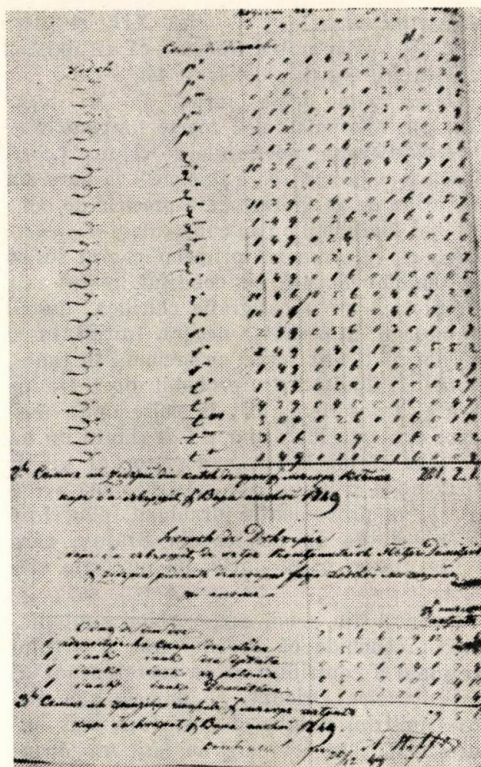
toriografică și, totodată, valoarea documentului necunoscut pe care îl comunicăm astăzi, să recapitulăm, pe scurt, „dosarul” Teatrului Național.

Ideea*) construirii unui edificiu cu acest nume a fost emisă în *Societatea Filarmonică* de la 1833, printre membrii căreia se număra și *Iancu Văcărescu*, părintele teatrului în București, așa cum reiese, pe drept cuvânt, din cunoscuta sa poezie-testament, și cum am demonstrat, pe bază de documente inedite, în *Viața Studențească și Săptămîna*.

Adunarea obștească din 30 mai 1840 cere domnitorului „să se facă un proiect pentru clădirea și ținerea unui Teatru Național și de un repertoriu pentru învățarea tinerimii, ce s-au socotit de a fi de mare folos spre înaintarea luminării și al moralului“; semnează, printre alții, *C. Făca*, autorul piesei *Franțuzitele*, *N. Hiotu*, unchiul lui *Vasile Cîrlova* și *Grigore Alexandrescu*, boieri și chiar fețe bisericești, ca renumitul cărturar *Ilarion Argeș*. Domnitorul Alexandru Iliciari Ghica aprobă „cu osebită plăcere“ această propunere, printr-un ofis semnat și de C. Cantacuzino, secretarul statului, cel care va fi prezent de acum încolo în toată odiseea înălțării Teatrului Național și care va cere și cercetarea fraudelor comise în timpul construirii teatrului. În 1843 este ales și cumpărat locul pentru construirea edificiului; actuala esplanadă de lângă Palatul Telefoanelor, pe atunci un promontoriu cu priveliște spre Podul Moșoșoaiiei și spre lunca Dîmboviței și Cișmigiuului.

Proiectul clădirii — cea mai însemnată la acea dată din București — aparține arhitectului vienez *A. Hefft*, care începe lucrările în 1846, sub supravegherea Comisiei clădirii Teatrului Național. E de observat că în fiecare „comisie“ sau eforie căreia îi revine o anumită responsabilitate în zidirea Teatrului Național e prezent câte un boier sau cărturar iubitor de teatru. În această comisie semnalează pe maiorul *Iancu Florescu*, fratele mai mare al viitorilor revoluționari *Dimitrie* și *Costache G. Florescu*, amicii lui *Nicolae Bălcescu* și *C.A. Rosetti*. *Iancu Florescu* a jucat, împreună cu *C.A. Rosetti*, în piesa *Mahomet* sau *Fanatismul* de *Voltaire*, pe scena *Societății filarmonice* în 1835. Membru al Asociației literare a României de la 1844, traducător, în 1836, al *Gemenilor din Bergam* de *Florian*.

De aici încolo, adică de la 1846 până la inaugurarea *Teatrului cel Mare* în 1852, informațiile din anumite articole și studii sînt contradictorii. Astfel, uneori se afirmă că: 1. „Întruptă în vremea revoluției, lucrarea a fost reluată în 1850“, altelei în

Din „Jurnalul clădirii Teatrului Național“ (1849).

1849, sau, nici mai mult nici mai puțin, în 1852! Asemeni lui *Dimitrie C. Ōllănescu*, autorul primei informații eronate, din perspectiva documentului de față, același lucru îl susține și C. Sărățeanu (*Din trecutul Teatrului Național*, 1904), Ion Marin Sadoveanu (*Teatrul Național din București, Boabe de grâu* nr. 10/1930), Gh. Crutcescu (*Podul Mogoșoaiei*, 1935), Ioan Massoff (*Teatrul Românesc*, vol. 1, 1961) *Ion Horia Rădulescu* (Contribuțiuni... 1935) ș.a.; N. Iorga, G. Potra și C.C. Giurescu se arată prudenți la acest capitol.

Un document din timpul construirii Teatrului Național — pe care l-am descoperit în Arhivele Statului din Brașov (!) — vine însă să lămurească modul în care au decurs o parte din lucrările edificiului. E vorba de un caiet de mărimea unui registru contabil, în care sînt trecute și descrise pe rubrici operațiunile tehnice efectuate *începînd cu vara lui 1848 și sfîrșind cu vara lui 1852*. Registrul se intitulează *Journalul clădirii teatrului Național. Bau-Journal für das romaenische National Theater, in Bucurest, 1848; el cuprinde „patruzecișisase de file șnuruit supt pecetea departamentului din năuntru“* dintre care sînt completeate doar un număr de 16 pagini. Pe eticheta

registruului figurează și cifra XII, și cifra 103, ceea ce ar putea însemna că au existat mai multe registre de acest fel.

Ce ne spune acest „jurnal“ (al XII-lea)? Din paginile sale reies foarte limpede etapele șantierului, porțiunile de clădire („Numirea locului supt ce adincime“) la care s-a lucrat an de an, notate cu o precizie de contabil și, lucru mai puțin cunoscut, *cine anume a lucrat*. Cu excepția primelor pagini scrise de o mină nedată cu condeiul, restul sînt completate cu o caligrafie chirilică, destul de cursivă, în cerneală neagră. Inițial, însă, ele par să fi fost scrise cu creionul în limba germană, apoi șterse, probabil după traducere și transcriere. Pot fi emise două ipoteze: evidența lucrărilor a fost ținută de un secretar al lui Hefft, cunoscător al limbii germane și al limbii române sau, dacă avem în vedere proveniența jurnalului, el a fost completat de un meșter din Brașov, care a executat o mare parte din lucrările clădirii.

În acest din urmă caz, vorbind simbolic, putem conchide că la edificarea Teatrului Național a contribuit și un reprezentant al Transilvaniei. Oricum, pe numele său Petre Dimitriu, dulgherul brașovean sau bucureștean, este cel care ne lasă un document prin care putem reconstitui cu destulă fidelitate *ritmul construirii Teatrului Național în anii 1848—1852*.

Iată cîteva din însemnările registruului, întotdeauna contrasemnate de arhitectu A. Hefft. Pagina 1: „Pămînt care s-au dat din pricina schimbării planului în lături, la sosirea D. (omnului) Heft din Viena“. „Controle par A. Hefft, 29/6/48“; așadar după izbucnirea revoluției. Însemnarea corespunde cu amănuntul cunoscut că domnitorul Știrbei a cerut arhitectului să mărească numărul de locuri al sălii teatrului. Dar aceasta în 1849! Pe cînd „schimbarea planului în lături“ se petrece sub domnia lui Bibescu?! Să fie vorba de alte modificări decît cele cerute de Știrbei? La pagina 5: „Socoteala zidăriei lucrate în vara 848, zidăria de desuptul tălpii temeliilor“; „Rămîne prin urmare suma zidării care în vara 1848 s-a lucrat pe deplin. Controlée par A. Hefft, 15/9/48“; însemnare făcută deci după intrarea trupelor otomane în București. „Summă al zidării din pivniță în măsură cubică care s-a săvîrșit în vara din 1849“. La pagina 10: „Summă al zidării din catul de jos în măsură cubică care s-a săvîrșit în vara anului 1849“. În luna decembrie a lui 1849, pare că bucureștenii puteau admira

fațada de pe Podul Mogoșoaiei: „Lucrul de dulgherie care s-a săvîrșit de cătră contractăiul Petre Dimitriu în zidăria ridicată deasupra podului Mogoșoaiei și anume: Odaia de din dos; adăpostire la scara dea stînga; ipac dea dreapta; ipac în rotunde; ipac Domnească.“ „Summă al grinzilor cioplite în măsură pătrată care s-a lucrat în vara anului 1849“. Controlée par 20/12/49, A. Hefft“; La pagina 11: „Socoteala despre lucrul de zidărie care s-a săvîrșit de cătră contractăiul Petre Dimitriu în cursul veri 850, pînă la dușumeaua catului al...“. Pagina 11—12: „De la catul al... în sus pînă la dușumeaua catului 2-lea galerie, la foaiierul din lăuntru“; „De la catul 2-lea pînă la dușumeaua al 3-lea galerii“. Acum apar și alte elemente și spații ale edificiului, realizate în vara lui 1850: galeria a treia și ultima a sălii, „bufetul“, „foaiierul“, „lojele“, „prosceniu“, „garderoba“, „salonul Domnesc“, „scena dindărăt“ — adică culisele — „zidul de la scenă“, „odaia Directorului“ etc. Și mai departe: „De la galeria al 3-lea pînă la nălțimea acum în ființă“; „Recapitulăți de zidăria lucrată în cursul veri 1850, Suma zidării pînă la dușumeaua catului; suma zidării lucrată în vara 1850. Controlée par A. Hefft, 31/10/50“. În cadrul rubricilor din registru mai apar și următorii termeni „tehnici“, începînd cu anul 1848: „marginea de a dreapta pînă la murul cel vechi“, „dupe mur la vale“, „mur despărțitor la scară“, „muru din năuntru la scenă dea dreapta“, „stilpu portalei dea dreapta“, „vestibul“, „bufet“, „supt porticul“, „supt scenă săpătură vechi“, „2 stilpi mari de rizalit“, „zidul de la prosceniu“, „3 întorsături de scară“, „rizalitul dinainte“, „la intrarea în gangul scărilor“, „scara cea rotundă“ etc. Prezența termenului de „mur“ (Eminescu avea să folosească pluralul muri) este încă un argument că la construirea Teatrului Național din București au lucrat și meșteri transilvăneni, cuvîntul venind, se știe, din Ardeal.

Iată, așadar, un document de prim ordin, capabil să permită o nouă periodizare (și discutare) a înălțării Teatrului Național din București.

*) Această idee pare să fi fost afirmată și în cadrul Societății literare de la Brașov, din 1822, condusă de Dinicu Golescu. O parte din membrii acesteia pot fi recunoscuți și printre cei care vor participa, într-un fel sau altul, la proiectarea Teatrului Național: de pildă, numele lui Alex. D. Ghica, viitorul domnitor care, mai tîrziu, va sprijini ideea construirii unui Teatru Național.

M. N. RUSU

CORRIDA

Absolut din întâmplare, în timp ce scriam aceste rânduri, mi se așază în poală o pisică. Torcea virtos. Recunosc că deși acest animal mă deranja și nu mă puteam descotorosi de el, n-aș fi fost în stare să-l ucid nici cu lancea, nici cu *espada*, nici de jos, nici de pe *caballo*.

Sper că nu mă veți considera nici setos de sînge nici un om dur, chiar dacă am asistat la uciderea a șase tauri și am plecat cu puțin timp înaintea uciderii celui de al șaptelea și nu atît din motive morale cît mai ales pentru că am început să mă plictisesc. Din nefericire, a fost o corridă nereușită, taurii aceia avînd o soartă deloc de invidiat.

Dacă vreți să știți care-mi erau sentimentele în timpul luptelor cu taurii, ele erau dintre cele mai caraghioase. Au fost momente de-a dreptul formidabile, pe care n-am să le uit niciodată, dar și clipe chinuitoare cînd mai bine m-ar fi înghițit pămîntul. Dintre toate, cea mai frumoasă a fost intrarea sârbătorească în arenă a participanților. Ar fi trebuit să vedeți nisipul acela galben sub bolta albastră, *plaza de toros* rotundă, înțesată de lume, fanfarele strălucitoare. În arenă au intrat *alguzilo* cu straie brodate, după ei *matadorii* în bluze strălucitoare și mantale cusute cu fir de aur, cu pălării în trei colțuri și pantaloni trei sferturi din mătase, apoi *banderilleros* și *picadores* pe gloabele lor, și *chulos* și atelajele trase de patru catiri, diferiți lucrători îmbrăcați și ei în straie sclipitoare. Și toți înaintau plini de voie bună, dansînd.

Pe scena nici unei opere din lume nu se intră atît de fâlos!

În ziua aceea programul cuprindea ceva cu totul excepțional: o întrecere „frente a

frente“, față în față, a doi matadori-soliști, care mai păstrau încă tradiția aristocrată a corridei pe cai. Unul dintre ei era căpitanul de cavalerie don Antonio Canaro din Cordoba, îmbrăcat *à la andaluza*, celălalt rejonedor-ul portughez Joao Branco Nuncio, în haine rococo de culoare albastră. Mai întîi don Antonio dansă în arenă pe un armăsar andaluz, salutîndu-i cavalereste pe infante și pe președinte, făcînd întoarceri pentru a saluta cu sombrero-ul său mare întreaga asistență. La un moment dat se deschise o poartă și în arenă se năpusti un pachet negru de nervi, un taur cu pieptul ca un bolovan. Se opri brusc, orbit de razele soarelui, șfichiindu-și coada, și se năpusti cu oarecare surprinzătoare veselie asupra singurului adversar care îl aștepta în arenă cu o sabie subțire în mînă. Dar mai bine să vă spun pas cu pas ce a urmat. Dar unde se găsesc cuvintele care să descrie dansul taurului, al calului și al călărețului! Splendid este un astfel de taur de luptă cînd așteaptă forăind, strălucitor ca asfaltul, ca o fiară vulcanică, infuriat pînă la demență în cușca aceea care era arena. Se opri, izbi cu picioarele în pămînt și căută cu ochii aprinși rivalul pe care era gata să-l nîmerească. Spre el se îndreptă cu pași stilați, de paradă, calul. Se răsucește ca o balerină. Bolovanul de mușchi smolit se agită și dezlănțuie un atac înspăimîntător cu coarnele pînă aproape de pămînt, ca un proiectil cu o neașteptată elasticitate a unei mase de gumă. Recunosc că în clipa aceea mi s-au umezit palmele de spaimă, ca pe timpuri, cînd, în munți, îmi alunecau picioarele. O clipă, două sărituri, și calul

care dansa își ridică picioarele într-un pas decent, întorcându-se în spatele osos al taurului. Aplauzele care au urmat ca o salvă au oprit taurul din fuga sa înverșunată. Se părea că taurul era suficient de întărit. Izbea cu coada și se repezi în galop după cal. Tactica taurului este atacul în linie dreaptă, în timp ce a calului și a călărețului este să se rotească. Taurul se năpusti cu coarnele înainte pentru a-și străpunge adversarul cu lovituri teribile și a-l răsturna. S-a oprit brusc, disperat când a băgat de seamă că în fața lui, în arena goală, nu se afla nimeni. Dar tactica lui nu este numai să împungă ci și de a-și fringe adversarul prin lovituri puternice, aplicate perpendicular. Când atacă pripit el se rotește uneori cu mișcări neașteptate împotriva punctelor celor mai slabe ale calului. Și nu vă mai spun dacă este calul sau călărețul cel care ghicește primul întoarcerea lui vicleană dar știu că am strigat și am aplaudat cu nemărginită ușurare când în secunda următoare, grație unei piruete, frumosul cal s-a îndepărtat cu cinci metri. Cred că în jocul acesta calul participa cu toată inima și cu toți nervii lui pentru că după cinci minute căpitanul trece după un gard de unde se întoarce cu un cal odihnit.

Dansul acesta este atât de frumos și de neliniștitor încât aproape că era să uit să vă spun că prin el se ucide. Ca să spun adevărul, am uitat lucrul acesta și când mă aflam în arenă. Am văzut cum căpitanul și-a sprijinit lansa de grumazul taurului iar acesta s-a scuturat puțin apoi a continuat. Părea a fi un joc. A doua lansa a rămas înfiptă în grumaz, tremurând ca un toc cu peniță, căzut din mină și înfipt în podea. Taurul căuta cu disperare să se desotorosească de obiectul acesta care i se bălăbănea pe spate, mișcându-și capul, cabrindu-se. Lancea însă se ținea bine înfiptă în kilogramele de mușchi. Taurul izbea cu picioarele în nisip de parcă ar fi vrut să se scufunde în el. Urla de durere și de minie. De pe nări îi curgea salivă, poate așa plîng taurii. În față îi apărură, degajați, ridicându-se ușor, calul și călărețul său. Taurul rănit începu să urle, forăia, se încovoia, apoi se aruncă într-un atac disperat. Am închis ochii pentru că mă așteptam ca din atacul acesta să iasă o grămadă de picioare și de trupuri sfîrtecate și tirite prin nisipul arenei. Când am deschis ochii taurul stătea cu capul înălțat iar în grumaz i se bălăbănea o lansa ruptă. Din față venea spre el, în pas de balet, calul. Numai după felul cum își ținea urechile lăsate în jos îți puteai da seama că îi este frică. Ce inimă tare are calul acesta, ce curaj și cită eleganță este în cavaleristul acesta frumos care conduce calul cu genunchii, pironindu-și ochii în ochii taurului. Dar ce erou splendid și na-

tural este taurul care știe să plîngă dar nu știe să se retragă! Calul este condus de om, iar pe om îl conduce ambiția. Taurul însă nu vrea nimic decît să fie lăsat în pace în arenă: cine se așează între mine și toate vacile din lume? Iată-l, își apleacă fruntea și întreaga lui liniște teribilă dispăru în fața singurului lui rival, care dansa, tropăind în arenă. Se aruncă înainte ca un bolovan dar erau și clipe în care ligamentele picioarelor slăbeau brusc, de parcă ar fi fost hipnotizat. Șovăia? Nu, nu. Tot înainte! Ura! Spre cîntea taurului! A treia lansa sueră ca un fulger. Taurul se poticni, apoi prinse curaj. Se părea că mușchii îi erau gata pentru un nou atac dar se întinse brusc pe pămînt, ca o vacă ce rumegă. Călărețul se rotea în jurul luptătorului care se odihnea. Taurul se

încordă puțin ca și când ar fi vrut să se ridice. Se răzgîndi: nu, mai stau o clipă! Călărețul se întoarse cu calul jur-împrejur și dispăru din arenă în salvele aplauzelor și strigătelor. Taurul își întinse capul pe pământ. Încă o clipă, încă un moment de liniște... Trupul lui se destinse, apoi se înclină din nou. Picioarele i se mișcau greoi, ciudat, parcă atrăneau nenatural din trupul lui negru. Rigor mortis. Din partea opusă, lucrătorii gălăgioși minau atelajele trase de catiri. Peste citeva clipe, în fulgerele pocnetelor de bice, vor trage în fugă, pe nisipul arenei, taurul mort și greu.

Dar nu v-am spus nimic dacă era frumos, dacă era urît. Nu știu, ceea ce am văzut ar putea fi foarte frumos, dar, acum, când mă gîndesc... Ar fi fost mai bine ca taurului aceuia ferm și splendid să-i fi dat o lovitură de măciucă undeva într-un abator? Ar fi fost mai uman decît să-i ucizi în arenă inima lui de luptător pătimaș? Acuma nu-mi dau seama, dar am simțit o ușurare cînd am putut privi pentru o clipă la arena galbenă, încinsă și goală sub cerul albastru, înconjurată de oameni zgomotoși și entuziaști.

Acum, în mijlocul arenei intră în fugă portughezul, strălucitor în hainele lui de culoare albastră. Înconjură arena cu privirea, se întoarse și salută cu pălăria. Calul său era mai aprig la dans și își ridica mai frumos picioarele, după toate regulile înaltei școli de echitație. Taurul negru care se ivi pe poartă era o bestie rea și îndărătnică, stătea încordat cu coarnele gata pentru împuns. Dar nu se năpusti la atac. Abia cînd calul, care tremura de frică, trecu la cîțiva pași de el, abia atunci se năpusti ca proiectat dintr-o catapultă. Era atît de sigur de cauza lui încît se miră că în locul de pe pieptul calului unde aștepta să dea lovitura n-a apărut un semn. În clipa următoare își puse în mișcare făptura-i neagră. Izbi calul, călărețul își ținea genunchii îndoiți ca o coardă de săgeată. Calul se întoarse repede cu pași de gavotă. De cînd sint pe lume nu am văzut legătură atît de strînsă între cal și călăreț. Călărețul, care în timpul izbitorii nu se clintea din șa, care întorcea calul într-o fărîmă de secundă, îl oprea, îl strunea, îl trecea de la galop la pas întins și la alte chichițe de balet pe care nu știu cum să le numesc, ținea friul ușurel într-o mină ca pe o pînză de păianjen în timp ce cu cealaltă pîndea virful ucigaș al lanzei. Că domnul acesta rococo făcea dansul chiar în fața taurului infuriat — e-adevărat, dar coarnele taurului erau prevăzute cu biluțe de alamă. Călărețul alerga, sărea, nu-i dădea răgaz, zbură ca o săgeată și se întorcea de parcă ar fi fost prins cu elastic. În zbor atinse taurul cu lancea și, rămas fără armă, urmărit de bestia care gîfîia, alergă spre gard după o nouă lanza. De acum nu-i mai păsă de taur, nu-i mai poartă nici o grijă și iese din arenă în pas

de dans. Animalul care urla a trebuit să mai primească o lovitură și în cele din urmă puntilleros l-au străpuns cu pumnalele. Ceea ce a fost oribil!

Cel de al treilea taur aparținea ambilor concurenți. Prima lance o avea portughezul, în timp ce el dansa în fața coarnelor neacoperite ale taurului, andaluzul pășea în spatele animalului gata să intre în joc. Cu taurul acesta n-a fost o glumă. Era un bun luptător și fantastic de rapid, fără să înceteze să atace din clipa în care, învăluit într-un nor de praf și nisip, a intrat în arenă. Urma atac după atac. Taurul era mai rapid decît calul, care își purta călărețul prin toată arena. Se întoarse brusc către andaluzul aflat în așteptare. Acesta întoarse calul și o rupse la fugă. Taurul după el. Îl ajunse în momentul în care rejonedor-ul, pentru apărarea lui și a calului, înfipse o lance pentru a opri taurul. Cu toate că prima lance era a portughezului, andaluzul se aplecă și înfipse el o lanza. Nu știu cu ce încordare de forțe își trase calul în lături și dispăru în mijlocul aplauzelor și uralelor fără sfîrșit. Spaniolii știu să aprecieze spectacolul așa cum se cuvine. Portughezul își lua în primire taurul. Încercă din zbor o lance dar taurul întoarse capul și lancea se înfipse departe, în nisip. Acum e rîndul spaniolului care încearcă să-și obosească taurul alergîndu-l prin toată arena. Între timp don Joao se întoarse pe un cal proaspăt și începu să vegheze. Se părea că taurul acesta își avea strategia lui: îl aleargă pe andaluz spre gard apoi îl atacă din flancul stîng. Mulțimea se ridică brusc în picioare, alarmată. Taurul era gata-gata să atace de pe partea stîngă, rămasă descoperită. Atunci domnul rococo în albastru își năvăli exact în direcția taurului, calul se cabră și sări în lături. Taurul se întoarse spre noul adversar, care se retrase. Între timp, andaluzul își struni calul și înfipse lanza în spatele taurului ca într-o grămadă de carne. În clipa aceea oamenii se ridicară în picioare și strigară plini de entuziasm. Mie, căruia nicăieri, nici măcar în literatură, nu-mi plăcea jocul cu moartea, moartea nu este nici joc nici spectacol, mi se părea că gîtul îmi este strîns cu un cerc. Mai era și groaza, se-nțelege, și mirarea. Pentru prima dată am văzut cavaleri desenați în cărți cu arma în mină, față în față cu moartea riscîndu-și viața de dragul jocului. Oamenii nu-i puteau ajuta. În toată povestea asta există însă ceva măreț și frumos.

Nici lancea a treia nu-l ucise pe taurul acesta fantastic. A fost nevoie să sară din nou cei cu pumnalele, apoi au venit alți oameni care au curățat arena, rămasă curată și galbenă în duminica aceea albastră de Sevilla.

În românește de NICOLAE NICORĂ

Mama

Undeva în lume neaflat
ca o vorbă veche din poveste,
lingă nouri se ivește-un sat
și acela satul nostru este...

Doar în amintire-i neschimbat,
doar în ochii mei de altădată,
oamenii mei merg la semănat
flori de mac sub zăriștea uitată.

Vara când luceferii dau rod
și se-ncing sub ierburi sărbători,
un copil spre frunzele din pod
ochii și-i întoarce visători.

Și rămîne-o noapte-n așteptare
și rămîne-o noapte-n risipire,
carele mai ies la drumul mare,
foaia cade-n cartea de citire.

Fapta mi se cere cercetată
hăt-departe lumea mă tot fură,
numai Mama ca și altădată
înflorește zîmbet de căldură.

Ea-mi veghează lingă prag tîrziu,
cu o mină a uimire-ntînsă,
va să-i treacă drumuri grele fiul,
fruntea naltă să nu-i fie nînsă.

GEORGE CHIRILĂ

Scrisoare III

Iubito, împlinirea dorințelor rotunde
Cerceii de lumină, urechilor în veci
Le picură-n timpâne obositor de reci
O gravă melodie venind pe străzii unde;

Neliniștită pleoapa, zbătîndu-se, ascunde
Un urlet mut — e foamea — scăpînd din
hamuri seci
Se prăvălește — fulger — și-nfrigurată treci
Cu glezna de vestală spre templele afunde;

Acolo, la altare, tu vei sluji robită
Miresmelor ciudate, iar limba lor cumplită
Te va-nveseli fierbinte dezvăluindu-ți harul;

Chitonul alb se strînge cutremurat pe coapsă
Cînd prețul înălțării se află în pedeapsă
Îngenunchiată-n ruga ce-și murmură calvarul!

MARIUS VULPE

Ștefan

Cui i-a venit vreodată în minte să-l
caute în cronică?

Am fost în Moldova și era acolo.
În descîntece, în orașii, în legende, în amintiri,
În nenumăratele amintiri de peste cinci sute
de ani.

Domnitorul era o aducere aminte cu mii de
glasuri:
„Fîntîna lui Ștefan“, „Popasul lui Ștefan“,
„Zăriștea lui Ștefan“.
Amintirea lui era chiuită la hore, urată la
nunți, jeliță la îngropăciuni.

Domnitorul rămăsese în munți și în ape,
în peșteri și în fîntîni.
Domnitorul rămăsese cu ei să se întomnească
și să se împrîmăvăreze, odată cu țarinile și
cu pădurile, pe care le-a hrănit
și le hrănește mereu
Cu osemintele cerbiciei sale.

MARIANA CEAUȘU

Ceasornice

*Ascultă scoica albită de undele sării.
În ea, răsună ceasornicul mării.*

*Pe cîmpuri florile au petale zimțate
Ca niște rotițe complicate.
Închid ochii aurii și tac.
Din ierburi se-aude: tic-tac.*

*E toamnă, se leagănă-n peri
Pendule coapte, între azi și ieri.*

*Iarna timpul se odihnește
Dar, sub zăpadă, holda viitoare crește.*

MARA NICOARĂ

Urmărirea

*În mine ramuri grele se despică
Și umbrele mă urmăresc... Mi-e frică
Și mă înconjoară vulturi de-ntrebări
Și-n juru-mi fac inele-n larg de zări.*

*Încerc să trec... M-apasă grei ghețari
Și-n ceru-mi sună norii suri și mari,
Și pomii se grăbesc ca să-mi îngine
Zidiri să sui spre secole de mine.*

*Încet, în gînd, precum o șoaptă mică
Umbra lăuntru-lui mîna-mi ridică,
Sobor de păsări îmi psalmodiază
Și nori din nori mereu se depărtează*

VIORICA I. NANIA

Armiei române

*adevăr zic vouă: dacă azi ni-e bine
și în ochi luceferi verzi ne asfințesc
dacă apa vie a neatîrnării
scaldă-n veci pămîntul sfînt și strămoșesc
dacă limba noastră gilgite de cîntec
încordînd văzduhul ca pe-un arc sublim
pentru toate astea, iată, se cuvine
armiei române să ți mulțămim*

*dacă mama-n pace pruncul și-l dezmiardă
sînul de virtute peste el trecînd
dacă-n prunc se coace ca o perlă-n scoică
dragostea de oameni și de-acest pămînt
dacă după veacuri aspre, demnității
ți pătrundem astăzi înțelesul prim
pentru toate astea armiei române
se cuvine, iată, să ți mulțămim*

*ce-i la urma urmei armia română
decît țara însăși strînsă-n jurul ei?
ea e vrednicia ăstui neam de-a-și fierbe
sevele în trunchiul unor pui de lei
astfel dacă glia nu ne-a fost zvîrlită
în imperii ca-ntr-un colț de țintirim
oastei ce se-nalță ca un foc de veghe
în veliștea vremii, iată-i mulțămim*

*dacă-n lumea asta cîteodată dreaptă
dureros de strîmbă însă uneori
flutură-n lumină omenia noastră
încrustată-n bronzul celor trei culori
dacă glasul țării are-acum tăria
de-a răzbi prin larma marilor mulțimi
pentru toate astea și-ncă pentru multe
armiei române, azi, ți mulțămim!*

CORNELIU VADIM TUDOR

Sonet neterminat și interminabil

*ziua-și scoate capul roșu-n răsărit
flacăra devoră fumul inocent
s-a trecut și peste-acest avertisment
imprudentă noaptea-n ziuă a pierit*

*soarele își vede calm de păstorit
dumnealui se simte-n propriu-i element
radios, ferice, nalt și imprudent:
blînda nopții umbră s-a călătorit*

AUREL LAMBRINO

ornicele nebune

Marcu era întotdeauna cuprins de o ciudată neliniște cînd intra în atelierul socrului său, Lucian Șerban. Era de altfel greu să numești „atelier” acest salon încărcat în care se pătrundea printr-o ușă înaltă dînd în strada în pantă din stînga Teatrului Național. Ușa i se părea mai mult o capcană pentru cei neavertizați, deoarece se deschidea în gol, planșeul camerei vaste aflîndu-se cu vreun metru mai jos decît pragul. Scara subredă de lemn, cu treptele tocite și cu balustrada lucioasă de atîtea miini lunecate pe suprafața ei cu vopsea de mult mîncată de timp, scîrțîia sinistru sub fiecă pas, ca într-un film englezesc de groază, amestecîndu-și sunetul în tic-tacul dezordonat al nenumăratelor ornice de toate tipurile, dimensiunile, vîrstele și formele, îngrămădite pe pereți, pe console, pe mese, pe rafturile ca de bibliotecă din fundul camerei sau pe podea. Vizitatorul era astfel amenințat să nu observe diferența de nivel, să facă un pas de om normal, adică obișnuit ca după un prag să urmeze o podea aflată la un nivel apropiat (și nu o prăpastie) și să cadă în gol, rostogolindu-se pe scări. Dar accidentele de acest fel erau cu totul rare, pentru că în atelierul lui Lucian Șerban pătrundeau, după toate semnele, doar cunosători ai topografiei sale speciale sau avertizați despre capcanele existente. De altfel interesul eventual al unor persoane neavizate era abătut și de inscripția neobișnuită gravată în tăblița discretă de aramă asemănătoare cu aceea obișnuită pe ușa unor cabinete medicale distinse, indicînd nu un ceasornicar ci un „specialist în timp”, meșteșug al cărui sens scăpa celor mai mulți muritori, dar tălmăcea gravitatea atribuită îndeletnicirii sale de bătrînul Șerban.

Dar ceea ce îl tulbura mai cu seamă pe Marcu era bătaia nesincronă a orniceilor. Tic-tacul lor atît de divers, urzindu-se într-o

gamă largă, de la sunetul grav, de orgă, al marilor pendule din cutii înalte înșirate de-a lungul pereților la cel de violoncel al orniceilor agățate pe ziduri sau la scîrțăitul metalic grăbit, ca acela al greurilor grași și optimiști din august, al micilor ceasuri de buzunar, era învălmășit, fără cadența ordonată a mecanismelor pornite deodată, fiecare măsurînd un timp diferit, pulsul unui mecanism pornit cu o secundă mai tîrziu decît cel vecin. Marcu era enervat de acest haos al sunetelor dereglate, ar fi fost firesc ca ornicele să bată, cu diferențe minimale, în același ritm și să indice aceeași oră, căci dacă ele nu găsesc un limbaj comun nici măcar în atelierul unui ceasornicar, unde se mai putea spera regăsirea timpului exact? Desigur, Marcu știa foarte bine că ideea de bază, sau mai bine zis obsesia predominantă, a socrului său era aceea că timpul exact nu este posibil, deoarece timpul depinde de existența umană pe care o măsoară. O singură dată încercase să-l facă să înțeleagă temeiul acestei idei, și-i explicase, oarecum enervat că un filosof (și bătrînul pronunța cuvîntul cu o inimitabilă nuanță de dispreț) nu poate înțelege singur atîta lucru, că dacă în conformitate cu teoria lui Einstein timpul depinde de sistemul material în care e măsurat, această dependență se extinde și la situația oamenilor care-l trăiesc. „Alteceva e un ceas la Capșa sau la recepția Ambasadei franceze, altceva e în brațele unei femei frumoase, și altceva la gura unui cup-tor Siemens-Martin în plin august, în adîncul unei mine, sau la atac, sub un baraj de artilerie, în război”. Marcu nu ezită să obiecteze că dacă e neîndoielnic foarte diferit conținutul de trăiri al unei ore (deci intensitatea trăirii fiecărei secunde a ei, mai exact al plăcerii sau neplăcerii, al chietudinii sau efortului dificil pe care ea îl cere) durată ei obiectivă, științific măsurabilă, exact determinată

ca a douăzeci și patra parte a duratei unei mișcări complete de rotație a Terrei în jurul axei sale, e egală. Bătrînul dădea supărat din mîini, începea să se bîlbîie din cauza enervării, reușind pînă la urmă să îngaima, de parcă ar fi rostit un argument suprem, unic și indiscutabil: „Și ce-am eu, ce avem noi, cu mișcarea ta de rotație! Trăiesc eu mai bine pentru că ați împărțit-o în 24 și nu în 68? Și această a 24-a parte e aceeași pentru tine, cînd te îndopi la un banchet, și pentru un biet nenorocit torturat la Siguranță?”

De la acest punct nu se mai putea înainta în nici o direcție și Marcu tăcea blestemînd clipa cînd a început să discute cu bătrînul țicnit. Lucia în schimb făcea totul ca să-și apere tatăl. „Bătrînul a descoperit un fapt esențial: realitatea timpului biologic. Cel astronomic e o convenție fără nici o aderență la realitatea umană, cel biologic e însăși expresia vieții, în diversitatea și în individualitatea ei!” „E în regulă, răspundea Marcu, uitînd de enervare, căci dacă cele spuse de socrul său i se păreau totdeauna enormități, ideile Luciei îi apăreau aproape totdeauna proaspete, inspirate, interesante. Atunci, cînd ne întîlnim deseară? La a 987.732-a bătaie a pulsului meu sau la a 879.354-a bătaie a pulsului tău? Și cînd începem numărătoarea?” Lucia se prefăcea supărată, începea să imite bîlbăiala bătrînului, și totul se termina cu bine, în pat.

Acum era obosit și nervos, zilele și nopțile de muncă intensă impuse de evenimentele din ultimul timp, dîneul pretențios și plicticos, de *nouveau riche* tipic, dat de Iordan îl istoviseră. Ar fi dorit să fie acasă, să citească așezat comod în fotoliu, cîteva pagini din Montaigne sau să asculte un disc cu muzică din careva preclasic, să se întindă cît mai curînd în patul curat și să se uite de tot și de toate, și îl irita că un capriciu al socrului său, pe care nu înceta să-l considere țicnit, îl obliga să umble aiurea, fără rost, sigur că bătrînul nu are nimic important de discutat, ci, închistat în maniile sale solitare, i-a venit și lui așa o pornire senilă să-i pună pe drumuri fără nici un sens. Dar Lucia mergea sprintenă și bine dispusă în fața lui, știa că munca ei la spital nu era deloc ușoară, dar ea își păstra veșnic calmul și buna-dispoziție, o amuzase și dîneul lui Iordan, văzuse o mulțime de figuri „clasice”, era dornică să-i creioneze în grabă cîteva din ele, o amuzase pînă și discuția cu Banciu, vorbea cu haz de asaltul său de bădăran picat dintr-o pădure primitivă, și Marcu o urmă docil cînd apăsă veselă clanța și începu să coboare treptele birlogului cu ornice demente, în timp ce clopoțelul fixat deasupra intrării clinchenea strident, vestind sihastrul de intrusiunea unor străini. Coborî și el în atelier, enervat din nou de hărmălaia nebună a ceasornicelor, de atmosfera stranie

a camerei imense, populate doar de ornice și de umbra sa și a Luciei proiectate pe pereți. Bătrînul nu era nicăieri și enervarea lui Marcu spori la gîndul că uitase probabil de întîlnirea pe care le-o fixase și plecase undeva, mînat de aiurările sale. Lucia proceda însă cu deplină siguranță și se îndreptă spre ușa cămăruței în care dormea bătrînul, un fel de redută secretă în care nici fiica sa nu era admisă, și bătu în ea fără ezitare. Peste cîteva secunde auziră tusa lui Lucian Șerban, pașii săi, cîteva cuvinte rostite încet, apoi strigătul său:

— O clipă. Vin imediat.

Într-adevăr, aproape îndată ușa cămăruței se deschise și Șerban apărură frecîndu-și mulțumit mîinile, urmat — spre mirarea celor doi — de un tînar cu șapca de lucrător așezată pe capul umflat de un bandaj gros, sub care se puteau bănui rîni serioase, ducînd sub braț un pachet legat solid cu sfoară.

— E fiul lui Mitică, explică Șerban după ce-i salută. Tatăl său a uitat pachetul ăsta în atelier și l-a trimis să-i l aducă.

Le arătă două fotolii, făcîndu-le semn să se așeze și, spre mirarea fiicei și a ginerelui, neobișnuiriți cu astfel de gesturi de curtoazie, îl conduse pe tînarul care-i salutase respectuos, pînă la capătul scării, unde îi strînse mîna. „Fii tare atent!”—deslușiră cei doi șaptele sale.

Pe urmă bătrînul se apropie de ei, frecîndu-și mîinile cu o satisfacție neobișnuită.

— Ei, bravo, exclamă el privindu-i cu atenție. Mă bucur că vă văd... Dar ce vînt vă aduce la ora aceasta?

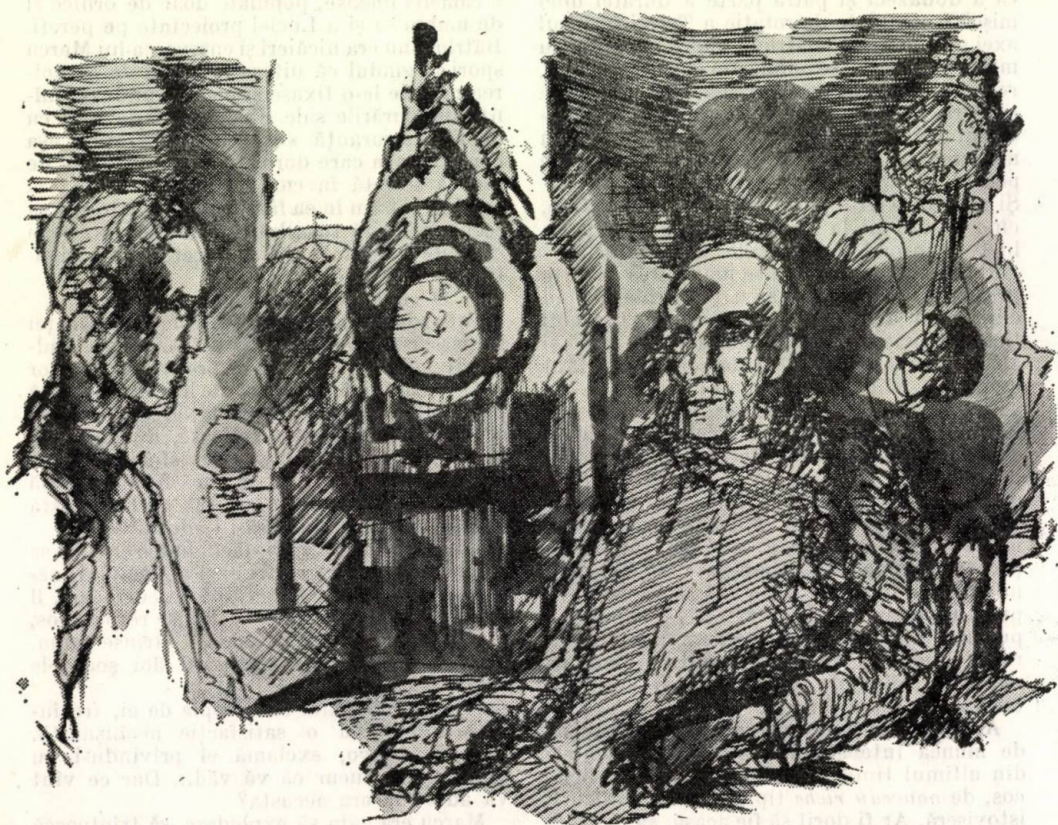
Marcu era gata să explodeze, să trîntească vreo două fraze mai tari în capul acestui moșneag senil care după ce-i convoacă pentru această oră imposibilă îi mai și întrebă de ce-l deranjează, dar Lucia i-o luă înainte. Își cunoștea tatăl și știa bine că nu uitase că i-a invitat, dar că cedează, ca de atîtea ori, tentației histrionice sau încearcă să mascheze prin vorbe goale, rostite fără să se gîndească măcar ce spune, adevăratele intenții.

— Lasă, tată, spuse ea energic, nu-l mai imita pe Tănase. N-avem timp pentru teatru, e tîrziu și sîntem amîndoi obosiți, căci noi n-avem patul lîngă birou, ca bieții ceasornicari!

Bătrînul păru să nu înregistreze ironia fiicei sale și mormăi:

— Ei, dar bine că ați venit. Nu ne-am mai văzut de o mie de ani... Și avem multe de discutat!

Erau așezați în jurul unei măsuțe rotunde pe tăblia căreia trona un ornice uriaș de bronz, înfățișîndu-l pe Napoleon pe un monticul, privind în zare, cu mîna dreaptă vîrită sub jiletcă, în timp ce în jurul său un grup de soldați împietrise în cele mai diferite poziții: unul susținea un rînit, altul se avînta la atac, al treilea înălța spre tavan un steag larg desfășurat, al patrulea își ridica arma cu o

mişcare plină de însuflețire și tipa cât îl lua gura, cu mâna stângă strinsă pe inimă. Marcu privi pe rând figurile din grupul războinic, dornic să-și abată atenția de la cele ce se petreceau în jurul său, de la mișcările domoale ale bătrînului care căuta într-un dulap sticla cu lichior și paharele, de la mormăitul său distrat, de la înțepăturile pline de simpatie îndreptate spre el de Lucia, așteptînd să treacă faza tatonărilor și ezitărilor introductive, și să afle ce vrea „specialistul în timp”, să se termine odată cu zgomotul de prisacă tulburată a ornicelor din jurul său, cu vizita aceasta fără sens. Dar Lucia era răbdătoare, o distra probabil jocul de-a-v-ați ascuns cu tatăl său, nu insista îndeajuns să primească lămuririle necesare, și Marcu își spuse resemnat că vizita va mai dura neîndoielnic cel puțin o oră. După al doilea pahar de vișinată și după un îndelungat menuet de fraze ocolite, Șerban întrebă, în timp ce umplea păhărelele minuscule de cristal:

— Ei, și ce se aude cu Austria? Franța va rămîne cu minile-n sîn?

Marcu era bucuros că interesul socrului său mergea spre o problemă bine delimitată,

fără posibilități de împingere spre speculațiile fantastice care îl plictiseau de moarte, și, simțindu-se în siguranță pe un tărîm familiar, îi expuse pe scurt poziția puterilor occidentale. Șerban îl ascultă fără să-l întrerupă, foarte atent, în timp ce-și examina îngindurat minile zbîrcite. Dar după ce Marcu termină și spera că a satisfăcut curiozitatea politică a socrului său, acesta întrebă pe neașteptate:

— Adică, dacă înțeleg bine, Hitler are oarecum mină liberă. Cu condiția să și-o întindă spre răsărit, nu spre apus!?

— Cam așa ceva, îi confirmă Marcu presupunerea.

— Ei, carevasăzică, urmează la rînd Cehoslovacia, apoi noi, apoi Polonia și la urmă, bucată mai grea: Uniunea Sovietică.

— S-ar putea, acceptă Marcu, dacă Anglia și Franța nu vor fi alarmate de schimbarea echilibrului de forțe din Europa, de zdrobirea întregului sistem de alianțe pe care l-au construit cu atîta răbdare după război, și nu vor interveni înainte de a fi prea tîrziu!

— Ei, drace, zîmbi bătrînul, cine să intervină? Domnul Chamberlain e un bătrîn gentleman dornic să evite orice complicație

capabilă să zdruncine imperiul colonial. În Franța, instabilitatea politică are o singură trăsătură de continuitate: tendința capitulardă!

— Schema matală — spuse Marcu oarecum uimit de informația politică a socrului său — e cam simplistă. Contradicțiile pe plan internațional sînt complexe, complicate, încurcate. E greu să prevezi ce va fi mîine. Singura certitudine e că Hitler va ataca în continuare. Și că va ataca spre răsărit.

— Deci spre noi, oftă bătrînul.

— Și spre noi, îl corectă Marcu. Există, după toate probabilitățile, o ordine de priorități, și noi nu sîntem primii. Va mai curge multă apă pe Dimbovița pînă cînd *Drang nach Osten*-ul ne va viza direct pe noi.

— Dar petrolul? întrebă bătrînul și ochelarii îi sticliră în lumină cînd își ridică privirea spre ginerele său. Hitler are nevoie de petrol. Altfel cu ce să-și pună în mișcare mașina de război? Și petrolul e aici, în Valea Prahovei!

— Petrolul? zise Marcu mohorit deodată. Petrolul poate fi obținut și altfel. Nu neapărat prin război...

— Ei, da, își ridică glasul Șerban, desigur! Prin trădare! Prin capitulare! Prin acțiunea coloanei a cincea!

— Nu trebuie să fie neapărat trădare, murmură Marcu obosit, nesigur, chinuit. Uneori problemele de politică externă se rezolvă prin tratative, prin concesiile reciproce... Uneori ansamblul condițiilor politice impune o atitudine maleabilă... Pentru a evita dezastrul!

— Dezastru e capitularea, tipă bătrînul. Singura cale de apărare a dreptului popoarelor la viață, la independență, la suveranitate, este aceea a respingerii oricărei tutele. Chiar și prin luptă disperată, dacă e nevoie... Strămoșii au fost obligați să ducă neconștient lupte disperate, fără nici o șansă de a învinge, știind că pînă la urmă vor fi copleșiți... Ca Decebal, ca Mircea, ca Ștefan cel Mare, ca Mihai Viteazul! Știind că lupta lor, chiar dacă vor fi înfrinți, nu e zadarnică, pentru că ea va constitui o faptă de bărbăție pe care urmașii n-o vor uita ci vor sorbi din ea încredere în ei înșiși, în neamul acesta oropsit! Bătrînul se încălzise și glasul său umplea odaia vastă, înăbușind torențele de tic-tacuri revărsate de nenumăratele ornice.

— Frumos spus, recunosc Marcu ironic. Și, în fond, mata ai neîndoielnic dreptate... Istoria se construiește acceptîndu-se, atunci cînd e neapărat necesar, și sacrificii! Chiar supremul sacrificiu. (Marcu se înfierbîntase și el, prea multe se adunaseră în el în ultimele zile, prea fusese silit să-și ascundă gîndurile, și acum toate îi năvăleau pe buze). Dar cine să fie gata de sacrificiu?! Vodă Carol, cel obsedat de curve? Politicienii puși pe jaf și pe îmbogățire? Generalii dornici să profite cît mai copios de pe urma înzestrării armatei? Cine, te întreb?, se stăpîni el, aproape rușinat

de această izbucnire patetică, nedemnă de un diplomat.

Lucian Șerban îl privea îngîndurat, apoi murmură ca pentru sine:

— Întrebi: Cine? Și eu îți răspund: poporul român!

Marcu rîse cu amărăciune:

— Dragă tată, dumneata vorbești ca la serbările școlare. POPORUL, NAȚIUNEA, cu litere foarte mari! Dar te întreb: Ce e poporul? O masă inertă, străbătută de tendințe contradictorii, manevrată de șmecheri, de miniștri, de prefecți, de poliți, de jandarmi! Ce poți face cu poporul? Poți acționa împotriva unei puteri teribile cum e cea aflată în mîna lui Hitler, cu inteligența, cu un joc politic abil și deștept, sau cu forța reprezentată de armată, de tancuri, de avioane, de tunuri, de fortificații... Poporul e sacul uriaș din care scoți toate astea... Cu condiția să vrei să le scoți și să știi să le folosești!

— Să înțeleg că ești convins că cei ce conduc țara nu vreau să lupte? întrebă bătrînul, privindu-l drept în ochi.

— Nu știu, mărturisi Marcu obosit. Dar nu sînt convins nici că ar fi dispuși să lupte!

— Și crezi că țara se află în mod fatal la cheremul unei conduceri incapabile, corupte sau trădătoare? Hotărîte de la început să capituleze?

— Tată, spuse Marcu enervat, eu nu sînt profet. N-am de unde să cunosc planurile fatalității sau, dacă vrei, căile istoriei. Dar, după cîte cunosc eu viața politică a acestei țări, nu prea văd nici un urmaș al lui Ștefan sau al lui Mihai!

— Poate că nici nu e vorba de Ștefan sau de Mihai. Trăim în altă epocă. În alte condiții. Cu alte necesități. Un singur om n-ar mai putea rezolva astăzi nimic... E nevoie de o altă forță! O forță organizată, condusă de idealuri precise, avînd o strategie și o tactică bine definită, bazîndu-se pe uriașul rezervor de energie al poporului.

— Frumos, constată Marcu, și se ridică, făcîndu-i semn Luciei să se pregătească de plecare. Dar pare un citat dintr-un manifest comunist... O ajută pe soția sa să-și pună pardesiul, apoi întrebă distrat, ca și cum ar fi pus o întrebare cu totul secundară: Te-ai făcut și matală comunist?

Lucian Șerban rîse cu plăcere, amuzat de întrebare sau bucuros că ea a fost rostită.

— Ce mai știi? În timpuri de astea totul e posibil!

(fragment din romanul TIMPUL ȘI FURTUNILE)

FRANCISC PĂCURARIU

POARTĂ CĂTRE STRĂVECHE CIVILIZAȚIE ROMÂNEASCĂ

Strania înfățișare te trimite numaidecît cu gîndul la Insula Paștelui ori la civilizația orașelor Maya. Și totuși — dacă, rob lecturilor tale făcute de-a lungul anilor, reușești să te smulgi lumii livești — universul de aici este nefiresc de cunoscut. Numai că nicăieri prin locurile prin care scopuri scriitoricești ori reportericești ți-au purtat pașii și sufletul n-ai întîlnit adunate într-un singur loc atîtea cruci, atîtea pietre de fîntînă, trepte de casă țărănească, teici.

Piatra s-a mai înnegrit de vreme, literele rotunjite, venind din veacuri trecute dar limpezi de parcă dalta meșterului care le-a iscat s-ar fi ridicat ieri de pe ele, se înșiruie temeinic unele sub altele, ca și cum — mai ales prin asta — ar vrea să spună celui ce le privește cite ceva despre rosturile sigure ale celui care le-a pus aici. Colțuri tăiate în unghiuri perfecte, acum ușor rotunjite de vînturi și ploi, desene parcă trase cu rigla și — în fine — suporturi solide, făcute să reziste și ele timpului, deschid „porțile” spre o civilizație, poate cea mai veche, cu o simbolistică aptă să capteze și să subjuge interesului pentru ea pînă și cele mai docte ori conservatoare spirite...

Privind un monument funerar ori o piatră de fîntînă — meșteșugit lucrare ori închipuite naiv, grosolan aproape, de mîinile cine știe cărui meșter pietrar român, demult odihnindu-se în țărîni — am încercat întotdeauna o fior tainic, am simțit de fiecare dată — ecou sfînt — șirul niciodată înterupt al generațiilor de țărani la capătul căruia sîntem, verigă, pe un pămînt al creației și frumuseții...

Cu asemenea gînduri și sentimente cobor în fiecare vară, cel puțin o dată, în gara Buzău. De aici un tren „de linie secundară” și apoi o cărare șerpuiind printre poieni și păduri mă poartă spre locurile de la Fîntîna Rece și de la Măgura.

La Fîntîna Rece (loc parcă predestinat, prin însăși onomastica sa, poeziei ori legen-

delor cu haiduci) civilizația românească a pietrei își afirmă, în sensul cel mai propriu al cuvîntului, personalitatea. Fericita idee, din urmă cu cîțiva ani, a doi buzoieni (și conștiința profesională îmi cere să-i numesc aici pe Lazăr Băciucu, secretar la județeană de partid și pe Corneliu Ștefan, redactor la ziarul „Viața Buzăului”) de a lansa inițiativa deschiderii unui *Muzeu național al pietrei* pe Valea Buzăului a avut repede ecoul dorit. Prin mijloacele și cu sprijinul forurilor locale s-au început investigațiile, s-au identificat piese (și județul Buzău deține, după cum se știe de multă vreme în rîndul specialiștilor în artă, numeroase și foarte valoroase monumente din piatră), s-au transportat, s-au clasificat și s-au „instalat” într-un loc bine ales și după criteriile științifice cele mai riguroase. Acum ele stau, strînse la un loc, la Fîntîna Rece într-o poiană adăpostită de arbori seculari și scufundată într-o liniște care le sporește lumina și fiorul de taină. Nimic din zgomotul și zarva turiștilor aduși în preajma altor monumente de prea marea și adesea nejustificata reclamă.

Pentru *Muzeul pietrei* nu există pliante, nu s-au făcut filme și nu s-au transmis reclame la radio. Aici se vine, se privește, pleacă fiecare informat și îmbogățit sufletește după posibilitățile și după sensibilitatea cu care e înzestrat. Cine știe care scopuri economice ale patronilor lipsind, lipsește și abundența vizitatorilor și este — încă — mult mai bine așa...

La doi pași de Fîntîna Rece, în preajma mănăstirii Ciolanu (la care chiar dacă ai merge numai spre a vedea cele trei icoane pictate de Gheorghe Tattarescu și tot ți-ar fi răsplătită osteneala; mai sînt însă destule alte lucruri pentru care merită să te oprești aici: muzeul, peisajul, mănăstirea în sine — una dintre cele mai vechi și mai frumoase de pe Valea Buzăului) — replică dată peste vreme ctitorilor civilizației românești a pietrei, se află *Tabăra de sculptură de la Măgura*. Șase ediții a cite șaisprezece sculpturi fiecare au alcătuit, pe drept cuvînt, un tezaur artistic prin care Buzăul se situează de departe pe primul loc între celelalte județe ale țării.

Despre Măgura s-au scris multe pagini, s-au făcut filme, s-au tipărit albume, s-au transmis emisiuni la radio și la televiziune. Locul și faptul de cultură ca atare nu par a mai fi o noutate pentru nimeni. Și totuși dacă n-ai fost acolo nu poți ști aproape nimic. Iar dacă ai fost nu poți să nu revii în vara sau în verile următoare. Este asta și convingerea celui ce — semnînd această pledoarie — se suie în fiecare vară într-un tren și deschide o poartă (pentru a cita oară?) către universul uneia dintre cele mai vechi civilizații românești, ridicată și înscrisă azi pe noi coordonate, cea a pietrei...

FLORENTIN POPESCU

MICROPORTRET

Virgil Teodorescu pornește a-și schița o autobiografie spirituală încă din acele versuri juvenile, unde ne face cunoștință cu „borșii” săi părinți, plimbându-se „pe faleza răcoroasă” (fiul respectuos văzuse lumina zilei la Cobadin — Constanța); ei sînt gătiți în „hainele lor solide”, ca Pêre și Mère — Ubu, cînd merg Duminică să privească execuțiile și „cite un sălbatic jaguar”, „de-o parte și de alta”, le păzesc „buzunarele”.

Să ne amintim că prin 1940 a scris o lungă compunere poematică în „limba leopardă” și vom avea din capul locului niște indicii prețioase asupra formei particulare pe care a îmbrăcat-o de timpuriu o vocație insurectă.

Revolta tînărului începe, după cum vedem, printr-o dorință aprigă, ireprimabilă, de a atenta la sfînta sfintelor, proprietatea burgheză, chiar atunci cînd își găsește protecția îndărătul autorității părintești. Dar pentru atingerea țintei infractoare, fiarele suple și feroci, care păzesc de fapt buzunarele sacre, trebuie îmblînzite sau mai binezise înșelate, utilizîndu-le graiul și însușirile.

Cu alte cuvînte, poezia suprealistă pe care Virgil Teodorescu avea să o practice va căuta să-și ascundă și multiplica considerabil forța de subversiune anticapitalistă printr-o vicleană elasticitate felină.

Versul său cunoaște astfel o lunecare catifelată rară, aproape fără pereche, în mișcarea de avangardă. Totul stă pe arcuri de oțel inno-bilat și nicăieri încordările teribile nu se lasă ghicite, impresia firescului și grației rămînînd desăvîrșite. Doar că în fața noastră funcționează orologeria perfectă a unei mașini infernale, pregătită a exploda cînd ne așteptăm mai puțin, așa cum tigrul își transformă fulgerător mișcările leneș legănate cu o ireproșabilă eleganță în săritură mortală: „Dar peste toate-aceste declinuri și poveri/ există mîine și există ieri,/ există o pudoare în verdele călit,/ există un apus, un răsărit,/ există munte și există vale,/ vid plin și vid de crăci autumnale,/ vid metavid, pe urmă plin prea plin,/ există constantin/ există bolta podului de grindeni,/ există nicăieri și pretutindeni,/ extravaganța și porumbul crud/ și melodia ceasului din sud,/ există farisei, există chipuri/ de idioți, deprinderi și ter-

tipuri,/ insecte, baligi, tirfe, croitori,/ există scatofagi și necrofori,/ există zile bune, nopți tirzii/ acelaș trist balans pe terezii,/ otrepe, zdrențe, dinți stricați, năut,/ și-un stol de jilțuri de velur în rut". (Panta rei).

Până și omul păstrează în alcătuirea sa ceva din această surprinzătoare mașinărie internă. La vârsta respectabilității cîștigate printr-o operă impunătoare și a multiplelor răspunderi civice înalte cu care e investit, afișează sub un nor capilar alb bretonian, o față roză și zimbitoare de Bébé-Cadum. E dulceța însăși, dar nu-l pot clătina din recititudinile lui revoluționare nici stăruințele și nici răcnetele. Fără să ridice vreodată tonul, cu o voce subțire egală, bonomă, trîntește cite o reflecție, deghizată sub semnul mirării sau perplexității, dar de o ironie uci-gătoare.

Între Virgil Teodorescu artistul de avangardă și comunistul, dornic să slujească efectiv cauza clasei muncitoare cu întreaga lui energie intelectuală, s-a creat o unitate intimă, organică.

Ce e mai substanțial în vasta și originala lui activitate poetică nu încetează să dinamizeze tiparele mintale, ostile eliberării spiritului de inerțiile înrobitoare, pe care i le-a imprimat lumea veche. De aci, exercițiul dialectic neobosit de a sili orice virtuozitate literară să se nege singură prin preaîmplinirea atinsă și derularea gratuită, condusă către un secret comic absurd, ruinator. Poetul e un Mallarmé al humorului negru, în măsură să aștearnă pe hîrtie versuri savant compuse de o turnură somptuos bufonă: „corsaj corsar cordon crepuscul cord“, sau altele de o cuce-ritoare nonșalanță ca: „mucles mi-a spus iubita/ cînd mă pregăteam s-o sărut“, ori „lăsați piticii să vină la mine/ prin flanc cite unul/ în haine de alpaca.“

Poezia lui Virgil Teodorescu prezidează o întîlnire extrem de rară între rigoare, luciditate critică, neconținut mai mult conștiință, așa cum cerea Marx, și șocantă răsturnare de obiceiuri, insubordonare și asociație liberă, contrariată, salt curajos în necunoscut.

OVID. S. CROHMĂLNICEANU

Sculptură de NICĂPETRE

A NECDOTE DESPRE SRIITORI

Despre bardul de la Mircești se spun mai multe anecdote.

După Unirea Principatelor Române, poetul Grigore Alexandrescu a locuit multă vreme în orașul Focșani, unde a funcționat ca membru al comisiei centrale, care a redactat unificarea legislației.

În această perioadă, Cuza Vodă, plimbându-se într-o zi pe aleile cu trandafiri ale palatului de la Cotroceni, în compania poetului Vasile Alecsandri, a primit o veste dureroasă, de la Tirgoviște. Marele fabulist Grigore Alexandrescu înnebunise, pe cînd lucra în cadrul susamintitei comisii.

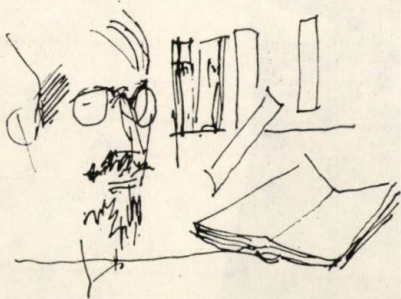
Vodă Cuza fu adînc afectat, iar pe Alecsandri îl podidiră lacrimile.

Numai trepădușul politic care adusese trista veste își permise o glumă de prost gust:

— Un mare creier a avut și el și pe asta l-a pierdut.

Replica lui Vasile Alecsandri veni necruțătoare. Era în ea un amestec de durere și de zgust:

— Ce bine de dumneata, că n-ai nimic de pierdut.

În epoca respectivă, cea mai bogată bibliotecă din Iași a fost a lui Mihail Kogălniceanu. Sfetnicul domnului Alexandru Ioan Cuza, fire generoasă, dădea cu împrumut, la toți cunoscuții, cărți, încît la un moment dat mai puține volume se aflau în biblioteca lui și mai multe erau împrăștiate, pe la alții. „Conu Mihalache“ (cum i se spunea) s-a văzut nevoit să insereze acest anunț în ziarul ieșean:

„D. Mihail Kogălniceanu, care nu poate suferi cărțile desprecuate, roagă pe prietenii ce au asemenea volume de la Domnia-Sa, să binevoiască a îl vizita, pentru a ridica și restul de volume rămase.“

Mihail Kogălniceanu a fost un mare avocat al timpului său, pledînd mai ales pentru

țara noastră și apărînd, cu-n înflăcărât patriotism, drepturile legitime ale Principatelor unite.

Dar „Conu Mihalache“ a fost și-un avocat pledant, în înțelesul strict al cuvîntului, și după promulgarea legii pentru organizarea Curții de Casație a înființat un birou de avocatură, specializat în recursurile decisive, pe care le dezbătea acest for juridic superior.

Deși întrunea condițiile cerute unui avocat, de legea de la 1839, totuși pentru a da mai multă prestanță acestui „birou“, M. Kogălniceanu a grupat, în jurul lui, pe bătrînul jurist Dimitrie Cozadini și pe tinerii: Gheorghe Mirzescu (doctor în drept de la Paris) și Iancu Strat (doctor în drept de la Berlin).

„Biroul de avocatură“ avea două sedii: la Iași, în casele Strasshofer, deasupra magazinului de mode al „Doamnei Cristina“, iar la București, acasă la Mihail Kogălniceanu sau la Ion Strat, pe ulița Sfînta Ecaterina, de lîngă Dealul Mitropoliei.

El a funcționat pînă la 10 octombrie 1862 și a participat la cîteva „procese celebre“, dintre care se povestește și de unul foarte hazliu.

Era vorba de un proces de divorț, intentat de soție, o fată săracă, de pe dealurile Copoului, care se căsătorise la vîrsta de 20 de ani, cu un moșier ieșean, în vîrstă de 80 de ani, și care, după 4 ani de „conviețuire“, cerea desfacerea căsătoriei. Moșierul, fost matematician, se opunea la divorț, spunînd că „n-are soție de lăsat“ și, în plus, preținzînd că reclamanta, în patru ani de căsnicie, îi mincase „cei mai frumoși ani din viața lui, plus o pătrime din moșie, pe care o ipotecase pentru ea“.

„Conu Mihai“ susținea cauza tinerei soții.

În pledoaria sa de fond, el combătu pe avocatul advers, ce era angajat de „mirele“ octogenar, argumentînd lapidar:

— Pîritul este fost matematician. S-au căsătorit, cînd dînsul avea 80 de ani, iar clienta mea, 20 de primăveri. Căsnicia a durat 4 ani. De cîte ori intră 20 în 80? De 4 ori. Deci corect, 4 ani, ajunge.

Pretinde că i-ar fi mîncat o pătrime din avere.

De cîte ori intră 20 în 80 ? De 4 ori !

Deci corect, 1/4.

În sala de ședințe izbucniră hohote de rîs. Președintele Tribunalului suspendă ședința.

Culese și redactate de
GEORGE ȘOIMU

LA „BAIA DE ABURI”

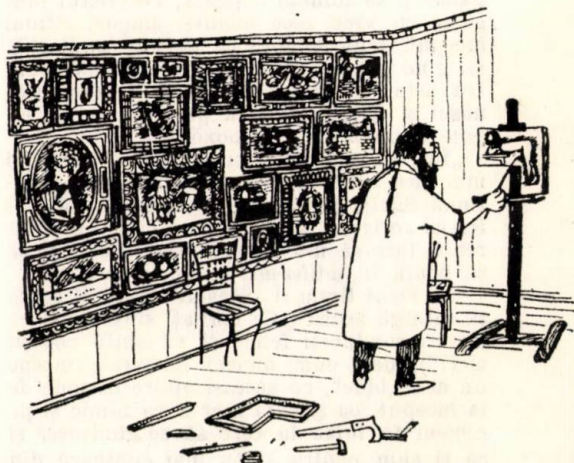
Dar vine și ziua cînd ești invitat la bar, la așa-numitul „C.O.D. Steam Laundry“ (Baia de aburi), unde cîntă „Șacalul Taylor și Caii săi“, formație renumită din Chicago. Toți tinerii pe care nu i-am întîlnit la bibliotecă sînt aici. Cu cei doi dolari plătiți la intrare obții o viză, adică ți se aplică pe mîna stîngă o ștampilă cu inscripția, pe care nici acum n-o pricep, „Casa maimuțelor“. După ce portarul de culoare, țeapăn și important ca un atlas al localului, a luat banii și i-a strecurat într-un fișic ținut provocator pe latul antebrațului, și după ce sigilarea s-a produs ca într-un birou sau ca într-un abator, pătrunzi succesiv în trei încăperi din ce în ce mai zgomotoase. Prima e o cafenea, a doua un fel de bodegă, a treia este infernul.

Închipuți-vă un uriaș hambar unde dai cu ochii, de cum intri, de cîteva sute de oameni. Paradoxal, deși se fumează și se bea, aerul nu e îmbicsit, doar din cînd în cînd îți ajunge la nări un miros moale de plantă arsă. Pe jos e o mizgă presărată cu bălți de apă murdă, cu cioburi și urme năclăite de pași, ca și cum înainte s-ar fi terminat o bătaie ale cărei resturi n-au fost încă înlăturate. Direct în această mizgă, mai spre perete, poți zări haine fără stăpîn, azvîrlite în dezordine, pe care noii veniți se așează direct fără să se întrebe ale cui sînt și dacă li se îngăduie. Chiar de-a lungul pereților se înșiră cîteva lavițe joase și cîteva taburete grosolane care dau încăperii un aer de „saloon“. Iar pe harta aceasta detestabilă și parcă provizorie se mișcă, într-o nehotărîre halucinantă, trupuri de tineri. Îmbrăcați care mai de care în pantaloni care și-au pierdut culoarea, în salopete peticite, în combinezoane rufoase, pe cap cu mari și neînțelese canadiene, par să fi adoptat un costum special, anume pentru acest prilej, căci hainele lor sînt incomparabil mai ponosite, mai trase prin toate ursorile decît cele de pe străzi și de la universitate și nici nu mai miros a săpun. Este costumul lor de gală, dacă vrei...

Cînd apar muzicanții, un cor de țipete guturale și de fluierături îi întîmpină. În

fundul hambarului este un podium de scîndură pe care instrumentele îi așteptau. Dar nu se intră direct în program. „Șacalul Taylor“ — un negru de vreo cincizeci de ani, cu ochi inteligenți și tîmple albite, purtînd o cămașă violent roșie și o pălărioară neagră pe creștetul capului, cu un zîmbet de garson bătrîn imobilizat pe figură — spune deocamdată vorbe de duh, parcă nimănui, parcă numai pentru el, făcîndu-se că reglează microfonul. „Nu poți ajunge înger cu bani așa puțini“, îngînă el timp de cîteva minute, la început încet și rar, apoi tot mai repede și mai tare, timp în care cei doi „Cai“ atîță focul melodiei, înții pîrînd că-și acordă instrumentele, treptat articulînd sunete cu vagi înțelesuri, în sfîrșit formînd frazele lungi ale unui „blue“ plînd și tremurător. Cu un gest hotărît și eliberator, „Șacalul“ apucă și el trompeta și o înalță rugătoare spre cer. Dar nimeni nu dansează pe melodia asta. Unii se duc lîngă podium, să audă mai bine, să vadă degetele trompetistului și pana ghtaristului, care de altfel toarnă curent electric din belșug în această melodie tristă și umilă. Ceilalți — majoritatea — circulă fără vreun rost aparent prin încăperea întunecată, unii cu sandwich-uri în mîini, alții cu o conservă de bere, alții stringîndu-și de umeri iubitele. O debarasoare tînă, îmbrăcată la fel cu clienții, neputînd s-o deosebești dintre studentele abulice, colindă printre scaune mestecînd de zor gumă, pîrînd că aranjează localul, dar lăsînd în fond totul cum a fost...

Saul ne-a invitat aici ca la o nebunie, ca pentru a ne arăta de cîte trăznăi mai e în stare ființa omenească, și se complăce jocului cu oarecare ironie. Este asistent la universitate, își întîlnește din cînd în cînd studenți și studente, unii se fac a nu-l cunoaște, sfidîndu-l cu priviri pătrunzătoare aruncate în centrul ochelariilor, alții — dim-

potrivă — mai ales fetele, îl salută șăgalnic, cu aerul că l-ar întreba ce caută aici și că l-ar pofti complice să se adapteze mediului. Din cînd în cînd Saul dispăre cîteva minute și revine cu pahare de bere, cu pungi de semințe. Ține și el banii ostentativ în pumn, mototolindu-i cu dușmănie. Aici nu există noțiunea sacrosanctă de cec, te-ai și mira văzîndu-i pe copiii în zdrențe semînd acte de plată: Este și această rarissimă plată „cash” (cu bani peșin) anunțată încă la intrare, o formă de protest, de disprețuire a regulilor.

„Peste zece ani, tinerii aceștia vor fi „clasă mijlocie”?”, îl întreb pe Saul („middle class” este tot ce poate fi mai batjocorit de tinerii americani, poate pentru că ea a dat totdeauna măsura filistinismului...) — „Nu peste zece, ci poate peste trei”, supralicitează Saul. — „În cazul acesta, ce caută aici?” — „Cu o generație înainte îi mai interesea politica, protestau împotriva rasismului sau a războiului din Vietnam. Acum nu-i interesează decît muzica în sine. Vin să o asculte și nici unuia nu-i pasă de cel de alături. Se lasă duși de melodii ca de o aminare...”

Între timp „Șacalul” și „Caii” au atacat un rock-and-roll și în ringul apos își fac apariția mai multe perechi. Una din ele face vizibile eforturi să danseze ca în filmele cu vampe și apași, într-o senzualitate împietrită, cu ochii stinși și fața imobilă. Dar nimeni n-o bagă în seamă. În mijloc a rămas întins un băiat tînăr, așezat pe două scaune puse cap la cap, semînd izbitor cu un portret de Dürer, angelic și penetrant totodată. A adormit acolo în timpul pauzei și nimeni nu se gîndește să-l tragă mai la o parte. Toți îl ocolesc, fără să-l atingă și fără să-l compătimentească. Unii dansează lent, cu paharul în mînă; majoritatea se scutură doar ca într-un treier, neluînd în seamă melodia provocatoare. „Șacalul” se retrage în spatele colegilor săi să bea un pahar și să fumeze o țigară, bateristul lungeste cu vreo zece minute, singur, ritmul început, tensionîndu-l ca pe un gumilastic, iar cînd galeria înmărmurită îl aclamă pentru asta, își șterge flegmatic și zgomotos nasul și transpirația cu prosopul pe care-l poartă după git, ca boxerii.

„Într-un fel e un local de lux, vin aici mai ales tineri din familiile înstărite (continuă Saul), pentru că își închipuie că astfel își recîștigă libertatea pe care bunăstarea îi face să n-o mai observe. Vin aici ca să poată fi indiferenți și nepăsători...”

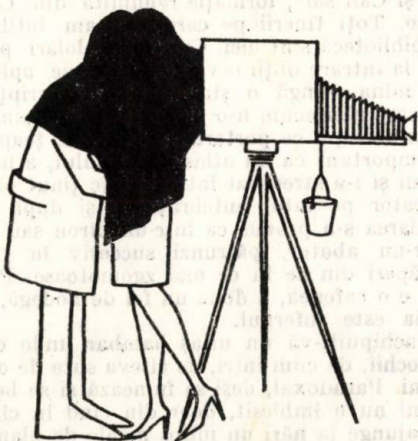
S-a făcut tîrziu și „Șacalul” îi invită acum să meargă acasă („Ce bărbați sinteți voi că nu vă conduceți fetele și vă cîntă cocoșii aici?”), dar, cum nimeni nu vrea, începe un nou „blue”, cu aceeași uitare de sine de la început, ca și cum n-ar avea nimic și pe nimeni în lume la care să se gîndească și ca și cum pentru el nu mai contează din

acest moment decît muzica. Paradoxal, nu dansează iarăși nimeni, iar blondul adormit rămîne solitar în ring, parcă l-ar fi dezvelit o apă.

Plecăm, dar nu acasă, ci mai vizităm un „pub”, bistroul tipic al americanilor, locul unde vin să joace biliard, să bea bere la halbă și să citească, uneori întinși pe canapele, ziare. Aici am nimerit — față de nebunia de la „Steam Laundry” — ca într-o Europă bătrînă, rămasă caraghios de liniștită și conformistă...

ROMULUS RUSAN

(fragment din volumul „America ogarului cenușiu”, în curs de apariție la „Cartea Românească”)

CALIFORNIA

(fragmente de jurnal)

Aici, în California, în familiile în care am fost invitat și în care trebuie să spun că nu am avut nici o clipă de stînjeneală, totul era atît de firesc de parcă ne-am fi cunoscut toți, tineri și bătrîni, din copilărie, dintr-o copilărie comună și de atunci am fi crescut împreună și iată, am fi locuitorii aceluiași oraș, am fi vecini și în seara aceasta ne-am adunat în una din casele noastre, e adevărat, poate cu un plus de exuberanță, dar nu una ieșită din comun, ci așa, totuși cu nițel aer festiv, dar festiv din respectul adînc și real care, de fapt, tocmai că e adînc și real, de-o viață, am putea spune, nu mai are nevoie de accesoriile unei politeți afișate: sintem, e adevărat, nițel festivi, e totuși un fel de mică sărbătoare, dar ea se datorește faptului că ne-am adunat împreună, bunici, nepoți, noi, prietenii generației de mijloc și asta presupune o exuberanță, bem vinuri californiene, renumite, discutăm, cîntăm, aducem, la sfîrșit, tortul cu luminări, așa e tradiția, a, da, nu uitasem că e ziua unuia din noi! Dar ca să nu-l stînjenim cu urările de la început iată, îi facem acum urările și-i cîntăm cu oarecare tristețe dar și sinceră bucurie, ei, da, abia acum începe petrecerea în cinstea lui, acum, da!

Apoi pe lungile drumuri străbătute pe toată coasta de azururi californiene mi-am amintit de relatarea unor turiști francezi.

— Excelente, dumnezeiești vinuri californiene... Cafeaua este atît de slabă încît vezi fundul ceștii... Peste tot, motelurile încalcă bordajul autostrăzilor. — Ce ați zice de o companie specializată în lăcașuri somnolente, umbrite, ascunse de vîltoarea zgomotului?... Cople-

șitorul sentiment de libertate: odată trecuți pe lângă zîmbitorul funcționar al serviciului de frontieră, nu ni s-a cerut să ne identificăm nici măcar o dată în decurs de două luni... Acea placardă care reappare obsedant de-a lungul autostrăzii: „Gîndește! La ce să te gîndești?... Groaza de timp pe care oameni cei mai importanți o dedică întrevederii cu tine... Un polițist mare cît toate zilele ne oprește într-un oraș mărunt din Luisiana. (Unde greșisem oare? „N-ai vrea să participai la picnicul parohiei noastre?“) ...America de ieri, încă atît de ușor de găsit, cu case și verande albe de scîndură, cu parcuri întesate de verigițe, cu mese de seară la biserică și școli de duminică, și cu vieți liniștite... Și, undeva adînc, senzația de a te găsi într-o țară aflată încă în creștere...

*

În aceste familii în care ești invitat și în care atîția oameni își sacrifică timpul, odihna, renunță la plăceri, ori la programul lor, la distracții și vin să-și petreacă o seară pentru tine este uluitor. Altădată ești invitat la o serată, la un soi de mică festivitate a unei eventuale congregații, unde un bătrîn jovial care tronează pe un fotoliu și fumează trabuc, în timp ce în mîna stîngă are paharul cu whisky și gheață, ți se adresează familiar:

— Hello Basil și pe urmă nimeni nu te mai ia în seamă, intră în vorbă ca și cum te-ar cunoaște, ți se oferă tăvi cu băutură, mîncare, se dansează, se vorbește despre orice și despre nimic, se petrece pînă tîrziu și pe rînd se risipesc perechi sau în grupuri și a doua zi nici nu știi exact unde ai fost, cine au fost toți bărbații și femeile acelea, e un lucru ciudat și greu de înțeles pentru un european.

Sau o persoană particulară, de obicei, oameni mai în vîrstă, vin cu mașina proprie, te plimbă prin oraș, îți arată monumentele, instituțiile, parcurile, îți spun istoria lor și a așezării și, în cele din urmă, cu aceeași degajare își iau rămas bun scurt, după ce te-au depus în fața hotelului. Și asta în fiecare oraș.

*

Caselor acestea cochete, din lemn vopsit în alb, le lipsește totuși ceva: nu au mister, personalitatea unei familii, intimitatea ei, în care ghicești omenescile drame, bucurii cotidiene, parfumul iubirii dintîi. Lipsește mușcata din fereastră.

*

N-am văzut un cer atît de înstelat ca la Pallo Alto, decît lângă Canton, în China, și încă într-un loc mult mai frumos: în locul numit Copilărie.

*

Ce este California azi? Un teritoriu albastru, un teritoriu al fostei Țări a Făgăduinții.

*

Somnul... națiunii naște monștri.

E seară, sau mai bine zis se lasă înserarea cînd intrăm în biserica din Campusul Universității Stanford. Trebuie să ne grăbim, sîntem așteptați de mulți prieteni ai lui M..., care, eu știu, cu toată discreția lui, că au venit pentru că mîine va fi ziua mea... E multă pace și reculegere în această biserică, are ceva familiar în picturile aproape bizantine ale ei, îmi amintesc de bisericile noastre. Totul e simplu și fără trufie. Sfinții par oameni. Culoarele sînt cele virginale ale florilor de început de lume; bănci, un balcon în spate, pentru cor, orgă.

La această oră e pustie. Mi-ar place să aud o toacă de seară, de vecernie, chemătoare de purități și smerenie.

Și spun asta cu glas tare.

Dar tocmai la o asemenea oră, de vecernie, de pustietăți și smerenie — mi se spune — acum cîteva luni, una din studente venise aici să se roage.

Dimineța fusese găsită violată, înjunghiată, crestată de cuțit. Și toate astea în timp ce se ruga.

Dumnezeu, la acea oră, ațipise oare?!

Plecăm grăbiți din acest lăcaș sfînt și pîngărit.

*

În „dcurile“ din San Francisco mănînc pești, combinații de pești și de alte viețuitoare ale oceanului, de care n-am auzit, în combinații misterioase, necunoscute mie. Majoritatea vinzătorilor sînt japonezi, ori chinezi.

Apoi intru într-un bazar infinit în care artiști adevărați, artizani, viitori artiști își expun opera lor. E ceva din lumea de pe malul Senei aici, dar și ceva balcanic și încă un *ce* = americanism.

Coșmarul marelui cutremur din 1906 mai stăruie încă, seisme de amploare mai mică vin ca un tragic memento.

Serviciile de securitate din California au început, pentru prima dată, în cursul ultimului „week-end“ difuzarea prin radio și televiziune a unor sfaturi vizînd protecția populației în cazul unui cutremur de pămînt. Emisiunile foarte scurte fac apel la personajele populare din benzile desenate, cum sînt Donald, Duck și Bugs Bunny, explicînd cu vocile lor caracteristice că este primejdios să rămii în casă după un prim cutremur din cauza riscului unei noi zguduiri. Adresîndu-se elevilor, emisiunile îi sfătuiesc să se întindă sub bănci, cu minile pe cap, și să aibă asupra lor o trusă de prim ajutor și rezervă de apă potabilă. Pînă în prezent 400 de stații de radio locale și 60 de posturi de televiziune au transmis asemenea sfaturi, în intenția de a sensibiliza populația californiană față de catastrofele naturale ce o amenință periodic.

*

Atolul Eniwetok, din arhipieleagul Marshall (Oceanul Pacific), unde, în 1952, S.U.A. au efectuat prima explozie a unei bombe cu hidrogen, a fost, în mod oficial, returnat locuitorilor săi — informează ziarele. Evacuați, încă cu cîțiva ani înainte de explozie, în insulița Ujelang, locuitorii din atolul-polygon au trebuit să stea în „exil“ cu mult peste termenul preconizat inițial pentru reîntoarcere. Abia după aproape trei decenii s-a considerat că radiațiile rezultate din testările nucleare nu mai prezintă pericol.

*

Un inventator din Los Angeles a avut năstrușnica idee de a monta la un ceas deșteptător o placă pe care poate fi imprimată vocea soacrei celui ce urmează a fi trezit. Inventatorul este de părere că în majoritatea cazurilor, cei ce dorm, se vor trezi imediat!...

*

N-o să pot descrie niciodată acest oraș, San Francisco, de unde mi-am cumpărat acest pix, cu care am onoarea să scriu și pe care e încrustat numele meu, acest oraș de deal și vale, de tramvaie pitorești, cu zăngănit de clopot, scaldat mereu de Pacific. Cu nouă ani în urmă am fost și mi-am sărbătorit ziua pe coasta cealaltă, eram în China, la Șanhai și Canton. Și am scris, după întoarcere, ceva, nu-mi-amintesc, zic, ca să fiu fals, ce am scris. Dar am scris ceva despre acest Ocean... Pacific. Despre speranță și albastru.

Mircea Eliade zicea că e cel mai frumos oraș al Americii (după Santha Monica — unde merge domnia sa), totuși recunoștea că e cel mai frumos.

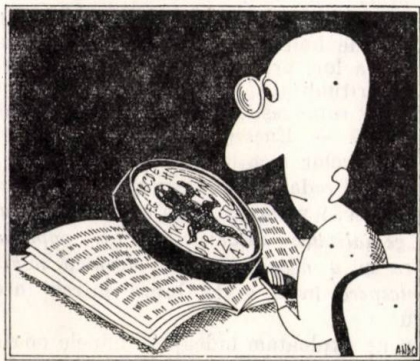
Eu aș zice cel mai zeiesc. Aici ar trebui un... Olimp. Dar americanii nu au... greci. Și, mai ales nu au... antici!

Cu toate astea...
Ziua mea.

San Francisco, 14.XI.1975

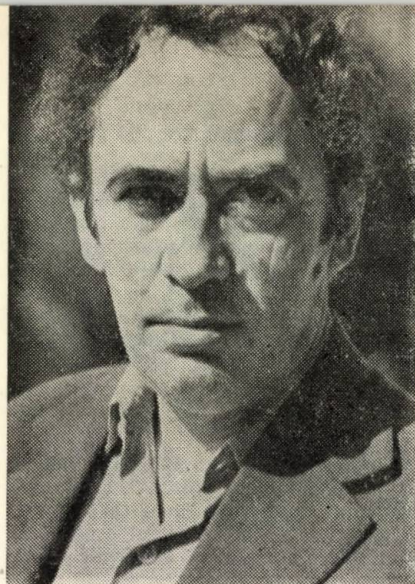
VASILE REBREANU

ȘTIINȚĂ ȘI INVENȚII

Sistem Quadrofonic de redare a sunetelor

Laboratoarele CBS au patentat un nou aparat de redare a sunetelor, quadrofonic, care va permite posesorilor de echipament stereo să-l transforme prin adaptarea a patru difuzoare; fiecare dintre acestea culege anumite sunete dintr-o imprimare stereo. Astfel noul aparat de redare va putea separa sunetele produse de toba și instrumentele de suflat față de instrumentele de coarde. Aceleași laboratoare americane au construit de asemenea un sistem quadrofonic complet cu patru difuzoare care folosesc benzi speciale quadrofonice.

MARIN PREDA

Scriind despre Sadoveanu, Rebreanu, Blaga și Arghezi — în a sa „Istorie a literaturii române“ — D. Murărașu își intitula acest capitol, într-un mod fericit inspirat, „Cei patru stâlpi ai bolșii“. Ai bolșii — cititoriei literare românești contemporane apariției cărții (1946, ediția a IV-a).

Într-adevăr, cei doi mari prozatori numiți, și cei doi poeți la fel de geniali, cărora trebuiau alăturați Ion Barbu și Bacovia — erau, reprezentau încă de pe atunci, prin cărțile lor de excepție, cupola măreață a scrisului românesc modern, susținută pe coloane în stare să înfrunte veșnicia: *Baltagul*, *Răscoala*, *Poemele luminii*, *Joc secund*, *Plumb*, — ca să numesc doar cîte unul dintre titlurile lor reprezentative, și de glorie.

Dar cupola literaturii noastre se lărgeste neconținut, și — spre a o susține — noi și magnifice coloane de lumină se adaugă știutei coloane, de la Eminescu încolo — pînă la amintirii scriitori dintre cele două războaie mondiale.

Vremea noastră, a anilor socialismului, își înalță propriile ei propilee, arcuri de triumf literare.

Și — una dintre noile coloane, la fel de impresionantă ca și cele anterioare, prin măreția ei, se numește *Marin Preda*.

Marin Preda — autorul acelei capodopere inegalabile, unicat (prin definiție, de altfel!), care este romanul *Moromeții* — în cele două volume ale sale.

A fost o vreme cînd (pe la începuturile criticii noastre literare) se punea strania întrebare, stranie — fiindcă noi, cei de astăzi n-o mai punem de mult, și anume: care este cel mai mare poet român, Alecsandri — sau Eminescu?

Să ne întrebăm acum, și noi — care este cel mai mare mare românesc (din întreaga noastră literatură)?

Desigur, ne putem întreba, — dar cum să așezi, altfel decît pe orizontală și nu în trepte

— cărți precum *Baltagul*, *Ion* și *Răscoala*, *Moromeții* ori *Princepele*?

Rebreanu la noi, Reymont dintre străini, ne-au oferit momente, scene inimitabile din istoria — pînă de curînd — a celei mai numeroase clase sociale, cu o străveche existență.

Moromeții însă — însemnau mai mult: autorul său a nemurit, a monumentalizat în cartea sa — atît de omenească nostalgie a istoriei ireversibile. Fiindcă *Moromeții* înseamnă o clasă care a fost, și care nu mai este, ea devenind, în timp — altceva, calitativ.

Moromeții este o carte de căpătii, care ne spune că — omenirea nu se desparte de trecutul ei, rizînd — în toate cazurile, și — cu atît mai puțin atunci cînd despre trecut ne relatează un vrăjitor ca marele prozator care este Marin Preda.

Marele scriitor român și al lumii Marin Preda. Pentru că *Moromeții*, — dacă lumea ar ști (și noi trebuie s-o facem să afle!) — ar trebui să așeze această carte, în cele două tomuri ale ei, alături de *Iliada* și *Odissea* și de celelalte epopei în versuri ori în proză, pe care nu le mai numesc — ele fiind pe buzele și în inimile tuturor iubitorilor marii literaturi.

Marin Preda este, prin *Moromeții* — una din porțile boltite și impresionante în magnificiența lor, prin care se pătrunde în templul spiritualității omenirii. Alte asemenea porți, tot românești, s-au chemat, în deceniile din urmă — Enescu, Brîncuși, Țuculescu, în afara celor menționate deja mai sus.

Marin Preda este o ecuație caracteristic românească: vreau să spun — cu o cunoscută — genialitatea incontestabilă a poporului nostru și o necunoscută — cronica noastră nepricepere în a arăta lumii întregi acest lucru.

Nu ne exploatăm îndeajuns minele noastre de aur!

HRISTU CÂNDROVEANU

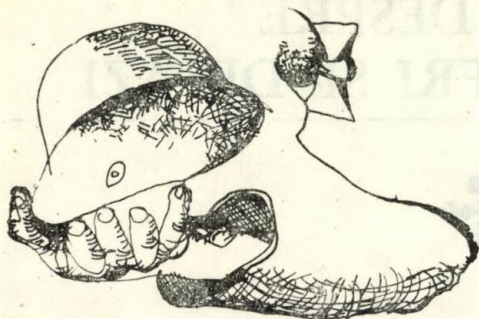
GÎNDURI DESPRE VRANCEA DE IERI ȘI DE AZI

Ce înseamnă pentru mine Țara Vrancei? Înseamnă un întreg trecut de experiență personală, șirul lung al unor prilejuri de meditație asupra străvechii istorii a poporului nostru, asupra culturii noastre populare, zile de entuziasm pentru valorile create de milioanele de anonimi făuritori ai acestei culturi — pe culmile căreia stă inegalabila frumusețe a *Mioriței* avindu-și o străveche obîrșie și în Vrancea — alternînd cu momente de adîncă tristețe. În fața imaginii dezolante a uneia dintre acele străvechi vetre de viață românească — „țările” Hațegului, Loviștei, Birsei, Maramureșului — acea țară a Vrancei pustiită odinioară în epoca modernă, prin desfrîșările sălbatice de păduri, lipsită de drumuri, cu admirabilii ei răzeși dirzi, izolați de lume, măcinați de subalimentație și de boli. Copil, m-am simțit plin de mîndrie românească aflînd în cărțile de citire prelucrări naive ale faimoasei legende a Tudorei Vrîncioaia și a celor șapte feciori ai ei. Întîlnind ca licean *Miorița*, descoperită de Alecsandri datorită prietenului său Alecu Russo, refăceam drumurile lor pe plaiurile vrîncene, avînd sub ochi paginile din *O preumblare la munți*. Mai tîrziu însă — citînd *Soveja* lui Alecu Russo — m-am aflat în fața unei imagini cu totul contrastante: tristețea munților dezgoliți de păduri și măcinați de puhoai, a văilor sălbatice prin izolare. Începusem — încă de pe la mijlocul anilor de liceu — să cutreier țara și mai ales munții ei, împreună cu cîțiva colegi și prieteni. Dar cînd am voit să intrăm în Vrancea, am renunțat intimidăți de huma clisoasă a lutului muiat de ploi, de pe bieteale căi de acces, ca și de tristețea neîncercătoare a bieților oameni ai locurilor pe care geograful francez Em. de Martonne le asemănase cu aridele coline dintr-unele zone ale Saharei. În același timp însă, am descoperit o imagine mult mai tonică în cartea *Oameni de la munte* a lui S. Mehedinți, apărută sub pseudonimul Soveja, numele locului unde se născuse. Mai tîrziu, bucurîndu-mă de amicitia sa paternală, am descoperit în profesorul Mehedinți un exemplar superb al oamenilor din ținutul Vrancei, pe care îi creionase cu atîta căldură.

De atunci, imaginea aceasta a Țării Vrancei — ca străveche și splendidă vatră de viață românească — a revenit adesea în preocupările mele, fie că erau din domeniul culturii populare — în studiul căreia prietenul de atunci mai în vîrstă, Ion Diaconu, a dat contribuții fundamentale asupra folclorului din Vrancea, prieten cu care m-am pierdut adesea în discuții aprinse de vehementul său temperament de răzeș vrîncean — fie că erau din domeniul istoriei literaturii. În studiul *Ștefan cel Mare și tradiția populară* am căutat să descifrez ce e realitate și ce e imaginație în legendele Vrîncioaiei, ecou al amintirii nepieritoare păstrată de populația vrînceană despre marea figură de voievod a celui care a însemnat un moment culminant al culturii noastre feudale. Recitînd, în travaliul de pregătire a studiului, beletristica brodată pe aceste legende, am fost dezolat de puțina ei substanță artistică, de fabulația ei convențională. Țară a legendelor, Vrancea devenise în trecutul apropiat o legendă idilică, în contrast violent cu realitatea ei, atît istorică cît și a prezentului interbelic. M-a îmbărbătat descoperirea arheologică de la Bîrsănești — în anul 1955, tocmai pe locul unde o tradiție populară amintește „casa babei Vrîncioaia” — a unei necropole nord-tracice de la sfîrșitul secolului al cincilea î.e.n. — demonstrînd cultura superioară a băștinașilor Vrancei în cadrul formațiunilor statale daco-getice. Dar acesta nu e singurul act de dreptate care i s-a făcut Vrancei în zilele noastre, Munții ei au fost reîmpăduriți, printr-o acțiune statală îndelungată și sistematică. Drumuri moderne au fost croite. Civilizația a pătruns și aici cu toate binefacerile ei. Vechea așezare răzească Vizantea a devenit o stațiune balneo-climaterică și un îmbietor centru turistic. Acum se poate ajunge ușor de aici, în cîteva ore, la Soveja cea atît de sălbatică pe vremea lui Alecu Russo. Cu toată vîrsta mea de tîrziu pensionar, cred că acum n-aș mai avea nici o reticență la gîndul de a cutreiera Țara Vrancei.

OVIDIU PAPADIMA

culise

DE ARTĂ ȘI DE LITERATURĂ

Oameni, împrejurări, cuvinte... se adună de-a valma sub condei. Din amintire.

Îmi place să umblu prin cărți vechi și să descifrez dedicații. Să dezgrop momente uitate dar care la vremea lor au avut semnificație.

În ce an pictorul Theodor Palady luind masa la un restaurant din Paris, împreună cu George Enescu și cu vestitul colecționar de artă Lazăr Munteanu, și privind cu atenție cum înfuleca marele compozitor a rostit o frază de atunci mereu citată „din fericire toate astea se transformă în muzică“ (*Heureusement que tout ça se transforme en musique*)...?

Alteori evenimentul marchează, pentru eternitate, data.

Așa a fost la înmormântarea lui Titu Maiorescu; toată lumea a constatat lipsa coreligionarului său politic Petre Carp. Între amândoi dăinuise de altfel, datorită mai ales deosebirilor de temperament, o antipatie pe care convențiile sociale și interesele politice abia reușeau să o mascheze.

Întrebat despre motivele care l-au determinat să lipsească, Petre Carp a răspuns cu răceală „n-am vrut să-i fac o politete pe care nu mi-ar fi putut-o întoarce“ (*Je n'ai pas voulu lui faire une politesse qu'il n'aurait pu me rendre*).

*

Din aceeași boemă publicistică făcea parte și Al. O. Teodoreanu zis Păstorel cu nuanțe atât de personale de gândire, de sensibilitate și de viciu.

Cine oare i-a făcut acest epitaf? Nu cumva el însuși?

*Aici zace Păstorel
Oarecum neconsolat
Fiindcă-i prima oară mort
Fără să mai fie beat.*

Amator de băutură cu „moldovenii“, Păstorel se împrietenise și cu un cunoscut moșier din Botoșani, Costache Pillat, pe cît de amator de vin pe atît de „moldovean“. O epigramă, pînă azi inedită, s-a născut de pe urma acestei simpatii de pahar. Al. O. Teodoreanu o rostea cu accent ieșean — așa cum la rîndul nostru vă sfătuim să o roștiți:

*Costicuță Costicuță!
Setea-i mare sticla-i mică —
Totuși noi ne-am îmbătat
Eu pi muche — tu pi lat.*

*

Alt epigramist de frunte între cele două războaie și maestru al poemului scurt era Tudor Măinescu. Citind într-o publicație sub titlul „În loc de cronică rimată“ versuri care i s-au părut fără sare, el le-a comentat în felul următor:

*„În loc de cronică rimată“?
Acest „în loc“ — chiar să nu fie,
Cînd e de dumneata semnată
Știm că e „în loc de poezie“.*

Același Tudor Mănescu a scris un madrigal în apărarea unei... infidele:

*Reproșîndu-i necredința,
Grațioasă — ușurința,
I-a răspuns zîmbind așa
„Am vrut ca să știu anume
Dacă mai există-n lume
Pe tot globul cineva
Care totuși ar avea
Despre mine
Aceleași păreri cu tine“.*

Inspirîndu-se de la un spectacol Tudor Mănescu a scris un catren:

*Dacă piesa s-a jucat
Și se joacă neîncetat
este — cum a spus și ea —
Că „Are pe cineva“*

*

Eram să-l uit pe bătrînul Al. Cazaban. El avea drept principală victimă pe poetul Al. Maria Theodor Stamatiad, care era departe de a avea la cafenea prestigiul de care se bucura, la liceu, în orele de dirigenție. Exasperat de atacurile la care era neîncetat supus, acest Jean Moreas în ediție dimbovițeană, își pregătise de acasă o filipică împotriva amarnicului său adversar. Intrînd în cafenea și privindu-și omul, începu s-o debiteze:

— Îmi stă mintea-n loc...

— De mult — îl întrerupsese Cazaban. Iar bietul Stamatiad a continuat să se bîlbîie.

Al. Cazaban era maestru al replicii definitive în mai toate genurile. Odată același Stamatiad se plîngea într-un grup de prieteni împotriva unei cronici apărute în „Universul literar“ la traducerile sale din Omar Kaiam, cronică semnată de talentatul publicist Cecropide.

— Nu-mi place că se codește. Nu se pricepe — asta e! Să fi fost eu chemat în locul lui să scriu despre asemenea capodoperă, lăudam fără reticențe.

La care Al. Cazaban a răspuns, cu perfid bun simț:

— Te-a lăudat destul! dacă era mai mult, ar fi fost mai puțin!

*

De la un om politic la altul, gîndul se oprește la un ministru de mult uitat [care făcea parte din echipa guvernamentală a lui Ionel Brătianu. Numele lui era Al. Constantinescu, iar porecla sub care era îndeobște

cunoscut — Porcul. Trebuie să adăugăm, din spirit de echitate, că epitetul, din mai multe puncte de vedere meritat, nu îl împiedica pe beneficiar, să fie subtil și iscusit în manevrele de culise.

Într-o zi, spiritualul senator de Putna, Mironescu, a lipsit de la o audiență pe care i-o fixase ministrul. Întîlnindu-l peste cîteva zile Constantinescu-Porcul l-a apostrofat:

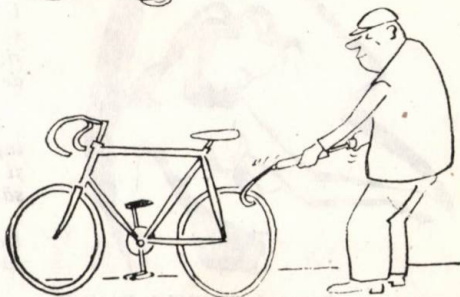

— Ce-ai merita să-ți fac Mironescule?

La care senatorul, care nu rămînea nicio dată dator, i-a răspuns:

— Spune-mi și matale o dată, cum îți spune lumea totdeauna!

N. CARANDINO

Cavalcada

Soseau în valuri caii de prin sate
Spre escadroane, tunuri, baterii —
Spre roșiorii-întîiei noastre-armate,
Născută din sorginți de rumâni.

Soseau aprinși, cu coamele-nălțate
Și ei — ostași, frumoșii bidivii!
Pămînt de-al țării — albi ori cenușii
Și murgi și roibi, potcoave înstelate!

Erau trăpașii lui Ștefan cel Mare
Și galopanții dîrzului Mihai,
Discuri de foc și scuturi în alai;

Un piept erau cu oamenii-n ardoare,
Zoticînd copite pînă-n Nalta Poartă,
În cavalcada țării pentru soartă!

MIHAIL COSMA

Moment

Ochii tăi sînt paseri fierbinți,
Sîngele tău e o primăvară;
Lasă-mă să-ți laud anii înalți,
Florile ce din umăr or să-ți răsără.

Drumurile aici poposesc,
Nici unul nu trebuie să piară;
Este lumină de seară
Acest destin pămîntesc.

Aripi din suflet îmi cresc
Și frumos încep să mă doară;
Aș vrea cu sufletul să te-nvelesc
Simt aceasta pentru prima oară...

PETRE GÔT

Desene de DANIELA BĂIEȘU

Bunicul din tablouri s-a micșorat în ramă
iar vîele ruginii îi curg străîn pe mină —
toiagul arde-n oreascuri și se îndoaie-n teamă
ferit să nu mai fină o viață ce se-ngîndă.

Bunicul șade-n scaun, — speteaza-i bate-n coaste
și se-ntretaie-n carne ca-ntr-un răsad tulpina
rotită din străfunduri cu străji iconoclaste
pentru cîmpii mocnite desferecîndu-și sinea.

Bunicul umblă-n visuri sub tîmpla de acasă
la geamu-i, alinate, vin nave de zăpadă:
comete-crizanteme ori zodii ce apasă
sfîrșitul și-nceputul în pliscuri de monadă.

Secunda girbovită se-ntoarce în ceasornic —
bunicu-ntr-o cadrană e peste ceruri Vornic.

ADRIAN BELDEANU

De-o trece Făt-frumos

Un braț de crini am aruncat pe vastul lac
să-adune-n cupa lor tot sîngele din soare
și, cînd stejarii i-or umbri, am să-i dezbrac
de frunzele de-aramă, înăbușitoare,

și-am să adun grămezi de frunze ruginii
înghesuind în traista lunii sumedenii
și pe un munte-nalt apoi le-oi răsădi
să crească pomi frumoși ca ochii Costinzenii.

De-o trece fătfrumos pe roibul său călare
să fie tulburat de-așa asemănare.

CONSTANTIN NISIPEANU

Din „Anonimus“

I

Orb să fiu și te cunosc
că la mine-n brațe-ai fost;
cu trupul grădină
cu gura fîntînă
cu palmele friuri
cu buzele riuri!

II

Cufunda-ne-om și ne-om pierde,
iarbă'naltă, iarbă verde!
Pierde-ne-om, ne-om cufunda...
Doamne, cin'ne-o scutura
creștetele cu roua?
Cei ce vin dimineața
de la umeri desmierdați
de la ochi încercănați.
Cufunda-ne-om și ne-om pierde
iarbă'naltă, iarbă verde!

III

Pleacă-ți gura s-o sărut
să nu-mi pară drumul lung!
Surpă pleoapelor grădina
să iau ochilor lumina!
Cînd se lasă noaptea mare
fă-ți mijlocul luminare
să-nlumine peste mine
să-mi treacă de dor, de tine!

HORIA BĂDESCU

Calul

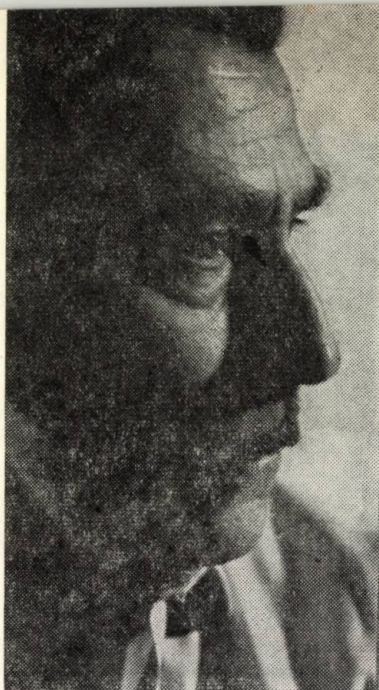
Calul paște iarbă trează
într-un somn și într-o sete,
zboară, bate și nechează
prin văzduh și pe perete,
calul nu se mai trezește,
s-a ucis, rozînd cucută,
pentru mînzul care crește
în potcoava lui pierdută...

Amintire

Iubito, gura ta mi-a spus
tot ce se poate iute spune
de mărul care cîntă sus,
el ne-a prișit cu-nșelepciune,
era-ntr-o zi ca o mireasă
călcînd pe unde de parfum,
și astfel ai ajuns frumoasă
în amintirea mea acum...

ION DAVIDEANU

POEZIA CONCRETULUI

Caracteristic pentru poezia lui Eugen Jebeleanu este că modificarea neîncetată a formei sale lirice, modificare evidentă și într-un sens paradoxală, vine mai puțin din principiile unei conștiințe teoretice oscilante cât mai mult din variațiile naturale ale lui temperament ce se află corelat constant cu o anume idee morală stimulată să se manifeste numai de către peisajul concret al vieții. Pusă prin urmare în subordinea expresă a temperamentului fluctuant în timp și ambianță socială și a unei idei morale cu deschidere variabilă spre orizontul umanității, poezia se metamorfozează după împrejurări luînd înfățișări din cele mai neașteptate. Din examinarea tabloului general al poeziei lui Eugen Jebeleanu reiese că notele specifice ale lirismului sînt date de genul de relații stabilite la un moment dat între eul liric, reprezentat în special de temperament, și mediul său de manifestare. O ambianță încurajatoare și solicitantă, care ajunge cu eul liric la o relație de simpatie, favorizează expansivitatea pînă la exaltare, tumultul liric, epica amplă, funcțiunea unui mod de partizanat. Apariția unei discrepante între cei doi termeni are ca rezultat concentrarea lirică, meditația lucidă, o gestică moderată și un criticism de nuanță abstractă ce atinge sfera general-umană.

Lirismul se ordonează ca atare conform unei relații simpatetice niciodată sfidate, întotdeauna respectate. Dizarmonia este însă partea cea mai interesantă a acestei relații. Poezia care îl reprezintă cel mai bine pe Eugen Jebeleanu nu s-a realizat printr-o inadecvare lirică la un limbaj sau la procedee consacrate ale poeziei, ci prin inadecvarea superioară la un peisaj uman concret pe care poetul își permite să-l vitrioleze sarcastic de pe poziția unei înalte etici umaniste.

În *Inimi sub săbii* (1934) poetul există cu o conștiință a neadaptării la o lume declarat ostilă. Symbolismul, ermetismul de coloratură barbiană, grija pentru o expresie lirică frumoasă nu fac altceva decît să tempereze viziunile neguroase. Poetul e un mizantrop, el meditează la destinul său prin intermediul unor tablouri abstracte și imagini suav-dure ce amintesc prin regie de *Le dormeur du val*: „Se întreceau pădurile de-amurguri / în foc, cu celelalte, altădată / lăcuste verzi. Era o toamnă beată. / Se clătina văzduhul peste ruguri // Cerul de cărămizi trecea-n garoafe / și-ucideri filfilau sub piei de unde, / încît pe drum chiar, ars de jar, nu praf e, / ci limba cerului de sfeclă se ascunde. // De pom, iată, se-atîrnă în miresme / lîncede și în iarba ca o ploaie / tăcută, pieptănată: omul. Iezme / frîng fruntea ca pe-un snop / și sfoara o îndoale. // Cucul se miră apoi două luni / și le coboară, ca pe un capac. / Acuma, zările sunt grele de tăciuni; / sunt blestемate, poate. Toate tac. // Doar vîntul și-a-ntocmit din trestii / harpe de sticlă încă verde. / Cîntă subțire și lung, ca pe oase. / Omul din pom are acum un cer de / cocleală, peste pleoapele lăsate — storiuri joase. // Cînd însă vînt pluti-n păr cu galere / mai putrede ca amintirea-n mort, / ca o caisă capul se desprinsese în tăcere / și oftat ecou sub toamna cort. / Dar trupul sus fără de cap a stat / și-a legănat pe gît, ca pe-o columnă, / o roză și o boltă de cobalt. / Dinții porumbului i-au rotunjit cununa”. (*Se întreceau pădurile*) În *Cîntecele regilor de jos* (1932—1944) poetul își îndreaptă privirile spre peisajul „Europei cuprinse de flăcări” și așteaptă „să răsune odată, / o trîmbiță neprihănită”. Poemul *Trebuie* este mani-

festul teoretic al acelei țîsniri ce va urma: „Dac-aș muri / Totul ar fi / cit se poate de bine. / Dar mai trăiesc, / tot mai trăiesc / în lumea asta ca fiara / și trebuie / vai, trebuie / s-apăs eu lutul cu gheara“. Odată cu *Surisul Hiroșimei* (1958) poezia e o „povestire“ a unor fapte pe care poetul le relatează dintr-un sentiment coplesitor al solidarității umane. Vocea sa este rezultanta unei ivoc a colectivității. Percepînd prin toți porii presiunea girului general, poetul perorează cu un anume răsfaț al vorbirii, gesticulează patetic, joacă rolul actorului ubicuu, prezent în camerele de gazare, în infernul Hiroșimei sau într-o comunitate umană exterminată de hitleriști. De fapt totul îi este permis pentru că ceea ce poetul povestește se dovedește atît de înfricoșător, încît nimeni nu mai este atent la artificiile înscenării sau la dimensiunile discursului. Poetul cu „o memorie de optsprezece carate“ e o „flacără nobilă“ ultragiată de „cenușa“ — materia damnată a universului — în care s-a mistuit o parte din umanitate. Cenușa Hiroșimei, a războiului („*Oratoriul Eliberării*“) cenușa din „gitlejele oribile-ale coșurilor / de crematorii“ (*Cîntece împotriva morții*) sau aceea de pe pămîntul fostului sat Lidice conturează imaginea unui veac douăzeci al incendiilor. Încurajat în notele sale violente, eul liric scapă de sub orice cenzură interioară. El demască violența reducîndu-se însă la simpla voce a demascatorului. Explozia temperamentală înce-tează brusc în *Elegie pentru floarea secerată* (1967) prin pierderea sentimentului audienței generale. Stingerea iubitei îl face pe poet să perceapă o frustrare de dimensiuni cosmice. Moartea resimțită în apropiere, pe lingă că îl sensibilizează la chestiuni metafizice, construiește un aer de ostilitate generală. Poezia e supravegheată, epicul se resoarbe în notația elegiacă. Din perioada retorică rămîn unele formulări drastice la adresa incontrollabilului. Poetul e ușor timorat și de faptul că sfera spre care își îndreaptă atacul este abstractă. Pe de altă parte libertatea morală definită înainte prin capacitatea individului (a poetului) de a face să cedeze realitatea în fața idealului (înlocuirea unei lumi cu o alta mai bună) nu mai suportă se pare termenii acestei definiții cînd e vorba de idealul orfic (al readucerii din lumea morților a iubitei). Implacabilul abstract revelat printr-un eveniment concret îl împinge pe poet spre o conștiință răzbună-toare hrănită și de ideea că durerea personală nu se întipărește în conștiința universală. El simte că se va „pulveriza / stelară cenușă în ochii indiferenți / ai haosului“... dar prezice și revanșa: „Sînt prăbușit, dar nu încă mort — / antenă orizontală a Universului. / Destinul nu va scăpa / nepedepsit de mine, / Sînt la pămînt, însă la pîndă. / Șira spinării, știi prea bine — / mi-a fost lovită nu o dată, / dar sîngele amnarului este scînteia...“ (*La pîndă*). *Hanibal* (1973) lărgeste aria unui sentiment superior de inadecvare. Poetul, de o suspiciune nedismulată, se mișcă în peisajul cetății cu prudență. El a pierdut la suprafață entuziasmul identificării cu întreaga umanitate suferindă orientîndu-se spre observarea acelora ce provoacă suferința în imediata sa vecinătate. Poetul nu mai explodează, maturizarea conștiinței critice îl obligă să supravegheze atent, cu tact pedagogic, spectacolul moral al cetăți. „Viciile lumii moderne“ — ca să preluăm o frază a poetului Nicanor Parra — vor fi acum lasitatea, ipocrizia, iluzionarea, pragmatismul. Pentru că nu i se mai oferă nici o tribună de la care să moralizeze, acest Candide, de o falsă naivitate, recurge la tabloul generic, la fișa de caracter, aluzie, parabolă, fabulă. *Parabolele civile* fac cu precizie de retorică romană portretul impostorului (*Cînd nu oreau*), ironizează pe cei ce răstălmăcesc ideea de libertate (*Fără necesitate*), veste-jește printr-o metaforă ideea constrîngerii artistului (*Ursul Veta*), supun oprobriului „pe cel care vrea să-mi pătrundă / în suflet cu bicul“, atrag atenția asupra „perfectilor acrobați“ etc. Cetatea lui Eugen Jebeleanu nu are nimic din contururile unei cetăți utopice: „Dar este o povară odioasă / că mi-a fost dat să mai trăiesc / după ațiția morți / Căci am trăit nu într-o / grădină / ci într-o măcelărie / Să spun, așadar, că miriadele / de picături de sînge / sunt rubine / Să simt pe toți, mințindu-mă, / că am trăit nu printre semeni atîrnat în ștreang, / ci legănați de raze / în răcoroasele grădini ale / Semiramidei“. (*Semiramis*) Incoruptibil și neiertător, poetul își prezice cu seninătate finalul dintotdeauna al marilor conștiințe morale: „Aștept topor-u-n fiecare noapte / Toporul care să-mi cresteze / o tîmplă de unde să zburcească / nepăsător un trandafir senin. // El poate să se'nalțe de la dreapta / sau de la stînga — nu pot ști nicicînd — / de-aceea capul mi-e un clopot ce se'ntoarce / în somn mereu și însetat așteaptă lovitură.“ (*Aștept*)

Eugen Jebeleanu este unul dintre cei mai lucizi poeți contemporani, poate cel mai lucid, și implicat în sensul exprimării acestei lucidități, care și-a pus poezia în slujba unui explicit ideal moral.

MIRELA ROZNOVEANU

vocile amintirii

CONFESIUNI
DESPRE 4 MARI
SCRIITORI

După ce mi-a povestit amănunțit copilăria și anii tinereții, *Mihail Cruceanu* și-a adus aminte de unele lucruri pe care nu le-a divulgat pînă acum celor care i-au luat interviuri:

...— Tatăl meu, care a fost medic în orașul Tg. Jiu mulți ani, dar care a fost mutat cu serviciul în multe orașe din țară — Cîmpina, Filipeștii de tîrg, Isaccea etc. — era supranumit pretutindeni „doctorul fără arginți”, fiindcă niciodată nu primea onorarii din partea bolnavilor nevoiași. Mama citise multă literatură — de la ea am învățat prima poezie, „La românii lăudați” de Iancu Văcărescu. Avea o colecție bogată cu tăieturi din ziare și reviste în care erau publicate poeziile. Tot ea mi-a citit întâia dată, cînd aveam numai cinci ani, poezia lui V. Alecsandri „Peneș Curcanul”. Ne spunea basme extrem de interesante, nu se știe de unde culese, fiindcă ulterior nu le-am mai întîlnit în cărți de povești...

... La liceul Sf. Sava din București, printre alții, l-am avut coleg pe G. Topîrceanu. La facultatea de litere din București mi-au fost profesori Ovid Densusianu, Pompiliu Eliade, Rădulescu-Motru, Mihail Dragomirescu, Gr. Tocilescu.

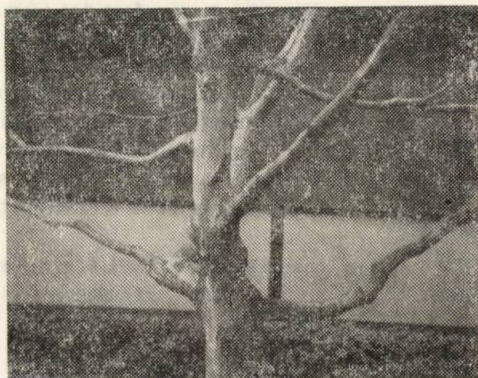
...Prima mea poezie a fost realizată în... colaborare cu doi colegi în clasa I-a de liceu — Spirică Georgescu din Mizil și Nicu Buzeteanu din comuna Prahova — și se numea „Neascultătorul”. Mai tîrziu, ei și-au dat dimisia din poezie — unul a devenit medic, celălalt preot, eu însă i-am rămas credincios pînă azi, la aproape 90 de ani! În clasa a doua de liceu am scos o revistă, „Furnica”, ce avea numai cîte două file de caiet. Eram cinci colaboratori și vindeam fiecare exemplar cu... 10 bani! Prima oară am scos 20 de exemplare și cu banii cîștigați, aproape 3 lei, i-am cumpărat o șapcă unui coleg, Stănculescu. În clasa a treia de liceu, au pus bazele unei societăți literare care, într-una din săli, da și spectacole în regia mea cu piesa „Conu Leonida față cu reacțiunea”. Printre profesorii mei de la Ploiești, a fost și delicatul povestitor I. A. Basarabescu. Iar

după ce am devenit profesor de limba română, printre elevi, la liceul Matei Basarab l-am avut și pe Adrian Maniu... E curios cum întîmplările astea de care nu mai mi-am amintit în ultimele decenii, răsar în clipa aceasta din negurile ori limpezișurile acelor ani...

Făcusem și facultatea de drept și m-am înscris întâi în baroul de Gorj, preluînd, paralel cu profesoratul, și avocatura...

...În tinerețea mea, am cunoscut numeroși scriitori ai vremii. Pe cînd eram elev intern în clasa a șaptea a liceului Sf. Gheorghe din București, am făcut cunoștință cu Eugeniu Speranția dar și cu Alexandru Theodor Stamatid, care scria versuri ca și noi, și avea multe cunoștințe în lumea presei. La insistența lui, m-am dus pentru prima oară la cenaclul lui Al. Macedonski în strada Rafael nr. 1. „Maestrul” purta jachetă neagră și o cravată de mătase galbenă cu pete subțiri, negre, care-i acoperea aproape toată deschizătura vestei, iar în deget un inel cu o piatră mare de chihlimbar...

Îa acea seară, am citit primele mele versuri într-un cenaclu, întîmpinate cu cuvinte de încurajare de către Macedonski — care, la insistențele noastre, a citit și el poeziile „Pe bolta clară” și „Ospățul lui Pentaur”...

...Eram foarte tânăr, abia împlinisem 24 de ani, cînd a murit „poetul pămîirii noastre“, îmi spune *Constantin Bucșan*, nepot al lui Octavian Goga (fiul Claudiiei, soră a marelui poet). Eu mă aflam în vara aceea la Berlin și am primit un telefon de la el, din Viena, unde sosise cu cîteva zile înainte. Bineînțeles, am plecat imediat în capitala Austriei de azi, să-l văd. Mama și Veturia Goga se aflau și ele acolo, dar au plecat spre țară după o zi, iar eu am mai rămas cu Goga la hotel „Bristol“. Pe urmă, el a pornit spre Budapesta, iar eu spre Berlin și după alte cîteva zile, stupefiat, am primit o telegramă prin care eram anunțat că a murit la Ciucea, acasă la el.

Puțină lume mai știe azi cîte ceva despre prima soție a poetului — Hortensia, fata unuia din cei mai influenți oameni din Transilvania, Partenie Cosma, fost director general al băncii „Albina“. Ea a murit cu 8—9 ani în urmă, despărțindu-se de Goga însă, încă din 1920. Și totuși, l-a iubit pînă la moarte, neadmițînd ca cineva să-l critice.

...Goga a ajutat numeroși copii din comuna Ciucea, pe unii i-a trimis la învățătură, ultimul, Dan Brudașcă, a funcționat și ca ghid, o vreme, la Muzeul memorial ce poartă numele poetului „pămîirii noastre“...

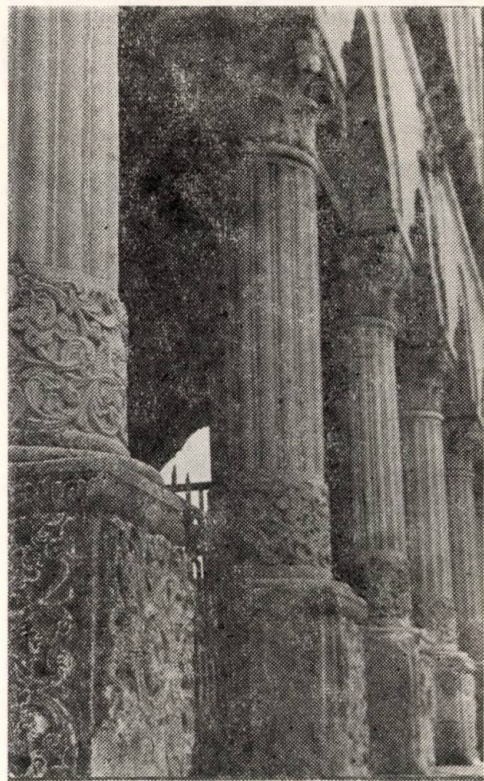
...Casa natală de la Rășinari poate fi vizitată vara, cînd mă aflu cu familia acolo, dar și în restul anului cînd, prin bunăvoință, o femeie, Ana Marcu, căreia i-am încredințat cheile, poate fi găsită spre a deschide. E o casă într-adevăr istorică. Acolo a posedit și Eminescu pe cînd avea 20 de ani, adus de la Sibiu de către poetul Ion Bratu. Acolo au dormit după ani de zile, în unele nopți, scriitori ca Al. Vlahuță, care i-a fost naș lui Goga în prima căsătorie, Barbu Delavrancea, St. O. Iosif, I. L. Caragiale, Ilarie Chendi, G. Călinescu, N. Iorga, Cincinat Pavelescu, M. Sadoveanu și mulți alții. Acolo a tras într-un rînd și Timotei Cipariu, adus de preotul Ion Bratu, după un exil de patru ani la Rm-Vilcea. De altfel, Octavian Goga declarase într-un rînd, înainte de a cumpăra casa de la Ciucea, că dorește să fie înmormîntat la Rășinari, alături de părinții și frații lui.

...În arhiva mea păstrez încă multe scrisori ale lui sau primite de el, care ar putea da la un loc cel puțin două volume, — ca și unele manuscrise cuprinzînd amintiri din cursul primului război mondial.

...Pe mama, Claudia Goga, tata, Const. Bucșan, avocat, a cunoscut-o la Sibiu, unde cealaltă soră, Victoria („Dăscălița“) fusese numită într-o vreme învățătoare...

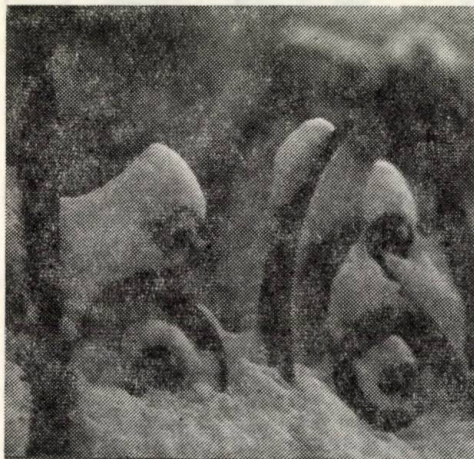
...Cît farmec personal degaja în societate Octavian Goga, se știe. Cînd a venit în București, a devenit în foarte scurtă vreme favoritul lui B. Delavrancea și al lui N. Filipescu, la masa cărora se afla deseori. La plecarea

spre front, în 1916, Filipescu i-a dăruit o veche sabie de familie, care nu știu ce s-o fi făcut, cu vremea... Singurul cu care Goga se înfrunta în discuții era Cincinat Pavelescu, a cărui mamă se născuse Bucșan, un medic din Tirgoviște...

...— Am fost la părinți doi băieți și trei fete, îmi relatează Dumitru Papadat, fiul cel mai mic al Hortensiei Papadat-Bengescu. Amintirile mele din timpul primului război mondial, cînd familia noastră locuia la Focșani, unde tata era magistrat, sînt axate pe acele zile grele cînd mama îngrijea răniții ce soseau cu trenurile dinspre front, cei din sălile repartizate exclusiv soldaților. Din puterile impresii pe care le-a acumulat atunci a ieșit romanul „Balaurul“. Eu eram ceretaș și ajutor, împreună cu mulți colegi, la transportul tărgilor cu răniți, cu trăsurile, din gară pînă la spitalul care era amplasat în clădirea liceului „Unirea“ de azi. Casa în care locuiam avea vreo opt odăi mari, cu o sală lungă, și era împrejmuită de o grădină cu o suprafață de peste un hectar. La Valea Călugărească, tata a avut pe atunci și o vie mică, nu știu ce-o fi devenit cu vremea.

Viața de familie a fost caldă și frumoasă. În ciuda celor cuprinse într-un așa zis „jurnal” asupra căruia s-a făcut prea mult caz, tata a iubit-o nespun pe mama, luind asupra lui numeroase sarcini gospodărești, tocmai pentru a-i creia timp liber necesar scrisului. Participa la șezătorile literare — fie la Focșani (păstrăm o fotografie unde, înafară de părinții mei mai pot fi văzuți M. Sadoveanu, M. Codreanu, G. Topirceanu, G. Rotică) fie în alte părți. Iar la Constanța a voit să se înființeze un ceneclu literar pe care urma să-l conducă mama...”

... — Cine și-ar imagina, îmi comunică Alice Vera Călinescu, soția marelui poet, prozator, critic și istoric literar — că de pe urma „Istoriei literaturii române” apărută în Editura Fundațiilor, sub directoratul lui Al. Rosetti, nu ne-am ales absolut cu nimic? Soțul meu primise 100 000 de lei, iar în gară la Constanța ne-am pomenit că banii ne-au fost furați. Am rămas doar cu două exemplare din această lucrare care, știți bine cit prețuiește azi.

...Eu m-am născut în București la 10 ianuarie 1909. Tata era fecior de preot din Sebeș, care însă a fost nevoit să fugă din Transilvania. Aici, în Capitală, a devenit un fel de mic fermier. Se ocupa cu o grădină cu legume și pomi fructiferi.

Pe Călinescu l-am cunoscut într-o seară, la șosea, unde venise însoțit de I. Valerian și își pierduse ceasul. Peste câteva luni ne-am logodit deși eu abia terminasem liceul. El însă tocmai se înapoiase din Italia și fusese numit profesor de română și italiană la un liceu din Timișoara.

...Casa pe care o vedeți aici în fund era o construcție foarte veche, cu tavanul scund, pe care el a reconstruit-o, dându-i o altă înfățișare. Tot potrivit indicațiilor lui a fost construit havuzul din curte, apoi clădirea din față — întâi parterul, apoi etajul — des-

pre care îi plăcea să spună uneori că a scos-o din „Scriinul negru”...

...În tinerețe, am călătorit mult pentru că lui Călinescu îi plăceau drumețiile și cunoașterea monumentelor de cultură la fața locului. Am cutreerat Parisul și întreaga Italie. Vorbea atît de bine limba italiană încît era luat drept autohton. Odată, la plecarea din gara Roma, intrînd într-un compartiment, a așezat o valiză sus, în plasă, fără să observe că acolo cineva își aruncase pălăria. Cearta a durat vre-un sfert de oră, pînă cînd, enervat, Călinescu a ieșit pe culoar. Intrînd în vorbă cu mine în limba franceză, cei din compartiment m-au întrebat de unde sint. Și cînd le-am spus că-s romîncă, unul din ei a exclamat: „Și din toată Italia tocmai pe ăsta ați găsit să-l luați de bărbat? Abia cînd le-am explicat că și el e tot român s-au potolit și lucrurile au intrat în normal...”

...Chiar și pe patul de moarte visa să pornească într-o lungă călătorie. „Vezi că am cumpărat ștofa aia, mi-a spus, și croitorul îmi știe măsura. Să i-o dai să-mi facă niște haine, fiindcă o să mă fac bine și plecăm la Paris și la Roma...”

...Era de o imensă bunătate. Iubea păsările și animalele. Între altele, într-un rînd am ținut un cocoș, „Jenică”, și cîteva papagali frumoși. Creștea pisici și cîini și ei îl simțeau cit de tandru se poartă și își manifestau un devotament de neimaginat.

Cînd a plecat în călătoria din China, aveam un cîine pe care-l botezase „Fofează”. S-a ținut după el pînă la poartă și cînd mașina a plecat a început să urle. N-a mîncat nimic o săptămînă, tot căutîndu-l prin casă și prin curte. Devenise o umbră și eram tare neliniștită fiindcă de ori unde-mi scria, mă întreba ce face cîinele? Am chemat un medic veterinar care după ce l-a examinat, a indicat, între altele, să-i facem culcuș pe unele din lucrurile stăpînului. I-am adus un palton vechi al lui Călinescu și, ciudat lucru, pentru prima oară, în noaptea aceia cîinele a dormit liniștit. Am început să-i aduc alte lucruri, — niște cămăși, o căciulă, și-l hrăneam cu lapte, cu lingurița. Cînd s-a înapoiat acasă Călinescu, i s-a aruncat în brațe, nu altceva.

...Dispunea de o memorie uluitoare. După ce ne-am construit clădirea cea nouă, biblioteca a rămas dincolo, jos. Dar numeroase cărți se aflau și pe rafturi, în pod. Avea nevoie citeodată de un volum și mă ruga să i-l aduc eu, indicîndu-mi cu toată precizia raftul și rîndul cărții respective. Învățase limba rusă într-o singură vară pe plajă...

...Nu ne vizitau prea mulți scriitori. Dar toți cei care ne treceau pragul, Păstorel Teodoreanu, Al. Rosetti, Tudor Vianu, George Ivașcu, Al. Piru — îl înconjurau cu o prețuire afectuoasă...

Consemnări de Al. RAICU

schite satirice

ȘANSA PIETREI

Sculptorul a cioplit vreme de doi ani la opera sa capitală. Făcuse rost și de un motor care l-a ajutat la șlefuit. Grija lui mare era ca piatra să nu se spargă.

Și opera a ieșit perfectă. Dar cind s-o lustruiescă, s-a arătat în ea un filon de aur.

Și abia atunci a spart-o.

COMUNICARE

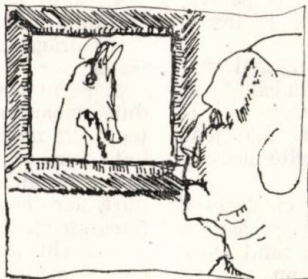
Pictorul a desenat o capră și vizitatorul, nedumerit, l-a întrebat ce reprezintă. În locul său, i-a răspuns capra:

— O capră.

Și mai nedumerit, vizitatorul a stat de vorbă cu capra:

— Adică?

Dar capra n-a mai zis nimic. A socotit că n-avea cu cine discuta.

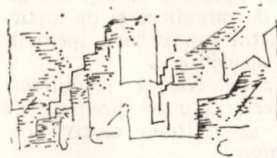

SPECTACOL

Vreme de-o săptămână în sala cinematografului se făcuse reclamă noului film și nu rămăsese om, în tot orașul, care să nu-și fi cumpărat bilet de intrare.

Pînă și agentul de circulație își aranjă în așa fel lucrurile ca în ziua premierei să fie liber și să poată vedea acest spectacol care, așa cum se spunea, ceruse injecții cu gheață în singele operatorului.

Filmul n-a durat mai mult de o oră și înfățișa drama unui om care, ajungînd acasă, a trebuit să se întoarcă iarăși la servici fiindcă își uitase într-un sertar Cheia.

NOTE DE DRUM

...În cele din urmă am ajuns în acest oraș în care totul este de-a-ndoaselea: pămîntul e de-asupra iar cerul dedesubt, ca să urci la etajul zece trebuie să cobori, iar un cui, bătîndu-l în perete, îl tragi cu clestele. Oamenii merg cu capul în jos, în afara celor care privesc în pămînt.

Și toate acestea din cauza străzilor care, atunci cînd se fac, întîi se asfaltează și pe urmă se sapă gropile pentru canalizare.

VASILE BĂRAN

DIV PRESA VREMII

La ancheta inițiată în 1935 de revista „Facla” pe tema: *De ce scrieți?* — a răspuns un mare număr de scriitori, fiecare dintre ei încercând să se exprime cât mai conform cu propriul temperament. Astfel, ironicul Minulescu scrie „probabil pentru a-mi satisface mai curînd perfidia de a-mi plictisi dușmanii”, Șerban Cioculescu, drastic și neiertător — „pentru profilaxia literelor parazitare de șarlatanism”, Ion Pas, umanitarist, „pentru ca alții să găsească un gînd bun de mîngiere și de încurajare”, în sfîrșit analistul Ion Biberi, „pentru a se desluși pe sine însuși” etc.

Singur Neagu Rădulescu declară ritos că scrie „pentru premiul Nobel” și pentru încă alte cîteva motive pe care le înșiră dezinvolt:

„Subsemnatul Neagu Rădulescu, mai sincer decît toți, de 23 de ani, domiciliat de obicei în strada Veniamin Costaki nr. 6 (stau la dispoziția scriitorilor de mai jos) înșir cai verzi pe hîrtie din mai multe motive. Iată-le:

1. Scriu ca să mă arate lumea cu degetul pe stradă. Să spună: uite-l pe Neagu, ăsta e Neagu, trăiască Neagu. Și eu să salut cu-n deget la pălărie, grav ca un episcop.

2. Scriu pentru dame, bineînțeles că pentru așa ceva trebuie să fii și puțin prezentabil. Să nu fii o gorilă ca Mircea Damian: o macaroană dezumflată ca Tăviță Șuluțiu; o rață necioplită ca Damian Stănoiu; o batoză ca Lovinescu, un adormit ca N. Crevedia; un caporal ca Valerian; o smochină negativistă ca Ilovici și Eugen Ionescu; un liboboc lipicios ca Al. Robot; un turn Eiffel ca Geo Bogza, un bilbiit ca N. Andrieș sau o

fabrică de mezeluri ca I.C. Stan. Trebuie să fii prezentabil ca mine și ca maestrul Stamatiaș, care cu mustățile lui de Aramis a cucerit pe la sfîrșitul secolului trecut vreo 2000 de Bastilii feminine. (Nu-i nici un pericol de bătaie. Actualmente între noi doi sînt 167 kilometri. Eu sînt la Rucăr, maestrul e la Capșa, în fața eternului pahar cu apă rece).

3. Scriu ca să figurez în viitoarele manuale didactice și ca să dau ocazia cîte unui Kirițescu (Honny soit qui mal y pense) să trîntească în catalog o serie de treiuri elevului bleg care nu va ști pe dinafară operele... clasicului Neagu Rădulescu.

4. Scriu să am statui în toate orașele și grădinile publice, statui la umbra cărora toți îndrăgostiții să iubească așa cum a iubit fratele lor Neagu Rădulescu.

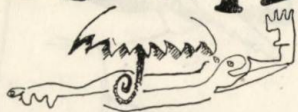
5. Scriu pentru ca la fiecare sută de ani după moartea mea — oh! Doamne, îndepărtează cît mai mult clipa aceea — să fiu serbat cum mi se cuvine. Paradă cu toate muzicile militare, școlile de fete pe două rînduri, femeile agățate prin balcoane, sudoare, flori, steaguri, înjurături ca la 10 Mai.

6. Scriu pentru bani. Vreau să-mi cumpăr case și o bicicletă. Să vin la Capșa călare și într-aripat ca un autentic Pegas modern. Nu am nimic de spus. Din mine nu țîșnește nici o fîntînă de cerneală.

Colocviul parcelor nu m-au hărăzit membru de onoare al Societății Scriitorilor Români.

Mon-Blanc-ul meu n-are birdc. Toțișcriu. Ca și amicul meu Alexandru Rilke, Mița Vasile, Militaru Stamatiaș, RÎVNESC LA PREMIUL NOBEL Magister dixi!

POAÎTE

- A crescut numărul dascălilor de matematică, dar și al problemelor...
- Unii aleg drumurile băta-torite în speranța că vor deveni clasici.

- Pericolul nu începe în clipa în care ai impresia că ai ceva de spus, ci în clipa în care ai impresia că știi cum să spui.
- Și totuși, în epoca de piatră n-au existat statui.
- Omului primitiv i-a trebuit un drum lung ca să ajungă la sapă de lemn.
- De dragul unei materii nu merită să repeți clasa.
- Ca să evite conflictul dintre generații, a rămas toată viața un copil.
- Orîcit de greu ar trage balanța, uneori sufletul poate sta în cumpănă.

- Cunoaște legile atît de bine, încît și-a făcut singur dreptate.
- A semăna cu clasicii, iată primul semn al originalității.
- Predicatul este atît de subiectiv, încît crede că numai el le poate face pe toate.
- Din înțelepciunea osiei se naște roata istoriei.
- Cupa o bei pînă la fund, ca să te convingi că nu conține nici un pic de otrăvă.
- Cînd toți oamenii lumii vor fi civili, soldații păcii vor fi fără număr.

cum l-am cunoscut pe CARAGIALE

TUDOR MUȘATESCU

Pe vremea cînd „maestrul” trăia și cînd — subscrisul — eram în clasele primare la „Școala de băieți numărul 2” din Cîmpulungul meu natal — tata — ori de cîte ori mă aducea în capitală (să-mi scoată amigdalele la doctorul Mețianu, să-mi puie „în ipsos” la doctorul Ghiulamila o gleză „clevetită”, sau — pur și simplu, să mă ia la București — avea obiceiul — ori de cîte ori se prezenta ocazia — să-mi arate pe „oamenii mari” ai țării, ori ai zilei, indiferent de profesia lor. Ba, de cele mai multe ori, cunoscîndu-i, mă și prezenta cu specificarea: „să-i ții minte și cînd ai fi, ca mine, să ai ce povesti copiilor tăi”.

Așa am cunoscut dintre scriitori pe Delavrancea, pe Vlahuță, pe Slavici, pe Coșbuș și pe mulți alții.

Pe Caragiale, însă, nu.

Călător pasionat și fără date certe de plecare sau de sosire, nu apărea niciodată în calea noastră, deși tata îl cunoștea bine și se întâlnea adeseori cu el, cînd era singur la București.

Într-o zi însă, ducîndu-ne spre Sinaia, ne-am dat jos din tren, în gară la Ploiești, să cumpărăm „renumitele” pateuri de la restaurantul făcut celebru de Dobrogeanu-Gherea.

Acolo, la o masă, în fața unei halbe cu bere, se afla un domn cu jiletcă albă, cu pălărie de panama, pusă într-o parte, cu ochelari lucioși de parcă bătea soarele în ei și cu mustățile ca ale tatii.

Tata s-a dus la masa lui să-l salute și, bineînțeles, m-a prezentat și pe mine.

— Da-ce urechi de măgar are, mă! Seamănă cu Ferdinand. Numai că fiu-tău are mutră de deștept.

Deși comparat cu moștenitorul tronului, am lăsat totuși buza în jos, profund jignit, și abia după ce ne-am reluat locurile în tren, l-am întrebat pe tata:

— Cine era, dom'le, ochelariștii ăla care s-a „legat” de mine? (de cîte ori eram supărat rău, îi ziceam tatei „dom'le”).

— Era Caragiale, tată. Cel mai mare scriitor al nostru... Și să nu uiți niciodată că s-a „legat de tine...”

Și-a trecut nu știu cît de atunci...

Într-o zi de iunie, pe cînd eram cu mama la băi, la Govora, am citit în Minerva că I.L. Caragiale a murit în străinătate și, nu știu de ce, am simțit o strîngere de inimă — ca și cum aș fi auzit de moartea cuiva care îmi era foarte cunoscut.

Și cum încă de pe-atunci, începusem să-mi scriu „Jurnalul vieții mele”, — alături de păreriile mele „filozofice” în legătură cu „nimicnicia” vieții, sau cu ochii albaștri „ca cerul” ai d-rei Popovici, fata unui avocat care sta, la hotel, alături de noi, am simțit nevoia să consemn în jurnal — încadrată în chenar negru — și data morții lui Caragiale, pe care îl văzusem doar o singură dată și ale cărui opere nu le citisem încă...

Cine ar fi bănuît atunci, 1912, ce va însemna, ulterior, Caragiale pentru mine?

Primul meu contact cu teatrul l-am luat datorită lui. Ale lui au fost cele dintîi piese de teatru pe care le-am citit și răsцитit în primii ani de liceu.

În „O noapte furtunoasă” am jucat primul meu rol, în teatru. Și anume, pe Zița.

Aveam 13 ani și cînd am zis (la reprezentarea dată în folosul „Crucii roșii”, la cercul militar din Cîmpulung) „jună sint, bellă sint și de nimenea nu depand”, Tanti Sofia, o mătușă a mea care se afla în asistență, uitînd că sint femeie (și încă femeie cu adoratori) a exclamat, în gura mare, stîrînd ilaritatea generală „Minca-o-ar, tanti, s-o mănînce, de băiat”.

Cred că nici o Ziță de pe lume n-a luat, la scenă deschisă, aplauzele pe care le-am luat eu, atunci, la Cîmpulung.

În cursul superior, odată cu șiretul negru la șapcă, am redevenit bărbat și am jucat pe Rică Venturiano. Cu ochelari, cu joben gri, cu pantaloni pepiți, cu cărare de fante pînă la ceafă și fără pic de succes, fiindcă publicul cîmpulungean — același

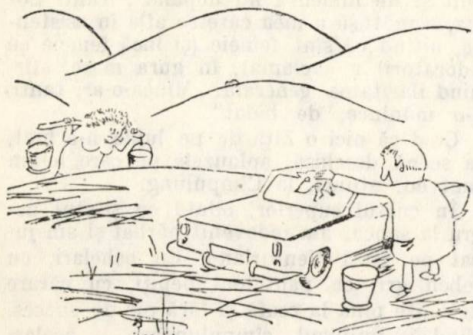
la toate piesele — se obișnuise să mă vadă numai în roluri de femei. (Și în „Domnul notar“ și în „Se face ziuă“, în „Trandafirii roșii“ jucasem numai ardelence, și fete de împărat). Cu Brinzovenescu am avut mai mult succes, fiindcă am jucat „O scrisoare pierdută“, la Pitești (echipa de teatru a liceului nostru fiind invitată să joace un spectacol în orașul vecin).

Întreruptă de războiul din 1916—1918, activitatea mea actricească am reluat-o în 1919, tot cu Caragiale și tot la Cîmpulung, într-una dintre cele mai originale distribuții pe care cred că le-a avut vreodată „O scrisoare pierdută“.

Pe Tipătescu, prefectul județului, îl juca chiar prefectul județului. Te Trahanache, îl juca colonelul pensionar Ionescu — fruntaș conservator al orașului — și pe Zoița, chiar soția lui, care, întâmplător, se numea chiar Zoe și care era cu mult mai tânără decât el.

Farfuride, Brinzovenescu erau doi avocați ai baroului de Muscel: Luca și Stroe.

Pe Cațavencu îl juca un alt avocat, Vlădescu, reputat clănțau politico-juridic, lider al opoziției locale. Pe Cetățeanul turmentat, tot un avocat — Zbanț — cunoscut chefliu Cîmpulungean, pe Pristanda — îl jucam eu și pe Dandanache, un pensionar din oraș, fonf și sisiit „de la naturelul lui“ cum ar fi zis Caragiale.

MARIA LOPASOWSKA

(R. S. CEHOSLOVACĂ)

BRIGADA DIN ORAȘ

Anecika, Mariška, Julianka și celelalte fete din brigada de cîmp lucrau la întorsul finului. Dinspre sat se apropie în mare viteză o motocicletă. Motociclistul opri în dreptul fetelor, cobori din șea, prefăcîndu-se că repară ceva la motor. Cît dură reparația, o privi insistent cu coada ochiului pe Anecika. Această întorcea de zor finul, răspunzînd pe furis privirii tînărului, de care se simțea vrăjită. Deodată luă o hotărîre, trînti grebla, se sui pe motocicletă și tînărul își năvăli spre oraș împreună cu Anecika.

Mariška, Julianka și celelalte fete continuă să întoarcă finul. La puțin timp după dejun trecu pe lingă ele Miško.

— Încotro? îl întrebă Mariška.

— Mă duc la oraș, draga mea, răspunse Miško. Tata mi-a făcut rost acolo de un serviciu foarte bun la curățătoarea chimică. Nu vrei să vii și tu cu mine?

Fără să stea prea mult pe gînduri, Mariška trînti grebla și porni grăbită la oraș împreună cu Miško.

Julianka și celelalte fete întorceau mai departe finul. La prînz opri lingă ele o Skodă elegantă.

— Noroc, Julol! îl salută Julianka pe șofer. Ai absolvit institutul agronomic?

— Da, însă predau chimia la o școală elementară din oraș.

Atunci Julianka trînti și ea grebla, suindu-se în mașină.

Celelalte fete continuau să întoarcă finul. Către seară trecură mai mulți flăcăi din sat, îndreptîndu-se, bineînțeles, spre oraș. Toate fetele trîntiră greblele și li se alăturară. La fin n-a mai rămas nimeni. Pentru ca finul să nu se strice, cooperativa agricolă ceru ajutorul fabricii din oraș la care se angajaseră fetele. Fabrica alcătui în mare grabă o brigadă, în care au fost incluse Anecika, Mariška, Julianka și toate celelalte fete.

— Ce nerușinare! se indignară ele. Ditamai cooperativa agricolă să ceară de la oraș ajutor la trînsul finului. Dar fetele din brigada lor de cîmp unde naiba sînt?

În românește de DRAGOȘ VACARIUC

DEBUTURI LITERARE

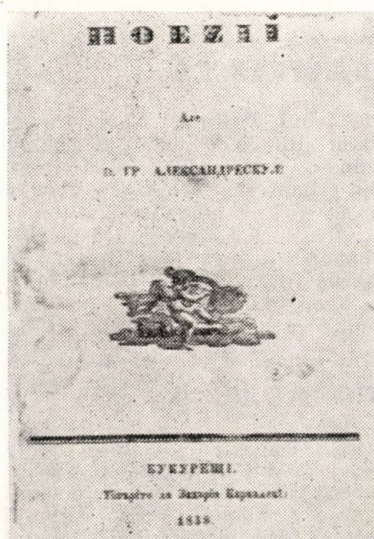

1832 — GRIGORE ALEXANDRESCU

La 6 martie 1832, „Curierul românesc” publică poezia *Miezul nopții*, semnată Gr. Alexandrescu și însoțită de o prezentare: „Alexandrescu este un tânăr abia de 18 ani, ca un alt Young eșit din rușinile Tirgo- viștii, se așează pe ele în mijlocul nopții și face să răsunе glasul său plângător. Ade- seaori „Curierul românesc” va repeti ver- surile sale, și acum mîngie pe cei ce plîng pe Cîrlova, cu elegia cea următoare intitu- lată *Miezul nopții*”.

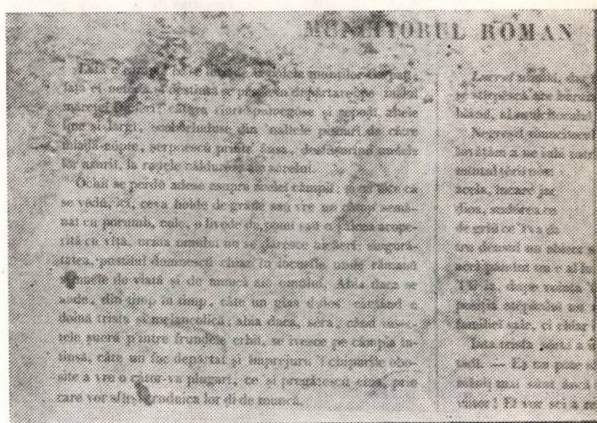
Același periodic îi va mai publica lui Gri- gore Alexandrescu, tot în 1832, trei poezii: *Prieteșugul* (24 aprilie), *Catrul ce își laudă noblețea* (31 iulie) și *Adio* (4 august). Aceas- tă ultimă poezie va apărea, în volumul din 1863, cu titlul: *Adio la Tirgoviște*.

Primul volum al scriitorului: *Poezii*, 1838.

1851 — ALEXANDRU ODOBESCU

Printre manuscrisele rămase de la Odo- bescu se află și unele datate 1847 — deci la 13 ani liceanul de atunci începuse să scrie literatură. Va debuta însă în publicistica literară abia peste patru ani — în mai 1851, cînd îi apare în revista „Junimea ro- mână” de la Paris, articolul *Muncitorul ro- mân* — o pledoarie pentru drepturile cuve- nite țăranului și, în același timp, un îndemn pentru unirea tuturor românilor. Din 1855 Odorescu va începe să colaboreze la „Ro- mânia literară” care apărea la Iași sub con- ducerea lui Vasile Alecsandri. Prima poe- zie: *Odă României*, datată: Paris, 1852. Editorial va debuta în anul 1857, cu volu- mul *Mihnea Vodă cel Rău*.

1870 — ALEXANDRU MACEDONSKI

La vîrsta de 16 ani Alexandru Macedon- ski debutează în ziarul „Telegraful român” de la Sibiu (nr. 94, din 26 noiembrie 1870), cu poezia *Dorința poetului*, trimisă de la Viena și datată 3 decembrie (stil nou) 1870. În librării va fi prezent peste doi ani, cu volumul *Prima cerba* — poezii, 1872, după care vor urma: *Ithalo*, poemă, 1878; *Pari- ziana*, versuri, 1878 și *Poezii*, 1882.

1873 — I. L. CARAGIALE

Este foarte probabil ca întâile scrieri ale lui Caragiale să fi fost publicate, nesemnate, în ziarul „Telegraful” din București, în octombrie 1873 și apoi în revista umoristică „Ghimpele”, în decembrie 1873, cu semnăturile *Car* și *Pelicar*. La 1 octombrie 1874 va publica în „Revista contemporană” primele sale versuri, semnate I.L. Caragiale. Un debut prestigios îl are în teatru, cu piesa *O noapte furtunoasă sau numărul 9*, pe care o citește mai întâi la Iași, la banchetul „Junimei” (12 noiembrie 1878) și apoi i se joacă în premieră la Teatrul Național din București, la 18 ianuarie 1879.

VERSURI

Și chiar dacă p'alocuri, prin lungă căutare,
S'ar mai găsi sînte ce sacra ta cântare
Ar mai pute'ntelege și-ar mai pute' simți,
Invidia nedemnă, barbară și perfidă
Ori ignoranța crudă, profană și stupidă
— Virtuțile moderne — pe loc te-ar amuți.

Ce'mi sput de poezie, d'acea chimară tristă,
Când lumea d'astăzi, rece și materialistă,
Își ride de chimere și de puterea lor!
Credințele d'acuma condamnă poezia
Ca rătăcirea, crima, păcatul, strasia
Ce merită să poarte disprețul tuturor.

I. Luca Caragiale.

1880 — ALEXANDRU VLAHUȚĂ

Profesorul de latină și română de la gimnaziul din Tîrgoviște, Alexandru Vlahuță, debutează ca poet în paginile revistei „Convorbiri literare”, unde publică, la 1 august 1880, sub semnătura A.V. poeziile: *Omul*, *Cu-a ta mină*, *Dorul*, *Pentru ochii tăi răpita-i*, *Dor de ducă*, *Și mă-ntrebi*, *Acrostih*. Alte cinci poezii le va publica, tot în această revistă, în anul 1881. În primăvara anului 1886 îi va apărea primul său volum: *Nuvele*.

1877 — DUILIU ZAMFIRESCU

Ca și Macedonski, Duiliu Zamfirescu înfruntă riscurile inerente unei astfel de tentative și debutează sub semnătură proprie, publicînd în „Ghimpele”, la 3 aprilie 1877, poezia intitulată: *Domnișoarei Niculescu Aman* — dedicație. Poezia are 16 rînduri. Este datată 1877, Martie 3 și poartă semnătura D.L.Zamfirescu. Trei ani mai tîrziu Macedonski îi publică în „Literaturul” poezia *Levante și Calavryta*, însoțită de calde cuvinte de prețuire. În 1883 îi apare primul volum: *Fără titlu* — poeme și nuvele.

Duiliu Zamfirescu

1877 — DELAVRANCEA

Poezia de debut, intitulată *Stanțe*, o publică în ziarul „România liberă”, la 9 iunie 1877, semnînd-o Barbu. Cu același nume va edita și primul său volum de versuri, *Poiana lungă*, apărut în 1878. Va semna apoi Argus, o rubrică permanentă de însemnări în „România liberă”. Abia în 1884 își va lua numele literar Barbu Delavrancea, pe care i-l vom găsi pe copertele volumeelor: *Sultânica* (1885) *Trubadurul* (1877).

1890 — NICOLAE IORGA

Din mărturisirile pe care le face în volumul *O viață de om*, înțelegem că Nicolae Iorga a debutat ca publicist în revista scrisă de mină, *Ecoul Ceaunului*, într-o vacanță școlară cînd nu avea încă 15 ani. Debutul

recunoscut va fi însă cel de la „Lupta“, din Iași, la 18 februarie 1890, când publică un articol despre drama *Năpasta*, a lui Caragiale. Ca poet îl aflăm mai întâi în „Contemporanul“, nr. 6 din aprilie 1890, cu poeziile:

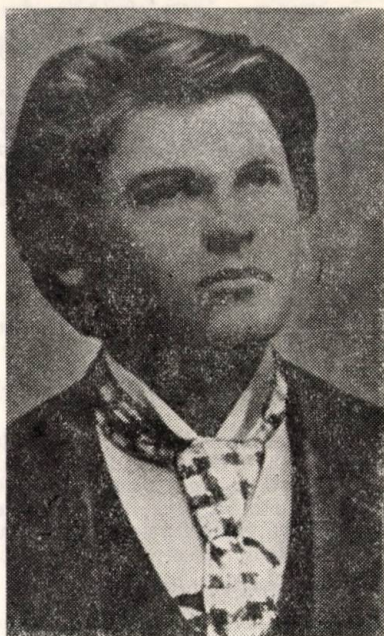
Ne-am duce și *O vieață*, semnate N. Iorga. În 1893, când scrie articole de critică literară la ziarul „Timpul“, îi apar și primele volume: *Poezii* și *Schițe de literatură română*. Până la sfârșitul vieții va publica alte 1250 de volume, precum și 25 000 de articole pentru ziare și reviste.

1889 — CINCINAT PAVELESCU

A debutat mai întâi editorial, cu volumul *Fata directorului*, apărut în anul 1889 cu semnătura: De la Milcov. Peste câteva luni — la 3 martie 1891 — va publica în revista „Biblioteca familiei“, poezia *Visuri triste*, semnată P.C. de la Milcov. Aceeași revistă îi mai publică și alte șase poezii, dintre care una va fi semnată P. Cincinat de la Milcov.

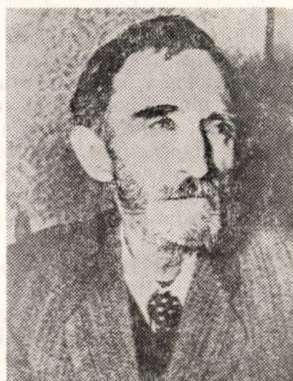
1897 — MIHAIL SADOVEANU

Cu pseudonimul Mihai din Pășcani, intră în publicistica noastră literară, Mihail Sadoveanu. Revista „Dracu“, din București, îi publică, la 20 aprilie 1897, schița *Domnișoara din Fălticeni*, iar câteva zile mai târziu, poezia *Homo*. Maestrul, în amintirile sale, va ignora acest debut nesemnificativ, spunându-ne (în *Anii de ucenicie*): „Cea

dintii operă pe care am publicat-o a fost *Dușman*, care a apărut într-o foaie obscură“. Este vorba de revista „Viața nouă“ (București. 15 februarie 1898).

După șapte ani de publicistică intensă, în anul 1904 vine și debutul editorial, cu patru volume deodată: *Povestiri*, *Șoimii*, *Dureri înăbușite* și *Crișma lui Moș Precu*.

1899 — GEORGE BACOVIA

Printre ultimii debutanți din secolul trecut s-a aflat și George Bacovia. Îi găsim prima poezie, intitulată *Și toate se întorc*, în revista „Literatorul“, nr. 3, din 20 martie 1899. Este semnată V. George. Primul volum: *Plumb*, versuri, 1916.

ION MUNTEANU

ALEXANDRU ODOBESCU

ȘI „SCENELE ISTORICE” DE LA 1877

Sînt cunoscute ca mari creații epice „scenele istorice” dedicate de Alexandru Odobescu Doamnei Chiajna și lui Mihnea Vodă cel Rău, impresionate prin dozarea culorii locale, prin extrasele de atmosferă a timpului, impresionante ca reconstituire a unei epoci studiată cu erudiție voluptuoasă din cronici și arhive.

Mai puțin cunoscută este conferința pe care Odobescu o dedică luptătorilor de la 1877, intitulată *Curcanii*, ținută la Ateneul Român în martie 1878. Conferința e o reconstituire cursivă, realizată nu numai cu instrumentele istoricului ci și cu pasiunea literatului, anunțînd peste timp pateticul memorial al lui Vasile Pârvan din 1917, despre eroii căzuți în primul război mondial (*Rosalie*).

Acest episod ce tratează luarea Rahovei de către oștirile românești în noiembrie 1877 constituie în activitatea scriitorului embrionul unui proiect literar peste care specialiștii au trecut cu ușurință, considerînd textul numai o conferință, numai o expunere de date și fapte a căror sedimentare nu era nici măcar intenționată. Dar Odobescu cere ca întregul istoric al acestor recente fapte de arme să fie tratat în „lucrări literarii mai temeinice și mai întinse decît o scurtă narațiune”.

Trecuseră numai patru luni de la cucerirea Rahovei și toate documentele scrise sau orale ale acestei mari lupte îi erau vorbitorului încă vii; multe pasaje ale conferinței sînt în mod direct expuneri literare ce amintesc de *Pseudo-kineghetikos*: „Suntem ajunși în iarnă; și mai pe toată ziua cerul posomorît picurează sau varsă șiroaie de ploaie și de zloată, de desfundă pretutindeni pămîntul”.

Prezentînd cetatea Rahovei, oraș întărit în fața tirgușorului oltean Bechet, conferențiarul face o descriere sumară dar colorată a peisajului geografic și etnografic al regiunii, vorbind despre satele românești de pe malul drept al Dunării, „unde se vorbește o limbă românească mai curată decît în vocabularul militar franțuzit al armatei române și decît în dicționarul academic latinizant”. Și aici ironia Odobescului nu-i iartă pe colegii săi filologi: „Iată, domnilor, cum chiar dicționarul Academiei nu este fără folos războiului ce făcurem peste Dunăre”.

Descrierea teatrului de bătaie este făcută cu inteligență de strateg, cu indicarea dispozitivelor și a numelor comandanților de unități.

Personajele principale ale luptei sînt maiorii Giurescu și Ene, care mor în fruntea unităților lor strigînd: „Înainte copii! Dați de tot!” Este impresionant pasajul în care vorbește despre ridicarea răniților: „Cînd merseră să ridice cadavrul lui Giurescu, alături de dînsul zăcea cinele său, căzut cu fața înșingerată; se apropiase de dînsul ca să-i șteargă singele cu limba, dar îndată un alt glonț ucise tot acolo și pe credinciosul *cîne al soldatului*”.

Un alt pasaj al conferinței ne convinge în plus că Odobescu intenționa să dea o expresie literară acestei teme: „Locotenentul-colonel Măldărescu, luînd comanda întregii linii de atac, după moartea maiorilor Ene și Giurescu, își simte deodată slăbind sub dînsul amîndouă picioarele, pătrunse fără de veste de un glonț. Lungit în patul pe care-l duc la ambulanță, el trecu pe dinaintea colonelului Slăniceanu, oprește pe brancardieri și, pe cînd face șefului raport despre ceea ce se petrece în fruntea bătăliei, un alt glonț, suierînd pe lîngă dînsii, se înfige în stinghia de lemn a patului. De acum nimeni nu se mai tulbură de asemenea mărunțișuri”.

Este impresionant tabloul atacului, în care sînt scoși în evidență, ca-n marile compoziții de gen, oameni simpli, țărani români îmbrăcați numai pe jumătate în haine militare, în opinci, în cojoace, mergînd înainte cu singele curgîndu-le șiroaie pe obraz, strigînd: „Trăiască România!”.

Atacul de la Rahova, unul dintre cele mai singeroase din întreaga campanie a fost înregistrat și în schițe luate la fața locului și apoi pictat în ulei de unul din reporterii de război ai armatei românești, pictorul Nicolae Grigorescu. Scena lui Grigorescu este identică, în unele detalii, cu descrierea lui Odobescu. Vlahuță spunea că pictorul, atît de impresionat de vitejia dorobanților și călărașilor, schița și desena cu lacrimi și cu emoție de nestăpînit.

Conferința lui Alexandru Odobescu nu era numai un elogiu adus eroilor independenței ci și un îndemn adresat poporului român pentru apărarea acestor mari cuceriri: „Vom ști bine că nu dînsul (poporul — n.n.) va sta în nepăsare sau se va da în lături, de cite ori, de acum înainte, vreun pericol va amenința ființa sau drepturile țării noastre”. Aici, Odobescu se găsea pe aceeași poziție cu Eminescu.

E. M.

Publicăm textul inedit al Testamentului literar al lui Ion Pillat, comunicat de fiul acestuia, regretatul istoric literar Dinu Pillat. Documentul atestă preocuparea poetului exigent cu sine, el însuși editor al poeziilor lui Eminescu și Macedonski.

A.L.

TESTAMENT LITERAR

Manuscrisele mele, publicate sau nepublicate, le las, bineînțeles acele care n-au fost donate Academiei Române, soției mele Maria, cu dorința să revină mai târziu fiului meu Dinu, de se va consacra, cum o dorește azi, literelor sau carierei universitare, fie Academiei Române sau Fondului „Ion I.C. Brătianu” (Bibliotecei), cu condiția expresă să poată fi consultate de cercetători.

În ce privește publicarea *Operele mele complete*, o veche și neîmplinită dorință: în caz de nu apuc a o face din viață, rog pe fiul meu Dinu ca să îngrijească dînsul

de apariția lor, în condițiile tehnice cele mai bune și cu tot aparatul critic necesar (așa cum a făcut-o, de pildă, Tudor Vianu pentru opera lui Al. Macedonski).

Pentru aceasta se va conforma planului aci alăturat în 3 volume (tipărite de preferință pe o hîrtie subțire așa cum s-au editat — și în același format — clasicii francezi în „Bibliothèque de la Pleiade” sau cei germani la „Insel-Verlag”) plan care anulează cele precedente în 8 și apoi în 5 volume.

Dacă moartea mea survine la o epocă în care fiul meu Dinu ar fi încă prea tînăr sau nu s-ar simți în stare să preia singur o astfel de răspundere și de muncă, dorința mea e ca, împreună cu mamă-sa, să consulte pe cei mai buni cunoscători și prieteni ai poeziei mele sau să treacă această însărcinare unuia sau, eventual, mai multora dintrînșii. Mă gîndesc la: V. Voiculescu, N.I. Herescu, Horia Furtună, Tudor Vianu, Ștefan Nenițescu, Ovidiu Papadima, Alexandru Dima, dar lista nu e limitativă cîtuși de puțin.

Dinu, dacă întreprinde singur această sarcină, va putea fi sfătuit și ajutat cu mult folos de doi buni prieteni ai poeziei mele: Alfred Sperber și Constantin Stelian. Ași dori ca la sfîrșitul acestei publicații să apară o „bibliografie” cît mai completă atît a operei în sine cît și a criticelor sau studiilor suscitade de ea.

Scris de mine, azi 2 Septembrie 1943, în București.

Ion Pillat

POST MORTEM*

*M-a părăsit azi lumea ca și haina
Uitată colo-n cui,
Și singur stau împărțășit cu taina
Ce n-o pot spune nimănui.*

*Îmi las toiagul, praful și sandala:
Nici umbră nu mai sînt.
Din alt tărîm privesc în zări petala
Luminii ce mi-a fost pămînt.*

ION PILLAT

*) Ultima poezia scrisă de Ion Pillat (Decembrie 1944), care este și gravată pe mormîntul său de la cimitirul Șerban Vodă.

HENRI H. CATARGI

DESPRE SINE, DESPRE PICTORII PE CARE I-A ADMIRAT, DESPRE PICTORII PE CARE I-A CUNOSCUȚ...

La Scaești, în inima Olteniei, poate fi cercetată o arhivă care deschide numeroase ferestre spre intimitatea gândurilor despre artă ale unui mare pictor român: Henri H. Catargi. Ea a fost recent donată, împreună cu o frumoasă colecție de tablouri, acestei localități în care artistul a realizat câteva dintre cunoscutele sale peisaje și aflăm în ea însemnări, scrisori sau simple notații de un acut interes cultural, privind atât arta sa ca atare cât și arta unor pictori pe care i-a admirat, a unor pictori pe care i-a cunoscut.

Într-un succint raport de activitate, despre care nu știm în ce împrejurări a fost întocmit, pictorul, născut la 6 decembrie 1894, bachelat laureat în litere și filosofie și licențiat în drept la Paris, evocă inapetența sa pentru cursurile Școlii de arhitectură din București, de care a încercat să se apropie în 1915, și anii în care a frecventat academia liberă de pictură, condusă atunci de Petrașcu și Steriadi. După 1918, îl aflăm în atelierul lui Jullian la Paris, cu J.P. Laurens, apoi, timp de patru ani, îl aflăm în atelierul lui Ranson cu Maurice Denis, Sérusier, Vuillard, Bissière și Vallotton. În sfârșit, alți trei ani îi petrece în atelierul lui André Lothe și Marcel Gromaire.

Erau ani în care arta sa părea înfrîurită decisiv de Poussin, pînă la similitudine, credeau unii. „Este adevărat, însă similitudine este un cuvînt foarte tare” — va observa pictorul, oferind și un răspuns la o întrebare care i-a fost inabil adresată. „Am făcut copii după peisaje de Poussin și după fragmente de peisaje de Poussin” — continua Henri H. Catargi, precizînd că ceea ce a luat de la acest pictor francez din veacul al XVII-lea „este mai mult modul de a lucra”. Pentru că discernămintul maturității artistice, în ce îl privește, va produce mutații nu numai în solidaritatea cu un anume gen de pictură, ci și în înclinația spre un anume gen de peisaj.

Revelatoare, din acest punct de vedere, sînt reflecțiile lui Henri H. Catargi cu privire la locurile pe care le-a frecventat ca „pictor peisagist, care umblă cu o cutie și un șevalet în spate... decenii la rînd, la șes, la munte și la mare”. Mai cu seamă la mare, la Balcic,

orașel care devenise, între cele două războaie mondiale, un fel de Meccă a picturii românești. Și mai ales în legătură cu acest subiect pictorul are o părere proprie: „M-au atras mult Balcicul — mărturisea el —, și lumina din Balcic și a fost o eroare completă. Pentru că lumina din Balcic era atât de intensă încît era foarte greu să realizezi o pictură cu o culoare frumoasă”. Iar credința lui Henri H. Catargi nu era singulară. În epocă, francezul Ressupe a vizitat o singură dată Balcicul și a declarat, la rîndu-i, că nu va picta niciodată peisajul acestei localități. Iar Dărăscu și Steriadi au surprins cele mai interesante peisaje din Balcic abia într-un sfîrșit de toamnă, sau chiar în iarnă, cînd lumina își atenua violența și contrastele își vedeau cu adevărat valoarea picturală.

În schimb, alte locuri s-au impus atenției pictorului: Măldărăștii Vilcei, de pildă, unde a desăvîrșit un peisaj dominat de o poiană întinsă pînă sub poalele munților, „unul din peisajele cele mai frumoase pe care le-am văzut în Țara Românească”. Sînt diferite elemente în el, adaugă, „și șes, și deal, și picior de munte, și munte”. Dar și adorația are o limită: „Sigur că nu am rămas complet fidel subiectului, naturii, dar am plecat de la acest subiect și am pus în el tot ceea ce aveam în mine ca sentiment”.

Pe acei pictori care i-au fost apropiați, Henri H. Catargi îi evocă în cuvinte cu valoare de profesiune de credință: „Am crezut toți în efortul acela făcut zi de zi, de-a lungul anilor și nu puțini”. Pictorii generației sale „nu luau cuvîntul în ședințe cite 40 de minute în șir, pentru a atrage atenția asupra lor. Își vedeau de treabă, de meseria lor, pictau ca Gheorghe Popescu catedrale întregi, numai cu mina lor”. A mai fost legat de Lucian Grigorescu, „prieteni și mare artist”, pe care l-a înîlnit ierni de-a rîndul la Cassis. În Place Dauphine nr. 12, împreună cu Gheorghe Răut, îl vizita pe Pallady, pentru a-i împărtăși gândurile despre pictură, muzică sau mobila de calitate găsită înîmplător la un anticar din suburbiile Parisului. Și iată și notele pe baza cărora, cu cîțiva ani înainte

de moarte, Henri N. Catargi a susținut o emisiune televizată, note care încep cu o emoționantă invocatie: „să mă asculte și să fie indulgenți cu un zugrav bătrîn“.

Este vorba, aici, despre fapte mai puțin importante din viața pictorilor, dar nu lipsite de expresivitate umană: în toamna lui 1939, Nicolae Dărăscu a achiziționat o barcă cu motor și, cu echipajul format din el și un turc, a încercat să ajungă la Tarigrad, dar, lipsit de cunoștințe nautice, s-a trezit la... Constanța; Jean Al. Steriadi, farseur bonom, cunoscînd apetitul lui George Oprescu pentru distincții și titluri oficiale, i se înfățișă acestuia cu un cordon petrecut peste piept, de care atîrna o medalie de bronz cît o fărîfurie, dar curiozitatea interesată a istoricului de artă față de distincția primită de Jean Al. Steriadi, pasămite „pentru meritele mele deosebite în domeniul picturii“, se spulberă repede: era o medalie comemorativă, bătută în 1901, cu prilejul împlinirii unui veac de la prima ascensiune... cu balonul; un cuplu de tineri proaspăt căsătoriți primește de la un bancher, drept dar de nuntă, un peisaj de Nicolae Grigorescu, însă, curînd, pentru a putea petrece o lună de miere fericită, tinerii sînt nevoiți să-l vîndă, oficiu cu care se însărcinează același Steriadi: îl vinde aceluiași bancher, care... n-a mai recunoscut peisajul. În sfîrșit, este evocată prietenia dintre Nicolae Dărăscu și Jean Al. Steriadi, exemplară în epocă.

Și, desigur, aceste însemnări, scrisori sau simple notații trebuiau să cuprindă și un gînd adresat pictorilor de astăzi, din care transpare o blajină dojană: „se fac multe tablouri și prea puține studii, și asta începînd din școală“. Și dojana aceasta se cuvine înțeleasă în semnificația ei adevărată, de vreme ce o emitea un pictor care s-a bucurat de prietenia lui Bonnard, Dunoyer de Ségonzac și Raul Dufy. Sau de cea a lui Georges Braque, ce îi mărturisise într-o anume împrejurare: „am spus adio punctului de fugă, pentru a evita o proiectare a obiectului către infinit“. Cu alte cuvinte, dojana aceasta se cere înțeleasă ca o opinie cu credit.

MIHAI PELIN

SZASZ JÁNOS

poate

*Uruie avioane
sus. peste norii
singelui și creierului meu,
și-mi șoptesc toate
ce mi-a spus ea
ultima dată:
poate.*

*Atît mi-a rămas:
avioane în zbor,
și — știe dracul de ce —
au dat glas omenesc:
buze pornite spre departe,
șoptind cu avioanele în zbor:
poate,
poate că mă întorc.
Nimic nu înseamnă mai mult.
Mai mult decît un „da“
fără noi,
mai mult decît un „nu“
care e moartea:
materia l-a născut astfel
pe om
la ascuțitele cotituri
de posibilitate.
Poate, poate:
pe firul neguriu al infinitului
se-nșiruie astfel
sisteme solare;
așa se transformă
prostul mugur
în mintos ram înflorit;
așa, în bătălia îmbrățișărilor
dintre posibil și realitate,
se modelează însăși lumea,
ca fluturile
în gogoasă;
e, în acest poate, totul,
ca aripile avionului
în somnul bauxitei...
...Porniți în zbor
cu el, din gol
trezite păsări,
construcții din piese de posibil,
construcții ale omului.
Poate
că printre noi doi, drumul
întoarcerii gonește-n altă parte.
Poate.*

În românește de
GELU PĂTEANU

MICROANTOLOGIA EPIGRAMEI ROMÂNEȘTI CONTEMPORANE

BARBU ALEXANDRU-EMANDI

Epitaf

*E performanță mare, sper:
Deși n-avu nici o rachetă,
S-a înălțat rapid la cer
Cu propria motocicletă.*

CRISTACHE ARNĂUTU

Unui pictor automobilist

*Cu-o sută douăzeci, pe stradă,
El și-a lucrat, corect, repet,
Pe-un fond gălbui de balustradă
Un ultim... autoportret.*

PAVEL BELU

Concluzii după lectură

*Citii „Urzică”... Ce să spui?
Aceleași glume vechi, în serie.
Ei dovedesc, că spirit nu-i;
Ci totul e... materie.*

PAVEL BUCȘA

Rugă

*Ține-l, doamne, pe cutare —
În genunchi eu fac demersuri
Și mă rog cu-nfrigurare:
Ține-l, să nu facă versuri.*

VALERIU BUCUROIU

*Pentru un autor dramatic prezent
seară de seară la spectacolul cu ultima
sa comedie*

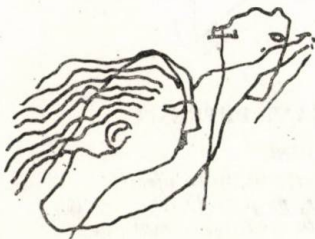
*Mă scald în baia unui vast suspin,
De-acum cortina se ridică,
Eu nu cunosc pe lume un alt chin
Ca teama de-a fi pus să rizi... de frică!*

TUDOR CERTO-BLAJ

Unei poete

*Afirm că ai intrat și tu
În templul lui Apollo,
Iar zeul, ca să-ți faci loc,
Cică-a fugit de-acolo.*

ANDREI CIURUNGA

Unei poete oacheșe

*În astă seară-am învățat,
(Deși mă știu printre integri)
Să-mi placă, necondiționat,
Și versul alb... și ochii negri!*

EMILIAN CREMER

Unei perechi

*Ce bine soarta i-a unit:
Ea dulce, el zaharisit.*

VIORICA CRISTODULO

Unui pictor

*Parisul, deci, l-a vizitat
Cunoaște-ntregul Place-Pigalle.
În Louvru, însă, n-a intrat
Că...are-acolo un rival.*

NIC. CRUCERU

Epitaf pe mormîntul meu

*A plecat în paradis,
Cel ce-o viață, fără larmă,
A visat, fără să doarmă,
Și-acum doarme... fără vis.*

CONSTANTIN DUMITRAȘCU

Epigramistului N. Georgescu-Cocoș

*Odată, la Național,
Pe timpul cît fu mare frigul —
Cocoș n-a vrut să stea în stal,
Ci-n loje, sus, la... cucurigu!*

Epigramistului pensionar Certo

*Pe Certo, dragii mei,
Nu-l mai iau în pene:
„De... pensionaribus,
Nihil nisi bene!”*

N. GEORGESCU-COCOȘ

„Dascăl universitar“

*Prelegerile-i sînt așa de rare,
Că un coleg mărturisea prudent:
În toate facultățile ne-apare,
Dintr-una, însă, e mereu absent.*

ION GRIGORE

Potrivire

*El, un Mercedes, ea o bibilică,
Ce putea să-i fie chiar și nepoțică.
Într-o bună zi, el făcu sincopă:
Ea, muzică pop! El, muzică... popă!*

GH. GROSU

Unui pictor

*A căzut pe el năpasta
Și e foarte supărat:
Cică l-a surprins nevasta
Cu modelul îmbrăcat!*

Umoriștilor

*De umoriști, cum să vă spui,
Cîți avem, cred că-s destui,
Dar parcă sînt de la o mumă
Că toți ne spun aceeași glumă.*

VASILE HUȚU

Unuia

Îmi spunea un om ghiduș:
— M-am purtat frumos cu Veta,
Cumsecade, cu mănuși,
...Să nu-mi vadă verigheta!

Unui student de la filologie

Într-o zi, la institut,
L-a-ntrebat decanul Graur:
— De ce ești așa tăcut?
— Că tăcerea e de aur!

DOBRIȚA IANCU

La propriu

Cu perdeaua din vagon
Unul ghetele-și ștergea.
Cunoștea un vechi dicțon:
Fă orice, dar cu... perdea.

ILIE IANCU

Unui amic

De iubita ta din Deva
O părere bună n-am:
Se îmbracă doar la Eva,
Se dezbracă la... Adam!

GHEORGHE LEU

Epitaf unui protejat

În colțul ăsta te-a ascuns
Un joc al morții crude;
E primul loc unde-ai ajuns
Fără amici și rude.

M. MARIN

Uneia

Colierul, admirat,
Îți ședea atât de bine
Pentru că, necontestat,
Era fals, tot ca și tine!

IMPERIU MATHEESCU

Metamorfoză

Pe Dunăre, de-ar curge vin,
Ar curge pîn'la Severin
Iar mai departe, n interior,
Ar fi... Gostat Superior!

Epigrama

Epigrama, n patru rinduri,
Seamănă cu un sicriu,
Dar sînt singurele scînduri
Unde vreau să zac de viu.

D.C. MAZILU

Unui scriitor

Muri, lăsînd neterminate
Vreo trei romane și-un scenariu;
Rău i-a părut de-acestea toate,
Dar și mai rău de onorariu!

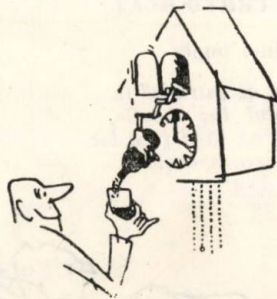
Epitaful unui fotbalist

Stă, sub greutatea pietrii,
Unul ce rata. Firește,
În pămînt se odihnește
Tot la... unsprezece metri!

OTILIA MORTUN

Omul de zăpadă

Tainic, pe-o alee, străjuie de lună,
Mi-a ieșit în cale și ar vrea să-mi spună:
Eu sînt omul, doamnă, ia aminte bine,
Care se topește... încă, după tine!

CONSTANT PETRESCU

Evei

Într-un tirziu, mi-a oferit
Un măr, pe post de fruct oprit.
La vîrsta mea, tot ce mai pot
E ca din el să-mi fac compot.

Epitaf — unei guralive —

Sub această piatră zace,
Jos la umbra unui dud;
Și acum când știu că tace,
Parcă tot o mai aud!

CAMIL POENARU

Către Centrul de librării

L-am întrebat, frumos, pe vânzător:
— Nu vindeți cărți, că oamenii adastă?
El mi-a răspuns, pe ton superior:
— Facem ce vrem —

E „Librăria noastră“!

Unui supratitrat

Te folosești de-o vorbă goală,
La toate vrînd să dai măsură.
Te înțeleg: mata ai școală
Iar alții au numai cultură.

V.D. POPA

Unui tată

Cu diverse epitețe
Îți admonestezi soția.
Astfel, puștiul, pe-ndelete
A-noățat zoologia.

TAISIA PUȘCAȘU

Unor femei care-și aseund vîrsta

Să le urăm acestor doamne
La anii care nu i-au spus,
Să aibă cît mai multe toamne
Că primăverile s-au dus!

DUMITRU MUNTEANU

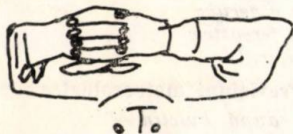
În sala de spectacol

Profit că-n pauză-i lumină
Ca să admir cocheta sală,
Dar ochiul trage spre vecină...
Și ea, pe jumătate goală.

R. PAVA

Madrigal

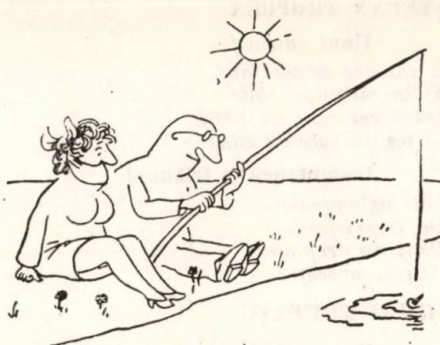
Mîna cînd i-am sărutat,
Am promis să am măsură
Dar, distrat, eu am uitat
De la mîna pîn'la gură.

MIRCEA RĂDULESCU

Cu limbă de moarte

La căpății să mi se scrie
Ceva subtil și delicat
Cu foarte multă fantezie
Și... nu țin strict adevărat.

SERGIU SIHARU

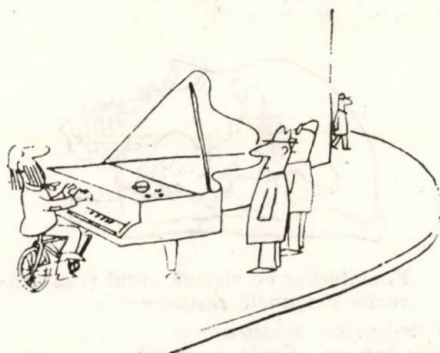
Unei perechi de tineri căsătoriți: ea—
pictor abstracționist, el—poet oniric

O iubea nespus, poetul
Și-un poem i-a dedicat;
Ea-i făcu pe loc portretul...
După care-au divorțat.

VIRGIL ȘCHIOPESCU

La judecata de apoi

În ceruri, de-o-ntrăba „Împărăția“
De mi-am făcut în lume datoria,
Voi spune ce-am făcut, printre cei vii,
Nu una, ci mai multe ... datorii.

GABRIEL TEODORESCU

Unei case de cultură fără activitate

Stau cu toții la căldură,
Dormitînd în mare tihnă.
Asta-i casă de cultură,
Sau e casă de... odihnă?

PETRE TIPĂRESCU

Aforisme

Încurcînd două cărări
Amuzantele carate —
Unele par cugetări,
Altele — necugetate.

ȘTEFAN TROPCEA

Unui chirurg

*E chirurg de zece ani
Și în mâinile-i abile
Intră cei care au bani
Și ies cei care au zile!*

Instantaneu la tribunal

*Săli aglomerate
De imprecinați;
Unii au dreptate,
Alții... avocați!*

MIHAI TRUFAȘU

Unui procesoman

*Atît de mult la judecată
De ce-apelează dînsul, oare?
Mi se răspunde de îndată:
— „Păi, cată omul ce nu are!”...*

VASILE VĂRĂDEANU

Unor semeni

*Multe înveți cu anii,
Multe, vremea-ți dă povești;
Unii oameni sînt ca banii:
Circulă cu două fețe.*

ION VELICAN

Unuia care are „relații” — epitaful —

*Sub această cruce zace
Cel piedut prin constelații...
Nu-l deplingeți, dați-i pace,
Va-nvia. Are relații!...*

Fumătorilor ce viciază aerul și mîncă- rurile din unele restaurante:

*Într-un fum albastru-mov
Am mîncat „Kent” cu rasol,
Frigărui garni... „Snagov”
Și clătită cu „Pall-Mall”.*

AL. O. TEODOREANU (Păstorel)

Causas rerum

*Cînd te acuză de beție,
Tu poți, crișmarului, să-i spui
Că, de-ai făcut și vreo prostie,
Nu-i vina ta, e vinul lui.*

Catrene

*Să cred în nu știu care Dumnezeu
Și cui să mă închin nu am habar,
Dar am crezut și crede-voi mereu
În Artă, în Moldova și-n Cotnar.*

XXX

*Pe fauna cuvîntătoare
Apasă greu osînda grea:
Prostia e molipsitoare,
Pe cînd înțelepciunea, ba!*

XXX

*Nu contrazice voia sorții
Și nu sfida stihiiile —
Așa fu scris: cei morți cu morții,
Iar cei vii... cu viile!*

OCTAV SARGEȚIU

Unei amice

*Cu atîtea frămîntări,
Provocate de-o idilă,
A trecut prin multe stări, —
Însă nu prin cea civilă.*

GEORGE ȘOIMU

Într-o stațiune balneară

*În odaia asta
Împărat e gerul;
Trage și fereastra
Și caloriferul!*

Previțiuni meteorologice

*Pusei — după buletin —
Cușma, blana — grea armură —
Și întîmpinai hain
Valul strașnic de căldură.*

Unui lăudăros

*Pătruns de-al artelor fior
Și acceptat de muze-n grații,
E cel mai mare scriitor
În condica de reclamații.*

YARODARA NIGRIM

Actorilor

*Deși nutresc aceleași țeluri,
Actorii sînt de două feluri:
Mîncăți din ochi, de spectatori —
Sau din culise, — adeseori.*

SORIN BELU

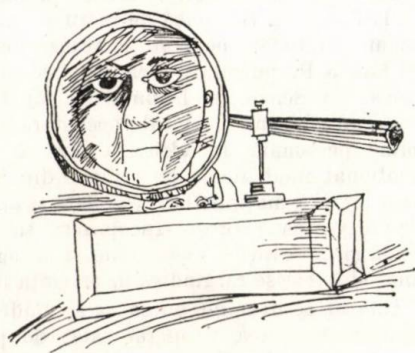
Lift defect

*Cînd liftul șade nemișcat,
L-aș critica pe vinovat,
Dar cum s-o fac mai cu folos?
De jos în sus? De sus în jos?*

APOLO BOLOHAN

Epitaf pe mormîntul unui snob

*Întristarea lui adîncă
Poate de acolo vine
Că nu știe bine încă
Unde stă și lingă cine.*

CARMEN MIHUȚESCU

Amor contabil

*M-a părăsit iubita,
Înlănțuit și gol —
S-a dus cu-un alt contabil
Ce n-a avut control!*

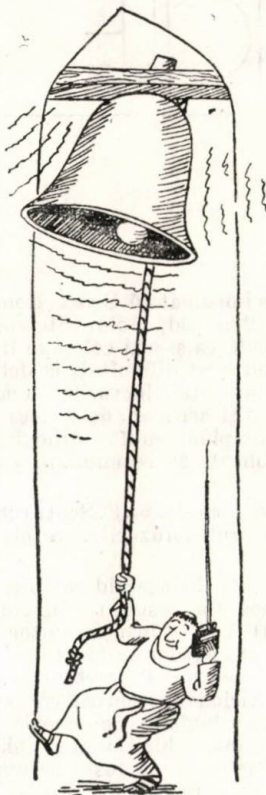
Proces pierdut

*Pierdurăm un proces — și gata,
Noi nu am fost oameni așuți —
Dar avocații ș-au luat plata...
La ei doar pașii sînt pierduți.*

PAUL ENE

Unuia

*Răscolindu-ți des odaia,
El se gudură, fățiș —
Pare sinceră potaia
Dar te mușcă pe furiș!*

MARIN FUDULU

„Poezia nouă“

*Găsim de toate — 'n seară, 'n zori —
Să cari cu mîinile-amîndouă!
Doar pentru poezia nouă
Nu se găsesc traducători!*

Unui poet ale cărei creații abundă de mitologie:

*Poezia ta, oăd eu,
N-are nici un Dumnezeu.
Este explicabil, deci,
Să recurgi la zeii greci.*

Lui Eugen Barbu, autorul rubricii de critică „Spirale“

*Joacă larg în balamale
Critica, de-i în... „Spirale“.*

Microantologie alcătuită de
S. CORBU

DEBUTURI

DIFICILE

Este greu de imaginat că Ernst Hemingway, F. Scott Fitzgerald, John Steinbeck sau Eugene O'Neill, ca și alți coloși ai literaturii universale, au avut dificultăți la debutul lor literar. Dar așa stau lucrurile cu aceștia ca și cu mulți alți scriitori de succes care au avut de întâmpinat multe dificultăți până au fost publicați și recunoscuți cu valori autentice.

Să luăm de exemplu, pe F. Scott Fitzgerald, la care numărul refuzurilor a atins cifra de 122.

Lui F. Scott Fitzgerald ambiția de a deveni faimos i-a insuflat-o unchiul său, Francis Scott Key, el însuși scriitor, autorul „Drapelului cu puzderie de stele”. Fitzgerald urmează colegiul Pincerton, pe care nu l-a absolvit niciodată, pentru că acolo nu-l interesa nimic în afară de poezie. Primul poem care i-a fost achiziționat și chiar plătit de revista Poet Lore a fost „Drumul spre purificare”, în vara lui 1917; însă poemul n-a apărut niciodată tipărit.

După ce părăsește colegiul se înrolează în armată. Cam pe aceea vreme începe să scrie un viitor roman intitulat Romanticul Egoist. În martie 1918 a trimis manuscrisul lui Scribners, dar se pare că editorii n-au prea pleoscăit din buze de plăcere ca la descoperirea vreunui talent dinamic; și nici n-au insinuat în jargonul lor editorial că aveau de-a face cu tânărul superb care avea să de-a viață literară Americii în epoca jazzului. Ei i-au înapoiat manuscrisul însoțit de sugestii amănunțite de îmbunătățire. Fitzgerald a operat imediat schimbările cerute și a trimis din nou romanul. Dar degeaba: în octombrie al aceluiași an, Scribners i-a respins romanul definitiv.

În februarie 1919 s-a eliberat din armată. S-a îndrăgostit fără speranțe de Zelda Sayers care i-a refuzat propunerea de căsătorie, pînă cînd va fi fost asigurat din punct de vedere material.

Fitzgerald s-a îndreptat atunci spre New York pentru a-și face o carieră ca scriitor. S-a angajat la o agenție publicitară, unde pentru 90 dolari pe lună scria afișe și lozinci care se aplicau în tramvaie. A scris o reclamă pentru o spălătorie din Iowa pe nume Muscatine care a avut mare succes. Suna cam așa: „We keep you clean in Muscatine = Vă păstrăm curății cu ajutorul lui Muscatine.

O astfel de slujbă îl descuraja și-l plictisea pe Fitzgerald, a cărui ocupație zilnică era să trimită cu poșta povestiri publicațiilor și să ridice răspunsurile de refuz. Manuscrisele refuzate atunci erau reîmpachetate și trimise unui alt publicist. Mai scria o nouă povestire și o trimitea și pe aceea. Ritualul sfîrșea de obicei printr-o beție cruntă. A scris între Aprilie și Iunie 1919 un număr de 19 povestiri. Pînă la sfîrșitul lui Iulie reușise să-și tapeteze camera cu refuzuri pe care le prinsese masochistic în ace pe pereți. Erau toate scrisori tip. Niciuna nu se adresa personal lui F. Scott Fitzgerald.

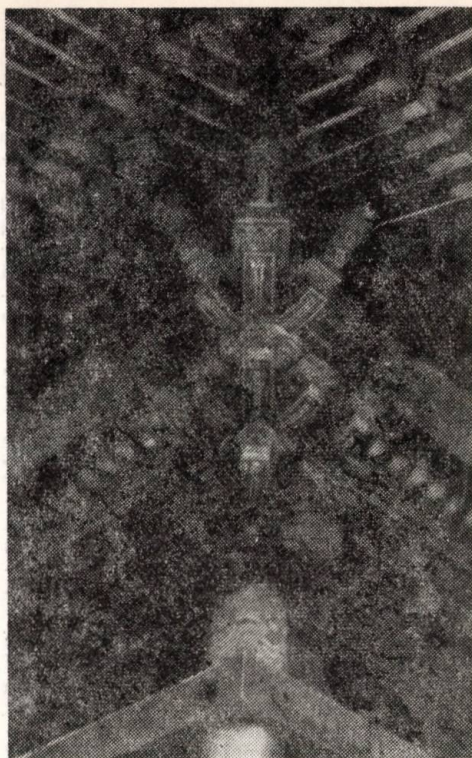
Dar sosi și ziua cea mare: o revistă literară de frunte, „Smart Set”, i-a achiziționat o povestire plătindu-i suma de 30 de dolari. Lucrul acesta nu-l încurajă prea mult pe Fitzgerald, pentru că, povestirea o scrisese cu doi ani în urmă fapt care-l făcea să se considere o fostă speranță la frageda sa vîrstă de numai 22 de ani. Era de altfel și părerea Zeldei care își reînnoiește respingerea propunerii de căsătorie. Urmarea — Fitzgerald, bineînțeles, o ținu 3 săptămîni într-o beție, după care zdrobit se retrase la părinții săi la St. Paul. Se apucă de lucru și rescrise romanul refuzat, pe care îl transformă în „O fată a Paradisului”. Trimise apoi manuscrisul lui Scribners. După două săptămîni primi un răspuns special de acceptare într-o formă personală de adresare. Era atît de emoționat încît alergia pe străzile din Saint Paul, oprind mașinile la întîmplare și împărțind vestea tuturor. Începuseră să i se vîndă și povestirile, avea acum și un agent; chiar și Zelda se răzgîndise în privința lui.

Tînărul scriitor nu putea să-și vîndă cea mai bună partea a operei sale; de pildă revista „Saturday Evening Post”, care plătea bine, îi refuzase „Curiosul caz al lui Benjamin Button” ca fiind cu totul mult prea neobișnuită. Comentariul la „Duminica ne bună” suna astfel: „povestirea nu ajunge nicăieri și nu dovedește nimic”.

Romanul „O fată a Paradisului” a apărut în martie 1920. Fitzgerald și Zelda s-au căsătorit imediat după apariția cărții. Cariera literară îi era asigurată. Au urmat marile succese care i-au dat de fiecare dată un gust dulce-amărui care friza tragedia.

ZEI, OAMENI, CAI

„Cînd vine fericirea fii prudent,
cînd vine necazul, fii dîrz“.

Zeescul în China este aproximativ, nu are nici pe departe aura și fastul proprii hellenismului, bunăoară. Păstrîndu-și caracterul de taină, spiritul transcendent (ba chiar dilatîndu-le), zeescul chinez este mult mai apropiat de om, de lume, de lumesc. Dealtmînteri, budhismul neagă ideea de divinitate, tăgăduiește existența unui Brahman (Dumnezeu), același neschimbat și pentru totdeauna: există „prefacere“, „devenire-autodevenire“, „trecere“, „calea“ spre altceva. Nu vom discuta credințe, doctrine religioase și filozofice, ci doar felul — revelator pentru noi — în care acestea s-au precipitat în fruct, adică esența noțiunii de zeu-zeesc-zeitate.

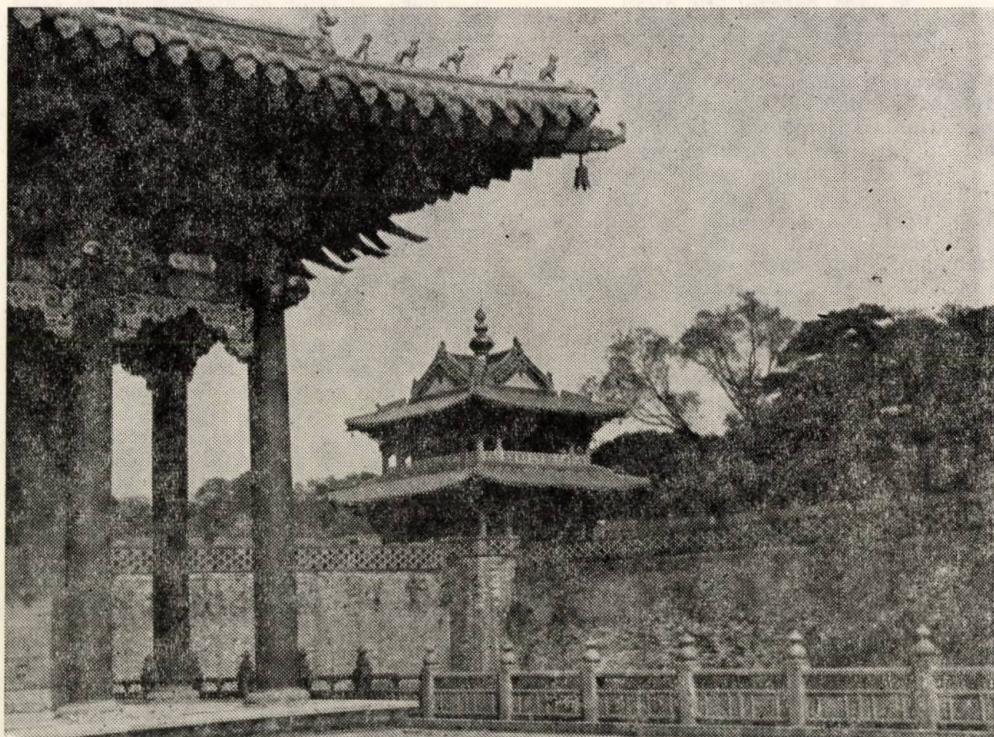
Ca dintr-un corn al abundenței au curs în bibliotecile lumii cărțile despre zei, despre moravurile și îndeletnicirile acestora. S-ar putea întocmi un index al meseriilor protejate sau exercitate de zei (ne convinge Eugen Barbu, care poposește asupra chestiunii în al său *Jurnal*). Nu ne dă tircoale o asemenea rivnă. Vom spune doar că zeii venerați de chinezi purtau adesea nume domestice, derivînd din profesiile sau științele pe care le creaseră. Ia'ă cîțiva dintre zeii care au în nimb apartenența la o breaslă sau alta; al celor ce fac cîmpul roditor, al celor ce fac hîrtie, al tunetului,

al mării, al căminului, al celor ce mor și al celor ce se nasc, al fertilității, al pensulei și scrierii, al celor ce storc vinul, al celor ce înalță metereze sau sapă șanțuri, al opulenței, zeul *pai lu* (al portalurilor), al Literaturii (Wen Chiang, Marele Magistru al Poeziei), zeița fulgerelor („muma fulgerelor“, care manevrează mari oglinzi pe cer), al nemuririi, al tîlharilor, al prostituatelor, al viermilor de mătasă, al examenelor, al longevității (cu acesta din urmă ne întîlnim în altă parte a scrierii noastre). Unii zei cumulați mai multe meserii. Este cazul lui Pao Si, cunoscut și sub numele de Phu Si, înfățișat sub forma unui șarpe încolăcit, ceea ce îi mistifica materialitatea, împingîndu-l în zonele incerte ale dragonismului; pe de altă parte însă toată suflarea chineză știa că Bhu-Si, zeul-șarpe, îi învăța pe oameni o sumedenie de lucruri utile: să domesticească animale pe lîngă casă, să prindă pește, să crească viermi de mătasă, să cînte, să măsoare cerul și distanțele dintre stele și, nu în ultimul rînd al însemnătății, să comunice prin semnele *pa kua*, cele opt trigrame, table de convorbire cu zeii, simboluri de proorocie mistică, bazate pe oracole, care sînt baza pictogramelor chinezești, a scrierii propriu-zise și, deci, a cunoașterii prin erudiție. Deși de esență mistică, aceste prime table caligrafice corespund cu cele opt simboluri ale universului, care ține în pîntecele său elementele primordiale cosmice și anume: cerul, pămîntul, apa, focul, tunetul, muntele, lacul

vintul (numite de chinezi, în ordine, *chen, kun, kân, li, zhen-gien, kan, tui, i*). Lesne de detectat, încă din origini, puternicul filon de laicism, propriu celor sfinte, explicabil prin sentimentul unei excepțional de fertile solidarități cu elementele naturii, care îi domină pe chinezi. Enumerînd cele opt simboluri de materialitate care indică universul infinit n-am făcut decît să sugerăm o treaptă evolutivă a zeescului spre laicism, pentru că acest prim tablou de opt simboluri se va corecta și nuanța continuu, act determinat de însăși diversificarea meseriilor. Așa au apărut cele opt materii sacre, care șed la temelia lumii: bambusul, mătasa, lemnul, piatra, lămîia, dovreacul, pielea, metalul, adică exact cu ceea ce se ocupau, din cele mai vechi timpuri, oamenii. Proba de netăgăduit a celor spuse pînă acum sunt sutele de mii (poate milioanele) de ipostaze ale lui Budha pe teritoriul chinez, care prefigurează evenimentele de fiecare zi ale truditivilor și iată cum.

Să încep cu sculpturile rupestre *Fei Lei Fun*, însemnînd „Piatra care a zburat pînă aici venind din altă parte”. Semnificația numelui trebuie căutată în lungul proces de influențare pe care budhismul l-a exercitat în China, provenind din India, locul de baștină al doctrinei. Enigmatică *Fei Lei Fun* e un spectacol uluitor, care biciuie fan-

tezia, încintă și sperie, în același timp; numită Piatră e, de fapt, un masiv, uriașă coacășă de bazalt a unei cămile care a împietrit lingă orașul Hanzhou, la vest de Lacul de Vest, loc marcat printr-un templu de 1800 ani vechime (dinastia Sui), dedicat propovăduitorului budhist Li Kun. Dacă în trecutele veacuri pelegrinii veneau la „muntele sfînt” de aici întru prosternare și meditație, pelegrinii moderni vin să se uimească în fața monumentului straniu și încîntător, obiectiv turistic inegalabil. 280 de Budha sculptați în piatră împodobesc versantul nordic al masivului, formînd o panoramă în care zeescul și demonicul își dau mîna, bănuiesc, reușind împreună cea mai mare bizarie pe care ochii mei au privit-o vreodată. Sublimul, grotescul, magnanimia, aforistica difuză, zăvorîrea în simbol, starea de contemplație fac laolaltă casă bună în aceste fantastice icoane săpate în trupul muntelui, basoreliefuri rupestre care își depășesc condiția cultică — cheia asta ne interesează pe noi! — galeria cu zei însumîndu-se într-o teribilă cronică de laicism, pentru că iată ce spun încremeniții Budha din icoanele lor de piatră: cum se întîmplă germinația semințelor, care-s foloasele apei (muma existenței), la ce e bun lemnul, cit de nedomolit și de elastic e bambusul, în ce mod lucrează viermele la

strălucitorul fir de mătăsă, cât de folositor e bivolul, fratele necuvântător al orezarului, cum înțotăm prin pieritorul timp înconjurată de viețuitoarele de viață lungă, ce ne trebuie pentru îndestularea trupului și altele. Citești în muntele de piatră ca într-o carte de dimensiuni uriașe, unde unicul personaj — Budha, bonomul, în toate vînturatul — propovăduiește adevărurile pămîntesti. Fiecare icoană a mozaicului își are propria sa mișcare, se constituie într-un nemaipomenit film, gravat secvență cu secvență în trupul muntelui. Se apreciază că cele mai vechi au în jur de 1700 de ani și unica legendă (două cuvinte) care le însoțește este acest îndemn de a te lăsa furat de misterul locului: „privește și ascultă!” Dedesubt e un izvor susurînd pe prunduri, iar deasupra imaginile curg de-a latul muntelui, între cer și pămînt. Bănuiesc că specialiștii (în istorie, în mitologie, în arte) n-au descifrat nici pe departe ansamblul, adevărata lui cascadă de semnificații, mai cu seamă că minți ceva mai aprinse, ceva mai fecundate de speculații cețoase, încearcă să pună semn de egalitate între ceea ce stă gravat în *Piatra care a zburat pînă aici venind de departe* și eventualul limbaj folosit de oameni pentru a comunica cu prezumtivii vizitatori de pe alte planete.

Să lăsăm fantasticul cu ale lui, spunînd aceste lucruri pămîntesti: templul care se învecinează cu ansamblul ce deține reputația, îmi spun însoțitorii, de a adăposti pe cel mai mare Budha (19 metri înălțime) statuie care, spre regretul meu, nu a putut fi văzută, așezămîntul fiind închis pentru restaurări (90 000 yuani alocății de stat), plus amănuntul că, în timpul revoluției culturale, ostași înarmați au păzit templul contra celor dispuși să-i aducă stricăciuni (și nu invers, cum insinuuau unele ziare din occident).

Alt viespar budhaic — cel mai mare, cred — se află în grădina Shi Yuen (Grădina de Vest) din Juzhou, o aglomerare de 800 statui ale lui Budha. Nu de cantitate e vorba, deoarece preamultul e dizgrațios, am fi loviți de sațietate încă de la intrare; suscită interes sala ce adăpostește colecția completă a celor 500 Budha, o enciclopedie a simbolurilor budhiste, avînd darul să ofere cea mai completă structură tipologică a doctrinei. Statuile sînt de argilă, vechi de 400 de ani, excelent conservate; alături de valoarea estetică și ritualieră, merită interes — cel puțin în egală măsură — tehnica legării luturilor ca acestea să dureze în timp și înveșmîntarea lor în glazuri și culori (pe vremea ultimei dinastii, Cîng) tehnică rămasă și ea nedeslușită. În mijlocul sălii tronează Zeița Mizericordiei (Îndurării, Compasiunii, Binefacerii), copleșită în lemn de camfor și avînd o mie de ochi și o mie de brațe, dispuse în roată de păun. În dreapta se înșiruie 250 de Budha, purtînd cifrele pare, iar în stînga ceilalți 250, cu cifrele impare. Inventarul de „budhzi”, cum se exprimă Kong, copleșește privi-

torul prin *iluzia de mișcare*, ce nu părăsește o secundă fluviul de statui, adică perfectă expresivitate a părților care, prin cumulare, dau horbota de viață a ansamblului. Hazul e că fiecare Budha spune altceva: prin fațes, poziția corpului, expresia ochilor, gestică, simbol. Fiecare are un nume, un nume pe scara mitică, și legenda proprie. Vă dați seama ce conclav de rostiri criptice are loc aici: mintea, spiritul, ochiul, văzul, simțurilor sînt invadate zăpăcitor de „amestecul limbilor”, acele semnale, forme, culori, expresii, gesturi, reacții, grimase, iluzii optice, stări, atitudini, caractere. Îl pescuiesc din acest Turn Babel pe Chi Kun, un Budha simplu și vesel, cel mai simpatizat de chinezi, deoarece aparține celor sărmani, către care se îndreaptă toate faptele lui (numai bune) și, în sfîrșit, îl contemplant pe „încheietorul de pluton”, cel de-al 500-lea Budha, Pin Li Lo, care — după atîta vinzoleală mitologică — recheamă liniștea și calmul, stînd în clasică poziție de meditație pe calea către desăvîrșire Nirvana, ultimul stadiu al inițiaților.

Nu uit să-l vizitez, în aripa celor cu numere impare, pe zeul meu, al 45-lea Budha, obligația oricărui pelegrin, pentru că zice localnicul:

„Spune-mi cîți ani ai și o să-ți arăt în stăpînirea cărui zeu, bun sau rău, te afli pe această treaptă a vieții tale”.

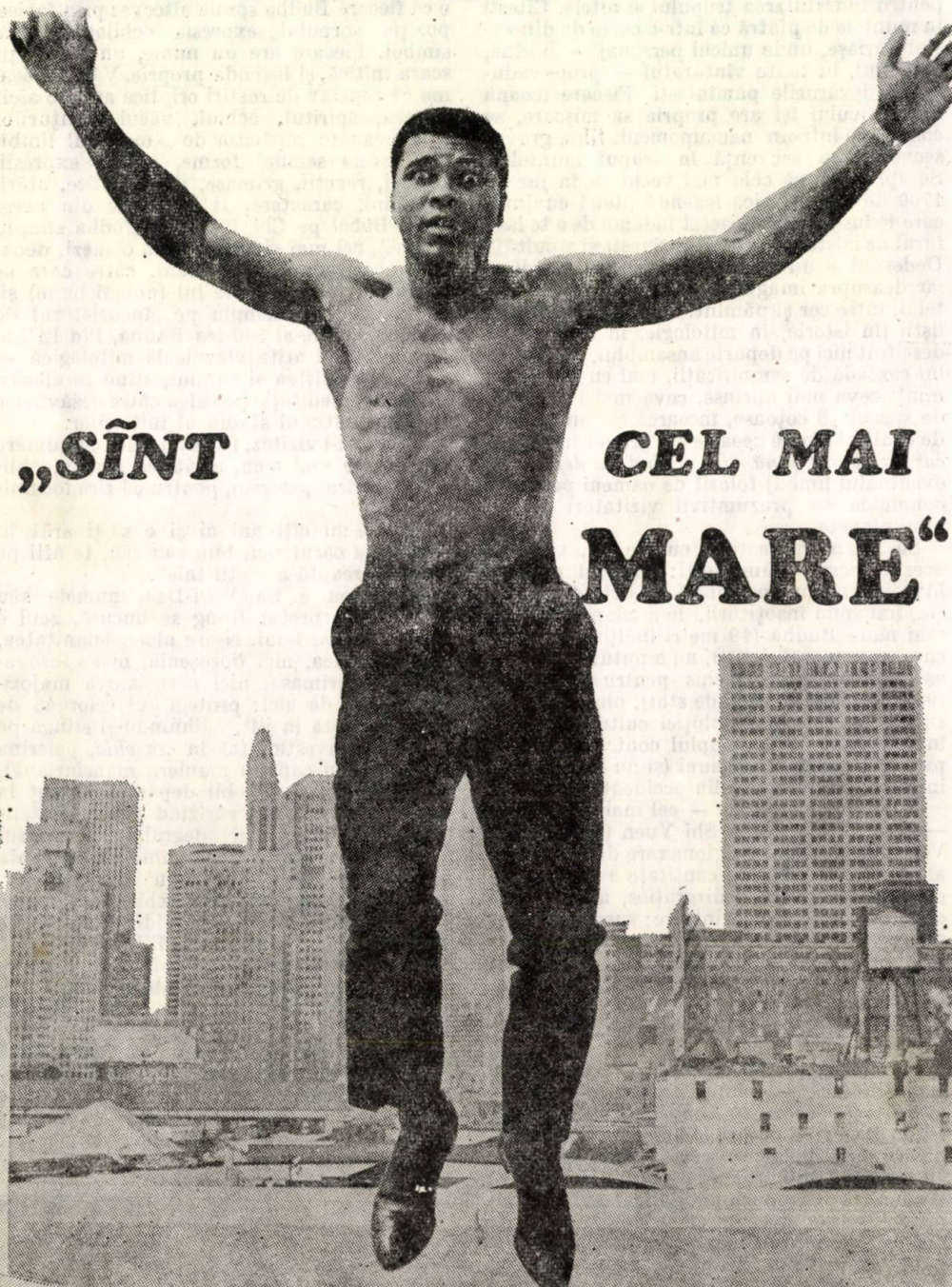
Zeul meu e Sa-Di-Pi-Dzo, numele său hindic. Interpretul Kong se bucură, zeul e dintre cei mai buni. N-are nici solemnitatea, nici efuziunea, nici fiorosenia, nici sporovăiala, nici grimasa, nici nerușinarea majorității zeilor de aici; protectorul celor 45 de ani ai mei stă în jilt, odihnindu-și stînga pe genunchi, învestmîntat în cea *shia*, pelerina zeilor, ras în cap (în maniera manciuriană), cu urechi lungi și lobii depărtați (atent la șoaptele universale), surzînd ușor, neostențativ, privind mai degrabă înlăuntrul său decît înafară, dar ținînd în dreapta sceptrul *rui* (jui), din lemn binemiositor, semnul de putere, fericire, echilibru și pace, avînd deasupra bățului heraldic și scama de noruleț, însemnînd că pe zeu îl locuiește pofta de înalt, evaziunea în alte sfere, în timp ce rămîne totuși foarte pămîntean prin enormele sale sandale de lemn, niște galenți roșcovani, împrumutați parcă de la soldații legiunilor romane. Am omis să verific dacă Sa-Di-Pi-Dzo e însemnat pe piept cu simbolul W, corespunzător hieroglificei *Wan*, care înseamnă Virtute și derivă din indiană. N-aș crede să-i lipsească acest semn de noblețe tocmai zeului meu.

Cam atît despre zei.

POP SIMION

(fragment din „Cartea Chinei”, în curs de apariție la ed. „Cartea Românească”.)

CASSIUS CLAY

„SÎNT

**CEL MAI
MARE“**

adevărul

*Adevărul este un chip care se deschide
Adevărul este o privire arzătoare
Adevărul este un suris pe buze
Adevărul este o mână întinsă
Adevărul are în fața lui eternitatea.*

Pe JOE FRAZIER îl voi iubi toată viața

Dacă eu sint așa cum pretinde ARCH WARD de la „CHICAGO TRIBUNE” „monstrul greu în exil, năvălins și nepopular”, singurul mod de a scăpa de exil este de a mă bate cu „monstrul greu învins și popular”, Joe Frazier.

Acum patru ani el m-a depozat de titlu. I-am văzut pe organizatori insistând în demersurile lor menite să facă să urc din nou în ring. Am încercat acest lucru în 38 dintre statele care compun SUA.

Cînd a venit vara lui '70 a trebuit să ajung la concluzia că nici unul nu va reuși. În ce-i privește pe avocații mei, ei au cerut Curții Supreme să-mi permită să lucrez în străinătate pe timpul cît procesul meu se află în recurs.

Diverse personalități, organizații ale negrilor cereau în număr din ce în ce mai mare să-mi fie acordat dreptul de a-mi exercita profesiunea.

Legiunea Americană și asociațiile foștilor combatanți au declarat că vor boicota meciul și vor face să fie închisă sala care va avea neobrăzarea să mă lase să mă bat între zidurile ei.

Cea mai mare parte a veniturilor mele proveneau din Conferințele pe care le țineam în universități și care erau organizate, în general, de RICHARD FULTON din New York. Străbăteam țara în lung și-n lat, întâlneam o mulțime de oameni care, orice ar spune zărele — o simțeam —, mă apreciau.

Scadența se apropia. Mă așteptam ca de la o zi la alta Curtea Supremă să hotărască asupra pedepsei cu închisoare pe care să mi-o dea. Avocații mei estimau că șansele mele de a scăpa de închisoare erau minime.

Într-o seară am adormit gîndindu-mă la un meci pe care trebuia să-l susțin la Seat-

tle și care a fost anulat sub presiunea Legiunii Americane. Vedeam în fața ochilor oameni, mulți oameni, unii doreau să câștig alții nu aveau decît o singură dorință: să mă vadă lungit pe podea. Dorința lor era, în fond, aceeași: să mă vadă urcat pe ring în fața unui adversar de talie! Or, adversarul cel mai puternic al momentului era campionul lumii la grea, Joe Frazier.

ARTHUR C. KAUFMANN, unul dintre cei mai influenți membri ai lui CLEVERLAY INC, o societate din Philadelphia cu care Joe avea contract, a declarat că mai degrabă demisionează decît să-l lase pe Joe Frazier să mă înfrunte. El a declarat unui ziar din Philadelphia: „Este timpul ca bunii americani să ia poziție. Dacă Clay vrea să se bată, să meargă mai întii să lupte cu Vietcongul. Atîta timp cît Clay nu-și va satisface serviciul militar nu vreau să-l văd pe Joe Frazier pe un ring împreună cu el. Clay profesează cultul musulmanilor negri, Frazier, el, este un simbol pentru America și nu vreau ca acest simbol să fie pătat”.

A doua zi dimineața m-am sculat și am alergat peste 5 km în jurul lui ORGANDY PARK, așa cum făceam în ajunul fiecărui meci. Îmi venise o idee dar eram așa de obosit încît întorcîndu-mă acasă nu m-am putut odihni deloc. Exact în momentul acela, Joe sosea la YANK DURHAM (managerul lui Joe Frazier — n.n.), unde știam că urma să se ducă.

Am ridicat receptorul și am format numărul lui. La celălalt capăt al firului dau peste Yank. „Yank, spune-mi adevărul, oare tu și Joe încercați să vă eschivați?

— Tu ești nițel zăpăcit?

— Atunci de ce nu vorbești, Joe și cu tine, de un meci împotriva mea?

— Vrei să știi de ce, cretinule? Ei nu-ți vor da licența. Te vor băga la închisoare și pînă acum nimeni n-a auzit vorbindu-se despre un campionat al lumii la supergreu disputat într-o închisoare. Iată de ce!

— Dar dacă oamenii vor să ne vadă, pe Joe și pe mine, bătîndu-ne?

— Ce-ți trece prin cap, Cassius?
— Unde este Joe, pasează-mi-l!
— Joe, vino puțin aici, Cassius vrea să-ți vorbească.

— Joe, la ce oră te antrenezi astăzi?
— La patru, de ce?
— Unde?
— În sala mea, de ce?
— Pentru că la ora patru ne vom bate. Înțelegi? Tu și cu mine!

Urmă o liniște grea. Simțeam că Joe s-a prins.

„Vrei să spui o mică încăierare? Prilej de a face puțin tamtam? Oamenii tăi te vor reține, ai mei mă vor reține, iar noi doi ne prefacem că vrem să ne rupem maxilarele?”

— Da. Ascultă, Joe, mă duc să-i chem pe cei de la radio, pe comentatorii de la televiziune, toate ziarele. Mă duc să le spun că m-ai sfidat, zicându-mi că nu voi pune piciorul în sala ta. Ce zici?

— Continuă, e interesant ce spui.

— Mă duc să le spun că ai zis că mă vei trimite la podea dacă voi îndrăzni să calc în sala ta. Ei mă știu, pe mine nu mă sfidează nimenea. Voi spune tuturor că voi veni la sala ta la orele patru și voi urca în ring pentru a mă răfui cu tine. Vreau ca oamenii să vină și să vadă cu ochii lor cum te voi masakra, dacă până acum nu am putut lupta unul contra celuilalt. De acord?

— Dacă tu prezinți lucrurile în felul acesta, nimeni n-o să te creadă. Mai ales eu.

— Nu face nimic, Joe. Ei își închipuie că noi sîntem doi bieți negri sonați și idiști care se detestă destul pentru a fi în stare de orice. Ei își închipuie că noi nu ne putem înțelege nicicum. Întreaga lume dorește ca noi să ne batem, eu primesc scrisori de peste tot. Oamenii vor să știe care este cel mai bun, tu sau eu.

— Da, și eu primesc astfel de scrisori.

— Atunci cum am putea împiedica ceea ce dorește toată lumea?

— Lipindu-ți fundul de gratiile celulei.

— Asta și vreau să spun presei. Eu mă voi duce la zdup, dar mai înainte am să te fac chisăliță. Ascultă, Joe, cariera mea e pe sfîrșite. Nu există nici un om care să-mi poată organiza un meci iar la zdup n-am să pot dormi știind că nu te-am bătut. Alege, pajura sau banul. Am să mă duc la radio și am să le spun așa: „Veniți cu toții la ora patru la sală să mă vedeți demolîndu-l pe Joe Frazier. Te prinzi?”

Joe începe să se prindă. Strigă: Da. Nu am nimic de pierdut. Acest oraș nu este destul de mare pentru doi negri oribili ca noi. Unul din noi doi trebuie să spele puțina. Și acesta vei fi tu, Clay!

— Ai dreptate, Joe. Vom spune presei că nu mai putem aștepta, ne vom duce la sală la ora patru ca să ne batem.

Joe se încălzește, ideea îi suride.

— Spune-le să mă sune, voi confirma.
Chem toate posturile de radio și behăi imediat la telefon:

„Frazier m-a sfidat zicînd că nu voi merge la sala lui ca să-l înfrunt. Voi fi acolo la ora patru și ne vom bate pînă cînd unul din noi va cădea! M-am săturat să aștept. Dacă nu mă credeți, sunați-l pe Joe! Veniți să mă vedeți desfigurîndu-l pe Frazier, mai ales la ochi!”

Cîteva minute mai tîrziu telefonul meu începu să sune. Reporteri. Ziariști locali mai întii, apoi din Los Angeles, Washington și, cu cîteva minute înainte de a pleca, din Paris și Londra.

Este aproape ora trei și jumătate. Cîteva prieteni de-ai mei, la fel de încălziți ca și mine, se găseau deja acolo. Mi-am pus „uniforma”, cămașa cu carouri albe și roșii și ghetetele mele groase. Am ieșit. Afară era adunată o mulțime de fotografi, în fața casei se găseau înșirate vreo 50 de mașini.

Vecinii mei sar repede în mașinuțele lor ca să ne urmeze. Farmacistul din colț îmi întinde cîteva casete care îmi vor da, după părerea lui, o energie de dinamită, apoi închide repede prăvălia. Vinzătorul de la stația de benzină blochează pompele și vine cu noi. Ne instalăm în mașinuța mea și înainte de a demara își fac apariția și motorzii. Unul dintre ei, un negru, îmi solicită onoarea de a mă „escorta” pînă la sala lui Joe. Ceilalți pun în funcțiune sirenele și se așează în formație în fața noastră. Pornim urmați de un veritabil cortegiu de mașini. Oamenii aleargă prin spațele mașinii mele, ating parbrizul și-mi fac din degete semnul „victorie”.

Cocoțați pe acoperișul unui camion, doi reporteri înarmați cu stații de radio emisie transmit pentru stațiile lor, cu tonul unui corespondent de război care relatează trecerea la ofensivă a unui regiment de tancuri de asalt, povestea echipei noastre.

Scot capul pe geam și strig:

„N-am nevoie de Coliseum

Pe Joe îl bat la el acasă.

Să vă văd pe toți venînd,

Să-l vedeți pe Frazier căzînd!”

Am fost opriți de polițiștii care ne precedau:

„Nu se mai poate înainta, strada este blocată”.

Atît cît pot vedea este un carambol frumos.

„Singura modalitate care ne rămîne este să mergem pe jos”, îmi spune un polițist negru.

Dacă mi-aș fi închipuit măcar o clipă că Frazier nu va merge în combinație, aș fi fost liniștit. În mod evident, Joe a povestit ziariștilor tot ceea ce convenisem, în afară de faptul că în versiunea lui el era cel care mă va bate.

Văzându-mă mergînd pe stradă, mulțimea striga cuprinsă de entuziasm. Unii aplecați peste fereastră strigau și ei:

„Ali îl va înfrunta pe Frazier!”

Am simțit că mă cuprinde cea mai mare speranță pe care am avut-o din ziua în care am ieșit de la Comisia de disciplină.

Știam că ceea ce voi face era un lucru de proastă calitate, dar publicul nu mi-a rezervat niciodată o asemenea primire.

Ajungem la ușa sălii. Mulțimea este atît de densă că a trebuit să fie chemați polițiștii cu cîini ciobănești germani, care-și arătau colții.

Încep să bat la ușa urlînd:

— Unde este Joe Frazier? Îl vreau pe Joe Frazier! Deschide-mi Joe Frazier, știu că ești acolo! Deschide-mi dacă ești bărbat! Nu tu ești campion! Adevăratul campion sînt eu!

Mulțimea începe și ea să strige:

„Deschide Joe! Nu te dezumfla Joe, nu te dezumfla!”

Cineva deschide ușa (cred că este Yank Durham). Lumea se precipită. Polițiștii vin în ajutorul nostru cu bastoanele lor de cauciuc ridicate deasupra capului.

— Dați-vă înapoi! Lăsați-l să treacă! Dați-vă înapoi! Circulați!

Joe stătea lîngă ring, așezat pe un taburet. Încearca o mînușă pe mina stîngă ca și cum ar fi vrut să se servească de ea împotriva mea. Eu mă simt bine, Joe juca

precum convenisem. Numai pentru asta și-l voi iubi toată viața. Nimic nu-l obliga s-o facă. El se află în vîrf, iar eu în groapă. El este un campion, eu sînt un proscris.

Îmi scot vesta, strigînd destul de tare ca oamenii care stăteau afară să mă audă:

— M-am săturat să-i tot aud pe oameni numindu-l pe Joe Frazier campion! Nu se poate să existe doi campioni în același timp! Ori el, ori eu!

Mă adresez mulțimii. Unul strigă:

„Tu ești campionul, tu ești!”

Altul zbiară lîngă el:

„Joe Frazier! Joe este campionul!”

Joe se ridică și vine spre mine.

„Vreau să-ți închid gura ta mare o dată pentru totdeauna. Ai venit în Philadelphia, orașul meu! Acum vii în sala mea și dacă te-aș lăsa o să-mi iei și nevasta. Haide, n-am nevoie de mînuși.”

Joe aruncă mînușa.

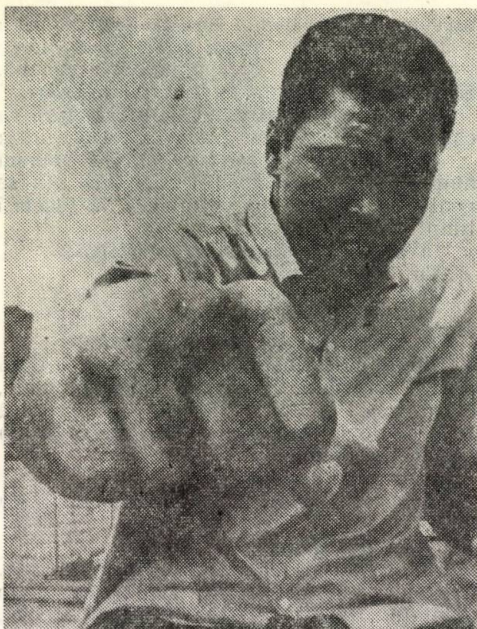
Yank are aerul foarte neliniștit. Eu urlu:

„Și eu sînt gata!”

Mă prefac că mă arunc asupra lui Joe. Prietenii mei mă rețin, fără prea mare greutate. Băieții lui Joe se agață de el, care se prefacă că se aruncă spre mine.

Deodată mulțimea rupe cordonul poliției și năvălește în sală. Trei polițiști negri își fac drum cu bastoanele de cauciuc pînă la mine. Cel mai masiv dintre ei pune mîinile pe umerii mei, respiră adînc și vorbește

răgușit ca și când ar fi avut de executat o misiune irealizabilă:

„Muhammad, trebuie să te arestez, spuse el ștergându-și fruntea cu mina. Ești arestat!”

Joe este destul de aproape pentru a-l auzi și intervine:

„Dumnezeule bun, pentru ce îl arestați?”

— Dacă el nu iese de bună voie, trebuie să-l luăm cu noi.

Eu întreb:

„De ce sint acuzat?”

Frazier își întinse nasul pînă sub nasul polițistului:

„El este invitatul meu cel puțin pînă cînd îi voi da una să se ducă de-a berbeleacul.”

— El împiedică circulația, răspunse polițistul cît mai politicoasă cu putință. Străzile sint blocate pe aproape un kilometru. Șeful a spus că asta-i destul și să-l îmbarc.

Oamenii au auzit spusele lui și strigă pe un ton amenințător:

„Lăsați-l în pace, nu aveți nici un drept să-l arestați pe Ali!”

Cîtesc în ochii polițistului că îi este teamă. Își șterge din nou fruntea cu mina și protestează:

„Noi nu căutăm gilceavă, dar voi blocați tot cartierul. Dacă vreți să vă bateți, de ce nu vă duceți într-un loc public? Amîndoi sinteți boxeri profesioniști și nu există lege care să vă împiedice să vă antrenați, dar faceți-o într-un loc public.”

Îl privesc pe Joe și mă prefac că-i spun ceva la ureche. În realitate vorbesc tare ca să fiu auzit.

„Mi-ar plăcea mult să mergem într-un parc. Tie nu?”

— Ar fi mai bine ca aici, dar eu pot să te desființez la fel de bine și în parc.

Polițistii s-au liniștit, își pun căștile, fac stînga-mprejur și ies din sală croindu-și din nou drum cu bastoanele de cauciuc.

Joe și cu mine continuăm să ne înjurăm, ridicînd pumnii strînși, mereu reținuți de oamenii noștri. Cînd reușesc să ajung foarte aproape de el, îi spun:

„Joe, se va scoate o blestemată de grămadă de bani din povestea asta. Le-o vom plăti acum, ei cred că ne vom bate pe viață și pe moarte.”

Joe pricepe. Strigă:

„Mă doare-n spate de parc. Nu vreau să mai aștept, vreau să-l fac arșice aici la mine.”

El sări în picioare și se duse să-și ia mănuișta în timp ce trei albi, membri ai unei găști care îl ajută pe Yank să aranjeze meciurile, intră în sală cu hainele în dezordine, fără pălării pe cap, plini de sudoare. Primul dintre ei, un tip mare și burtos, cu cămașa scoasă din pantaloni, se aruncă între Joe și mine. Acesta este unul dintre principalii oameni ai lui Joe.

„Te rog, Joe, zise. Clay vrea să te facă să mergi, el caută să-și facă publicitate, nu înțelegi. Vrea să scape de la pîrnaie și se servește de tine, Joe.”

Joe îl respinse.

„Puțin îmi pasă de ce-mi spuneți voi. Lumea nu va crede că eu sint campionul atîta timp cît nu-l voi trimite la podea!”

Un altul interveni mai calm:

„Dacă vrei să te bați cu Muhammad, noi îți vom organiza un meci la Spectrum, îți vom găsi cel mai bun ring din America, dar nu te duce cu el în parc! Îți vom organiza un meci în cea mai bună sală din Philadelphia!”

— N-are licență! replică Joe.

— O să i-o obținem!

— Putem face să se voteze o lege care să-i redea lui Muhammad licența, spuse altul. O să facem să se voteze o lege specială numai pentru Ali, dar nu te duce în parc cu el! Te rog, Joe!”

Strig:

„Ei nu vor să mă înfrunți, asta e!”

Joe îi împinge pe consilierii săi.

Polițistul negru a revenit să-mi vorbească.

„Părăsiți sala. Pentru Dumnezeu, dacă vreți să vă bateți, să plecăm de aici. Mulțimea este pe punctul de a distruge totul. Cartierul este în cea mai mare dezordine. Vă rog, haideți să mergem în parc!”

— Vii, Joe? Ce zici, Joe?

Consilierii i se agață de braț.

— Joe nu te bate cu el pentru nimic în lume și mai ales nu uita de bani! Nu vă bateți de pomană!”

Aceștia îi șoptesc apoi ceva la ureche. Eu nu aud ce-i spun dar văd privirea lui

Joe care se uită la mine. Mi-e teamă că-l pierd de aceea strig:

„Joe, nu-i lăsa pe albi ăștia să-ți spună ce trebuie să faci! E cam mult timp de cînd așteptăm. Ei una gîndesc și alta spun și nu vor face să se voteze o lege care să-mi permită să urc iar în ring. Ne duc numai cu zăhărelul! promisiuni mincinoase! N-avem nevoie de promisiunea albilor ca să ne batem! Jumătate din Philadelphia este afară și ne așteaptă! La dracu cu banii, adu-le aminte de unchiul Tom!

— Eu nu sînt nici un unchi Tom! ripostă sec Joe.

Ochii îi ardeau și am înțeles deodată că nu mai juca comedia. Joe a fost întotdeauna mai lent în a înțelege lucrurile, dacă este de partea celor care fac gluma sau a celor care vor plăti oalele sparte.

„Eu nu sînt unchiul Tom, spuse Joe“.

Î-am făcut cu ochiul pentru a-i arăta că înțeleg și sînt de acord. Am adăugat:

„Haidem în parc, sînt gata! Tu ești gata, Joe?“

Timp de o secundă el are un aer grav apoi strigă, eliberîndu-se brusc:

„Haidem, hai în parc să-ți arăt eu ție!“

Ceilalți vor să-l prindă de mîini dar el îi respinge brutal. Unul dintre tipi zice:

„Joe, dintr-un meci împotriva lui Muhammad putem scoate milioane! Vă veți istovi amîndoi, o să stricați totul. O dată bătaia începută n-o să vă mai puteți opri. E nebun, Clay este nebun!“

Am răcnit:

„Lăsați-l! Pentru ultima oară, Joel îi lași pe albi ăștia să ne spună ce avem de făcut?“

Joe îi împinse și se duse să-și caute clienții și sacoșa. Numai Yank l-ar mai fi putut opri, dar Yank dispăruse.

Îndată ce ieșim, un polițist alb își face drum prin mulțime însoțit de un preot catolic înalt, numai piele și os, care ridică brațele și strigă:

„Oprîți-i! Sînt nebuni! Nu știu ce fac!“

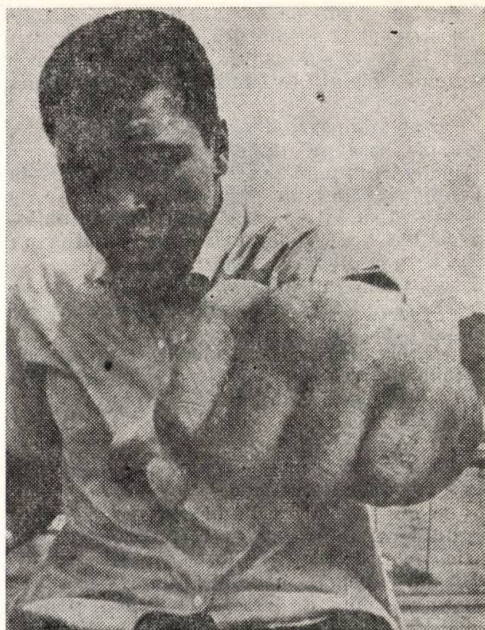
În mod curios mulțimea se calmează, iar el continuă pe un ton mai mult decît reprobator:

„Voi toți, în loc să-i încurajați ar trebui să-i oprîți! Dacă ei se vor omorî reciproc, sîngele lor va cădea asupra voastră! Vreți să vă mînjiți mîinile cu sînge?“

Aparent, nimeni nu dorește acest lucru. O clipă de liniște. Preotul continuă să predice despre fraternitate și despre dragostea față de aproape. Eu intervin:

„Părinte, singurul sînge care va curge va fi cel al lui Frazier. Nu-i voi face nici un rău, îl voi bate la popou ca și cînd aș fi tatăl lui“.

Mulțimea rîde. Poliția mă împinge, îndepărtîndu-l pe primul. Un polițist negru,

cu grad de căpitan, și un sergent, mă apucă fiecare de cîte un braț pentru a-mi croi drum. O femeie strigă:

„Muhammad, unde te duci? Unde te duc? Vom rezolva toate socotelile în parc! În parc!“

Oamenii își șoptesc unul altuia:

„Ali și Frazier se duc în parc. În parc! Haidem în parc!“

Oamenii se îmbulzesc, sar, se depășesc, se aruncă în mașini, încearcă să dea înapoi sau să avanseze dar totul este blocat. Eu sînt, de asemenea, blocat, prins de mulțime.

Pe deasupra capetelor mulțimii zăresc un cal mare, negru, care înaintază către mine. E călărit de un polițist alb, care îmi strigă:

„Urcă-te pe cal! Sări pe crupă!“

Îmi întinde o mîină și mă trage sus pe cal.

Privesc în jos. La picioarele mele zăresc un copil infirm cu un domn bătrîn. Copilul mă arată cu degetul:

„El este, sus pe cal, spune puștiul. Sus pe cal“.

Mă aplec, îl ridic pe băiețaș, îl strîng la piept și îl sărut și îl păstrez cîteva minute înainte de a-l reda bătrînelui. Mulțimea aclamă.

Este una din zilele cele mai calde ale anului. Toată lumea este learcă de sudoare. Claxoanele ne asurzesc.

Este tocmai ora de ieșire a copiilor de la școală. Cu ghiozdanele sub braț, copiii

aleargă să vadă ce se întâmplă. Agită mâinile strigând și se alătură cortegiului nostru aflat în drum spre parc. Din porțile caselor oamenii ne salută în timp ce-i lăsăm în urma noastră.

Pare o zi de sărbătoare. Toată lumea ride, tipă, se bate pe umăr.

Ajungem în parc și zăresc un cerc imens de mașini închizând un mic spațiu gol. Sar de pe cal, intru într-o sală și-mi îmbrac chiloții pentru box. Vroiam ca totul să aibă un aer cit mai adevărat pînă la capăt.

Reintru în mulțime și mă urc pe capota unei mașini. Un polițist îmi întinde un microfon la care zic:

„Aici mă aflu acasă la mine și am venit ca să mă bat. Vreau să-mi recapăt titlul! Cine este adevăratul campion?”

Mulțimea:

„Tu ești!”

— Unde ești Joe Frazier? Unde este Joe?

— Va veni! O să vină!

Joe nu va veni. Aflu mai tirziu că Yank l-a implorat să nu meargă prea departe. Era suficient cit mersese pînă acum. Demonstrația ne-a reușit, într-o singură oră se strînseseră mai mult de 20.000 de oameni pentru a asista la încheierea conturilor Frazier-Ali. Mă întreb ce ne-ar fi adus un meci adevărat, disputat pe un ring adevărat, în cazul că am fi avut permisiunea să-l susținem.

Yank îl convinsese pe Joe să se urce într-o mașină a poliției și să se care. Acum, cînd rememorez faptele, înțeleg pentru ce a făcut-o. Joe și cu mine n-am mai fi putut iuca pînă la capăt comedia. N-am fi fost capabili să susținem o luptă falsă în care doi lei infomețați să se prefacă, că lasă toată carnea unul celuilalt. Eram amîndoi prea mindri și aveam prea multă încredere în noi pentru a-l lăsa

pe celălalt să dea o singură lovitură care să rămînă fără ripostă.

Mulțimea refuza să plece, îl aștepta pe Joe. Sfirși însă prin a se împrăstia, iar parcul se goli. În seara aceea am primit un telefon, primul, din statul Georgia:

„Aici am face orice pentru a vă vedea pe un ring luptînd împotriva lui Frazier, îmi spuse senatorul LEROY JOHNSON. Încerc să vă obțin o licență pentru un meci la Atlanta. Veți avea în curînd vești de la mine.”

Farsa a prins, ea trezise singurul grup de susținători capabili să mă readucă pe ring. Această farsă a fost cea care le-a forțat mina, punînd în mișcare adevărata luptă. Marea luptă dintre Joe Frazier și Muhammad Ali.

(Condamnarea lui Cassius Clay a fost anulată la 20 iulie 1970, iar la 28 septembrie i s-a acordat licența de boxer. De atunci pînă astăzi cei doi mari boxeri s-au întîlnit de trei ori.

La 8 iulie 1971 la New York, Clay a pierdut prin K.O. în repriza a 15-a.

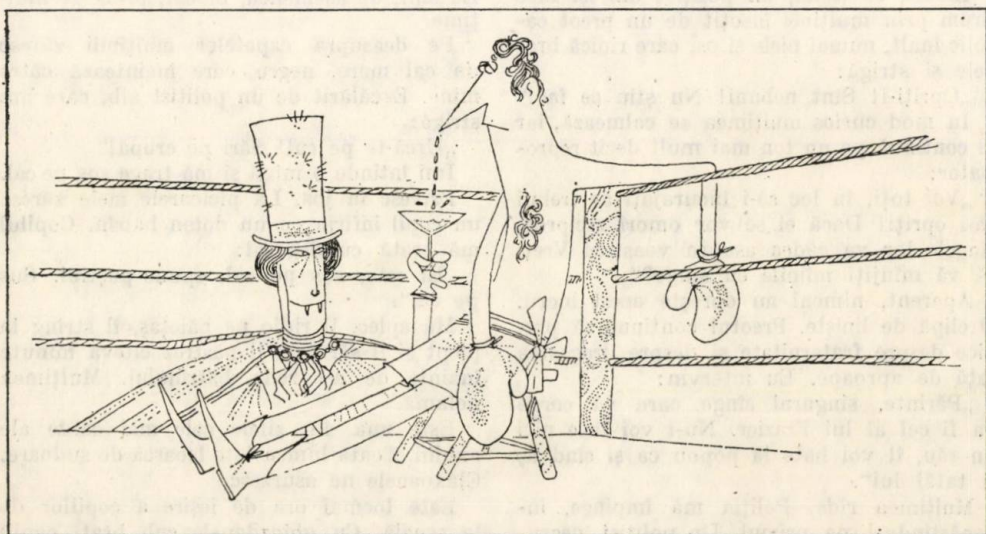
La 28 ianuarie 1974, tot la New York, Clay este declarat învingător la puncte în repriza a 12-a.

În sfîrșit, la 30 septembrie 1975, la Manilla în Filipine, Clay cîștigă prin K.O. tehnic în repriza a 14-a. Notă n.n.)

*

La sfîrșitul meciului (de la Manilla — n.n.) un ziarist m-a întrebă: „Unde ați putut găsi atîta energie?”

Sînt prea obosit pentru a-i răspunde, dar știu că îmi găsesc energia gîndindu-mă la viitor pentru că știu ce ar însemna o înfrîngere. Alți boxeri au fost bătuti dar ei suferă de amnezie. Ei uită această lecție. Eu n-o uit niciodată.

Eu știu că omul care mi-a tăbăcit coastele cu croșuri de stînga nu va abandona niciodată: stomacul îmi arde. Simt că mă cuprînde amețea și că mă doare capul. Mă năpustesc asupra lui Frazier și pun în aceasta tot ce sînt capabil. El refuză să cadă. Figura lui nu mai este decît o masă de creștături și de umflături. Ochii lui sînt închiși dar mă hărțuiește, se apleacă și se ridică sub loviturile mele. Stînga lui îmi pistonează capul și coastele. Mă scutur pentru a-l lovi cu o forță pe care nu o mai am și pe care o împrumut din minie.

În timpul celei de a noua reprize, durerea se dovedește aproape insuportabilă. În cea de a zecea mi se face și mai rău și la un moment dat, pentru prima dată de cînd mă știu pe ring, sînt stăpînit de sentimentul că sînt pe pragul morții..., al morții mele, și fiecare lovitură pe care o dau mă apropie și mai mult de groapă. Mi s-a mai întîmplat să mă simt epuizat, la Jocurile Olimpice, la Golden Gloves, în timpul anumitor turnee dar nu era nimic față de ceea ce simteam acum. Continui însă să împing, să lovesc. Continui să mă omor! El refuză să cadă! Cine ne împinge s-o facem?

Îmi amintesc de începutul reprizei a paisprezecea. Știam că risc să pierd. Trebuie să regăsesc cu orice preț explozia de energie, altfel totul este pierdut. Plec la atac. Arunc directe de stînga și de dreapta pînă nu îmi mai simt brațele. La sfîrșitul reprizei sînt la marginea sincopei. Mă prăbușesc pe scaun întrebîndu-mă dacă mai sînt capabil să susțin ultima repriză. Arunc o privire spre colțul lui Frazier. Figura lui nu mai este decît masă sîngerîndă, buzele îi sînt sparte în multe locuri. Umflături enorme îi desfigurează capul și fața.

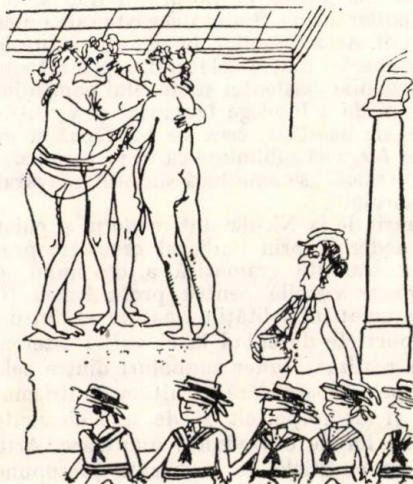
Îl zăresc pe Eddie Futch și pe un doctor examinînd ochii lui Frazier. Îi va permite Futch, care mă știa și pe mine epuizat, să continue lupta? Îmi aduc aminte de ziua în care îmi spusese: „Trebuie să-ți examinezi boxerul ca pe propriul copil. Un manager trebuie să-și iubească boxerul ca pe propriul fiu. Altfel, este periculos. Dacă nu-l iubește, îl trimite la masacră și el riscă să fie mutilat sau omorît. Și toate astea pentru bani!” Futch îl iubește pe Frazier și-i face semn că totul s-a sfîrșit. Mă ridic în picioare. Mă tîrăsc pînă în mijlocul ringului dar, brusc, genunchii cedează sub greutatea corpului. Capul mi se învîrte. Mă prăbușesc.

Cineva se urcă pe picioarele mele și-mi întinde o sticlă cu apă, dar sînt prea slăbit ca să o pot ține. Gîtul îmi este uscat. Reușesc să mă ridic în sfîrșit și mă îndrept spre vestiar încadrat de oamenii mei. Îl văd pe Frazier care se îndepărtează ținînd pe umerii săi puternici un prosop albastru. Își croiește drum prin mulțime pentru a ajunge în cabina

sa. Noi doi am disputat trei meciuri și aproape de fiecare dată ne-am luptat de la egal la egal. Toate astea în numai patru ani; patruzeci și una de reprize sîngeroase, o luptă pe viață și pe moarte. Noi nu ne vom mai întîlni niciodată față în față pe un ring.

Seara, Frazier și cu mine am fost invitați la un mare dîneu oferit de președintele Marcos. Am ochii umflați și toate vasele mă dor dar hotărîsc să mă duc! Frazier refuză invitația, lui îi trebuie mai mult timp pentru a-și reveni. El îmi trimite acest mesaj: „Ți-am dat lovituri care ar fi dărîmat și zidurile și nu te-ai prăbușit. Ești un mare campion!”

Prelucrare de **NICOLAE NICOARĂ**

PRIN NICULA FRUMOASELOR ICOANE PE STICLĂ

Întemeiat în secolul al XI-lea, satul Nicula, din județul Cluj, va intra la un moment dat în circuitul unei mari frumuseți autohtone și universale, numele său ajungând până departe în lume. Aici este vatra cea mai veche a picturii icoanelor pe sticlă românești și întreg satul, bărbați, femei, copii, pictează aproape de 300 de ani și, încă de la începutul veacului al XVIII-lea, au redescoperit un nou graiu al culorilor, liniilor și formelor. Deși arta icoanelor niculene are unele aspecte caracteristice, există însă în cadrul acestora o bogată varietate artistică, surprinzându-se adincimi umane, taine ale existenței, aspirații spre ceea ce înfrumusețează habitatul uman, fiindcă, așa cum scrie și *Jean Lurçat*, pictura nu este numai „paletă și pensulă“.

Împletind elementul biblic cu cel folcloric, cu al artei populare autohtone și cu zăcămintele proprii lor experiențe de viață, iconarii niculeni au realizat alegorii și simboluri care vibrează de intensitatea nobilelor esențe și au pus în circulație o serie de motive cu trecere deosebită.

Artă iconarilor niculeni este o veritabilă sinteză între ceea ce este al nostru, iradiațiile Bizanțului trecute prin filtre locale și între reminiscențe și luminoase propensiuni ale artei și spiritualității protolatine și latine mediteraniene. Sinteza aceasta este unică în felul ei. Artă țaranilor de aici este expresia unei cooperări dintre cele mai cuprinzătoare cu adâncimile existenței și cu felul oamenilor de la noi de a înțelege frumosul și virtuțile umane ale acestuia, ceea ce l-a făcut și pe *Nicolae Iorga* să sublinieze că în pictura icoanelor pe sticlă „se amestecă sufletul adevărat al poporului“.

Iconarii de la Nicula sînt moderni și chiar „ultramoderni“ prin limbajul cromatic propriu, o anumită gramatică a desenului, o preocupare vizibilă pentru profunzimea ființei umane: infidelitățile anatomice din diferite portrete devenind la ei valori estetice și prin realizarea unor simboluri dintre cele mai cuprinzătoare, fără să uităm de lirismul intens și meditația, cit și de alte elemente ale artei lor de o vrednicie uimitoare. Artă icoanelor pe sticlă de la Nicula presupune

developări ale frumuseții și reliefulor vieții realizate în adîncuri nebanuite ale eului țaranilor care au crescut-o și tocmai de aceea au vizat esența.

Despre arta iconarilor de la Nicula se pot spune foarte multe lucruri valoroase, însă voi face loc aprecierilor unor distinși călători pe care i-am însoțit prin acest sat, unde frumosul a fost cinstit de la un veac la altul ca un semn al prea plinului de suflet. Opiniile și admirația acestor călători față de icoanele pe sticlă și geniul țărănesc care le-a realizat la altitudini neașteptate de spirit vor întregi efortul de înțelegere al artei noastre populare.

Astfel, într-o după amiază de octombrie, plină de zburdălniciile cromatice ale unei toamne nespuse de încântătoare, era prin 15 octombrie 1961 au poposit la Nicula, venind de la Tokio și Moscova, *Rafael Alberti* și romanciera *Maria Teresa León*. Despre numele satului și arta icoanelor de aici au zis în depărtările de lume pe unde fuseseră, curiozitatea și dorința lor de a cunoaște această așezare milenară căpătînd dogoarea garoafelor înflorite. Au pătruns pe ulițele satului Nicula așa ca într-un Helicon al frumuseților care nu apun niciodată, s-au împrietinit de la început cu oamenii, iar emoția de a se afla în satul cu cele mai vechi icoane pe sticlă le rumeneau obraji cu vîlvătaiele ei interioare. Am mers prin case, au admirat silueta *Mănăstirii Nicula*, au vibrat în fața ospitalității oamenilor și s-au simțit pătrunși de pretutindeni de efluvii unei splendori mereu proaspete și în ascensiune. Oprindu-se în casa unor țărani, *Rafael Alberti* a spus pătruns de o nostalgie profundă: „Cîtă incantație latină e în acest sat și ce mult îmi amintește de locurile mele!“ Poetul va consemna amintiri mereu calde de la Nicula în cartea sa „Umbral de Rumania“, printre care și aceea a unui pat de mireasă din casa unei familii de țărani niculeni: „Părea un tron regesc, arătarăm noi. Patul unei regine. Iar în continuare, țărancă ne-a deschis un scrin cu lucruri de mină care, văzîndu-l, le-ar face invidioase pe toate fețele de măritat din cele șase continente“. Este vorba de cusăturile unei strănepoate

de a vestitei pictorițe *Maria Chifor* făcute pentru apropiata nuntă a fiicei sale.

Cei doi scriitori spanioli au subliniat în convorbirile cu noi că marele pelerinaj de la *Adormirea Maicii Domnului*, din 15 august al fiecărui an, este tot un semn de seamă al latinității noastre, fiindcă astfel de cinstiri sînt atît de proprii lumii mediteraniene. Cei doi oaspeți de departe ai Niculei au cunoscut și mai adînc vechea omenie a satelor noastre: „Cei din fruntea satului Nicula ne-au adus ca dar două icoane desăvîrșite, pictate în aur, azur și carmin“, pentru ca în continuare să se întoarcă și femeia în casa căreia au fost, cu două perini țărănești: „Vă rog să alegeți, ne îndeamnă suspinînd, luați-vă una, fiindcă vă veți reaminti mereu de mine“. Și tot ei au mai scris cu prisos de inimă și puritate lirică: „Miracolul amintirii satului Nicula se va reîmprospăta oricînd în noi, ori de cîte ori va fi o toamnă caldă și soarele va mîngîia icoanele pe sticlă pe care ni le-ați oferit, făcînd să zboare îngerii și

să ne suridă Fecioarele. De asemeni, nu e dat la toți oamenii să poată îmbrățișa un sat întreg. Și prin intermediul acestei cărți, prietenii voștri spanioli vă strîng în brațe“. De altfel, cei doi scriitori mi-au adresat în aceeași carte o scrisoare plină de dogorile interiorului lor.

În adevăr, toate efuziunile lirice ale toamnei coborîseră atunci în Nicula vestiților iconari.

Rafael Alberti a făcut cu prilejul vizitei la Nicula aprecieri de o consistență aparte referitor la arta icoanelor pe sticlă de aici, uimindu-l, printre altele, „relațiile de afunzime ale compoziției“, „unicitatea artei iconarilor niculeni, asocierile cromatice și forța artistică a icoanelor pe sticlă“. La un moment dat mi-a relatat cu un farmec elevat că se va feri să-i arate lui *Picasso*, cînd îl va întîlni, „aceste icoane niculene care-l premarg, fiindcă mi le va cere“. Rafael Alberti trebuia să meargă la Paris pentru a patrona, mi se pare, o masă în cinstea lui *Picasso*, prietenul

său din tinerețe. Tot cu prilejul vizitei sale la Nicula, Rafael Alberti ne-a desenat un cocoș cu dedicația „Para Ion Apostol i Maria Popesco, despues de esta tarde maravillosa en la aldea da los iconos — Afectuósamente Gherla, 13 — X — 1961. Maria Teresa Leon, Rafael Alberti“.

Și tot Rafael Alberti ne-a mai spus atunci că „șase continente și nu cinci s-ar mindri cu mîinile de aur ale minunaților iconari niculeni“, ceea ce constituie un omagiu cu multiple zone de iradiație adus artei icoanelor pe sticlă de la Nicula. Această apreciere a constituit un prilej de aleasă satisfacție și meditație pentru *Vladimir Streinu* care a poposit prin 1969, cu frumoasa-i doamnă și distinsă scriitoare *Elena Iordache* — Streinu, cu *Lucreția* și *Vasile Netea* la pelerinajul de la Sfînta Maria Mare din Nicula. Strălu-citul critic și poet a rămas fascinat de expresivitatea icoanelor de la Mănăstirea Nicula, de felul oamenilor și de tot ce vedea în jur. Mi-amintesc că o țărancă mi-a zis: „fată ce frumusețe de om s-a oprit la noi în sat! Cîine-i acesta? De unde vine?“ Și tot ea a continuat: „li frumos pre cum îi e gîndul de pe față“. Ulterior, Vladimir Streinu a venit prin aceste părți însoțit și de valoroșii săi prieteni *Șerban Cioculescu* și *Maria Cioculescu*, dînd împreună o mare prețuire artei țărănilor niculeni, strălucitorului port din-spre Năsăud și plenitudinii interiorului oamenilor din satele vizitate cu toată incandescenta inimii.

Vladimir Streinu a relevat din plin valoarea icoanelor pe sticlă transilvănene și deci și a celor de la Nicula. A insistat în discuțiile noastre asupra „compoziției pline de spirit și artă“, a „perspectivei cromatice instinctive“ a atîtor icoane pe sticlă cu *Nașterea Domnului*, *Învierea*, *Sfînta Treime*, *Pogori-rea Sfîntului Duh*, *Botezul*, *Cîna-de-taină*, *Sfîntul Ilie*, *Sfîntul Ion*, *Sfînta Maria* etc. A susținut nu numai o dată că „există o admirabilă artă a portretului în icoanele pe sticlă de la Nicula, pe care trebuie neapărat s-o vadă și s-o cunoască și cei de la facultățile de arte; să fie aduși aici“. În adevăr, avea în față un chip al sfintei Maria, cu virtuți portretistice neîntrecute; laconismul cromatic și al liniilor, la fel, uimindu-l. Era de părere că tocmai lipsa de studii plastice a acestor iconari, netrecerea lor prin fel și fel de „academicism“ le-a menținut „vigoarea, ineditul și prospețimea artei“.

În orice caz, Vladimir Streinu, călător îndrăgostit de Nicula și meleagurile someșene, socotea icoanele pe sticlă ca făcînd parte dintr-un bogat și nespus de valoros „esthesis carpato-dunărean“.

Pe la Nicula au mai trecut și alți călători de seamă. M-au încîntat printre altele aprecierile unui renumit fizician ca *Edward Wallace*, profesor universitar în Statele Unite ale Americii. Întîlnirea lui cu Nicula a constituit o sărbătoare și un fapt de neuitat. A

observat totodată de la început că sintem prin icoanele pe sticlă nu numai picassieni și chagallieni cu mult înainte de *Picasso* și *Chagall*, ci acești „formidabili țărani iconari ai Niculei“ au atîtea elemente „care antici-pează și arta unor Gauguin, Cezanne, Matisse și a altora“. Analizînd icoanele pe sticlă din biserica veche a Mănăstirii Nicula, a interceptat în ele atîtea elemente care-i premerg pe pictorii moderni și chiar ultramoderni, acordînd o prețuire aparte geniului plastic al țărănilor noștri. Edward Wallace a re-marcât cu insistență și cu o subtilitate particulară neîntrecutele valori ale artei icoanelor pe sticlă de la Nicula. Tot vestitul fizician mai sublinia în popasul de la Mănăstirea Nicula că „icoanele dumneavoastră pe sticlă vor fi elogiare în oricare parte a lumii“.

Artă icoanelor pe sticlă de la Nicula presupune totodată o frumusețe care stabilește un dialog cald și uman cu toate fațetele vieții noastre sufletești, o sensibilitate a tehnicii, o poezie densă, o ritualizare și armonizare din interior a planurilor compoziționale. Vocația umanistă și puritățile sufletești ale creatorilor acestora sînt evidente pentru oricine. Țărani de la Nicula au alimentat un climat estetic fără egal, arta lor constituind un nobil zbor spre soare.

ION APOSTOL POPESCU

știati că...

Apleacă-ți urechea; de nu, mi-o tai pe a mea.

Tribunalul întrunit cu cîțiva ani în urmă pentru a judeca jefuirea unei bănci la Courcun d'Anvis, în sudul Franței, l-a împiedicat pe industriașul Louise Sacre, 61 ani, să-și susțină argumentele, astfel că el și-a tăiat lobul urechii ca să le atragă atenția. Dar n-a reușit. Nu mai era nimic de făcut, în afară de acordarea primului ajutor, lucru făcut de soția sa.

Singurii care și-au impresionat ...pelicula au fost fotografi.

Cu calul pe scări

— Alice Cooper a făcut cadou unei doamne care îi era prietenă un cal viu; s-a prezentat cu el în galop urcînd cîteva scări în apartamentul acesteia din New York. Calul nu intră în lift. Neplăcîndu-i decorul, a distrus dintr-o lovitură de copită apartamentul înainte de a-l părăsi. Se încăpățîna să nu coboare pe scări, astfel că la fața locului a fost adusă o echipă întreagă de veterinari pentru a scoate patrupedul din clădire.

ȘEZĂTORI LITERARE

DIN PLOIEȘTIUL DE ODINIOARĂ

Vara anului 1942. 7 iunie. O șezătoare literară la Ploiești, cu participarea scriitorilor I. Minulescu, Coca Farago, Virgil Cărianopol, Ion Th. Ilea, Teodor Scarlat, Traian Lalescu, Victor George Dumitrescu, Matei Alexandrescu, George Dorul Dumitrescu, Ion Frunzetti, Al. Raicu și a unui grup de poeți, publiciști și animatori culturali locali: Simion Stolnicu, St. V. Ionescu, Florea Voican, Leonida Secrețeanu, H. Mărgineanu, Nicolae Dinu.

Publicul ploieștean iubitor de poezie umpluse pînă la refuz amfiteatrul fostului liceu „Petru și Pavel”. Șezătoarea s-a bucurat de un răsunător succes, manifestat în aplauzele entuziaste ale celor veniți să ia parte în număr atît de mare la acest festin al poeziei.

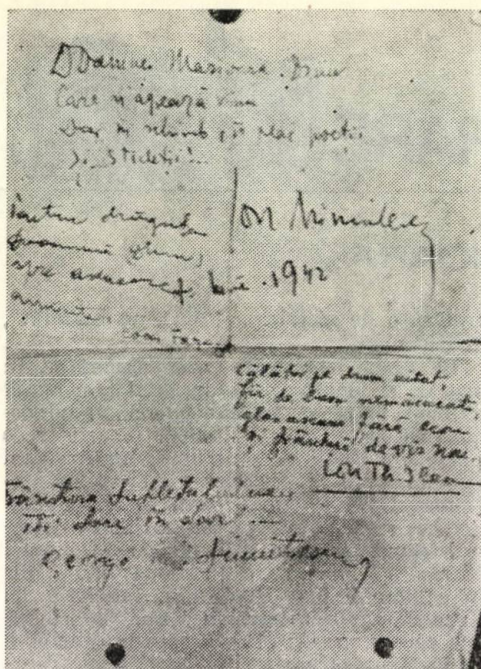
Minulescu a recitat atunci cu binecunoscuta-i vervă, captînd și fascînînd auditoriul, poeziile sale „Acuarelă”, „În orașul cu

trei sute de biserici”, „Cînta un matelot”, „Ultima oră”.

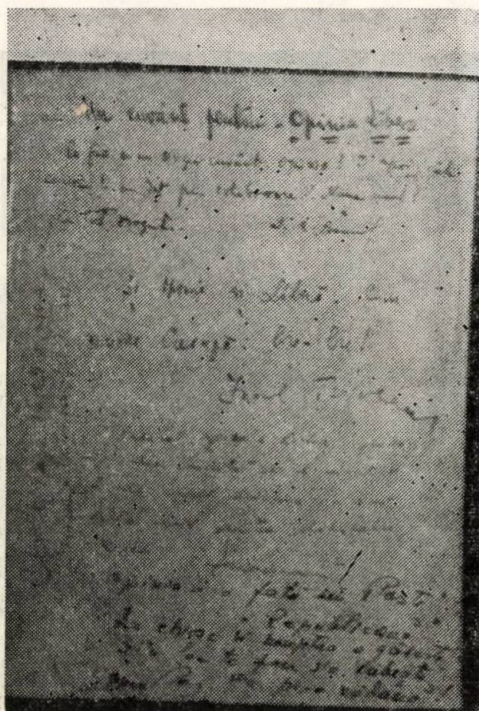
La agapa oferită de gazde oaspeților, în aceeași zi, ținută la restaurantul „La hanul galben”, patronat de Mănculescu, un cunoscut mecenat local al literelor și artelor, o parte din poezii prezentei oferă amfitrioniei lor, Marioara Dinu, soția publicistului ploieștean Nicolae Dinu, cîteva dedicații omagiale. Astfel, Minulescu improvizează către-nul rămas pînă astăzi inedit: „Doamnei Marioara Dinu / Care n-agrează vinu' / Dar în schimb îi plac poezii / Și... sticleții...!”. Coca Farago semnează în continuare rîndurile care urmează: „Pentru drăguța doamnă Dinu spre aducere aminte de la Coca Farago”, iar în josul paginii Ion Th. Ilea reproduce strofa: ... „Călător pe drum uitat, / fir de basm nemăsurat, / glas ascuns fără ecou / și frîntură de vis nou”. George Dorul

Participanții la șezătoarea din 7-VI-1972 din Ploiești

Dumitrescu notează laconic: „Stimatei Doamne Dinu cu imensul regret de a nu putea să fac un vers demn de domnia sa. Eu fac poezii numai în viață”, iar poetul Teodor

Scarlat nu uita să-și exprime gratitudinea față de amfitrioni în rinduri de vibrație sinceră, omenească: „Doamnei Marioara Dinu, cu respect mult pentru soțul său și cu multă dragoste pentru domnia sa, care, în afară de orice considerent de ordin moral, este o femeie frumoasă...”

Memorabilă a fost șezătoare literară organizată duminică 3 martie 1946, orele 10 dimineața, în sala teatrului „Roxy”, sub auspiciile revistei „de atitudine democratică” „Opinia liberă”, la care au luat parte I.A. Bassarabescu, Ionel Teodoreanu, Petre Bellu, Stan Palanka, C. Mihăilescu-Titus, Mircea Ionescu-Quintus, C.N. Dragomirescu, Cristel Tănăsescu, Ștefan Alexiu.

După o succintă, dar foarte interesantă trecere în revistă a evoluției romanului românesc interbelic, Ionel Teodoreanu și-a delectat publicul adunat în sala devenită neîncăpătoare a teatrului, cu câteva fragmente din cunoscutul său roman „La Medeleni”. În continuare, au fost ascultate lecturi aparținând celor mai importante specii literare: I.A. Bassarabescu, Ștefan Alexiu, C.N. Dragomirescu (schită), Petre Bellu (nuvelă), C. Mihăilescu Titus, Cristel Tănăsescu (poezie) M. Ionescu-Quintus (epigramă) Șezătoarea s-a bucurat de un viu interes din partea tuturor celor prezenți, iar ziarul local „Presa” nr. 78 din 11 martie 1946 consemna: „Asistența a răsplătit cu îndelungate aplauze pe cei ce i-au oferit două ore de înălțare și desfătare sufletească”.

La solicitarea lui Nicolae Dinu, redactorul responsabil al revistei „Opinia liberă”, I.A. Bassarabescu, Ionel Teodoreanu și Stan Palanka, și-au notat câteva gânduri dedicate publicației ploieștene. Le reproducem pentru ineditul și pitorescul lor, în convingerea că ele se adaugă ca o modestă contribuție cunoașterii trecutului nostru literar:

„Un cuvânt pentru „Opinia liberă”.

Ce face cu un singur cuvânt, „Opinia”? D’apoi, cite cuvinte ți-am dat prin colaborare? Numai unul?

Cu tot dragul”

I.A. Bassarabescu

„Și Opinia și Liberă. Cum spune Creangă: bre — bre!”

Ionel Teodoreanu

Stan Palanka improvizează spiritualul catren de mai jos:

„Opinia-i o fată din Ploiești
Republicană

La chioșc și noaptea o găsești
Și-n loc te face s-o iubești
Ca pe-o vădană!”

Șezători literare în Ploieștiul de odinioară. Prețioase relicve ale trecutului, ce revin în memorie astăzi, evocând chipurile învăluite în aburii amintiri, ale lui I. Minulescu, Ionel Teodoreanu, I.A. Bassarabescu, Stan Palanka.

MARIUS POP

MARI NOSTRII SCRITORI în autografe

CĂRȚI CU AUTOGRAFE ÎN BIBLIOTECA POETULUI CORNELIU MOLDOVANU

Printre scriitorii tradiționaliști ai literaturii române, se numără și Corneliu Moldovanu. Născut în anul 1883 la Birlad, format în ambianța literară a Iașului, unde și-a continuat studiile liceale, fiind apreciat de dascălii săi de la *Liceul Internat*, printre care amintim pe Calistrat Hogaș și G. Ibrăileanu, poetul, pe numele său adevărat, Corneliu Vasiliu, a simțit o atracție irezistibilă spre arta extrem de grea a scrisului. Încercările mărunte și sporadice, pe care le-a publicat în presa literară birlădeanu, promiteau, încă dintru început, în persoana lui Corneliu Moldovanu, un autentic și viguros talent. Soseala în București, cu scopul de a-și termina studiile, a fost de bun augur, deoarece, aici, are posibilitatea să se desfășoare plenar. Cunoaște pe Nicolae Iorga, Titu Maiorescu și Mihail Dragomirescu, care vor exercita, fiecare în parte, influențe pozitive asupra tinărului dornic de cultură. Începe să colaboreze la *Semănătorul*, *Convorbiri critice*, *Falanga*, *Ritmul Vremii* și la alte reviste, care îl impun atenției criticii și publicului cititor. Volumele sale de poezie, proză și critică teatrală, în general, au fost bine primite de critica literară a vremii. Privită din prezent, opera lui Corneliu Moldovanu, la un examen riguros, rezistă, tocmai datorită autenticului și firescului, ce transpiră din fiecare pagină. Fără îndoială, că autorul ar fi putut să persiste și mai mult în conștiința posterității dacă și-ar fi lucrat cu mai multă grijă și sacrificiu textele literare. Intenția noastră, mărturisită încă din titlu, este de a analiza autografele primite și date de Corneliu Moldovanu. Desigur, datorită poziției sale sociale și îndatoririlor obștești, pe care le-a avut în răstimpul 1883—1952 autorul romanului *Purgatoriul* s-a bucurat de stima și aprecierea confrăților săi. În autografele primite, se constată cum fiecare emitent caută să-și gratuleze, evident, sincer, colegul, directorul, președintele sau discipolul. Analizate în întregime, aceste însemne pe carte, relevă ceea ce semnifică în epocă poetul Corneliu Moldovanu. Fiecare încearcă prin aceste timide vocale așternute, de obicei, pe foaia de titlu a cărții, să-și exprime

sentimentul de prețuire și recunoștință pentru cel ce îi fusese favorabil în vreo împrejurare. Alții, și aceștia sînt cei mai mulți, îi trimit cărți cu autografe, datorită faptului că opusculile sale, nu prea multe la număr, i-au delectat, le-au oferit momente de adevărate revelații, i-au entuziasmat, incitîndu-l la meditație asupra rosturilor vieții. Unii își amintesc de vechi colaborări la *Făt Frumos*, revista de la Birlad, ce era un satelit al *Semănătorului*.

Revenindu-mă Corneliu Moldovanu, autorul Cartii Critice, al Cărții Scurte și al Purgatoriului, cu entuziasm, prădarea a cîmpurilor literare alina cu mine și de bălgă repetat și în tot ce mi se dăde—de al pe care mi se dăde și a chinului.
16 Febr. 1948 S. A. Andreescu

Remarcăm numărul mare de autografe primite de poet de la *Ion Pillat*, cu care era prieten, de la *Perpessicius* și *Liviu Rebreanu*. Lecturate cu atenție, integrate fenomenului literar al epocii, aceste vocale pot sugera anumite interpretări, desigur, juste, privind *omul* și *opera* scrisă de Corneliu Moldovanu. La autografele primite de poet, se mai adaugă două primite de domnișoara Julieta Bădescu, care va deveni soția lui Corneliu Moldovanu, de la *Ionel Teodoreanu* și *Octav Dessila*. Cele șapte autografe oferite de poet viitoarei sale soții, sînt pline de farmec și poezie, îmbietoare și dezmiardătoare. Constituie mărturii sincere, gânduri alese și sentimente înalte față de respectabila doamnă Julieta Moldovanu. La cele o sută de auto-

grafe, existente în biblioteca poetului, se mai adaugă autograful lui N. Iorga pe volumul *Conferențe italiene sula natione romena*; a lui E. Lovinescu pe romanul *Mite*; a lui Gib Mihăescu pe romanul *Rusoaica*; a lui Victor Eftimiu pe poemul *Înșirate Mărgărite* și *Vulturul de argint*; al lui I.E. Toronțiu pe opul *Pagini de istorie și critică literară*; a lui Zaharia Stancu pe volumul de traduceri din *Serghei Esenin*; a lui A.T. Stamadiad, pe cărțile *Din trîmbițe de aur* și *Traduceri din Baudelaire*; a lui Radu Boureanu pe volumul *Sbor alb*; a lui Jean Livescu pe tomul *Treizeci de piese de teatru*; a lui Șerban Bascovici pe volumul de traduceri din Baudelaire, precum și autograful lui Corneliu Moldovanu pe volumele *Pe-aceia nu se trece* (în colaborare cu Mircea Rădulescu), *Cîntarea Cîntărilor*, *Fluturii*, *Negățulor de arome*, *Autori și actori* și *Sărbătoarea pînii*. Aceste cărți cu autografe se găsesc, astăzi, în biblioteca Muzeului Literaturii Române, donate de doamna Julieta Moldovanu. Revista *Manuscriptum* a publicat în numărul 1 din 1970 autograful lui Gib Mihăescu către Corneliu Moldovanu, celelalte sînt inedite. Strînse la un loc, aceste însemne, uneori deosebit de prețioase, ar putea constitui un corpus de documente de istorie literară, interesant și eficient îndrumar de investigare a relațiilor dintre scriitorii noștri, precum și cei străini, cu care au venit în contact. Valoarea estetică, în cazul autografelor, este minimă. Valoarea informațională și documentară este considerabilă, deoarece clarifică și justifică unele aspecte necunoscute din viața cărților și a celor ce le scriu. Considerăm, că autografele din biblioteca poetului Corneliu Moldovanu, prin frumusețea lor, prin cantitatea de informații inedite pe care le cuprind, precum și prin numărul destul de mare de imagini, în care ni se înfățișează poetul, vin să contureze cu exactitate profilul admirabilului prelucrător al *Cîntării Cîntărilor*.

O PRIETENIE RARĂ: CAMIL PETRESCU — NICOLAE BAGDASAR

Colegi de universitate, apropiați prin structura sufletească, admiratori desăvîrșiți a ceea ce este durabil, împărtășind aproape aceleași convingeri estetice și filosofice, întîlnindu-se adesea în cercetările lor, cei doi filosofi cărturari au fost sortiți ca în decursul existenței lor să comunice și pe calea însemnelor pe carte, care, în situația de față, nu sînt simple amabilități sau convenționalisme, ci autentice frînturi de afecțiune și prețuire. Observăm în construcția autografelor date de Camil lui Bagdasar o identificare comună. Dacă pe unul din opurile sale întîlnim următoarea sintagmă *Lui Bagdasar cu adîncă afecțiune*. Camil Petrescu. (Patul lui Procust, Buc. f.a.), pe celelalte, gînduri

CAMIL PETRESCU

MODALITATEA ESTETICĂ A TEATRULUI

PRINCIPALELE CONCEPTE
DESPRE REPREZENTAREA
DRAMATICĂ ȘI CRITICA LOR

BUCUREȘTI
FUNDATIA PENTRU LITERATURA ȘI ARTA ROMÂNĂ
22, Bulevardul Lăpuș, Cluj-Napoca

12 Februarie 1971

și sentimente se vor înmulți, luînd fel de fel de turnuri: *Lui N. Bagdasar una dintre cele mai frumoase întîlniri în cultura românească, una dintre acele prietenii care te consolează de urciunile vieții intelectuale de la noi. Camil Petrescu. 15 mai 1936 (Teze și antiteze. Buc., f.e.); altelei autorul transmite prin intermediul autografului ideea cărții: Dom-*

CAMIL PETRESCU

ULTIMA NOAPTE DE DRAGOSTE INTÂIA NOAPTE DE RĂZBOIU

roman

EDITIA A DOUA

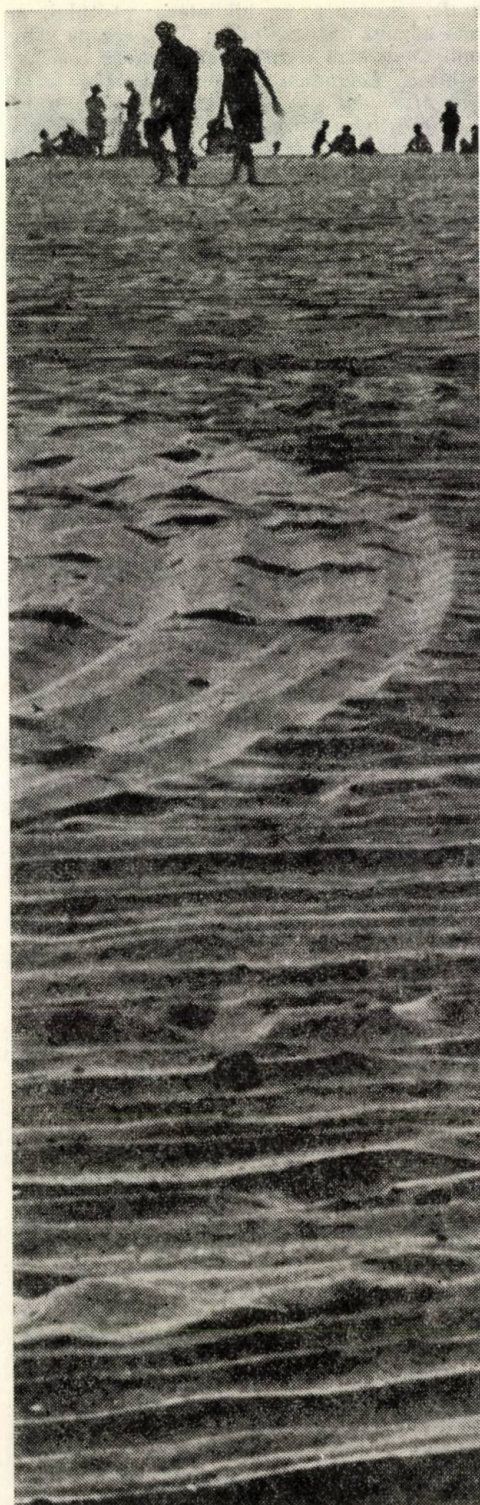
BUCUREȘTI
EDITURA „CULTURA NAȚIONALĂ”
2, PASAJUL MACCA, 2

Domnule N. Bagdasar, aceste carte conține o frumoasă și interesantă descriere a universului din timpul războaielor din secolul al XX-lea. Este un autograf deosebit de interesant. Camil Petrescu

Lui N. Bagdasar
 una dintre cele mai
 frumoase creații în
 cultura românească
 una dintre acele
 prieteni care te
 TEZE ȘI ANTITEZE
 cămărează de
 răsunările vietii
 intelectuale de C.
 nu
 Camil Petrescu
 19 Mai (a) 6

nului N. Bagdasar care va înțelege și va ierta așa cum și cu cel ce semnează cartea — filosofia vietului Mitică împreună cu cea mai aleasă prețuire. Camil Petrescu. (Mitică Popescu. Buc., 1928); uneori își ironizează propria creație. Lui Bagdasar cu dragoste, această carte care compromite deopotrivă călătoriile ca și ideologia autorului. Camil Petrescu. (Rapid-Constantinopol-Bioram. Buc., 1933); constantă este prețuirea autorului pentru prieten: Lui N. Bagdasar cu ciudă că a găsit puține greșeli (de tipar firește), cu admirație pentru neobosita lui activitate, cu aleasă afecțiune a scrisului său rar. Cu prietenie. Camil Petrescu. (Modalitatea estetică a teatrului. Buc., 1937); Lui N. Bagdasar cu admirație pentru filosof și dragoste pentru prieten. (Danton. Reconstituire dramatică. Buc., f.a.; participă intens la viața precară a filosofiei: Prietenului Bagdasar în vremurile acestea de „filosofie”, care se vinde cu porția în foileton de gazetă, o dată cu un bon de cumpărat, cu reducere, cremă de ghețe. Camil Petrescu. (Eugen Lovinescu sub zodă seninătății imperturbabile. Buc., 1933); un autograf rememorează aspecte din timpul studenției: Domnului N. Bagdasar, această carte care ar putea să-i amintească de atmosfera universitară din ajunul războiului, când ne întâlneam, de atâtea ori, în aceeași bancă. Odată cu întreaga afecțiune a autorului. Camil Petrescu. (Ultima noapte de dragoste întâia noapte de război. Buc., 1931); în altul reproșuri de a fi păcătit contra iubirii de înțelepciune: Domnului N. Bagdasar acest crunt păcat împotriva filosofiei. Camil Petrescu. (Suflete tari, Buc., 1925). Emoționante și, totodată, sincere semne de stimă și admirație, aceste autographe întregesc și mai bine raporturile dintre cei doi iluștri cărturari — filosofi.

NICOLAE SCURTU

hotul de cîntece

Plouă mărunț și des și Burcă privește afară prin geamul deschis și se plictisește. Se plictisește pentru că el știe că de cînd e lumea, la începutul verii ploile sînt rezezi. Plouă ce plouă, și deodată cerul se face senin, mai albastru decît pînă atunci, de parcă ploaia l-ar fi spălat mai întîi pe el și abia după aceea s-ar fi lăsat asupra pămîntului. Burcă se gîndește cum s-ar putea să plouă în sus și-i vine să ridă. Și-a terminat harta pe care a avut-o de desenat la geografie și ar ieși afară, dar ploaia îl împiedică. Într-o vreme stătuse, dar el își colora desenul și n-a putut pleca. Acum picăturile vin din nou, legînd pămîntul de cer printr-o pînză mișcătoare de apă. Și nici măcar nu are de învățat o poezie. Parcă dinadins nu li s-a dat la română o asemenea temă. Simte o plăcere deosebită să recite. Avînd o astfel de preocupare, n-ar mai sta cu ochii ațintiți la pomii din fața ferestrei urmărindu-i cum se scutură din cînd în cînd, în adierile molatice ale acestei după-amiezi. Își asprijină coatele de marginea mesei, apoi își așează bărbia în palme și începe să se gîndească. În ultima vreme a avut numai necazuri. „După cite ai făcut, premiul pe anul ăsta s-a dus pe apa sîmbetei!” i-a spus mamă-sa, cu o zi în urmă, fără să-l privească. „Ești om în toată firea și nu te lași de rele!” Vorbele ei îi sună și acum în urechi. „Om în toată firea...” gîndește Burcă. E adevărat că a făcut cîteva boroboate, dar asta nu înseamnă că o să piardă unul din cele trei premii. De fapt nici nu știe de ce oamenii cu adevărat mari, numesc „boroboate” anumite fapte ale copiilor. Pe la jumătatea clasei a doua, după ce întrebarea l-a chinuit cîteva zile și nopți în șir, în timpul unei dictări despre anotimpuri, a lăsat tocul jos și l-a întrebat pe profesor:

- Cum vin zilele, domnule învățător?
- De ce, Burcă?
- Așa; vă întreb și eu, pentru că singur nu mă pot lămuri.

— Dar tu cum crezi că vin? a zis învățătorul și Burcă a gîndit în aceeași clipă: „Nici el nu știe, de-aia mă cercetează pe mine!”

— Păi, vin și se duc. Stau o zi și se duc. Bunăoară, astăzi la noi e miercuri, înseamnă că la Poiana-Lacului e joi, pentru că dintr-acolo vin zilele, iar la Baldovinești e marți. Ziua stă o zi în fiecare sat și pleacă mai departe...

Cîteva clipe, numai cîteva, în clasă pluti o liniște nefirească. Primul care a început să ridă, a fost chiar Mitică, colegul lui de bancă. După el, la fel ca la ora de muzică — învățătorul ridică o nuieluse și toți încep să cînte —, un hohot aproape răutăcios zgudui pereții. Burcă le-a privit chipurile cu nedumerire. La plecare s-a ascuns după magazia școlii și a rămas aici, pînă ce s-a convins că nici un copil nu se mai află în curte. Abia atunci și-a părăsit ascunzătoarea. Cînd a ajuns acasă, maică-sa l-a privit într-un mod ciudat.

— Și zii așa; zilele stau ce stau într-un sat și pleacă mai departe. Trebuie să ai mare noroc să te uite ăștia cu care ești de-o seamă, altfel au să ridă toată viața de tine!...

Într-o altă zi, nu-și mai amintește dacă era într-a treia sau într-a patra, tot la o oră de compunere, l-a pus învățătorul să-i citească tema pe care a avut-o pentru acasă. Cu cităva vreme în urmă făcuseră o excursie. Aproape de prînz au poposit la moară. Despre popasul ăsta le-a dat învățătorul să scrie. A amintit și el despre oameni și despre culoarea aurie a boabelor de grîu, dar mai în fugă. Restul, mai bine de două pagini de caiet, a scris despre pulberea albă, delicată, care îndulcea toate contururile și din pricina căreia pînă și pînzele de păianjen păreau o horbotă ca din basme. Despre păianjenii ascunși prin colțurile morii a scris mult, mult de tot. Se întreba dacă au cumva rude în afara morii, căci dacă ar fi avut, existau desigur neajunsuri în relațiile lor de familie; un păianjen gras, pudrat, obișnuit să mănînce muște acoperite cu făină, trebuie să se simtă prost la masa unui văr unde musca e servită fără nici o garnitură, iar fiecare doamnă trebuie să fie pe drept cuvînt scandalizată de înfățișarea celeilalte. A mai scris și despre broaștele care vin noaptea, cînd moara dormea, tocmai din bălțile Ialomiței și înălțîndu-se pe picioarele din spate privesc pe geamurile uitate sau lăsate dinadins deschise. A povestit cum au vorbit între ei doi domni broscui mari și umflați ca puhoaiile primăvara, și cum au urcat scările morii pînă sus, acolo unde dormeau păianjenii aceia albi. Spre surprinderea tuturor, Burcă a primit un zece la compunere și toți copiii i-au purtat din ziua aceea o stimă deosebită.

— E adevărat că ai să te faci poet? l-a întrebat Rodica, o fată oacheșă și cu nasul cîrn, într-o recreație. Nu se aveau prea bine împreună, din pricina unui motan tărcat

pe care îl dăscălise cam aspru într-o zi din pricina unui pui de porumbel, fără să știe că motanul era slăbiciunea ei. Privind-o fix, băiatul și-a înălțat umerii.

— Dacă nu mă răzgîndesc cumva, cred că am să mă fac călător vestit.

— Și pe unde ai să umbli, mă rog?

— Prin lume. O să-mi iau un carnetel cu mine și o să scriu despre...

— Despre păianjenii de prin mori, îi aruncă fata peste umăr.

— Poate că și despre ei, dar cu siguranță că despre motanii târcați pe care nu-i pot suferi, voi scrie!

— Burcă...

Dar asta nici nu era numele lui adevărat. În catalog era trecut Radu Dumitru. Cu cel pe care-l avea acum se alesese vara trecută. Toată vacanța mare, din zori și pînă seara tîrziu se ținea după taică-său la atelierul mecanic. Pasiunea lui cea mai mare erau tractoarele. Cum i se ivea un prilej, cum se

cocoța sus, alături de cel care-l conducea și dacă omul nu s-ar fi oprit decît la marginea lumii băiatul ar fi fost tare încîntat. Într-o noapte l-au luat să vadă cum se ară pe întineric. O clipă n-a închis ochii. Cînd s-a întors acasă, mamă-sa l-a luat la zor:

— N-ai amețit tot ducîndu-te și întorcîndu-te? A clătinat din cap. Ce ți-o fi plăcînd ție atît de mult, ca să pierzi o noapte de somn?

— Numai să vezi dumneata cum împing tractoarele întinericul pînă la marginea pămîntului!

Și cu toate astea marea lui slăbiciune rămîn caii. Din vina lor a primit și numele ăsta nou. Numai că de grajdurile cailor nu te poți apropia cu aceeași ușurință ca de atelierul mecanic. Nu-l lasă Gheorghe Avizonte să pună șaua pe un murg care-i place lui, și pace bună! Și cite n-a făcut ca să-l înduplece. L-a rugat, l-a ajutat să-i ducă la Ialomița, ba i-a cumpărat și două pachete de țigări, dar tot degeaba! Avizonte nu se

lasă înduplecat. Și-i mai e și unchi după una și alta. Într-o după-amiază l-a găsit dormind. S-a strecurat pe ușa dată de perete și s-a apropiat cu sfială de murg. Animalul a nechezat ușor, de parcă pe el îl așteptase până atunci și văzându-l se bucura nespus. Băiatul s-a închipuit cu o tavă de jeratic în mână și punându-i zăbala în gură i-a spus să meargă pe virfuri, ca să nu-i simtă omul care dormea sub un frasin pe un braț de lucernă. Calul a nechezat în semn că l-a înțeles și Dumitru s-a trezit în spinarea lui. A pornit într-un trap ușor spre Poiana-Lacului, poate în întâmpinarea zilei de joi. Cine știe... S-a întors o dată cu seara. Nimeni nu-i bănuia plecarea.

— Pe unde mi-ai umblat, mă, Burcă? L-a întrebat Gheorghe Avizonte. Omul avea vorba răstită, dar ochii îi trădau bunătața firii.

— Mi-am alergat umbra călare, nene, a răspuns copilul și a început să ridă.

— Burcă... a mai zis o dată omul și Burcă i-a rămas numele. Toți îl strigă așa, până și mamă-sa. Ceea ce nu poate pricepe el, este cum de i-a născocit unchi-său și cine l-a auzit spunându-i așa, pentru că în clipa aceea în preajma lor nu se aflau decît salcîmii ogrăzilor și seara...

Afurisită ploaie, nu se mai oprește o dată. I-au amortit coatele, de nici măcar palmele nu și le mai poate mișca. Dacă s-ar isprăvi mai curînd această nesfîrșită cădere de picături mărunte, s-ar duce pînă acasă la Rodica să-și ceară iertare. Din pricina acelor afurisite de vrăbii galbene nu vorbește de trei zile cu el, cu toate că i-a promis toți porumbeii pe care-i are. „Numai o pereche îmi opresc, ca să am de prăsilă. „Dar fata îi întorsese spatetele și începuse să plîngă din nou. Și-ar fi oprit un porumbel și-o porum-

biță dintre cei voiajori. I se frînsese inima cînd i-a spus ce are de gînd să facă, dar ca s-o împace ar fi dat orice. I-ar fi oferit și ultima pereche, numai să n-o mai vadă plîngîndu-și vrăbiile cîntătoare. Dacă ar fi știut că se supără atît de tare... E adevărat că aveau un glas la fel de frumos ca al privighetorilor, dar parcă privighetorile nu cîntă mai frumos cînd zburdă noaptea prin tufișuri? Așa și canarii ei. Și la urma urmei, nu trebuia să vină cu ei la școală, închîși în colivie ca să se laude cu ce are. Putea să și-i țină acasă pînă se satura de cîntecl! Nimeni n-ar fi știut-o. Dar așa sînt fetele, lăudăroase. O zi întreagă s-a ținut după ea s-o facă să-și uite de colivia cu cîntece. Înainte de ultima oră, a luat și-un patru la istorie din pricina asta, i-a spus că o cheamă taică-său pînă afară. Cum a văzut-o ieșind, a deschis porțița, a prins păsărelele în palmă — erau așa de speriate încît se cuibăriseră amîndouă în căușul palmei lui — le-a dus pînă lîngă fereastră și le-a dat drumul. Poate că s-au oprit în vișinul de lîngă geam sau poate că s-au dus mai departe, să cînte în frasinul lui Gheorghe Avizonte. Cine știe. Dirigintele i-a spus că o să-i scadă nota la purtare. Să piardă oare premiul din pricina asta?...

Peste caietul deschis în fața lui, o rază palidă de soare desenează cercuri aurii. Încearcă s-o alunge cu mîna, dar nu izbuteste. Asta înseamnă că ploaia s-a terminat și poate pleca să-și ceară iertare de la Rodica și, dacă vrea, pînă în seară să-i înjghebeze cîteva cotețe pentru porumbeii lui, chiar și pentru cei voiajori. Fata trebuie să-l ierte pînă în cele din urmă și poate că o să renunțe la ei. O să-i spună numai:

— M-ai cam supărat, Burcă...

CONSTANTIN GEORGESCU

epigrame

Revistei craiovene

Mai gust și eu și-neă din plin
Din „Ramurile” din Craiova,
Dar tocmăi de aceea, din Moldova
Simt că au gust de... Pir și de Pelin.

Lui M.R.I.

În librării mai apăru o carte
De Mircea Radu Iacoban.
De ce se cheamă ea „Departă”?
Fiindcă așa e... de roman.

Unui epigramist

Nu vreau desigur să te măgulesc,
Da-mi place epigrama ta enorm.
În fiecare seară o citesc...
Și știi ce repede... adorm!

Unui scriitor bahic

Atît de mult „nectar” el a băut
— Așa e patima, bătu-o-ar vina —
Încît și-aici, în scoarțele de lut,
Îl urmărește bizînd albina.

Unuia care susține rubrica sportivă la o revistă literară

E ziarist sportiv de perspectivă,
Nu cum cred unii. Bunăoară,
A redactat cronică sportivă
Și-a făcut.... febră musculară.

PETRU NECULCE

anecdote cu oameni celebri

Oscar Wilde obișnuia să noteze efectul povestirilor sale asupra publicului, înainte ca ele să fi văzut lumina tiparului. Relata subiectul navelor în cursul vreunui dejun și înregistra apoi reacțiile auditoriului. Se întâmpla de multe ori chiar să le adauge textului său, transformându-le, bineînțeles, cu verva-i binecunoscută. Într-o zi, auzind un spirit foarte bun, îi spune pictorului Whistler, care ședea lângă el:

„Aș fi vrut să fac eu spiritul ăsta!“.
Whistler îi răspunde cu o ironie perfidă:
„Dar îl vei face, dragul meu!“

Se știe că Antoine a cerut ca în Franța să se reintroducă fluierăturile în teatru. Publicul francez a dat apoi următoarea definiție fluierului: „Mic instrument de fier, os sau lemn, cu care se joacă copiii și care servește pentru corijarea autorilor dramatici“.

Ampère relatează odată, într-un cerc restrâns, cazul unei întregi familii din Anglia care, suferind de daltonism, vedea totdeauna verde în loc de roșu.

„Bieții oameni — reflecta celebrul fizician — n-au văzut niciodată cireșele coapte“.

Superstițiile nu se exclud din preocupările marilor scriitori, dintre care foarte mulți s-au dovedit a fi sub teroarea malefică a numărului 13. Astfel, Gabriel d'Annunzio își data „12 + 1“ orice scrisoare expediată în a treisprezecea zi a lunii. Această teamă au manifestat-o și Victor Hugo, Dumas-père, Balzac, Musset, T. Gauthier și Sully-Prudhomme, care nu au consimțit niciodată să se așeze la o masă cu 13 inși.

În schimb, același număr a purtat noroc multora; astfel Elian J. Finbert a luat la un 13 mai cel de-al treisprezecelea premiu decernat de un comitet format din 13 membri.

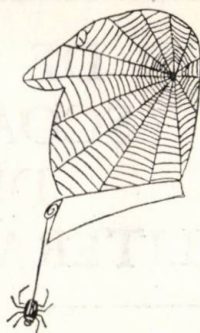
Readucere la viață după 10.000 de ani de congelare

Au fost readuse la viață bacterii înghețate în ghețurile antarctice de cel puțin 10.000 de ani și posibil de sute de mii de ani; acestea au început să se reproducă, raportează Fundația Națională de Știință a SUA în 1975. Bacteriile nu au fost identificate ca aparținând vreunui tip cunoscut azi, și nu se știe dacă sînt dăunătoare omului. Au fost descoperite în mostrele de sol înghețat luate de oamenii de știință de la o adîncime de 250—1.400 picioare, în Antarctica. Cînd bacteriile au fost puse într-un mediu fluid hrănitor, multe dintre ele au înviat și au început să se miște iar unele chiar să se reproducă. Altele au trăit dar nu și-au recăpătat procesul de reproducere.

Descoperirea aparține Dr. Roy E. Cameron și Frank A. Morelli împreună cu Institutul de Cercetări Darwin din California și Laboratorul Tehnologic de Propulsie în Jet. Oamenii de știință au afirmat că descoperirea mărește șansele de existență a vieții pe Marte și pe alte planete ale căror atmosferă aparent nu mai poate adăposti viața în forma cunoscută pe pămînt. Pentru 1976 s-a planificat o explorare cu o rachetă fără om la bord pe Marte, explorare care a avut deja loc. Oare monstrele de sol înghețate de pe suprafața planetei vor putea fi tratate cu succes pentru a face să reinvie urmele de viață care ar fi existat odată pe Marte?

evrica!

Bărbatul care are o mină de fier afirmă adeseori că-și bagă mîna în foc pentru nevastă-sa.

Era un domn între două vîrste: cea din dreapta avea 18 ani, cea din stînga 19.

Dacă îi cîntî în strună nevestei faci din ea vioara-ntîi.

S-a căsătorit cu Făt-Frumos pentru că îi plac basmele.

Bărbatul își face nod la cravată ca să nu uite că este legat de femeie.

Cînd strănută șeful tău să zici mersi.

După cum afirmă soția lui, a avut și el un cuvînt de spus: la ofițerul stării civile.

Nu contează că ești crescut în puf; să nu fie de gîscă.

Struțul își bagă capul în nisip ca să fie ancorat în realitate.

Ochii care nu se văd se uită — după alții.

Pentru că vînzătorul mi-a oferit un singur pantof, mi-am dat seama că am de-a face cu un om fără pereche.

Profesorul inspira atîta respect, încît și scaunele se ridicau în picioare.

Altădată cine copia o psaltire rămînea în istorie. Eu am copiat la istorie și n-am rămas nici în clasă.

Băieții poartă părul așa de mare ca să-și ascundă mai bine gîndurile rele.

A băut tot coniacul și i-au rămas cinci stele în cerul gurii.

Pe postul de director a fost angajat un om de zăpadă, dar să vezi minune! Asta cînd a dat de căldură nu s-a mai topit.

Într-o ședință ținută la ecuator și eu aș „sparge gheața”.

Dacă vrei să-l enervezi pe un medic, cere-i în fiecare clipă cîte un calmant.

ION VELICAN

maxime și cugetări

Reacțiile cîte unor scriitori consacrați:

— cînd are succes un tînăr poet: „Nu e grav! Se însoară curînd și-i trece!”

— cînd are succes un tînăr prozator: „Nu ne privește! Noi scriem acum piese!”

— cînd are succes un tînăr dramaturg: „E primejdie mare! Pe el, fraților!”

Publiciști maturi, cînd creștem un element tînăr înseamnă că investim în el un capital, iar cînd învață meseria și ne ia locul, ne primim dobînda.

Bătrînul maestru, către niște critici tineri: Dacă nu vreți să mă lăudați, măcar înjurați-mă. Numai nu mă ignorați.

Anecdota: inteligența prostului.

Calamburul: prostia inteligențului.

Umor „util”? Umor „gratuit”? Sînt bune ambele, dacă au și haz.

Stă. Se mai odihnește puțin că a obosit de atîta lene.

Pamfletarii buni sînt răi.

Cunosc un publicist care, fiindcă e rău, se crede pamfletar.

Am ținut să scriu și eu, conform modei, maxime și cugetări (... mai numite: panseuri, aforisme, sentințe, reflecții, paradoxe) a căror singură calitate — cînd exprimă doar banalități sau locuri comune și n-au nici un haz — e că sînt scurte.

C. CRISTOBALD

DE LA ȘCOALA DE LITERATURĂ

... Se băga în viitorii scriitori untură de pește. Era la modă. Se administra și drojdie de bere spumată, o linguriță înaintea fiecărei mese. Ne îngrășam văzînd cu ochii, doar operele noastre literare rămăneau încă deficitare calitativ. Alexandru Hoajă directorul nostru adjunct și mai ales politic, era foarte afectat de fiecare suferință a noastră a elevilor. Era un bărbat robust, cu fața cioplită parcă în cremene, neam de țărani neaoși, dar cu niște priviri dulci ca mierea. Ne iubea pe toți ca pe copiii săi, ne învăța marxism, despre care mulți dintre noi auzeam pentru prima oară — dar ne învăța în așa fel încît înțelegeam uimitor de ușor ceea ce ne spunea. Acum tovarășul Hoajă e un veritabil profesor de marxism-leninism, și răspunde de soarta culturală a unei părți a Capitalei. Mulți dintre noi îi datorăm clarviziunea, dragostea de viață pe care ne-a insuflat-o cu modestele sale puteri de pe atunci. De multe ori se opunea unor metode brutale de a detecta și eticheta clasa socială din care făceam parte.

— Fiu de mic burghez!, striga vre-un inchi-zitor de ocazie.

— Fiu de învățător, cinstit și sărac, replica Hoajă. Merită să devină scriitor dacă poate! Lăsați-l să învețe.

... În masa aceasta de viitoare eventuale celebrități literare se perindau multe celebrități veritabile pe care pe vremea aceea noi nu le vedeam încă. Venea Ioachim Botez, belferul nostru drag, etalîndu-și burta proeminentă și bretelele englezești.

— Coane Rusalime, ai nume frumos dar de unde coane Rusalime?

— Păi eu sînt Rusalin nu Rusalim îngînam eu.

— Deci vii de la sărbătoarea rozelor, de la romani, pe românește de la Rusalii, coane Rusaline. Bravo! Da' știi ce înseamnă că ai dat de bucluc?

— De ce maestre? Am făcut ceva rău? Știu bineînțeles. Am dat de necaz.

— Bucluc pe turcește înseamnă c...!

Adică ai dat peste el, ai călcat în el.

Multe ne învăța bunul nostru Ioachim Botez. Așa era acest scriitor pe nedrept uitat de către noi. Ne învăța de unde se trag cuvintele. Habar n-aveam noi — copiii războiului — că de pildă a desmierda însemna inițial în franceză a curăța de ... bucluc pe nou născuții, ori că numele Carabăț (din care aveam un exemplar chiar între noi — azi peliculist) nu înseamnă altceva decît băț negru în turcește. Și așa mai departe, meticolos dar cu seriozitatea vechiului profesor îndrăgostit de meserie. Mai venea pe la noi Victor Eftimiu — veșnic tînăr și fericit — cu pălărie tot englezească și cu papillon la cămașă albă. Ne ținea lecții de dramaturgie și se uita după colegile noastre mai nurlui cu multe înțelesuri... Odă limbii române încă nu apăruse dar din felul său de a fi se prevedea lîmpe de că nu peste mult o să creze acest volum de sonete.

— Mi-a zis Mihai Dragomir să-ți citească „Puiul de moț” — mi-a zis maestrul. Mi-a plăcut. Dar cuvîntul a „aburca” nu există în limba română, cu excepția cărții tale, iubite coleg. Eu ce era să zic Știam că la mine în sat acest cuvînt se folosea dar nu-l puteam jigni pe maestru. Marea mea fericire a fost să beau o cafea la sediul Editurii Tineretului de pe „Nicos Beloianis” cu maestrul și cu Valeria Boiculesi redactorea mea de carte (cum îi spuneam noi: Cavaleria Boiculesi — că multe cărți mai scotea pentru alții!)

... Și iată se împlinește peste un sfert de veac de cînd cei aproape 60 de absolvenți ai Școlii de literatură ne-am împrăștiat ca potîrnichile pe tot cuprinsul țării. Mulți dintre noi existăm ca scriitori, am scos cărți de sub teascurile tipografiilor, alții au scos butoaie de vin de sub teascurile cele lumești și mult dureroase ale lacrimilor din ciorchini... Unde o mai fi oare Nicolae Ungureanu, băiat cu început de chelie intelectuală încă de mic, care la apariția primei mele cărți în 1954 (*Puiul de moț*), văzînd că pe banii luați de la editură mi-am cumpărat

în sfârșit un costum ca lumea, mi-a închinat următoarea epigramă recuperată după atîta ani datorită memoriei bunului meu editor și coleg de breslă G.D.Vasile, sau cum îl ziceam noi Ghedeul:

*Mureșene Rusaline
Cînd te văd îmi pare bine,
Dar cînd văd volumul tău
Și-l citesc... îmi pare rău!*

Așa era în vremurile acelea. Nu se știa încă cine o să fie mare și care o să rămînă mic... Dar asta azi nu mai contează. Cei aleși s-au ales... Într-o zi am adus de la Căiata-Rîmnicu-Sărat două damigene de vin cadou de la socru-meu. Una a spart-o Valentina căzînd pe scări, cealaltă am băut-o într-o după amiază cu Ghiță Mărgărit și cu Nicolae Labiș în umila mea cămăruță de pe Veniamin Costache colț cu Cuțitul de Argint. Ce s-a discutat atunci nu se știe, în orice caz damigeana a fost dată gata și descalificată avînd mari lipsuri... În vremea aceia zodia îl făcea pe Mircea Micu pionier, lui Tomozei încă nu i se atribuisese casă, iar Fănuș Neagu mai juca încă remi cu Vintilă Ornaru în Cotroceni unde nu avea o cameră rea.

Tare îmi pare rău că nu mai am exemplarele din „Anii de ucenicie” — revistă a școlii noastre (poate le are Toma) ca să îmi mai amintesc nume care nu mai sînt azi,

suflete pure și pline de acea aristocrație a ceea ce se numește dragoste de tot ce este frumos. Mi-amintesc parcă de moș Vasile Birgu — vechi militant al mișcării muncitorești din țara noastră, pe care directorii noștri ni-l aducea ca pe niște sfinte moaște să ne vorbească despre vremuri mai bune. Nea Vasile Birgu nu știa prea multe despre scriitori, el le știa pe ale lui, muncitorești; știa că nu avusese pîine, că i-au pierit copii și prieteni în război, că oricum viața merge înainte fără discursuri, că noi tineri scriitori să ne documentăm nu de la el ci de la viața ce o trăim acum. Într-adevăr veneau la noi foști ilegaliști care ne deschideau ochii sufletului și a minții făcîndu-ne să vedem nu ca în cărți ci ca în luptă viitorul de aur al României. Eu îi mulțumesc amintirii lui moș Birgu și altor luptători care au cizelat la coloana noastră vertebrală de scriitori ai României socialiste...

M-am întîlnit cu Ștefan Luca la „Ovidiu” (fostul restaurant Kiselef).

— Ce faci Pișta, l-am întrebat?

— Ce să fac? Literatură.

— Și la Fondul Literar?

— Traian Iancu! ce să fie! Și am ciocnit un pahar de vin bineînțeles în cinstea lui Iancu, deși sînt și abțineri...

RUSALIN MUREȘANU

GERALD BISINGER

(AUSTRIA)

Poem în proză

*Fiecare poezie
e-un răspuns
la o poezie precedentă*

*Poate
să fi început așa
unul a spus
vai
iar altul a spus
hahaha
sau invers
sau
ceva asemănător*

*(Oricum
cam așa ar fi)*

WALTER HOLLERER

(R.F. GERMANIA)

Treptele timpului

*Vin la tine fete
luncînd încet pe scară
și întrebă de timp.
Vin hoții de drumul mare și cei
care se cațără în lună.
Vin piloții cu taurii lor țepoși
purători de noroc,
și vin cămilarii
cu corturi imense.
Fumează pipă
și stau în vestibul,
te întrebă
dacă mai ascuți și acum
de umbrele aleelor,
de șobolanii din canale,
dacă în sfârșit te-ai întors.
Minunată companie,
fie-ți ea agreabilă.*

În românește de PETRE STOICA

EROI AM FOST

„...eroi sînt încă
și-or fi cît neamul românesc“

(Ștefan NENIȚESCU)

*În '75 și-n '76 s-au ridicat
acei țărani, și bosnieci, herțegovini,
și sîrbi, bulgari, muntenegreni.*

*Cu ei de-am împărțit de veacuri
al umilinții jug, cel otoman,
românii rupți în suferinți
și-aprinși amar de vechi nădejdi,
s-au încruntat și flinte-au luat,
încălecați pe roibii lor
mărunți sirepi și răbdători
ori pedestrași duium, împinși
peste-ale Dunării vlttori,
au biruit lăsînd eroi,
ca Țara să-și găsească locul
deplin neatrnat, bogat,
cu veghea lor, cea din morminte
mereu lumină și avînt*

ȘTEFAN POPESCU

ION ANDREESCU

*Singurătăți acopăr aceste griuri reci,
Se ogîndesc păduri în ape viitoare,
Mesteceni vagi mai știu pe vechile poteci
Făptura unei umbre, care-ntr-o toamnă,
moare.*

*Se-opresc plopî lîngă sate, frunzișul dă un
zvôn,
Aceeși jale-amară și-acum înspăimîntată,
Zăpezile căzute mai zac la Barbizon
Ca niște flamuri mari ce biruite, cîntă.*

*Imense cumpeni urcă privirile în sus,
Depart de noroiul cleios care inundă,
Abia arate cîmpuri tot înspre zări s-au dus,
Un drum de ară pare o-ngălbenită fundă.
Ciurari, spălătorese, țărani ce ies din sat
Și marele Artist cu brațe-ncruciate
O scorbura mai vede în oreun stejar uscat;
La Ampremont, stînci aspre, și-un vînt tăios,
ce bate.*

IULIAN VESPER

NOAPTE

*La ceasul de ostindă, meduzele își zbat
Chemările sticloase prin jungla de cărbune.
Din peșterile oarbe, prin spațiul despîcat
O floare de magneziu alunecă-n genune.*

*Metalice șoptirle au amorțit pe stînci
Cu cozile de zale pierdute-n cruciade.
Ascult prin chinorozul tăcerilor adînci
Talazul hăituiindu-și troienele nomade.*

*Lucarne fumegînde pîndesc din cerul fix
Cum cad ouînd în lături portaturile grele
Și-n aburul magnetic al orei de onix
Ies nimfele de sare să caute mărgele.*

ELISABETA COSTIN

AM POPOSIT LA MARGINEA CÎMPIEI

*Am poposit la marginea cîmpiei
ca un gînd legănat de noapte.
Inima povîrînită pe stîncă
s-a făcut cîntec de stele
și întristarea
fluture albastru.*

*Poate am lovit o stea
cu absența culorii
ca niște pași ce se depărtează
în noaptea plină
de luceferi.*

*Trec apele.
Stelele fac horă
pe ultimul petic de nor.*

LUDMILA GHÎȚESCU

ORATORIU PENTRU AUGUST

Pe fărmul vremii bate-un alizeu,
Oștile soarelui intră în singele meu.
Istorie înlăcrimată, iată, memoria,
Îi saltă pe umeri lupta și gloria,
Sub cupola seninului și licărul ploilor,
Iată-nălțăm monumentul eroilor,
Din marmură, din vis și cuvinte,
Din bronzuri de vară fierbinte,
Cînd viața se-ntinde pe trainici pilaștri,
Pămîntul eroilor rodește spre aștri,
Un cîntec pe fruntea cascadei arde
Cînd August se-aprinde-n stindarde.

DAMIAN URECHE

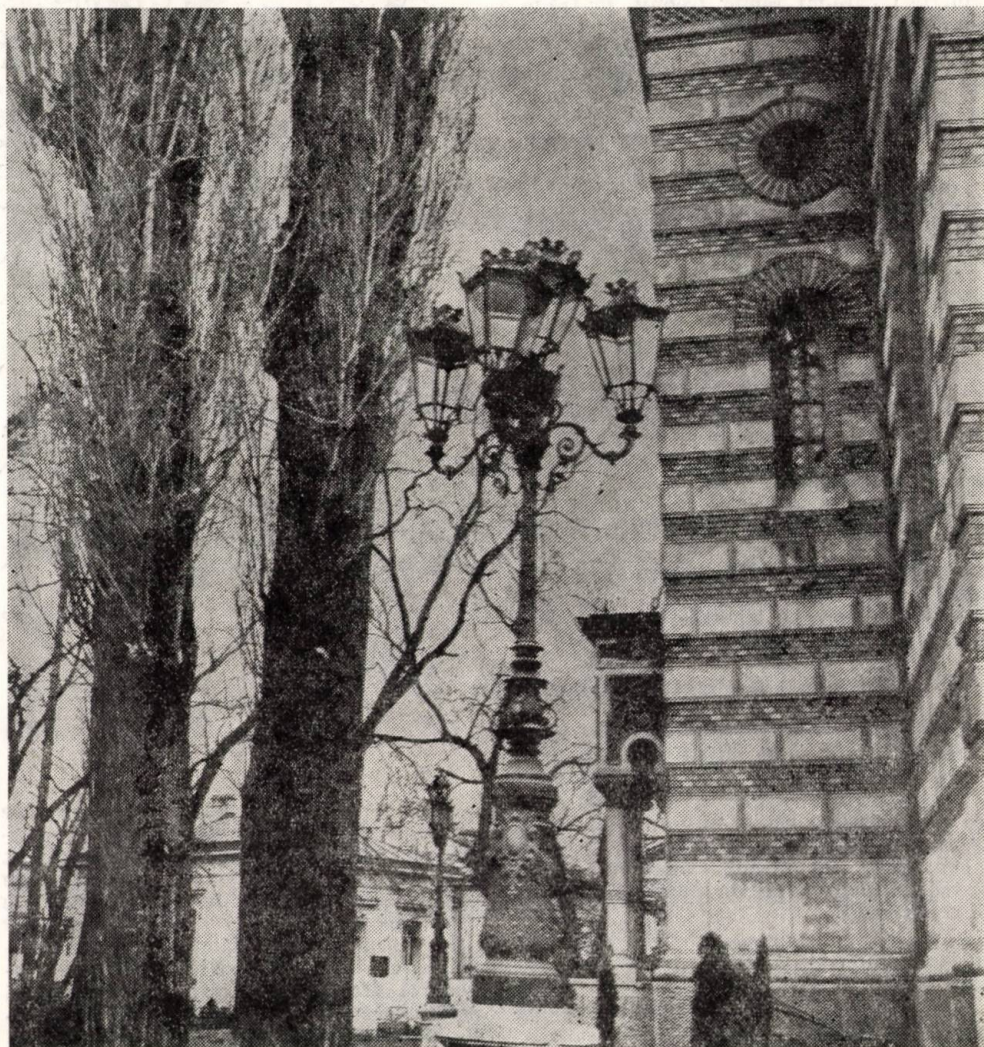
INSCRIPȚIE LA GRIVIȚA

Cinstire-acelor Dorobanți de seamă
Ce-nconjurtînd Istoria, o stea,
I-au dărimat hotarul fără teamă
Și au pătruns cutezători în ea.

Luptînd, măriți de-a biruinței sete,
Trecînd prin foc în pas triumfător,
Ei n-au suit numai la parapete,
Dar și-au urcat pe monumentul lor.

Un secol e de-atunci în calendare
De timp trecut mereu vijelios.
Ei stau și-acum acolo-a neuitare
Și nimeni n-a putut să-i mai dea jos.

VIRGIL CARIANOPOL

CU LARGUL CONCURS

O, Allah, povătuiește-mă și ajută-mă în rezolvarea treburilor mele pămîntesti. Pentru o cămăruță la subsol, cu o singură fereastră, unde abia încăpeam opt suflete, plătesc două sute de lire din leafa mea de patru sute cincizeci, iar cu cele două sute cincizeci care-mi rămîn trebuie să trăim o lună întreagă. E uimitor că nu mi-am ieșit din minți pînă acu, dar pur și simplu n-am timp, lucrez. Eram foarte decepționat pînă în clipa cînd îmi ajunge la ureche zvonul că municipalitatea va oferi locuințe cetățenilor nevoiași, într-un cartier nou al orașului. Crezi, bine, nu crezi, iarăși bine!

Am început să mă interesez cui anume se vor repartiza noile apartamente. Se spunea că ele vor fi date celor cu salarii mici și cu familii nevoiașe. În ceea ce privește leafa mea nu mai încap nîci o îndoială, iar familia noastră este atît de numeroasă că n-ai putea-o îngheși într-un apartament, jumătate ar rămîne pe stradă. Noi am corespunde din toate punctele de vedere, n-ar trebui să pierdem o ocazie ca asta.

— Totuși n-o să-ți dea casă — îmi spuse un prieten, căruia îi cerusem un sfat, eu vă doresc tot bine, pot să-ți spun însă cum trebuie să procedezi.

— Îți mulțumesc!

— Tu doar n-ai fost niciodată proprietar, nu-i așa?

— Eu, proprietar! Abia reușim să ne țîrim afară din subsol.

— Fă o cerere și trimite-o prin poșta la Ministerul Construcțiilor.

— Și mai departe?

— O să vedem noi, deocamdată trimite cererea.

Două seri la rînd ne-am bătut capul cu întreaga familie și în sfîrșit am compus o cerere mișcătoare, înduioșătoare. Deosebit de mișcată era maică-mea. Am trimis cererea prin poștă și ne-am putut liniști multă vreme. Ne amintim și acum de ea, cu toții.

Prin cîte am trecut! Cunoscîți de-ai noștri, cei mai sceptici, începură să ne strice buna dispoziție.

— Aceste apartamente se vor repartiza numai membrilor partidului de guvernămînt...

— O să vedeți voi că nici nu o să vă dea răspuns la cerere.

— De ce să nu ne dea răspuns? Ne vor răspunde. Doar s-au construit case cu apartamente mai ieftine pentru săraci, au folosit și credite pe termen lung, se poate plăti cîte puțin. Aceste apartamente trebuie repartizate celor nevoiași.

Nu trecu nici o săptămînă și ne veni răspunsul de la minister. Ni se spunea că trebuie să prezentăm la direcția orașenească pentru construcții o adeverință privind situația materială grea a familiei.

Făcurăm treaba pe jumătate, ne-am zis. Să mai asculti tot felul de trăncăneli! Nu-i de loc obligatoriu să fii membru al partidului de guvernământ pentru a căpăta o locuință. Ei, fire-ați voi să fiți de sceptici! O să mă aranjez regește în noua mea casă — iar voi o să crăpați de invidie!

Am început să alerg după adeverință. Eram primit peste tot numai cu zimbete. Funcționarele? Respectul întruchipat! Li se citea mindria pe față că-și puteau servi concetățenii.

— V-aș da bucurosi adeverința! spuseră — dar de unde să știu eu că sînteți nevoiași.

— Păi am o familie din opt persoane, cîștig patru sute cincizeci de lire. Jumătate le dau pentru o cameră dintr-un subsol cu igrasie. Spuneți și dumneavoastră, sînt sau nu sînt nevoiași.

Am adus doi vecini ca martori, am primit în sfîrșit adeverința pe care am trimis-o cu o cerere la direcția construcțiilor.

— Aveți deci o magherniță, spuse funcționarul cînd am venit după răspuns.

— Nu, dacă aș fi avut o magherniță n-aș mai fi cerut locuință.

— Atunci n-o să faceți nimic!

— De ce?

— Nici un de ce, n-o să primiți locuință și basta. Personal v-aș face un asemenea cadou, dar nimic nu depinde de mine.

— Și-atunci, ce să facem?

— Vă dau un sfat — construiți-vă o magherniță — îmi șopti el la ureche. Polițiștii

o vor dărîma, vor întocmi un proces verbal și veți putea fi considerați cetățeni nevoiași, după lege!

— Să vă dea cel de sus sănătate!

Am fugit acasă, slavă lui Allah, mai păstram trei brățări de aur ale soției. Ele erau salvarea noastră, altfel ar trebui să ne împrumutăm.

— Scoate brățările, nevastă!

— De ce?

— Pentru ca să ne reușească afacerea trebuie mai întîi să construim o magherniță!

Cei din familia mea începură să urle, șapte gitlejuri, fiecare pe vocea lui.

— Dar oare o să ne dea?

— Dar înțelegeți odată, există un articol special de lege care spune că cetățenii săraci care vor să primească un apartament într-o casă nouă trebuie să aibă o magherniță, ca punct de plecare. Să-l laudăm pe Allah că legea nu ne cere să avem o vilă proprie!

Într-o singură noapte am construit în cel mai frumos cartier al orașului o cocioabă din lăzi de struguri și lămii. Oricît ar părea de curios, polițiștii nu vedeau și nu încercau să ne dărîme construcția.

— V-ați cam grăbit, îmi spuse un prieten. Polițiștii nu au stea în frunte, nu miros dintr-o dată unde se construiește o cocioabă din lăzi. Stricați-o și construiți-o din nou...

Toată săptămîna am fost ocupați cu dărîmarea și construirea magherniței noastre, dar nu se găsi nici măcar un suflet care să ne zică: Da' ce faceți aici, oameni buni?

Am instalat în magherniță trei paturi și se mutară acolo tata și doi frați și începură să-i aștepte pe polițiști. După trei săptămîni tata îmi spuse:

— Trebuie să născocim ceva, nimeni nu ne acordă nici cea mai mică atenție. Duceți-vă la poliție și cereți să vină neîntîrziat să dărîme maghernița asta blestemată pentru că altfel peste o săptămîină o să ne scoată de acolo cu picioarele înaintel!

Am alergat la poliție.

— Am construit o magherniță... am început eu.

— A fost demolată?, mă întrebă unul dintre funcționari.

— Nu.

— Nu.

— A ars? se miră el.

— Nu-u-u.

— Da' atunci ce s-a întîmplat cu maghernița?

— Nimic. Locuim în ea de o lună.

— Atunci s-o stăpîniți sănătoși mai departe!

— Deci nu aveți de gînd să ne-o dărîmați?

A reieșit că nu, nu avem dreptul. Se poate dărîma numai în cazul cînd construcția nu are acoperiș.

— Ce să ne facem acum?

Funcționarul căzu pe gînduri.

— Iată ce, mă sfătui el. Mergeți acum la municipalitate, și vedeți pe al cui teren ați construit. Dacă ați construit pe terenul statului faceți o declarație la ministerul construcțiilor și informați despre acțiunea dumneavoastră ilegală. Dacă terenul e particular adresați-vă proprietarului. El o să vă dea în judecată iar tribunalul va pronunța o hotărîre privind demolarea magherniței. Dacă nici după aceea nu o vor demola, faceți cerere la

municipalitate, care o să vă transfere la comisia corespunzătoare...

— Vorbărie lungă, observă unul din colegii de serviciu. Ascultați ce vă spun eu — o să vă rugați pentru sufletul meu. Locuiește cineva dintre dumneavoastră acum în magherniță?

— Da, tatăl meu și doi frați și mai ținem și o locuință cu chirie...

— Atunci faceți în așa fel încît proprietarul să se supere și să vă arunce lucrurile în stradă!

— El și așa e supărat pe noi, pe luna asta nu i-am plătit încă chiria.

— Minunat! Municipalitatea intenționează să asigure locuințe pentru cetățenii neînstăriți. Este necesar să întocmiți un act cum că ați fost aruncat în stradă, să anexați la el adeverința privind situația materială grea și să faceți o cerere la secția de sesizări a direcției construcțiilor. Și numai atunci să spuneți că ați făcut tot ce trebuia.

De la poliție am plecat fericit. Cît de inimoși și sensibili sînt acești oameni... Poate, oare, omul să rămînă fără locuință în secolul nostru?

Am reușit în sfîrșit ca proprietarul să ne arunce în stradă cam pe la începutul lunii. Abia l-am convins...

Funcționarul căruia i-am înmînat cererea era și el un om plăcut, bun la suflet. Luă în mînă hîrțiile noastre și spuse:

— Pînă acum ați mers pe un drum greșit. Pentru a căpăta o locuință trebuie...

— Ce?

— Să fiți repatriat... Ați pierdut pînă acum o grămadă de vreme.

— Și ce să facem?

— Ați putea pleca în străinătate cu cățel și purcel. Dați-i naibii de bani! Împușcați doi iepuri deodată, vă și distrați și vă rezolvați și problema cu casa...

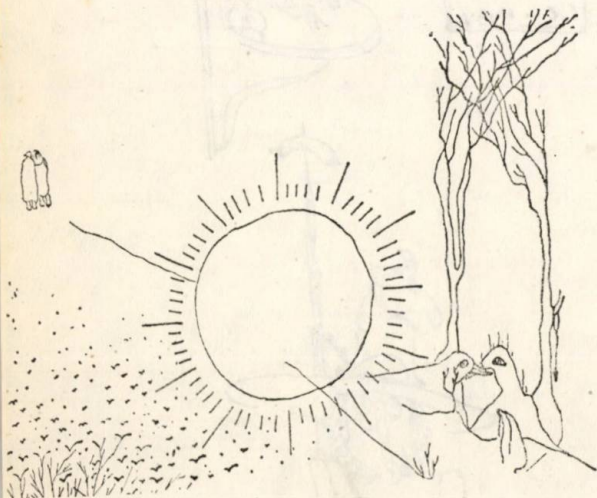
— Să admitem că...

— Rămîneți acolo cîteva luni și străduiți-vă apoi să vă întoarceți. Ce veți deveni după întoarcere?

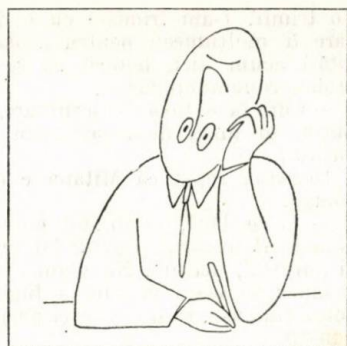
— În sfîrșit...

— Veți deveni repatriați, iar repatriaților li se asigură serviciu și locuință. Vedeți cît este de simplu?

Să-i dea cel de sus sănătate acestui om. Mi-a dat un sfat folositor. Am început să acționăm. Și mai spuneți că nu se dau locuințe celor nevoiași? Ei, fireați să fiți de nemulțumiți! Lăsați-mă numai să-mi strîng bani de drum, să obțin opt pașapoarte turistice și dreptul de azil într-o țară străină. Mă voi întoarce ca repatriat și voi intra imediat într-o casă nouă.

vreau să mă-nzor

Sonerie ne-ntreruptă, apăsată, în panică. Deschid.

- Marin? Ei, ce surpriză.
- M-am hotărît, mă-nzor.
- Felicitări, să fie-ntr-un ceas bun.
- Vin direct de la gară.

Era îmbrăcat militar, transpirat, gîfîia.

- Nu merge ascensorul?
- Nu ştiu. Am urcat pe scară. Am dat fuga... sînt grăbit.

- Stai, linişteşte-te, să-ţi fac o cafea.
- N-am timp de cafea. Am numai trei zile permisie. Mi-a dat tovarăşul Colonel trei zile, să mă-nzor.

- Şi cum e fata?

Suride nostalgic.

- Par-că nu ştii? I-a plăcut şi lui tovarăşul Colonel:

A zis „dacă-i aşa ca în carte... La început nici n-a vrut să-mi dea cartea... M-a chemat şi mi-a pus o mulţime de întrebări: „Ce-i cu dedicaţia, de unde o cunosc pe autoare. Pînă la urmă a înţeles. Dar a vrut s-o citească dumnealui întîi. Pe urmă mi-a dat-o. Şi după ce am citit-o, m-am hotărît, mă-nzor cu ea.

- Cu cine?

- Cu ea, cu Mitana.

- Marine, stai, linişteşte-te. Care Mitana? Nu-nţeleg.

— Nici tovarăşul Colonel n-a înţeles la început. Dar pe urmă a spus: bine, dacă e aşa ca în carte şi dacă vrea să te ia.

- Mitana? Dar e un personaj de roman...

- Nu-i nimic. Şi eu sînt personaj de roman. M-aţi prins exact cum sînt.

Începeam să înţeleg.

În cartea mea, povestea începe cu un amor fulger. Tinerii se căsătoresc şi dezamăgirile urmează. Locul acţiunii, o mică fabrică de ferodouri, la vama Oborului, într-un cartier cu lacuri şi străduţe cu nume de peşti. Strada obleşilor, strada linului, strada crapului...

Mă invitase o prietenă, o tînăra chimistă, care a vrut să-mi arate importanţa fiecărui atelier, dar fiind chemată urgent, m-a lăsat

în seama unui tînăr ursuz, să-mi dea explicaţii.

- Par-că i s-au înecat corăbiile, i-am spus prietenei mele. Trebuie să-i scoţi cuvintele cu clestele.

— E necăjit că-l lasă nevasta. Din vina lui, dar nu-i convins. Mai ales c-o să aibe un copil.

- Şi ea are curaj în condiţiile astea?

— E o fată deosebită, curajoasă, orgolioasă...

Am stat de vorbă cu ea. Şi am înţeles că se vor împăca... „Fericirea e şi ea o îndelungată răbdare“, spune Camus. Şi m-am gîndit să scriu o poveste, cu doi tineri, care nu au această „răbdare“. De fată mă apropiasem mult. Am înţeles mîndria şi orgoliul ei. Tînărul era taciturn, refractar oricărei confidenţe. Am pornit să-mi caut eroul în altă parte. Şi ca de obicei, cînd nu mai speram să-l găsesc, a apărut.

Era în 1950. La Griviţa roşie, hale imense, locomotive, vagoane, strunguri şi piese. Fiecare era ocupat. Ici, colo mi se dădeau explicaţii tehnice, dar eu nu-nvăzneau să spun ce caut, ce vreau. Cînd, la plecare, pe poarta cea mare, îmi zîmbeşte un tînăr, cît se poate de oacheş, cu ochii cît se poate de mari.

- Nu ţineţi minte, mă întrebă, am organizat întîlnirea cu elevii la Căminul cultural.
- I-ai păcălit că e vorba de un film, şi au fost dezamăgiţi.

— Am eu metodele mele... Aţi văzut că la urmă şi-au rupt desenele din caiete şi s-au îngrămădit să vi le dea.

Şi conducîndu-mă pînă la autobuz, am aflat că tînărului frezor îi place literatura, muzica, mai ales muzica.

— Noi avem multe discuri, am spus. Şi dacă vrei să vii să ascuţi.

... Aveam şi eu metodele mele, ca să-mi găsesc eroii.

Tînărul a venit trei dimineţi la rînd, după care, era şi firesc să prefere cinematograful. Abia după un an, am primit o ilustrată. Îmi spunea că-şi face stagiul militar, mă întreba dacă mi-a apărut cartea, şi-mi indica oficiul poştal unde aş putea să

i-o trimit. I-am trimis-o cu o dedicație, în care îi mulțumeau pentru „colaborare”. Și iată-l acum aici, hotărît să se însoare cu eroina romanului meu.

— Cum face, tovarășe scriitoare, eu am timp puțin, în mîna dumneavoastră e plînea și cuțitul.

Degeaba repet că Mitana e o eroină de roman.

— Și ce dacă, eu nu sînt erou de roman, și iată-mă în carne și oase? Mi-am recunoscut și pușorul, periuța. Nu v-am povestit eu că mămica, în seara în care a fugit, ne-a luat totul din casă, și mi-a tras și pușorul de sub căpătii.

— E de necrezut.

— Păi, vedeți?

Dar îi arăt atîtea aspecte ale personajului, împrejurări, amănunte, care nu i se potrivesc.

— E fantezia dumneavoastră. Așa sînt scriitorii, cu imaginație. Știe și tovarășul Colonel. Dar tot mi-a dat trei zile permisie, să mă-nsor cu ea.

Cînd mi-am dat seama că toate argumentele mele vor fi slabe, m-am hotărît să tai răul din rădăcină.

— N-ai văzut că Mitana e măritată și o să aibă un copil? Am zis că e imaginație. Dar...

— O iau cu copil...

— S-a împăcat cu bărbatul ei.

— Cu păcătosul ăla, nu cred. Zău nu cred.

— Dacă vrei, mergem împreună, să te convingi. Și ai să vezi cîte fete frumoase sînt acolo. Dacă vrei să te însori...

Dar el se întristează brusc și cu o convingere care în tinerețe nu ține mai mult de un an:

— N-am să mă mai însor niciodată.

Fată sau băiat?

În „Romancierul și personajele sale”, François Mauriac se întreabă „acest suflet, să fie oare opera mea”? Din ce e făcută această viață misterioasă?... Spuneam că eroul de roman se naște din mariajul pe care romancierul îl contractă cu realitatea. Aceste forme pe care ni le furnizează, aceste figuri pe care memoria le-a conservat, le umple din noi înșine, sau cel puțin cu o parte din noi înșine“...

Desigur, cititorii nu bănuiesc cît de dureros ne golin de viață, ca să dăm viață personajelor noastre. Și totuși, ce bucurie, ce recompensă, cînd vezi că ai reușit.

Cred că era prin 1948, cînd, într-un grup de scriitori, am vizitat într-o seară șantierul APACA luminat a giorno. Auzisem de entuziasmul, rîvna tinerilor, care după ce lucrau în schimbul de zi, fugeau din pat ca să lucreze și în schimbul de noapte. După cîtiva ani, în frumoasa sală de mese, de care pe drept cuvînt erau mîndri cei ce lucrau în clădirea fabricii de confecții care se numește acum București, am avut o întîlnire cu cititorii. Cîte perechi de ochi iscoditori, atîtea întrebări: „Personajele din carte există? Le-ați cunoscut? Cum se scrie o carte“...

Am căutat să explic, cît adevăr și cîtă fantezie se imbină, cum se naște un erou de roman „Scriitorul n-are în mîna plînea și cuțitul, cum se crede, decît pînă la un punct. Vine o clipă cînd eroul scapă din friu... „Am făcut totul ca Andrei Bolconsky să se însoare cu Natașa, i-a răspuns Lev Tolstoi unui cititor nemulțumit, dar n-am reușit“... În sfîrșit, lista de întrebări și răspunsuri era epuizată, și totul părea lămurit. Dar iată că se scoală un tînar care mai are de pus o întrebare. E blond și roșește ușor. Ezită. El n-ar fi îndrăznit, dar fiindcă ceilalți n-au curaj... ar vrea să știe... de fapt, nu numai el, dar și alții ar vrea să știe...

Simțeam că și pe mine mă lasă curajul. O să fiu în stare să fac față situației?

„Aș vrea să știu... și tînarul șovăie de parcă ar trebui să plonjeze de pe o trambulină prea înaltă. În sfîrșit din spate, cineva i-a dat brînci.

— Am vrea... am vrea să știm, dacă Mitana a născut, și dacă are fată sau băiat.

Sala așteaptată încordată. Nimeni nu respiră. Cum să-i dezamăgesc. Dacă după toate cîte le-am spus despre personajele de roman, ei așteaptă, ca într-o maternitate, primul țipăt al copilului, cum să-i dezamăgesc?

— E băiat... Un băiat voinic, frumos. Și de atunci... Timpul trece repede. În curînd o să poarte cravată de pionier. Și atunci, viu cu el...

Aplauze la scenă deschisă. Mă pomenesc cu un buchet mare de garoafe roșii, de parcă al meu ar fi fost băiatul.

O piatră de pe inimă.

Cîtiva ani mai tîrziu, la școala pedagogică din Oltenița.

Lumina intra prin ferestrele largi și soarele, de parcă cineva se juca cu o oglindă, se reflecta pe fețele tinere, în zeci de priviri.

— Avem să vă punem o mulțime de întrebări.

— Am să vă răspund la toate, afară de una. Să nu mă întrebați câți ani am.

Risete cristaline. Întrebările curg, ca Dunărea dincolo de ziduri. Dar iată și întrebarea care mă găsește nepregătită. Dacă știu adresa noului ofițer educator.

— Dar e un personaj de roman, n-are buletin de populație, număr de telefon... Și încerc iar să explic ce este un erou de roman.

— Atunci, dacă vreau să-i scriu, cum procedez? stăruie fata.

Te pomenești că e îndrăgostită de el, că vrea să se mărite cu el.

— Aș vrea să-i arăt recunoștința mea. Să-i spun că mi-a luat o piatră de pe inimă... Nimeni nu știe că am vrut să părăsesc școala. Credeam că mi-am ales drumul greșit. Nu mă atrăgea viitoarea mea profesie, pedagogia. Îmi venea să-mi iau cimpii. Nu mai dormeam și nu mai învățam. Dar când mi-a căzut în mână cartea dumneavoastră, și l-am cunoscut pe locotenentul Ivanov, am văzut, cum, după maldărilor de caiete, apar copii.

Am văzut cum poți să te apropii de suflul lor. Și aș vrea să-i scriu, să-i cer sfaturi. Aș vrea să-i spun recunoștința mea, să-i spun că mi-a luat o piatră de pe inimă. Credeți că dacă iaș scrie pe adresa școlii Dimitrie Cantemir...

— Nu, nu, am sărit... E o școală militară. Ați văzut, acolo când întrebi dacă plouă, ți se răspunde „secret militar“.

Tinerii mei cititori ridă cu poftă, e o clipă de destindere bine venită. Și mie îmi vine o idee.

— Să-i scrii pe adresa mea, am să-i transmit scrisorile.

— Credeți că o să-mi răspundă?

— Sînt sigură.

— Vă mulțumesc, tovarășe scriitoare.

— Și eu îți mulțumesc, tovarășe elevă. Și dumneata mi-ai luat o piatră de pe inimă.

— Eu?

— Voi cititorii. Când sînteți în fața mea, știu pentru cine scriu, și dacă mi-am ales bine drumul.

CELLA SERGHI

La gară

— Dați-mi, vă rog, un bilet pentru Magnolia. Casierul, după ce a consultat harta căilor ferate: nu există această localitate!

— Nu, e numele de botez al fiicei mele, care pleacă.

Pe stradă

— Vii mîine la înmormîntarea lui Georgică?
— Mîine nu pot; dar poi-mîine în mod sigur.

Într-o redacție

Aviz: „Redactorii sînt rugați a nu pleca înainte de a fi venit“.

DE LA LUME ADUNATE... ȘI REACTUALIZATE

Cîntec etiopian

„Cînd gonesc elefanții și leiul cei groaznici, în codrii deși plini cu stafii, cu numele tău pe buze — o, draga mea! — azvîrl lancea mea. Totul cade mort înaintea-mi. Apoi iau bucuros lira. Lîngă fiarele ucise cînt că puterea mea nu-i de asemuit cu a ta, — căci dacă înving eu fiarele pădurii... tu mă învingi pe mine“.

Între ele

— Îmi plac bărbații, nu pentru că sînt bărbați, ci pentru că nu sînt femei...

Sfat

— Cînd e bine să te căsătorești?
— În tinerețe e prea devreme, la bătrînețe e prea tîrziu!

La o expoziție

— Repede în sala de expoziții!
— E vreun tablou frumos?
— Da de unde, o blondă încîntătoare!

Secret

— Ce subiect reprezintă acest tablou?
— Nu știu, autorul îl ține secret!

CEZAR GRIGORIU

Acasă

Aud zăpezi îndepărtînd
aroma frunzel fără nume
acum, cînd tremură de vînt
aripa berzelor prin lume.
Culori topite-n zări de var
învăță-n taină să dispară
și pentru veci topite-mi par
în strălucirea funerară.
Și trec pe lingă mine nori
și alba lor devălmășie,
purtați pe aripi de condori
spre sfinte locuri din pruncie.
Privește, mamă, astrul greu
al nopții ce iluminează
cu raze reci, destinul meu,
urcat în cerul de amlază.

Zăpezi

Zăpezi, orgii de alb sonor
îndepărtate stări de sete
a îngerilor care mor
cuvîincioși și pe-ndelete.
Se-adună mieii toți în cer
lăsîndu-și lîna lor, cu milă,
să cadă fișîind prin ger
spre însetata mea pupilă.
Știu un mesteacăn gol visînd
tremurător, fără să-i pese.
El, fericitul, de curînd
pansat în voaluri de mirese.

MIRCEA MICU

SIMON LEGREE

Un selav negru despre stăpînul său alb

Legree avea o casă albă, verde și mare.
Plantațiile lui de bumbac bun, erau cît o mare.
Avea boi rotunzi, roibi să te scoată din șanțuri,
Și dulăi singeroși zornăiau în lanțuri.
Era plin podul lui de ciudate ciurucuri:
Cărți de magie, aur în pungi,
picioare de iepuri spînzurau lungi,
Dar tot s-adus jos la Dracu'.
Legree, manta cu bumbi de alamă purta,
Cravată din piele de șarpe, cămașa ca singele
roș.

Legree, o barbă de țap avea, da,
ceașa groasă cu păr și ochi urduroși.
Fălcile lui buhăite și albe ca burta la pești,
Dinții lungi și lați și-o poftă — să te ferești!
Fleici crude înfuleca la fiecă masă,
Și cînd bolovănea ochii fugea pisica din casă.
Pumnul lui cădea năprasnic baros
Doborînd bieții negri pe jos,
Un vrăciu era desigur sub masca de os.
Dar tot s-a dus jos la Dracu'.
Încălța cisme înalte pînă în șezut,
Bălăcînd apa după scării fugari în ținut.
Dar tot s-a dus jos la Dracu'.
L-a snopit pe sărmanul Moș Tom în bătaie,
Iar el se rugă pentru Legree pînă suflarea-i
se taie.

Acum Moș Tom se urcă la Eva
și luminoasele altare le vede aievea;
Dar Simon Legree holbează ochii fierbinți,
Scurmă cu talpa, scrișnește din dinți:
Și jos se tot duce la Dracu'.
Străbate ograda prin beznă și zloată
Și intră în salonul cel mare deodată.
Răcnește: „L-am ucis și nu-mi pasă!”
Lovește cu piciorul o jăvră, înjură, apasă,

Își strînge centura, înhață o lampă,
Coboară în pivnița păienjenită și chioambă.
Acolo-n duhoarea de mucegai și de iască
Deschide chepengu-n podea și-o hrubă se cascade —
Și jos se tot duce la Dracu'.
Lampa-i se stinge, dar pupilele-i ard.
Simon Legree coboară în neguri spre iad —
Jos, jos la Dracu'.
Simon Legree descoperă iadul.
Jumătate din omenire aci-și face veleatul,
Vede pe Dracu' pe-un tron mare și verde,
Rozînd carnea de pe ciolanul unei șunci fierte,
Și-i zice Domnului Drac:
„Văz că ai crăpelnită grasă —
O șuncă roșie cu ciolan e gustoasă.
Văz că ai labe de leu, ce-ți pasă;
Văz că ești cogeamitea huidumă,
Văz că-ți bei vinul de-otravă cu spumă —
Sînge, terpentină în flăcări și gumă.”
Și Dracu-i răspunde lui Simon Legree:
„Îmi place felul tău deșănțat de-a grăi.
Poftim, ia loc și împarte tronul cu mine,
Și hai să ospătăm și să chefuim bine.”
Și-acolo sed și colții-și rinjesc,
Și fruntea cu frunze de viță-și gătesc.
Zornăiesc bani, cu zaruri aruncă,
Joacă poker, cărți măsluiesc ca-n speluncă.
Și bătrînul Legree-i cogeamite huidumă.
Mănîncă jăratec, bea vin cu spumă —
Sînge, terepentină în flăcări și gumă —
Jos, jos, împreună cu Dracu';
Jos, jos, împreună cu Dracu';
Jos, jos, împreună cu Dracu'.

În românește de GEORGE DAN

ACOLO UNDE SFÎRȘEȘTE DANUBIUL

Privind seara apele canalului Sulina, în care se răsfrîng luminile, în fastuoase jocuri, cu bărci și șalupe, ai spune că te afli într-un peisaj venețian. Briza dinspre mare, cu miros de alge și sare, recepționată pe bordul „*Oltinei*” — care ne-a purtat șapte zile și nopți în legănarea dulce a valurilor — te trimite la trecutul plin de glorie și drame al Tulcei...

În după-amiaza asta, am fost, străbătînd zone de nisip, pe drumul înspre mare, să umblăm prin vechiul cimitir al Sulinei.

...Niciodată și nimeni nu vorbește — cred eu — mai mult și mai bine despre trecutul unei așezări decît un cimitir. Mormintele, care înfrîng timpul, rămîn să povestească — în graiul lor de piatră — despre oamenii și destinele lor.

...Fusese o după-amiază cu soare molcom, ce așeza peste ape și orașul lor o lumină de aramă, statornică și densă. Doi pescari aruncaseră firul de nylon, visînd sometei. Unul din ei, cu o pălărie veche de pai, cu ochelari și fața brăzdată, era un om în vîrstă, cu ochi care văzuseră multe. Decorul crease atmosferă, șalupea noastră acostase în umbra unui cargo grecesc „*Vernikos Kitty*”. Pe cheu, în spatele nostru, se ridica, veche și încărcată de amintiri, clădirea „palatului”, nume ce se dăruise fostei Comisii Europene a Dunării, alături de, și mai veche, catedrală a orașului.

Bătrînul *Pietro Zampieri*, crescut în Sulina, fiul mecanicului de vas *Zampieri*, din Verona, a fost vreme de două decenii funcționar la contabilitatea Comisiei Europene a Dunării. A suris, un suris îndreptat mai mult înlăuntru, către aducerile aminte, aflînd că mergem să umblăm prin cimitir.

— L-am cunoscut pe căpitanul portului, comandorul *Eugen Botez*, prin 1913—1914. Era un bărbat înalt, schiop, ce fuma pipă, pe care-l cunoștea toată lumea. I-am cunoscut și pe eroii cărții sale „*EUROPOLIS*”, ce aveau în viață alte nume...

L-am pofțit pe bătrînul și fermecătorul veronez, la o ținută, pe bordul „*Oltinei*”, iar domnia sa arătîndu-ne, printre coroanele unor arbori, un acoperiș de țiglă, ne-a pofțit,

pentru a doua zi, în casa sa — începută de prințul *Moruzzi*, cumpărată de armatorul *Weimberg*, vindută apoi unui hamal de port: *Sava Samsonică*, cel ce devenise traficant și contrabandist și, dus de apele vieții, a eșuat și, scăpătat, a revîndut casa, ipotecată, lui *Zampieri*...

Ascultînd acestea, privind departe, înspre acolo unde *Jean Bart* spunea că bătrînul *Danubiu* își pierde numele și apele în mare, mi-am amintit alte vorbe, ale lui *Alezei Maximovici Gorki*: „...era o vreme cînd pe Volga, într-o singură noapte, se cîștigau și se pierdeau averi întregi...”

Cimitirul

...Sînt mai multe cimitire acolo. Și foarte vechi. Primul fapt, pe care-l mărturisesc aici pietrele mormintelor, este că în Sulina printre localnici era un mozaic al națiunilor: greci, turci, englezi, armeni, franțuji — tot ceea ce Occidentul și, mai cu seamă Levantul, arunca către gurile Dunării, unde stăpînea acel faimos și fabulos regim de *Porto-Franco*...

Familiile negustorilor cu stare, și alții scăpătați, urcînd și coborînd scara capricioasă a devenirilor, sînt reprezentate în cimitirele cu pricina, fiștecare cu destinele lor, care stăpîneau tiranic și după deces: pietre modeste, alături de altele ostentative, ce gesticulau despre opulență și averi.

Kiriakitzia Gheorghiadis, împreună cu soțul său *Iacovos* — avuseseră parale... Familia *Vitoratos* (*Vangheli*, *Panaî*, *Eleni*) o dusesse cam anevoie, în bălcii comercial al Sulinei... În schimb, *Giuseppe Baclarios*, la 1897, fusese cineva, „repausîndu-se” în umbra unui pin, alături de familia pricopsiților armatori *Vicentatos*... (Nu știu, cum naiba, dar și după moarte, pricopsiții se trag lîngă pricopsiți, iar amăriții, ca de-obicei, fac cîrdășie cu neîntr-ajutorații).

Istoria, aici, e scrisă pe pagini de piatră, pe lespezi vechi, e figurată prin monumente evocatoare. Trei vîsle încrucișate sprijină un glob pămîntesc, cu cruce. Monumentul e înconjurat cu un lanț de ancoră, prins în patru babane de cheu. Globul vorbește despre mările în care ofițerul de marină *Mihail Drăghicescu* a aruncat ancora vaselor comandate de el, pînă cînd sfîrșitul l-a găsit pe mare, la datorie, curmînd, în 1896, viața plină de primejdii și farmec a marinarului român...

...Cimitirul străinilor adăpostește mulți navigatori din îndepărtate meleaguri, pe care valurile vieții și ale apelor i-au împins să moară aici, în fabuloase naufragii, sau și mai trist: în fostul spital al marinarilor, despre care povestește și *Geo Bogza*...

Destui englezi se află aici, amintind despre constructorii aduși ai canalului Sulina, cît și despre dominația și interesele britanice în C.D.E. (Comisia Dunăreană).

Reține, impresionînd prin anonim, o întîmplare tragică cu aură de legendă: două morminte a doi tineri îndrăgostiți, ce, călătorind pe mări cu un yacht, au naufragiat în dreptul Sulinei, găsindu-și liniștea, care totuși n-a reușit să-i despartă, și odihnesc, unul lingă celălalt, sub lespezi de granit, în formă de cruce.

Margarett Ann Pringle, de 23 de ani, a căzut pradă valurilor, iar alesul său *William Webster*, ofițer de marină, în vîrstă de 25 de ani, „prin nobilul său sacrificiu“, a sărit în mare, luptîndu-se să salveze viața logodnicei sale, murind mai apoi în luptă cu marea... Drama s-a produs la 21 mai 1868... Logodnicii, aidoma lui Romeo și Julieta — aveau familii adverse căsătoriei celor doi îndrăgostiți. Reiese faptul acesta de pe mormîntul logodnicului, iar amîndouă pietrele au fost ridicate de mama ofițerului de marină, care a călătorit pînă pe fărîmurile îndepărtate ale Mării Negre unde, îndurerată, i-a așezat în pămînt străin...

Orașul, ieri

Litografiile, îngălbenite de vreme, înfățișează o Sulină departe de a arăta ca astăzi... Abia în 1866 a fost construit ambițiosul sediu al C.E.D. care pe-atunci, impunător, a fost denumit „palat“.

Lucrări îndelungi și anevoioase, ale corectării brațului Sulina pentru a putea deveni navigabil — drept și adînc — reducînd marele „M“ — cum erau denumite mîndrele geografice ale apelor — au atras aci mulți constructori: și ingineri nemți, și engleji. Fotografiiile vremii, găsite în încăperile umbroase ale bătrînului *Pietro Zampieri*, arată vasele ce lucraseră la gurile Dunării: draga „*Percy Sanderson*“, draga aspiratoare „*Karl Kuhn*“, draga „*Sir Charles Hartley*“, apoi silueta ștearsă de vreme a vasului hidrografic „*Concordia*“...

Vasul-inspector al C.D.E. a fost botezat — ca un abil omagiu la adresa Coroanei: „*Carolus Primus*“. Era un yacht somptuos, navă de lux, cu care influenții reprezentanți ai C.D.E.-ului inspectau domeniul acvatic...

În 1916, delegat al statului român era *Duiliu Zamfirescu* care, elegant, cu mînuși albe, străbătea orașul într-un cupeu lăcuit venind de la Galați, unde era reședința de drept a C.D.E.

I. GRINEVICI

aforisme

Zeul iubirii își aruncă săgețile și asupra acelor care au murit demult.

Cînd elefantul se afundă în mlaștină și broscioiul i se poate urca în creștet.

Rana de săgeată se vindecă, pădurea tăiată de secure crește la loc, dar nu se vindecă niciodată rana pricinuită de cuvînt.

Robul propriilor speranțe este robul tuturor oamenilor. Stăpînul propriilor speranțe este stăpînul lumii.

Ce înseamnă un împărat dacă alături de dînsul nu se află poetul?
Pe pămînt au fost mulți împărați de care nu-și mai amintește nimeni nimic.

Teme-te de pericol atîta timp cît el nu există, cînd ai picat în zodia lui, unica ieșire este lupta.

Nu toate poemele vechi sînt bune, precum nici toate poemele noi nu sînt proaste. Omul înțelept le prețuiește cu propria-gîndire, cel prost se ia după ecouri.

Calul, armele, știința, limba, bărbatul și femeia pot fi noțiuni bune sau rele, depinde de atitudinea noastră.

Oamenii preamăresc norul care aduce ploaie nu oceanul.

N-a fost și nu va fi pe lume un om care să merite numai ocară sau numai laude.

Frumusețea omului este inteligența, frumusețea inteligenței este liniștea, frumusețea liniștii este curajul, frumusețea curajului este bunătatea.

Totul de desfășoară sub sceptrul cuvîntului, pentru că totul se naște din el. Cine minte în cuvînt nu poate fi cinstit în celelalte.

Lumea s-ar pierde în întuneric dacă n-ar străluci deasupra ei cuvîntul.

JORGE LUIS BORGES

DIN ISTORIA UNIVERSALĂ A INFAMIEI

Imaginea pământului Arizonei este mai presus de orice altă imagine: imaginea pământului Arizonei și a Noului Mexic, pământ cu o ilustră temelie de aur și de argint, pământ amețitor și aerian, pământ al podișului monumental și al culorilor delicate, pământ cu albă strălucire de schelet curățat de păsări. Și pe acest pământ, o altă imagine, cea a lui Billy the Kid: călărețul înșurubat pe cal, tinărul crâncenelor dueluri cu pistolul care umple de ameteală deșertul, cel care aruncă gloanțe invizibile ce ucid la distanță ca într-o magie.

Deșertul străbătut de metale, arid și strălucitor. Și băiatul aproape copil, care murind la douăzeci și unu de ani datora justiției oamenilor douăzeci și una de morți — „fără a ține socoteală de mexicanii“.

*

Către 1895 un om care pentru teroare și glorie va fi Billy the Kid s-a născut în subsolul unei case cu mulți chiriași din New York. Se spune că l-a născut un obosit pintec irlandez dar a crescut printre negri. În acest haos de junglă și de păcate s-a bucurat de înțietatea pe care ți-o dau pistrii și o creastă de păr roșcat. Era plin de orgoliul de a fi alb; era în același timp pipernicit, sălbatic, josnic. La doisprezece ani se număra în banda numită *Swamp Anghels* (îngerii mocirlei), zeități care operau între latrine. În nopțile cu miros de negură arsă apăreau din acel labirint fetid, urmăreau calea vreunui marinar german, îl doborau cu o lovitură de piatră, îl dezbrăcau pînă și de rufe și se înapoiau apoi în cealaltă murdărie. Îi conducea un negru cărunț, Gas Houser Jonas, faimos și ca otrăvitor de cai.

Uneori din mansarda vreunei case cocoșate de lingă rîu, vreo femeie arunca pe capul vreunui trecător o găleată de cenușă. Omul se agita și se îneca. Deîndată, îngerii mocir-

lei se aruncau asupra lui, îl trău în gaura vreunei pivnițe și îl jefuiau.

Aceștia au fost anii de ucenicie ai lui Billy Harrigan, viitorul Billy the Kid. Nu disprețuia nici ficțiunile teatrale; îi plăcea să asiste (probabil fără nici o presimțire că erau simboluri și litere ale destinului său) la melodrame cu cowboys.

★

Dacă teatrele pline ochi din Bowery (al căror public tipa „Ridicați cirpal“ la cea mai mică întârziere a cortinei) abundau în aceste melodrame cu călăreți și împușcături, explicația fără greș e că America suferea pe vremea aceea de atracția Vestului. Dincolo de apusuri se găsea aurul din Nevada și din California. Dincolo de apusuri se afla uriașul topor doborât de cedri, enormul chip

babilionian al bizonului, pălăria cu boruri largi și patul cu multe femei al mormonilor, ceremoniile stranii și mânia omului roșu, aerul liber al pustietății, preeria nemărginită, pământul virgin a cărui apropiere întetește bătaia inimilor ca și vecinătatea mării. Chemarea vestului răsună puternică. Un neconținut zgomot de pași ritmați a umplut acești ani: al milioanele de oameni americani care ocupau Vestul. Spre 1872, în acest oraș inplacabil se afla și Bill Harrigan cel veșnic gata de harță, fugind de o celulă dreptunghiulară.

★

Istoria (care așisderea unor regizori de filme înaintează prin imagini discontinuie) prezintă imaginea unei taverne periculoase,

care e tot atât de prezentă în deșertul atotputernic ca și în largul mării. Timpul, o noapte a anului 1873; locul exact, *El Llano Estacado* din New Mexico. Pământul este aproape nefiresc de neted, dar cerul cu nori învolburăți, cu fișii zdrențuite de furtună sau scăldate de lună, e plin de fintini care crapă și de munți. Pe pământ se află craniul unei vaci, lătrat și ochi de coyote în umbră, cai nobili și lumina prelungită a tavernei. Înăuntru, rezemați de unica tejghea, bărbați obosiți și voinici beau un alcool care iscă certuri, și aruncă semeți mari monede de argint cu un șarpe și un vultur. Un om beat cîntă fără să-i pese de nimic. Sînt unii care vorbesc o limbă cu multe s-uri, care trebuie că e spaniola, pentru că cei ce o folosesc sînt disprețuiți. Bill Harrigan, roșcat șobolan de mahala, se află printre cei ce beau. A terminat un rînd de rachiuri și se gîndește să mai ceară unul, poate pentru că nu mai are nici un gologan. Îl mîhnesc oamenii de pustietatea aceea. Îi vede cumpliți, furtunoși, teribili de învățați în minuirea treburilor din sălbăcie și a cailor înalți și puternici. Pe neașteptate se așterne o tăcere deplină, tulburată doar de vocea năucă a omului beat. A intrat un mexican cumplit de voinic, cu o față de indian bătrînă. E împodobit cu o pălărie neobișnuit de mare și cu două pistoale la cingătoare. Într-o engleză aspră, le urează noapte bună tuturor *grigosilor* fii de cățea care beau la tejghea. Nimeni nu-i acceptă provocarea, Bill întreabă cine e și i se șoptește cu teamă că acest *Dago* — adică Diego — e Belisario Villgrán din Chihuahua. O detunătură izbucnește deodată. Apărat de zidul de oameni înalți Bill a tras asupra intrusului. Paharul cade din pumnul lui Villagrán, apoi se prăbușește bărbatul întreg. Nu are nevoie de alt glonț. Fără a-și da osteneala de a privi mortul, Bill continuă discuția: „Într-adevăr?” zice el. „Iar eu sînt Bill Harrigan din New York!” Omul beat continuă să cînte fără să-și dea seama de nimic.

Se poate ghici apoteoza. Bill acordă strînger de mînă și acceptă laude, strigăte de ura, whiskyuri. Cineva observă că nu există răvașe pe mînerul revolverului său și se oferă să graveze unul pentru a însemna moartea lui Villagrán. Billy the Kid păstrează cuțitul acestuia, dar declară că „nu merită efortul de a înscrupe pe răvaș mexicanii”. Toate acestea nu i se par îndeajuns. Bill în noaptea aceasta, își întinde pătura lîngă cadavru și doarme liniștit — și ostenit — pînă în zorii zilei.

★

Din această detunătură fericită (petrecută la vîrsta de patrusprezece ani) s-a născut Billy the Kid, eroul, și a murit furișatul Bill Harrigan. Băiețușul dintre latrine,

învățat cu loviturile cu piatra, s-a transformat în bărbat de la frontieră. S-a făcut călăreț; a învățat să stea drept pe cal după obiceiul lui Wyoming sau Texas, nu cu trupul plecat îndărăt, ca în Oregon sau California. N-a semănat niciodată pe de-a-ntregul cu legenda sa, dar s-a apropiat neconștient de ea. Ceva din borfașul de la New York s-a păstrat în cowboy; a revărsat asupra mexicanilor toată ura pe care înainte i-o inspirau negrii, dar ultimile cuvinte pe care le-a rostit au fost vorbe (prost spuse) în spaniolă. A învățat arta de a vagabonda a cowboilor. A învățat-o pe cealaltă, mai grea, de a porunci oamenilor; ambele l-au ajutat să devină excelent hoț de vite. Uneori ghita-rele și bordelurile din Mexic îl luau ca un puhoi.

Cu atrocea luciditate a insomniei organiza orgii cu mulți participanți, care țineau patru zile și patru nopți. La sfîrșit plătea nota cu gloanțe.

Cît timp degetul îi apăsa pe trăgaci fără greș a fost omul cel mai temut (și poate cel mai nimerit și mai singur) de la această frontieră. Garret, prietenul său care l-a ucis mai tîrziu, i-a spus odată: „Am făcut multe exerciții de a trage la țintă ucigînd bizoni”. „Eu am făcut și mai multe exerciții, ucigînd oameni” — i-a răspuns el cu suavitate.

Amănuntele sînt greu de reconstituit, dar știm că avea pe suflet douăzeci și una de morți — „fără a pune la socoteală mexicanii”. Timp de șapte ani plini de cele mai mari riscuri s-a lăfăit în acest lux suprem: curajul.

În noaptea de 25 iulie 1880 Billy the Kid a străbătut în galopul șargului său strada principală, sau unică, din Fort Sumner. Căldura era apăsătoare și nu fuseseră aprinse lămpile. Șeriful Garret, așezat într-un jîlt de nuiiele în fundul unui coridor, scoase revolverul și i-a tras un glonț în pîntec. Șargul și-a continuat galopul; călărețul s-a prăbușit în praful străzii. Garret a mai tras în el al doilea glonț. Satul (știind că rănitul era Billy the Kid) a zăvorît cu grijă feres-trele. Agonia a fost lungă și plină de blas-femii. Cînd soarele era de acuma sus, s-au apropiat tiptil și l-au dezarmat. Omul era mort. Au fost izbiți de înfățișarea de lucru neînsuflit pe care o au de obicei morții.

L-au bărbierit, l-au strîns în haine de-a gata și l-au expus spaimii și batjocurii în vitrina celei mai mari băcănii.

Oamenii călări sau în șarete au sosit de la mari depărtări, din împrejurimi, ca să-l vadă. În cea de-a treia zi a trebuit să-l machieze. În cea de-a patra l-au îngropat cu bucurie.

În românește de D. P.

Din

Fototeca Asociației scriitorilor

1. George Macovescu, secretarul Asociației scriitorilor din București este o prezență multilaterală.
2. Ion Hobană meditează la O.Z.N-uri.
3. Doi pescari fără noroc: Ion Băieșu și Mircea Sîntimbreanu.
4. Marin Preda și Dinu Sărașu discută despre... niște țărani.
5. „Fascinația” se numește romanul la care lucrează Laurențiu Fulga.
6. Mircea Micu și Francisc Păcurariu au trei pasiuni comune: mustața, cravatele în dungi și poezia.
7. Doi universitari într-un moment de răgaz colegial: Ion Dodu Bălan și Romul Munteanu.
8. Corneliu Leu la cenaclul umoriștilor.
9. Sobru chiar și la mare este deviza lui Ion Negoitescu.
10. Colocviu despre tinerețea poeziei: Daniela Crăsnaru și Mircea Dinescu.
11. Valentin Silvestru zimbește doar în scris.
12. Fănuș Neagu, după meci, dă indicații tactice.

1	2	3	4	
5		6	7	
8	9	10	11	12

Cu o pasăre pe umăr

Lui C. Brâncuși

*Crengile pădurilor sînt albe și reci,
golurile sub frunze — fără de număr...
Trece un copil prin secolul douăzeci
cu o pasăre de abur pe umăr.*

*Parcă ar face ochiului nostru un dar,
parcă serii i-ar pune o-nțebare.
Între lumină și umbră nu e hotăr,
În apa mărilor steaua tresare.*

*Parcă adîncul a trimis o solie
din rădăcini spre durerea din ramuri —
luna trece pe cer argintie,
cîrîngul e ca o legănare de flamuri...*

Unei balerine

*Frunzele pădurii la un semn
peste zări decăd ca o cortină
ierbile așteaptă alt îndemn
Dumneavoastră stînteți balerină
Cînd o stea clipește lin în cer
bolta frunții nu e chiar senină
ridurile-n apa lunii pier
Dumneavoastră stînteți balerină
Visul nostru este prea concret
coala zării este prea velină
să călcăm pe clipe mai încet
Dumneavoastră stînteți balerină*

ION LOTREANU

Versuri în metru antic

*Smulsă-n uitarea adusă de freamătul
Multicolorei senzații a iutei trăiri,
Îți fu sfișiată bucata de aur din carne
De pajura vieții.*

*Tipi în zadar, oăetîndu-te sinului tău,
Culcușului veșnic, de-amarnicul furt
Al învolburatei de pulberi eliseice,
Crudei Erine.*

*Ploaie și vînt, vîrtej de cenușă stîrînește,
Cu chiote triste, neputința-ncoțîită
Între al lui Hefaistos ciocan și între
Îlăul ursitei.*

*Piară scînteierile raptului în bîntuirea
De scrum ce-ascunde sub fulgii încă fierbinți,
Mii de cristale prin care lucește nemuritoarea
Floare a frigului!*

DRAGOȘ VRÂNCEANU

Serisoare

*Mă rogi să-ți descriu
armele mele de vînătoare
și felul priceput
în care le îngrijesc:*

*Nimic din toate acestea
nu se poate descrie,
fără a spune mari neadevăruri.*

*Căci poți tu, oare, iubito,
să-mi descrii sufletul
cîntărețului pe care atîta
mi-l lauzi?*

*Poți tu să-mi spui
ceva mai mult despre
corzile lyrei sale
decît că bănuiești de mult
că ar fi făcute
din cei mai scumpi nervi de pasăre?*

*Mă rogi să-ți descriu
felul în care se poate suna din corn
încet vînatul să-ți iasă în cale
plină și acolo
unde nimeni
n-a visat să-l găsească:*

*Dar ce-mi poți spune tu, iubito,
despre timpanul cerbilor?
Va fi existînd el cu adevărat
sau urechile bietului animal
nu-s decît pilniile unui gramofon
prin care, dacă te apropii,
poți auzi strigătele hăitașilor?*

DORIN TUDORAN

Baladă cu Ion

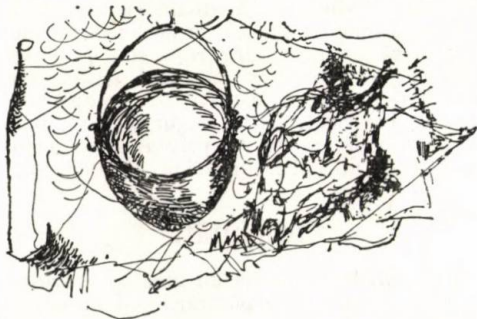
*Of, Ioane, Ioane,
Aprilul te bate cu toane,
În ritm de cumpănă pe vale.
Te plouă merii cu petale,
Desăvîrșind albul păcat
Tot într-un vis necumpătat
Și ochii cată să petreacă
O pasăre de dor buimacă,
În zborul ei necugetat,
Prin vîlmășagul alb rotat.
Ioane într-un necuvînt
Alegi blagoslovit pămînt,
Pentru căderi din dorul-zbor.
Cu gînd păgîn și roditor,
Că pasărea din albul sferic
Se lasă-n ochi de întuneric,
Plesnește struna de vioară,
Iar merii simt un iz de vară,
Neliniști ce-or să se întîmple
Și doi lăstuni zîcnesc prin tîmple...*

STELIAN GRUIA

pseudo gastronomice

Melodii în august

În miezul de aur coclit turcește al verii, când peste câmpie se-asează zădufuri vechi, m-am învrednicit odată să mă aflu într-o margine a Bucureștiului, într-o luncă cu maluri joase și cu sălcii putrede de bătrânețe și c-o iarbă ca roua, verde și fragedă, cuib de dragoste ca la-nceputuri, la Argeș, pe drumul Olteniței. Aici mi-am așternut de-un prînz repede, pe-un ștergar de în stropit cu izvoade de fier, și-am mîncat tihnit la umbră deasă un pui la ceaun, în vreme ce apele domol risipite între nisipuri fumegau alb sub soare ce culoare nu mai avea, ca-ntr-o poveste pe care-am uitat-o și-mi pare rău, cu zîne desculțe și despletite. Dar iată că despre cele ale soțului de atunci încă îmi mai aduc aminte și spun: se-alege un puîșor de găină

mai dolofan, mai bogat în carne adică și mai șolduros și se curăță de măruntaie, după care se călește cu apă rece ca să rămie curat; astfel gătit se sarează și se cufundă într-un ceaun cu untdelemn fierbinte atîta cît să-l acopere de puțin și se lasă clo-cotelor pînă îngălbenește și se pătrunde și i se face, sub pielea arămită de dogoare, carnea ca untul, moale; cînd e isprăvit se scoate și, tăvălit prin mujdei de usturoi, din acela haiducesc, cu căței zdrobiți în vin roșu, se însoțește cu un colțuc proaspăt, plînea ca laptele a Bărăganului, și se desfac copanele două, pieptul și tîrțița, iar mai departe se-nfulecă tot după cheful fiecăruia, mai știind că o salată de unișor verde, ori de măcriș, stropită cu zeama unei lămii, nu-și are preț la asemenea minunăție și nici un vin

făcut din strugurii timpurii ai anului trecut, ușor ca o spumă și amărui în cerul gurii nu-i de lepădat. Dar se vede că eram pe atunci ca și astăzi zăpăcit de dragoste dacă scriind acestea omenеști și dulci pătimiri îmi vin ca ale mele tristeți, aceste de demult versuri, ale lui,

„Mi-am adus aminte de fericiri trecute,
Cînd în brațe-mi crudo te țineam plîngînd...,
și, ca o dantelă sfîșiată, ale ei, cea care a
fost cîndva în viața fiecăruia,

„Eram odată privită-n lume

Mai cu dulceață și cu amor

Și desfătată-n răsfaț și glume

De junii care nu mă mai vor...”

Uite, zic, de asta nu-i bine să uiți că vinul are, dar ce n-are?

Mărturisire

Musacalele mi se par mai vrednice dintre mîncările venetice cu care Bucureștiu se desfată peste vară, neținînd nici posturile, nici zădufurile, căci după cum și spune Tudor Arghezi care-a iubit cu oftări tirgul acesta, „românul nu cunoaște ura față de străini, după cum nu prea cunoaște, ar afirma moralistul deziluzionat, nici teama prea vizibilă de cele sfinte”. Așa este, la noi doar cîntă, și nopțile îmbolnăvite de stele prea multe, prin Boscheții Herestrăului, lăutarii oacheși aplecați pe țambal și pe scripcă, cîntecul rămas din bunici,

„Pe mine ce m-au mîncat,

M-au prăpădit, m-au uscat,

Șapte fete dintr-un sat

Și-o nevastă cu bărbat.”

La un astfel de necaz se zice că-i bună musacaua de țelină, întremătoare: se pră-

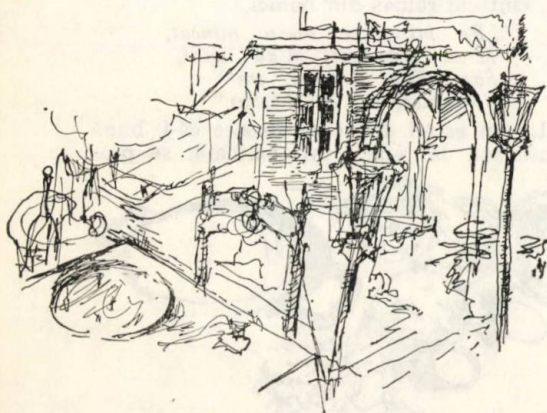

jesc în unt feliile rotunde de rădăcină de țelină, iar deosebit, carnea tocată de junincă, amestecată cu puțină pline muiată în lapte se călește împreună cu ceapa prăjită atît cît să se albească, apoi, încă o dată tocată se frămîntă cu sare, cu bulion de roșii sau de ardei grași, din acei lunguieți, puțin piper cenușiu și vin de împărtaşanie, din acela din care nici starețul de la Căldărușani n-are cît să umple o balercă. Tocăturii acesteia, așternută la fierț gospodăresc, i se mai pun cîteva ouă crude care-or s-o lege, după care se așterne într-o cratiță pregătită cu unt și cu pesmet, acoperind-o cu țelină, rînduri, rînduri; peste musaca se toarnă un sos gros din ceapă prăjită, făină, grăsimi, zeamă de oase și roșii terciuite și se infundă într-un cuptor potolit, iar ca să capete o culoare șofranie, doar cu un sfert de ceas înainte de-a fi isprăvită i se întocmește din ouă bătute cu smîntînă un obraz.

Însoțitor mîncării ăsteia, cam prea țifnoase, i se cuvinte, zic eu, canonul unui vin negru de buturugă, fără nume arhondologic dar potrivit să-l dai la slăbănogi ca să zburde, băut din oală de lut, căreia-n Moldova i se zice, nu știu de ce, moșoaică.

Amurguri

Au bucureștenii noștri o deosebită aplecare pentru cărnurile de tot soiul fripte deasupra cărbunilor de lemn, a mangalului cum i se mai spune, care din mai vechi li se trage, din vremi de demult, de pe cînd pe Covaci frații Iordache țineau un birt cu umbrar de rogojină, vestit pentru mîncările românești care se găseau aici și care-au uimit Parisul ghiftuit cu de toate în 1889, cu prilejul Expoziției universale. Bodegă cu haz și cu clienți trăzniți, aici se zicea astfel: „sticlei cu apă rece, o naturală; țuicii, o idee, ardeiului, un focos; cîrnaților din carne de vacă mititei și patricieni celor cu piele; vinul cu borvis la gheață era numit *baterie cu lustru*; cafeaua

turcească, un *taifas*; cafeaua cu rom, un *marshiloman*; iar scobitorilor li se zicea *baionete*.”

Mititeii aceștia pe care, numai o bucată de maț spălată îi face din populari patricieni, și care sfîrșind cu fum mult și iute deasupra grătarului ciocănit din fier țigănesc, înnebuneau rivnitorii se fac astfel: se toacă bine din satir carnea de vacă, tăiată de la gît și seul (prapore) și puțină pulpă de berbec, se sarează cu mină spartă și se lasă să dospească cîteva ceasuri între sfărîmături de gheață; tocăturii i se alătură piper negru rîșnit, cîteva boabe de chimen și se prăfuiesc cu floare de cimbru doar atît cît să ia miros, după care se frămîntă gospodărește cu mușjei de usturoi subțiat cu zeamă de carne; cu maiuaua asta se umplu matele curățate și se răsucesc din loc în loc, în lungime cam de o palmă, și se aștern grătarului încins, uns și el și cîrnații cu seu topit pînă cînd se fac rumeni ca un obraz de față mare și se duc la masă cu jumătatea de duzină și cu cîte-un ardei verde, otrăvit pînă-n sămînță, alături și cu-n coș de răchită împletită în care or să stea vrăfuite bucățile de piine albă, proaspete și pufoase cum sînt dragostele pierdute și regăsite. Vinul nu trebuie să fie somnoros, ci fudul, o Zghihară cum numai la Huși, între dealuri cu nuci îmbătrîniți, se coace și se stoorce, iar măsura lui ar fi damigeana a cărei obîrșie o fi, spune George Costescu într-o notă, „de la franțuzescul *dame-jeanne*, nume dat unor ulcioare de sticlă, încăpătoare și învelite”.

Și este bine ca atunci, la acel praznic de burlac, să fie-un amurg roșu și-o pace în înalături și-o răcoare și să curgă peste tine albe flori de salcîm și să-ți stea pe-aproape un lăutar răgușit, știrb, singur și trist, pus pe căpătuială, și să te privească cu ochi galbeni și plictisiți, un cîine strădar...

Antichități

Avea Aristofan, altfel un grec cumsecade, un parapon al lui pe păsărarii ce-l hrăneau, zicînd, în jalea și-n pudoarea găinilor că:

„Unii din ei vă pipăie atît!...

Și nu se mulțumesc să vă prăjească,

La masă că vă toacă...Nu! Ci toarn

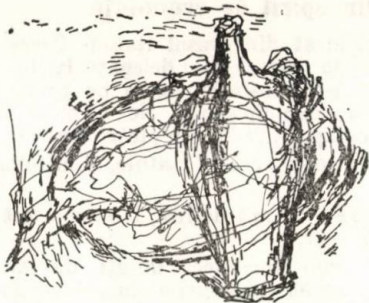
Deasupra voastră silfion, oțeturi,

Mai toarnă și uleiuri și brinzeturi,

Grăsimi aruncă peste voi și sosuri

Fierbinți, ca peste hoituri...”

Chiar că nu se face, chiar așa, dar pentru că greșiții sînt mulți, iar eu sînt și păcătos și nemilosiv am să spun o alcătuire de cuhnie care m-a alinat la nevoie, bucurîndu-mi și trupul și sufletul viu. Anume despre-o rață gătită ca-n Arhipelag și al cărei meșteșug cu descîntec a ajuns la noi prin portul cu palicari scăpătați al Brăilei, acești zdrență-roși dar cu ifos iubitori de mîncăruri gustoase: rața, grasă și frumoașă, se împarte în bucăți și se rumenește în untdelemn, iar cînd este

aproape gata, adică s-a arămit carnea, se adaugă peste ea legumele curățate și tăiate, ceapa albă mărunță, morcovii și rădăcina de țelină și de păstîrnac, căci acestea merg împreună și se mai lasă să-și dospească aromele, mai potrivindu-le din sare și din zahăr; acum se toarnă apă caldă în care am subțiat bulionul de roșii și se ține cratița, care-i bine să fie de tuci smălțuit, la foc domol și îndelungat ca să fiarbă cu bolboroseli iar alături se opăresc măslinile mari și negre, de Volo, și se-aruncă și ele-ntr-o celealtă, ca să-ntragească soborul după care, mai ajutînd și cu-un strop, vorba vine, de vin roșu se dă la cuptor unde nu se ține mult, doar ca la un sfert de ceas, atît îi trebuie și-i gata. De mîncat se mîncă ori rece după ce-a fost ținută în firidă de pivniță, ori fierbinte, iar de băut se cere o ținică înainte și-un vin galbui de Odobești după și tot după masă, într-o desmierdată lene se poate citi cu îngăduința sătulului, piesa aceluia pomenit Aristofan, *Păsările*, comedie antică.

OCTAVIAN STOICA

Cîntecul tăcerii

*Ce greu se-ntoarce marea către aceleași fărîmuri,
purttînd — mereu albastre — aceleași mii de
ani...*

*eroziuni subtile, misterioase sonori,
ne-aruncă la picioare .. căzuți Aldebarani...*

*O, taci, iubite... calea de-aici ni-e începută,
statornicia însăși aici s-a intrupat
sau nu știi că lumina cîndva-n adînc născută,
miracolul în clipa de-acum l-a preschimbat?*

*O, taci... mai bine ascultă alb, cîntecul tăcerii
mînat de o aripă de alcyon spre noi...
doar noi îl înțelegem... și poate corăbierii,
străpunuși de neputința întoarcerii-napoi...*

DESPINA MINCU

Un pardesiul rătăcit

Umbrele mă învadează.

Sunt împrejmuită de umbre.

Îmi iau pardesiul negru pe umeri

Astfel arăt mai bine între umbre

Și mă îndepărtez și eu.

Copacii roșii sunt umbre.

Ființa mea învăluită în pardesiul negru

Devine umbră.

Ce bine e în împărăția umbrelor.

Vorbim de viața asta scurtă și adîncă

Și ni se pare că este doar o idee.

Vorbim despre bucurie și resemnare

Despre naștere și tipătul îndurerat al vulturului

Și ni se pare că vorbim, doar așa,

Despre niște lucruri mărunte.

Ne învăluim tot mai mult, aburul

Ne învăluie cu straturile lui negre și absolute

Se lipește de copaci, de pardesiul meu,

*Devine una cu noi. — Vai, aburul ăsta abject
mă linge pe față.*

Copacii se îndepărtează

*Și eu alerg după ei cu pardesiul negru pe
umeri.*

Vorbim sacadat, abia respirînd

*Despre boală, ca despre un lucru luminos și
rece.*

Filftim îndepărtați și nestingheriți.

ANGELA MARINESCU

Stă gura, sființită

*Că cine știe pe ce povtrînișuri aleargă, în turme
cirezi,*

că sterpe roiesc, sau că ard peste voi

— policandre —,

că se închipuie-n ploi

sau trîmbe de apă, altunde,

poveri pe alți umeri, cu gheare,

sau că stăvilare se-așează,

oricum, CE-AM ROSTIT

PE VECI S-A DESPRINS;

în poala tăriei alunecă

— puzderii — doar lumi deslegate ...

OVIDIA BABU

Dobrogeană

Secate energii de ape

Așteaptă cu speranțe mute

Spre a se mai rosti vreodată

În despletiri circumvolute.

Pe heleștee tulburate

Apasă roșiile materii;

Pe dezbinatelor izvoare,

Beția neaproprierii.

Ci-n uscăciunea de sahară,

Și în pirjolul de Vezuviu

Asudă iarba împingînd

Al dedesubturilor fluviiu.

EMILIA CĂLDĂRARU

glume cu muzicieni

părtaş la glorie

Marele poet german Goethe, în timp ce îndeplinea o mare funcție de stat, îl vizita deseori pe Beethoven, mai ales în timp ce acesta din urmă compunea muzica la tragedia „Egmont”. Deseori cei doi maeștri ieșeau să se plimbe prin celebrul parc vienez. Majoritatea trecătorilor se înclinau cu stimă în fața lor, dar la aceste semne de adâncă prețuire răspundea numai Goethe. La sfârșitul unei plimbări poetul zise:

— A început să mă plictisească mulțimea aceasta cu înclinările sale!

— Nu vă supărați, iubite maestre, — îi răspunse cu calmul său olimpien Beethoven — poate că o parte din această mulțime mi se înclină mie...

opera fără muzică

Beethoven a fost invitat la Dresda să audieze opera submediocră „Eleonora” a compozitorului Paier. Când l-a întrebat autorul, după sfârșitul spectacolului, ce părere are despre operă, Beethoven i-a răspuns:

— Opera dumitale mi-a plăcut atât de mult, încât o voi pune pe note.

Genialul compozitor s-a ținut de cuvânt: a compus pe aceeași temă opera „Fidelio”.

amiciție fără bani

Compozitorul Rossini a fost întrebat odată de către reporteri dacă are prieteni și cine sînt ei.

— Bineînțeles că am, le răspunse compozitorul. Ei sînt miliardarii Rothchild și Morgan.

— I-ați ales, probabil, pentru a avea posibilitatea de a împrumuta bani.

— Ba invers, rise Rossini. I-am ales tocmai pentru că nu mă împrumută nici-odată...

din spirit de economie

Un magistrat din orașul italian Pesaro a fost trimis în fruntea unei delegații la Rossini pentru a-i transmite vestea cu privire la hotărîrea municipalității de a pune o statuie a compozitorului în piața centrală.

— Cît va costa această statuie, îi întrebă Rossini.

— Douăzeci de mii de lire, îi răspunseră delegații în cor.

— Ar fi mai bine dacă mi-ați da mie acești bani, iar eu mă angajez cu plăcere să stau cîteva zile pe postamentul din piață...

duetul orbilor

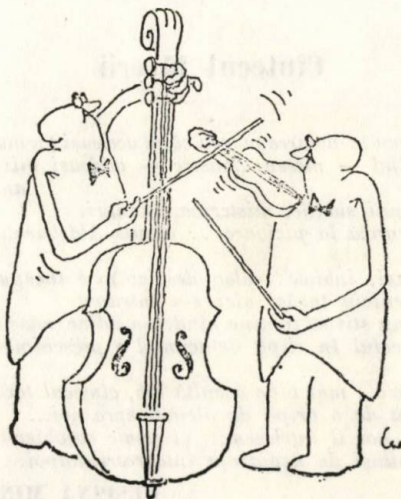
În timpul carnavalului de la Roma din 1821 publicul fu intrigat de apariția unui bărbat gras și a unei femei slăbănoage, care în acompaniament de chitară, cu o virtuozitate nemaipomenită interpretau următoarele versuri:

Sîntem orbi nefericiți,
Milostenie ne dați
Și vă fie veselie
Împlinită, oameni-frați!

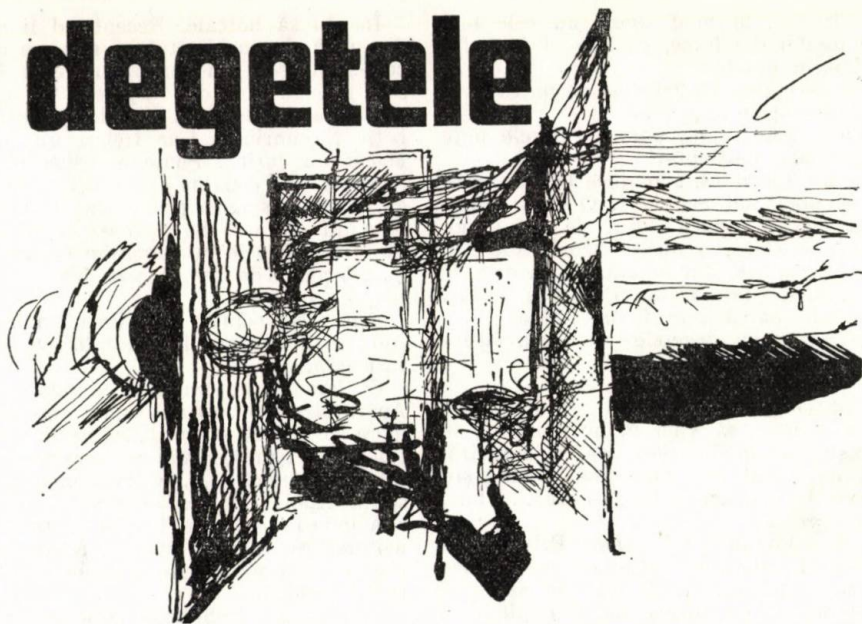
Impresionat de măiestria celor doi muzicanți ambulanți publicul a contribuit la „milostenie” cu sume frumoase. Abia mai tîrziu s-a aflat că bărbatul cel gras era Rossini, iar femeia slăbănoagă, Niccolo Paganini...

Exasperat de insistențele și hărțuierile creditorilor, Franz Schubert și-a atîrnat în balconul casei haina cu buzunarele întoarse pe dos, însoțită de următorul afiș: „Să ne păstrăm calmul, fraților, în nădejdea unor vremuri mai bune!”

Se spune că multă vreme compozitorul n-a mai fost atacat de creditori.

degetele

Trimestrul întâi se sfîrșise. Alergam spre casă bucuros că intrasem în vacanță. Bucuria îmi creștea în suflet la gîndul că a doua zi urma să plec la munte.

La timpul prînzului, instalat într-un compartiment, moțaiam legănat — ce e drept cam brutal — de arcurile unui vagon de clasa a treia, mergînd spre orașul unde aveam singurele rude. Priveam prin fereastră cum fugeau cîmpiile încărcate cu zăpadă. Apoi trenul se înșurubă printre dealuri și nu după mult timp munții începură să-mi obosească vederea.

Noaptea căzu peste lume ca o apă neagră, doar prin geam mai zvîcnea din cînd în cînd cîte o lumină ca o scînteie gonind pentru o clipă spaima în fața apelor mute. Cînd nu mai speram, călătoria se sfîrși. Pe peron, mă îndreptai spre florăria gării: o să iau niște flori, din care oi găsi la vremea asta.

Dornic să-i revăd pe cei dragi — nu-mi văzusem sora și cumnatul de mulți ani — am urcat în grabă scările etajului. Am sunat. Clanța ușii a rămas însă nemișcată. Am așteptat un timp, apoi am ciocănit în ușa masivă. Cînd m-am convins că nu-s acasă, am coborît, neștiind încotro să o iau.

Din lungul străzii venea în goană o mașină a salvării cu luminile aprinse și sirena fluierînd. Ajunsă în fața casei, opri brusc. Din salvare sări un om în halat alb, urmat de fratele cumnatului meu. Urcară treptele în fugă. I-am urmat. Cînd am ajuns sus, toate ușile erau deschise larg, iar în sufragerie, pe covorul roșu, întins cu fața în jos, Iaro, cumnatul meu; zăcea fără suflare. Omul în halat alb îl întoarse și-l examină:

— E mort! zise.

— Nu se poate!...

— Ba da, întări doctorul. Îmi pare rău... mai zise încurcat.

Îngrozit de tot ce văzusem, m-am retras pînă pe scări și, cu ochii în flăcări, am părăsit fără să fiu văzut de cineva casa în care poate sufletul lui Iaro încă se mai plimba. Am alergat cît am putut de repede la gară și, urcîndu-mă în primul tren, am plecat spre București.

În cap gîndurile se fugăreau ca un roi de viespi turbate. M-am perpelit pînă ce, pe neașteptate, roiul m-a părăsit. Nu știu dacă am visat ori cineva mi-a povestit în șoaptă groaznică scenă:

Un doctor cu o oglindă mare legată de frunte, după ce l-a consultat pe Iaro, i-a spus:

— De laringită nu moare nimeni!...

— Să știi că uneori am senzația că mă sufoc, stărui nelineștit chirurgul. Și în seara asta mă simt rău...

— Vezi-ți de treabă!... Așa sîntem noi, doctorii, sperioși... Ia medicamentele în continuare. Eu mă duc la un prieten; cred că facem un tarok. Dacă e nevoie, deși nu cred, mă suni la numărul ăsta.

După plecarea orelistului, pe Iaro îl cuprinsese teama. Era singur. Soția plecase la București, iar Cristina, fiind în vacanță, era la Păltiniș.

Se așeză în fotoliul de piele, lăsînd capul pe spate. Își întinse apoi mîinile și picioarele, încercînd să se relaxeze. Ridică mina dreaptă și-și privi degetele. Erau subțiri și lungi. Unghiile erau tăiate prea scurt. N-avea încotro. La fiecare două zile trebuia să și le taie.

— Chirurgii, în mod sigur, au cele mai scurte unghii din lume, își zise abia desfăcînd buzele uscate.

Mișcă de cîteva ori degetele de parcă ar fi apăsate pe clapele unui pian.

— Pam, pam, pam, pam... Primele note din simfonia destinului!

Dacă ar fi sănătos, s-ar duce la pian și-ar cînta serenada lui Schubert. O cînta întotdeauna cînd îl apuca dorul de cei dragi. Cît timp o cînta, o durere sfredelitoare îi umbla prin suflet. Dar îndată ce se ridica de pe scaunul din fața pianului, simțea aceeași bucurie de parcă i-ar fi îmbrățișat.

Mișcă din nou degetele pe o claviatură imaginară.

— Pam, pam, pam, pam...!

— Tot simfonia destinului! Îl obseda!

„Agla trebuie să vină mîine seară de la București, se gîndi. Să-i fac o surpriză. Mîine, dacă sînt mai bine, ies în oraș și-i iau ceva. Ce să-i iau?... Ce să-i iau?... Flori! Îi plac grozav.“

Degetele loveau aerul ritmic. Privindu-le, își aminti de ultima operație pe care o făcuse unui tînră accidentat. Îl adusese salvarea inconștient. Avea pielea capului plesnită, oasele sparte... I se vedea creierul! L-a operat cu mîgală. Acum... acum este în afară de orice pericol.

— Va trăi! Va trăi în mod sigur, se trezi bolborosind.

O nouă criză de sufocare îl făcu să se ridice și să meargă la fereastră. O deschise larg și respiră adînc. De sus, de la etajul unde locuia, cuprinse orașul. Sute de lumini, unele albe, altele galbene, găureau pînza neagră a nopții. Obosit se așază din nou în fotoliu.

Respirația îi era din ce în ce mai grea. Își pipăi pulsul. Era accelerat. Trase telefonul și formă numărul fratelui. Încercă să vorbească. Constată cu groază că nu mai poate articula cuvintele.

Începu să horcăie. Receptorul îi alunecă din mînă. În jurul gîtului i se puse un cerc care-și micșora mereu diametrul... Încercă să-l îndepărteze, dar degetele nu întîlniră decît pielea umedă și fierbinte a gîtului. O beție îl cuprinse. I-ar trebui un bisturiu. Măcar un cuțit... Poate ar reuși să-și taie beregata... E convins c-ar reuși!... Ar fi singura salvare, singura posibilitate de a-și umple plămîinii cu aer. Se prăbuși peste măsuta de fumat. Pipele lui preferate căzură pe jos și, sub ploaia de lovituri, parchetul sună straniu, ca o toacă...

Prin picla ochilor zări deschizîndu-se ușa. Apoi ceva nevăzut îl ridică în sus și-l lăsă suspendat.

O lumină puternică îi inundă vederea. Apăru strada orașelului unde crescuse. Casa mare acoperită cu viță... Liceul... Simion, colegul de bancă, rîzînd ca de obicei... Facultatea cu clinicile ei... Cîțiva colegi și profesori... Apoi Aglaia!... Tînră și frumoasă, zîmbindu-i de la un balcon și fluturînd o năframă roșie. Apoi Cristina, fetița lor, zburînd cu schiurile peste crestele munților și rîzînd zgolbiu...

Iar Agla... Îmbrăcată în negru, alergînd cu părul în vînt spre un zid de marmoră. Ajunsă sub zid, începu să-i strige numele și să bată cu pumnii ei mici în piatra încremenită!...

Sunete de sirenă îi izbiră timpaneale, apoi întinericul și liniștea se lăsară ca un voal...

Cîteva picături, ca niște mărgelușe de perle, țîpau pe pînza neagră.

*

Un șuierat prelung mă smulse din ațipeală. Cîmpia învelită cu zăpadă gălbejită de soarele dimineții alerga... În fața mea, un bărbat bătea cu degetele-i lungi în măsuta compartimentului, un ritm cunoscut. pam, pam, pam, pam!

DAN CLAUDIU TĂNĂSESCU

De la lume adunate... Și reactualizate

Răspuns

- Tată, cîte simfonii a făcut Beethoven?
- Trei: Eroica, Pastorală și a Noua!

Într-o redacție

- Am venit să vă întreb ce-ați făcut cu poemul meu „Viteazul pompier“?
- L-am utilizat aprinzîndu-mi focul...

Între prieteni

- Ce naiba ți-ai lăsat să-ți crească barba?
- Pentru că îmi tot spuneai că am un aer prea feminin.
- Acum parcă ai avea aerul unei femei cu barbă...

La o serată

- Este adevărat ce spune maestrul, că cele două cărți ale sale nu se mai găsesc?
- Exact, duduie, n-au apărut niciodată!

meridiane lirice

3 poete americane

în traducerea lui ION CARAION

AMY LOWELL

În vis

*Într-un vis, domnilor,
Căci trădare ar fi fost să-mi cășune mie cu
de la mine putere,
Am văzut venerabila noastră Statuie a
Libertății
rostogolindu-se și dintr-o dată
Căzînd grămadă în golf...*

EMILY DICKINSON

Larg faceți patul acesta

*Larg faceți patul
Acesta-n șoaptă
Așteptînd judecata
Bună și dreaptă.*

*Salteaua-ntinsă
Perna rotundă
Nu lăsați zgomotul galben al răsăritului
Ca să pătrundă.*

ANGELINA W. GRIMKÉ

Tenebris

*Există un copac, peste zi,
Care noaptea
Are-o umbră,
O mină imensă și neagră,
Cu degete lungi și negre
Și cît ține-ntunericul,
Prin preajma casei omului alb,
Sub o adiere caldă,
Mina cea neagră se tot agață
De cărămizi.
Cărămizile au culoarea singelui și-s foarte
mărunte*

*O mină neagră-i oare aceasta
Sau e-o umbră?*

Polonia

TADEUSZ SLIWIAK

*

*cît e ceasul
numără patru pereți
cît e ceasul
adaogă tavanul și dușumeaua
fereastra și ușa închise
cît e ceasul
unu*

*nu știu alte ore
cu siguranță nu există*

*oamenii au născocit
clepsidre cu apă sau nisip
apoi ceasuri solare
și ceasuri cu arc
de-atunci numără și măsoară
pulsul inimii și drumul pînă la
stelele îndepărtate
măsoară tinerețea
— alergatul căprioarei
de la un copac la altul*

*întrebi cît timp te iubesc
răspund totdeauna
știu să număr pînă la doi
tu — unu
eu — doi*

MARIAN JACHIMOWICZ

Ecoul

*Miinile-mi verzi
dezmiardă
ferestre oblonite
Soarele
figla de pe casă o prăjește
Umbra
se scurge ca apa
Doar dumbrava se desfată
În coajă de mesteceni
lumea e azi înveșmintată
A îndepărtării culoare
e parfumată
Ecoul singur
mă mai îmbată*

În românește de NICOLAE MAREȘ

TU MĂ PETRECI...

*Tu mă petreci cu al zilelor alai
de alb și negru într-un salt de tigru
nisipului ce îmi aprinde frigu'
cînd scoică sînt pe un țarm ce-l înviai.*

*Cu fîpăt pescăruși simțind furtuna
în jurul stîncilor de ascultare
pierdută sînt și nu mă pot afla
în vălmășagul lumii pieritoare.*

MARTA BĂRBULESCU

JOC

*Am desprins
punctul
din locul lui
stabilit
în spațiu
și l-am făcut
cometă
adică
virgulă
ea fiind
Adevărul*

SUZANA DELCIU

POEME

1. Seară de iarnă

*Cîinelui înserării îi place să mă lingă
Căci fulgerul turbării în țărână s-a prelins.
A început vecia să mă ningă.*

2. Meseria poetului

*Meseria poetului este să stabilească
Locul de intersecție a veșniciei
Cu propria sa viață.
Veșnicia, se știe,
E o linie nesfîrșită.
Viața este un cerc.
Poetul e copilul ce se joacă cu cercul.
El vrea să facă lumea mai bună din cuvinte.*

MATEI GAVRIL

Romeo și Julieta sau misterul iubirii

La Shakespeare, capacitatea sa de metamorfozare apare ca un efect direct al curiozității sale nesfîrșite, al naturii sale „transparente“. Intrepătrunderea între autor și caracterele sale însă nu ni se dezvăluie întru totul simplu, direct și clar, ci ca o întruchipare livrescă a tot ce reprezintă în complexitatea sa psihicul omenesc. Faptul că se cunoaște perfect pe sine, duce totdeauna la „dispariția“ sa, transfigurîndu-se de fiecare dată într-unul sau altul din personajele sale. Or, tocmai acest personaj (înțelegînd prin aceasta toate caracterele sale), reprezintă ceva care atinge întotdeauna o latură a esenței spiritului omenesc. Iar noi, cu atîta înfricoșare, bucurie nemăsurată care ia uneori, paradoxal, aspectele spaimei, îl citim, lucizi că ajungem poate prea departe. Căci dacă Shakespeare este personajul, iar personajul este Omul, citindu-l pe Shakespeare ajungem să ne cunoaștem mai bine. Or, tocmai această dublă metamorfozare, care, în cele din urmă cuprinde doi agenți — Shakespeare și cititorul, produce o traumă psihică prezentă numai în momentul de iluminare, momentul adevărilor pure în complexitatea lor, momentul adevărilor umane.

Nicăieri nu ne apare Shakespeare mai grandios ca în momentul captării tumultului interior.

Sentimentul de iubire ne oferă o astfel de experiență, aducîndu-ne și el pe țărîmul eternului uman. Cu el ajungem să simțim vibrațiile sensibile dar hotărîte ale celei mai fine corzi suflătești, cunoscînd frăgezimea celor 15—16 ani, meandrele unei iubiri ce se vrea mare, care pare copilărească prin capricii, șiretenii, îndrăzneli nebunești și care se dovedește a fi mare prin tragicul gong final.

Am fi chiar tentați să spunem, simplificînd, evident, că aceste pagini de iubire sînt redarea fidelă în complexitatea lor a sufletului filigranat al omului. Adoptînd filozofia Julietei prin anularea numelor,

convențiilor sociale, localizării în timp și spațiu, stil și gen, vom încerca o punte ca un semn egal, o reformulare plămădită din același ferment, între Shakespeare și Eminescu, deopotrivă preocupați de studiul eternului uman.

Din confruntarea între aceste inițiative scriitorești, interesul va crește pe măsură ce similitudinile se îngrămădesc, spre uimirea noastră.

O împerechere de cuvinte caracteristică pentru Eminescu este aceea care asociază expresia voluptății cu a durerii. Este vorba de acel „farmec dureros” ca unul din afectele eminesciene cele mai tipice. Îmbinările „dulce jele”, „dureros de dulce”, „fioros de dulce”, „crudul tău amor”, „cînt dulce și jalnic” nu sînt decît reflexe ale aceleiași motiv major. Uimirea noastră este sporită printr-o redare, în simetrie am spune, a unor termeni similari, notînd același afect uman, în Romeo și Julieta:

„Iubirea-i fum ce-și are-n plîns
izvor
Curată-i pară-n ochii plini de dor;
De-o tulburi, e o mare-n agonie,
Și ce mai e? Cuminte nebunie
Și dulce fiere care prins te ține...”

sau

...Despărțirea
Îmi e o suferință atît de dulce“

Revelațiile psihologiei umane, ce depășesc stratul superficial și delicat copilăresc și fac chiar din copii îndrăgostiți, femeie și bărbat uniți de o dragoste care doare plăcut, îl apropie mai mult pe Shakespeare de Eminescu.

S-a vorbit adeseori de demonul eminescian, dar iată că și aici apar palori demonice:

Julieta „...Mă-nșală ochii,
Sau ești tu palid?”
Romeo: „Și obrajii tăi
Sînt albi ca varul. Nemilosul chin
Ne soarbe sîngele“

sau

„Vai, bietul Romeo! E ca și mort.
Străpuns de ochiul negru al unei
pale fete!”

Interesant de remarcat că pînă și tehnica romantică atît de caracteristică lui Eminescu, de comparație a ființei iubite cu luna, apare în paginile shakespeareene:

— Julieta: „O nu jura pe-amăgitoarea
lună

Ce-n fiecare lună-și schimbă discul,
Nu vreau să fii ca ea de nestatornic“.

Sîntem, așadar, martorii impresionantei dialectici a universalului cu particularul, opera lor unindu-se grandios de firesc într-un punct ce poartă însemnele sufletului uman.

E greu să ne oprim aici fără a zăbovi asupra unui motiv shakespearean, ce vine să înzecească complexitatea și așa nemăsurată a sentimentului de iubire.

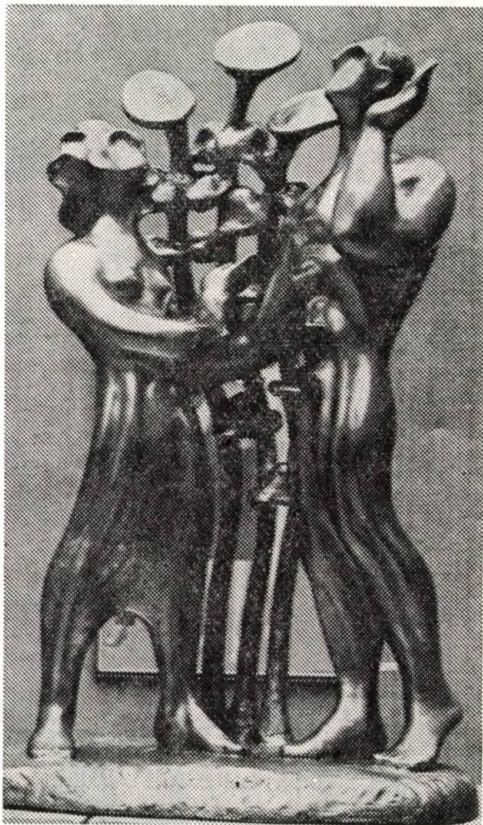
E vorba de acel joc iubire-ură-iubire. Două sentimente opuse pe care numai profunzimea trăirilor le apropie. Paradoxal, poți iubi și urî în același timp una și aceeași persoană. La Shakespeare această schimbare de valori capătă nuanțe variate, de un colorit unic.

Nivelarea, identificarea este dusă pînă într-acolo încît iubitul și iubita sînt totuna, căci, spunea cineva, numai în iubire $1+1=1$.

Ar fi eronat să se înțeleagă că oprindu-ne aici, am epuizat complexitatea nemărginită a sentimentului de dragoste ilustrat în paginile shakespeareene.

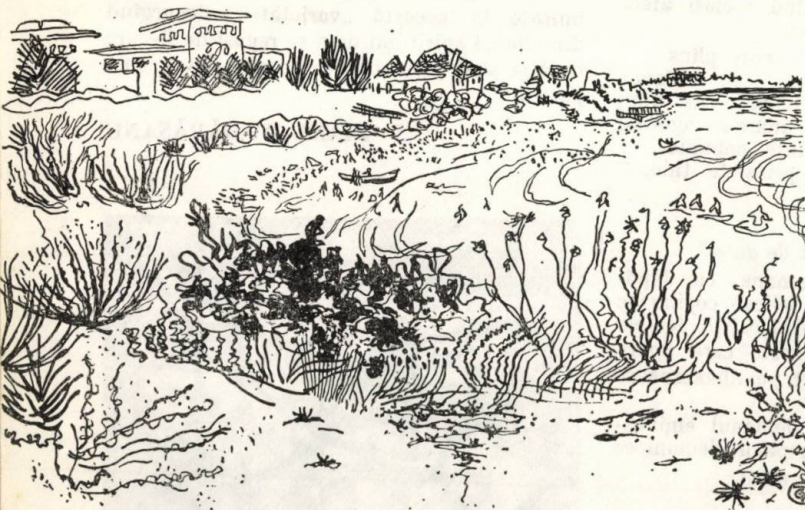
Am încercat în schimb să desprindem o unitate în această „varietate”, decurgînd din efortul spiritului de a se regăsi de fiecare dată pe sine, prin chiar caracterul său „transparent“.

DIANA FĂGĂRĂȘANU

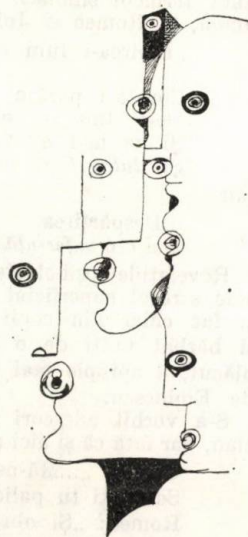

GEORGE BACOVIA

TUDOR GEORGE

TAȘCU
GHEORGHIU

SCRIITORII
DESENEAZĂ

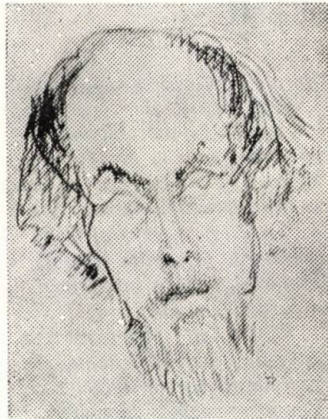

ADRIAN BELDEANU

TAȘCU GHEORGHIU

VERONICA PORUMBACU /PORTETE/

1. RADU CÂRNECI
2. BRUNEA FOX
3. RADU IONESCU
4. MIRCEA IORGULESCU
5. CIK DAMADIAN

SZILAGYI DOMOKOS

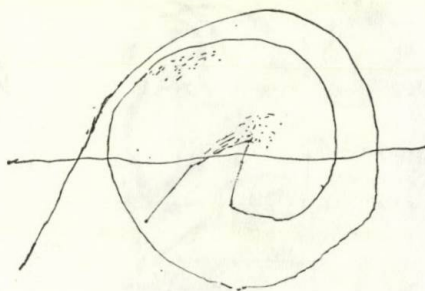
BALADĂ NOCTURNĂ

*cîte secunde-s pînă-n zori de zi?
și cîte mii cu mine-s gînd în gînd?
cum poate fi iubirea scut, cînd ea rănește?
de ce n-am arme, scutul să mi-l frîng?
Oh, de-aș trăi pînă în 2000!
Cine cu tihna pacea să-mpreune?
Visează-mi visul, nu-i de-ajuns pe lume
doar să mi-l dormi, prunc-satelit! — Spre unde
mă duce timpul? oare voi ajunge
acolo unde-n zimbet își găsește
unica formă-a existenței ei, materia?*

SZEMLER FERENC

CULMI

*Vîrfuri stîlcoase se-ogîndesc
în lacul artificial.
Jos, alge-nchipuie culoarea
speranței, tot mai verde.
De sus, ca un indemn, fac semn
cu tîlc făpturi încețoșate
în vreme ce ca pe-o ofrandă
a noastră, presărăm în fața
genunchilor pucioasa, gazul
ce fumegă, cianul, praful
de ciment, zilele de astăzi
pline de mistuire-ardentă,
speranțe și îngrijorări,
cum ni se-nvăluie în cuget
temeri și cutezanțe, toate
cu văi, cu ape și orașe
că spune: fie patrie pămîntul
ce nu suportă închisori pe el,
fiece colț ale globului terestru
pe unde omul casă și-ar dura,
în stînci săpîndu-și drum în zori
funduri de lacuri răscolind
pe o planetă mică, āpoate
singura dintre miliarde
a cărei stea e doar un soare
de-a zecea mîndă, ce acolo jos
sub deal ,se ogîndește-n lac,
semn că aceasta mi-este casa
și patria, că ea se uită
de-acolo din oglinda apei...
Pe ea, în vastul univers
cuvine-se să o iubesc...
Deci, sprijin dați-mi în iubire!*

PALL LAJOS

CÎNTECEL

*Sălciile mă depling
aspre, crengi tăcute strîng
și că-mi rid amar de ele
plîng cu albe lacrimi stele.
Colbu-n drum mîhnit se-mbată, —
cînd te-oi mai vedea vreodată?
gene de lumină-aleargă
peste ochiu-mi, să se șteargă.
Nimeni nu mi-a fost pe ape
mai departe, mai aproape,
și de-amurgul mă va prinde
nouri grei mă vor cuprinde;.*

În românește de
CONSTANTIN OLARIU

INDISCREȚII NONFIGURATIVE*

1

Vizitîndu-l pe Ion Marin Sadoveanu și solicitîndu-i un articol despre Tudor Vianu, amfitrionul mi-a arătat, printre altele, cîteva cărți cu autograful esteticianului. Unul din aceste autografe, inedit și original ca manieră, mi-a atras atenția și am cerut permisiunea să-l copiez. E vorba de o dedicație pe *Dicționarul de maxime comentat*, apărut în 1962. Autograful explică în versuri esența cărții oferite. Îl reproduc pentru prima oară pentru cititorii Almanahului literar:

Lui Ion Marin Sadoveanu

*Dînd, de-ale mele, cărți mai multe,
Mi-am zis că poate n-or să mă asculte
Și n-oi atinge timpul viitor.
Am luat atunci din spusa tuturor
Și zugrăvindu-mă pe mine-n ea,
Din cărțile sorbite pic cu pic,
Făcui din ale altora pe-a mea.
A fost nevoie de așa ceva?
Răspunsul îl știi tu iubit amic!*

Tudor Vianu
20 iulie 1962

2

Într-o zi, aflîndu-mă la Tudor Vianu acasă și vorbind despre Ion Barbu, profesorul mi-a arătat cîteva scrisori de la marele matematician și poet și cîteva cărți cu autograf. Dintre autografe am copiat pe acela de pe *Memoriul de titluri și lucrări intitulat Dan Barbilian, Notă asupra lucrărilor științifice*: „Numărul lucrărilor mele ar fi fost îndoit dacă nu te-aș fi cunoscut, Tartore Tudor! Dar dacă ăsta e prețul marei tale prietenii, l-ași plăti și astăzi și aș mai da încă și pe de-asupra.

Dan, 21 april 1940"

3

În biblioteca lui G. Călinescu se află un foarte frumos autograf de la Ion Barbu, pe un exemplar din *Joc secund*, numerotat 40: „Din partea celui capabil chiar de prietenie, o caldă și nelumească prețuire,

Ion Barbu
25 iunie 1930"

4

O eroare a lui Blaga. În revista *Saeculum*, nr. 1, 1944, Lucian Blaga traduce un poem de Stefan George, *Lauda femeilor*. Traducerea stîrnește o mică punere la punct. Traian Chelariu, redactor pe atunci la *Universul literar*, admirator și, într-un fel, discipol al lui Blaga, scrie în *Universul literar*, III, nr. 5, 1944, p. 4, rubrica „Note germane“, un articol prin care amendează traducerea cu precizarea că nu poate fi vorba, în poemul tradus, de translația lingvistică a cuvîntului, care, în mod necesar, dă în românește titlul citat. În realitate, Stefan George a fost un admirator al poetului meșteșugar german Heinrich Meissen (1250—1318), poet supranumit *Frauenlob*, pentru că într-o mare parte a operei sale cîntase femeia. În traducerea lui Blaga trebuia păstrat titlul din original, avînd de aface numai cu un poem dedicat lui Meissen și nu femeii în genere. Blaga a recunoscut eroarea, nu s-a supărat, ci i-a mulțumit lui Chelariu printr-o scrisoare, invitîndu-l să colaboreze la *Saeculum* și admirîndu-i informația exactă. Cîți maeștri contemporani ar mai proceda azi la fel?

E. M.

*) Adică fără fotografii

Încărcat de decembrie

Grădina așterne, tăcută, de iarnă,
în păsări se lasă o liniște grea,
aduceți-l mumii făina s-o cearnă
pentru cina săracă a mea.

De-o vreme încoace aștept, tot aștept,
să se spargă cuvîntul pe buză,
parcă sună un clopot la mine în piept
și se stinge în noaptea confuză.

Și se scurg anotimpuri în ochii uscați
încercîndu-i de o lacrimă-amară,
mumii mele întreagă s-o dați
s-o ascundă în ruga de seară.

Neclintiți să vegheați, neclintiți, împrejur
lîngă cina de taină a mea,
ca să pot fără teamă să-ndur
picătura fierbinte de stea.

Fiul meu cel frumos cu privirea curată
de decembrie dulce și adînc dureros
să închidă grădina peste fruntea de tată
pînă la ultimul sunet de os.

Și atunci va suna într-o lacrimă clară
ochiul meu răsărit pe un fir de april,
și va fi peste lume o vară
ca un plîns necesar de copil.

PETRU ANGHEL

Fata Zarandului

Fata Zarandului
frumoasă ca bogăția pămîntului,
fată frumoasă ca o iubire
scoasă din vechile psaltire.
Cu buze de foc,
cu sîni veseli, plini de noroc,
ciută în neclintire,
curată-n privire
ca apele din potire.

TEODOR FRÂNCU

Taina visului

A-nțirziat un zvon părelnic
pe-un cînt de fluier, neștiut de nime.
Azurul învăluit de farmec neîndoielnic
a-nsuflețit

în spațiu zefirul firav.

De multe ori întemeiat pe înțelese vreri
am azvîrlit printre ruine
povara zilelor de ieri,
iar azuru-mi rămîne dator în clipă
ca cel mai hîtru meșter zugrav.

Am visat mereu la tot ce va aduce ziua
de mîine.

Un veac întors cu fața din neguri
ce poate răspunde?

Se-nvîrtejesc patimi de ură-n univers.
Ape limpezi tălăzuiesc binele în mers
spre oriunde.

Timpul drumar prin ani
sădește-n inimi sentimente de iubire.
Tot mai mult pătrunde
pretutîndeni imnul nou al vieții pașnice,
imn nemuritor de fericire!

ION TH. ILEA

Costache Conachi

Cînd a ajuns să vadă-n zare Eșii,
De slăbiciune a căzut haramul,
Cu tei cîrpit, pocni pe greabăn hamul,
Cum nu pățesc la drumuri nici lăleșii.

El Domnul se visa, ori Caimacamul,
Bogat ca turcii și trufaș ca leșii...
Dar iarna trece, înfloresc cireșii,
Vin oameni noi, lui i se stinge neamul...

„— Sămn rău, boiarule!” grăi țiganul
Afurisînd că-și sfîșie sumanul
Să lege hățul rupt la cotitură.

Dar stihuind, n-aude logofătul...
Într-un tîrziu pornesc și din trăsură
Cad zdrențe negre și scîrbesc omătul.

C. D. ZELETIN

dublu concert

— Și-acum ce facem? Mergem acasă?
— Păi, la ora asta, unde altundeva am putea merge? Sigur că acasă.
— Ziceam să ne mai plimbăm puțin. Nu e târziu.
— A! Ai chef de plimbare! Bine, să ne mai plimbăm, atunci.
— Dacă ești obosită, putem renunța.
— Nu, nu. Nu sînt obosită, de ce aș fi? Și chiar de-aș fi, ce contează? Dacă ai tu chef, mă rog, poftim, ne plimbăm, putem intra și în parc, hai, ce mă privești așa?, uite, îl avem la nas, hai, ne plimbăm pe aleile parcului și putem sta și pe o bancă, dacă ai tu chef.
— Mergem acasă.
— Nu, nu. Acum mi-a venit și mie chef să mă plimb.
— Mă rog.
— Ce înseamnă „mă rog“?
— „Mă rog“ înseamnă „mă rog“. O vorbă. Ce altceva?
— A-ha!
— ...
— Nu spui nimic?
— E o noapte frumoasă.
— Se simte că a venit primăvara, nu?
— M-da.
— A fost o seară plăcută.
— ...
— Am zis că a fost o seară plăcută.
— Da. Plăcută.
— E o bună cîntăreață.
— ...
— Am zis că e o bună cîntăreață.
— Da. Bună.
— Dar mai ales ca femeie e delicioasă, nu? Femeie sută-n sută, cum ziceți voi bărbații.
— ...
— Femeie sută-n sută. De ce nu-mi răspunzi?
— Ce să-ți răspund? Femeie sută-n sută, poftim.
— Va să zică ești de acord?
— M-da, m-da. Deși mi se pare caraghios ca, vorbind despre o asemenea artistă, de talie mondială, s-o rezumi la expresia asta:

femeie sută-n sută. Ce vrea să zică procentajul ăsta?

— Că are tot ce-i trebuie ca să facă praf bărbații.

— S-a încălzit timpul. Putem zice că azi e prima zi de primăvară.

— Dă-mi, te rog, să văd și eu florile.

— Care flori?

— Florile pe care ți le-a dat ea. Și pe care le porți acum cu atîta pioșenie. De ce faci pe prostul? Sau ai și uitat că le ai în mînă.

— Poftim.

— De ce mi le-arunci?

— Nu le-am aruncat deloc. Ți le-am dat.

— O! Da. La garderobă, în timp ce-mi îmbrăcam pardesiul, ocroteai violetele astea cu o grijă... de parcă ar fi fost cristalul ăl mai pur, să nu-l faci zob. Cu o astfel de grijă, încît ai și uitat să-mi ții pardesiul. Poftim, ia-ți florile înapoi!

— De ce mi le-arunci?

— Eu!? Nu fi caraghios!

— ...

— În orice caz, figura din final putea lipsi. A fost de prost gust. O mare artistă ca ea, tocmai fiindcă e de „talie mondială“, nu se cădea să coboare de pe scenă și plimbîndu-se printre spectatori să împartă flori la bărbați.

— A dat flori și la femei.

— Femeile i le-au smuls. I le-au „smuls“. Nu-i totuna. Ea îi ochia numai pe bărbați, se vedea cît de colo.

— Împărțitul florilor ținea de melodie. Cerea melodia așa ceva și o fi pus-o regizorul. Treabă de regie.

— Ei, da. Prevedea regizorul c-or să se găsească prin sală cîțiva adoratori prostănaci care să depună la picioarele ei flori ca la un mausoleu.

— La o asemenea artistă treburile astea se mai prevăd.

— Hai, fii serios! Și chiar așa, a procedat frumos împărțind florile care i-au fost trimise ei?

— ...

— Crezi că a procedat frumos?

— De unde vrei să știu? Mi s-a părut că nici n-o interesa treaba asta, ea era concentrată asupra cîntecului.

— O-ho! Și încă ce concentrare! Ocheadele alea numai a concentrare nu semănau. Nu, nu, era vizibil ce urmărea.

— Și ce urmărea, mă rog?

— Să vă facă praf pe voi, bărbații.

— Și cu ce scop, mă rog?

— Așa. Din cochetație. Sau din amuzament. Sau din răsfăț. Sau ca să-și facă reclamă.

— Da. Chiar. Chiar că mai are nevoie de așa ceva.

— Ca să n-o uitați. Ca să vă lase o amintire trăinică. Probă: ca să introducere la ultimul cîntec — supliment, vezi bine, că vă smintiseți toți, topăind în scaune, și bătînd din palme bisînd-o, și răgușind chemînd-o să mai iasă o dată de după cortină — ea a și declarat: „Voi cînta acum un cîntec în care e vorba de dragostea unei femei pentru bărbatul alteia“.

— N-a spus așa. A spus „pentru bărbatul ei“. A tradus greșit interpretul.

— Ba a tradus bine. De altfel și sensul cîntecului nu dă loc la dubii. „Quiero algo, pero no sé qué“, adică „vreau ceva, dar nu știu ce“. Dacă ar fi fost vorba de bărbatul ei, ar fi știut ce vrea.

— Ai o logică!

— „Ai o logică!“ O, draguțul de tine! Eu am fost atentă la cîntece, nu la ochii ei dați peste cap și la grațiile alea de doi bani.

— Mă rog, ai vrut să ne abatem prin parc, acum vrei să și stăm? Banca asta e rece și mie mi-e somn.

— Eu am zis de parc? Eu am zis de plimbare? Ori tu, fiindcă... erai în reverie?!

— Reverie!? Ce mai e și asta?

— Dar acum vreau eu să stau. Mie nu mi-e somn. Dacă te deranjează n-ai decît, du-te și te culcă. Vin și eu mai tîrziu.

— Ce vorbă-i asta?

— Vorbă.

— Bine, dragă, dacă vrei, stăm.

— ...

— ...

— Nu mai spui nimic?

— Miroase a iarbă proaspătă.

— Ah, taci! Taci odată!

— Ce ai, dragă? Ce s-a întîmplat? Părei bine dispusă la concert. Și deodată... Nu, zău, ce-i pornirea asta?

— Pornire?! Ce pornire! Nu fi stupid. Nu-i nici o pornire. Din contra. Sînt măgulită că la bărbatu-meu a catadixit să se uite o artistă de... talie mondială.

— Lasă prostiile!

— Vezi! Însuși faptul că te aperi probează că fasoanele ei te-au dat gata.

— Îți repet: lasă prostiile!

— Ce parfum avea? Poți să-mi spui?

— Nu știu.

— „Vol de nuit“, îți spun eu. E un parfum de rendez-vous. Știe să calculeze totul, pînă la amănunt, marea voastră actriță. Parfumul însă puteai să-l remarci, fiindcă l-am folosit și eu cîndva, bineînțeles, cînd încă nu aveam fericirea să-ți fiu nevas-tă.

— Cred că e cazul să încetezi.

— Dar cum să fi remarcat parfumul? Tu erai ocupat să-i săruți mîinile.

— Femeia mi-a întins florile. Trebuia să-i mulțumesc într-un fel.

— O-ho, da, trebuia. Dacă te-ai fi putut vedea în clipa aia...

— Eu am mîine serviciu. Mă scol cu noaptea-n cap. Hai, te rog, să mergem.

— Dacă te-ai fi putut vedea! Erai... transfigurat.

— Transfi...? Doamne, ce aiureală!

— Da, da. Nici o aiureală. Erai *transfigurat*. Desigur, nu ți-ai dat seama. Era o schimbare, ca să zic așa, înconștientă, dincolo de voința ta. Ți-a... scăpat.

— Să mergem, zău, s-a făcut răcoare.

— Și am avut atunci revelația altui om. Tu, bineînțeles, dar nu tu-tu, ci tu... fericit. Erai... fericit.

— Eram destins. Des-tins, poftim, dacă ai neapărat nevoie de un cuvînt. Destins!

— Totul în jurul tău dispăruse, n-o mai vedeai decît pe ea. Pluteai. Un fluturaș. Un... Erai... în transă. Cînd în sfîrșit frumoasa n-a mai apărut de după cortină, cu toată căpiala voastră de-a o readuce, și tu ți-ai întors capul spre mine, privirile tale întrebau: „Dumneata? Ce-i cu dumneata aici?“ Da, chiar așa, m-ai privit ca pe o... dumneata.

— De ce ții cu tot dinadinsul să ne cer-tăm?

— Nici o ceartă. Remarc numai unele lucruri esențiale.

— Esențiale?! Prostiile astea? Hai să mergem. Sînt îmbrăcat subțire și m-a luat cu frig.

— Faptul că-ți ajut să te cunoști nu e nici o prostie.

— Hai-da-del „Să mă cunosc!“ Am 31 de ani, în curînd 32, așa că-s destul de matur ca să-mi fi încheiat cunoașterea. Auzi, cunoașterile! Hai, te rog, acasă.

— Mai descoperim, mai descoperim. Așa credeam și eu, că te cunosc bine. Dar uite, surprize! Și cite s-or mai ivi...

— Doamne, cît mai ai de gînd să continui?

— Hai, spune drept! Chiar nu-ți dai seama că s-a petrecut cu tine ceva în seara asta?

— Te rog să încetezi.

— Nici chiar acum, cînd îți spun eu cum a fost?

— Ești extraordinară!
 — De ce nu vrei să recunoști?
 — Ce să recunosc, dragă?
 — Că s-a petrecut ceva cu tine în seara asta.

— S-a petrecut pe dracu.
 — S-a petrecut. Când voalul ei roz-bombon s-a depus pe genunchii tăi, solicitat de privirile tale de mută adorație — în trecut fie zis, ți-ai pus la bătaie frumoșii tăi ochi cu care, naiva de mine, recunosc, și pe mine m-ai cucerit — nu numai ea, dar nici o altă femeie n-ar fi putut trece pe lângă tine în acel moment fără să nu-și scape voalul... iar tu, tu ai ridicat mătasea cu o devoțiune de preot și i-ai restituit-o ca unei zeițe.

— Devoțiune? Preot? Zeiță? Ce-s bazaconiile astea, dragă?

— Și mîinile îți tremurau.
 — Scoate-mă și epileptic acum.
 — O să crezi că-ți spun toate astea din... gelozie. Dar nici poveste. Eu... eu mă exclud. Ba ca să fiu sinceră, mă lasă rece. Dar tu, tu, nici măcar acum după ce totul a trecut, nu-ți dai seama că s-a petrecut ceva cu tine în seara asta?

— Ce naiba s-o fi petrecut?
 — Nimic voit, nimic conștient, sînt de acord. Fiindcă altfel... altfel m-aș simți jignită. Așa însă mă simt... înțeleaptă.

— Atunci e în regulă. Să mergem.
 — E vorba însă despre tine. Și asta mi se pare grav. Să nu-ți dai seama tu că în clipele acelea... Sau faci pe neștiutorul? Fiindcă tu în clipele acelea îi aparțineai total. To-tal!

— Ei, nu zău?!
 — Îi aparțineai. Doreai să-i aparții. Toată atitudinea ta spunea: „Luați-mă, luați-mă cu dumneavoastră, faceți cu mine ce doriți, vă aparțin!” Ha, ha, nu zău, a fost tare amuzant. Și nu te-ai potolit nici după ce ea, trecînd de tine și împărțind acelaș zîmbet profesional, confecționat, bărbatului ce ocupa scaunul din dreapta mea, te și uitase. O urmăreai — vă rog, luați-mă! — erai disperat că te-a... abandonat, erai... în panică. Un cățeluș, zău, exact ca un cățeluș.

— Destul, te rog, destul! Are și răbdarea mea o limită.

— Tu zici „destul”? Atunci eu, eu ce mai trebuie să zic?

— ...
 — ...
 — ...
 — Încetează odată!

— Ce-i asta, dragă? Acum ce mai e?

— Nu-ți dai seama că mergi prea departe? „Quiero algo, pero no sé qué”. De ce fluierei tocmai melodia asta? Sau e și asta o... aiureală de-a mea?

— Nu m-am gîndit ce anume fluiet. Dacă te supără, uite, tac.

— Asta-i. Nici o dată nu te gîndești.

— ...
 — Niciodată.

— ...
 — Ah, ce să spun, m-am distrat grozav în seara asta. Ai avut o bună inspirație că ai cumpărat bilete la concert. Mi-ai făcut o mare surpriză, s-o mai repeți și altă dată, te rog.

— ...
 — Hai acasă! Ce mă ții pe frigul ăsta aici, pe bancă, în parcul ăsta nenorocit? Vrei să răcesc? Sau puțin îți pasă?

BANU RĂDULESCU

Ultima zi de septembrie

Ei sorb cu gurile noastre
otrăvurile sulemenite din fructe
dansul peste podgorii
pustii, fastul ospățului
negru îl îmbracă,
respir,
storurile trase
sufocă podoabele grele
întipărite pe brațe
respir,
genunchi îmi înfloresc străini,
oprește-te

ultima zi de septembrie trece
îți dăruiesc cartea mea de taină.

LUCIA NEGOIȚĂ

Marină

Marea albă-nalță
săbie-n crepuscul,
arbore lunatic;
cețuri groase sună.

pești de fosfor zboară
circumscris, minuscul
țărmlu suge duhul
apei și-l sugrumă.

zic pescarii: peștii
sînt rodii, un stol
ce migrează-n fluvii
de prin reci oceane,

într-o apă dulce,
caldă, de alcool,
își ating spasmodic
sezele bălane.

vin să-și lase plinul
dragostei din ou,
în păgine dansuri,
ici, la apă scurtă,

în al mării moale,
legănat cavou,
naște, sfînt mai naște,
burtă lingă burtă.

pom lăptos de ape-i
cosmosul acum,
pești bărbați și-aruncă
nurii în femele,

doamne! cîți s-or naște,
cîți vor fi uiu
pentru noi, pe cerul
apei ca o piele.

N. GRIGORE MĂRĂȘANU

Sete

Sete îmi este. Mistuitoare.
Ca bărăganelor devorate de arșiță,
îmi este sete de fruntea ta,
de surîsul tău, de gleznele, de pupilele tale.

Nu te chem, totuși.
Rămii unde ești. Rămii. Nu veni.
Rămii ferecată în stîncă.
Susură-ți plînsul, neauzit,

asemenea Anei lui Manole, îngropată în zid.
Rămii izvorul ascuns,
care stîrnește cîntec neînțeles.
Susură veșnic în închisoarea de piatră,
trezindu-mi rănilor din adînc,
rănilor purtătoare de cîntec.

DUMITRU MICU

Carte poștală

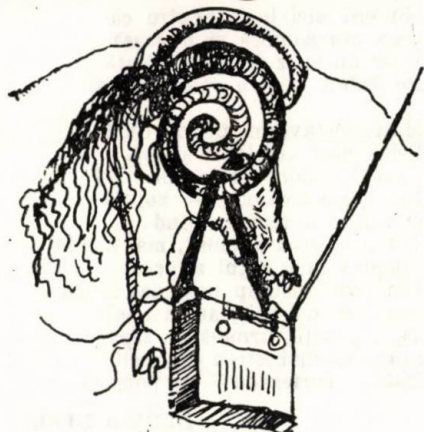
Doctorița mea de dinți,
Ochii verzi, sinii fierbinți,
Ce-ai cătat la Fălticeni
Printre crișme și dugheni
Că nu te-aș fi cunoscut
Și nimic ți-aș fi cerut
Decît spuma zilelor
Și umbra copilelor,
Decît turnul Goliei
Pe aripa moliei —
Geamul tău împins de vînt
Mi-ar fi fost pragul cel
sfînt,

Clăile de fin — beteală
Cu miros de catedrală.
Și uite că nu mai știm
În ce literă trăim —
Pasăre dacă rostesc
Umărul să nu-ți rănesc,
Numele de ți-aș striga
Să nu fii alături.
Vreau să te aduc de mină
Mîna se face țărîină.
Sîntem două luminări,
Două fragede mirări
În nisipul mișcător
Al cîmpurilor de dor.

ADI CUSIN

la stîna

Soții Popescu au plecat pe Muntele Făget, după afine. Aerul de acolo parcă e uns cu ulei de rai. Aproape de vîrf au întîlnit o stîna.

Popescu: Noroc bun, baciule!

Baciul: Bonjur și sărumînușițele, conia!

Popescu: Singur?

Baciul: Nu, cu porcii.

Popescu: Brînză asta e de la ei? —

Baciul: Nu. Avem și oi. Sîntem o stîna serioasă. Porcii sînt așa, ca anexă. Adică, îi avem în plus pentru diversificarea produselor. Așa e planul pe anul acesta. Să vă dau o cană de lapte sau de jîntiță?

Popeasca: Ah, ce rustic! Munte, pădure, ciobani, jîntiță, amintirea „Mioriței“. Dă-ne puțină jîntiță cu mămăligă!

Baciul: Mămăligă? Se poate? Dar nu mai e la modă mămăliga. Avem în schimb pufuleți de porumb în ambalaj plastic.

Popeasca: Atunci, cîțiva pufuleți și două căni de jîntiță... așa de sete. Și fă radioul ăla mai încet, că ne asurzeste!

Baciul: Pardon! E melodia preferată. Nu vă place Modunio?

Popeasca: Ba da, dar în surdină. Aaa... frumos ciomag! Nu-l vinzi?

Baciul: Nu. Asta e ciomagul baciului-sef. Vă stau însă la dispoziție cu ciomege mult mai frumoase. Poate vreți un ciomag floretin, cu încrustații originale. Sau, un ciomag românesc, stilizat și lăcuit de maestrul Gică Ciobanul. Acesta ar fi mai indicat avînd în vedere că ne aflăm în plin spațiu mioritic. Cu două creștături, cu simbol și cu minerul din plastic, vă costă o sută. Cu trei creștături și cu monogramă, două sute.

Popescu: Nu! Nu-mi plac obiectele stilizate. Mai bine cîntă-ne ceva din fluierul acela!

Baciul: Regret! N-am notele la mine. Sînt încuiate în biroul baciului-sef.

Popescu: Și baciul-sef unde este?

Baciul: La instructaj pentru noile formule. Au apărut alte tipizate pentru ținerea evidenței la zer, la jîntiță... știți și dumneavoastră... totul limpede...

Popescu: Dar dumneata nu cînti după ureche?

Baciul: Cum o să cînt după ureche? Ce-ar zice străinii care ne vizitează? Pe urmă, mie nu-mi place fluierul. Instrumentul meu preferat e harfa.

Popeasca: (uluită) Și cînti cu ea aici pe vîrfurile muntelui?

Baciul: Numai la ocazii, cînd avem turiști străini sau la Simbra Oilor.

Popeasca: La Simbra...

Baciul: Ce vă mirați? E un vechi și frumos obicei. Anul acesta avem o simbră stilizată de maestrul Petrică Mutu. Cor pe patru voci și fanfară. Începutul e cu „O Tannenbaum“, iar pentru conținut folosim rotacismul ca veche influență în grai...

Popescu: Magnific, baciule!

Baciul: Te cred. S-o vedeți interpretată la harfă...

Popeasca: Baciule, cum obțineți dumneavoastră jîntiță?

Baciul: Prin cracare.

Popeasca: Prin cra...

Baciul: Exact! La încălzire, hidrocarburile saturate sînt stabile pînă la 400 de grade Celsius. Prin descompunerea termică se formează hidrocarburi noi. Dar descompunerea este influențată de presiune, durată și catalizatori.

Popeasca: Nu văd cîini la stîna.

Baciul: Se poate? Abia acum ne putem mîndri cu cîțiva pechinezi de toată frumusețea. Am avut și șoricari, dar nu rezistă la altitudine.

Popescu: Pechinezii?

Baciul: Nu, șoricarii.

Popescu: Și ce fac ăștia cînd vin lupii?

Baciul: Doar nu-ți închipui că-i lăsăm afară? Sînt gingași. Răcesc.

Popescu: Lupii?

Baciul: Nu, tovarășe, pechinezii. Prin încrucișarea pechinezilor cu șoricarii sperăm să obținem o rasă de cîini cu greutatea de peste un kilogram.

Popescu: Ei da, cu asemenea greutate mai merge. Dar cum de ați renunțat la vechii cîini ciobănești?

Baciul: Nu se adaptează la noile condiții. Cînd începem repetițiile la Simbra Oilor, urlă de ți se face lehamite. Cum văd un diapazon, parcă îi apucă dămblaua. Or noi avem nevoie de liniște. Nu poți crea folclor în orice condiții. Gîndiți-vă numai la balada Miorița, care...

Popescu: Nu ești dumneata cel mai indicat să vorbești despre Miorița.

Baciul: Pardon! Eu doar vorbesc. Alții nu s-au sfiit să scrie...

Popeasca: Ei, a fost bun și zerul acesta... așa... de sete. Cît costă?

Baciul: În valută sau în lei?

Popescu: În lei.

Baciul: Patru poli, să trăiți și să vă fie de bine!

Popescu: Da, nu-i scump. Auzi, măgar aveți la stîină?

Baciul: Avem.

Popescu: Așa e, ce mai întreb?

Baciul: Ai țigări?

Popescu: Am un pachet de Carpați.

Baciul: Dă-l încoa și-ți rog de sănătate!

Popescu: Aș! Numai cu bani. Eu nu sînt neam cu OCL Tutunul.

Baciul: Zgîrcitul! Hai, ia doi lei și cinci-zeci!

Popescu: Nul Eu de ce le-am cărat pînă aici?

Baciul: Și cît vrei pe ele?

Popescu: Șaptezeci și opt de lei. Diferența pînă la optzeci să fie pentru zer.

Baciul: Știi că ne mai trebuie un măgar la stîină?

Popescu: Lasă! Ajunge unul și bun. Cu doi măgari se ridică prețul de cost. La revedere!

Baciul: Ciao...!

IOAN DAN

Pîine și lună

Nu era nici lună pentru că
Ziua era sumbră și ploioasă
Doar un miez de pîine adăstă
Pe dulap, pentru spălătoreasă.

Minte nu aveam, bătrîn fiind
Prins de-o veselie neștiută.
Toate se-ntorceau încremenind
Învelite-n cețuri, pe-o vîlă
O vîlă aprigă de gînd
Tot mai greu aprinsă, mai lucidă,
Singular prin zațul aburind
Din livid răstimp pe-o nea lividă.
Sus, tot mai suîș, au mai suit
Vezi, și alții, urme-s pe zăpadă.
Luna ne zîmbește-n cer coclit
Dată — curtezana — cu pomadă.

LEONID DIMOV

Rapsodie

Visul meu să-ți împreun
Dorul de rapsod nebun,
Cu potecile-ndoite
La prăpastii înfrățite
De pe unde se prăvale
Alb, argintul în pocale
Și foșnește-n țara lui
Timpul nalt al bradului...

Ca să treci alene peste
Grave punțile agreste,
Iar la margine de nour
Să bei din urma de bour
Apa amintirii sfinte...

La izvoare-osemint
Să auzi lătrat și verb —
Umbra goanei după cerb
Și-n tăcerea cu ecou
Dus, acel cîntec erou
Din săgeți lovite-n scuturi
Ce făcură faima lor,
Descălicătorilor.

PAN IZVERNA

anecdote

Definiții spirituale:

Admirație: sentiment pe care-l ai mai ales când te afli în fața oglinzii.

Bolnav: Om care începe să prețuiască sănătatea.

Uitare: Un burete pe care nu-l găsești niciodată când ai nevoie de el.

Urițenie: Infirmitate care desperează pe o femeie și bucură pe toate celelalte.

Bătrânețe: Cui nu-i place să moară de tânăr.

Ce minune!

Ludovic al XVI-lea trecea în revistă trupele pe un cîmp de lîngă Sablon. Un țaran care semănase mazăre pe acest cîmp, îl văzu, în acea zi, acoperit de soldați care călcau în picioare toată mazărea. Țăranul începu să strige nebunește: „ce minune! ce minune!“ — Ce-ai văzut de faci atîta gălăgie? îl întrebă un ofițer.

Dar țăranul strigă tot mai tare: „Ce minune! Ce minune!“

Regele se apropie atunci și-l întrebă pe țaran ce înseamnă asta?

„Nu-i o minune“, răspunse țăranul, „că eu am semănat pe acest cîmp mazăre și au crescut soldați?“

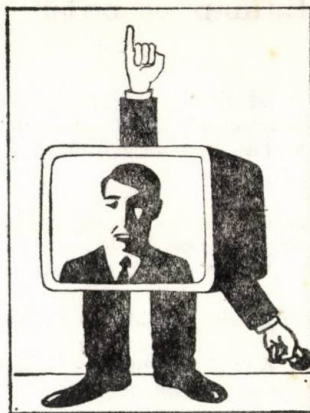
Problemă de punctuație

Un inspector al învățămîntului îl roagă pe primarul unui sat să-l însoțească în inspectarea școlii primare din localitate.

Urmîndu-l, fără nici un chef, pe inspector, primarul spune, cu necaz, printre dinți:

„cine îl mai aduse și pe bou! ăsta?“

Inspectorul auzi reflecția primarului, dar nu zise nimic. Sosesc la școală. Inspectorul pune întrebări copiilor.

La un moment dat, scoate pe unul din copii la tablă și îi dictează următoarea frază, arătîndu-i și ce punctuație să pună:

— Inspectorul, zice primarul, este un bou!

Tăcere generală; primarul încurcat.

— Acum, adaogă inspectorul, schimbă punctuația, șterge virgulele și pune două puncte după „zice“.

Fraza a devenit:

— Inspectorul zice: primarul este un bou!

În cîteva rînduri

Adam

Deși a fost primul bărbat Pînă și el fu înșelat.

Ocuparea postului

Îi trebuia economist Și-a angajat un fotbalist.

Bou

Decît oul, precum știu, El se fură mai tîrziu.

GHEORGHE GROSU

Întâlnire cu cerbul

După apusul violent al soarelui
obosit și pătruns de umezeală pînă la os
drumeț — m-am așezat să fumez o țigară la
liziera pădurii

pe cîmpul din față (o miriște neagră)
vîntul se perpelea
ca un om cu febră în cearșafuri

bolborosea jumătăți de cuvînt, șapte fără
înțeles
pînă cînd a căzut într-un somn fără vise
și s-a făcut liniște

atunci picat din cer
m-am trezit cu cerbul lîngă mine
văzîndu-mă o mare spaimă
i-a năpădit sub rămuroasa frunte în ochi

ne-am privit amîndoi
ca pe o posibilă hrană
cel dintîi el n-a mai putut să îndure

eram viu
împrăștiat un miros dezgustător
insuportabil de cald
pentru nările-i obișnuite să soarbă numai
oxigenul lichid

nevenindu-și în fire (după un lung-lung
răstimp)
și-a amintit grija lui,
a întors capul spre șirul de suflete vinete care-l
urmasu

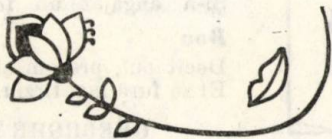
număritindu-le parcă în gînd

și călăuzindu-le a intrat neauzit în pădure
dar mai-nainte mi-a strivit cu copita
palma răsfirată pe vrafal subțire de frunze
storcînd astfel un must roșu

în zadar am încercat să șterg semnul
în autobuzul prăfuit, cu batista muiată în salivă
și tot în zadar odată ajuns acasă în oraș
după miezul nopții
în cada de baie umplută în grabă

il port și acum ca pe un inel pentru toate
cinci degetele.

MARIUS ROBESCU

Aproape o elegie

Vultur cu aripi deschise ți-am fost
cîrlionți de miel și oală de lapte ți-am fost
coapsă de chitară moale ți-am fost
chitră și smirună și smochină ți-am fost
amnar pentru iască acerbă ți-am fost
ploaie de mărgean pe brazdă ți-am fost
floare de oleandru ți-am fost
corabie lină și încăpătoare ți-am fost
ancoră în profunzimea mîerii ți-am fost
odgon din fir de mătase ți-am fost
cătușă eliberatoare ți-am fost
etcetera etcetera ți-am fost
un scorpion fantastic ți-am fost
un coș cu roiuri de viespi ți-am fost
gheară de liliac în păr ți-am fost
cactus pe gură ți-am fost
arici pe sini ți-am fost
osuar de erabi în așternut ți-am fost
hidoasă umbră de sepie în somn ți-am fost
zgură și smoală topită pe unghii ți-am fost
o carte ruptă și pătată cu vinuri ți-am fost
suc de mătăgună ți-am fost
etcetera etcetera ți-am fost

PETRE STOICA

Solidaritate

Sînt parte din marea mulțime,
Cu totul al ei mă simțesc;
În vers dau abia o citime
Din dragostea ce i-o nutresc.

Tot freamăt cu ea, de-i în luptă,
Mă bucur cu ea laolalt', —
Din ample izbînzii cînd se-nfruptă;
Mă aflu cu ea în asalt.

Merinde-naurită mi-e gîndul
Că-s una cu-oricare din ei.
Și simt mulțumirea de-a rîndul
Cu rivna frășinilor mei.

Iar cînd ore odată-o lingoare
I-umbrește, gîndind la trecut,
Mi-e stihul în preajma-le boare,
Ca inima să le-o sărut.

1976

CAMIL BALTAZAR

Eram pe rînd mîntuitor

lui Alexandru Babeș

și se făcea că te udam pe buze
cu ochiul meu albastru
să auzi tu, prietene cu buzele crăpate
cum crește-n păsări cîntecul de pradă

se mai făcea un fum din jaruri vechi
ce se-adincea prin oasele păgîne
pe care cu uimire le găseam
tot mai subțiri sub vînturile asire
și te-ntrebam de-i grea dospirea morții
ce apărea c-un ris dulceag prin lemn
tot mai adînc. În suc verzindu-ți palma
tirîndu-te mai abur spre eden

dar tu tăceai pierzîndu-te de cîntec
într-o mirare ce-nsemna că știi
tot ce urlau ninsorii
și te rugam de unde ești să-mi strigi
ce vezi, ce se aude, cum arată
aceea-nchegare-n regnuri neștiută
dar tu tăceai pierzîndu-te de lume
într-o uimire ce-nsemna
așteaptă

și-am așteptat
dar nefîință oare să fie
carnea ta tot mai albastră
oare zăpezile să-și cheme ce-i a lor
acea vedere-n geruri de falange
cum prin noroaie verzi foșnind în toamnă
ochiul flămînd al singelui să vadă

cum anotimpuri se succed sălbatec
să fie moartea cîntece de flaut
desen firav prin minerala noapte

și am aflat atunci că groaza morții
e trupul lumii greu ce ne desparte

GABRIEL IUGA

Cîte un semn...

Cîte un semn, din cînd în cînd,
Că mai iubesc, că mai respir
Ozonul unui tandru gînd,
Zenit căutîndu-se-n nadir.

Cîte un semn să dau, să dați
În lumea asta de uitări,
Necunoscuți apropiați
Sub steaua tainicei chemări...

Cîte un semn e necesar,
Ființei noastre adăpost
Și pașaport și sanctuar
Pentru „sîntem” și pentru „am fost”.

CORNELIU ȘERBAN

Un om norocos

îmi spune regizorul.

Pentru ce?

Îl întreb.

Zîmbește și nu întreba.

Pentru ce, pentru ce?

Îl întreb.

Zîmbește,

îmi spune, vîrîndu-mi în ochi
reflectorul.

Pentru ce,

pentru ce să zîmbesc,

ce trebuie să însemn

zîmbetul meu,

ce vrei să faci

cu zîmbetul meu?

Numai zîmbind

poți ajunge în viață ceva,

numai zîmbind,

îmi spune tatăl regizorului meu,

la marele bal

te poți bucura,

numai zîmbind,

îmi spune

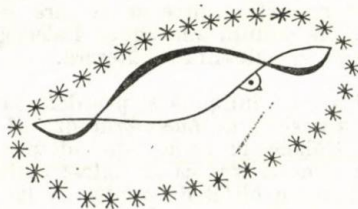
mama regizorului tatăl meu,

numai zîmbind, zîmbind mereu,

zîmbește

și nu întreba.

ION DRĂGĂNOIU

Cîntec ascuns

Cine mi-a sădit cîntecul vechi în suflet?
Ce legănări egale de înfloriri pe ram?
Sau bucurii sub bolta, ce noaptea încet des-
chide,
Cu simetriei de stele și diamant în geam?

Cuvînt care desfăci buhaiile în lumină,
Durerile din suflet în vise miresmate,
Ce legi domol Iubirea cu trista amintire,
Și roza care moare de-a ei singurătate.

Vino și-n seara aceasta, ascuns de o Himeră,
Cu degetul pe buze, să nu-ți pătrund misterul,
Să pot păși sfios prin lumi necunoscute,
Unde-am surprins vorbind livezile cu Cerul.

MIHAI MOȘANDREI

REVISTA REVISTELOR

1. Un poem de Emil Brumaru este o mică sărbătoare. În *Tribuna* din 23 septembrie citim, printre altele, acest „Cîntec naiv“: „Spre-a simte timp-ntr-adevăr/ Ți-am agățat ceasuri de păr/ Scobite dintr-un miez de măr/ Vechi orologii, limbe dulci/ Îți trec pe față cînd te culci/ Făcîndu-ți minile mai lungi./ Rotițele-n parfumul lor/ Ți-aduc aminte de-un popor/ De îngeri care cronța-cronța/ Duc păpădii cu tărăboanța/ La ghilotinele din Franța“.

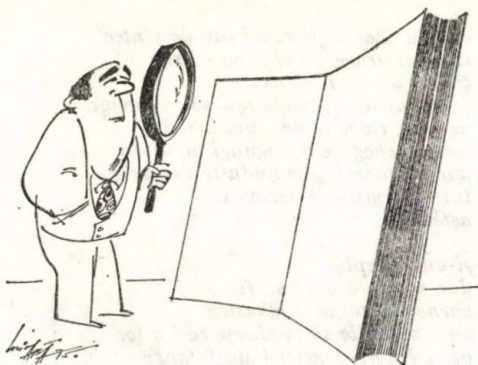
2. Poetul Mihai Ursachi publică, în *Convorbiri literare* din mai, „11 chipuri de a vorbi tăcerea“. Tonul e cam umflat-pedant: „Și totuși în clipa știută un tunet atotcuprinzător orbește, asurzeste, marmorizează (etc.) Universul. Nu e aceasta vorbirea întreagă, iubirea vorbind despre sine, hohotul Marelui Logos în Spațiu...? Bineînțeles că este, zicem noi.“

3. În iunie, tot în *Convorbiri literare*, Constantin Coroiu: „convorbește“ cu Alexandru Paleologu. Admirîndu-i ținuta intelectuală regretăm zgîrcenia cu care criticul și omul de cultură Alexandru Paleologu se manifestă în actualitatea literară.

4. Li se mai întîmplă și poezilor „să sară peste expresie“: în *Luceafărul* din 31 iulie Ileana Mălăncioiu scrie astfel despre Geo Bogza: „Uneori cred că am intrat de la bun început într-o altfel de relație cu lucrurile decît cea de om care le descoperă cu uimire și le caută cu însetare originile și că nu îmi este îngăduit să mă postez direct în ipostaza (subl. noastră) de cercetător al tainelor lor“.

5. În *Convorbiri literare* din februarie surprinde neplăcut articolul Mirelei Roznoveanu despre *Luceafărul* (Visurile Cătălinei). Iată cîteva expresii critice care întorc exe-

geza eminesciană-aceea mediocră- înainte de 1900: „Cătălina în dialog cu melancolica lui parteneră, „luceferi“ este un „plural banalizator“; se mai vorbește despre „visurile de mărire intelectuală ale Cătălinei. Imprudența articolului este egalată doar de superficialitatea lui.“

6. În *Tribuna* un poet ciudat este Radu Cosasu. Dezinvoltura lui „desacralizantă“ este de bun augur. Spicuim cîteva cuvinte din 25 martie: „la început mi-a fost greu dar cu vremea m-am obișnuit și somnul nu-mi mai spune nimic“.

7. Ușoara tentă morală ce caracterizează versurile lui D.M. Ion transpare și în cîteva „Pilde despre amurg și iubire“ din același număr al *Tribunei*: „Amurgul, vechi prinos de stele/ Dihăanii care urlă-pace/ Spre oameni; să nu fim ca ele“.

8. C. Ungureanu, Livius Ciocîrlie, Lucian Alexiu, Eugen Dorcescu — iată cîteva din semnăturile de prestigiu ale revistei *Oriзонt*. Fenomenul literar contemporan este „luat în stăpînire“ fără prejudecăți. Critica modernă trece prin redacția acestei reviste.

9. Exigentul critic Petru Poantă scriind (*Steaua* 2/76) despre Traian Iancu (Să iubim ce-i de iubit) își depășește scepticismul funciar și afirmă: „În spațiul liricii patriotice actuale Traian Iancu ocupă un loc distinct. Poet angajat în deplinul înțeles al cuvîntului el scrie o poezie naturală și sinceră“ ... etc.

10. În versurile lui Matei Gavril (*România literară*, 16 sept.) dăm peste această prețioasă informație.: „Iepurașul sfios roade varza“ (Matinală).

11. Ușor regionalizată este poezia lui Marin Sorescu, *Firșeala*, din *Luceafărul* 25 septembrie; câteva expresii specifice: hupiți, unghete, firșeală...

12. În *Transilvania* 1/76 Ion Mircea atrage atenția asupra unor dezacorduri gramaticale din *Jurnalul de poet* al lui Ioan Alexandru: „Iată numai o mostră, un pasaj din Pământul (*Luceafărul* nr. 47): „Tovarășul cel mai apropiat omului, statornic atestat și la semințiile arhaice statornice și prezent în cele mai pilduitoare cîntări ale transilvanilor sînt (sic!) oaia-despre care se spune că este întiul animal domesticit de om, cel mai arhaic al său apropiat-și boul“.

13. În *Steaua* (3/76) Liviu Petrescu aduce câteva argumente importante împotriva *Poeziei românești contemporane* a lui Al. Piru. Argumentele acestea nu justifică însă con-

cluzia articolului: „În întregul ei Poezia românească contemporană 1950–1975 de Al. Piru poate fi apreciată ca o eroare“.

14. Un articol obiectiv (despre M. Iorgulescu) scrie Dana Dumitru în *România Literară* din 8 iulie. Spicuim: „Dacă există un criteriu sigur al criticii lui M. Iorgulescu acesta este în general cel al simpatiei-antipatiei, orientarea activității sale fiind dominată, cred, de o afectivitate capricioasă“. „Din cele două volume publicate pînă acum nu mi se pare frapantă și originală viziunea de ansamblu pe care o are M. Iorgulescu asupra dezvoltării literaturii noastre postbelice“.

15. Reconfortantă exclamația lui Laurențiu Ulici (*România literară*) din 1 iulie — Bun venit Marin Constantin — „Prin talent și puritate Marin Constantin poate fi un Labiș al celei mai tinere promoții de poeți din România. Talentul său se cade a fi înconjurat de dragoste și înțelegere“.

16. În cadrul Colocviilor *Luceafărului* (2 octombrie) Nicolae Velea exprimă câteva gânduri polemice: „E aici (se referă la literatura cu și despre țărani) o dorință de epatare și o ieftină goană după pitoresc, cînd nu intervine dorința la fel de superficială, de a avea și noi abisalii noștri, scindații care să semene cu tipuri din alte literaturi.“

17. Excepțional la „Biografia debuturilor“ (*Luceafărul* 18 septembrie) este dialogul cu Laurențiu Fulga. Simțul măsurii, entuziasmul moral caracterizează și această intervenție a scriitorului. Iată fraza finală: „Fiindcă lumea de mîine nu poate fi gîndită superlativ decît de spirite superioare“.

GEORGE ALBOIU

PANORAMĂ-N DUHUL VOIEVODULUI GREIERULUI

*Mi-am vindut cimitirul tot de-acele frunze
ușoare.*

*Nimeni nu mai moare
de milă.*

*Din cerească argilă
vine Iarbă și vine Greier.*

*Treier
văzduh
și duh
iască
și suflet de broască
din nimeni nu știe.*

*Ce tichie
să-mi pun
Greier nebun
s-aprind
un oracol în Ind!*

*Greier Voievod
în exod
în Univers
zidind vers
cintind din floare
de ce umbli-n candoare?*

ION BĂNUȚĂ

COLOANĂ INFINTĂ

*Brațul venind dinspre trecut
piere în hățiș-amintire,
pierdut pînă la cer...
Sufletul însă știe
că singele,
nu-i simplă amintire! ...*

ȘTEFAN MIHĂILESCU

ȚĂRII

*M-am culcat în iarba ta, țară, —
O ascult cum crește,
cum tresare la bătaia ploii,
cum țipă la tăișul grindinei.
Iarba asta îți știe istoria, țară,
Pînă la steagurile aurorii.
O ascult ca pe-o lecție
Spusă de la tribuna pămîntului
Și-o scriu în mine, spre luare aminte.
Tu nici nu știi, țară,
Cît de frumos vorbește iarba
Cu cele mai alese cuvinte
ale limbii române. ...*

SORIN LEPA

PETRU CERCEL

*Grație, trece prințul
cu cizmele de călărie
pline de licurici.*

*Ce lumînă-n cizmele voastre
doamne
cînd cade noaptea le veți așeza*

*una în dreapta capului vostru
și cealaltă-n stînga
și veți dormi un mare somn misterios.*

*Grație, trece schiopătînd
pe-o aripă de fluture
într-o poveste gîndită de-un orb*

*pentru care e geniul
sau numai o slabă suflare
pe genele lungi, rătăcite.*

FLORIN MUGUR

RONDEL DE TOAMNĂ

*În clopot vremea s-a surpat
și-n turnul burgului, aseară
iar pruncii pomilor, pe scară
din mal în mal s-au răsturnat.*

*Ci pînă ieri fusese vară
dar timpul s-a făcut bărbat.
În clopot vremea s-a surpat
și-n turnul burgului, aseară.*

*Și frunza-n otîntul repetat
își pune aripă și zboară.
Rostește crîngul murmurat:
„Te du cu bine, domnișoară“.*

În clopot vremea s-a surpat.

DINU IANCULESCU

DECOR NAȚIONAL

*La Răsărit macarale,
La Nord și la Sud macarale,
Macarale sînt și la Apus;
Cerul e plin de gigantice
brațe, rotitoare pe sus.
Pămîntul ajunge în slavă
ridicat spre lumini vertical;
geometrice linii trasează
pe cerul lăptos de opal
brațul cu nervii de fier.
Și magica noastră lucrare
ascunde într-însa
o perlă de sfîntă sudoare.*

DUMITRU TRANCĂ

DIU LUMEA COPIILOR

COCOSTÎRCUL

*Cocostîrcul a venit
Obosit de cale
Și în sat a poposit
Tocmai lângă vale.*

*S-a plimbat cu pasul rar
Lumea să nu-l vadă
Și-aștepta dintr-un umbrar
Vreun broscoi să-i cadă.*

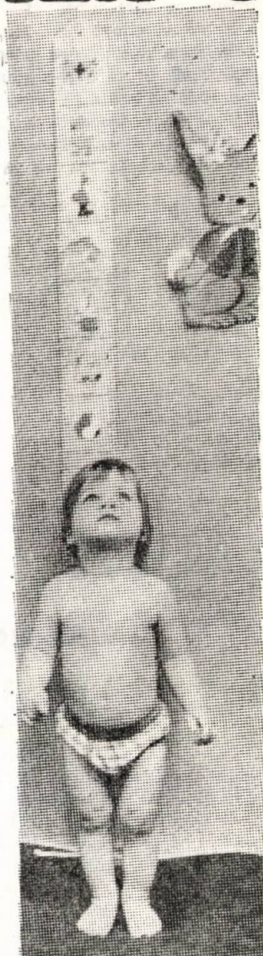
*Dar un ăla... un brotac,
Să-l audă țîrgul,
A strigat o dată:
Oac... uite cocostîrcul!...*

RĂȚELE

*Picături și mari și mici
Cad din nori grăbite,
Pe sub streșini rîndunici
S-au ascuns zburlete.*

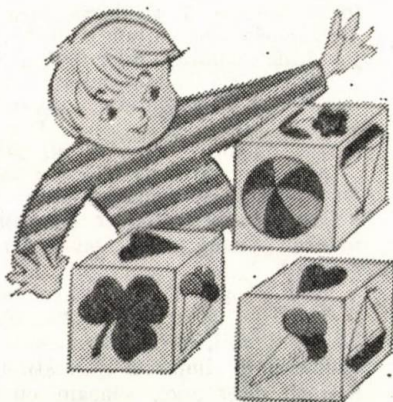
*Chiar motanul cel vărgat
A intrat în casă
Furios că i-a udat
Blana lui frumoasă.*

*Numai rățele pe lac
Către nori mai cată
Și tot strigă: mac, mac, mac,
Noi mai vrem o dată.*

LICURICI

*Licurici
Cu aripi mici
Și cu lampă de pitici,
Ce tot vrei pe cîmp, aici...?
De te-oi prinde în vilcele,
Cînd e noaptea grea de stele,
Mi te-oi pune în fereastră,
În căsuta cu perdele,
Și-ai să fii tu, licurici,
Lampa păpușicii mele...!*

DUPĂ PLOAIE

*Toată noaptea a plouat
Cu găleata peste sat.
Doar în zori, pe cîmpul mare,
Albe, mici, strălucitoare,
Răsărit-au pe cîmpii
Ciupercuțe mii și mii:
— Cineva pe cîmp a pus
Toate stelele de sus?
— Vîntul poate-a scuturat
Pomul nopții încărcat?....*

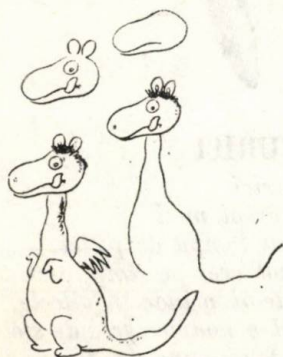

Mireasa

*Pe cîmpia deasă,
Merge o mireasă,
Iar soarele-apune*

Peste lume.

*Trecători și iarbă deasă,
Merge, merge o mireasă
Frumoasă.*

CE FAC TOATĂ SĂPTĂMÎNA

*LUNI, mă joc frumos în parc
Și din ramuri îmi fac arc.
MARȚI, pun apă-n stropitoare
Și hrănesc și pom și floare.
MIERCURI cu tăticul meu
Vizitez cite-un muzeu.
JOI, văd filme colorate
Și desene animate.
VINERI, vin bunicii mei
Și-mi citesc povești cu zmei.
SÎMBĂTĂ, de dimineață
Merg cu coșulețu-n piață
Iar DUMINICĂ, eu zbor
Printre valuri c-un vapor.
Așadar, prieteni buni
SĂPTĂMÎNA-ncepe LUNI.
Iar DUMINICĂ, — firește,
Săptămîna se sfîrșește.*

NICOLAE NASTA

Un debut precoce

Poetul pe care vreau să-l recomand se numește Andrei Covaci și are 8 ani și cîteva luni. Este elev silitor și cînd termină de făcut lecțiile scrie poezii. Are talent, gingașie și candoare. Are un caiet cu pătrățele în care și-a adunat „producția” poetică de pînă acum. El nu scrie pentru a publica. Scrie pentru că e frumos să scrii poezii. Totuși, fiindcă niciodată nu se știe de unde sare... poetul, încîntați de imaginația și puritatea versurilor sale îl găzduim în paginile Almanahului. Sperăm să nu vă dezamăgim.

MIRCEA MICU

Caricatură

*Sub umbra viței verzi,
La umbra viței roșii
Și pomii-ngălbeniți
Pe apa ce plutește;*

*Iar florile la fel,
Cu frunze roz
Și fluturi mulți
Pe lingă ele, 12...*

*Iar zidul ce desparte
Un om și un copac...
Dar florile, copiii
Și ei se mai despart?*

Nu vreau ca stelele să-mi ceară...

*Nu vreau ca stelele să-mi ceară
O lacrimă imbobocită,
La sinul meu înfricoșat,
Cu ochii lăcrimînd.*

*O soartă rară din văzduh
Se-aprinde-n ochii limpezi
Și, vara, omul nimănui,
O frunză tristă, frîntă*

*Și toamna, iată, vine jos
Pe cîmpul de aramă.*

ANDREI COVACI, 8 ani

Farmecul poveștilor

Nimic nu egalează bucuria pe care ne-o dăruiau lecturile copilăriei. Citeam cuprinși de vraja poveștilor ca și cum am fi pătruns într-o lume ce exista cu adevărat. Ne lăsam furati, purtați de legănarea unei plutiri fără grijă spre un tărîm ce promitea minuni. Și chiar ni le oferea. Ca Robinson Crusoe pe insula lui izolată luam totul de la capăt, construim universul pe contul nostru.

Andersen, frații Grimm, Ion Creangă, prin ce ne captivau acești demoni, prin ce puteri fascinante ne smulgeau de la jocuri, în lungile zile toride ale vacanțelor de vară, spre a ne țintui ceasuri întregi în colțuri ferite, cu cărțile lor în mînă? Și astfel deveneam numai ai lor. Călătorind împreună cu ei, în orizontul lor de miraje, în ținuturile fermecate peste care împărăteau, uitam de tot ce ne înconjoară, ne abandonam lor fără nici o rezervă.

Desigur că acești autori sînt maeștri neîntrecuți ai cuvîntului, povestitori extraordinari, atleți ai fanteziei. Dar emoția ingenuă, de nimic umbrită, cu care-i citeam, capacitatea nemărginită de a vibra alături de ei, intensitatea atenției cu care îi urmăream, toate acestea erau însușiri ce ni se datorau și nouă, adică nouă celor de atunci, copiilor.

Vreau să spun că acțiunea era reciprocă. Ei, scriitorii de care vorbesc, veneau cu geniul lor formidabil, cu puterea magnetică de a ne ademini în imperiul poveștilor, iar noi, cititorii de atunci, veneam cu frăgezimea

simțirii, cu pofta de a ne vedea cât mai repede transportați în spațiile unde ei domneau în chip absolut. Această disponibilitate, această vocație a dăruirii fără preget iată ceva ce numai copilăria poate întreprinde.

Mai tirziu însușiri ca acestea slăbesc. Citim cu alți ochi, căutăm în cărți alte lucruri decît pe timpurile cînd eram roboți poveștilor. Am devenit lucizi și prea adesea bănuitori, pretindem explicații la fiecare pas, nu-l mai credem pe autor cum îl credeam odinioară, cînd eram prizonierii necondiționați ai ficțiunilor lui.

Poate că nu există alt drum, poate că e o lege naturală să pierdem din plăcerea atin-

gerii ceea ce am dobîndit prin cunoaștere. Nu mă pot opri totuși să nu regret, să nu tinjesc după acea stare de spirit, după acea tensiune sufletească, după acea neistovită receptivitate cu care ne dăruiam poveștilor în copilărie.

Să fie totul pierdut? Măcar uneori să căutăm, în adîncul ființei, urma trăirilor de atunci, emoția pură de altădată. Și ce altă cale avem decît să-i reluăm în vreme pe bunii, pe minunații maeștri ai poveștilor. Vom fi iarăși inundați de binefăcătoarea și tandra căldură aproape uitată. Să redeschidem cărțile neîntrecuților vrăjitori de suflute.

GABRIEL DIMISIANU

DIN LUMEA TURFULUI

Cîteva din isprăvile meșterului Gh. Tănase

— La șase ani meșterul de azi primea lecții de echitație în Comăna de jos jud. Brașov de la bunicul său, care îl punea să călărească cît e ziuica de lungă caii la plug...

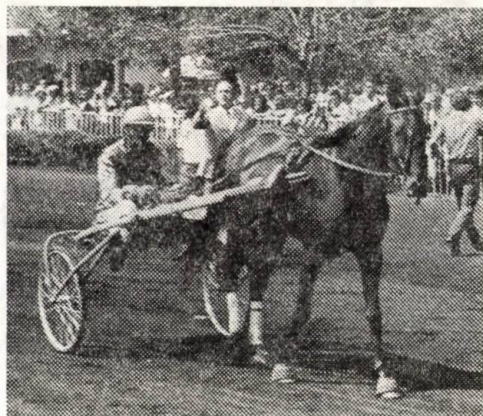
— La 11 ani (în anul 1935) încalecă pentru prima oară la Băneasa Galop, un pur singe englez sub supravegherea antrenorului F. Gill. Pur-singele se chema Mîndru și era atît de mîndru încît în trei alergări consecutive și-a asvîrlit fără menajamente călărețul din șal!

— Cîteva luni mai apoi campionul de azi pierde o cursă gata cîștigată cu Meranda. La 20 de metri de potou văzîndu-se cîștigător net, de bucurie slăbește hățul și iapa, în loc să-și continue cursa, sare peste frînghiile din marginea pistei și este descalificată iar antrenorul B. Gabens (antrenorul Marandei) după cursă îi lungeste călărețului urechile cu... doi centimetri!

— În 1939 Gh. Tănase în vîrstă de 16 ani cîștigă Campionatul apranților la Galop cu 47 de curse.

— În 1941 crescînd în greutate și ne mai fiind apt pentru alergările de galop trece la trap. Primul meșter îi este Leopold Grünvald care i-l dă în primire pe Lord Sleipnir, un armăsăraș pe cît de rotund pe atît de... zburdalnic. „Pasul și galopul! Și galop de accelerat!” După lupte serioase Gică Tănase, singurul driver de pe hipodrom, cîștigă cu... Lordul cîteva curse...

— În stagiunea 1945-46 (pe atunci se alerga și iarna fiindcă se descoperiseră grajdurile încălzite) cînd pe Hipodromul de trap de la Băneasa evoluau driveri de talia lui N. Cercasoff, M. Pavlic, I. Szabo, D. Dobrescu, N. Gaidaev, I. Crotenco, I. Ionescu-Bordei, T. Tarasopol etc.... Gh. Tănase cîștigă pentru prima oară Cam-

pionatul driverilor cu 99 de curse, și de atunci și pînă în 1950 nu mai lasă să-i scape din mîini mult rîvnitul trofeu.

— Între 1952-1955 cîștigă de trei ori la rînd cu Oslo Premiul Kilometrul lansat, într-una din alergări stabilind valorosul record de 1,94,4 (Recordul național fiind deținut în această probă de Joppa Hanover 1, 18,5).

— Între 1954-57 cîștigă de trei ori cu Hamefal Criteriul de Fond pe 4200 m în recordul de 1,24,6 pe Km.

— În 1966 cîștigă la Budapesta cu Neghina o iapă de 2 ani un prestigios premiu internațional.

— La 30 august 1970 stabilește cu Talion recordul de 1,19,9 pe km record național.

— În 1973 cîștigă în cadrul Campionatului Europa al Driverilor la Hamburg și Hilversum (Olanda) cîte o alergare cu cai străini. (Conform regulamentului).

— La 18 august 1974 realizează cu Rațiunea, în Derbyul din acel an, un nou record pe pistă în această probă pe distanța de 2800 m, în 1,25,7 pe km.

— Într-o carieră de mai bine de 40 de ani lui Gh. Tănase i-au trecut prin mîini aproape o... „herghelie de vedete!”

VINTILĂ ORNARU

acasă la nadia

Este un copil ca toți copiii. Îi plac mult păpușile. Are o colecție minunată. Îi place să meargă cu bicicleta. Îi place muzica. Când am ajuns la ea acasă, părea puțin cam încurcată, căci tocmai voia să meargă la un coleg să înregistreze ceva discuri noi. Îi place filatelia. Am avut prilejul s-o văd acasă aranjându-și timbrele în clasor, iar la școală schimbând impresii despre noi emisiuni filatelice.

Nadia trebuia totodată să-și găsească timp pentru trierea voluminoasei corespondențe venită de pe toate meridianele planetei noastre, de regulă pe o adresă lapidară: „Nadia Comăneci — România“. Un admirator al Nadiei dintr-un oraș din S.U.A. scrisese pe plic astfel: „Galați-România“ — Poștaș deschide“. Poștașul din Galați deschide plicul și citește cu uimire, într-o românească destul de aproximativă: „dacă mă înțelegi, dacă ai inimă... te rog să-mi trimiți adresa Nadiei“. Poștașul închide plicul și scrie pe el: Nadia Comăneci, gimnastă — orașul Gheorghe Gheorghiu-Dej.

La Nadia acasă am admirat cu multă plăcere trofeele cistigate în țară și peste hotare la diverse concursuri, orînduite de mîinile ei gingașe în vitrină, trofee ce constituie o recunoaștere și un omagiu adus mării și totodată micuței noastre Nadia.

Spuneam că Nadia este un copil ca toți copiii și așa este, dar Nadia are ceva în plus față de ceilalți copii de vîrsta ei: dirzenia, tărie de caracter, capacitate de concentrare, seriozitate, spirit de sacrificiu și o mare putere de muncă. Sînd mai mult în preajma Nadiei mai ales cînd este înconjurată de colege, descoperi la ea multă sensibilitate, multă delicatețe și mult farmec.

Este un copil al zilelor noastre. Un copil care beneficiază de minunatele condiții create de regimul nostru socialist tuturor copiilor din România.

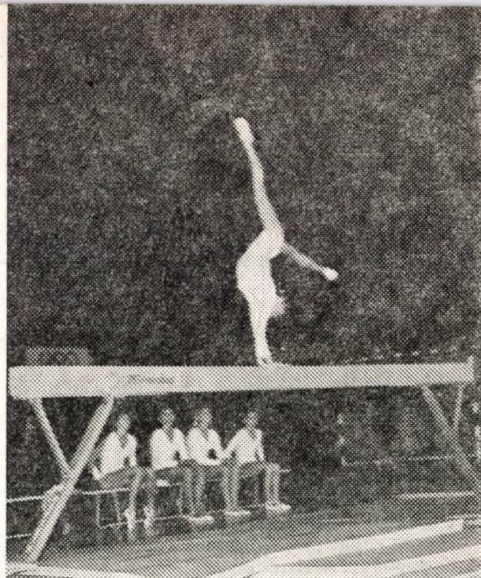
Am întîlnit-o pe Nadia, împreună cu buna ei prietenă Teodora, și acasă la profesorul Bela Karoly. Locuința soților Karoly este, de fapt, un al doilea cămin al Nadiei. Aici este înconjurată cu multă căldură, se simte bine; o iubește foarte mult pe micuța Karoly.

Un scor egal 2 — 2

A doua oară am ajuns la Onești în timpul prînzului, chiar în ziua deschiderii noului an școlar — 15 septembrie. Prima grijă a fost să iau contact cu profesorul. Din discuția telefonică am aflat că după-amiază fetele au antrenament în aer liber, așa că ne-am înființat și noi pe terenul de sport.

Marea surpriză a fost meciul de fotbal, ce se desfășura sub supravegherea profesorului, în care Nadia juca contra Teodorei.

Ele două erau sufletul jocului, fazele se derulau cu o rapiditate nemaipomenită, situațiile de poartă erau de-a dreptul palpitate, se luptau cu ardoare pentru fiecare balon. În timp ce priveam cu admirație la aceste fete, reflectam în gând: pentru abnegație, pentru dăruire, pentru seriozitate, ar putea fi invidiate de oricare jucător de fotbal din țara noastră, bineînțeles nu pentru tehnică și stil, deoarece gimnastele noastre nu-și propun să se perfecționeze în fotbal, ci îl practicau ca un mijloc de menținere a condiției fizice.

Până la urmă, meciul s-a terminat cu un scor de egalitate: 2—2.

Teodora a suferit un mic accident (o întindere de mușchi) și am văzut-o a doua zi cum, cu lacrimi în ochi de durere, continua exercițiile de gimnastică, nevrind să renunțe la muncă, deoarece și-a propus s-o întrecă sau cel puțin s-o egaleze pe prietena ei Nadia.

În sala de antrenament

Aici Nadia și colegile ei devin altele. Se muncește mult, conștiincios, cu dirzenie. Nu există menajamente. Am văzut mișcări repetate de zeci de ori, uneori până la exasperare, dar totul trebuie să fie perfect, aproape perfect. În timpul antrenamentului, fetele sînt numai ochi și urechi.

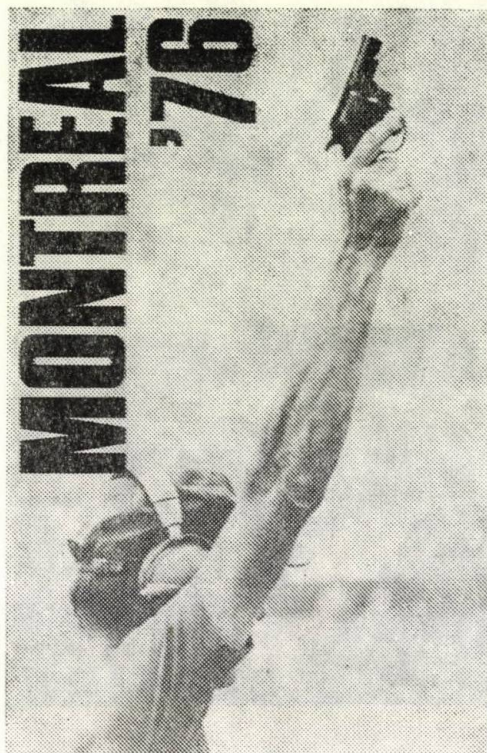
L-am rugat pe profesorul Karoly să aplice un program mai complex, care să aducă cît mai multe elemente din atmosfera unui concurs. Nadia s-a purtat foarte firesc, foarte degajat. Atît de absorbită era de ceea ce trebuia să execute, încît a și uitat de prezența noastră.

Munca asiduă caracterizează întreaga echipă. Priveam de pildă fetițele din clasele mici — schimbul de mîne în gimnastica românească și trebuie să mărturisesc că nu se poate să nu fii cuprins de o profundă emoție văzînd niște copile de 6—7 ani făcînd eforturi vizibile de autodepășire. Era plăcut să privești cum ele, în lipsa profesorilor, făceau exerciții sub comanda... Nadiei și Teodorei. Amîndouă le ajutau pe cele mici să-și perfecționeze mișcările. Dar cînd a apărut profesorul în dreptul geamului, „profesoarele“ s-au grăbit să dea indicații scurte ca fiecare să-și ocupe locul dinainte stabilit pentru ca să-l primească pe profesor gata pentru lucru.

Nadia și Teodora

Mulți se întreabă, și de ce n-aș fi sincer că înainte de a le cunoaște și eu mă întrebam: oare există într-adevăr o mare prietenie între ele, mai ales în condițiile în care Teodora a declarat nu o dată că țelul ei este de a o depăși pe Nadia, iar la rîndul ei Nadia a declarat că cel mai mult se teme de Teodora? Sper că spiritul meu de observație nu mă înșală: le-am văzut pretutindeni nedespărțite, am observat că se simt bine împreună, sînt de fapt și vecine cu locuința și se vizitează reciproc. Deci o prietenie curată, o prietenie ce s-a încheiat în primul rînd pe drumul aspru al gloriei sportive, o prietenie specifică vârstei nealterată de pasiuni. Este și firesc să fie așa, deoarece s-au format în școala noastră socialistă, cu o concepție nouă despre muncă, despre viață, despre relațiile dintre oameni.

GHEORGHE CONSTANTINESCU

● Ziarul „Montreal Matin“ din 18 iulie: „Sportivele cele mai elegante la festivitatea de deschidere au fost cele din România, în costume lilas și pălării splendide cu boruri largi care le-au dat un farmec deosebit“. La aceste aprecieri trebuie să adăugăm că și frumoasa croială a costumelor purtate de băieți (sacouri maron și pantaloni beige), ne îndreptățește să-i felicităm pe harnicii lucrători de la „Arta Modei“ care s-au ocupat cu pricepere, într-un timp scurt, de aspectul vestimentar al delegației olimpice române.

● În același „Montreal Matin“, se scria la 20 iulie despre Nadia Comăneci: „Niciodată pînă acum în istoria gimnasticii mondiale, o campioană nu i-a făcut pe spectatori să vibreze astfel. Tînăra româncă nu va putea fi uitată de cei care au trăit alături de ea, în sala Forumului, emoțiile perfecțiunii. Nadia se plimba pe birnă făcînd salturi periculoase ca și cum ar fi fost pe un covor, nu pe o suprafață de cîțiva centimetri. Noi am tremurat mai mult decît ea“.

● „Journal de Montreal“ din 22 iulie publică fotografiile și declarațiile unor spectatori ai întrecerilor de gimnastică. Un polițist canadian: „Datorită obligațiilor mele de serviciu, am asistat pentru prima oară la un concurs de gimnastică. Mai văzusem la televizor, dar mi-e greu să exprim în cuvinte

ceea ce simt acum după ce am văzut-o pe viu pe Nadia Comăneci. A fost cel mai frumos spectacol la care am asistat vreodată. Nadia, această mică rîndunică, m-a sedus prin grația și precizia gesturilor ei". O pereche de oameni în vîrstă din New York: „Am cumpărat biletele pentru gimnastică încă de acum un an. Am făcut un drum lung pînă aici, dar nu regretăm oboseala fiindcă am văzut-o pe Nadia. Ceea ce a făcut ea întrece orice imaginație". O tînără din Montreal: „Aștept un copil peste cîteva săptămîni. Am hotărît, împreună cu soțul meu, dacă va fi fetiță să o cheme Nadia pentru a ne aminti mereu de cea care ne-a încîntat ochii și sufletul în aceste zile". Directorul administrativ al Forum-ului (un om respectabil, de vreo 50 ani) „ambalat" de performanțele Nadiei: „Dacă nu i se dădea titlul de campioană olimpică absolută, cred că ar fi căzut acoperișul sălii!?" Un turist brazilian: „Am văzut pînă acum trei Olimpiade dar niciodată nu m-am entuziasmat ca acum. Am plătit mulți bani ca să ajung în această sală unde Nadia m-a făcut să nu-i regret. Ea este cea mai frumoasă imagine care-mi rămîne de la aceste Jocuri".

● Pugilistul american de culoare Ray Leonard, capion olimpic la categoria mijlocie, a fost desemnat de specialiști drept cel mai bun boxer al turneului de la Montreal. Ziariștii l-au denumit imediat Ray „Sugar" Leonard, asemuindu-l cu celebrul Ray „Sugar" Robinson, băiatul de zahăr din ringurile anilor 1942—1952. La talentul său nativ, Leonard a adăugat însă, din păcate, un întreg reperoriu de gesturi voit teatrale (înaintea meciului, în pauze și după gongul final) menite să influențeze publicul și pe arbitrii, iar pe unul din ciorapii săi trei sferturi purta, fixată cu un elastic, fotografia logodnicei sale!!!

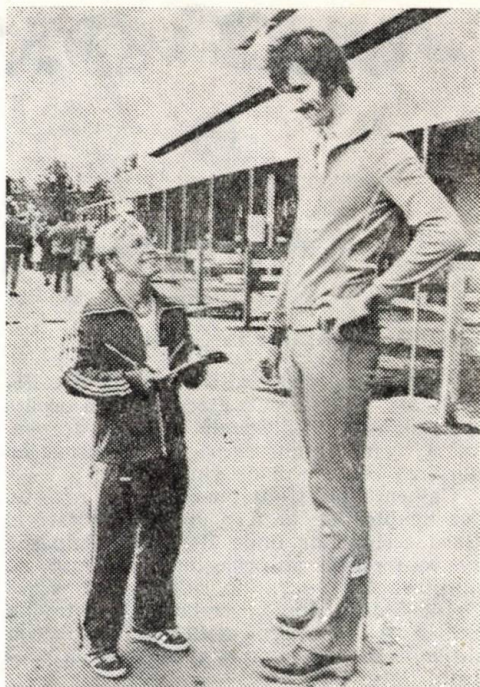
● La stadionul olimpic a funcționat un birou al obiectelor găsite în tribune. Captivați probabil de cele ce se petreceau în arenă, spectatorii au uitat printre altele: ochelari, aparate foto, portmoneuri, sacoșe de diverse dimensiuni și o ...mini-jupă!

● Înotătorul american Mike Brunner, campion olimpic la 200 m. fluture, a apărut la startul final ras în cap precum celebrul Kojak: „Procedez astfel întotdeauna înaintea unei curse importante. Am senzația că înaintez mai rapid în apă!"

● Bilanțul alimentară în satul olimpic: s-au consumat, printre altele, 1.300.000 de plîni, 31.250 duzini de ouă, 18 tone carne de vacă, 117 tone carne de porc, 3.150 litri suc de roșii, 320.850 litri de lapte și derivate ale laptelui, 50.100 porții de înghețată.

● La sfîrșitul celor 4.000 m. din proba de cros (ultima din pentatlonul modern), suedezul Hans Lager s-a uitat la cronometrul pe care-l purta la mîină, după care... a leșinat în brațele arbitrilor de la sosire!

CRISTIAN ȚOPESCU

FRENETICA EMANCIPARE

Aniversînd 60 de ani de existență, rugbyul românesc a sărbătorit acest eveniment printr-un succes răsunător:

ROMÂNIA—FRANȚA 15—12.

*Mai demn ar fi de scris o Carte-ntregă,
Drept monument și cronică de veci,
Asupra unui meci — un singur Meci! —
În care-ntregu-avînt rugbyst se-ncheagă!*

*

*Ce Laokooni sublimi văzurăm, deci —
Un rug pe creste, din sudori și ologă! —
Trupeasca hidră care snopu-și leagă
Într-un amnar de zimbri și berbeci!*

*

*În optzeci de minute — alelei! —
Văzurăm filmul unei epoei!*

*Și dacă-n glorioasele răzbeluri,
Ne-am scuturat de jug și mucareluri,*

*

*De bună seamă-n rugby
cute anfa
E de-a-nfrunța
și chiar de-a-nfrînge Franța!*

TUDOR GEORGE

»umor«umor

Revelion la Scriitori

Anul acesta scriitorii vor petrece revelionul ca și anul trecut. Fiecare se va ospăta cu produsele tradiționale în afară de poetul Grigore Hagiu care va fi ocupat cu scrierea „sonetului de vineri“.

Cei care nu și-au planificat în nici un fel noaptea de anul nou, sînt invitați la Casa scriitorilor unde Romulus Vulpescu va conferența pe orice temă propusă de auditori. În pauza de odihnă va vorbi Petre Stoica. Jos în restaurant Octavian Stoica va desface cel de-al nouălea borcan de iaurt spre disperarea și indignarea poetului Petre Got.

Gheorghe Pituț va cînta cîntece din Ardeal, pe două voci și dacă se simte nevoia chiar pe trei. Lîngă el, inefabil, Mircea Dinescu va construi poduri mîncînd cu eleganța-i seniorială și mînuind cuțitul și furculița cu multă dexteritate. Adi Cusin, înzăpezit la Suceava, și-a anulat tacîmul printr-o telegramă cu taxă inversă. La ora 12 și ceva Traian Iancu va recita o serie de balade inedite. Intrarea numai pe bază de legitimații. Ieșirea, pe orice bază...

Mica publicitate

Cumpăr : piese într-un act, piese auto, linguri pescuit, ciine de rasă, idei umoristice. Adresați Ion Băieșu.

Pierdut : Bretele, mașină Fiat 1800, dicționar „cum vorbim moldovenește“, un pantof numărul 44. Le declar nule. Eugen Mandric.

Schimb : locuință centrală 2 camere, dependințe, baie, hol, doresc monezi orice fel. Interesați Nichita Stănescu.

Caut : pensiuine cu masa de cinci ori pe zi, condiții modeste. Vlad Mușatescu.

Cumpăr : colecția revistei Orizont de la începuturi pînă azi. Întrebați Al. Piru.
Execut : picturi la domiciliu cu materialul clientului, lecții oratorie predau, jurisprudență. Interesați Adrian Beldeanu.
Caut : autor român neparodiat, partener duet (vocea a doua). Doritor Mircea Micu.

Schimb : locuință Otopeni, grădină, lemne, ciine, contra cămăruță Mogoșoaia sau împrejurimi. Fără ciine. Întrebați Grigore Hagiu.

Melodia preferată

În noaptea Anului nou vom transmite pentru următorii scriitori melodia preferată :

Nicolae Velea : Căsuța noastră

Traian Iancu : Banii, banii...

Nicolae Dragoș : Tot pe drum, pe drum, pe drum

Nichita Stănescu : De ți-ar spune poarta ta

Ion Băieșu : Pescarul amator

Ion Drăgănoiu : Fetițe dulci, ca-n București

Aurel Rău : Auleo, ce ploaie vine de la Cluj

M. R. Iacoban : În Bucureștiul iubit

Metafora lunii

Iată cum descriu cîțiva scriitori români imaginea milenarului astru :

Fănuș Neagu : ...ca un balon scăpat în plasa lui Tamango, ochi de știucă amăgită de poeți, belciug prins în nara cerului, floare de mac cu care se bat ingerii peste buze, ou de dropie clocit la subțioara Bărăganului...

Nicolae Velea : e un dop de Radeberger...

Eugen Barbu : ca un ișlic de argint scăpăra

luna la tîmpla Princepelui și picura lacrimi reci ce iute se învîrtoșau pe fața covorului pufos.

Ion Sofia Manolescu : luna-i lună, bre !

Traian Iancu : „lună, lună, din cunună / Ca o floare de cicoare / Foaie verde măghiran / Ea sclipește ca un ban“...

Ion Lăncrănjan : Ca un caș spînzură luna la poarta de lemn a raiului.

Vasile Băran : Luna are 30 de zile... Cîte odată 31...

Nichita Stănescu : Bot de capră aburos născută la Ploiești...

Mara Nicoară : Cea mai frumoasă lună e cea de miere.

Haralamb Zîncă : Luna, ah, acest obiect suspect !

Ion Hobană : Luna e un O.Z.N.

Constantin Chiriță : Luna e o cireasă mai mare pe care-o mănîncă în somn copiii.

Teodor Mazilu : Luna are două chenzine. Prima și ultima.

Ion Băieșu : Luna e un preș puțin mai vechi.

Tudor George : Ce stați toți de lemn și ciș, mă ! / Luna n-are nici o crișmă... Ahoe !

Vasile Nicorovici : Este una la Luna de jos.

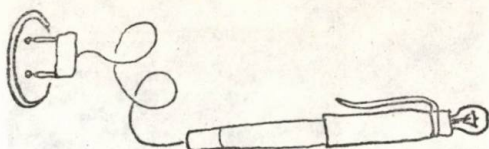
Santier literar

Un reporter al revistei noastre consemnează cîteva proiecte de viitor :

Vasile Rebreanu : Depanarea aparatelor cu tranzistori (piesă)

Octavian Stoica : Bucătăria dietetică (roman)

Gheorghe Pituț : Mașina... eterna poveste

(poem scenic)

Nichita Stănescu : Un denar, doi denari... (jurnal)

Al. Ivasiuc : Amintiri de la Buftea (amintiri)

Ovidiu Genaru : La Bacău, la Bacău, într-o mahala

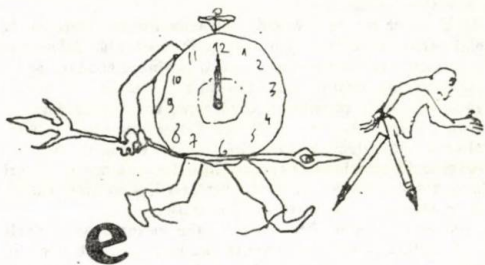
Emil Brumar : Pregătirea legumelor pentru iernat (eseu)

Fănuș Neagu : Viața lui Titi Teașcă. marele pitic al micilor echipe (volumul 11)

Petru Vintilă : Construcții rurale (sugestii arhitectonice)

Mircea Sintimbreanu : Pescuitul staționar

EMPEDOCLE

Picasso se amuză

● Picasso desena așa cum altcineva ar scrie. În tinerețe el acoperea paginile caietelor și cărților cu schițe. Mai târziu, pe listele de meniuri, pe cataloagele expozițiilor, pe scrisori, el comenta evenimentele zilei în cîteva trăsături de creion. La galeria din Seine, sub titlul **Picasso se amuză**, sînt expuse desenele pe care le-a făcut în anii '40 pentru fiica sa Maia, în vîrstă, pe atunci, de 4 ani. Pictorul găsise astfel cel mai bun

mijloc de comunicare cu fiica sa. Îi făcea portretul cînd se juca sau dormea, transforma pachete de țigări în trenulețe sau îmbrăca păpuși decupate în carton.

Fiul lui Clark Gable

● Un tînr de 26 de ani de origine argentiniană, Mirca Carven, a turnat în Italia trei filme de lung metraj, care sînt pe cale să impună o vedetă. De la început, spectatorii sînt izbiți de asemănarea fizică dintre tînrul argentinian și marele actor Clark Gable. Intervievată de mai multe ori, mama acestuia, Constance Carven, a mărturisit după 16 ani de la moartea celebrului actor că fiul ei este într-adevăr fiul lui Clark Gable. Ea a precizat că nu a făcut această mărturisire pînă în pre-

zent pentru a nu influența cariera talentatului actor Mirca Carven, întrucît tatăl lui „avea mulți prieteni, dar mai mulți dușmani“.

Rilke, autorul a 18 000 de scrisori

● Cu prilejul apariției volumului al III-lea de **Opere**, tom care cuprinde corespondența lui Rilke —, Philippe Jaccottet, unul din îngrijitorii acestei ediții la „Gallimard“, menționează că numărul total al scrisorilor lui Rilke răspindite în întreaga lume se ridică la impresionanta cifră de 18 000. Prima scrisoare cunoscută a lui Rilke este datată 20 mai 1900, cînd poetul a plecat să viziteze Rusia, iar ultima este datată 21 decembrie 1926, aceasta fiind adresată lui Superville.

MUTAȚII ȘI PARADOXURI

ÎN CIRCULAȚIA RUTIERĂ

În ultimul deceniu, sau mai precis în ultimii 8 ani, în circulația rutieră a țării noastre s-au produs mutații impresionante. Dinamismul extraordinar al economiei românești, dezvoltarea societății noastre spre culmile civilizației nu puteau să nu-și pună amprenta și în domeniul circulației.

Ne deplasăm deci eu un număr mult sporit de mașini, în condițiile unui trafic considerabil mai aglomerat, pe o rețea de drumuri mult mai bune față de anii trecuți (nu numai sub raportul asfaltării dar și al semnalizării ei). Menținerea despre calitate se cuvine a fi făcută și la capitolul autovehicule. Parametrii mașinilor aflate azi în circulație, produse aproape în totalitate în uzine românești, nu suferă comparație cu cele care circulau pe arterele noastre rutiere acum 10 ani.

Tabloul rutier nu ar fi complet dacă nu ne-am referi și la oamenii care conduc vehiculele. „Corpul” nostru de șoferi este în general tânăr atît sub raportul vârstei, în rîndul conducătorilor auto predominînd oamenii între 20—35 de ani, cît mai ales al experienței puține a șoferilor în conducerea autovehiculelor.

Aceste particularități ale traficului rutier din țara noastră, dezvoltarea „explozivă” a circulației care va cunoaște în viitor ritmuri și mai înalte, impune ca o condiție sine qua non și măsuri susținute pentru sporirea siguranței deplasării pe arterele rutiere a tuturor categoriilor de participanți la trafic.

În procesul de intensificare a traficului rutier apar și unele paradoxuri. Iată de pildă unul dintre ele. Pe măsură ce trec anii constatăm cu toții că circulația devine din ce în ce mai dificilă, datorită în primul rînd gradului ei ridicat de aglomerație. A face față în calitate de șofer acestui trafic care se desfașează nu de puține ori „bară la bară” nu e un lucru deloc simplu. Și totuși an de an în vîltoarea acestui trafic „diabolic” intră zeci de mii de șoferi cu semnul mirării pe parbriz. Cum nu există străzi și drumuri speciale pentru începători unde aceștia să se „călească” în vederea traficului „vîu” adevărat, viitorii purtători ai portocalei pe geam, trebuie mai bine, mai realist pregătiți. Acest lucru e imperios a fi făcut pentru a contracara efectele nedorite generate de pătrunderea în circulația a unui număr atît de mare de șoferi fără experiență în conducerea mașinii.

Conducerea mașinii, mai ales în epoca noastră, cere individului o seamă de calități cunoscute bine de psihologi și alți specialiști, dar din nefericire puțin știute de publicul larg, pe care ne străduim în activitatea cotidiană să le răspîndim în rîndul participanților la traficul rutier.

Oamenii care nu au de loc înclinații pentru conducerea mașinii insistă manifestînd uneori o perseverență cu adevărat diabolică să ajungă șoferi și unii din păcate reușesc să intre în posesia carnețelului roz. În pofida lipsei de „chemare”, devenind șoferi uneori după 10, 15 și chiar 20 de examinări, ei pun în pericol la tot pasul circulația și cînd nu o primejduieste, o înecă, punînd-o de fapt indirect în pericol.

Examenul psihologic al fiecărei persoane care dorește să devină conducător auto poate furniza „probe” certe ca x sau y e bun sau nu de șofer. Generalizarea acestui important test în următorii ani alături de un examen medical riguros va fi de un real folos atît pentru candidații la obținerea dreptului de a conduce autovehicule, cît și pentru institutelor, organele care pregătise sau examinează pe cei care solicită să devină șoferi.

Un alt paradox este acela al comportării în trafic a unor șoferi tineri. Covârșitoarea lor majoritate au reflexe excelente, se descurcă cu ușurință în circulație, rezolvă cu succes situațiile dificile pe care le ridică traficul și cunosc foarte bine normele de circulație. Paradoxul constă în faptul că un număr relativ mare de tineri, cu reale calități în pilotarea mașinilor, manifestă multă ușurință la volan, se angajează în manevre „condamnate” de la început, apasă cu nesăbuită pînă la fund pe pedala de accelerație deși șoseaua e umedă, ori plouă torențial, intră în depășiri în curbe lipsite total de vizibilitate, se aventurează pentru a depăși șiruri de mașini, iar unii merg cu risul pînă acolo încît se strecoară cu mașina printre semăbările lăsate ale pasajelor de trecere peste calea ferată. Datoria noastră, a părinților, a corpului didactic, a tuturor celor ce trăim și muncim în preajma lor este să le deschidem „ochii” asupra răspunderii deosebite ce o poartă la volan și asupra consecințelor ireparabile ce le poate avea comportarea lor irresponsabilă pe căile rutiere.

Tehnică de cel mai înalt nivel găsim azi nu numai în uzine, în laboratoare, în instituții de cercetări; ci și pe drumuri. E vorba de automobilele secolului nostru, adevărate uzine pe roți. Dacă autovehiculele decenului trecut, mai „leneșe”, mai puțin complicate și pretențioase, „lertau” uneori pe nepricepuți ori pe impulsivi, acum, cei cu puțină experiență care necunoscîndu-și limitele și posibilitățile accelerează nesăbuit autoturismul sau autocamionul se trezesc în situații fără ieșire cînd nu mai pot stăpîni mașina.

În limbajul sec, laconic, al circulației acest fenomen se cheamă: a pierde controlul mașinii ori a volanului.

Un fenomen apărut în circulație acum 2—3 ani, dar care a ieșit cu pregnanță în relief în vara anului 1976, constă în neînțelegerea de către mulți șoferi a marilor mutații care au avut și continuă să aibă loc în circulație. Unul din aceste aspecte se referă la efectuarea manevrei de depășire. Pe șoselele cu două benzi de circulație, late de 7 m., în condițiile circulației în coloană, depășirea se realizează cu dificultate pentru că din sensul opus fluxul de vehicule în multe cazuri e la fel de puternic. Pentru a fi realizată sigur depășirea, trebuie făcută cu demaraj cînd în trafic a apărut o „gaură” suficient de mare și cînd viteza celor ce urmează a fi dublați nu e atît de ridicată încît să „întindă” manevra pe o lungime foarte mare.

Se înțelege de la sine că în condițiile circulației aglomerate telescoapările din pricina reducerii periculoase a distanței între mașini devin un fenomen cotidian. De fapt, în multe cazuri e greu de stabilit limita între accidentele generate de nepăstrarea distanței și cele datorate neatenției care constituie a patra cauză a evenimentelor rutiere din vina șoferilor. E dificil pentru că în realitate cea mai mică distragere a atenției, generează lipsa de control asupra distanței față de mașina din față și de aici pînă la accident nu e decît un pas.

Neasigurarea la manevrarea înapoi (locul VI în ierarhia cazurilor evenimentelor rutiere din vina șoferilor) reprezintă de asemenea o cauză de accidente specifice aglomerației.

Înțelegerea mutațiilor care se produc continuu în traficul rutier, studierea particularităților circulației actuale constituie un deziderat de mare însemnătate pentru toate institutelor și organele care au atribuții în domeniul traficului rutier.

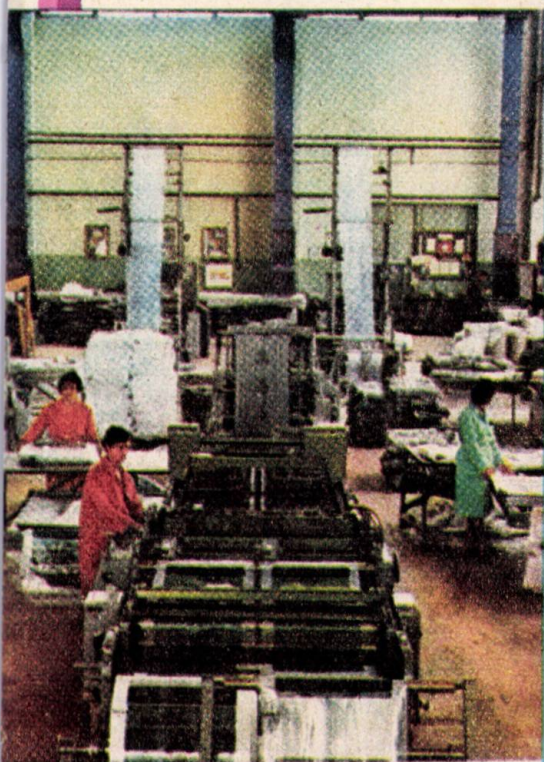
COLONEL VICTOR BEDA

**UP
MP
BUZĂU**

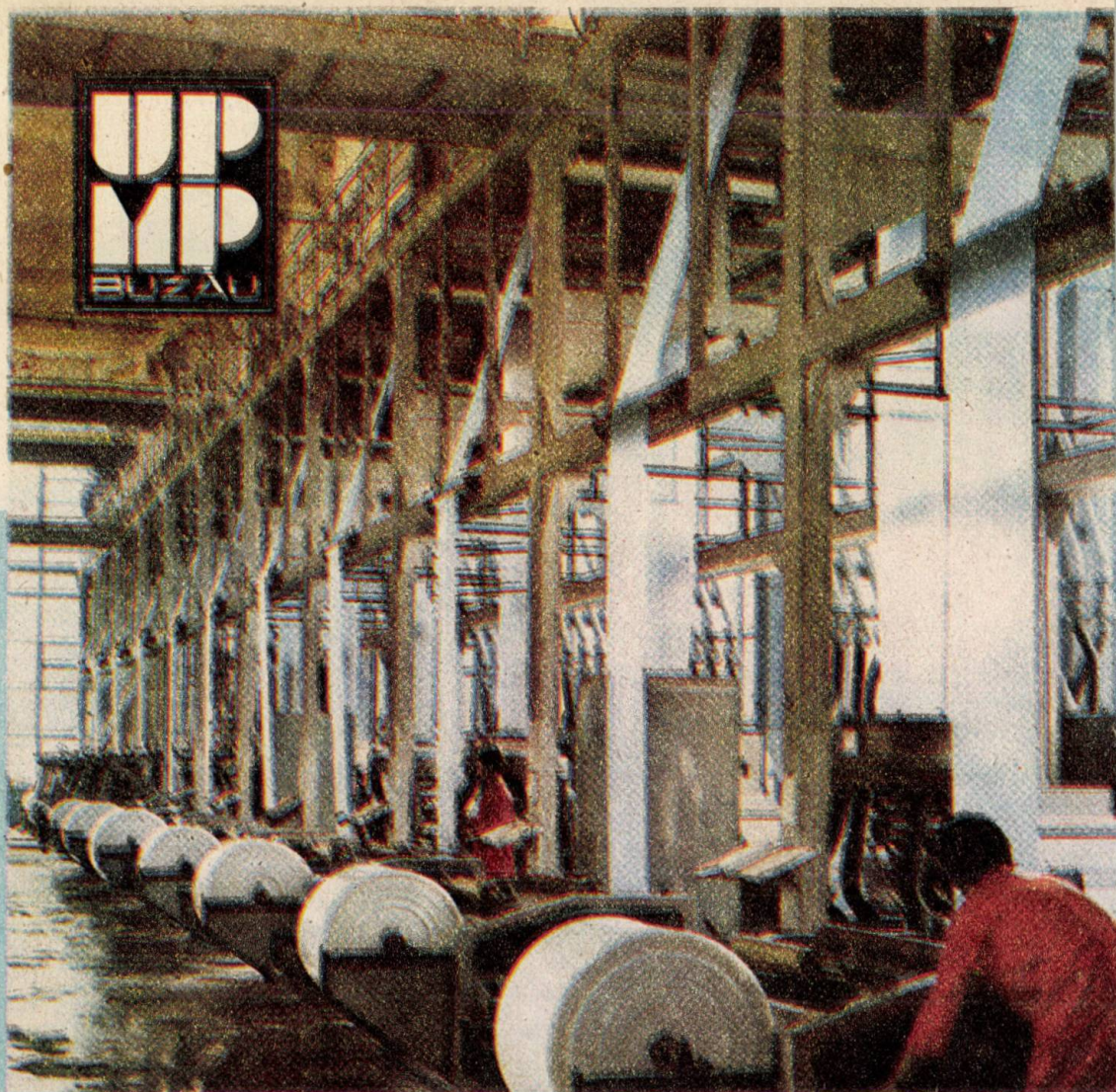
PRODUCE:

- *Folii de polietilenă* ce au o largă utilizare în industrie, agricultură și comerț. Ele pot fi natur (incolor, transparente) sau colorate, transparente sau mate. Rezistența și transparența filmului de polietilenă este în funcție de sortul de granule folosit la fabricarea lui. Foliile produse de noi pot fi utilizate și la executarea diverselor ambalaje, precum: pungi, saci și huse, la confecții pentru izolații hidrofuge și în construcții civile și industriale, pentru acoperiri de silozuri și pentru protejarea legumelor în câmp etc.

**Uzina
de prelucrare
mase plastice
BUZĂU**

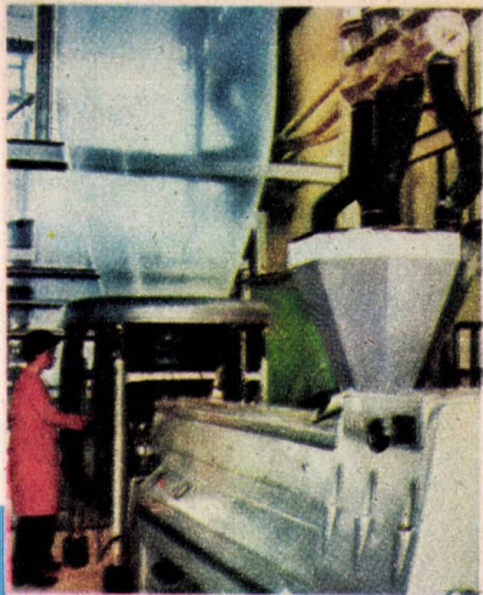

Foliile din polietilenă rolate pe o teavă de policlorură de vinil sau de carton se ambalează, în hîrtie sau în huse de polietilenă, la dimensiunea solului. Depozitarea se face în spații curate, acoperite și ferite de sursele de încălzire.

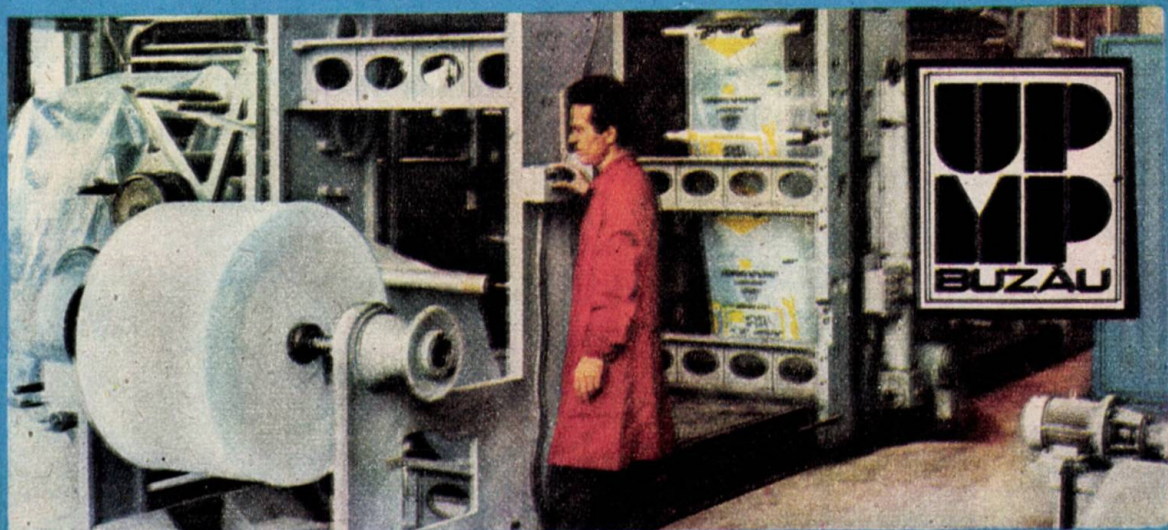
● *Saci cu valvă din polietilenă.* Sacii subțiri se realizează din folie tubulară de polietilenă de joasă densitate, cu pigmenți și opacizanți care să asigure obținerea culorii dorite de beneficiar. Se execută la dimensiunile cuprinse între următoarele limite:

- lungime: 500—2 000 mm. ● lățime: 300—650 mm. ● grosime: 0,05—0,15 mm.

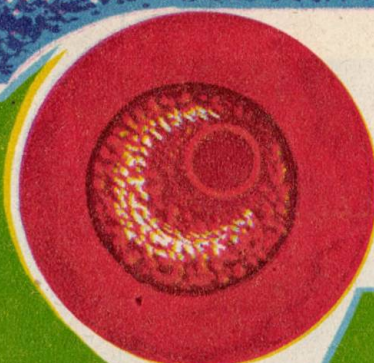

Uzina de prelucrare mase plastice **BUZĂU**

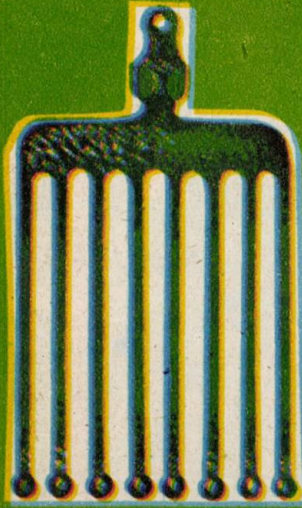
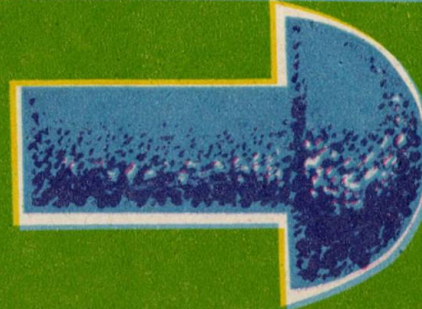
- *Ambalaje termoformate, precum:*
coșulețe, pahare, tăvi, alveole pentru fructe etc.
- *Produse obținute prin procedeul de sintetizare precum:*
bărci, butoaie, pubele, palete, căzi de baie, mobilier pentru copii, ghivece de flori etc.

M.I.M.-C.I.P.M.
Întreprinderea
LAMINORUL-
BRĂILA

PRODUCE
ȘI LIVREAZĂ
URMĂTOARELE:

-
-
-
-
-
- Profil pol pentru motoare electrice
 - Profil inel pentru peridoc
 - Profil rombic
 - Profil semirotund
 - Profil semirotund canelat
 - Profil triunghiulat 8 și 11 mm.
 - Profil semirotund 11×4 și 16×4,5 mm.
 - Profile pătrate mici în gama 6—10 mm.

■ Profile late în gama $12 \times 6 - 20 \times 4$ mm.

■ Lanțuri

■ Furci

■ Cuie

■ Sîrmă trefilată

■ Profile laminate din oțel carbon
și oțeluri aliate:

oțel pătrat $20 \times 20 - 70 \times 70$ mm.

oțel rotund $\phi 22 - 60$ mm.

oțel lat $20 \times 20 - 100 \times 20$ mm.

otel hexagonal (numai din oțel carbin)

H 19 — H 29

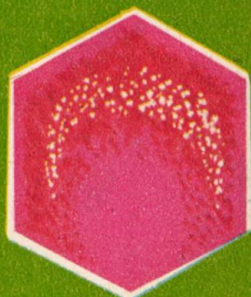
■ Livrarea se face în stare laminată,
în stare recoaptă și cojită

■ Oțel beton rotund, oțel beton PC
în bare sau colaci

■ Oțel lat pentru piulițe $20 \times 10 - 46 \times 23$

■ Sîrmă laminată în colaci, din oțel
carbin $\phi 6,5 - 12$ mm.

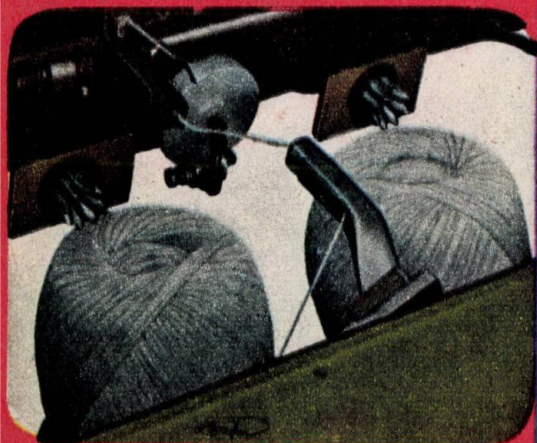
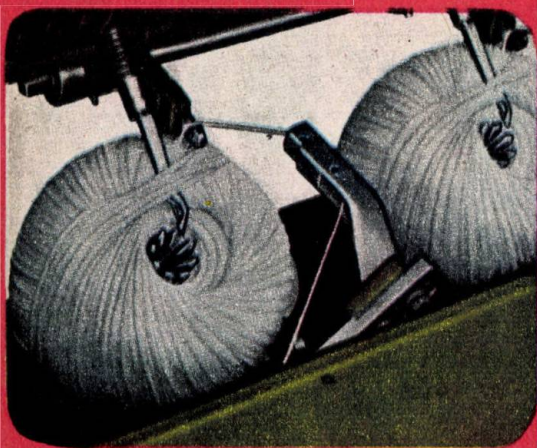
Întreprinderea LAMINORUL-BRĂILA

ÎNȚEPRINDEREA

„Năvodul“

GALAȚI

ÎNȚEPRINDEREA TEXTILĂ
«NĂVODUL» GALAȚI a fost
înființată în anul 1903. Profilul
de producție al întreprinderii cu-
prinde sfori, frînghii și parîme din
cînepă și sisal.

●

Produsele din cînepă se folosesc
în industria alimentară, a lemnului,
în agricultură și în industria locală.

●

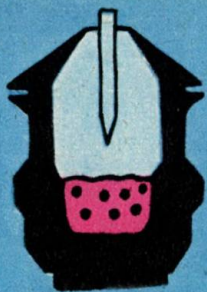
Produsele întreprinderii sînt livrate
pentru echipamentul utilajului pe-
trolier, al vaselor maritime, pentru
utilizări casnice etc.

●

În profilul de producție al întreprinderii au intrat de curînd sforile și frînghiile din polipropilenă, produse foarte ușoare, rezistente la tracțiune, care nu-și schimbă caracteristicile fizico-mecanice în apă sau în medii umede. Aceste produse din polipropilenă se pot livra și în culorile solicitate de beneficiar.

●

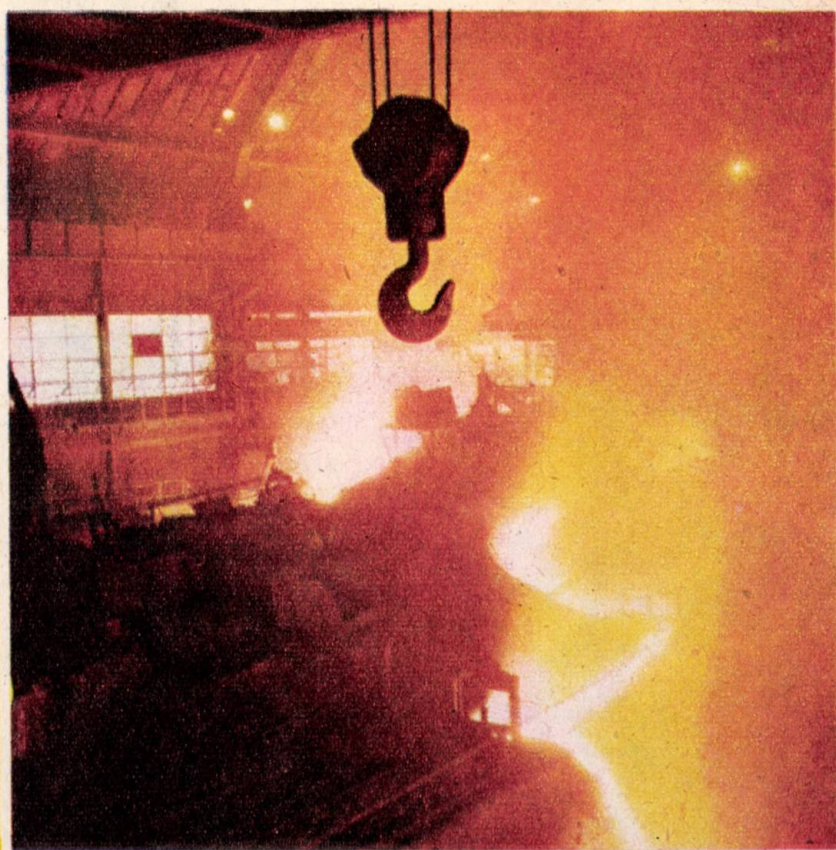
Comenzile pentru produsele întreprinderii se pot face la: Întreprinderea Textilă «Năvodul» Galați
str. Traian nr. 239 telefon nr.
11897 — 11882.

CSG

COMBINATUL SIDERURGIC GALAȚI

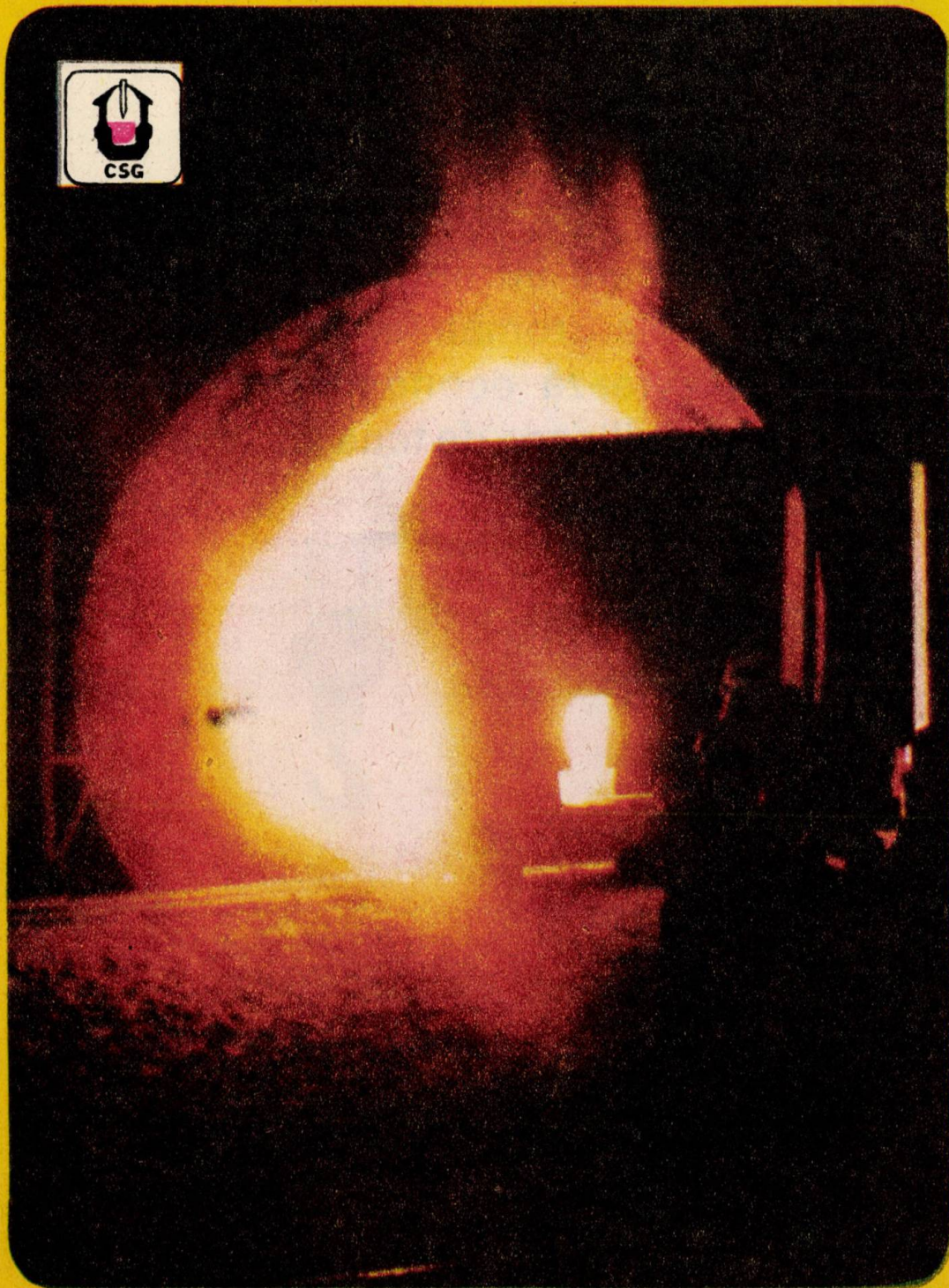
Mare întreprindere industri-
ală românească, care li-
vreează economiei naționale
milioane de tone de laminate.

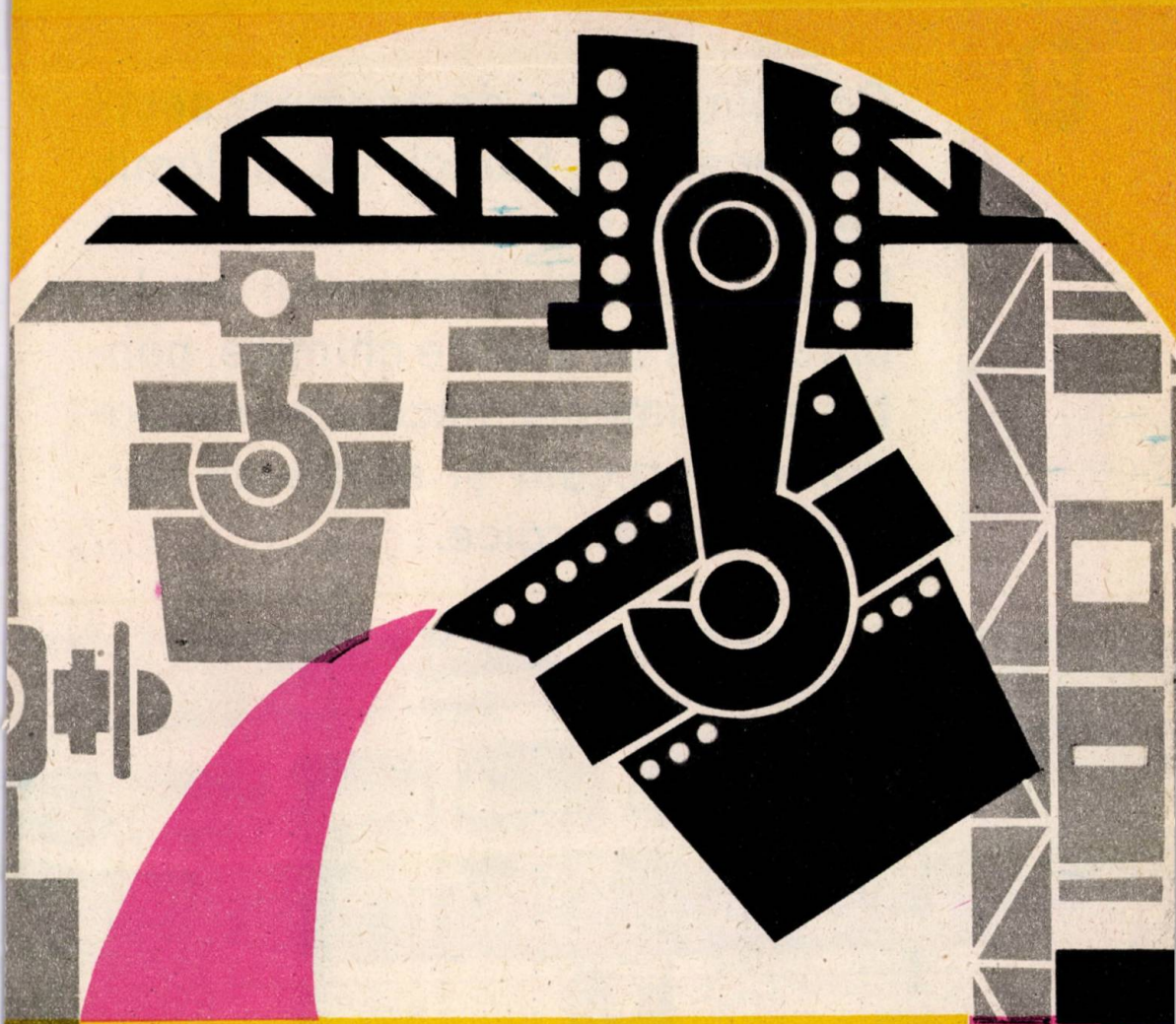

Combinatul siderurgic

GALAȚI

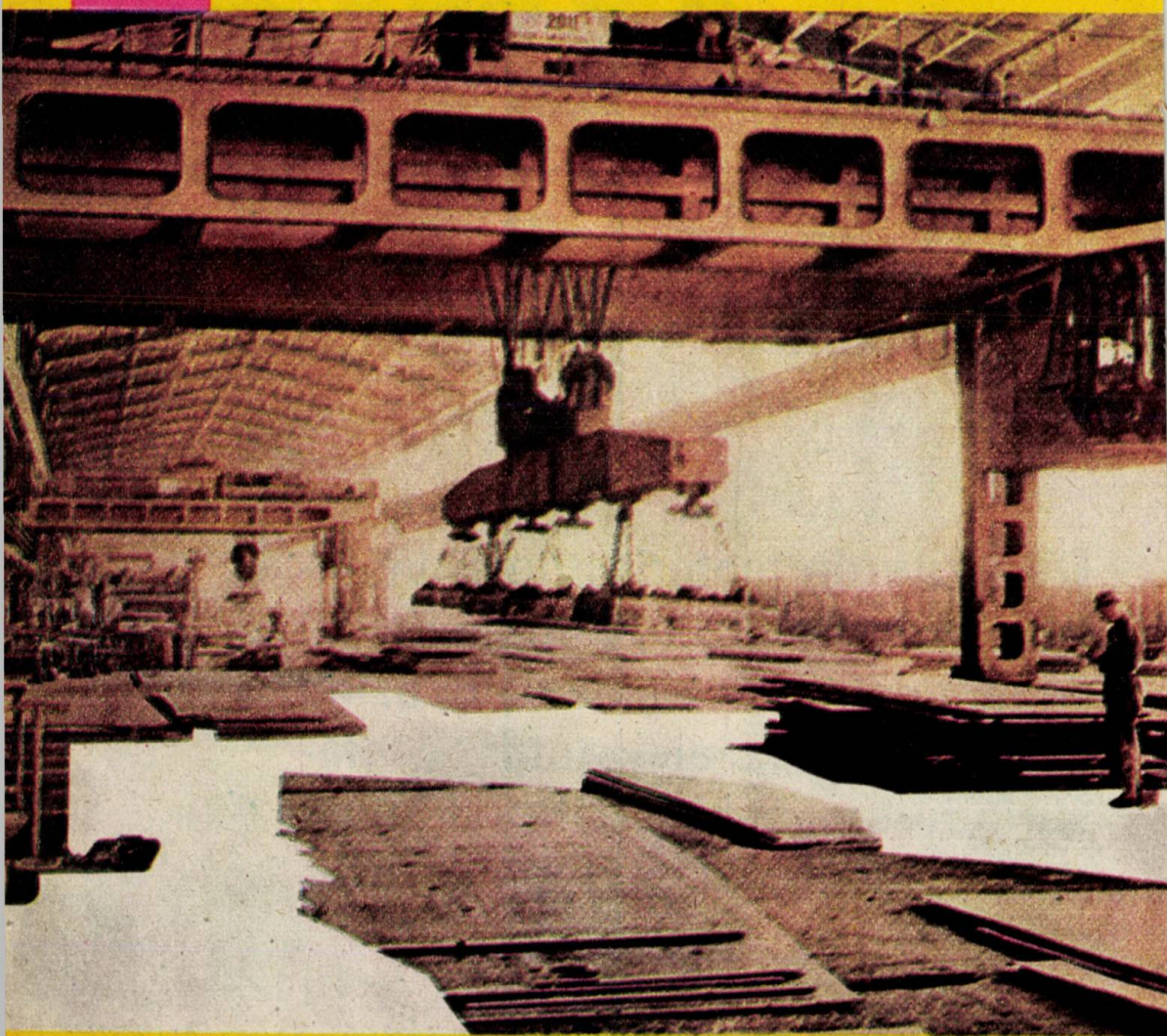

Are:

Depozite de materii prime, instalații de aglomerare, furnale, benzi de laminat la rece și la cald, uzină cocsochimică, aici totul desfășurându-se sub controlul unui centru de calcul.

Combinatul are, de asemenea, secții de reparații, fabrici de dolomit, de oxigen și de aer comprimat. Pentru control, combinatul are laboratoare de analize chimice, pentru experimente mecanice metalografice, precum și secție de cercetări metalurgice.

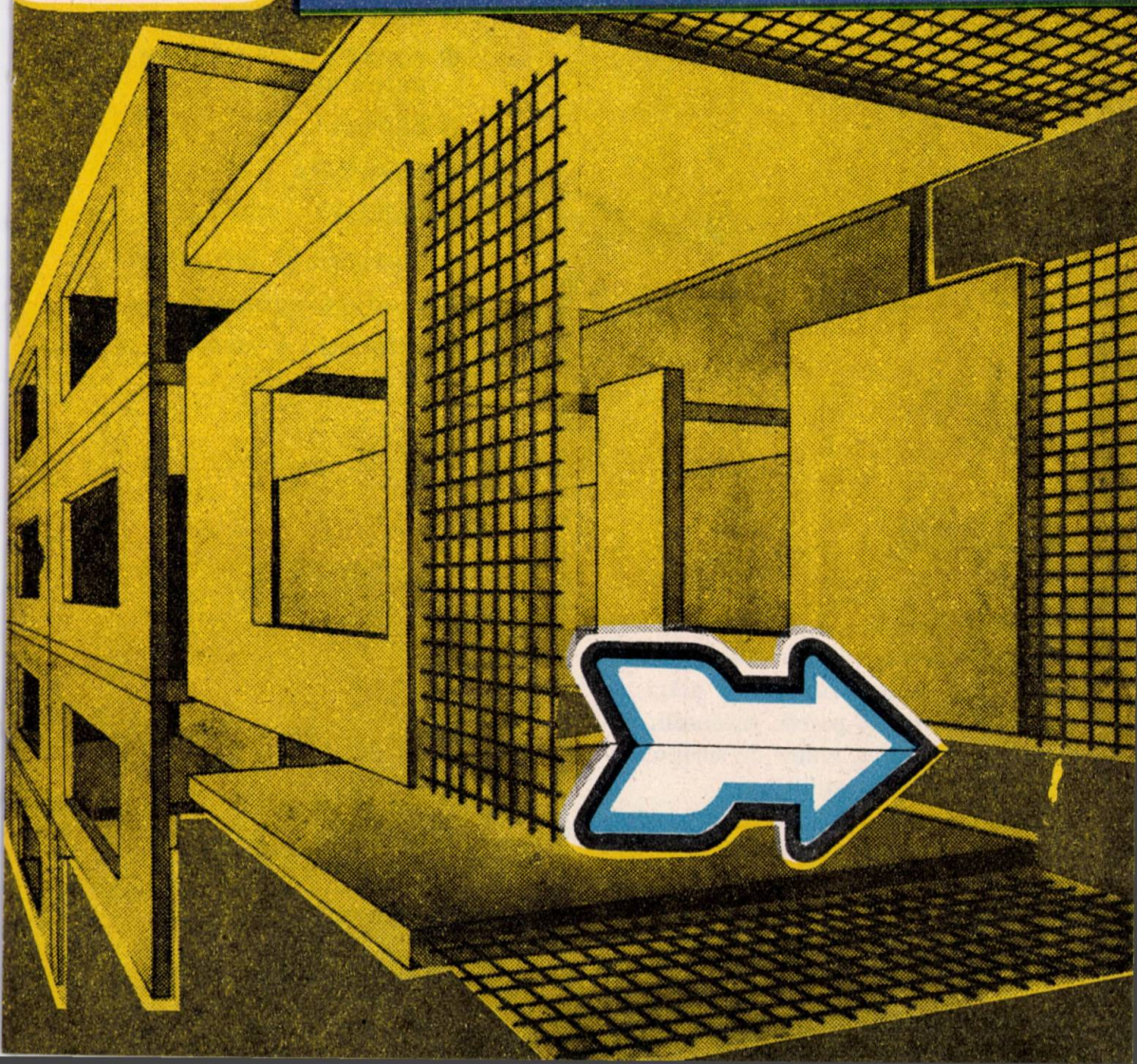

ÎNTRERINDERE DE ÎRMĂ ȘI PRODUSE DIN ÎRMĂ

Buzău

Alea Industriilor nr. 1

Plasele sudate sînt elemente de armătură formate din bare de oțel, dispuse pe două direcții perpendiculare, sudate prin rezistență electrică la locurile de încrucișare, denumite noduri, putîndu-se confecționa sub formă de panouri și rulouri. Plasele sudate din sîrmă cu diametrul pînă la 5 mm se pot comanda și în rulouri, la înțelegere între beneficiar și producător. Plasele sudate din sîrme profilate vor face obiectul unei ediții ulterioare a catalogului și vor intra în producție de serie în anul 1977

**ÎNTRERINDEREA
DE SÎRMĂ
ȘI PRODUSE DIN SÎRMĂ**

Buzău

Plasele sudate sînt destinate în special armării elementelor din beton armat plane sau curbe, cum sînt: plăci de panou și acoperiș, pereți, pardoseli, panouri prefabricate, ziduri de sprijin, rezervoare, silozuri etc.

Prescripția care reglementează producția de plase sudate este STAS 438/3-75 «Plase sudate pentru armarea betoanelor».

I.C.S. ALIMENTARA

Brăila

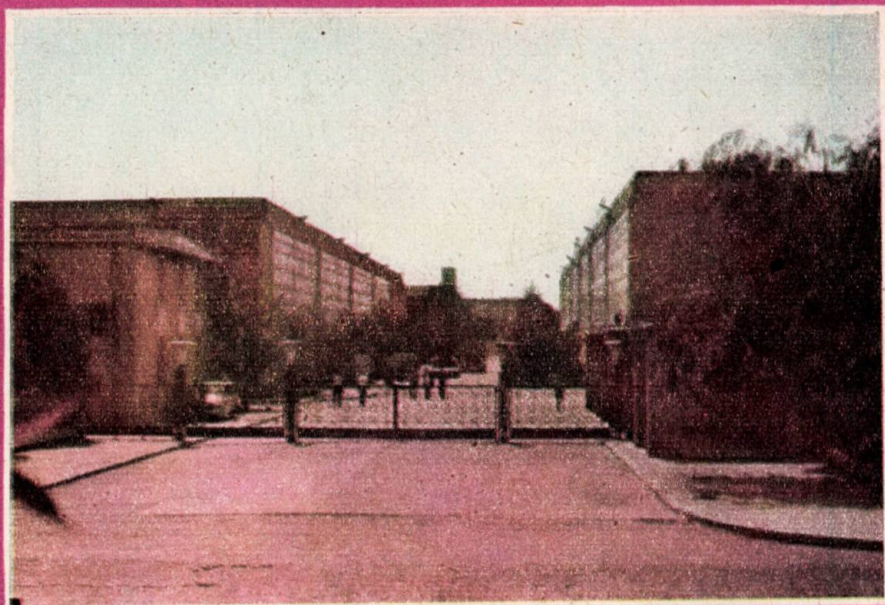
Str. Împăratul Traian nr. 21

desface

prin unitățile sale
următoarele mărfuri:

- făinoase
- paste făinoase
- conserve de legume, carne și pește
- băuturi
- chimicale
- dulciuri
- mezeluri și brînzeturi
- produse «gospodina»
- coloniale și delicatese

ÎNTEPRINDEREA DE PREFABRICATE ȘI MATERIALE DE CONSTRUCȚII

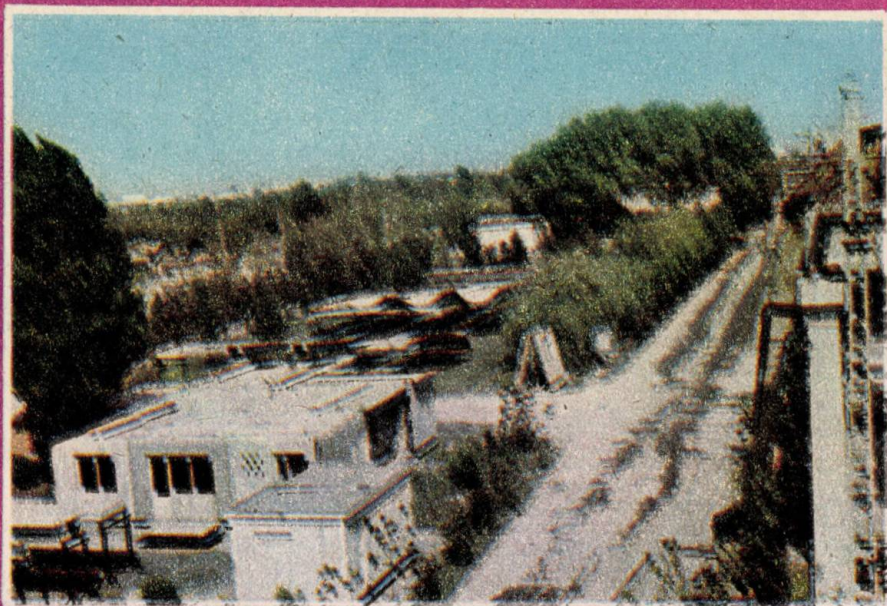
Constanța

Șos. FILIMON SÎRBU Nr. 131, TELEFON: 64396

PRODUCE:

1. Apartamente integral prefabricate din beton armat.
2. Fișii și planșee din beton armat și precomprimat.
3. Chesoane, ll-uri și paraboloizi hiperbolici din beton precomprimat pentru acoperișuri la hale industriale.
4. Stâlpi pentru linii electrice aeriene.
5. Stâlpi, grinzi, pane și arbaletrieri pentru construcții argo-zootehnice.
6. Elemente spațiale pentru garaje și campinguri.

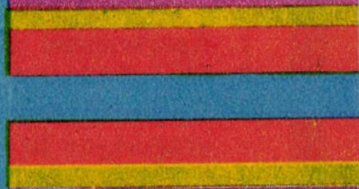

ÎNȚEPRINDEREA DE PREFABRICATE ȘI MATERIALE DE CONSTRUCȚII

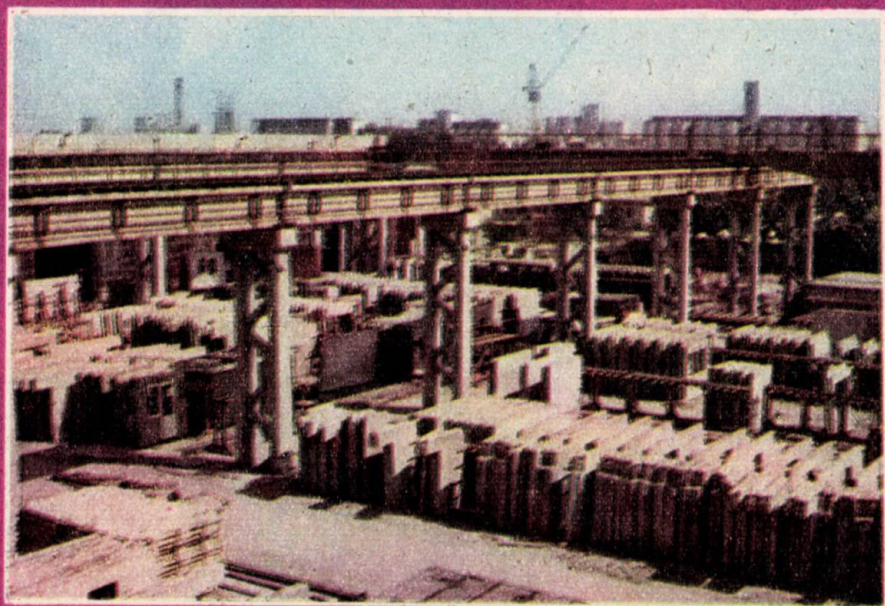
CONSTANȚA

Tovarășul director ing. Ath. Boagiu ne relatează: „gama de prefabricate, produse de întreprinderea noastră, satisface toate necesitățile practice ale constructorilor“. Contabilul șef Ec. Stănescu Traian ne mai arată că „harnicul colectiv de muncitori, tehnicieni și ingineri, în

majoritatea lor lucrează la această întreprindere de la înființarea ei, avînd o bogată experiență, remarcîndu-se prin spiritul lor novator și promovarea unor soluții eficiente în procesul tehnologic al prefabricatelor noastre care sînt solicitate și apreciate de numeroși beneficiari.

**ÎNTEPRINDEREA DE PREFABRICATE
ȘI MATERIALE DE CONSTRUCȚII
CONSTANȚA**

ÎNȚEPRINDEREA DE PRELUCRARE MASE PLASTICE **BUCUREȘTI**

str. Ziduri Moși nr. 23 sector 3

Produce și livrează:

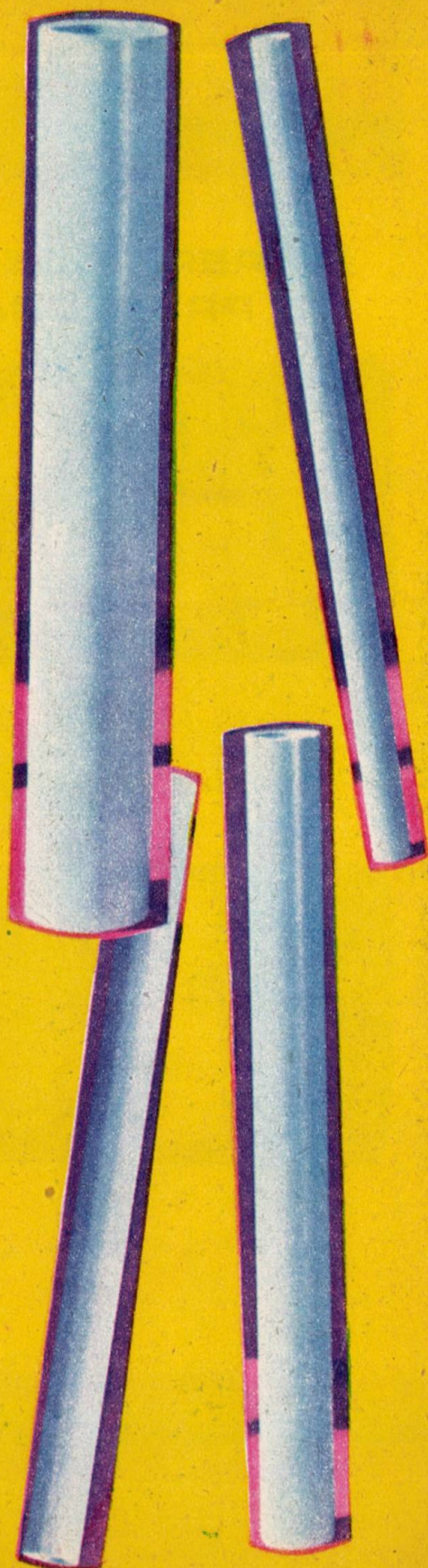
**Tuburi și accesorii Bergman
tip I P pentru izolații
electrice**

1. granule p.v.c. electroizolante
tip izolație primară
tip izolație secundară
2. granule p.v.c. plastificate
pentru tălpi de încălțăminte
3. granule p.v.c. pentru garnituri
și profile dure și plastificate
4. granule p.v.c. dure pentru
tuburi, țevi și fittinguri
5. granule p.v.c. dure
și plastificate, prelucrabile
prin injecție

Tuburi Bergman, Pantzer.

**Țevi din pvc tip U (negru),
tip M (crem) și tip G (gris)**

**Pungi și saci din polietilenă
imprimați în 1—4 culori**

ÎNȚREPRINDEREA DE PRELUCRARE MASE PLASTICE

Produce și livrează:

Sacoșe din polietilenă
imprimate și neimprimate

Folii din polietilenă
imprimate și neimprimate

Produse injectate

Bunuri de larg consum

Ambalaje
(navete, cutii diverse, dopuri)

Produse industriale pentru
reper auto,
reper pentru frigidere,
căi ferate (dibluri), și pentru
industria electronică.

ÎNȚEPRINDEREA DE PRELUCRARE MASE PLASTICE

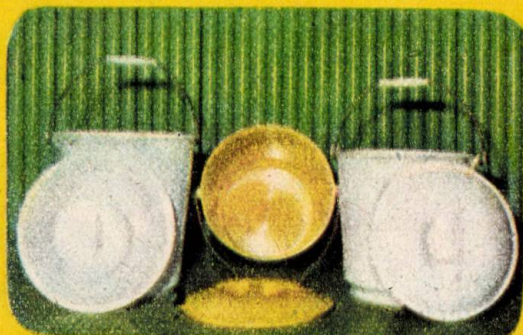
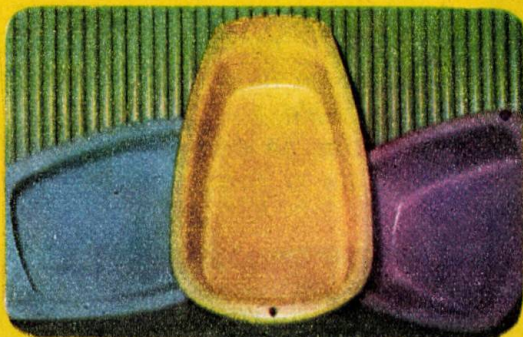
Produce și livrează:

Țevi din p.v.c.

**tip G (gris) pentru presiune
de regim 10 kgf/cm^2 utilizate
la instalații de apă potabilă
și industrială**

**tip M (crem) pentru presiune
de regim 6 kgf/cm^2 utilizate
la instalații industriale
și în agricultură pentru
hidroameliorații,**

**țevi tip U (negru) pentru
presiune de regim $2,5 \text{ kgf/cm}^2$
utilizate în canalizări
(instalații de scurgere).**

Întreprinderea de geamuri **BUZĂU**

Aleea Industriilor nr. 1-3. Telefon: 14422—14423—14424 Telex: 056223

- *Vlăstar al industriei buzoiene dispunând de mașini și instalații moderne, Întreprinderea de geamuri a reușit să se impună cu produse de o mare utilitate și diversitate.*

- *Produse pe conveyer automatizat, oglinzile beneficiază de o protecție superioară datorită lacurilor*

Citadelă a cristalului românesc

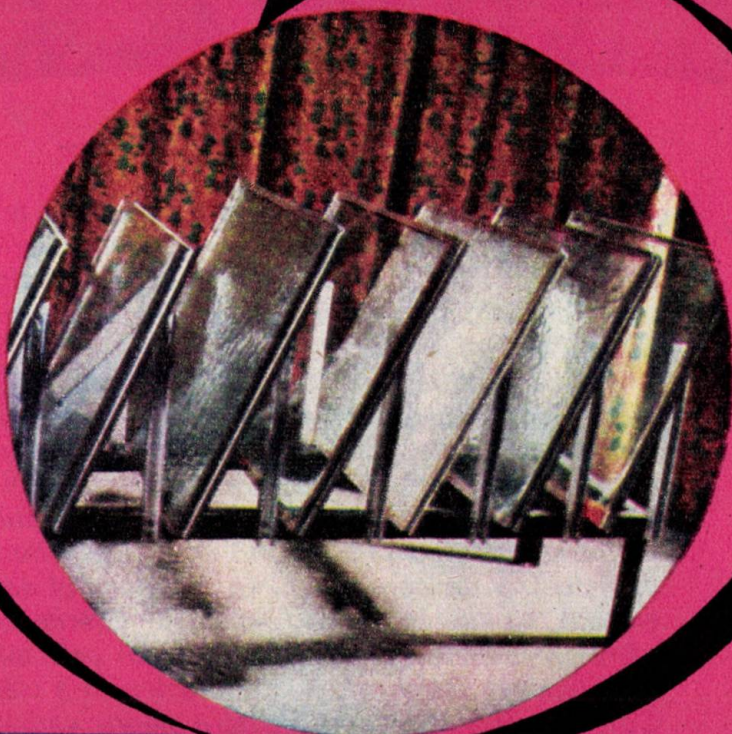

speciale folosite, de o rezistență sporită la acțiunea agenților atmosferici. Executate în forme variate cu dimensiuni mari (pînă la 2×4 m), oglinzile sînt destinate construcțiilor civile, comerciale, industriei mobilei, decorării interioarelor.

● Un alt produs, și anume geamul securit, se remarcă îndeosebi prin dimensiuni și gama variată de utilizare. El este solicitat pentru echiparea mijloacelor de transport, în special a autoturismului Dacia 1300, la fabricarea mobilierului necesar unităților comerciale, medico-sanitare, în industria chimică și în industria de construcții. La fel, geamul securizat emailat, cu un colorit viu, etalat în diferite nuanțe, oferă posibilitatea unor combinații din cele mai reușite, ridicînd astfel valoarea arhitectonică a clădirilor. Culorile oliv, roșu, oranj, albastru, negru, verde închis și calitățile tehnice, fără asperități și bule de aer, fac ca el să fie preferat de mulți beneficiari.

● Catalogul produselor executate aici cuprinde geamul laminat și geamul tras, precum și geamul șlefuit, utilizabil la fațade sau interioare decorative, la placarea pereților despărțitori în punctele de intensă circulație, pentru confecționarea ușilor de mare trafic.

● Geamurile duplex, destinate industriei de automobile, prezintă calități net superioare celor clasice prin faptul că oferă posibilitatea de a fi folosite ca parbriz, fără primejdia de a produce cioburi la spargere. Geamul termopan și cărămizile de sticlă cu goluri se bucură, de asemenea, de o înaltă apreciere.

ÎNȚEPRINDEREA DE GEAMURI BUZĂU

produce:

1. Geamuri trase
2. Geamuri șlefuite și polizate
3. Geamuri din sticlă presată
4. Oglinzi din geamuri șlefuite și trase
5. Geamuri securitate
6. Geamuri termopon (izovite)
7. Geamuri emailate
8. Parbrize duplex
9. Uși și mobilier urban din sticlă

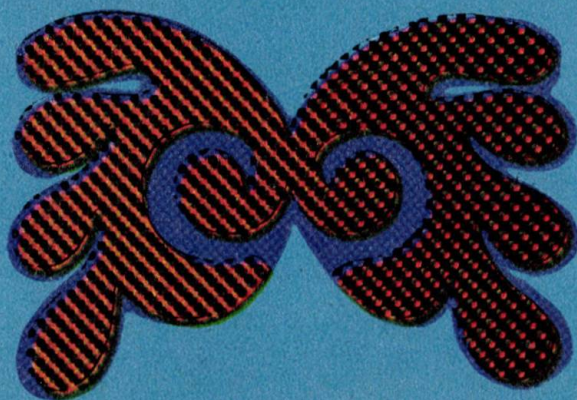
● Asigurînd izolarea termică și acustică de minimum 20 dB, prin cele două folii de geam (de 3—7 mm grosime și cu o

IZOVIT

suprafață admisă de $1,44 \text{ m}^2$ — $6,04 \text{ m}^2$, fixate între ele la distanțe variabile de 6, 9, 12 și 15 mm) cu bandă de plumb, geamul IZOVIT se poate folosi la construcțiile civile, social-culturale, industriale, în frigotehnică, la vagoanele de cale ferată și la alte mijloace de transport, la construcții-montaj.

● Cu acest geam se realizează economii de lemn și construcție, prin înlocuirea acestuia cu metal, contribuindu-se la reducerea instalațiilor termice și a cheltuielilor de încălzire propriu-zise. Prin folosirea unei armături în loc de două se realizează de asemenea economii la asamblare, precum și la întreținere.

● Împotriva poluării sonore a orașelor dumneavoastră, oriunde ar fi situate între ecuator și poli, ÎNTEPRINDEREA DE GEAMURI BUZĂU vă oferă geamul: «IZOVIT»

CENTRALA PRODUCȚIEI
ȘI INDUSTRIALIZĂRII PEȘTELUI

întreprinderea piscicolă

CONSTANȚA

Art

Întreprinderea Piscicolă Constanța, sub îndrumarea **Centralei Producției și Industrializării Peștelui** de pe lângă **Departamentul Industriei Alimentare**, are ca principale obiective:

- pescuitul și piscicultura
- coordonarea secției de semipreparate din Mamaia
- coordonarea afumătoriilor din Capul Midia, Agigea și Costinești.

Pescuitul în Marea Neagră în zona Vama-Veche — Capul Midia se efectuează de către opt brigăzi piscicole organizate în două ferme. Ferma din Mangalia coordonează activitatea unui număr de șapte brigăzi și punctele de colectare din Mangalia, 23 August, Costinești, Eforie-Sud, Agigea și Mamaia. Ferma din Codru este formată dintr-o brigadă care pescuiește pe Marea Neagră și o brigadă la Năvodari. Acestor activități care cuprind pescuitul din zona litoralului marin li se adaugă cercetarea științifică și pro-

ducerea de puiet în pepiniere care constituie baza necesară populării crescătoriilor din Bugeac, Oltina, Baci, Domneasca și Agigea.

Întreprinderea Piscicolă Constanța aprovizionează cu pește proaspăt marin și de apă dulce întreaga populație a județului, unitățile comerțului de stat și marile restaurante de pe litoral.

Fiind cea mai importantă întreprindere piscicolă din țară și aducând un aport substanțial la realizarea economiei naționale, **Întreprinderii Piscicole Constanța** i-a fost acordată diploma de fruntașă pe ramură.

140 g

sardinela în ulei picant

205g

DSTROPEL de

N.I.D. 2196-72

Sardinela

plachie
de macrou

N. I. 1328-67

205g

*Economie
de timp*

●
Comod

●
*Produse
zilnic
proaspete*

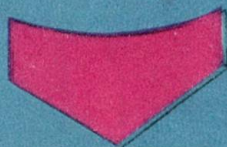
●
*Meniuri
la alegere*

**PREPARATE ȘI
SEMIPREPARATE
CULINARE**

„GOSPODINA“

SORTIMENTE BOGATE DE:

- **Semipreparate de legume**
- **Semipreparate și preparate din ouă**
- **Semipreparate și preparate din carne
de vită, porc, pasăre și pește**
- **Carne tocată, rasol și friptă**
- **Semipreparate și preparate de cofetărie
și patiserie**

TELEVIZORUL — mijloc modern de informare și divertisment

Un film, o piesă de teatru, o emisiune sportivă, un film de desene animate — sînt numai cîteva din multiplele posibilități ale televizorului de a releva personalitatea d-voastră.

Procurați-vă de la magazinele de specialitate ale **COMERȚULUI DE STAT** un televizor care să vă satisfacă exigențele.

VĂ PROPUNEM SPRE ALEGERE CÎTEVA TIPURI:

Denumirea	Diagonala televizorului	Preț lei	Aconto 15%	Rata lunară (24 rate)
SPORT	31 cm	2 870	431	105 lei
VENUS	47 cm	2 870	431	105 „
VENUS compliment	50 cm	3 050	458	110 „
OPERA	59 cm	3 500	525	125 „
CLASIC	59 cm	3 530	530	125 „
OPERA	61 cm	3 550	533	126 „
DIAMANT	61 cm	3 550	533	126 „
LUX	65 cm	3 960	594	140 „

Prezentate în casete cu o linie modernă, televizoarele sînt receptoare multi-canal, au o mare stabilitate în funcționare, imagine și sunet de calitate. Unitățile de vînzare au un personal de specialitate care vă stă la dispoziție pentru orice informații și lămuriri asupra funcționalității aparatelor.

Vizitați magazinele **«HERMES»** din București (str. Șepcari nr. 16; str. Constantin Exarcu nr. 1; str. Cosmonauților nr. 7; str. N. Golescu nr. 20 și B-dul N. Titulescu bloc 13 — unități de prezentare și desfacere ale Centralei de producție, prestări și construcții a **CENTROCOOP**, și magazinele **«HERMES»** din întreaga țară. Ele vă oferă o gamă largă de bunuri de consum și articole de artizanat și artă populară realizate în unitățile de producție-prestări ale cooperației de consum.

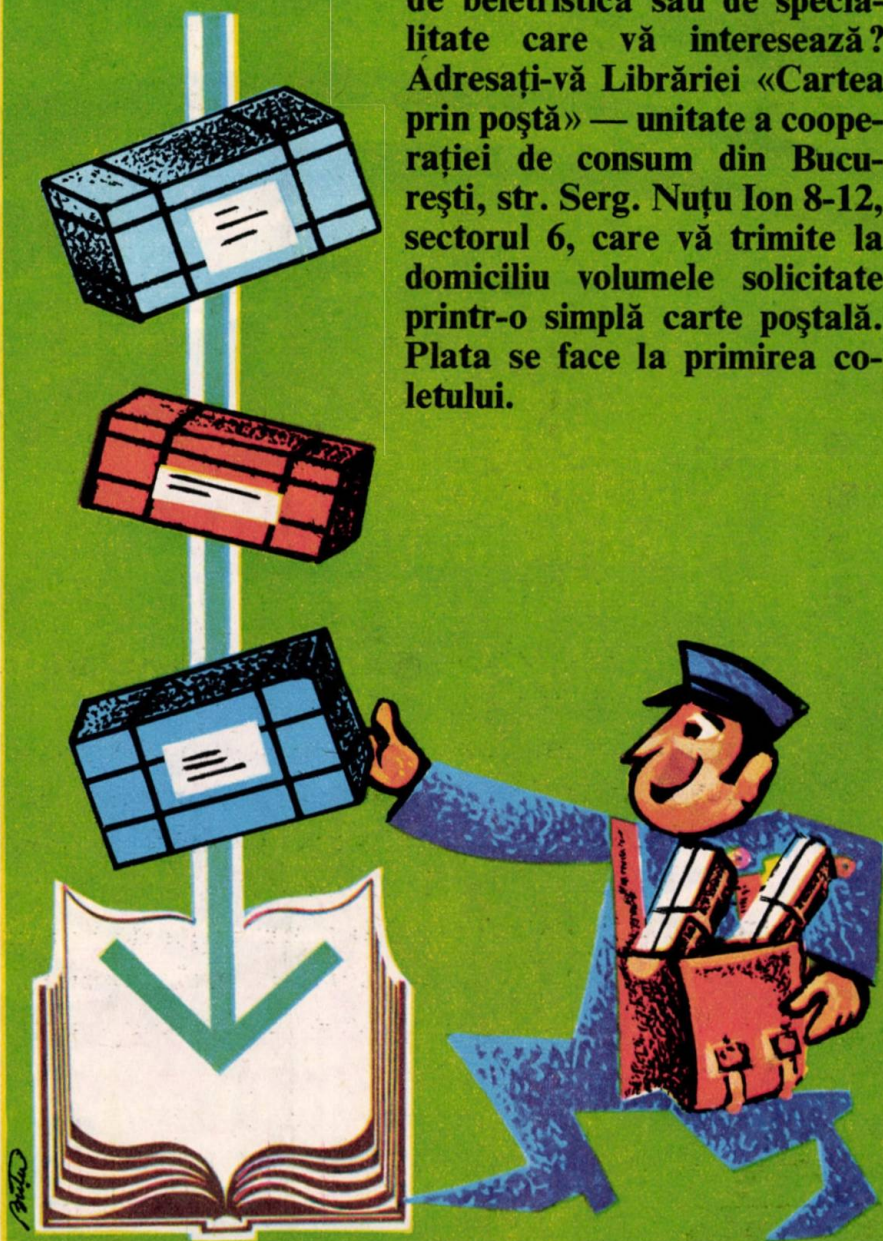

„HERMES”

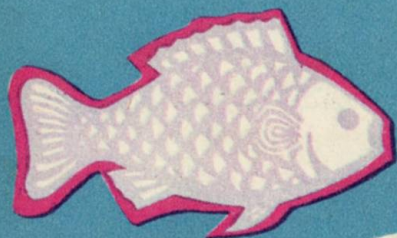

CARTEA PRIN POȘTĂ

Doriți să vă procurați cărțile de beletristică sau de specialitate care vă interesează? Adresați-vă Librăriei «Cartea prin poștă» — unitate a coope-rației de consum din Bucu-rești, str. Serg. Nuțu Ion 8-12, sectorul 6, care vă trimite la domiciliu volumele solicitate printr-o simplă carte poștală. Plata se face la primirea co-letului.

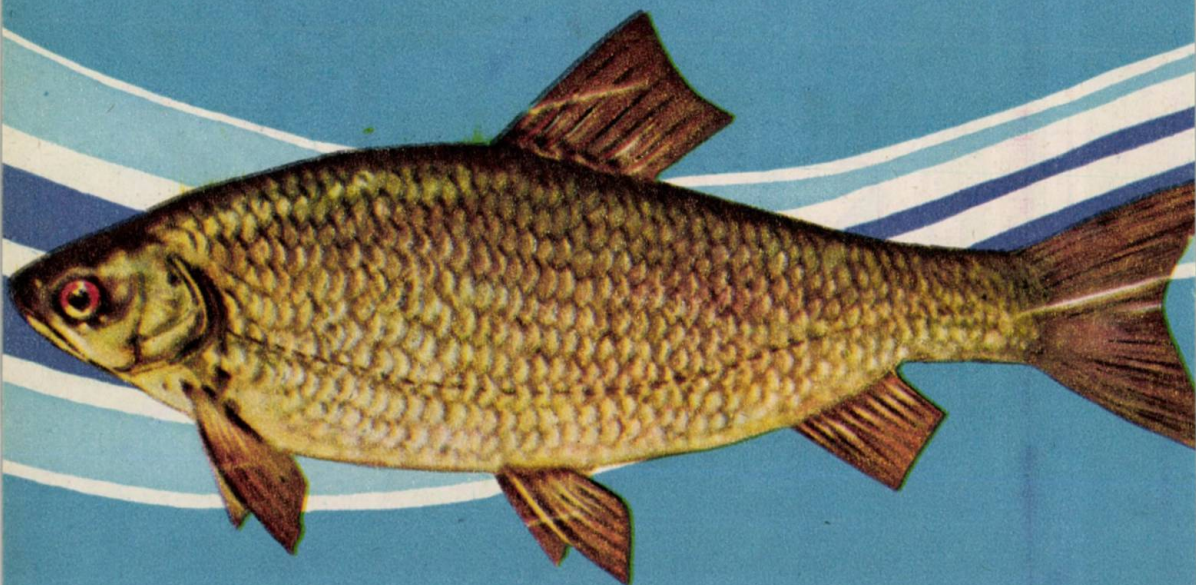
Produse de valoare nutritivă ridicată

CONSERVELE DIN PEȘTE

- STAVRIZI ÎN ULEI
- MACROURI ÎN ULEI
- STAVRIZI ÎN SOS TOMAT
- STAVRIZI ÎN ULEI PICANT
- MACROURI ÎN ULEI PICANT

APERITIVE IDEALE ● GUSTOASE ● IEFTINE

U.J.E.C.O.O.P. BUZĂU

O FIRMĂ
CU UN PRESTIGIU
DEOSEBIT

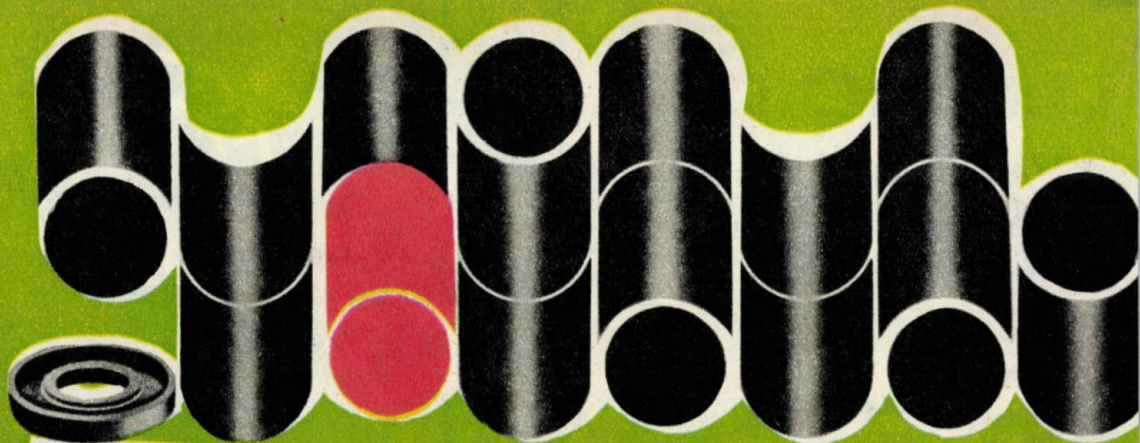

PE MAJORITATEA TRASEELOR RUTIERE MAI IMPORTANTE ALE JUDEȚULUI BUZĂU, SÎNT AMENAJATE UNITĂȚILE UJECOOP, GAZDE PRIMITOARE.

COMPLEXUL TURISTIC DIN STAȚIUNEA SĂRATA MONTEORU ESTE DOTAT CU UN ELEGANT RESTAURANT CU TERASĂ, CRAMĂ, COFETĂRIE, MOTEL DE O ELEGANȚĂ EXCEPȚIONALĂ, CATEGORIA I-A.

POPASUL MUREI, LA O DISTANȚĂ DE 10 KM DE ORAȘUL BUZĂU, CA ȘI COMPLEXUL TURISTIC DIN STAȚIUNEA SĂRATA MONTEORU ESTE O CONSTRUCȚIE CARE DENOTĂ MULT GUST ȘI ELEGANȚĂ PRIN COMPLEXITATEA INTERIOARĂ. AICI SE POT SERVI: MICUL DEJUN, CIORBĂ DE BURTĂ, GRĂȚAR ȘI RENUMITUL VIN DE PIETROASELE. CONSTRUCȚIA RUSTICĂ DE LA POPASUL MUREI, CU ELEGANTUL RESTAURANT, ARE ȘI POSIBILITĂȚI DE CAZARE:

— 6 CAMERE DE CATEGORIA I-A ȘI UN CAMPING CU O CAPACITATE DE 36 LOCURI.

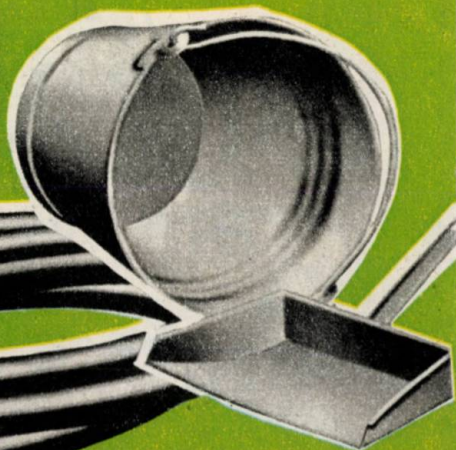
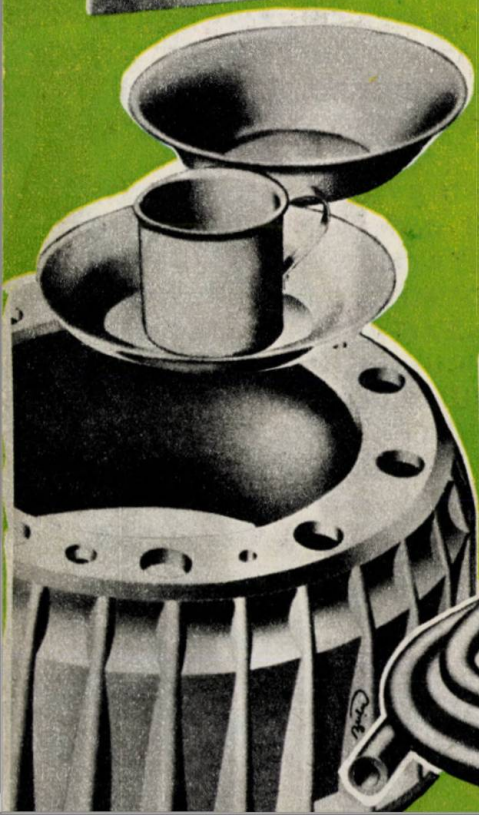
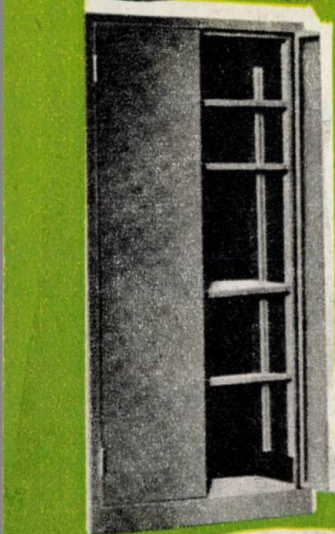

Grupul întreprinderilor de industrie locală **CONSTANȚA**

Str. Industriei Mici nr. 1 Telefon 11810 — 22123

EXECUTĂ ȘI LIVREAZĂ:

- Curelușe «Ringrom» pentru Industria Textilă
- Curele trapezoidale
- Furtune din cauciuc
- Garnituri de etanșare din cauciuc
- Construcții și confecții metalice
- Piese turnate din fontă și aliaje neferoase
- Dulapuri ușoare din oțel pentru păstrarea actelor
- Dulapuri ușoare din oțel pentru păstrarea hainelor în atelier și vestiare.
- Dulap ușor din oțel tip S 2 pentru păstrarea sculelor și a desenelor în atelier
- Diverse produse din metal precum:
 - roți metalice
 - cutii de gunoi
 - paturi metalice pliante
 - găleți (din tablă neagră)
- Vase din aluminiu

Centrala industriei mătăsii, inului și cînepii

București, B-dul Ghencea nr. 134

Telefon: 31 64 00—31 48 40—31 53 01

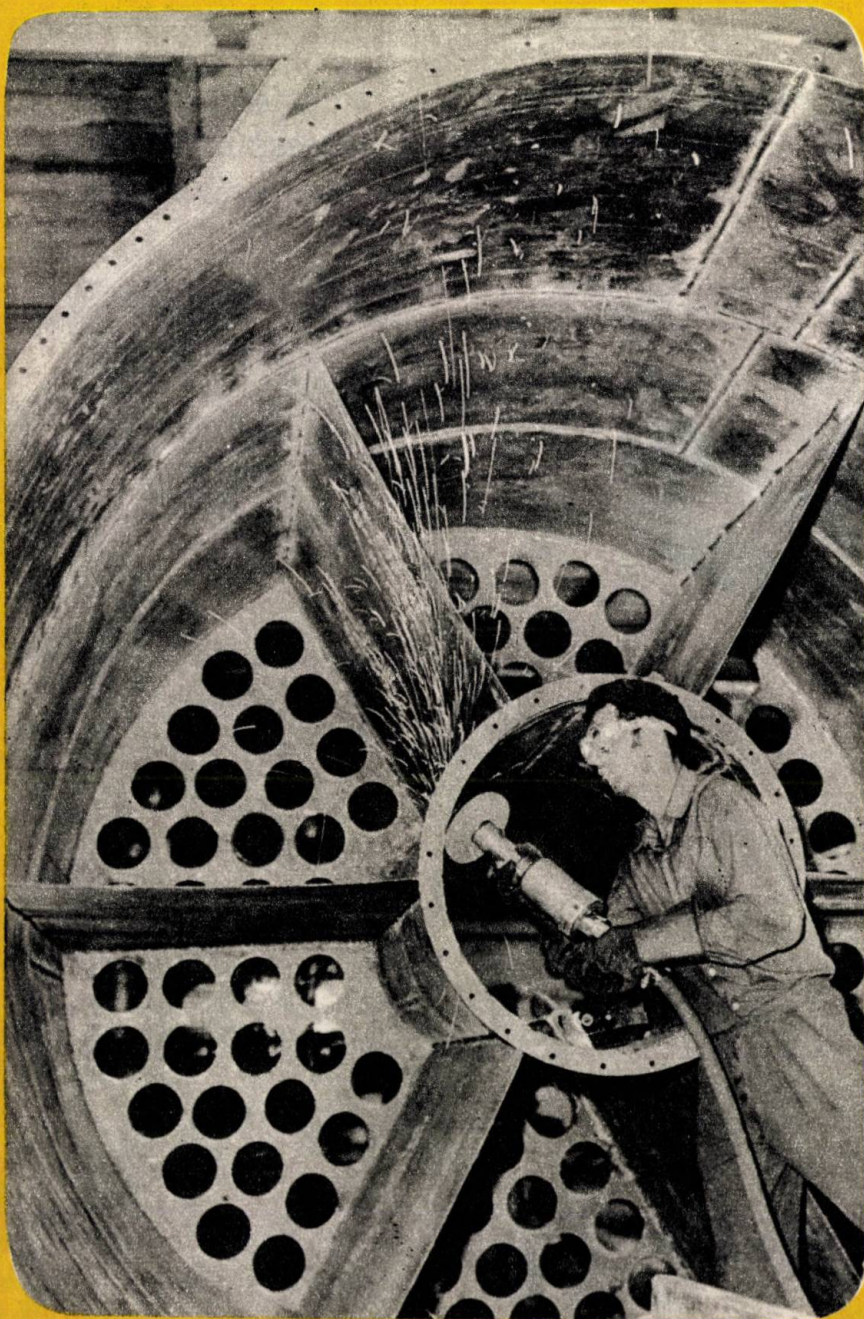
Telex: 01183758 sau 011758

Articolele decorative din in și in în amestec cu polyester aduc un plus de eleganță și sporesc confortul interiorului dumneavoastră.

Întreprinderea de utilaj tehnologic **BUZĂU**

str. Șantierului nr. 39, telefon 1 36 42, telex 011-8412

Din catalogul produselor realizate la I.U.T. — mult solicitate atit în țară, cit și peste hotare — subliniem:

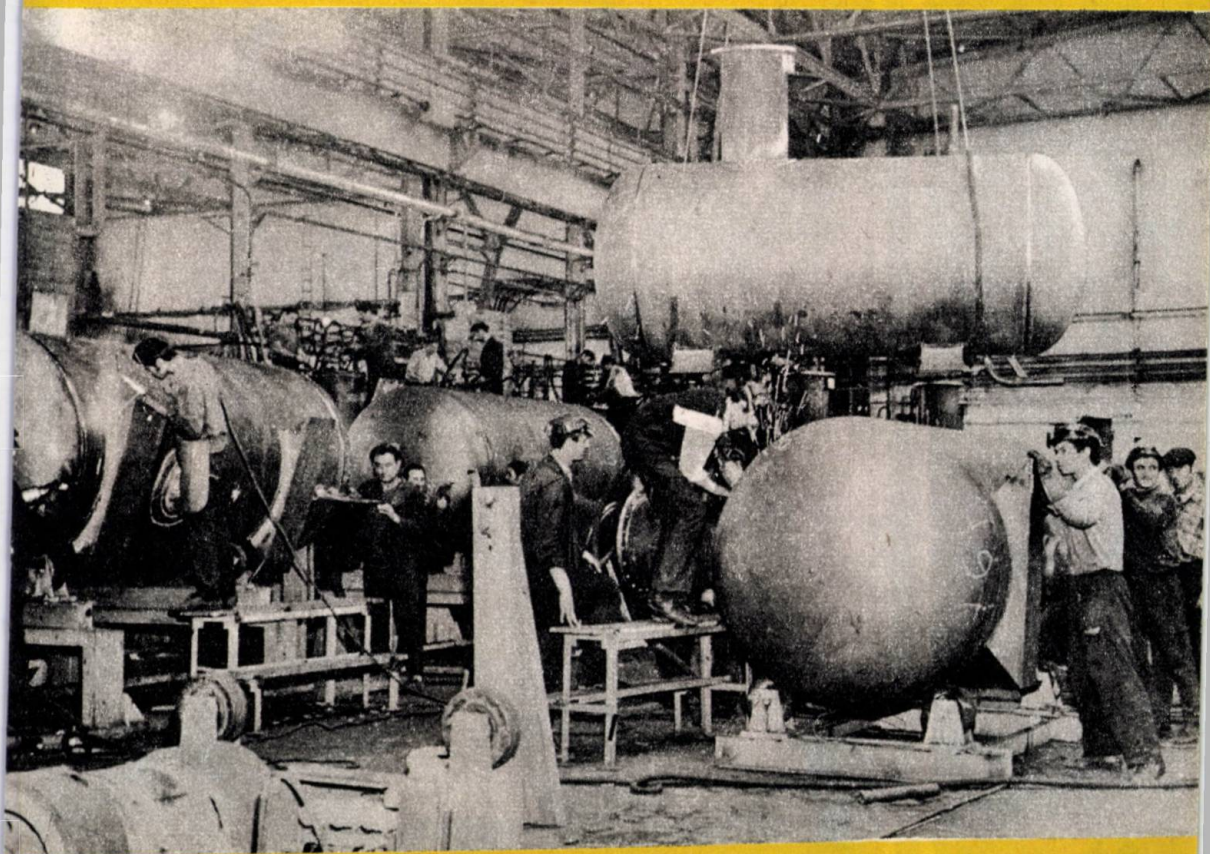
- Utilaje tehnologice pentru industria chimică
- Utilaje tehnologice pentru industria metalurgică
- Utilaje tehnologice pentru industria energetică

Produsele — de înaltă complexitate, cu parametri tehnico-funcționali ridicați — sînt executate din:

- oțeluri carbon
- oțeluri slab aliate
- oțeluri inoxidabile și anticorozive
- oțeluri refractare

ÎN ATENȚIA BENEFICIARILOR!

I.U.T. Buzău — care, conform programelor de dezvoltare, va fi una din cele mai mari unități din țară producătoare de utilaj tehologic — execută și livrează, pe bază de comenzi ferme și proiecte realizate de institute specializate, utilaje tehnologice în condiții de calitate ireproșabilă.

ÎNȚEPRINDEREA DE CONFECȚII „BRĂILA“

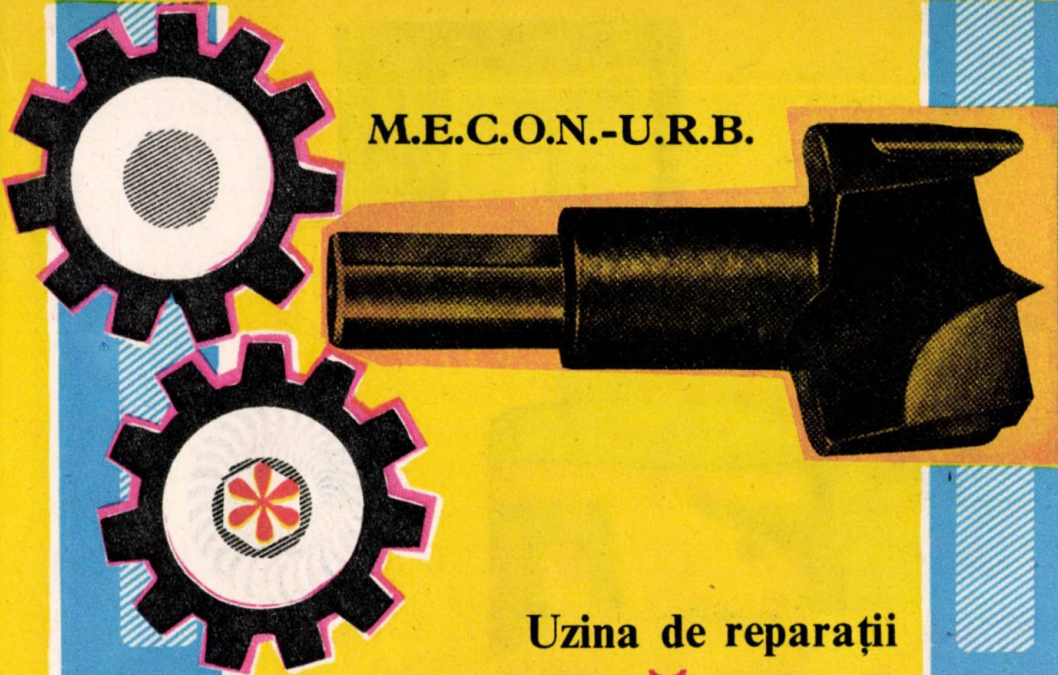

Strada Școlilor nr. 53 — Brăila
Centrala telef.: 31389 — 31390
Telex: 0118524

PRODUCE:

*Cămăși de relon, dejalen,
zefir; cu gulere
și manșete impecabile;
pijamae din poplin
și din zefir.*

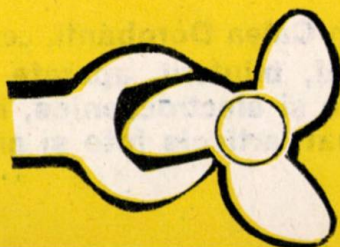
M.E.C.O.N.-U.R.B.

Uzina de reparații
BRĂILA

Șoseaua Râmnicu-Sărat nr. 20
Telefon 13821-13822-13823

**PREZENȚĂ DISTINCTĂ ÎN PEISAJUL
INDUSTRIAL AL ORAȘULUI DUNĂREAN**

O prezență tot mai distinctă în peisajul industrial al Brăilei de astăzi este Uzina de reparații. Istoria acestei întreprinderi și a colectivului său este de dată recentă. Cu numai câțiva ani în urmă, pe locul întreprinderii de azi se afla un mic atelier de reparat utilaje de drumuri. Astăzi se repară aici utilaje grele: macarale turn de 40 și 100 tone/metru, excavatoare de tipul E03-04 m.c., drăgi etc. Concomitent cu activitatea de reparații, Uzina și-a dezvoltat și sectorul de producție proprie și cel de prestări de servicii către alte întreprinderi. Se construiesc, printre alte utilaje, drăgi refulante de tipul Nz 12 cu o capacitate de 150 mc pe oră, barăci spațiale (dormitoare) de un confort deosebit, dispozitive de ridicat de tip «U» folosite în construcții la ridicarea și manipularea prefabricatelor mari etc. Activitatea de bază a Uzinei rămân însă tot reparațiile.

I.C.L. TEHNOMETAL-BUCUREȘTI

Vă invită să vizitați unitățile din **Calea Dorobanți**, ce vă pun la dispoziție:
articole din porțelan, cristal, bijuterii, aparate radio, televizoare,
piese de schimb electronice și electrocasnice, mașini de spălat și
de cusut, corpuri de iluminat, articole foto și artizanat.

CENTRALA INDUSTRIEI MĂTĂSII, INULUI ȘI CÎNEPII

București, B-dul Ghencea
nr. 134. Telefon: 31 64 00 —
31 48 40 — 31 53 01
Telex: 01183758 sau 011758

**Țesăturile noastre
de mătase,
într-o gamă
de desene
și culori moderne,
vor completa
garderoba
dumneavoastră
pentru sezonul
estival.**

CIMIC

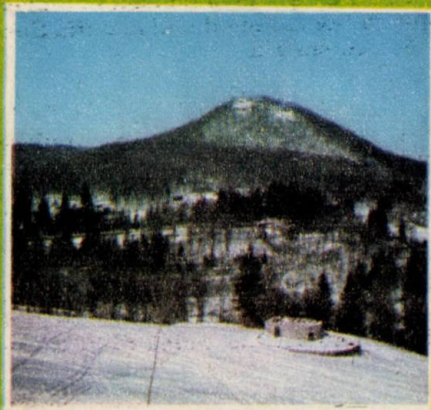

**Stațiunile balneoclimaterice,
locuri ideale pentru petrecerea
concediului și a excursiilor
dumneavoastră preferate**

OFICIILE JUDEȚENE DE TURISM și Întreprinderea de turism, hoteluri și restaurante București vă invită să participați în orice perioadă a anului la un bogat program de excursii în cele mai pitorești zone turistice sau în stațiuni balneoclimaterice din țară, dintre care vă recomandăm:

- Pe Valea Prahovei, în stațiunile **Sinaia, Bușteni și Predeal.**
 - Pe Valea Oltului, la **Călimănești, Căciulata, Cozia, Govora și Olănești.**
 - În Maramureș, la **Borșa și Izvoarele.**
 - În stațiunile montane din județul Caraș-Severin: **Semenic, Muntele Mic, Crivaia, Văliug.**
 - Stațiunile de odihnă și cură balneară din estul Transilvaniei: **Sîngeorz-băi, Borsec, Sovata, Tușnad, Balvanyos, Vîlcele.**
 - La **Moneasa sau Geoagiu** în apropierea Munților **Apuseni.**
- În aceste stațiuni, precum și la **Amara, Ocna Sibiului, Păltiniș, Pucioasa, Slănic-Moldova, Stîna de Vale** puteți beneficia de un concediu reconfortant sau de o cură balneară eficientă.

Produsele
de laborator
ale cofetăriei
„VICTORIA”
sînt preferate
pentru
excelenta calitate

- Cofetăria «VICTORIA» din Calea Victoriei nr. 14, pune la dispoziția consumatorilor, într-o ambianță plăcută, produse proaspete, de calitate superioară și anume:
- Un bogat sortiment de prăjitură cu frișcă, cu cremă și fructe, prăjituri specialități din ciocolată, produse foietaj, bomboane fine din ciocolată în vrac și cutii, precum și băuturi răcoritoare din fructe de sezon și citrice, cafe frappe etc.
- Avînd laborator propriu, se pot procura și executa la comandă diferite sorturi de tort pentru nunți, botezuri, zile onomastice etc. Se pot face comenzi și prin telefon la nr. 14 96 36.
- De asemenea, în tot cursul anului se servesc specialități de înghețată în 5 sortimente executate în laboratorul propriu.
- Se vînd produse tip gospodina și se poate servi micul dejun. Lucrătorii acestei cofetării asigură o deservire ireproșabilă.

COFETĂRIE CU PROFIL DIETETIC

- Pe str. Doamnei la nr. 2 funcționează cofetăria dietetică «Pionierul» unde se servesc ceaiuri cu zahăr sau cu zaharină și ceaiuri medicinale. Prăjiturile dietetice sînt executate pe baza unor rețete aprobate de organele sanitare. Mult solicitată este prăjitura cu brînză de vaci și cu zaharină. Se servesc și siropuri din fructe de pădure.

O UNITATE SPECIALIZATĂ ÎN PRODUSE TIP «GOSPODINA»

- Pentru a veni în sprijinul gospodinelor, Cofetăria «IRIS» din șos. Mihai Bravu nr. 119-121 pune în vînzare zilnic semipreparate executate în laboratorul propriu, după rețete speciale: blaturi pentru tort, coji de savarine, rulouri pentru frișcă, fructe confiate, coji pentru tarte, creme la pahar etc.
- Cofetăria «IRIS» execută în laboratorul propriu produse de cofetărie și patiserie de bună calitate, produse cu frișcă, diferite sortimente de fursecuri și bomboane din ciocolată. Specialitatea casei: cremșnitul special care este servit în tot cursul zilei.

PATISERIA «BOBOCEL»

Situată în pasajul «Șelari» nr. 2, pune la dispoziția consumatorilor 21 sortimente produse de patiserie: foietaje cu brînză de vaci, telemea, cașcaval, plăcintă cu brînză și cu carne, produse cu varză călită precum și savarine, rulouri cu frișcă, iar pentru acasă se vînd mai multe sortimente de cozonaci, kek și prăjituri cu mere rase.

- Unitățile de mai sus fac parte din totalul de 207 cofetării, patiserii, laboratoare independente, centre de răcoritoare și gogoșerii, amplasate în diferite puncte ale capitalei, din sectoarele II, III, IV și V a căror activitate este coordonată de Întreprinderea de Cofetării și Răcoritoare nr. 2.

MODA ANULUI 1977

APORTUL VESTMINTELOR LA REALIZAREA ELEGANȚEI FEMININE...

... este un adevăr de necontestat că o îmbrăcăminte executată cu rafinament conferă prestanță și eleganță.

Magazinele COMERȚULUI DE STAT pun la dispoziția cumpărătorilor articole vestimentare avînd o croială cu o linie impecabilă ce reprezintă expresia modei anului 1977, cum sînt:

- Compleuri din poliester texturat, ușor de întreținut.
- Fuste din stoffe de lînă în amestec cu fire sintetice sau poliester texturat neșifonabile.
- Jachete din lînă, moareuri naturale pentru purtat cu fuste sau pantaloni.
- Haine de blană caracul, negre și brumării, din import.

LOCURI PITOREȘTI DE POPAS

Amplasate în cele mai frumoase zone ale țării, unitățile turistice și de alimentație publică ale cooperăției de consum vă oferă condiții optime de găzduire: camere confortabile cu încălzire, restaurante unde puteți servi mâncăruri gustoase.

IATĂ ȘI CÎTEVA RECOMANDĂRI:

— **Popas turistic cu restaurant «Terasa Căpuș»** situat între localitățile Gilău și Căpuș la 22 km de Cluj-Napoca spre Oradea.

— **Popas turistic cu restaurant «Izvorul Crișului»** pe șoseaua internațională București—Cluj-Napoca—Oradea (E 15, km 515)...

— **Hanul «Piatra Craiului»** pe D.N. 1-E 15 (Oradea—Cluj-Napoca—București) la 62 km de Oradea în localitatea Cornișel, la 640 m altitudine.

— **Complex turistic «Poiana Florilor»** pe D.N. 1, E-15 — la 20 km lateral de Aleșd, într-o frumoasă zonă montană pe drumul spre Pădurea Neagră.

Turiști, în drumul dumneavoastră, vizitați magazinele cooperative de consum! Veți găsi un bogat sortiment de articole de îmbrăcăminte, textile, încălțăminte, aparate electrocasnice, electrotehnice și de uz gospodăresc.

Vă recomandăm: Supermagazinele din localitățile Gilău, Bucea, Ciucea, Izvorul Crișului (Județul Cluj).

C.I.I.Ch. Combinatul chimic Craiova

Harnicul colectiv de chimiști craioveni, care a lansat la începutul acestui an chemarea la întrecere către toate unitățile similare din țară, a reușit să îndeplinească majoritatea angajamentelor asumate. Ca urmare a scurtării perioadelor de reparații planificate — cu 2 până la 5 zile —, a folosirii mai judicioase a timpului productiv, oamenii muncii de la marele combinat craiovean au reușit să depășească în primele 6 luni planul la producția de îngrășăminte — substanță activă — cu 17 la sută, realizând peste prevederi o producție globală suplimentară de peste 48 milioane lei. Semnificativ este faptul că, de la începutul anului și până în prezent, chimiștii craioveni au livrat la export peste prevederile din grafice 31 163 tone îngrășăminte chimice substanță activă, în peste 43 de țări. Cele mai bune rezultate au fost obținute de colectivele fabricilor de amoniac I și II. Aceste rezultate sînt argumentele concrete ale răspunerii cu care chimiștii craioveni traduc în fapte mobilizatoarele angajamente luate în întrecerea socialistă.

ÎNTEPRINDEREA „FILATURA DE LÎNĂ PIEPTĂNATĂ“

BUZĂU

●
Produce:

- fire pentru tricotaje din fibre chimice, filate și vopsite într-o gamă largă de culori clasice și moderne.

Folosind coloranți specifici pentru fibre chimice și procese tehnologice moderne de vopsire, firele livrate au rezistență deosebită la lumină, spălare, transpirație și frecare.

str. Stadionului nr. 74
— căsuța poștală nr. 47
Telefon 3.18.67

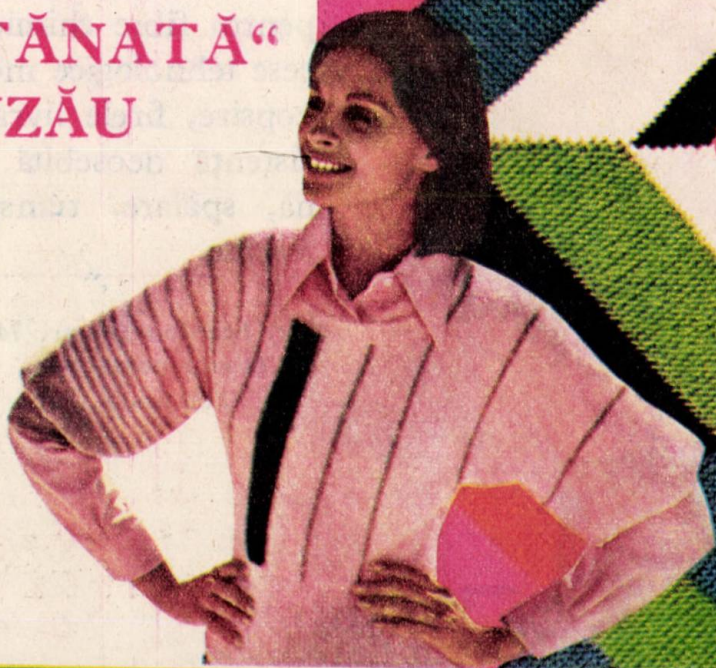

Ca însușiri suplimentare, cu valoare de utilizare, se mai pot menționa:

- tușeul plăcut, asemănător cu al lînii
- întreținere ușoară
- rezistență la solici-tări și la curățire chimică
- rezistență la intem-perii.

Aceste însușiri permit prelucrarea lor în tricoturi cu gamă sortimentală largă, ce pot fi utilizate pentru articole de îmbrăcăminte din fiecare sezon al anului, atît pentru copii cît și pentru adulți.

„FILATURA DE LÎNĂ PIEPTĂNATĂ“ BUZĂU

CONSILIUL POPULAR AL JUDEȚULUI ARAD

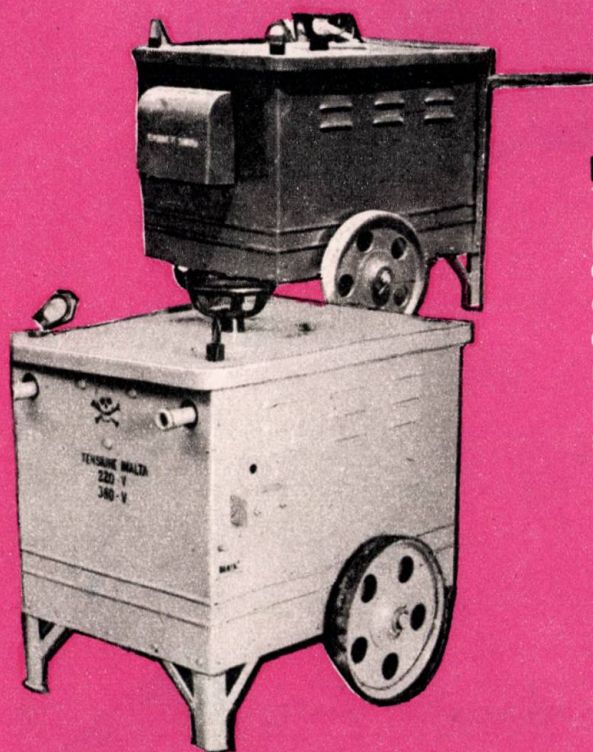

Întreprinderea județeană
de industrie locală

ARAD

Str. Paroșeni 14, Telefon 15101-13380

Produce:

■ Transformatorul de sudură TASN-500 A. Transformator pentru sudură manuală, cu arc electric în curentul alternativ, cu răcire naturală în aer. Se execută într-un singur tip avînd un regim de lucru intermitent, printr-o alternanță de sudură și una de pauză.

Dimensiunile transformatorului:

- lungimea 1,300 mm
- lățimea 660 mm
- înălțimea 700 mm
- greutate tot. 250 kg

Durata de sudare 3 min.

Durata pauzei 2 min.

Tensiuni prim. nomin 380/220 V

Frecvența nominală 50 Hz.

Curenți de sudare nominali: 100, 300, 400, 500 A.

■ Rezemător de cap la auto. Se execută dintr-o armătură metalică îmbrăcată în folie de P.V.C. pe suport tricot căptușit cu poliuretan. Se execută în culori diferite și se aplică la spătarul autoturismelor.

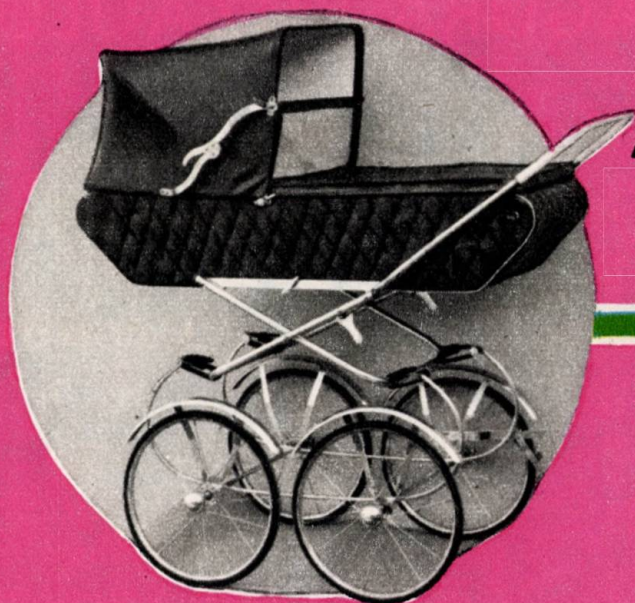
Produce:

■ Manșon pentru volan auto. Se folosește pentru îmbrăcat volanul autoturismelor. Se execută în culori diferite și se fixează cu șnur din plastic de aceeași culoare sau de culori diferite.

Întreprinderea județeană
de industrie
locală
ARAD

Produce:

■ **Cărucior combinat matlasat.** Landoul căruciorului este căptușit pe partea exterioară cu PVC și este matlasat. Poate fi în mai multe culori, cu modele avînd o capotă rabatabilă, îmbrăcată în același material ca landoul. Suspensia căruciorului se face cu ajutorul unor curele. Înălțimea de la sol a căruciorului este 1140 mm, lungimea caroseriei 1005 mm, lățimea totală 620 mm, greutatea 19,5 kg.

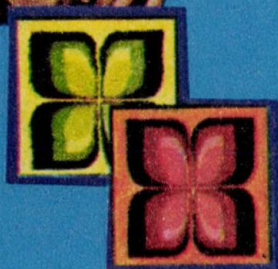
Fabrica de tricotaje „MĂGURA BUZĂULUI“ BUZĂU

Produce:

ARTICOLE TRICOTATE DE ÎMBRĂCĂMINTE EXTERIOARĂ:

*jachete pentru femei
bluze pentru femei
pulovere pentru bărbați
veste pentru bărbați
fulare pentru copii
căciulițe pentru copii
jachete pentru copii
costume pentru copii*

Fabrica funcționează ca unitate înființată în luna decembrie a anului 1972, sub îndrumarea conducerii Întreprinderii «TÎNĂRA GARDĂ» București.

Din luna octombrie 1976 intră în funcțiune Fabrica de Tricotaje-tip lână «MĂGURA BUZĂULUI», aceasta va fi noua denumire a fabricii care va fi încadrată cu salariați, în majoritate tineret recrutat prin școlile profesionale și prin calificare în cursuri de scurtă durată, la locul de muncă.

La îndeplinirea sarcinilor de plan, activitate care s-a desfășurat concomitent cu activitatea de calificare și educare a oamenilor, s-au evidențiat tovarășii: Neagu Maria, Neagu Alexe, Văduva Radu, Jipa Maria, Banu Elena, Stăncescu Nicolae și alții.

ÎNȚEPRINDERE
DE MATERIALE DE CONSTRUCȚII

BUZĂU

STRADA TRANSILVANIEI NR. 425

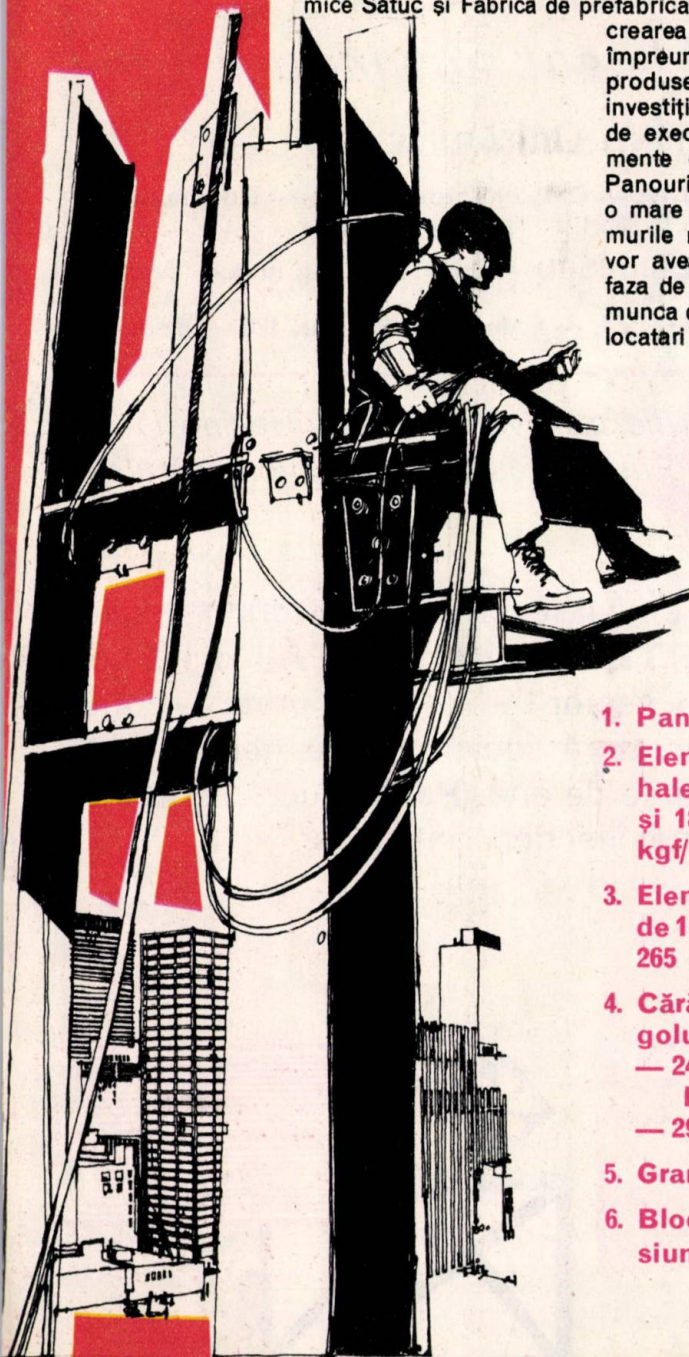

PROCEDEE MODERNE, EFICIENTE, ÎN REALIZAREA INVESTIȚIILOR

Noile obiective cu caracter economic și social care urmează a fi realizate în județul Buzău impun utilizarea unui important volum de materiale de construcții. Pornind de la acest considerent, a fost creată Întreprinderea de materiale de construcții care reunește în prezent Fabrica de produse ceramice Sătuc și Fabrica de prefabricate din beton. Se prevede, de asemenea, crearea unor noi secții de fabricație, care, împreună cu cele două unități, să asimileze produse de mare importanță pentru realizarea investițiilor din actualul cincinal. Este vorba de execuția unor panouri mari pentru apartamente cu două și trei camere confort unu. Panourile vor fi livrate cu fațade finisate, având o mare rezistență în timp, cu timplărie și geamurile montate. Totodată panourile interioare vor avea tocurele metalice înglobate încă din faza de montaj, ceea ce va ușura considerabil munca depusă de constructori, asigurând noilor locatari condiții sporite de confort.

I.M.C. BUZĂU
produce:

1. Panouri pentru locuințe confort I;
2. Elemente curbe de acoperiș pentru hale industriale cu lungime de 12 m și 18 m și sarcină 170 kgf/cm^2 , 265 kgf/cm^2 și 360 kgf/cm^2 ;
3. Elemente de acoperiș tip cheson de $1,5 \times 6 \text{ m}$, sarcina de 170 kgf/cm^2 , 265 kgf/cm^2 și 360 kgf/cm^2 ;
4. Cărămizi și blocuri ceramice cu goluri verticale cu dimensiunile:
— $240 \times 115 \times 88$
L e î
— $290 \times 140 \times 88$
5. Granulit
6. Blocuri cu agregate ușoare, dimensiunile $290 \times 240 \times 188$.

ÎNTREPRINDEREA
DE DIFUZARE A CĂRȚII
vă pune la dispoziție,
prin librăriile sale
reprezentative,
un bogat sortiment de carte

VIZITÎND LIBRĂRIILE:

- **DACIA** — Calea Victoriei nr. 45 — București,
tel. 16.28.94
- **M. EMINESCU** — Bd. Republicii nr. 5 — București
tel. 15.87.61
- **MINERVA** — Calea Victoriei nr. 126 — București

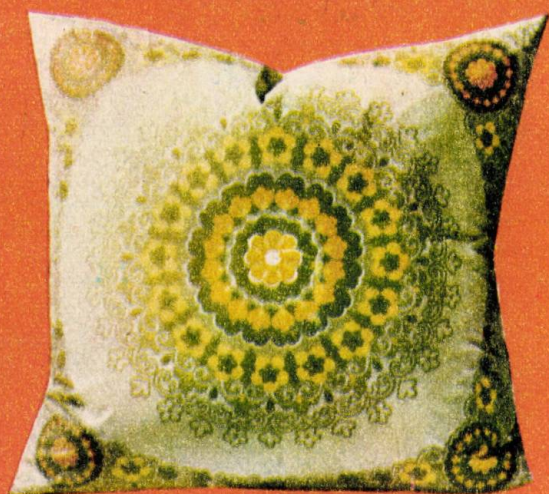
● *Vă puteți procura cărțile care vă interesează avînd la dispoziție și materiale informative asupra lucrărilor apărute și în curs de apariție.*

● Cititorii din mediul urban se pot adresa printr-o carte poștală librăriei «**CARTEA PRIN POȘTĂ**» din București str. Pitar Moș nr. 5, sector 1 — pentru a primi — contra ramburs — cărți de literatură social-politică, tehnice, literatură beletristică, albume de artă. Pentru lucrările în curs de apariție se pot face înscrieri anticipate.

UNIUNEA JUDEȚEANĂ
A COOPERATIVELOR
MEȘTEȘUGĂREȘTI
BUZĂU

UNIUNEA
JUDEȚEANĂ
A COOPERATIVELOR
MEȘTEȘUGĂREȘTI

Buzău

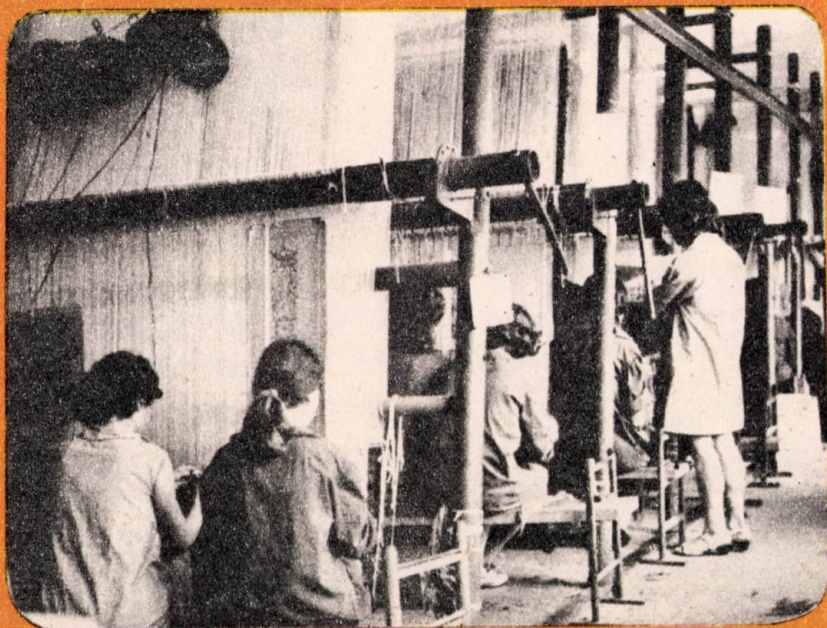
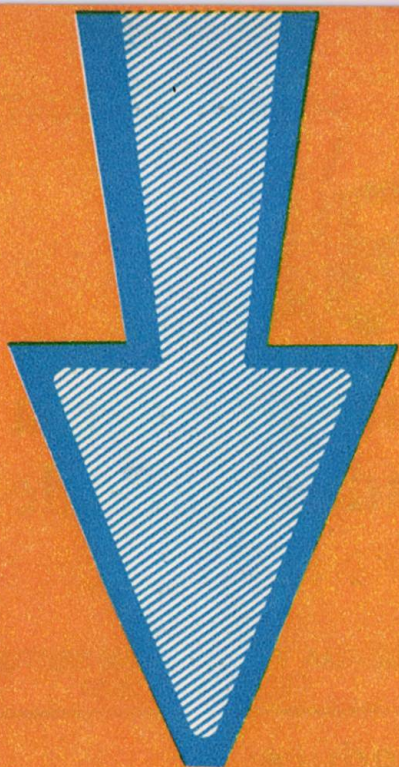
Cooperativele
Meșteșugărești
«SPORUL»
și «MUNCITORUL»
din municipiul
Buzău
și «SOLIDARITATEA»
din orașul
Râmnicu Sărat
execută
pentru populație,
la comandă :
confecții,
îmbrăcăminte,
încălțăminte,
tricotaje,
lenjerie de corp
și de pat,
marochinărie,
confecții din blană
și din piele ;

*produc și livrează,
pe bază de comandă,
fondului pieții
și la export,
covoare,
articole brodate,
împletituri
din răchită
și din fire sintetice.*

*Relații directe
se pot obține
de la U.J.C.M. Buzău
Telefon 11980 — 11981*

CENTRALA INDUSTRIEI MĂȚĂSII, INULUI ȘI CÎNEPII

întreprinderea industrială de stat „BORANGICUL“

**ȘOSEAUA VITAN NR. 238 SECTOR 4
TELEFON: 22.26.50**

Produce:

METRAJE

DIN MĂTASE NATURALĂ

● **100% ART.**

«Claudia»

«Povareta»

«Titz»

● **DIN ACETAT + POLIAMIDĂ**

«Betina»

«Juana»

«Geta»

● **DIN VISCOZĂ**

«Valeria»

«Sofica»

Produce:

BATICURI — mari 73/75
— mici 49/50

batic «Petrina» mare și mic (acetat)

«Apollo» (viscoză)

«Ioana» (viscoză)

«Tabatha» (mătase naturală)

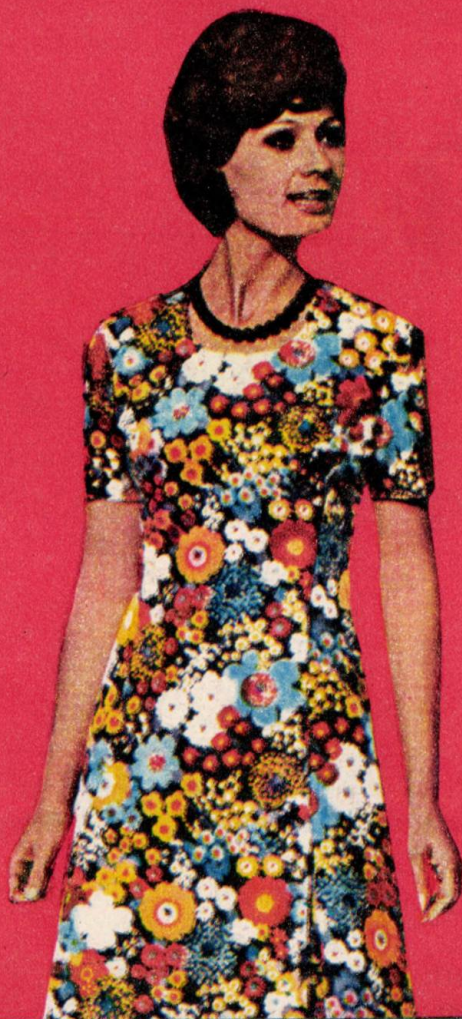
«Excelsior» (mătase naturală)

«Conchita» (mătase naturală + poliamidă)

EȘARFE — «Petrina» (imprimate sau uni)
«Raluca»

„BORANGICUL“

„BORANGICUL”

● Întreprinderea Industrială de stat **«BORANGICUL»** a obținut Diploma în cadrul celui de-al 7-lea Pavilion de mostre de bunuri de consum București cu articolul «Claudia» pentru 2 desene, articol imprimat din mătase naturală 100% (metraj).

● Datorită articolelor noi create în cadrul întreprinderii noastre (din fire supraelastice uni-uri «Steliana», «Crișul», «Someșul»), care se evidențiază prin suplețea lor, coloritul și rezistența coloran-

„BORANGICUL“

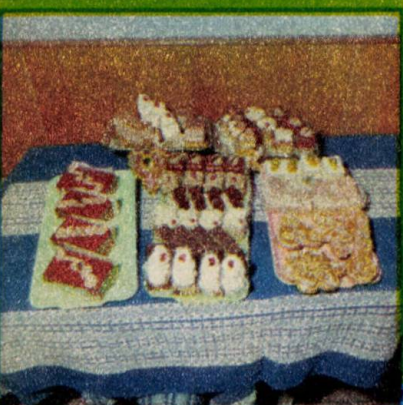

ților și al articolelor din acetat «Crisanda» uni și imprimat—s-au realizat succese remarcabile în contractările cu comerțul pentru anul 1977.

● De menționat că în urma măsurilor luate de organele de conducere ale întreprinderii, procesul tehnologic s-a îmbunătățit realizându-se calități superioare de metraje, baticuri, eșarfe.

Responsabil colectiv creație ing. Dimitriu Victor, Director ing. Baciș Angela, Inginer șef Istodorescu Șt.

„BORANGICUL“

**Economisiți timp...
...dacă apelați
la serviciile unităților
de cofetărie
și patiserie ale**

ÎNTRERINDERII DE COFETĂRII ȘI RĂCORITOARE NR. 1

● Semipreparate tip «Gospodina» găsiți la cofetăriile:

- **SCALA** din bd. N. Bălcescu 36 telefon 12.80.13
- **ALBINA** din str. Academiei 19 telefon 15.16.86
- **CASATA** din bd. Magheru 26 telefon 15.96.21
- **LILIACUL** din Complexul 2/3 Drumul Taberii telefon 31.46.13
- **GIULEȘTI** șos. Giulești nr. 133
- **NORD** bd. Gării de Nord 5 telefon 49.36.05
- **AMZEI** P-ța Amzei 10 telefon 13.20.50
- **TEATRULUI** Calea Victoriei 52 telefon 14.92.93
- **PAJURA** Complexul Jiului Scinteia telefon 67.00.83
- **ÎNFRĂȚIREA** bd. Bucureștii Noi 68 telefon 67.13.48

● Produse dietetice, prăjituri, înghețate, băuturi răcoritoare vă oferă Cofetăria **CÎSMIGIU** din bd. Gh. Gheorghiu-Dej nr. 20 telefon 13.04.64.

● Specialități de frișcă, prăjituri, înghețate vă oferă cofetăriile **ALBINA, SCALA, GHIOCEL, NORD** precum și cofetăria din complexul comercial C 7 Drumul Taberii telefon 78.65.65.

● Micul dejun poate fi servit la cofetăriile: **ALBINA, SCALA, AMZEI, GHIOCEL, CÎSMIGIU, NORD** precum și la patiseria **CAPITOL** din bd. Gh. Gheorghiu-Dej nr. 19 telefon 14.69.62.

● Pentru comenzi la domiciliu telefonați la cofetăriile: **SCALA** telefon 12.80.13; **GHIOCEL** telefon 79.52.40; **ALBINA** telefon 15.16.86; și **NORD** telefon 49.36.05.

● **ÎNTRERINDEREA DE COFETĂRII ȘI RĂCORITOARE Nr. 1** asigură comenzi pentru diverse sărbători, aniversări colective organizate în cadrul întreprinderilor, instituțiilor, școlilor, căminelor, creșelor etc. cu plata și prin virament.

● Pentru relații telefonați la numărul 16.34.04 — Serviciul comercial, sau 13.07.29 — Secretariatul întreprinderii.

I.C.S. ALIMENTAȚIA PUBLICĂ GALAȚI

Strada Republicii nr. 91

TURIȘTII

În trecere prin localitate, **I.C.S. ALIMENTAȚIA PUBLICĂ GALAȚI** vă invită să vizitați:

Restaurantul **MIORIȚA**, cu specific național, unde se servesc:

**TOCHITURĂ CU MĂMĂLIGUȚĂ • ȘĂRMĂLUȚE • PUI LA CEAUN • FRIP-
TURI • GRĂȚAR SPECIAL • BĂUTURI ALESE**

Tovarășul Tarzan Teodorescu, care conduce această unitate, garantează deosebita calitate a tuturor acestor produse și modul ireproșabil de servire a clientelei.

M.I.C.M.U.E. — C.I.E.T.A.

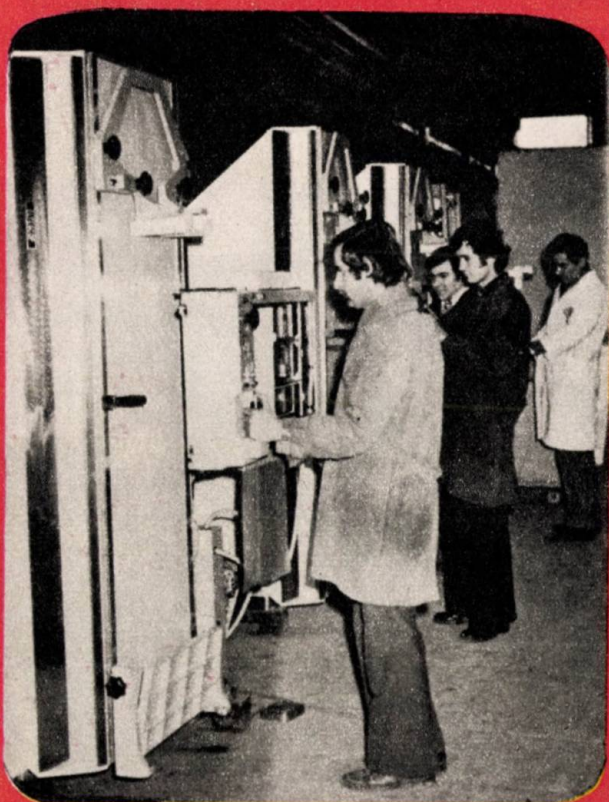

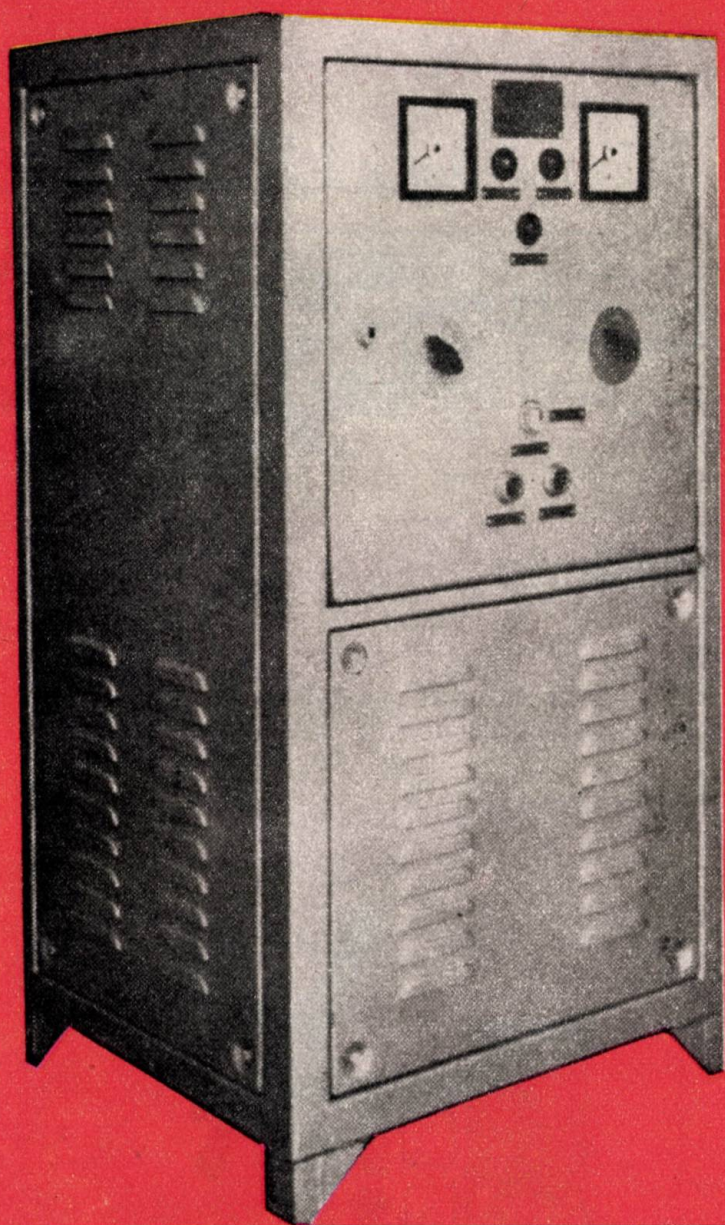
Întreprinderea ELECTRONICA București

Str. Lujerului nr. 42 sector 7

Telefon 45.20.00

Telex 011-616

ELECTRONICA

Produce:

- AMPLIFICATOARE MAGNETICE
- BOBINE DE INDUCTANȚĂ
- TRANSFORMATOARE ȘI AUTOTRANSFORMATOARE

MICMUE
C.I.E.T.A.

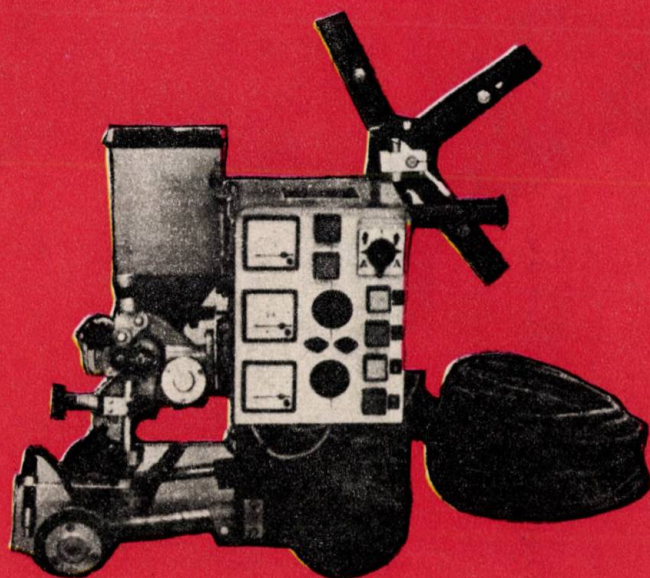
Electrotehnica

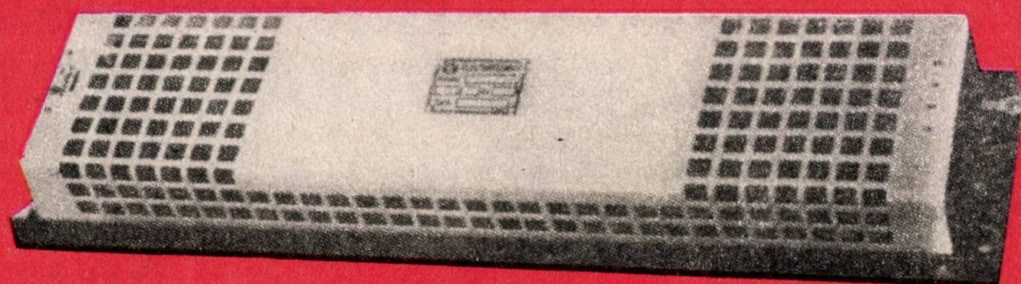
BUCUREȘTI

STR. LUJERULUI NR. 42 - SECTOR 7
TELEFON 45 20 00 - TELEX 011-616

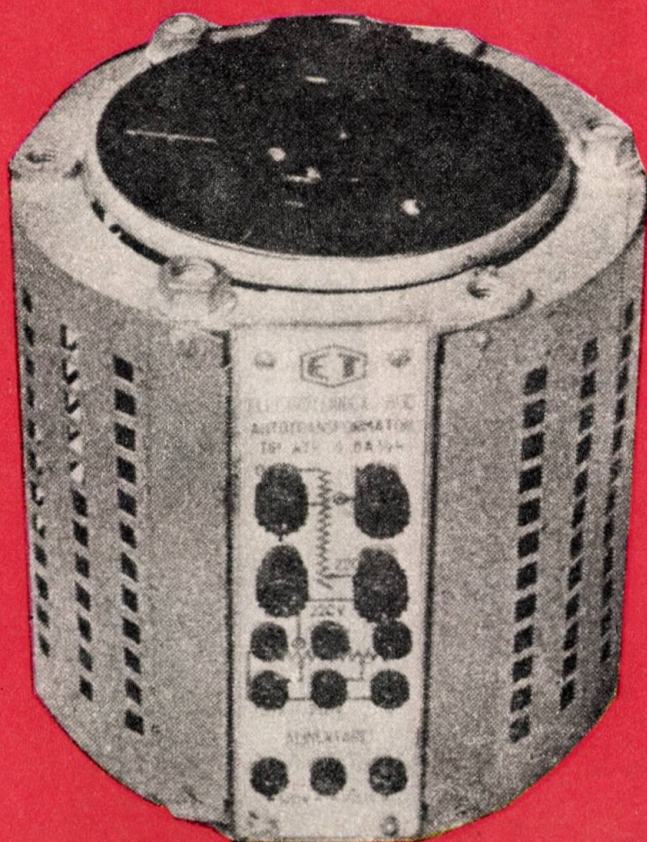
Produce:

- REDRESOARE, INVERTOARE, CONVERTIZOARE
- ECHIPAMENTE ELECTRICE PENTRU FILTRE ELECTROSTATICE
- ECHIPAMENTE ȘI SURSE PENTRU SUDURĂ
- TABLOURI DE COMANDĂ PENTRU GRUPURI ELECTROGENE

- MOTOARE ELECTRICE
- ACCESORII PENTRU TRANSFORMATORE DE PUTERE
- BATERII AUTOMATIZATE DE CONDENSATOARE PENTRU COMPENSAREA FACTORULUI DE PUTERE 380 V
- ACȚIONĂRI DE C.C. PENTRU MAȘINI UNELTE ȘI LAMINOARE, CONVERTIZOARE DE FRECVENȚĂ PENTRU ACȚIONĂRI DE C.A. ETC.
- DIVERSE
- APARATURA ELECTROMEDICALĂ

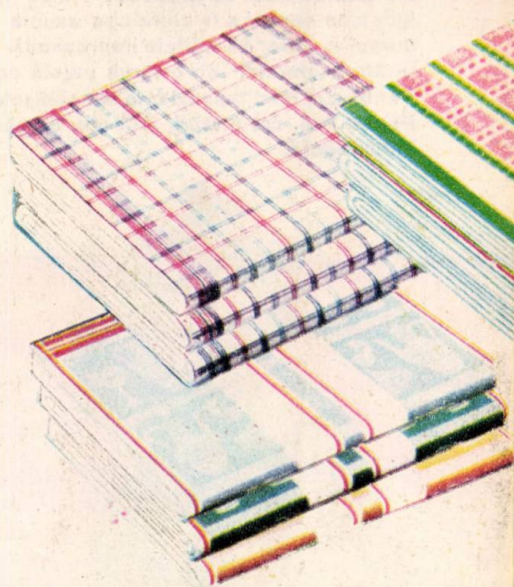
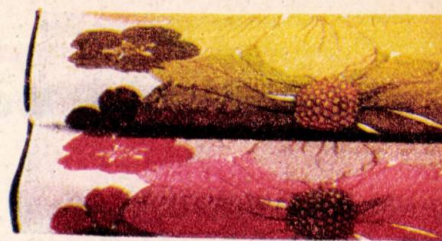
ÎNȚEPRINDEREA
INDUSTRIALĂ DE STAT
Textila
GALAȚI

Bulevardul Republicii nr. 158

PRODUCE:

- Indian imprimat Camelia —
compoziția fibrei 100 % bumbac
- Prosop Lola
- Finet uni 50 % bumbac
- Doc Severin
- Celadina, imprimat celo 100 %
- Prosop Carmen
- Borsec celofibră 100 %
- Draperie imprimată celo 100 %
- Barchet imprimat 33 % celo
- Față de masă Raluca 100 % pan
- Prosoape Flora în dungi
- Drapel
- Diftină uni, bumbac 50 %
- Poli 50 %
- Diftină imprimată
- Indian
- Diftină
- Finet
- Barchet
- Martinela
- Față de masă Raluca
- Zina
- Olguța
- Cecilia
- Draperie Galați
- Prosop Mioara
- Pinză albită

TEXTILA GALAȚI

CONSILIUL POPULAR AL JUDEȚULUI BUZĂU

Direcția comercială județeană

BUZĂU

Nu este necesar să zăbovești vreme îndelungată în magazinele rețelei Direcției comerciale județene pentru a te convinge asupra bunei aprovizionări cu mărfuri specifice de sezon, durabile, utile, de calitate ireproșabilă. Magazinele de desfacere oferă confecții, încălțăminte, țesături, ciorapi, într-o largă paletă coloristică.

Pentru cei mici magazinele specializate oferă articole de sezon, jucării, cărucioare.

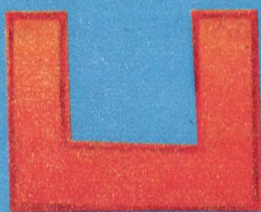
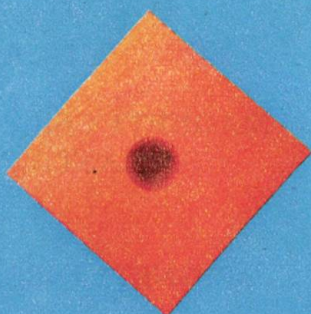
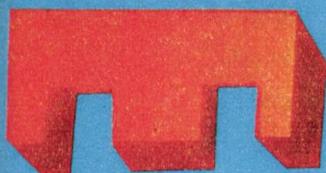
Pentru noi, cei maturi, Direcția comercială asigură un fond bogat de mărfuri de folosință îndelungată.

Gospodarul care se respectă găsește aici frigidere, aparate de radio, televizoare, biciclete și motorete. În scopul aprovizionării dv. cu materiale de construcții — ciment, țiglă, placaj etc. — nu uitați să treceți pe la depozitele din bariera Brăilei și din strada Abatorului.

POATE DORIȚIO MOBILĂ NOUĂ, CU O LINIE ELEGANTĂ, UNDE UTILUL SE ÎMBINĂ CU FRUMOSUL? Răspunsul îl puteți afla numai de la salariații expoziției de mobilă cu vânzare de pe strada Dobrogeanu Gherea și ai depozitului din cartierul Progresul. Ei vă întâmpină cu amabilitate, oferindu-vă cele mai complexe sugestii în materie de confort. Deci, vă rugăm să rețineți că mobila de orice tip poate fi cumpărată cu numerar sau în rate.

M.I.C.M.-C.I.E.T.C.

**întreprinderea
de ferite**

URZICENI

șos. București-Buzău km 57,5

Telefon 16 62 05—15.99 63

Telex 011993

Produce:

FERITE NOI

MIEZURI U + I

MIEZURI DE DEFLEXIE

MIEZURI OALĂ ȘI X

MIEZURI E
ȘI INDUCTOARE C.F.

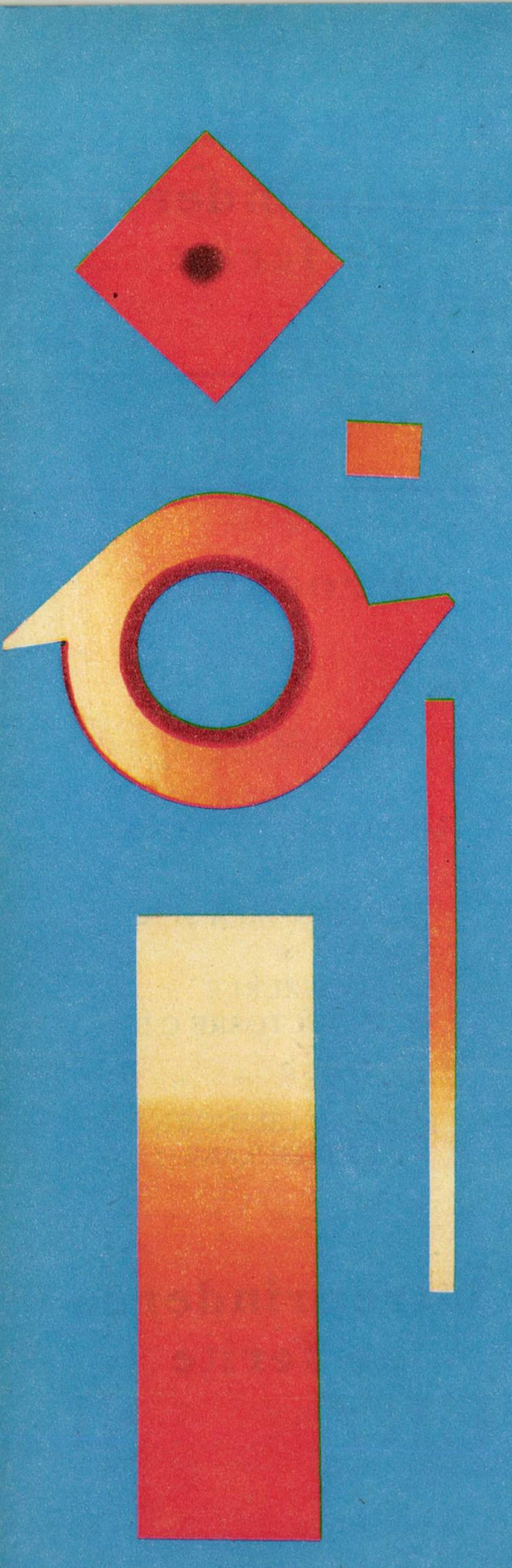

MIEZURI CILINDRICE
ȘI TUBULARE

**întreprinderea
de ferite**

URZICENI

întreprinderea de ferite **URZICENI**

Produce:

FERITE MOI

MIEZURI FERITA:

antene cilindrice

antene plate

miez reglaj

oală filetată

miez mosor

miezuri tubulare

miezuri cilindrice

FERIDE DURE

MAGNEȚI CERAMICI
ȘI PLASTICI

MAGNEȚI INELARI

MAGNET ÎNCHIZĂTOR

MAGNET PĂTRAT

FERIDE DURE

MAGNET DREPTUNGHIULAR

■
MAGNET CORECȚIE

■
PASTILĂ MAGNETICĂ

■
MAGNET INELAR

■
MAGNET OVAL

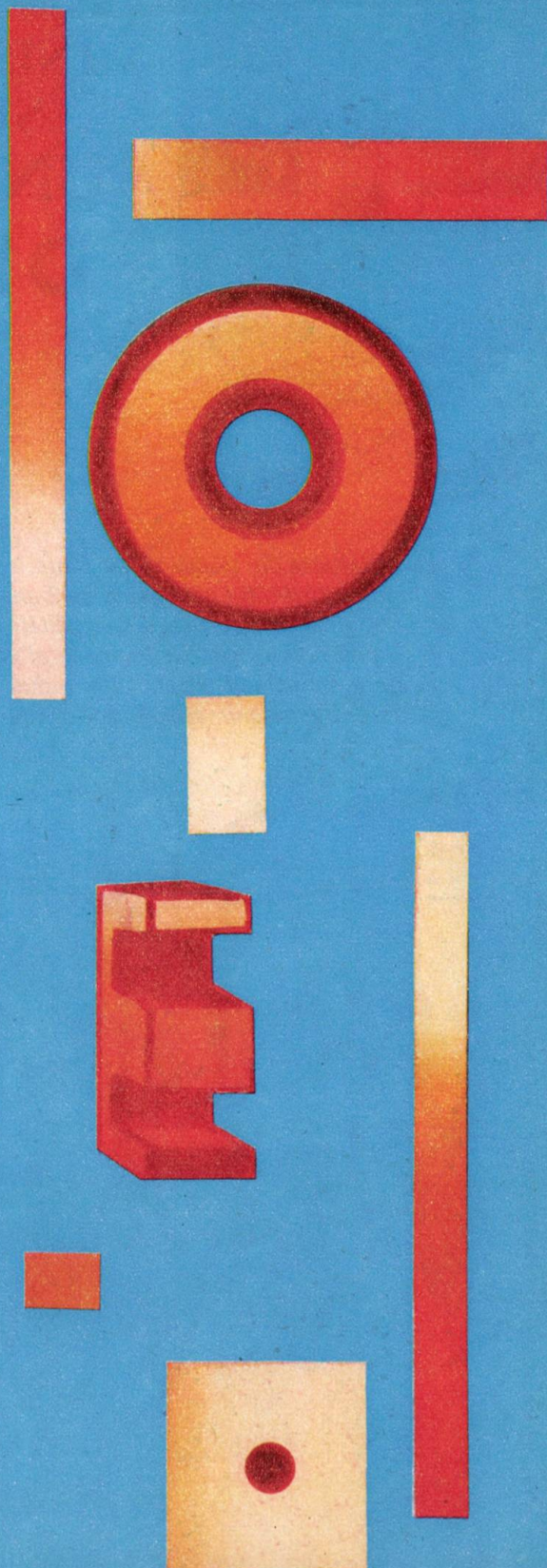
■
MAGNET PĂTRAT CU 6 POLI

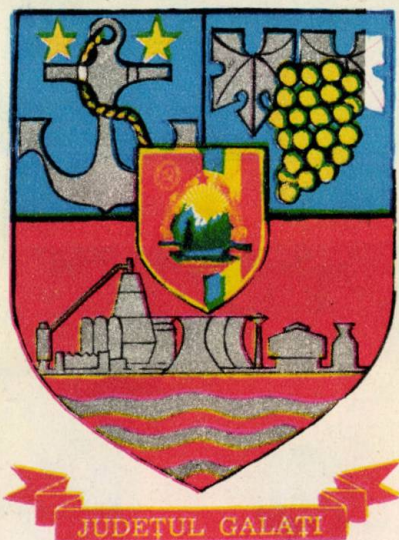
■
MAGNET CORECȚIE PLACĂ

■
BANDĂ MAGNETICĂ

●

**Întreprinderea
de ferite
URZICENI**

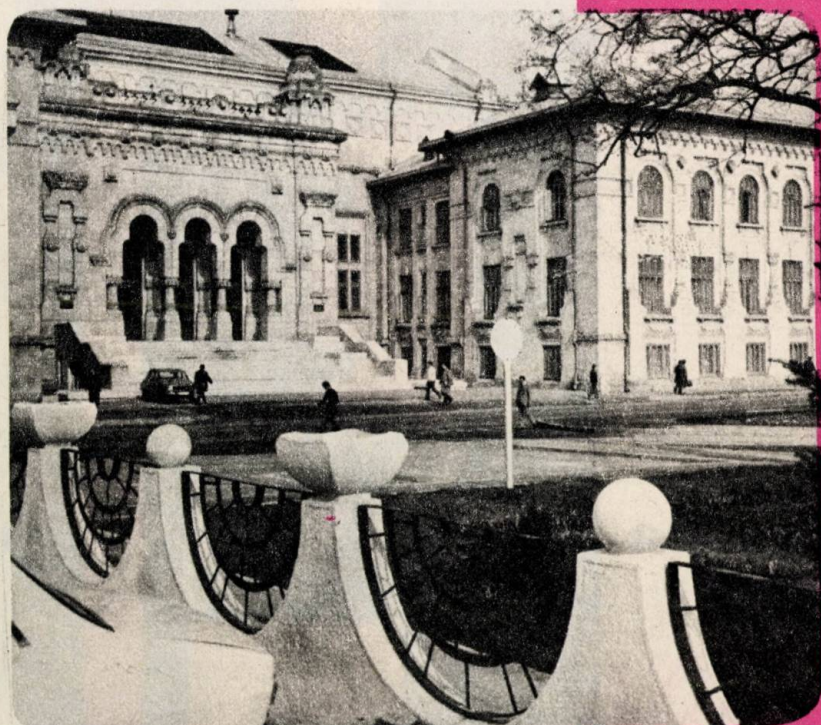

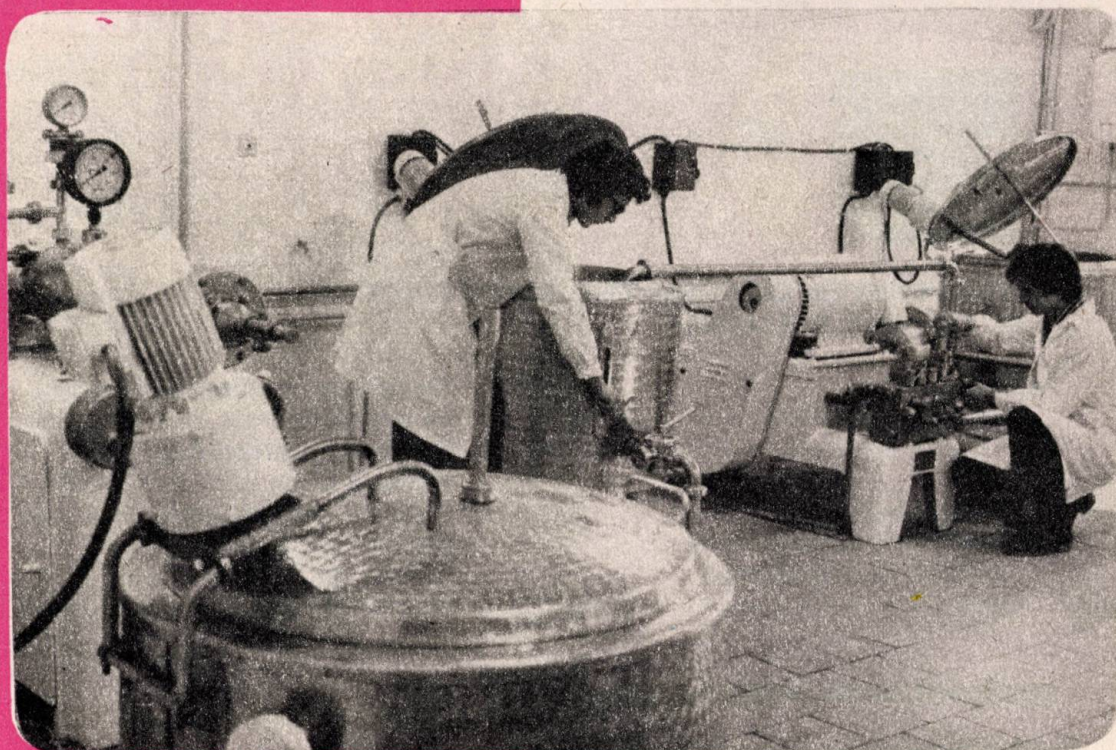

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI ÎNVĂȚĂMÎNTULUI UNIVERSITATEA DIN Galați

BULEVARDUL REPUBLICII NR. 47
TELEFON: 13602

Universitatea din Galați a luat ființă la 1 iulie 1974, prin fuziunea Institutului politehnic cu Institutul pedagogic de 3 ani. Ea funcționează cu trei facultăți, 9 profile și 23 specialități, dintre care 9 specialități unice în țară (nave, industrii alimentare, tehnică piscicolă — pentru ingineri, și: construcția corpului de navă, instalații navale de bord, tehnologii extractive în industria alimentară, tehnologia produselor alimentare de origine animală, tehnologia produselor alimentare de origine vegetală, mo-

rărit și panificație—pentru subingineri. Din anul universitar 1976—1977, funcționează și două specializări cu profil metalurgic: turnătorie și prelucrări metalurgice.

Facultățile și specializările sînt:

A. FACULTATEA DE MECANICĂ

a. Ingineri

- nave ————— 5,5 ani
- T.O.M. ————— 5 ani
- Mașini termice ————— 5 ani
- Turnătorie ————— 5 ani
- Prelucrări metalurgice ——— 5 ani

b. Subingineri (zi)

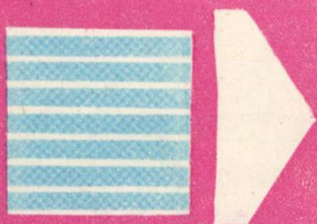
- Construcții corp navă ——— 3 ani
- Instalații navale de bord — 3 ani
- T.O.M. ————— 3 ani
- Tehnologia sudării ——— 3 ani

- Electromecanică tehnolo-
gică ————— 3 ani
- Furnale și oțelărie ——— 3 ani

c. Subingineri (seral)

- Construcții corp navă ——— 4 ani
- Instalații navale de bord — 4 ani
- T.O.M. ————— 4 ani
- Tehnologia sudării ——— 4 ani
- Electromecanică tehnolo-
gică ————— 4 ani
- Furnale și oțelărie ——— 4 ani
- Deformări plastice ——— 4 ani

UNIVERSITATEA DIN GALAȚI

B. FACULTATEA DE INDUSTRII ALIMENTARE ȘI TEHNICĂ PISCICOLĂ

a. Ingineri

- Industrii alimentare - - - - 4,5 ani
- Tehnica piscicolă - - - - 4 ani

b. Subingineri (zi)

- Tehnologia produselor alimentare de origine vegetală - - - - - 3 ani

- Tehnologia produselor alimentare de origine animală - - - - - 3 ani

- Tehnologii extractive în industria alimentară; - - - - 3 ani
- Morărit — panificație - - - - 3 ani

c. Subingineri (seral)

- Construcții civile, industriale și agricole - - - - - 4 ani

c. Facultatea de învățămînt pedagogic

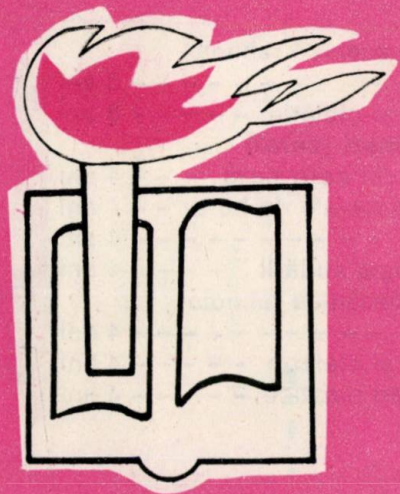
a. Învățămînt universitar

- Limba engleză — limba franceză - - - - - 4 ani
- Limba engleză — limba rusă - - - - - 4 ani

b. Învățămînt pedagogic

- Matematică-fizică - - - - - 3 ani
- Fizică-chimie - - - - - 3 ani
- Educație fizică - - - - - 3 ani

Procesul de învățămînt se desfășoară în trei clădiri de bază, corespunzătoare celor trei facultăți ale Universității. Instruirea practică a studenților se realizează în atelierele de microproducție și prototipuri, precum și în stațiile pilot. Studenții de la

UNIVERSITATEA DIN GALAȚI

UNIVERSITATEA DIN GALAȚI

Educație fizică au la dispoziție un complex sportiv, un teren sportiv și stadionul «Portul Roșu».

La buna realizare a procesului instructiv-educativ contribuie și biblioteca Universității (dotată cu un fond de 146 mii cărți, 60 mii reviste și 44 mii standarde); Complexul studențesc format din șapte cămine și o cantină; Dispensarul studențesc; Casa de cultură a studenților cu cele 9 cercuri teoretico-aplicative, 6 formații artistice și 6 cluburi; Clubul Sportiv Universitar.

CONSILIUL POPULAR AL JUDEȚULUI ARAD

Direcția comercială județeană ARAD

TURIȘTI!

Vizitați marile restaurante

Mureș și Zarand

*aparținând de Direcția Comercială Arad,
unde veți fi serviți cu:*

- **preparate la minut**
- **specialități la grătar**
- **alte preparate calde,**

*pregătite de mari specialiști în arta
culinară.*

*De asemenea veți putea consuma bău-
turi alcoolice indigene și străine, băuturi
răcoritoare: citronade, siropuri de smeu-
ră, nectar de fructe etc., apă minerală
Lipova.*

Str. M. Constantinescu
Telefon 15.486 — 13.989 — 13.013
Telex 036223

ÎNȚEPRINDEREA DE STRUNGURI

ARAD

STRADA ARTILERIEI NR. 1. TELEFON: 12440 — 12608 TELEX: 037255

Produce:

● **STRUNGURI UNIVERSALE** de la $\varnothing 250$ — 560 mm în lungimi de 500 — 3 000 mm. Ca tipuri sînt: SNA-250; SNA-280; SNB-320; SNB-400; SNA-500; SNA-560.

● **STRUNGURI REVOLVERE AUTOMATE:**

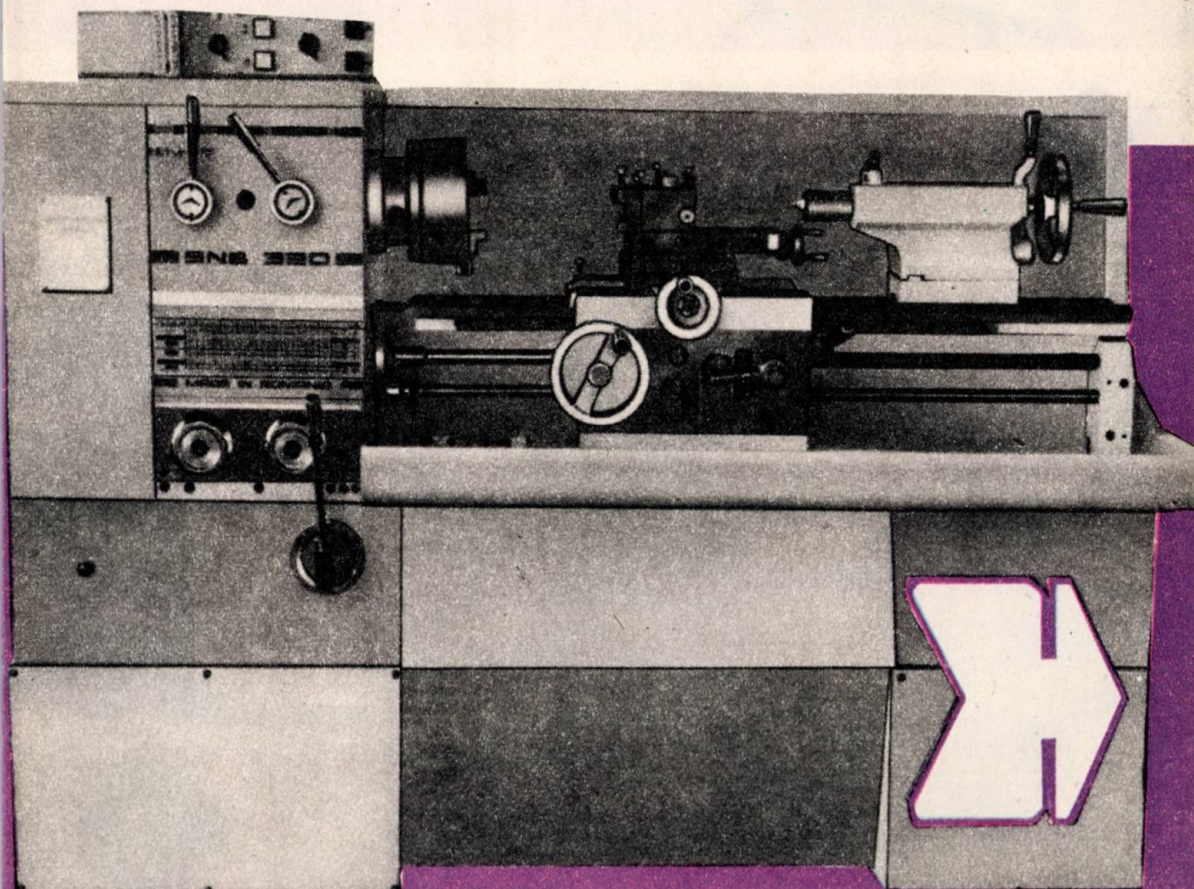
Tipuri: DRT: 32/40 a.

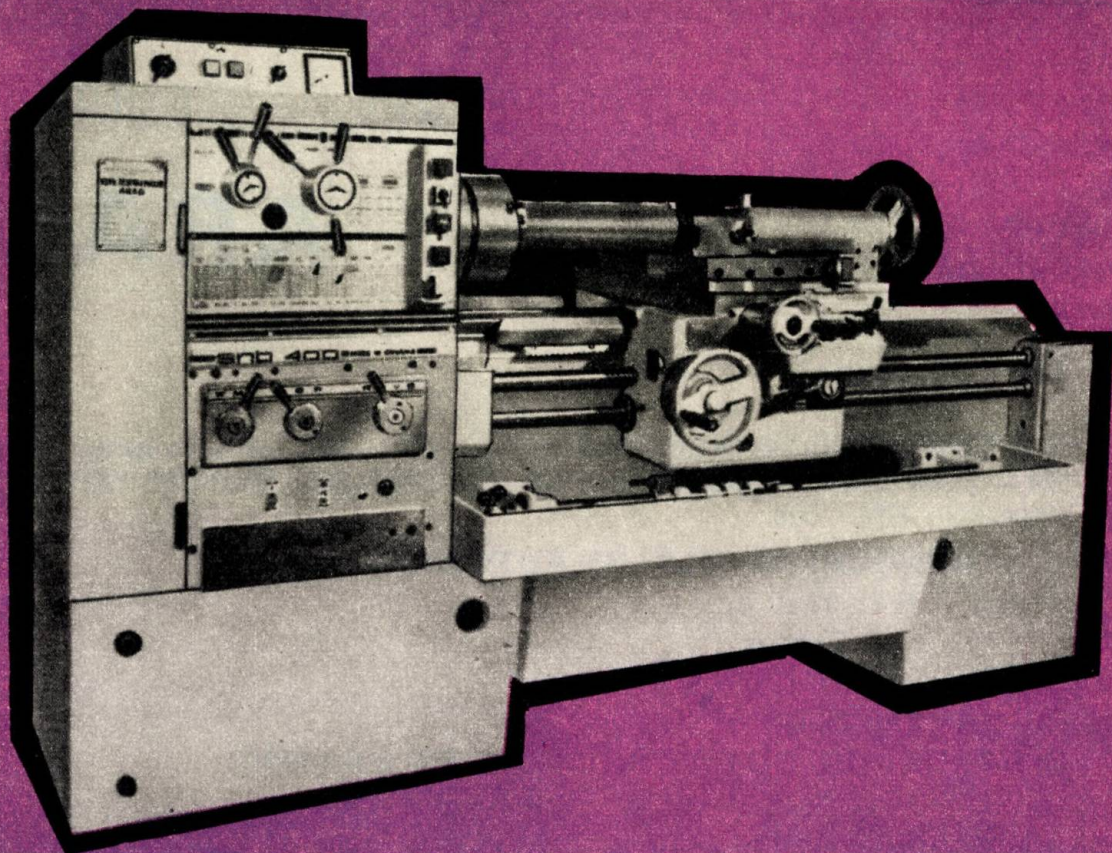
50/60 a

63 a

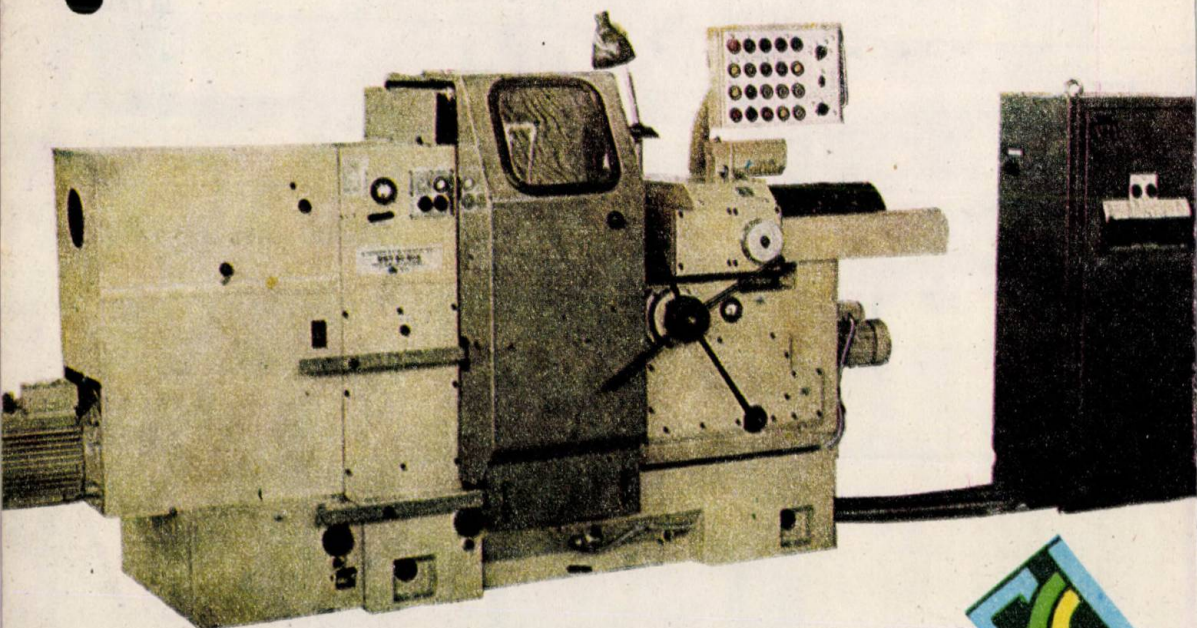
80 a

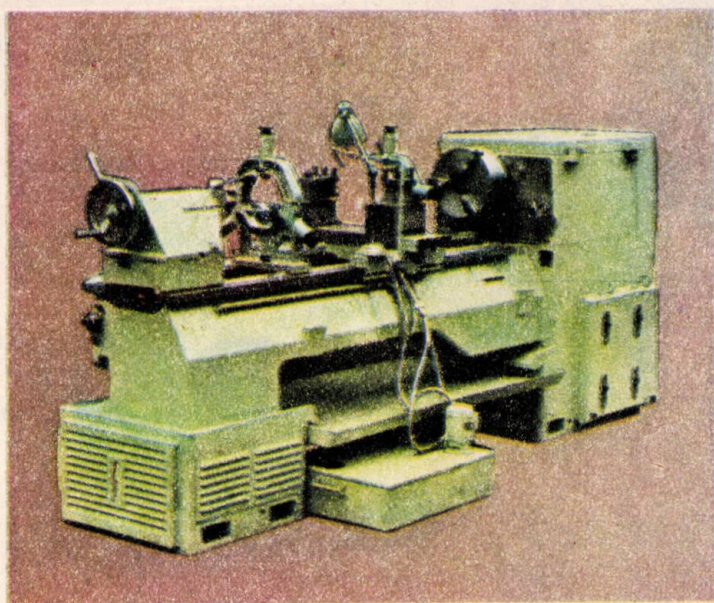
● **STRUNGURI CU PAT ÎNCLINAT TIP SP-630/NC**

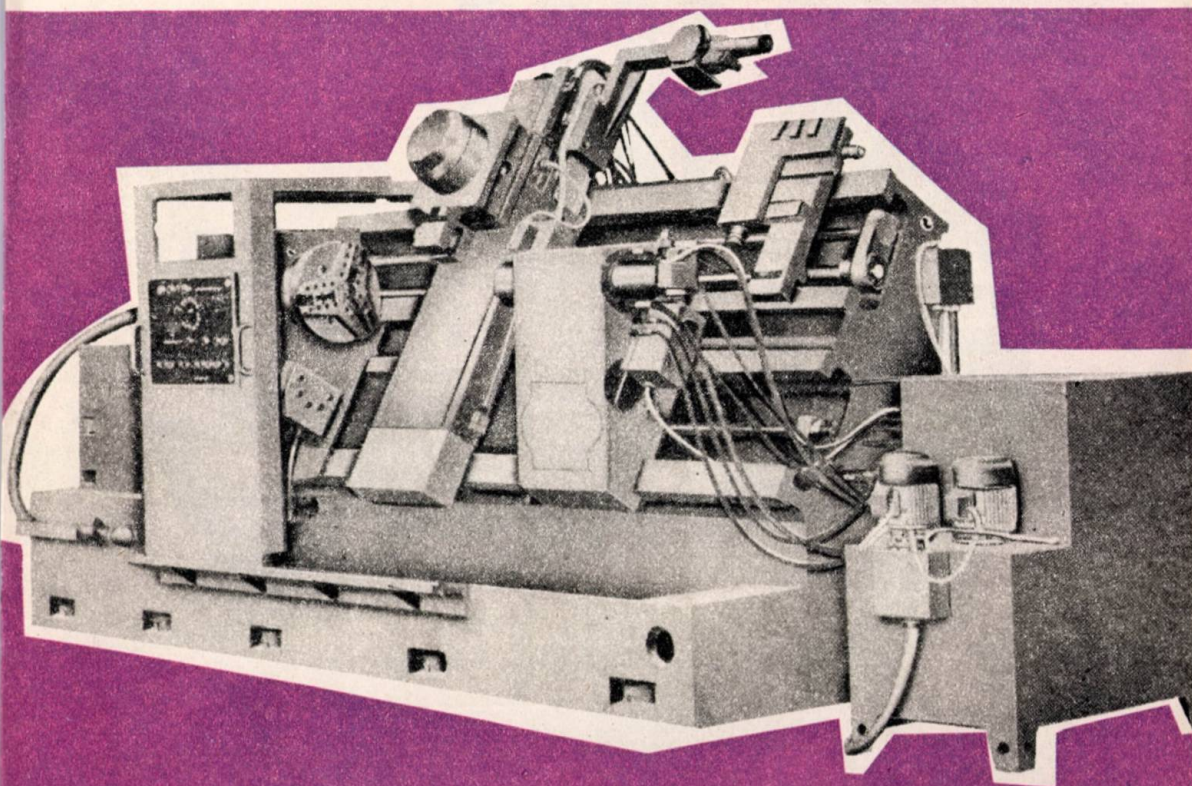

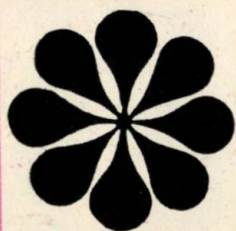
ÎNTRERINDEREA DE STRUNGURI ARAD

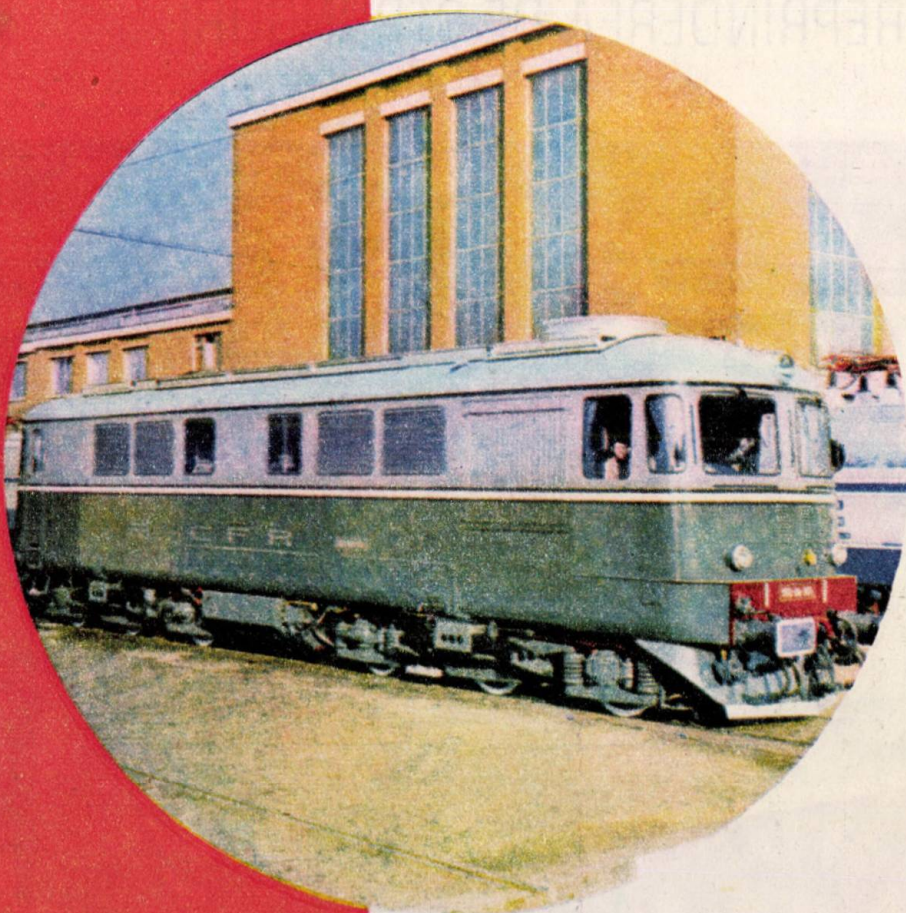
ÎNȚREPRINDEREA DE STRUNGURI ARAD

*Un constructor experimentat,
care poate soluționa
dificila și complexa
problemă a transportului.*

ELECTROPUTERE CRAIOVA

ELECTROPUTERE CRAIOVA

Fabrică locomotive Diesel
electrice (LDE)
și locomotive electrice (LE):

- **LDE 2100 HP**
- **LDE 1250 HP**
- **LD 2500 cu protecție
climaterică THA**
- **LE 5100 kw**

Experiența noastră în proiectarea și fabricarea locomotivelor este garantată de cele mai bune soluții tehnice.

Locomotivele noastre sînt exportate în numeroase țări (Polonia, Bulgaria, China, Jugoslavia etc.).

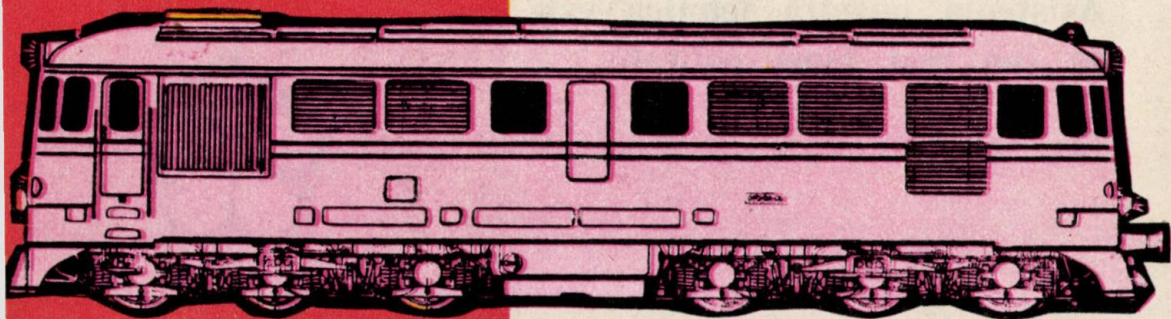
Asistența noastră tehnică este de cea mai bună calitate.

ELECTROPUTERE Craiova

- Atenție deosebită acordată potențării mijloacelor organizatorice și tehnice de ridicare a eficienței economice;
- Eficiența — unic criteriu de apreciere;

- Participarea intensă la mobilizarea pentru folosirea tuturor rezervelor, cu contribuții proprii cât mai concrete;
- La fiecare nivel mai multă inițiativă în rezolvarea sarcinilor:
- *iată câteva dintre imperati-
vele a căror respectare expli-
că succesele colectivului de
muncitori, tehnicieni și ingi-
neri de la renumitele uzine de
locomotive*

ELECTROPUTERE
CRAIOVA

ELECTROPUTERE
Craiova

DIRECȚIA GENERALĂ PENTRU AGRICULTURĂ ȘI INDUSTRIE ALIMENTARĂ

■ În calitatea sa de coordonator tehnic, răspunzând de realizarea sarcinilor de plan din viticultura cooperatistă a județului, conducerea întreprinderii noastre, împreună cu colectivele de muncă din cele **șase secții teritoriale și 30 de unități de vinificare**, s-a preocupat pentru asigurarea condițiilor materiale ale producției viticole în ceea ce privește înființarea de noi plantații, asigurarea materialului de susținere, a substanțelor fitosanitare, a școlarizării și pregătirii cadrelor, organizarea producției și a muncii, extinderea mecanizării lucrărilor în vii, introducerea cuceririlor științifice, valorificarea strugurilor de masă etc.

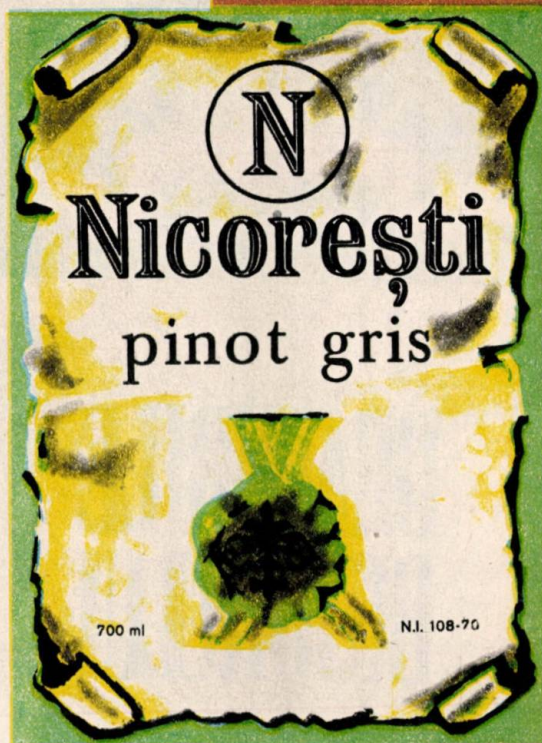
■ Prin dezvoltarea rapidă a viticulturii din ultimii ani, s-a ajuns ca județul Galați să se situeze pe locul doi după județul Vrancea și să dețină opt la sută din suprafața viticolă a țării. În anul 1975, cooperativele agricole de producție din județul nostru au avut o suprafață de 18 078 ha. din care **17 834 ha. vii altoite și indigene și numai 224 ha. hibrizi producători direcți**. La suprafața totală de **vii pe rod de 15 774 ha.** am avut planificată o **producție totală**

Județul GALAȚI

de 107 738 tone, iar la fondul de stat 100 000 tone. Odată cu întocmirea tehnologiilor, cadrele de specialitate din întreținere au făcut instructaje cu brigadierii, șefii de fermă și cooperatorii asupra executării principalelor lucrări în viticultură. Dintre acestea evidențiem: extinderea patrimoniului viticol în acest an cu 740 hectare din care 260 hectare cu soiuri pentru vinuri roșii, 369 hectare cu soiuri pentru vinuri albe, altoirea unui număr de 5 238 mii butași față de 5 500 mii plan, de la care s-au preluat 1 773 mii vițe stas.

■ Pentru ridicarea potențialului de producție a plantațiilor de vii s-a plantat un număr de 438 mii vițe altoite în ghivece, construindu-se în acest scop suprafața de 6 500 m.p. de solarii și s-a închiriat 600 m.p. sere înmulțitor. Cele peste 400 mii de vițe fortificate în ghivece au fost plantate la un număr de 28 cooperative agricole de producție.

Județul GALAȚI

Cele mai mari cantități au fost plantate la cooperativele **Unirea Nicorești**, 90 mii buc., **Voinea-Tecuci** 300 mii buc., **Tulucești** 26 mii buc., **Buciumeni** 29 mii buc., **Drăgănești** 14 mii buc., **Roșcani**, **Frumușița** etc. Această acțiune a fost mult apreciată de organele tutelare, de forurile științifice, organizându-se și schimburi de experiență cu celelalte județe.

■ Executarea la timp și de calitate a lucrărilor prevăzute în tehnologia viței de vie stabilită prin devizele de lucrări, a stat în atenția permanentă a comitetului oamenilor muncii, a tuturor cadrelor repartizate pe unități, care în permanență au ajutat efectiv consiliile de conducere și șefii de formații din cooperative pentru realizarea acestora și aplicarea lor, reușin-

DIRECȚIA GENERALĂ PENTRU AGRICULTURĂ ȘI INDUSTRIE ALIMENTARĂ

du-se ca lucrările de tăiat, legat, cercuit, aratul și sapa mare să se execute la timpul optim.

■ În vederea extinderii mecanizării în viticultură și rentabilizării unor plantații de vii, comitetul oamenilor muncii s-a preocupat ca acțiunea de modernizare începută în anul 1974 să crească în acest an cu suprafața de **1 368 ha. față de 600 ha. planificate.**

■ Pentru aplicarea pe scară largă a noilor cuceriri ale științei și practicii viticole, cu sprijinul Stațiunii experimentale viticole Odobești s-a organizat în 1975 un număr de cinci ferme etalon la cooperativele **Tecuci, Berești, Valea Mărului, Independența și Nicorești.** Cele mai mari producții s-au realizat la cooperativa **Unirea Nicorești: 12 500 kilograme la hectar, Tecuci: 10 550 și Valea Mărului: 8 700 kilograme.**

MINISTERUL INDUSTRIEI ALIMENTARE

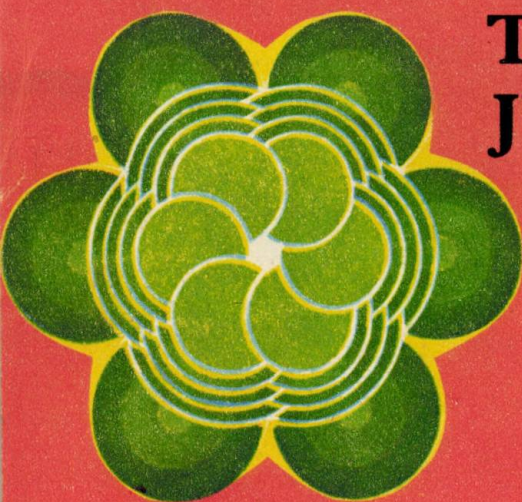

PODGORIA

NICOREȘTI

VIN DE REGIUNE

TRUSTUL JUDEȚEAN I.A.S. BUZĂU

Coordonează activitatea următoarelor unități subordonate lui:

— I.A.S. SĂHĂTENI, întreprindere profilată pe cultura viței de vie, produce vinuri curente și de marcă: Fetească regală, Muscat-Otonel, Tămîioasă românească, Pinot-gris — prin centrele viticole: Năieni-Fințești, Izvorul Dulce-Merei, Dealul Zorilor-Zorești. Unitatea este în plină acțiune de extindere a plantațiilor și de extindere a viilor pe rod. Este semnificativ pentru nivelul de modernizare faptul că se folosește elicopterul la aplicarea tratamentelor (combaterea bolilor și a dăunătorilor) și combaterea pe cale chimică a buruienilor (erbicidarea).

— I.A.S. CIUDEȘTI este o unitate specializată în pomicultură, o pondere deosebită avînd prunul și mărul. Mere din soiurile Golden delicious, Jonathan și Delicious roșu se livrează la export și prin magazinele Gostat. Prunele sînt deshidratate și destinate apoi atît exportului cît și pieții interne.

— I.A.S. CILIBIA, cu profil agro-zooteh-

nic, prin ferma Pogoanele, are ca obiectiv îngrășarea taurinelor în sistem intensiv Baby-Beef de 2 560 capete, livrând la export și pe piața internă.

— I.A.S. STÎLPU, cu profil agro-zootehnic, prin ferma Dulbanu, crește în rasă pură vaci Holstein din import (Danemarca) cu scopul difuzării lor la celelalte I.A.S.-uri din trust. Tot aici sînt crescute în rasă pură un nucleu de oi Merinos-Lanchaf.

— I.A.S. BUZĂU are profil agro-zoo-vitopomicol. Prin ferma sa de industrializare a produselor animaliere, fabrică produse din carne pentru magazinele Gostat.

— I.A.S. RM. SĂRAT are profil agro-zoo-vitopomicol.

I.A.S. Buzău

M.I.U.-C.I.B.
ÎNTRERINDERE
TEXTILĂ

BUZĂU

Aleea Industriilor nr. 17

Produce:

■ **Țesături pentru îmbrăcăminte exterioară**

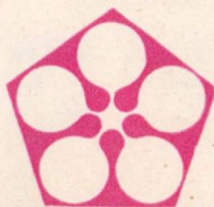
1. Tercot Andrei pentru balonseide și pardesie de vară;
2. Tercot Miroslav pentru blugi
3. Terocel Crenguța — imprimat pentru rochii de vară.

■ **Țesături pentru lenjerie de pat**

1. Tercot șifon
2. Terocel Răchita
3. Terocel saten
4. Lenjerie de pat imprimată
5. Lenjerie de pat jacquard
6. Articole tercot Damast
7. Saten Aurora
8. Saten Danemarca
9. Saten Veronica

■ **Țesături pentru decorațiuni interioare**

1. Fețe de masă — imprimate din bumbac în amestec cu poliester
2. Fețe de masă tip jacquard
3. Draperii din bumbac cu poliester
4. Huse imprimate din bumbac cu poliester

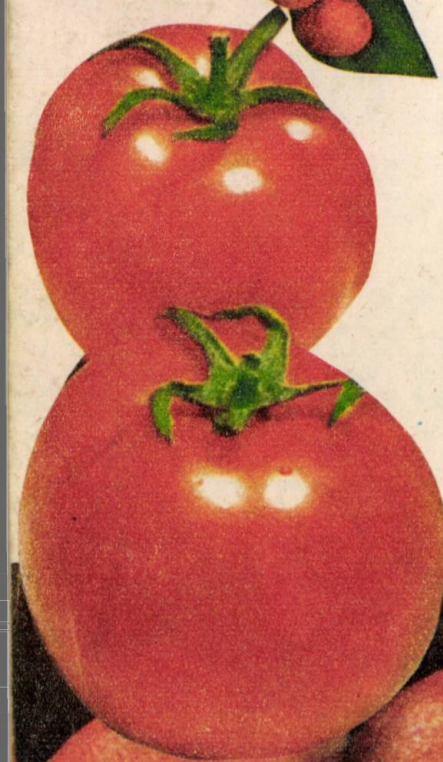

**Întreprinderea
județeană
pentru legume și fructe**

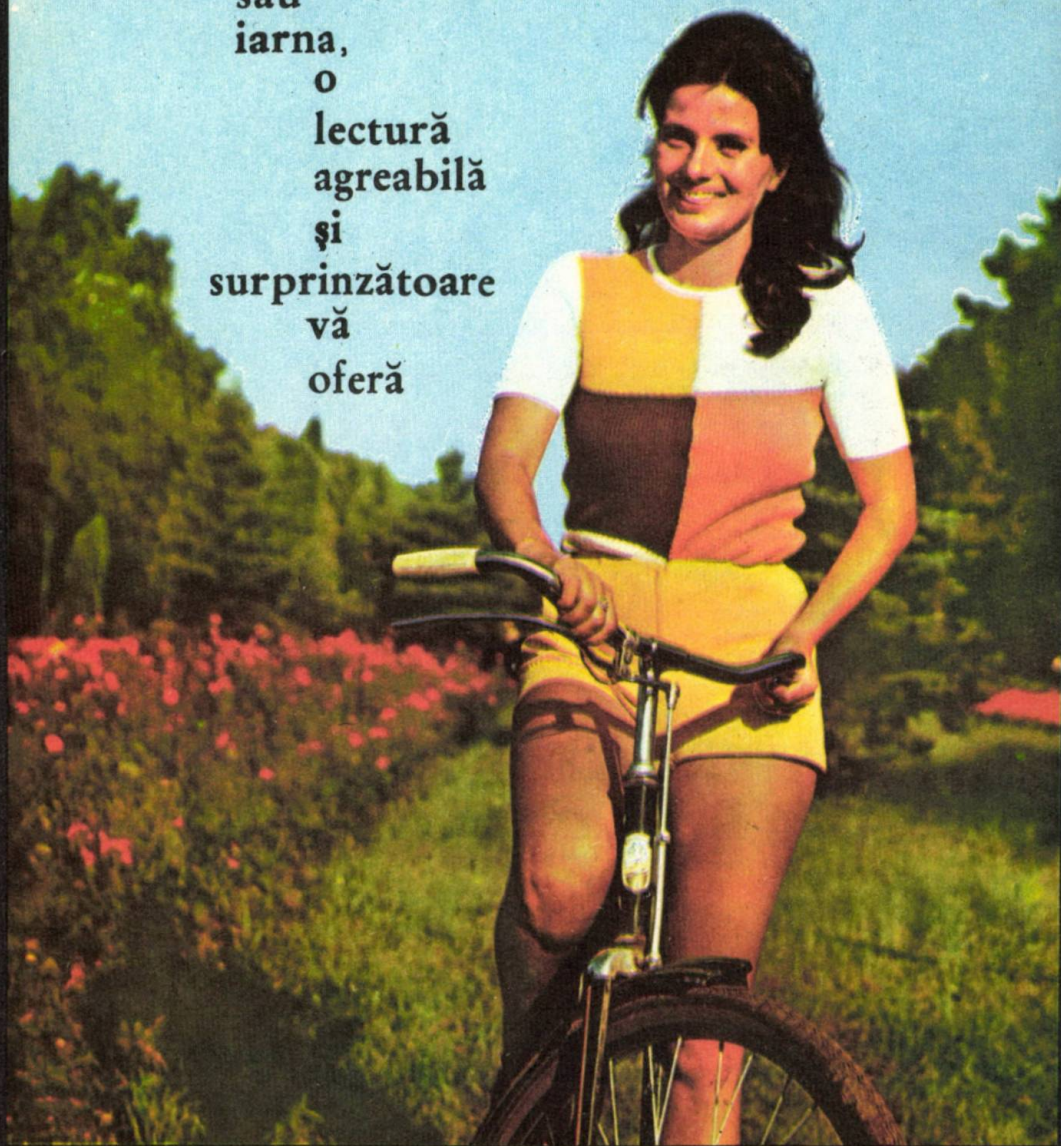
BUZĂU

*Oferă consumatorilor,
prin rețeaua de magazine proprii,
un bogat sortiment
de legume și fructe
(proaspete ori conservate
și deshidratate)
de cea mai bună
calitate.*

BIBLIOTECA "ASTRA"
SIBIU

În
concediul
dumneavoastră,
vara
sau
iarna,
o
lectură
agreabilă
și
surprinzătoare
vă
oferă

ALMANAHUL DE VACANȚA
supliment
de
umor
al Almanahului literar

almanahul literar '77

FILE DIN CRONICA ANULUI 1877, RECONSTITUIRI FOTOGRAFICE : TUNURILE INDEPENDENȚEI LA BUCUREȘTI ȘI HOTELUL „PRIZONIERULUI”, ANTOLOGIE LIRICĂ, MĂRTURII LA MARELE FORUM, TUDOR MUȘATESCU — INEDIT, POLEMICA ARGHEZI — CIOCULESCU, TESTAMENTUL LITERAR AL LUI ION PILLAT, DIN LITERATURA UNIVERSALĂ, DESPRE UN PLAGIAT NEDESCOPERIT, MERIDIANE LIRICE, DIN ISTORIA UNIVERSALĂ A INFAMIEI DE JORGE LUIS BORGES, ULTIMELE SCRIERI ALE VIRGINIEI WOOLF, GABRIEL GARCIA MARQUEZ : TOAMNA PATRIARHULUI, GIUSEPPE UNGARETTI : PAGINI DE JURNAL, REVISTA REVISTELOR, NOTE DE CĂLĂTORIE, TRENUL AMINTIRILOR, REVELION LA SCRITORII, UMOR, ANECDOTE LITERARE, MICROANTOLOGIA EPIGRAMEI ROMÂNEȘTI CONTEMPORANE, ACASĂ LA NADIA, DIN CULISELE MONTREALULUI, DIN MEMORIILE LUI CASSIUS CLAY : PE JOE FRAZIER ÎL VOI IUBI TOATĂ VIAȚA